Priredio p. Miljenko Sušac SMM

SUSTAVNI PRIKAZ PUTA DUHOVNOGA RASTA

Knjiga treća

PUT SJEDINJENJA

Temeljne prakse i dinamike ovog dijela puta duhovnoga rasta

Zagreb 2017.

SADRŽAJ

Opći predgovor …… 6

Prikaz puta duhovnoga rasta u kontekstu znanstvene problematike……..6

Sažeti prikazi puta duhovnoga rasta ……..11

Situiranje ovog prikaza u kontekstu znanstvene problematike o duhovnome rastu …….……17

Sustavni prikazi i priručnici korišteni u pisanju ovog prikaza ……..……18

PUT SJEDINJENJA

Uvod o putu sjedinjenja općenito……....19

1. Redovito ili jednostavno sjedinjenje i kontemplativno ili mistično sjedinjenje: dva načina za postići sjedinjenje duše s Bogom …….22

2. Sjedinjenje volje vjernika s voljom Božjom, bit svakog sjedinjenja s Bogom …….……25

3. Sve duše koje dođu do sjedinjenja s Bogom ne prolaze iste stupnjeve čišćenja i trpljenja, nemaju iste stupnjeve kreposti i ne dolaze sve do istog stupnja sjedinjenja ……..……..30

4. Duše koje su došle do sjedinjenja s Bogom mogu imati ne savršenosti i ne svojevoljnih pogrešaka te proživljavati stanje nutarnje tame i ništavila u sjetilnom djelu duše dok su istovremeno u duhu sjedinjene s Bogom……...……..31

5. Najčešći izričaji za postignuto sjedinjenje duše s Bogom u svetačkoj tradiciji…….45

Kušanje trajne Božje, Isusove i Marijine prisutnosti u duši……....45
Nerastavljivost duše i Boga……47
Duhovni brak ili duhovna ženidba ……....48
Preobraženskosjedinjenje……48
Pobožanstvenjenje……48
Pred okus vječnosti……..49

I. REDOVITI
ILI
JEDNOSTAVNI PUT SJEDINJENJA S BOGOM

1. Duhovna dob duša koje su dostigle savršenstvo kršćanskoga života i njihovo sjedinjenje s Bogom u ljubavi……..……51

2. Zadobivanje kreposti na putu prosvjetljenja i rast u njima sve do sjedinjenja s Bogom; postojane, ulivene i herojske kreposti …….54

3. Rast vjere na putu postizanja savršenstva i sjedinjenja s Bogom……...…64

4. Rast nade na putu postizanja savršenstva i sjedinjenja s Bogom……..…….67

5. Rast ljubavi i ostale kreposti na putu postizanja savršenstva i sjedinjenja s Bogom…….……69

6. Ljubav prema Isusu Raspetome i proslavljenome te prema Gospi na putu sjedinjenja…..……75

7. Posebni naglasci zadovoljštine kod duša koje žive sjedinjenje s Bogom …….86

8. Apostolatski život duša koje žive sjedinjenje s Bogom i kontemplacija……..98

9. Utjecaj i djelovanje Duha Svetoga u životu duša koje žive sjedinjenje s Bogom i plodovi Duha Svetoga…… ……..102

Ljubav……104
Radost……105
Mir……105
Strpljivost……106
Izdržljivost……106
Dobrota……106
Dobrohotnost ……107
Blagost……107
Vjernost ……107
Čednost ……108
Uzdržljivost……108
Čistoća……108

10. Sjedinjenje duše s Bogom i život blaženstava…….……109

Blago siromasima duhom, njihovo je Kraljevstvo nebesko……111
Blago ožalošćenima, oni će se utješiti……115
Blago krotkima, oni će baštiniti zemlju……117
Blago gladnima i žednima pravednosti, oni će se nasititi……119
Blago milosrdnima, oni će zadobiti milosrđe……121
Blago čistima srcem: oni će Boga gledati……123
Blago mirotvorcima, oni će se sinovima Božjim zvati……126
Blago progonjenima zbog pravednosti, njihovo je Kraljevstvo nebesko……128

II

KONTEMPLATIVNI PUT SJEDINJENJA S BOGOM

kao dio puta duhovnoga rasta u sedam stupnjeva

PETI STUPANJ

PETE ODAJE - »ŽIVIM, ALI NE VIŠE JA...« prva iskustva sjedinjenja duše s Bogom koja nisu trajna, »ne dosegne pola sata« (Z V. 2, 7) ……...131

Molitva petih odaja: molitva sjedinjena……...……142

DODATCI ZA PETE ODAJE:

1. Klasični i praktični katolički nauk o dinamikama iskustva ulivene kontemplacije…..…154
2. Nauk sv. Ivana od Križa o ponašanju duše u razdoblju prijelaza između tamne noći sjetila i tamne noći duha……..169
3. Mistika i mistično iskustvo kao takvo……..……170
4. Prikaz krivog nauka o kontemplaciji koji je crkva osudila i katolički nauk o tim pitanjima……..……173
5. Krunica je i meditativna i kontemplativna molitva…….176
6. Prijeporna pitanja među teolozima o kontemplaciji……...…..180
7. Klasični savjeti svetačke tradicije za duhovno vodstvo duša koje prolaze kroz kontemplativni dio puta duhovnog rasta…….……187
8. Klasični katolički nauk o van rednim mističnim fenomenima i đavolskim utjecajima……..…….192

Paralelizam sa nukom bl. Henrika Susona: sedma hridina…….…….211

Savršene duše…….212

ŠESTI STUPANJ

ŠESTE ODAJE - ZARUKE DUŠE.....213

Molitva šestih odaja: kontemplativne molitve zanosnog sjedinjenja i duhovne zaruke.....226

DODATCI ZA ŠESTE ODAJE

1. Paralelizam sa nukom sv. Ivana od križa - za daljni put rasta i ući u sedme odaje

duša treba proći kroz tamnu noć duha……235
2. O pročišćenjima i ljubavnoj spoznaji Boga u mističnom iskustvu……..249
3. Opis kontemplativnih kušnji u tamnoj noći duha.....266
4. Iskustva tamne noći duha raznih svetaca..... ……...272
5. Marija i prolasci duše kroz tamne noći duha 300
6. Trpljenja koja duše prolaze u tamnoj noć duha uspoređena sa patnjama dušu u čistilištu……..311
7. Istovremeni suprotni osjećaji u duši koja proživljava kontemplativne kušnje i prolazi kroz tamne noći.....316
8. O nekim mističnim fenomenima u nauku sv. Ivana od Križa.....323

Paralelizam sa nukom bl. Henrika Susona: osma hridina.....341

Herojske duše……..343

SEDMI STUPANJ

SEDME ODAJE – DUHOVNO VJENČANJE 343

Molitva sedmih odaja: preobražansko sjedinjenje ili duhovno vjenčanje, učinci u duši i znakovi za prepoznati 346

DODATCI ZA SEDME ODAJE

1. Dinamika porasta djelovanja Duha Svetog preko razmatranja do kontemplacije 363
2. Opis iskustva stanja duše koja je proživjela duhovno vjenčanje prema iskustvu i nauku drugih svetaca.....366

Paralelizam sa nukom bl. Henrika Susona: deveta hridina.....388

Veliki sveci……..……396

Opći predgovor

Poštovani čitatelju pred tobom je sustavni prikaz trećeg dijela puta duhovnoga rasta, **PUTA SJEDINJENJA.** Naše zanimanje za problematiku puta duhovnoga rasta je dugogodišnje. S tim da samo nastojali akademske i znanstvene problematike studija prilagoditi za pastoralne potrebe prosječnog vjernika. Brojne su grupe i zajednice kojima smo držali ova i slična predavanja, a sami vjernici su od nas to tražili, poticali nas na daljnji rad i tražili od nas naše radne materijale.

Nastojali smo iznositi materiju ne toliko rukovodeći se znanstvenim kriterijima nego više na divulgativan način jer nam je cilj bio da prosječni kršćanski vjernik može knjigu koristiti kao priručnik za duhovni život te je kritički osvrt, iako prisutan u djelu, u drugom planu. U tu se svrhu na kraju pojedenih cjelina nalaze poticaji za razmišljanje o osobnom putu rasta u vjeri glede teme o kojoj se razmišlja. Pa ipak u knjizi se nalaze rezultati našeg dugogodišnjeg istraživanja koji se mogu lako znanstveno obraditi i prikazati.

Napominjemo da smo imali određenu slobodu u korištenju sekundarne literature jer glavni istraživački cilj našeg rada nije usmjeren na pojedine teme iz duhovnosti nego na sustavni prikaz kao takav i upravo u tome je originalnost ove knjige.

U tom smislu načelno citiramo sekundarne izvore i preuzimanja pojedinih razmišljanja, a ako je to negdje preskočeno, to je iz razloga jer su pojedine stranice knjige nastajale kao plod dugogodišnjeg čisto pastoralnog rada u Hrvatskoj i Italiji s raznim molitvenim grupama i pokretima.

Uz to dok radimo oko priprave ovog priručnika nemamo više na raspolaganju svu literaturu koju citiramo i koju smo prigodno koristili. Neke cjeline su samo parafarizrano preuzimanje od drugih autora dok smo druge mi pomno istraživali. Zbog svega ovoga nas se može smatrati urednikom ovog prikaza.

PRIKAZ PUTA DUHOVNOGA RASTA U KONTEKSTU ZNANSTVENE PROBLEMATIKE

Već smo rekli da želimo da velike teme klasičnih putova prikaza duhovnoga rasta približimo prosječnom vjerniku, i to na poseban način zato što je ova vrsta literature na hrvatskome jako oskudna. Pa ipak prikaz se jednom širem poimanju može uklopiti u znanstvene okvire, zbog toga donosimo kratki osvrt ove vrste problematike vezane uz strukturu ovog prikaza.[1]

Definicija pojma duhovnosti

Postoje više definicija duhovnosti. Duhovnost je prije svega kršćanski život koji vjernik osobno prihvaća, a živi u zajednici vjernika – Crkvi. U biti to je Isusov evanđeosko nauk kad se nastoji provesti u djelo u svakodnevnom životu.

Duhovnost se može shvatiti i kao duhovna teologija. Nama se najboljom definicijom čini ona isusovaca Ch. A. Bernard: »Duhovno bogoslovlje je teološka znanost koja, utemeljena na načelima Objave, studira kršćansko duhovno iskustvo, opisuje njegov postupni razvoj i daje nam spoznaju njegovih struktura i zakonitosti«.

Metoda studiranja duhovnosti. O metodi studiranja duhovnosti se živo raspravljalo prvom polovicom XX. stoljeća, gdje su došli do izražaja različiti naglasci pojedinih škola, a svi se mogu svesti na dvije temeljne metode.

1. Induktivna metoda. Polazi od iskustva prema teoriji, stoga je poglavito iskustvena ili fenomenološko opisna. Veću pozornost posvećuje iskustvu svjedoka i promatranju nego li teološkim načelima u sebi. Nastoji sabrati i analizirati kršćansko duhovno iskustvo, napose svetih.

[1] Prikaz koji slijedi je parafarizrano preuzet iz F. Podgorelec, *Uvod u duhovnu teologiju,* Zagreb 2010. Izložena problematika se može naći u priručnicima od Bernarda i Lanza.

2. Deduktivna ili doktrinarna metoda. Budući da duhovnost pripada teološkim disciplinama, njena metoda bit će teološka. Ona daje primat naporu da, slijedeći analitički i deduktivni put, iznese zaključke koji se mogu izvući za duhovni život polazeći od onoga što uči vjera Crkve. Drugim riječima, ona iz teoloških principa izvodi neke posljedice ili zaključke u odnosu na kršćaninov duhovni život: sredstva savršenosti, etape duhovnog života, molitvene forme.

Ova metoda je učinkovita jer potiče dušu i prosvjetljuje duh, no sadrži i jednostranosti; kao, na primjer, opasnost sistematizacije: od duhovnog puta može se napraviti jedan suviše krut i apstraktan sistem koji ne vodi računa o adresatima i ne prilagođuje se subjektu.

U raspravama oko metode, dominikanska škola branila je deduktivnu metodu, a ignacijanska i karmelićanska induktivnu. No, sve je očitije da niti jedna od ovih metoda sama nije dostatna, nego ih valja znati staviti zajedno, dati svakoj njenu pravu vrijednost. Zato danas postoji jedan prešutan dogovor o nužnosti integriranja obiju metoda, naravno, s posebnim naglascima ovisno o temi ili teološkom stilu.

Naš pokojni i priznati teolog duhovnosti, Atanazije Matanić, konkretno je predstavio jednu takvu mješovitu metodu: »Askeza je neizbježna tema u raspravljanju o duhovnosti. S tom bi se temom moglo suočiti bilo teološki, iznoseći o njoj teološku teoriju pomoću izvora objave, bilo povijesno, tj. prikazujući njezinu praksu u određenom povijesnom razdoblju u krilu kršćanskog asketizma (povijest se može shvatiti kao iskustvo), bilo, konačno, psihološki, tj. služeći se podacima iskustvene psihologije ne isključujući pedagoško umijeće«.

U slučaju sukoba različitih metoda, prema tom autoru, zadnja riječ pripada teologiji jer je riječ ponajprije o duhovnim problemima o kojima samo teološka spoznaja može imati zadnju riječ. To nisu ponajviše znanstveni 'problemi', nego su prije svega vjerovana otajstva.

Aleksa Bemigar smatra da se na početku duhovnoga života u tzv. asketskom razdoblju treba utjecati deduktivnoj metodi koja temelji duhovni život na objavljenim činjenicama; kada se pak radi o duhovno dozreloj osobi i napose »mističkoj«, gdje je djelovanje Božje gotovo nepredvidivo, treba se uteći brižljivom opisu samog iskustva prije nego li se pokuša sistematski obraditi.

Različiti vidici pod kojima se studira duhovnost

Duhovna teologija kao umijeće (ars): Autori koji se kreću u tom pravcu, svjesno ili nesvjesno, u pozadini duhovne teologije promatraju moralnu teologiju. Prema tim autorima, moralna teologija proučava sadržaj i konzistentnost kršćanskog života, a duhovna pak teologija nastoji formalno opisati i izložiti životnu tehniku u funkciji ovog kršćanskog moralnog života koji moral proučava. Na taj način čini da se stvarnosti kršćanskoga života ne svode na pojmove, nego prelaze u konkretni život vjernika.

Duhovna teologija kao duhovni put: Ovo gledište polazi od konstatacije da teolozi duhovnosti proučavaju susljednost kršćanskog života koji se ukorjenjuje u različite etape duhovnog puta. Ono što, dakle, autori duhovnosti žele opisati jest život u svom konkretnom dinamizmu. Nastoje analizirati duhovni život u svojim konkretnim stadijima, u svom rastu. U tom će smislu duhovna teologija biti »proučavanje evolucije duhovnog života u svojim psihološkim uvjetovanostima«.

Tako strukturiranu duhovnu teologiju iznosio je u svojim predavanjima gore spomenuti karmelićanski teolog Gabriele della s. Maria Maddalena, kao i R. Garrigou-Lagrange sa karakterističnim naslovom: »Tri etape nutarnjeg života«.

Za ovakvo tumačenje naravi duhovne teologije postoji izvjesni nacrt u Svetom pismu (osobito tema »Saveza«), o čemu ne vode računa druge teološke grane. Ova postavka jasno očituje identitet duhovne teologije, no danas više niti jedan priručnik ne strukturira cjelokupnu duhovnu teologiju po etapama, nego sačinjavaju tek jedno od njegovih nezaobilaznih poglavlja.

Duhovna teologija kao iskustvo vjere: Šezdesetih godina XX st., puno se govorilo o odsutnosti iskustva u teologiji te je pozivanje na iskustvo bilo je vrlo aktualno, kako u duhovnom

životu tako i na znanstvenom području. S obzirom na duhovni život, znakovito je predviđanje Karla Rahnera o budućnosti duhovnosti. On je to sažeo u jednu često citiranu rečenicu: »Kršćanin u budućnosti ili će biti 'mistik', hoće reći, netko tko će imati određeno 'iskustvo' ili ga neće biti«. Radi se dakako o osobnom iskustvu, ali ne odijeljenom od zajednice vjernika. Ono je utjelovljeno u vrijeme i u Crkvi, razvijeno u konkretnoj psihologiji i izrečeno u kategorijama koje su joj najprikladnije.

Polazište su događaji i sam život ukoliko je ostvarenje kršćanskog otajstva. Kršćanski život utjelovljuje i oblikuje objekt i sadržaj vjere, primjenjuje ga i razvija u njegovim raznim mogućnostima. Život iz vjere se ne ograničava na neko puko ponavljanje datosti vjere, nego ih, štoviše, smješta i uobličava u život živih osoba. Drugim riječima, pridodaje čitavi proces i modalitete osobnog usvajanja kršćanskog otajstva, koje je prvenstveno osoba Isusa Krista. Ovaj proces sačinjava bitni i intimni dio same vjere koja se pretvara u spasenjsko otajstvo tek kad biva asimilirana od konkretne osobe. Stoga je opravdano i važno za teologiju proučavati temu i povijest ostvarenu osobnim usvajanjem sadržaja vjere u svojim strukturama i autentičnim uvjetima. Teologija izlaže dva tijeka kršćanskog otajstva: objaviteljski i usvajajući (asimilacijski).

»Teološka hagiografija«: Ova perspektiva je na liniji prethodne, s tom razlikom što promatra kršćanski život (iskustvo) u svom eminentnom obliku - svetosti. Radi se, dakle, o kvalificiranom kršćanskom iskustvu, iskustvu svetaca, koje upravo zato snažno i prosvjetljujuće razlaže i očituje određene važne dimenzije kršćanskog otajstva. Time kvalificirano iskustvo svetaca postaje tumač (egzegeza) Objave i to ne na način kako je to kod mnogih teologa gdje »nauka« i »svetost« žive u trajnoj »rastavi«, nego tvore jedinstvo kao što je bilo u prvim stoljećima kršćanstva. Karizmatski i objaviteljski život svetaca treba biti potom teološki analiziran i teologija ga želi učiniti objektom svoga promišljanja i proučavanja (studija), otkrivajući njihov sadržaj, djelovanje milosti i moguće nove naglaske.

Tako hagiografija (studij svetačkog života i nauka) postaje teologija i posebna zadaća duhovne teologije. Hans Urs von Balthasar (1905.-1988.), začetnik i najeminentniji predstavnik ovoga gledišta, konkretno je to pokazao na životu i nauku Terezije iz Lisieuxa. Djelo želi biti određena teološka hagiografija i primjer kako život jednog sveca postaje »teološko mjesto«. »Teološka mjesta«, jesu izvori iz kojih teolog crpi principe i elemente koji utemeljuju njegove dokaze.

Bez odjeka u životu, teologija bi bila čista spekulacija o apstraktnim mogućnostima. Marija i sveci predstavljaju mjesto susreta svetosti Božje i stvorenja te postaje prostor u kojemu se »povijesno« i »fenomenološki« očituje svetost.

Duhovna teologija kao »integracija Objave«: Autori ovakvog usmjerenja polaze od Objave (dogmatski), a ne od iskustva ili življenog kršćanskog života. Objekt je, dakle, objavljeno otajstvo, eklezijalno i dogmatski, koje baca uvijek novo svjetlo na čovjekov život te ga usmjeruje. Ti autori promatraju duhovnu teologiju kao »primjenu teoloških zaključaka na konkretne životne situacije«.

Povijesni kontekst problematike kako prikazivati put duhovnoga rasta

Jedinstvo puta rasta duhovnog života ili »mističko pitanje« se postpuno javlja u katoličkoj tradiciji počevši od od XVII. stoljeć . U povijesti katoličke duhovnosti kroz stojeća mistika je označavala iskustvenu spoznaju, tajnu i slasnu spoznaju božanskih stvari u ulivenoj kontemplaciji, a počevši od XVII. stoljeća ona znači specifični, doktrinalni i znanstveni studij onog dijela puta što ga prevaljuje duša što napreduje k sjedinjenju s Bogom, koji se ostvaruje u kontemplaciji, nizom stupnjeva koji služe pripravi na to sjedinjenje.

U to doba karmelaska tradicija, na primjer o. Toma od Isusa, u povijest duhovnosti uvodi pojam „stečene kontemplacije“.

Pojavljuju se i mnogi rječnici i sume duhovnosti, no najznačajnije je zamijetiti jedan važan zaokret u duhovnoj teologiji koji se zbio baš u XVII. stoljeću. Naime, uz karmelsku duhovnost koja

je od kontemplacije napravila cilj kojem je usmjeren duhovni život, oformila se i druga struja teologa koja se pozivala na sv. Tomu Akvinskoga za koju je središnja ideja puta duhovnoga rast, duhovne nauke savršenstvo u čistoći ljubavi.

U ta djela možemo ubrojiti i Traktat o ljubavi Božjoj svetoga Franje Saleškoga. Polako se oblikuje i stav po kojem ulivena kontemplacija s pripadajućim milostima nije striktno potrebna svakom vjerniku za postignuće savršenosti i svetosti.

Sad se postavilo pitanje kako nazvati znanost tako shvaćena savršenstva kršćanskoga života. Bit će to izraz "asketska teologija". Ovaj je izraz nepoznat očima i teolozima srednjega vijeka, i pojavljuje se tek sredinom XVII. stoljeća.

Renanski kapucin Victor Galen 1669 piše Praktičnu sumu mističke teologije ... podijeljenu u dva dijela, izašlu u Kolnu 1646, i čija dva dijela već najavljuju podijelu duhovnosti u asketiku i mistiku. No tek će poljski franjevac Krizostom Dobrosielski uvesti taj termin u svojem djelu Summarium asceticae et mysticae theologiae ad mentem D. Bonaventurae. Distinkcija između asketike i mistike dolazi, po njemu, od putova kojima hodaju duše. Ulivena je kontemplacija rezervirana za malom broju izabranih duša, dok su druge, usprkos njihovoj gorljivosti iz njega isključene.

Od toga trenutka pa nadalje pojavljivat će se djela koja nose u naslovu samo izraz "asketska teologija" a da ipak nije dobro definirano područje koje poda nj spada.

To će se učiniti najpoznatiji priručnik ovako složen koji je napisao isusovac Ivan Krstitelj Scaramelli 1752. On piše kapitalno djelo u više strogo odvojenih tomova "Asketski direktorij" i "Mistički direktorij" imao prilično utjecaja na duhovne vođe i ispovjednike svoga doba. Ove su knjige izašle u Veneciji 1753. i 1754).

Treba ukazati u ovom kontekstu na polemiku karmelske, dominikanskei isusovačke duhovne škole. U XIX. stoljeću se neće ništa posebno producirati sve do obnove asketske i mističke teologije koja započinje 1885. objavljivanjem "Traktata o unutarnjem životu, mala suma asketske i mističke teologije prema duhu i principima svetoga Tome Akvinskoga". Razvit će se polemika u kojoj će jedni postaviti u pitanje tri tvrdnje koje nas ovdje sad neposredno zanimaju:

1) specifična distinkcija između asketike i mistike
2) nenuždan karakter ulivene kontemplacije za kršćansku svetost ili savršenstvo
3) postojanje jedne stečene kontemplacije, gornje granice redovnog i općeg puta.

Suprotstavit će se osobito dominikanci J. Arintero i R. Garrigou- Lagrange. Drugim rječima, nikako Boga ne možemo nagnati ili nagovoriti da podari kontemplaciju. Ako se duša i ne znam kako pripravi, Bog joj se ne mora priоći. Stečenom kontemplacijom i aktivnim pročišćenjem (askezom) ne može se tako isprazniti i pripraviti daje nemoguće da se Bog ne priopći, to jest daje nužno da ga se primi.

Drugi su u gornje tri tvrdnje vidjeli izraz tradicije jedne škole kojoj su bili posebno privrženi i koju je trebalo braniti. To su uglavnom bili karmelićani, od kojih se može izdvojiti Krizogon od Sakramentalnog Isusa i Gabrijel od svete Marije Magdalene. Pozivali su se na tekst svetog Ivana od Križa (LB 3,46) daje Bog poput Sunca koje stoji nad dušama i upire u njih te je nemoguće da se ne priopći otvorenoj mu duši koja se na to priopćenje pripravila ispražnjenjem, askezom, odricanjem, i otvaranjem "prozora" Boga. Stečena kontemplacija bila bi ljudska priprava na ulivenu kontemplaciju.

Kako je Boga uistinu nemoguće prisiliti na izravno i neposredno priopćenje, tako nikakvom stečenom kontemplacijom ne možemo pripraviti sebe ili svoju nutrinu na slobodno i mistično Božje samopriopćenje. K tome, stečena kontemplacija nije molitva koja bi imala isti karakter kao i ulivena kontemplacija. Stečena je kontemplacija molitva sabranosti u kojoj se ljudski subjekt vlastitim tehnikama usredotočuje na samo jedan objekt motrenja koji ga posve obuzima. No nad Božje se srce nikakvim stečenim kontemplacijama ne možemo nadviti. Stečena je kontemplacija molitva ili stanje koje se razvilo dugotrajnim vježbanjem koncentracije, sabiranja i usredotočivanja na jedan objekt koji može biti koji mu drago. Može biti i Bog, ali ta koncentracija na Boga, to stečeno motrenje Boga nije drugo motrenje nekog njegovog kategorijalno izrečenog epiteta (ljubavi prema

meni osobno, prema svijetu, prema grešnicima, Božjega milosrđa, pravde, mudrosti, blagosti...) kojega poznajemo na temelju javne Objave. Motri se Bog ne kakav je u sebi nego kakvim se očituje; motri se njegovo djelovanje prema svijetu i prema svakom pojedincu, učinci toga djelovanja i tako redom. U tom smislu se motri Boga kao što se može motriti i svaki drugi imanentni objekt u ovome svijetu.

Tako se i stečena kontemplacija analogno zove kontemplacijom jer se u ulivenoj kontemplaciji događa smirenost čovjeka u Bogu, obuzetost Bogom i usredotočenost na Boga, ali u ulivenoj kontemplaciji sam Bog pokazuje svoje biće, sebe transcendentnog, te tako zaokuplja čovjekovo biće. Stečena i ulivena kontemplacija su posve različite stvarnosti i stoga bi trebalo izbjegavati uporabu izraza "stečena kontemplacija" da se izbjegne svaki mogući nesporazum.

I dominikanci i karmelićani imali pravo jer su jedni i drugi izrazili po jedan aspekt otajstva koje je sastavljeno od dviju naizgled nepomirljivih tvrdnji. Istina je da Boga ne možemo pripravom prisiliti na darivanje, i da duša ne mora primiti Boga kad je sa svoje strane učinila sve da se na božansko priopćenje pripravi (a kad možemo biti sigurni da je sve napravila?). Ali je isto tako istina da je nevjerojatnije da se Bog ustegne duši koja je ogoljena i očišćena negoli da zraka Sunca ne uđe u sobu kojoj su prozori širom otvoreni. Kao što zraka svjetla odmah ulazi u prostoriju kojoj su otvoreni kapci i prozori, tako se i Bog odmah priopćuje duši koja je za to priopćenje spremna, koja mu se posve otvorila.

Izlaz je u tome da se veli da je mistično priopćenje Božje uzrok a ne posljedica askeze, da je ono dar i prije askeze, to jest predviđeno je da se ostvari. Bog vodi putem askeze one kojima se želi priopćiti da bi im se priopćio. Ne može im se ne pripravljenima priopćiti, ali njegovo priopćenje nije plod ili posljedica priopćenja nego slobodne odluke da se priopći. Bog ne može ne dati se, ne može se ustegnuti duši koja se na nj pripravila, ne zbog priprave duše (zbog askeze), nego zbog vjernosti svojoj slobodno danoj početnoj odluci da se priopći.

Dominikanac Auguste Saudreau (1856.-1946.), na temelju crkvenih otaca, pokrenuo je raspravu o podjelama koje su postale klasičnima i o njihovim implikacijama u svojoj knjizi *Les degres de la vie spirituelle* (Angers, 1986.). Tvrdio je da su mistične milosti normalno stanje savršenstva i da se obilno udjeljuju onima koji se za njih velikodušno raspolože, te da je put kontemplacije otvoren svima u molitvenom životu. Stoga ne valja, mišljaše on, odvajati asketiku i mistiku, između jedne i druge postoji kontinuitet. Dosljedno tome, Saudreau je odbacio teoriju o kontemplaciji stečenoj osobnim naporom, koja se povezuje s asketikom. Priznavao je jedino ulivenu kontemplaciju mistične naravi, u kojoj je duša pasivna pod Božjim djelovanjem, te je tvrdio da je ovaj oblik kontemplacije dostupan svakome kršćaninu posredstvom milosti. To je, prema njemu, put svetosti, koja je zajednički poziv u Crkvi. Naposljetku je precizirao da izvanredne, ekstatične ili zanosne pojave imaju sekundarnu ulogu, te ne pripadaju biti mistike.

Isusovac Augustin Poulain (1836.-1919.) i isusovačka škola, ostaju na dotadašnjoj podjeli između asketskog i mističkog puta. Redoviti put svetosti je onaj asketski i stečene kontemplacije, a izvanredni pak mistički i ulivene kontemplacije.

Gabrijel od Sv. Marije Magdalene (1893.-1953.) i karmelićanska škola slijedi srednji put, ona mističkim milostima pridaje doduše redoviti i normalni karakter, ali istodobno smatra da nisu nužne za postignuće svetosti. Stoga postoje dva puta svetosti, jedan put stečene kontemplacije, a drugi ulivene.

Nastala je znamenita rasprava oko tzv. »mističkog pitanja« u kojem se došlo do zaključka da se asketiku i mistiku ne treba promatrati kao dvije susljedne faze, gdje bi druga (mistička) nastupila tek nakon što završi prva faza (asketska). Obje se temelje na teologalnom životu i njemu su podložne, obilježja su čitavog založenog kršćanskog života. Ove rasprave su uvelike pridonijele vrednovanja duhovnosti kao značajne teme unutar teologije. A kako bi se nadišle diskusije o karakteru asketike i mistike u opću upotrebu ulazi jedinstveni pojam duhovnosti. Dualizam se želio nadići i u samom nazivu ove teološke tematike i tako se postepeno uvriježio naziv duhovna teologija.

SAŽETI PRIKAZI PUTA DUHOVNOGA RASTA

Teologalni život vjere, ufanja i ljubavi koji se dobiva na krštenju je temeljno posvećenje, ali ka da se postavlja pitanje duhovnoga rasta onda se u biti postavlja pitanje kako se kršćanski život zadobiven na krštenju razvija i raste sve do njegova savršenstva i postignuća svetosti. Koje su prakse življenja vjere, koje nutarnje dinamike u smislu usvajanja evanđeoskih kršćanskih uvjerenja duša proživljava na tome putu.

Tomistički prikaz puta duhovnoga rasta

Shema prikaza puta duhovnoga rasta koja se oslanja na nauk sv. Tome Akvinskoga je jako jednostavna. Prema ovom svecu prozvanom anđeoski naučitelj Crkve duhovni rast je rast u čistoći ljubavi kojim duša odgovara na čistu Božju ljubav.[2] Shema duhovnoga rasta i preobrazbe duše se temelji na tri osnovne postavke.

Prva je da se posvećenje duša događa po rastu svih kreposti, rast kreposti udaljava zlo i grijeh iz duše, življene kreposti podrazumijevaju činjenje dobrih dijela i ostvaraju predispoziciju za bolje i više u duhovnome životu.

Druga postavka je da darovi Duha Svetoga usavršavaju pojedine kreposti i uzdižu ih do viših nivoa, herojskih i ulivenih kreposti. Darovi Duha Svetoga tako utiskuju u dušu nadnaravni dinamizam koji produbljuje i širi horizont savršenoga života.

Treća postavka se odnosi na blaženstva. Prema sv. Tomi blaženstva su djela koja proizlaze iz kreposti koja usavršuju darovi i plodovi Duha Svetoga na način da postaju uzvišena i vanredna djela savršene kreposti, to jest krepost dovedena do savršenstva. Evo prikaza po pojedinim krepostima.

Krepost vjere - nju usavršava dar Znanja – dovedeno do savršenstva čini
blaženstvo ožalošćenih
Krepost vjernosti -nju usavršava dar Razuma–dovedeno do savršenstva čini
blaženstvo čistih srca
Krepost ufanja - nju usavršava dar Straha Božjega – dovedeno do savršenstva čini blaženstvo
siromaštva duhom
Krepost ljubavi - nju usavršava dar Mudrosti – dovedeno do savršenstva čini
blaženstvo mirotvorstva
Krepost razboritost - nju usavršava dar Savjeta – dovedeno do savršenstva čini
blaženstvo milosrđa
Krepost umjerenosti - nju usavršava dar Sinovskog straha – dovedeno do savršenstva čini
blaženstvo krotkosti
Krepost jakost - nju usavršava dar Jakost – dovedeno do savršenstva čini
blaženstvo progonjenima zbog pravednosti
Krepost pravednosti - nju usavršava dar Pobožnosti – dovedeno do savršenstva čini
blaženstvo gladnih i žednih pravednosti

R. Garrigou-Lagrange u svom priručniku: »Tri etape nutarnjeg života«. Ovako sažima prikaz duhovnoga rasta i na njemu razrađuje cijeli svoj priručnik.

Prvi period:
Stupanj čistoće ljubavi: Put čišćenja početnika. Asketski put.
Kreposti: početne kreposti na prvim stupnjevima.
Darovi Duha: djelovanje Duha Svetoga još prikriveno, rijetka nadahnuća, duša svjesna svoje

[2] A. Cordovani, *Itinertario della rinascita spirituale*, Rim, 1959. str. 17-19.

aktivnosti je premalo spremna da se njima okoristi.
Aktivna čišćenja: potreba nutarnjih i vanjskih mrvljenja.
Postignuta molitva: usmena molitva, meditacija, pojednostavljenja meditacija sabranosti.

Drugi period:
Stupanj čistoće ljubavi: Napredni put prosvjetljenja, na pragu mističnog života
Kreposti: Postojane kreposti na drugom stupnju
Darovi Duha: djelovanje Duha Svetoga jače, a duša postaje poučljiva i više se okoristi nadahnućima i nutarnjim prosvjetljenjima.
Čišćenja: pasivan čišćenja sjetila s popratnim kušnjama posebno pod utjecajem darova Duha znanja i straha Božjega
Postignuća u molitvi: rast od povremenih čina početne ulivene kontemplacije tijekom zadobivene kontemplacije sabranosti, ulivena redovita kontemplacija u aktivnom apostolatskom obliku, ulivena redovita kontemplacija u čisto konemlativnom obliku, zatim molitva nadnaravne sabranosti i mira. Vanredna kontemplacija, popraćena mističnim fenomenima.
Na poseban način djeluje dar Duha svetoga dar pobožnosti.

Treći period:
Stupanj čistoće ljubavi: Savršeni, put sjedinjenja.
Kreposti: Jake i herojske kreposti.
Darovi Duha: Jako i često djelovanje darova Duha Svetoga se pokazuje, pasivnost u duši koja ne isključuje aktivnost djelovanja kreposti.
Pasivna čišćenja: Pasivno čišćenje duha s popratnim kušnjama, na poseban način pod utjecajem darova Duha svetoga razuma, savjeta i jakosti.
Postignuta molitva: Početno sjedinjenje, jednostavno sjedinjenje, sjedinjenje diskontinuirano, potpuno sjedinjenje, redovito sjedinjenje u aktivnom apostolatskom obliku, sjedinjenje pod oblikom uzvišene kontemplacije, vanredno prebraženo sjedinjenje popraćenom motrenjem Trojstva.

Sažetak razvojne dinamike duhovnog rasta za pratiti hod duše kroz odaje Zamka duše sv. Terezije Avilske

Hod duša kroz odaje se može pratiti u trostrukoj razvojnoj dinamici. U sažetom prikazu se oslanjamo na o. Catellana.

a. Rast ljubavi kojom duša odgovara na Božju ljubav
b. Rast i razvojni put molitve
c. Rast i razvojni put želje za Bogom
d. Vrijeme koje duša provodi u pojedinoj odaji

Izvan zamka
Duše koje žive u stanju teškoga grijeha

Prve odaje - obraćenje

Stanje duše: Blizina grijehu
Poticaji milosti: Na obraćenje
Molitva: Usmena molitva
Želja: Odbaciti teški grijeh
Vrijeme koje duša provodi u ovoj odaj: Dugi period duhovnog života

Druge odaje - napetost između ustrajanja i odustajanja

Stanje duše: Borba
Poticaji milosti: Na borbu
Molitva: Meditacija
Želja: služiti Bogu
Vrijeme koje duša provodi u ovoj odaj: Dugi period duhovnog života

Treće odaje - za daljnji hod: poniznost, strpljivost, poslušnost

Stanje duše: Postojanost duhovnog života
Poticaji milosti: Na podnošenje kušnji
Molitva: Meditacija i molitva sabranosti
Želja: Ljubiti Boga
Vrijeme koje duša provodi u ovoj odaj: Dugi period duhovnog života s opasnošću potpunog stabiliziranja i prestanka dinamike duhovnog rasta.

U paralelizmu prikaza nauka o duhovnom putu sa sv. Ivanom od križa za daljnji duhovni rast duša treba proći tamnu noć sjetila.

Četvrte odaje - prijelaz u život mistike

Stanje duše: Kuša milost i besplatnost Božjeg dara
Poticaji milosti: Širenje nutrine
Molitva: ulivena sabranost i molitva smirenosti
Želja: Prva buđenja žarčih želja i prvih čežnja za Bogom.
Vrijeme koje duša provodi u ovoj odaj: Prolazno stanje

Pete odaje - »živim, ali ne više ja...«

Stanje duše: Obnova nutrine
Poticaji milosti: Iskustvo novosti života u Kristu
Molitva: Molitva Sjedinjenja

U ovoj odaji sv. Terezija govori o redovitom putu sjedanja duše s Bogom, a to je sjedinjenje volje duše s voljom Božjom i van rednom putu (kontemplativnom) za doći do sjedinjenja s Bogom koji svetica naziva prečacem.

Želja: Čežnje za Bogom puno jače od bilo kakve ljudske želje
Vrijeme koje duša provodi u ovoj odaj: Postojana pozitivna situacija duhovnog života

Šeste odaje - zaruke duše

Stanje duše: Duhovne zaruke
Poticaji milosti: Motrenje čudesnih Božjih djela
Molitva: Mistične kontemplativne molitve zanosnog sjedinjenja i duhovne zaruke
Želja: Goruće čežnje i želje ali ne uvijek u sjetilnom dijelu duše
Vrijeme koje duša provodi u ovoj odaj: Duža priprava za sedme odaje

U paralelizmu prikaza nauka o duhovnom putu sa sv. Ivanom od križa za daljnji duhovni rast duša treba proći tamnu noć duha.

Sedme odaje - duhovna ženidba

Stanje duše: Duhovni brak
Poticaji milosti: Motrenje Krista i Trojstva
Molitva: Duhovni vjenčanje
Želja: Služiti Kristu u Crkvi
Vrijeme koje duša provodi u ovoj odaj: Do konca života na zemlji

Prikaz puta duhovnoga rasta prema nauku sv. Ivana od križa

Čitav duhovni hod čovjeka Ivan gleda kao proces postupnog «sjedinjenja» s Bogom, što se shematski ovako može izreći: Sjedinjenje čovjeka s Bogom; u Isusu Kristu; putem vjere-ufanja-ljubavi; po odricanju i čišćenju (koje je predstavljeno u slici «noći»); sve do potpune preobrazbe u ljubavi.

Radi se također i o procesu interiorizacije (pounutrašnjenja) ljudskoga, utoliko što središte interesa prelazi sa osjećaja na duh i njegov svijet.

Taj proces je istovremeno i proces preoblikovanja (preobrazbe, *deifikacija*) čovjeka. To preoblikovanje je isključivo Božje djelo, a otpočima sa približavanjem čovjeka Kristu. Ono mora biti obilježeno križem, jer je riječ o rađanju novog čovjeka u obličju starog. Pobožanstvenjenje čovjekovo uključuje jednu stvarnu preobrazbu čovjekova bića, njegovih aktivnosti i odnosa sa svijetom i cijelom stvorenom stvarnošću. Riječ je o preobrazbi srca i života i to treba biti vidljivo kako na teologalnoj i moralnoj tako i eklezijalnoj i psihološkoj razini. Drugim riječima ova preobrazba osobe treba biti vidljiva iznad svega u teologalnom životu, koji postaje sve intenzivniji, čvršći i velikodušniji, u kojem vjera, nada i ljubav nalaze uvijek novi dinamizam u jednoj klimi mira i poniznosti te potpune distanciranosti od svega što nije Bog i ne vodi k njemu.

Postupnost hoda

Sva umjetnost u napredovanju je u riječi zaljubljenost odnosno u riječi ljubav. Kao bazu za rekonstrukciju cijelog afektivnog područja, Ivan se, polazeći od svog iskustva, ne poziva na autoritet prve Božje zapovijedi, jer – svjestan je – zapovijed može zahtijevati ljubav, ali je ne može pokrenuti i ostvariti u svoj njezinoj dubini i punini. Samo ljubav rađa ljubav. Stoga on polazi od prvotne i besplatne ljubavi koju Bog ima prema nama. Tako započinje zanosna povijest *Duhovnog spjeva*, duša shvativši da ju je Bog stvorio i otkupio iz ljubavi i ispunio bezbrojnim dobročinstvima prije nego li se još rodila, daje se na traženje Ljubljenoga (DS 1,1).

Traženje je uvjet da bi uopće otpočeo duhovni proces (proces preoblikovanja čovjeka) (DS 3,2). U tom traženju osim cilja pred očima (*sjedinjenje s Bogom*) dobro je na pameti imati dvoje: 1) Bog nikada neće zakazati: *«Bog se nikad ne udaljuje od duše, pa bila ona i u smrtnom grijehu»* (DS 1,8); 2) *«Ako duša traži Boga još mnogo više njezin Ljubljeni Gospodin traži nju»* (ŽP 3,28).

Ne nalazimo ga i ne čujemo velikim dijelom zato što nismo tamo gdje je On. Stoga dva su pravca u kojem treba djelovati: hod prema nutrini (duši) odnos prema stvorovima.

Uđi u sebe i zatvori za sobom vrata, tj. svoje moći bilo kojem stvoru (usp. Mt 6,6). U tom traženju pored odlučnosti potrebna je i čežnja (žudnja). Ne možeš ga naći ako ne žudiš za Njim. Žuditi znači pretvoriti se u tražitelja. Žudi ga vjerom i ljubavlju (vjera su noge kojima duša hoda, a ljubav – pratnja koja vodi dušu). Po vjeri i ljubavi ćeš ga susresti ali i onda ostaje skriven… Odavde proizlazi savjet: ne zadovoljiti se nikada o onome što o Bogu razumiješ niti se o tome naslađuj. Nikada ne misliti da ga se konačno razumije (usp. 2U 2-4; DS 1,12).

Tjeskoba, nemoć, posrtaji nam govore da još uvijek pripadamo sebi. Potrebni su izlasci, tj. otcjepljenja od stvari i samih sebe (DS 1,20). Važno je voditi računa o čistoći duha i raspoloživosti prema Bogu. Uvjet da ga se čuje je čistoća, tj. da srce nije zatrpano.

Stoga potrebna je *distanciranost od svega.* Riječ je o prioritetu i potrebi odricanja («odreknuća») od svih stvari. Nije naglasak na – ne imati, nego o oslobođenju od emotivnog (afektivnog) naboja koji nas vezuje na stvari. Radi se o potrebi nutarnje slobode kako u materijalnim tako i duhovnim dobrima.

Odreknuća i pročišćavanja predstavljena su u slici «noći». Noć, kod Ivana, postaje središte svega zbivanja duhovnog razvoja. Dva su trenutka iznimno značajna u noći: prijelaz iz tjelesnoga u netjelesno, te prijelaz od duha k Bogu.

Sjedinjenje i stanje sjedinjenja.

Preobrazba čovjeka (do svog potpunog ostvarenja u sjedinjenju s Bogom) događa se, dakle, kroz krize i noći.

Da bi se ušlo u noć osjeta Svetac u 1U 13 donosi neke upute: slijediti Krista, uskladiti se sa njim, to je ono prvo; dati se na put čišćenja od sebeljublja, osjetila i strasti; jasan i odlučan izbor za Boga i ništa izvan njega (glasoviti binom «Ništa i Sve»)

Uvjeti prijelaza na razinu uporabe duha (1N 8,3): vježba u krepostima, ustrajnost u molitvi i razmatranju, odjeljivanje od «svjetovnih» stvari, pretrpjeti muku i suhoću. Podjela (pregled kriznih trenutaka) bi dakle bila:

Noć osjetila (prethođena stanjem početnika)

Noć sjetila počinje početnim stupnjevima ulivene kontemplacije. Uloga noći osjeta: po njoj se duša čisti u odnosu na osjete i osjetila (nutarnja i vanjska) kako bi postala prikladna za komunikaciju s duhom putem osjetila. Duša prelazi «od osjetnog na duhovni život, od stanja razmatranja u stanje motrenja» (1N 10,1).

Nakon pasivne noći osjeta osoba dostiže izvjesnu zrelost. No duša je još uvijek nečista i nesavršena: potrebna su korjenitija pročišćenja. I Bog zahvaća u dno bića, u korijene čovjekova bitka. Tu Božju intervenciju duša – budući je još uvijek nečista i nesavršena – doživljava kao muku i patnju.

Razdoblje prijelaza između Tamne noći sjetila i tamne noći duha

Otkako je duša izašla iz suhoće "Noći osjetila", Bog joj, prije nego li će je staviti u ovu daleko strahovitiju i očišćavajuću "Noć duha", udjeljuje dosta dugo vremensko razdoblje odmora i utjehe.

Ovo prelazno razdoblje može trajati i mnogo godina... u koje vrijeme duša s mnogo lakoće ulazi u motrenje vedro i zaljubljeno. .. bez zamornog razmišljanja...

Nutarnji užitak, koji kroz ovo vrijeme duša polako uživa u svom duhu, odrazuje se i na osjetila koja, očišćenija nego li u prošlosti nanovo osjećaju s većom lakoćom ove nutarnje užitke.

Međutim, budući da čišćenje još nije savršeno (manjka mu u stvari glavni dio, tj. čišćenje duha), ono će trebati podnijeti i iskušenja, suhoće, napasti, tame i tjeskobe katkada intenzivnije od onih kroz koje je prošla; ipak ne će trajati više od nekoliko sati ili nekoliko dana te samo najavljuju "Noć duha" koja će nenadano nastupiti". (2 TN 1)

U ovom razdoblju duša može upasti u fatalnu zabludu koja ju može veoma unazaditi na putu sjedinjenja s Bogom: riječ je o iluziji koju ima o sebi, smatrajući se od sada svetom.

Zbog toga sv. Ivan od Križa naglo vraća dušu u stvarnost podsjećajući je na to kako svi učinjeni napori i sve primljene milosti nisu do sada uspjele da je sjedine s Bogom u čistoći ljubavi; one su je pripremile tek na negativan način na to sjedinjenje uklanjajući najgrublje zapreke.

Zaista, u "Pasivnoj noći osjetila", sjetilne su navezanosti očišćene tek površno, sačuvavši još uvijek duboke korijene pače i onda ako se duša ne obazire na njih. Ovo korijenje iz kojega bi neočekivano iznova mogli izbiti izdanci svih navezanosti prema stvorenim radostima, istrijebiti može istom najstrašnija 'Pasivna noć duha" koja slijedi za njom.

Noć duha (prethođena čežnjom uznapredovanih)

Uloga *noći duha* (2N) je da očisti dušu kako bi ova bila u skladu sa zahtjevima sjedinjujuće ljubavi Božje. Nužnost pasivne duhovne noći: nisu iskorijenjene glavne mane koje je čovjek

udomio u svojoj nutrini. U noći osjeta režu se grane naših mana, a u noći duha uništavaju se korijeni. Tek kad se duh dodirne (sjedište čovjekova jastva) tad se događa i čišćenje i preobrazba. Ona označava prijelaz iz starog u novog čovjeka.

Mistična noć je djelo Božje, no muka, uznemirenost i depresija koje iz nje proizlaze nemaju izvor u Bogu. Nije izvor trpljenja ulivena kontemplativna milost, nego su «uzrok muke tromost i nesavršenost same duše što sačinjavaju raspoloženje protivno primanju dobrih učinaka» (2N 9,11). Živa svijest i spoznaja vlastite mizerije i bijede je jedno od tipičnih dometa noći, i izvor trpljenja: *«Božanska joj svjetlost stavlja sve njezino zlo i bijedu pred oči, da se uvjeri kako sama neće moći nikada imati nešto bolje»* (2N 5,5).

Ne prolazi svatko na isti način i u istom intenzitetu ovu noć. Ivan će reći da je malo osoba kod kojih se čišćenje odvija u onom intenzitetu u kojem ga on opisuje, a što ovisi o stupnju sjedinjenja na koji je Bog poziva (usp. ŽP 1,24). Svakoga na njemu svojstven način Bog uvodi u ovu noć koja može poprimiti različite forme i stupnjeve.

Tri su bitne komponente pasivne noći: teška unutarnja stanja duše kao i teške vanjske situacije, koje na radikalan način traže teologalni odgovor subjekta; Bog ulijeva tamno svjetlo vjere i snagu ljubavi kako bi se moglo shvatiti i djelovati vjerno u takvim situacijama; subjekt odgovara slobodno s bolnom vjernošću. Dok se ne dogodi ovaj treći element, ne može se govoriti o tamnoj noći u teologalnom smislu.

Tri su norme (savjeta) ponašanja u ovoj noći: Nastojati ustrajati i ne činiti ekstravagantnosti kako bi se izašlo, «jer dok Gospodin ne završi čišćenje kako sam hoće, nema nikakvog lijeka koji bi mogao ublažiti njezinu bol» (2N 7,3).

Živjeti ovu situaciju s velikom postojanošću i strpljivošću («trpeći strpljivo i vjerno»: ŽP 2,28), tj. ustrajući u izabranom zvanju, u vlastitim dužnostima i službama, iako se one sada obavljaju bez imalo ukusa i slasti.

«Neka se pouzdaju u Boga koji nikad ne zapušta one što ga traže jednostavnim i iskrenim srcem, jer on neće propustiti da im dade sve potrebno za put, sve dok ih ne dovede do jasnog čistog svjetla ljubavi» (1N 10,3). Traži se dakle, vjerna strpljivost, koja se pouzdaje u Boga i njegova obećanja, više nego li u vlastitu snagu i nevinost.

Sam rast sjedinjenja ide od početnog sjedinjenja duše s Bogom, preko duhovnih zaruke i duhovne ženidbe pa sve do preobraženoga sjedinjenja duše s Bogom.

Novi pokušaji prikaz puta duhovnoga rasta

Javljali su se i novi prijedlozi za cjeloviti opis duhovnoga puta fleksibilnije raspoređenog u pet koraka koji prema njegovu autoru dobro sažimaju sadržaj kršćanskog otajstva, duhovno iskustvo i ljudsko življenje.[3] Donosimo sažetak tog opisa puta duhovnog rasta:

1. Kršćanska inicijacija: Krštenje je korijen i sinteza cijelog duhovnog procesa, te je sa svim drugim sakramentima bitni čimbenik duhovnoga puta. Duhovno iskustvo se ostvaruje kod krštenja, što podrazumijeva pripravu i rast u slijedećim fazama sve do punine. Ovaj početak duhovnog puta je zanemaren jer se krštenje obično prima u djetinjstvu. Danas se u Crkvi javljaju razne inicijative vezane uz obnovu krsnih zavjeta.

2. Poosobljenje i učvršćenje duhovnoga puta. Ima odlučujuću i nezamjenjivu ulogu jer se radi o obraćenju i temeljnom opredjeljenju osobe, a odnosi se na cjelokupni život. Vjera se usvaja po mjerilima odrasle osobe. Radi se o pozitivnom trenutku osobnog prihvaćanja vjere koji se kod nekih događa s krštenjem, a kod drugih nakon više godina kršćanskog života.

3. Kriza identiteta i čišćenje. Proces kršćanskog sazrijevanja ne slijedi uzlaznu liniju u iskustvu. Križ kao kruna Isusova života označuje odlučujuću smjernicu u razvoju kršćanske

[3] Vidi članak S. De Fiores, *Itinerario spirituale* u DS, Rim. 1979, str. 787-809; F. Ruiz, *Divnetare personalmente adulti in Cristo,* u AA.VV., *Problemi e prospetive di spiritualità,* Brescia, 1982.

svetosti. Događaju se iskustva tamne noći u kojima Bog preuzima inicijativu, bogoslovne krjeposti uzimaju oblik uzajamnosti, pasivnosti, a zatim dolazi do brojnih načina djelovanja i čišćenja.

4. Provizorna zrelost. Radi se o fazi relativne punine i zemaljske svetosti. Nije to fiksna točka jednaka za sve, niti nepomična točka gdje se ostaje godinama sve do trenutka slave. Faza svetosti je prikladni način govora, jer osoba nastavlja rasti u svetosti. Najbolji elementi duhovnog nauka nam ovdje dolaze iz iskustva samih svetaca.

5. Smrt i uskrsnuće. Odlučujuća faza duhovnog puta koja nije bila naglašena u tradicionalnim podjelama. U duhovni put treba integrirati slabost, bolest, starost i smrt kao autentična iskustva, a uskrsnuće kao istinski kraj puta kršćanske svetosti to jest dinamike smrti i uskrsnuća započete već kod krštenja.[4]

SITUIRANJE OVOG PRIKAZA U KONTEKSTU POZADINE ZNANSTVENE PROBLEMATIKE O DUHOVNOME RASTU

U katoličkoj duhovnosti je prevladao općenito prihvaćen govor o tri puta koji vode do savršenstva: put čišćenja, prosvjetljenja i sjedinjenja ili izraženo drugačije početnici, napredni i savšeni. Ali treba odmah naglasiti da se ne radi o tri paralelna puta, nego o tri stupnja ili etape jednoga puta koji prolaze duše na putu rasta u duhovnom životu od obraćenja do vrhunaca svetosti. Nakon Drugog vatikanskog koncila bilo je kritičkih studija koji su ukazivali na neke problematike trostrukog viđenja i podjele duhovnog puta zbog prenaglašenosti obrazaca, premale fleksibilnosti, poteškoća kod praktičnog vrednovanja duhovnog puta na temelju te podjele.

Usprkos kritikama i novim prijedlozima klasična podjela duhovnoga puta na čišćenje, prosvjetljenje i sjedinjenje i dalje ostaje valjanja i u upotrebi je u rječnicima i priručnicima duhovnosti i mistike[5] jer dorađena u sebi sadrži sve bitne značajke novih prijedloga. Ipak treba paziti da se ta trostruka podjela ne shvati kao strogo razgraničenje, jer i one duše koje se nalaze na putu čišćenja, dobivaju milosti prosvjetljenja.

Naša nakana je prikazati klasični nauk puta duhovnoga rasta u tri dijela:

PUT ČIŠĆENJA koji ste već dobili a može se naći i na internetu
PUT PROSVIJETLJENA koji ste već dobili a može se naći i na internetu
PUT SJEDINJENJA koji ste dobili a može se naći i na internetu

Kod izlaganja materije oslanjamo se na svetačku tradiciju naravno na one svece koje smo više istraživali. Te su nam svetački tekstovi »teološka mjesta«, to jest izvori iz kojih crpimo principe i elemente kojima utemeljujemo nauk o duhovnome rastu.

Svaki od putova biti će prikazan na dvostruki način. U prvom načinu prikazivanja pojedinog puta duhovnoga rasta razrađujemo općenite teme koje spadaju na taj dio puta rasta slijedeći postavke klasičnih priručnika katoličke duhovnosti o ovim temama. U drugom prikazu pojedinog puta izložiti ćemo ona dio puta rasta kod prikaza duhovnoga rasta u sedam i više stupnjeva (sv. Terezija Avilska, bl. Henrik Susone i studija A. Saudreau) koji se odnosi na pojedine putove.

Knjigu posvećujemo svima onima koji su čitali ili će čitati ove stranice i od srca im želimo i molimo da više i čišće uzljube Isusa Krista, njegovu i našu Majku Mariju i Crkvu, te se posvete Bogu samome. Dao Bog, Majka Božja i zagovor sv. Ljudevita da objavljivanje ove knjige donese obilje duhovnih plodova u našem hrvatskom narodu.

U Zagrebu na spomendan sv. Ljudevita M. G. Montfoskog, 28. travnja 2017.

p. Miljenko Sušac s.m.m. – misionar monfortanac

[4] Sažetak podjele duhovnog puta je od F. Ruiza. Razrađen je u gore citiranom članku, a mi ga preuzimamo iz autorovih neobjavljenih skripata *Dinamica spirituale II.,* Rim 1990., str.17.
[5] S. Possazini, *Gradi di perfezine,* str. 1011, u *Dizionario di mistica.,* Vatikan 1998.

SUSTAVNI PRIKAZI I PRIRUČNICI KORIŠTENI U PISANJU OVOG PRIKAZA

RJEČNICI

Dizionario enciclopedico di spiritualità, Rim, 1992. - DES
Dizionario di spiritualità, Milano 1985. - DS
Dizionario di Mistica, Vatikan 1998. - DM
Dizionario di spiritualità monfortana, Rim, 2005.- DSM

PRIRUČNICI

A.ROYO MARIN, *Teologia della prefezione cristinana*, Rim, 1965.,

A. TANQUEREY, *Compendio di teologia ascetica e mistica,* Rim, 1927.,

A. SAUDREAU *Les degres de la vie spirituelle. Methode pour les ames suivant leurs progres dans le vertu,* Angers 1896.;

R. GARRIGOU LAGRANGE, *Les trois deges de la vie interieure*, Pariz, 1938.

V. TRUHLAR, *I concetti fondamentali della Teologia spirituale*, Brescia,2 1981

A. POULAIN, *Des graces d'oraison. Traite de theologie mystique,* Pariz 1901.

Ch. A. BERNARD, *Teologia spirituale,* Rim, 1976.

T. ŠPIDLIK, *Manuale fondamentale di spiritualità,* Casale Monferrato,1990.

M. SUŠAC, *Posveta Isusu Kristu po Mariji. Sustavni prikaz marijanske duhovnosti prema sv. Ljudevitu Montfortskome,* KS, Zagreb, 2015.

Ž. BEZIĆ, *Kršćansko savršenstvo,* Mostar, 1986,

KORIŠTENE SKRAĆENICE

PP	Rasprava o pravoj pobožnosti prema Presvetoj Djevici
LJVM	Ljubav vječne Mudrosti
MT	Marijina tajna
PPK	Pismo prijateljima Križa
TSK	Čudesna tajna svete krunice za obratiti se i spasiti se
GM	Goruća molitva
P	Pjesme
PIS	Pisma
KP	Knjiga propovijedi sv. Ljudevita
PKM	Pravila Kćeri Mudrosti
PM	Pravila misionara družbe Marijine
MS	Massime della divina sapienza
PBM	Preparazione alla buona morte
KKC	Katekizam Katoličke Crkve
LG	Lumen gentium – Svijetlo naroda
GS	Gaudium et spes – Radost i nada
SSC	Sacrosanctum concilium – Konstitucija o svetoj liturgiji

PUT SJEDINJENJA

Uvod o putu sjedinjenja općenito

U rastu duhovnog života vjernik treba težiti za sazrijevanjem i napretkom koji ga vode prema krajnjem cilju, a to je sjedinjenje s Bogom. Čovjek sam po sebi i svojim naporima ne može to postići nego mora djelotvorno na tom putu surađivati s Božjom milošću te će ga Bog sam dovesti do sjedinjenja s njime. Na tom putu valja ostvariti ljudsku i kršćansku zrelost. A to se, da se izrazimo riječima Drugoga vatikanskoga koncila, događa kada čovjek uz velike napore i pomoću Božje milosti ostvari svoje nutarnje jedinstvo (usp. GS 37). Čovjek je ljudski sazreo kada stabilno i odgovorno živi, kada je kao osobnost usvojio temeljenje ljudske vrijednosti koje jednim nazivnikom možemo nazvati dobrotom. Zrela ljudska osoba u stavovima i ponašanju vođena je ljubavlju sebedarja što u biti znači da njenim prosudbama, ponašanjem i relacijama ne dominira egoizam i posesivnost. Ljudska zrelost podrazumijeva vedro i objektivno poznavanje samoga sebe i razboritu prosudbu životnih osobnih i društvenih prilika sa svim problemima i poteškoćama, uspjesima i neuspjesima, radostima i mogućnostima te prihvaćanje istih ulažući napore za vlastito i opće dobro.

Kršćanski milosni život nadilazi i prožima čisto ljudsku stvarnost svake osobe, ali ne kao neki dodatak na način da su ljudska narav i nadnarav milosti odvojene i izolirane. Božji dar milosti se ucijepi i „utjelovi“ na ljudsku dimenziju, prožima je i oplemenjuje, vodi putem potpunog ostvarenja krsnom dinamikom umiranja „staroga čovjeka“ egoizma, požude i grijeha te rađanja „novoga čovjeka“ u Isusu Kristu, sazrijevanjem, oplemenjenjem sve do preobraženja i pobožanstvenjenja ljudskog bića. U tom smislu kršćanin u svom djelovanju sudjeluje cjelovitim svojim ljudskim bićem. Kršćanski život milosti je tako najuže povezan s ljudskom naravi i ne može se pravilno razvijati ako je ljudska dimenzija vjernika nestabilna, krhka, nezrela i podložna egoističnim hirovima, strastima, željama, posesivnom traženju sebe u relacijama s bližnjim. U tom će kontekstu vjernik teško ostvariti kršćansku nadnaravnu ljubav prema bližnjemu ako nema izgrađenu naravne društvene krjeposti jer kršćanska ljubav nije isprazni neučinkoviti osjećaj, nego služenje Bogu u ljudima u konkretnoj povijesti, što nije moguće ako je deklarirani vjernik netolerantan, nestrpljiv, nehuman i tvrd prema bližnjemu.

Zbog toga Crkva preporučuje vjernicima da se „nauče cijeniti one krjeposti do kojih ljudi više drže i koje preporučuju Kristovi sluge kao što su iskrenost, stalna briga za pravdu, vjernost obećanjima, uglađenost u odnosima, u govoru, čednost povezana s ljubaznošću“.[6] Dakle, težnja za kršćanskom zrelošću, savršenstvom, svetošću i sjedinjenjem s Bogom po slobodnom rastu života milosti se potpuno ostvaruje i živi u dinamici ljudskog sazrijevanja. U tom smislu kršćanska zrelost i svetost se mogu ostvariti samo u ostvarenju ljudske zrelosti. Milost obično ne nadoknađuje nedostatke u ljudskoj zrelosti nego potiče i potpomaže vjernika da se trudi oko njene izgradnje. Zbog toga kršćanin u težnji za savršenstvom i svetošću nužno mora težiti i za ljudskim sazrijevanjem, a vrijedi i obrnuto. Svako autentično kršćansko sazrijevanje je istovremeno i ljudsko sazrijevanje. A najjasnije je to Crkva izrekla i na Drugom vatikanskom koncilu: „Tko slijedi Krista, savršenog čovjeka, i sam postaje više čovjekom“ (GS 41). Cilj duhovnog puta na kojem se postiže ljudska i duhovna zrelost je sjedinjenje. Svetac pod različitim vidicima izražava bit puta sjedinjenja.

Kristološki: „Sva naša savršenost stoji u ovome: upriličiti se Isusu Kristu, s njim se sjediniti i njemu se posvetiti“ (PP 120).

Marijnaska crta sjedinjenja po posveti: „Dok nasuprot oni koji prigrle ovu tajnu milosti našavši lijepu uzor-formu, Mariju, u kojoj je Krist bio oblikovan naravno i na božanski način, bacaju se u Mariju i u njoj se gube da izađu odatle kao vjeran otisak Isusa Krista“ (PP 220).

[6] Dekret drugoga vatikanskoga koncila *Optatam totius,* br. 11.

Pneumatološki ili duhovski: „Duh Sveti govori: Došla si, o draga dušo koju volim. Ništa ne želiš, već da postanem tvoj zaručnik.“ „O Duše Sveti! Udijeli mi veliku pobožnost i veliku naklonost prema Mariji da u njoj na naravan način oblikuješ u meni Isusa Krista, velikog i moćnog, sve do punine njegove savršene dobi. Tako budi“ (MT 67).

Duh Sveti je onaj koji vodi duše putem duhovnoga rasta: „K ljubavi vas vodi Duh Sveti, budite savršeni, kao Bog vaš Otac nebeski, kaže Isus Krist“ (P 4,6).

A kada svetac promatra duhovni život sjedinjenja pod vidikom krjeposti, rast u duhovnom životu je rast u ljubavi bez ograničenja, a sve druge krjeposti se sažimlju u ljubavi: „Ja sam kraljevska krjepost, prva teologalna krjepost koja se zove ljubav. Među krjepostima ja sam kraljica, sve druge idu iza mene. Ja sam bez granica, bez kraja i početka, jer voljeti Boga kako on zaslužuje, znači voljeti ga beskrajno“ (P 5 1-4 dijelovi; 26).

Da bi duša na putu duhovnoga rasta došla do čiste ljubavi sjedinjenja treba biti pročišćena: „Ovih pet stvari ratuje protiv mene: tijelo, vlastita volja, svjetovna i zemaljska ljubav, lijenost i bezakonje. Sebeljublje je posve suprotno od svete vatre božanske ljubavi, treba sve trpjeti i sve učiniti kako bi se protjeralo ovu profinjenu pakost. Kako bi se gorilo mojim čistim plamenom, kako bi se kušalo moje sveto pomazanje, treba mrziti svoju dušu čak do mrtvljenja. Moja spasonosna vatra se gasi vodom lakih grijeha. Tko ih ne čini svojevoljno, doći će do čiste ljubavi neba“ (P 5, 29-32).

Ipak duša svojim naporima potpomognutima milošću, ne može doći do čiste ljubavi nego je Bog sam mora pročistiti i do toga dovesti. Svetac rođenu sestru koja se prikazala Bogu na službu u kontemplativnom samostanu i sve nas opominje: „A sada, ima li izgleda da će mu ova žrtva biti savršeno po volji ako nije potpuno očišćena od svih pa i najmanjih mrlja? Sveti nad svetima vidi mrlje gdje stvorenje vidi samo ljepotu. Često njegovo milosrđe pretječe pravdu te nas čisti (...). Koje li sreće za tebe da Bog hoće da sam pročisti i pripravi sebi žrtvu po svom ukusu“ (PIS 17).

Čista ljubav po kojoj se ostvaruje sjedinjenje s Bogom je sebedarna ljubav i istovremeno potpuno vršenje Božjih zapovijedi, ili drugim riječima potpuno sjedinjenje volje s voljom Božjom: „Ljubav velika i čista nosi dušu u najviše visine neba, čista poput zlata i još čišća. Ljubim Boga bez interesa, bez obzira na stvorenje. Izvan njega samoga ništa mi se ne sviđa. Ja sam u svojoj vlastitoj naravi ispunjenje zakona, ali čim ga čovjek krši, on je zaveden, to više nisam ja“ (P 5, 27-28).

Kao što smo već rekli, put rasta i duhovnog sazrijevanja prolazi kroz različite faze, a općenito se može podijeliti na dva velika djela: aktivni i pasivni. Dok u aktivnom dijelu duhovnoga puta prevladava ljudsko nastojanje potpomognuto Božjom milošću, u pasivnom prevladava samo Božje djelovanje. Preko pasivnih čišćenja i puta prosvjetljenja duša prelazi na put zrelosti u ljubavi, put savršenstva i sjedinjenja. Pročišćena duša je oslobođena svih prepreka na putu postizanja savršenstva i svetosti koji se sastoje u sjedinjenju volje s voljom Božjom. Na putu sjedinjenja bogoslovne krjeposti su već pročišćenje, a sama ljubav postaje središtem cjelokupnog duhovnog života na način da sažima u sebi sve druge te postaje kraljicom svih krjeposti. Na putu sjedinjenja u duši na poseban način djeluje Duh Sveti tako da je obasipa svojim darovima u punini koliko je to na zemlji moguće.

Duh Sveti je djelatan na duhovnome putu od samih početaka, ali tek kada se duša po čišćenju oslobodi zapreka, on može slobodno djelovati po ulivenim krjepostima i svojim darovima. Duhovni napredak u molitvi se očituje u pojednostavljenju koje vodi prema kontemplaciji i mistici. Kontemplacija se općenito smatra jednim od načina i središta cjelokupnog mističnog života. Ona se u duhovnom životu javlja postepeno i to kao čisti Božji dar na putu duhovnog sazrijevanja i rasta nakon što se duša pokaže vjerna Bogu te ni na koji način ne može biti plod čisto ljudskog napora.

Sv. Ljudevit opominje: „Moliti Gospodina u srcu, to je mislena molitva, moliti ga ustima i srcem je usmena molitva. Meditirajte, meditacija učvršćuje; kontemplirajte, kontemplacija uznosi, činite ih rado, i jedna i druga su dobre, ako morate nekada izabrati, činite onu koju Bog daje, ali čuvajte se hinjenja uzvišenih molitava jer bi vas oholost mogla baciti u dno ponora. Ne pretvarajte se uzvišenom molitvom kontemplirajući, duša je često po tom lažnom dragom kamenu odbačena“ (P 15, 25-27).

Dar kontemplacije usavršava kršćanski život na planu teologalnih krjeposti vjere, ufanja i ljubavi i na određeni način usavršava molitvu vjernika. Kontemplacija se, dakle, javlja u dinamici duhovnoga rasta u pasivnim iskustvima čišćenja duše u nutarnjim poteškoćama, suhoćama i tamama kojima Bog vodi dušu putem savršenstva sve do vrhunaca mistike, a javlja se postepeno i konstantno s dinamikom rasta same kontemplacije. Kada sv. Ljudevit u prethodnom poglavlju govori u učincima posvete na kraju kratko razlaže i sjedinjenje s Isusom po Mariji i življenje na veću slavu Božju što predstavlja bit samoga puta sjedinjenja. A o svim bitnim temama življenja posvete kao puta sjedinjenja s Isusom govorit ćemo u ovom poglavlju. U duhovnom iskustvu općenito, a osobito kada budemo govorili o mističnom iskustvu življenja posvete te osobnom iskustvu sv. Ljudevita, duhovna nauka koju je izložio u svojim spisima i put kojim želi voditi vjernika najuže se isprepleću. O tome smo vodili računa kod izlaganja materije.

Put sjedinjenja predstavlja najviši vrhunac duhovnog rasta u kojem se događa potpuni razvoj kontemplacije, a prisutnost i djelovanje Duha Svetoga u duši je oslobođeno od svih prepreka te na neki način kao da postaje predmet izravnog iskustva. Sjedinjenje s Bogom je uvijek čisti dar Božje milosti koji se ne može ni na koji način zaslužiti. I sv. Ljudevit je toga duboko svjestan te nazivajući Isusa Mudrošću Božjom uči: „Iako je Mudrost dobio nakon što je čitav život proveo tražeći je i moleći za nju i nastojeći da je zasluži svim vrstama križeva i napora, neka ne misli da ju je dobio po pravdi kao nagradu, već iz čistog milosrđa, kao milostinju“ (LJVM 188).

Duše sjedinjene s Bogom su one u kojima se aktualizira na proživljen način stanje istinskog sjedinjenja, budući da su se odrekle i oslobodile beskorisne navezanosti. Duše u tom stanju imaju potpuno pristajanje uz volju Božju, one žele ono što Bog hoće i ne žele ništa izvan onoga što Bog želi.

Duše koje žive sjedinjenje, kušaju žarku želju da ljube Boga, koju sam Bog budi u dušama pokazujući im uvijek na nov način koliko je on više ljupkiji i dostojniji ljubavi nego je uistinu ljubljen. Ta iskustva su često popraćena s boli jer duša kuša koliko je slaba njena sposobnost da istinski ljubi Boga i u kojoj mjeri to ne uspijeva u razmjeru sa željom koju osjeća u sebi. Istovremeno te duše žive veliku slobodu i veliko nutarnje distanciranje od svega što im je prije bilo jako važno, a sada u odnosu na to osjećaju se slobodne jer njihovo srce boravi u Bogu koji je svo njihovo blago. Naravne želje, nemiri i zemaljske brige koje su jako uznemirivale duše na prethodnim stupnjevima duhovnog rasta, ne mogu ih više pomutiti u dubokom miru.

Uz to duše koje su došle do sjedinjenja s Bogom, prakticiraju gorljivu ljubav prema bližnjemu na koju ih potiče Duh Sveti te su uz duboku svijest o svom ništavilu osjetljive na radosti i patnje bližnjega, one kušaju duboku poniznost jer uz spoznaju o vlastitom dostojanstvu djece Božje, po spoznaji vlastite bijede i krhkosti kao da rukom dodiruju ništavilo vlastitoga stvorenoga bića. Uz to imaju jasnu svijest da su uz već dobivene milosti trebale donijeti puno više duhovnih plodova. Na taj način kušaju veliku odbojnost prema i najmanjim nesavršenostima. Žele biti vjerne Bogu i u najmanjim sitnicama, ali ne zbog vlastitog perfekcionizma nego iz čiste želje da Bogu u svemu ugode. Iskustveno uviđaju što su vjernije, Bog ih to više prosvjetljuje.

I na kraju, duše koje su došle do sjedinjenja, kušaju duboki mir i vedrinu. Porazi ih ne obaraju, poniženja ih ne ogorčavaju. Čine najbolje što mogu, a uspjeh svog nastojanja predaju u volju Božju. Računaju i oslanjaju se na volju Božju, a ne na ljudska sredstva. Pa ipak postoji daljnji duhovni rast duša koje su došle do sjedinjenja s Bogom. Bog ih jača i dovodi u stanja koja zahtijevaju prakticiranje krjeposti u teškim prilikama za ljudsku narav koje daleko nadilaze čisto ljudske snage u kojima one smjelo i bez oklijevanja, ne iznimno nego redovno, vrše teške čine krjeposti ostajući istovremeno u vedrini i miru. Često se na duhovnom putu u tim stanjima mogu događati i različiti mistični fenomeni kao što su viđenja, lokucije, objave, bilokacije i slično. To su samo popratni fenomeni i nipošto ne predstavljaju bit komunikacije duše s Bogom. U tim se iskustvima za prosječnog vjernika događa zbunjujući učinak kontemplacije koja vodi daljnjem vrhunskom čišćenju i prosvjetljenju. Ništa nije tako čudesno kao srce sveca koje trpi, a istovremeno je i sretan. Njegov život je neshvatljiva mješavina radosti i patnje koje istovremeno ostaju bez da se uzajamno ponište. O tom svom iskustvu sv. Ljudevit piše kontemplativnoj redovnici, svojoj sestri Luizi. Sveti misionar i u svojim vrhunskim mističnim iskustvima živi apostolatsku dimenziju.

„Ipak, draga sestro, blagoslivljaj Boga za mene, jer sam zadovoljan i radostan posred svih svojih patnji te ne vjerujem da na svijetu ima išta slađe za mene od najgorčega križa kad je natopljen u krvi raspetoga Isusa i u mlijeku njegove božanske majke. No, osim ove nutarnje radosti, imamo još jednu veliku korist kad podnosimo križeve. Želio bih da proživljavaš ono što ja proživljavam. Nikad nisam postigao toliko obraćenja koliko nakon najoštrijih i najnepravednijih zabrana“ (PIS 26).

Bog prosvjetljuje duše da spoznaju njegovu veličinu, ali i da kušaju vlastitu nemoć i gubitak svih oslonaca popraćenih potpunim ogoljenjem po jakim patnjama ili po lišenosti svega što ih privlači i tješi. Duhovni život ulazi u sferu neizrecivoga po kušanju bilo čisto duhovne radosti, bilo čiste duhovne patnje, tamne noći duha, i na taj ih način Bog čisti za najviše moguće sjedinjenje s njim na zemlji. Sva ta iskustva uzrokuju veliki rast u vjeri, ufanju i ljubavi. Duše koje dođu do vrhunaca duhovnog puta i svetosti žive ono što se po preobraženjskom sjedinjenju naziva duhovnim brakom. Tada one kušaju beskrajnu ljubav Božju, koliko je to moguće ljudskom srcu ovdje na zemlji, žive u velikom zaboravu na sebe i u potpunom predanju i zalaganju za slavu Božju, kušaju želju za trpljenjem ili bolje reći za sudjelovanjem u Kristovim patnjama te skoro potpunu odsutnost suhoća i nutarnjih nemira. Sv. Ljudevit Montfortski je po vlastitom govorenju došao upravo do tog duhovnog stanja u kojem duša kuša svoje sjedinjenje s Bogom kao neku vrstu predokusa vječnosti:

„U novoj obitelji kojoj pripadam, vjenčao sam se s Mudrošću i križem. Tu je moje čitavo blago, vremenito i vječno, zemaljsko i nebesko, a ono je tako veliko da kad bi bilo poznato mojoj bi sudbini zavidjeli najbogatiji i najmoćniji kraljevi zemlje. Nitko ne pozna tajne o kojima govorim, ili posve malo njih. Ti ćeš je upoznati u vječnosti ako se sretno spasiš, jer se može dogoditi i protivno: držći i više ljubi” (PIS 20). A govoreći svom prijatelju Blainu o mističnom iskustvu koje je živio, Ljudevit reče da je u duši kušao trajnu Isusovu i Marijinu prisutnost.

1. Redovito ili jednostavno sjedinjenje i kontemplativno ili mistično sjedinjenje: dva načina za postići sjedinjenje duše s Bogom

Na putu sjedinjenja duše s Bogom klasični katolički nauk koji se oslanja na svetačku tradiciju razlikuje dva oblika ili dva različita puta koji vode do tog istog cilja: redovito ili jednostavno sjedinjenje s Bogom i kontemplativno ili mistično sjedinjenje s Bogom. To je najjasnije izrazila sv. Terezija Avilska u svome remek djelu o putu duhovnoga rasta *Zamku duše* izlažući nauk o petim odajama kada počinje raspravljati o sjedinjenju duše s Bogom. Ovaj drugi kontemplativno mistični put sv. Terezija naiva prečacem, to jest kraćim putem, za postići sjedinjenje s Bogom.

Redovito sjedinjenje s Bogom sv. Terezija definira evanđeoskom formulom: uskladiti svoju volju s voljom Božjom

„Čini mi se daje, ovim što sam rekla, pomalo mutna ova odaja. Budući da je tolika dobit od toga što se uđe u nju, dobro će biti da se ne učini da ostaju bez nade oni kojima Gospodin ne daje takve vrhunaravne stvari; jer do istinskog se sjedinjenja vrlo dobro može doći, uz pomoć našega Gospodina, ako se potrudimo da ga steknemo, s time da nam volja ne bude navezana osim na ono što je volja Božja. Ah, koliko li će nas biti koji ćemo to reći i kojima će se činiti da ne želimo ništa drugo, da bismo umrli za tu istinu, što sam, vjerujem, već rekla . Kažem vam, i reći ću to puno puta, da ste, kad to bude, stekle milost kod Boga, pa neka vam nimalo ne bude stalo do onog drugog, slasnog sjedinjenja koje je spomenuto, jer ono što je najdragocjenije kod njega jest to što proistječe iz ovoga o čemu sad govorim i zato što se ne može stići do onoga što je spomenuto ako se ne radi o posve izvjesnom sjedinjenju gdje je naša volja prepuštena volji Božjoj . Ah, kako je to sjedinjenje poželjno! Sretne li duše koja je došla do njega jer će živjeti spokojno u ovom životu, a u drugom također; jer ništa je od ovozemaljskih događaja neće ražalostiti ne bude li se radilo o tome da se osjeti u nekoj opasnosti da izgubi Boga ili da vidi daje vrijeđan; ni bolest ni siromaštvo, ni smrt, ne bude li se radilo o nekome tko će nedostajati Crkvi Božjoj; jer ta duša dobro vidi da On zna bolje što radi negoli ona što želi“. (Z V. 3, 3).

Mistično sjedinjenje koje svetica naziva prečacom. Ovo sjedinjenje, koje se sastoji u posebnoj kontemplativnoj milosti koju Bog daje onomu kojega je uzdignuo na snažno sjedinjenje s Kristom.

Sama Terezija Avilska govori u biti to što ona opisuje, to je ono što je ona trajno željela – sjedinjenje njene volje s voljom Božjom, to su te V. odaje. „..to je sjedinjenje s voljom Božjom, sjedinjenje koje sam cijeli život željela..." – duša želi ono što Bog želi. „Željela sam da vršim potpuno volju Božju". Terezija kao velika svetica i pedagog uči da do sjedinjenja s voljom Božjom može se doći na ovaj način - mistični dio puta, mistične molitve, a može se doći i redovitim putem. Duša može doći do sjedinjenja svoje volje s voljom Božjom bez da prolazi kontemplativno mistična sjedinjenja koje je ona opisivala. Ona sama ovo govori. Mistično sjedinjenje volje s voljom Božjom je samo jedan prečac, do čega se može doći brže do toga sjedinjenja, do kojeg se može doći i redovitim putem sjedinjenja volje s voljom Božjom.

„Trebate uzeti u obzir da ima patnji i patnji jer ima nekih patnji koje odjednom nastanu iz same naravi, a isto tako i zadovoljstava, pa čak samilosti da se smili nad bližnjima, kao što je učinio naš Gospodin kad je uskrisio Lazara . One pak ne priječe da budemo sjedinjene s voljom Božjom, niti uznemiruju dušu nekim nemirnim, nespokojnim uzbuđenjem što dugo traje. Ove patnje brzo prođu jer, kako sam rekla o nasladi u molitvi, čini mi se da ne dopiru do dubine duše, već samo do osjetila i moći. Zalaze u prethodne odaje, ali ne ulaze u ovu o kojoj će biti govora, te je za to potrebno ono što je rečeno o obustavi djelovanja moći; jer Gospodin može obogatiti duše i dovesti ih u ove odaje mnogim putovima, a ne ***prečacem*** *koji je spomenut". (Z V. 3, 4).*

Netko može doći do praga svetosti bez da prolazi kroz ova iskustva o kojima Svetica govori. Svejedno ona jako naglašava da to ne ide bez velikih borbi.

„No pripazite, kćeri, potrebno je da gusjenica umre, i k tome na vaš teret; jer ondje puno pomaže da se preminućem nađe u životu koji je tako nov; ovdje je pak potrebno, živeći u ovome, da je ubijemo mi. Izjavljujem da će to biti s puno više napora, ali njegova se cijena prihvaća; tako će i nagrada biti veća ako pobijedite. No da je to moguće, ne treba sumnjati bude li to uistinu sjedinjenje s voljom Božjom . To je sjedinjenje koje sam cijelog života željela; to je ono što uvijek tražim od našega Gospodina i što je najjasnije i najsigurnije". (Z V. 3, 5)

Znači, taj redoviti put za koji Terezija kaže da je cijeli život željela ne ide bez velikih borbi, duša se mora podložiti, prihvaćati, biti poslušna, i tako je Bog dovede do sjedinjenja s Njime.

Jednostavni ili redoviti put sjedinjenja kojeg obilježava redoviti pit duhovnog života, rast u krepostima po pozitivnim činima i podnesenim kušnjama, obavljanje staleških dužnosti i apostolat te njegovanje darova Duha Svetoga, osobito aktivnih darova, pojednostavljenje u mislenoj molitvi, koja postaje neka vrst aktivne kontemplacije ili kontemplacije u širem smislu riječi. Iz karmelske tradicije se može zaključiti da prva iskustva i ulivenih kontemplativnih molitava i kušnji su zajednička i redovitom jednostavnom sjedinjenju i mistično kontemplativnom sjedinjenju duše s Bogom.

Sv. Terezija, iako u četvrtim odajama započinje govor o kontemplativnom i mističnom dijelu puta duhovnoga rasta, tek u petim odajama zamka duše razlučuje redoviti i kontemplativni put sjedinjenja s Bogom, ukazujući da bit i jednog i drugog puta ostaje ista, to jest sjedinjenje volje s voljom Božjom.

Ako bismo to izrazili terminologijom sv. Ivana od Križa tamna noć sjetila koja je prema svecu nedvojbeno uzrokovana početnim ulivenim kontemplacijama je redovito i opće iskustvo na putu duhovnoga rasta.

Sv. Ivan od Križa kada uči da duša koja duhovno napreduje i raste treba proći kroz tamne noći sjetila i duha ukazuje na koji dio puta duhovnoga rasta se odnose pojedine noći duše. Sam svetaca kaže da „tamna noć sjetila je zajednička mnogima, to jest događa se najvećem broju

početnika“ (T I,8,1) Malo nakon toga sv. Ivana kaže za te duše: „Napredni se nalaze na putu prosvjetljenja ili ulivene kontemplacije u kojoj Bog hrani i jača dušu bez da ona tome doprinosi bilo kakvim nastojanjem ili razmišljanjem“ (T I,13,15).

Pasivna noć osjeta je usmjerena prestanku traženja svojih zadovoljstava i zadovoljenja, utjeha i ukusa, bilo u vremenitim, bilo u nebeskim stvarima. To je i pročišćenje od svih nemoralnih, sebeljubnih poticaja i motiva, to je nekako oslobođenje od izravnog i svjesnog djelovanja *po tijelu*.

Čini se da se tek nakon tamne noći sjetila da tako kažemo odvajaju redoviti i pretežno kontemplativni put za postići isti cilj, sjedinjenje s Bogom.

Tamna noć sjetila je tek priprava za pasivnu noć duha, to jest za konačno pročišćenje srži čovjekovog bića, to jest radi se o pripravi za pročišćenje od djelovanja *u tijelu*. Ako se ne oslobodimo nebožanskog načina djelovanja i ne preobrazimo u Njega, prije ili kasnije ćemo opet manifestirati djelovanje *po tijelu*.

Mora prestati i u prvim pokretima duha tražiti sebe kroza stvoreno i okrenuti se Bogu. Mora se duša pobožanstveniti, mora izgubiti sebe, ne gubeći svoj personalni identitet. Mora se umrijeti sebi i svijetu, svemu stvorenome i ograničenome da bi se rodilo na razini pobožanstvenjenoga. To je preobrazba na ontičkoj razini. Mora se izgubiti svoj život da bi ga se očuvalo za život vječni. Stari čovjek mora umrijeti, mora nestati svaka želja za samodovršenjem, spašavanjem i osloncem koji je različit od Boga.

I Tanquery u svome *Pregledu duhovnog bogoslovlja* govori o stanju molitve duša na putu duhovnoga rasta gdje se događaju naizmjenična iskustva stečene i ulivene kontemplacije, dakle prva iskustva pasivnog dijela puta ulivene kontemplacije: „Misleći mnoga na Boga, duša u nj upire zaljubljeni pogled. To je kontemplacija, koja je jedna od karakterističnih oznaka ovoga puta.

1. Naravna kontemplacija. Općenito govoreći promatrati znači gledati neki predmet s divljenjem. Postoji naravno promatranje i ono može biti osjetilno, maštom i razumsko.

1. Osjetilno promatramo kada gledamo dugo i s divljenjem kakav lijepi prizor na primjer beskrajno more ili kakav brdski lanac.

2. Maštom promatramo kada si njome predstavljamo dugo, s divljenjem i čuvstvom neku stvar ili neku osobu koju volimo.

3. Razumskim ili filozofskim promatranjem zovemo kad zaustavimo svoj duh s divljenjem i jednostavnim pogledom na nekakvoj velikoj filozofskoj sintezi, na primjer na Biću koje je apsolutno jednostavno i nepromjenljivo, početak i svrha sviju drugih bića.

2. Nadnaravna kontemplacija. Postoji osim gore navedenog i nadnaravno promatranje i baš o takvom mi govorimo. Izložit ćemo pojam i vrste nadnaravne kontemplacije.

A. Pojam. Izraz kontemplacija označuje u pravom smislu čin jednostavnog intelektualnog gledanja gdje su apstrahirani različiti afektivni elementi ili elementi mašte koji ga prate. Ali kad je objekt koji promatramo lijep i drag, prati ga čin divljenja i ljubavi.

U širem smislu naziva se kontemplacijom mislena molitva u kojoj prevladava taj jednostavni pogled. Nije dakle potrebno da taj čin traje cijelo vrijeme razmatranja, dosta je da bude čest i da ga prate čuvstva.

Tako se kontemplativna mislena molitva razlikuje od diskurzivne, jer ona isključuje mnogo djelovanje razuma. Razlikuje se i od afektivne mislene molitve, jer ona isključuje mnogovrsno djelovanje volje, što karakterizira afektivnu mislenu molitvu.

Možemo je dakle ovako definirati: jednostavno i čuvstveno gledanje Boga ili božanskih stvari ili kraće: jednostavno gledanje istine, kako veli sveti Toma.

B. Vrste. Razlikujemo tri vrste kontemplacije: stečena, ulivena i mješovita kontemplacija

a) Stečena kontemplacija je zapravo, na koncu konca, pojednostavljena afektivna mislena molitva i možemo je ovako definirati:

To je kontemplacija u kojoj je pojednostavnjenje naših razumskih i voljnih čina plod našeg vlastitog djelovanja, potpomognutog milošću.

Često nam kod toga pomažu, na jedan prikriveni način, darovi Duha Svetoga, a napose dar znanja, razuma i mudrosti, da upiljimo zaljubljeno svoj pogled u Boga, kao ćemo to rastumačiti kasnije

b) Ulivena ili pasivna kontemplacija je u svojoj biti posve darovana i do nje ne možemo doći vlastitim snagama, potpomognuti redovitom milosti.

Možemo je ovako definirati:

To je kontemplacija u kojoj pojednostavnjenje razumskih i voljnih čina slijedi iz posebne milosti, milosti djelatne, koja nas prožima i omogućava nam primiti rasvjetljenja i čuvstva koja Bog izvodi u nama s našim pristankom.

Ovu dakle kontemplaciju nazivamo ulivenom ne zato što ona izlazi iz ulivenih kreposti, jer i stečena kontemplacija izlazi iz njih nego zato jer uopće nije u našoj moći proizvoditi takve čine, što više ni uz redovnu milost. A ipak kod toga ne djeluje jedino Bog; On djeluje u nama s našim pristankom u tom smislu što mi slobodno primamo što nam On daje. Ako pak velimo da je naša duša pod utjecajem te djelatne milosti pasivna, to velimo zato što ona prima božanske darove. Ali dok ih prima, ona na njih slobodno pristaje, kako ćemo to rastumačiti malo dalje. Zovemo je i nadnaravnom, kako je naziva sv. Terezija, jer ona takva i jest i to s dvostrukog naslova: ne samo u istom smislu kao i svi drugi nadnaravni čini nego jer u njoj Bog djeluje u nama na jedan posve poseban način.

Razlikujemo konačno i ***mješovitu kontemplaciju***. Vidjet ćemo naime kasnije da je ulivena kontemplacija katkada jako kratka. Može se dakle dogoditi da se u istoj mislenoj molitvi čini koji su plod našeg vlastitog nastojanja izmjenjuju s činima koji su izvedeni pod utjecajem posebne djelatne milosti; to se posebno događa kod onih koji tek počinju ulaziti na put ulivene kontemplacije. Tada je ta kontemplacija mješovita, to znači naizmjence aktivna i pasivna. Ali općenito govoreći svode je na ulivenu kontemplaciju, jer je ona zapravo, da tako kažemo, prvi njezin stupanj". (III,3)

2. Sjedinjenje volje vjernika s voljom Božjom, bit svakog sjedinjenja s Bogom

Čini nam se da izlaganje o sjedinjenju volja s voljom Božjom na putu sjedinjenja je najprikladnije započeti iskustvom bl. Henrika Susona koje o kome on sam govori. Naime nakon što je prema vlastitom svjedočanstvu prošao cjeloviti put duhovnoga rasta i kontemplativnoga života sve do sjedinjenja s Bogom blaženik svjedoči:

„Kad je bilo okončano pisanje ove knjige, Bog od čovjeka povuče sve ove divne milosti, učini ga tako siromašnim kao da nikada nije kušao ništa posebno od Boga i dopusti njemu dugu napast iznad svake ljudske misli. I ovaj čovjek još živi i misli da će do smrti imati ovu napast pa ipak ne želi drugo nego trpjeti". (*Devet hridina* IX)

Dakle duša koja je sjedinjena s Bogom prihvaća u svojoj volji sve ono što Bog od nje hoće i kako Bog to hoće pa makar to bilo i mučno za samu dušu. A ovo sjedinjenje volje s voljom Božjom se ostvaruje i očituje po prakticiranju kreposti u visokom stupnju kreposnog života, to jest u kušnjama poteškoćama vjernik ostaje vjeran Isusovu nauku i evanđeoskom duhu.

Nakon ovoga svjedočanstva osvrnut ćemo se na nauk svetačke tradicije o ovoj temi. Živjeti prema svojoj vjeri i željeti rasti u duhovnom životu podrazumijeva traženje volje Božje u svome životu.[7] Volja Božja nam se objavljuje u stvaranju i prirodnim zakonima koje je Božja providnost uredila, a čovjek ih spoznaje po dobro formiranoj savjesti, te kroz evanđeosku objavu otajstva osobe i nauka Isusa Krista, koju vjerniku posreduje crkveno učiteljstvo autentičnim naukom na području vjere i morala. Ako bismo htjeli još pobliže izraziti sigurno očitovanje volje Božje u našem životu onda se ona sastoji u vršenju naših staleških i vjerskih dužnosti te ispunjenju u duhu ljubavi deset Božjih zapovijedi i ustrajnom radu na rastu u kršćanskim krjepostima. Dakle lako i jednostavno je svakome shvatiti što je to volja Božja u bitnim stvarima njegova života. Vjernik se dakle u svom životu mora ozbiljno truditi da provodi u praksu ono što je sigurno volja Božja za njega i svakog vjernika.

Dakle živeći vlastitu vjeru vjernik se treba potruditi da spozna volju Božju imajući na pameti prvenstvo Božje ljubavi, Isusove savjete i zapovijedi te kršćanske krjeposti koji su siguran izraz

[7] F. Fernandez – Carvajal, *Razgovarati s Bogom, IV,* Split 2010, str 138 – 145.

volje Božje za svakoga, a u manjim i ne toliko bitnim stvarima koje su same po sebi dobre Bog prepušta čovjeku da u skladu sa svojim zdravim razumom odluči o tome i On se slaže s time.[8]

U dužnostima vlastitoga položaja koje ispunjaju naš dan, kršćanin u svakom trenutku vidi ono što Bog želi od njega osobno. Prepoznati i ljubiti Gospodinovu volju u tim dužnostima dat će nam potrebnu snagu kako bismo ih savršeno izvršili, a ujedno ćemo kroz njih moći vršiti ljudske i nadnaravne krjeposti.

Božja se volja očituje i u događajima koje on dopušta i koji su uvijek okrenuti većem dobru ostanemo li sjedinjeni s Bogom našim Ocem u povjerenju i ljubavi. U svakom se događaju krije skrivena Providnost: sve je uređeno i raspoređeno - čak i ono što ne razumijemo, ono što naša volja u prvi trenutak teže prihvaća - da služi dobru nas sviju. Dok smo u ovome životu, ne ćemo dokraja shvatiti sve događaje koje Gospodin dopušta.

Naša će duša uroditi obilatim plodovima usvojimo li naviku vršenja čina poistovjećivanja s Božjom voljom u važnim okolnostima, kao i u najobičnijim situacijama svakodnevnoga života. Dobro je ponavljati: »Isuse, ono što ti hoćeš... ja ljubim…. Isuse želim ljubiti isključivo ono što ti želiš da ljubim. U vođenju duše koja traži vršiti volju Božju Bog se gotovo redovito koristi i nutarnjim poticajima i nadahnućima koje duše doživljava u sebi.

Sv. Alfons Liguori uči „Sva naša savršenost jest zaljubiti se u svoga najmilijeg Boga: Ljubav jest obavezna veza za savršenstvo (Kol 3,14). No čitava naša savršenost sastoji se u sjedinjenju naše volje s Njegovom svetom voljom. To je glavni učinak ljubavi, tvrdi sv. Dionizije Aeropagita, ujediniti volju onih koji se ljube tako da posjeduju jednu te istu volju. Stoga koliko će netko više biti sjedinjen s voljom Božjom, toliko će biti veća njegova ljubav prema Bogu. Bogu su draga mrtvenja, razmatranja, pričesti, djela ljubavi prema bližnjemu; ali kada? Kada su po Njegovoj volji. No kada u njima nema volje Božje, ne samo da mu nisu drage, već su mu odvratna i kažnjava ih. Uzmemo li dvoje slugu, jedan koji se cijeli dan muči bez odmora, ali čini sve po svojoj volji; drugi se muči manje, ali sluša u svemu; svakako gospodar će voljeti tog drugog slugu, a ne prvog.

Kako da naša djela služe na slavu Božju ako mu nisu draga? Gospodin ne će žrtve, kaže prorok Saulu, već poslušnost Njegovoj volji: *Jesu li možda Gospodinu draže žrtve i prikazanice više od poslušnosti Njegovoj riječi?...Neposlušnost je kao grijeh idolopoklonstva* (1 Sam 15,22-23). Čovjek koji hoće raditi po svojoj volji bez Boga, vrši neku vrstu idolopoklonstva, jer umjesto da se pokloni volji Božjoj, klanja se na neki način svojoj vlastitoj volji.

Dakle, najveća slava koju mi možemo dati Bogu jest izvršavanje u svemu volje Božje. Naš Otkupitelj, koji je sišao na zemlju da potvrdi slavu Božju, došao nas je to poučiti svojim primjerom. Evo kako Isus govori svom Ocu nebeskome: *Ti si odbacio žrtve paljenice koje su ti ljudi prikazali; Ti hoćeš da žrtvujem tijelo koje si mi dao; evo me, spreman sam vršiti volju Tvoju* (Eb. 10, 5-7). I to je potvrdio više puta, da je došao na zemlju ne da vrši svoju volju, već samo volju svojega Oca: *Sišao sam s Nebesa ne da činim svoju volju, već volju Onoga koji me poslao* (Iv. 6,38). I hoće da svijet upozna ljubav koju je On imao prema svom Ocu, u podložnosti Njegovoj volji, koji je htio da se žrtvuje na križu za spas ljudi. Tako je rekao u Maslinskom vrtu kada je krenuo u susret svojim neprijateljima koji su došli da ga povedu u smrt: *Tako da svijet zna da ljubim Oca i da to činim jer činim ono što mi je Otac naredio. Dignite se, idemo odavde* (Iv.14,31). Isto tako reče da mu je brat onaj tko vrši Božju volju (Mt.12,50).

Svi sveci su imali za cilj činiti volju Božju, dobro spoznavši da se u tome sastoji potpuno savršenstvo duše. Govorio je sv. Henrik Suzo:“ Bog ne želi da mi posjedujemo bogatstvo svjetlosti, već da se uvijek podvrgavamo volji Božjoj“. A sv. Terezija: “Sve ono što netko treba učiniti, ako se vježba u molitvi, jest da podvrgava svoju volju volji Božjoj: a neka bude siguran da se u tome sastoji najviše savršenstvo. Onaj koji to najbolje prakticira, primit će od Boga najveće darove, te će napredovati u unutarnjem duhovnom životu“.

Blažena Štefanija iz Sončina, dominikanka, imala je jednog dana viđenje: bila je uznesena na nebo; tu je vidjela neke poznate pokojne osobe među serafinima; tada joj je bilo rečeno da su te

[8] Gabriele di Maddalena, *Il bisogno di Dio,* u *Rivist di vita spirituale* I-II, 1993, str. 33-48.

osobe bile uzdignute na tako visoku slavu zbog njihovog posvemašnjeg podvrgavanja volji Božjoj tokom zemaljskog života. A gore navedeni blaženi Suzo, govoreći o sebi samome, rekao bi: "Ja hoću radije biti što je brže moguće najneznatniji zemaljski crv po volji Božjoj, no neki serafin svojom voljom.

Na ovoj zemlji moramo naučiti od nebeskih blaženika kako moramo ljubiti Boga. Čista i savršena ljubav prema Bogu, koju blaženici gaje u nebu sastoji se u podvrgavanju svoje volje volji Božjoj. Kada bi serafini shvatili da je volja Božja da čitavu vječnost sakupljaju na jedno mjesto pijesak sa obala, ili trgaju travu po vrtovima, to bi vrlo rado radili svim svojim bićem". (*Kako uskladiti volju s voljom Božjom 1*)

Kada Bog vodi dušu kroz mučne kontemplativne kušnje u nutarnjim i vanjskim prilikama koje su protivne želji i očekivanjima duše, ona svladava zapreke malodušja, sumnje, suhoća, žalosti, nemira i obeshrabrenja predanjem u volju Božju koja podrazumijeva prihvaćanje umiranja samome sebi i svojim duhovnim očekivanjima.[9] Bog čeka da vjernik bez mrmljanja i uzmicanja u duhu spremnosti i poučljivosti prihvati ova za njega mučna iskustva. To je preduvjet da Božja snaga i milost dublje uđe u dušu i zahvate njezinu volju te tako oblikuju istinsku novost preobrazbe u nutrini duše. Milost Božja djeluje u duši tako da jača volju u želji za Bogom i duhovnim rastom i u odricanju svega što priječi njezin duhovni rast.

Sv. Alfons Liguori uči „Više puta smo rekli da se čitava svetost i savršenstvo osobe sastoji u tome da se odrekne sebe i da slijedi Božju volju. Želimo li postati sveti, nikad ne smijemo slijediti svoju volju nego uvijek samo Božju. Sve obdržavanje Božjih zapovijedi i evanđeoskih savjeta svodi se na to da činimo i trpimo ono što Bog hoće i kako Bog hoće. Zato molimo Gospodina da nam daruje svetu slobodu duha, onu slobodu po kojoj ćemo prihvatiti sve što je milo Isusu Kristu, unatoč protivljenju vlastita samoljublja i ljudskom obziru.

Oni koji ljube Isusa Krista žive kao u stanju ravnodušnosti: sve im je jednako, bilo slatko ili gorko, ništa ne žele što se njima mili, a žele sve što je ugodno Bogu. Istom mirnoćom pristupaju i velikim i malim stvarima, ugodnima i neugodnim. Njima je dovoljno ugoditi Bogu (…)

Sveta Terezija piše: "Mnogi od nas, na žalost, govorimo: Gospodine, darujem Ti svoju volju..., želim samo ono što Ti želiš..., ali kada se pojave protivštine, ne znamo se podložiti volji Božjoj." Odatle potječu naša uobičajena jadanja: kako smo jedini nesretnici na ovom svijetu, kako se sve nezgode baš nama događaju i kako je naš život previše nesretan!

Kad bismo u svim protivštinama bili sjedinjeni s voljom Božjom, sigurno bismo postali sveti i najsretnije osobe na svijetu. Svu svoju pozornost moramo, dakle, usmjeriti na to da svoju volju sjedinimo s voljom Božjom u svemu što nas snalazi, bilo to ugodno ili neugodno." (KLJI XIII,1).

Ako duša ne prihvaća ovu božansku pedagogiju i ne prihvaća Božje planove, sve više duhovno slabi. Bl. Marija Terezija od Sv. Josipa ovu duhovnu dinamiku opisuje koristeći kategoriju križa:

„Ako je duša žrtvovala samu sebe i svoju volju, i ubrojena je u sljedbenice Božanskog Učitelja, tada mora naučiti dnevno nositi svoj križ. Kako velik zahtjev, svaki dan, cijeli svoj život nositi križ! – Tvrdo i teško zvuči ovaj zahtjev! Tvrdo i teško će biti ovim dušama koje hoće nositi križ za Gospodinom po svojoj vlastitoj volji, ali lako i slatko onome koji je svoju volju pokopao i odvažno nastoji da je borbom uvijek iznova nadvlada. Ovima daje Gospodin iz riznice svoga Božanskog Srca milost na milost, tako da one lakim korakom i radosna srca slijede svoga Gospodina noseći križ srčano na svojim ramenima – kako god on vodio: preko strmih visina ili kroz ljupke ravnice, po žarkoj vrućini ili ledenoj zimi, po svjetlu dana ili po tamnoj noći, s istomišljenicima ili u potpunoj osamljenosti. Bogobojazna duša pozna i ima samo jednu želju: savršeno ispuniti Volju svoga Božanskog Otkupitelja."[10]

[9] D. Micheletti, *Abbandono*, u *Dizionario di Mistica*, Vatikan, 1998., str. 35–40.
[10] *Mali vodič k savršenosti*, str. 6.

Duša treba ostati postojana u hodu kroz mučna iskustva „preko strmih visina, po tamnoj noći, u potpunoj osamljenosti“, a Blaženica reče: ti „crni dani otegnu se u tjedne, a ponekad i u godine“.[11] Teologalna krepost vjere koju Bog jača u ovim iskustvima snaži dušu iznutra da ostane na nogama, postojana, predana i kada sve izgleda kao da se ruši.

Majka i Utemeljiteljica Karmela BSI iz iskustva je učila da u situacijama kada je bilo koji ljudski oslonac za dušu nedostatan, Bog sam čini svoje djelo u duši. Duša istodobno proživljava da svladava zapreke na duhovnom putu koje se javljaju jedna za drugom, ali je svjesna da to nije njezino nego Božje djelo te se tako dublje ukorjenjuje u poniznosti i samoponištenju. Na takav način Bog oslobađa odlučnu dušu od dvije velike „nutarnje laži“ kojih se ona sama ne može osloboditi. To su obeshrabrenje i umišljena samodopadnost ili samodostatnost. Oba ova stava neminovno se javljaju u duši koja je još nepročišćena od duhovne oholosti jer se oslanja na samu sebe.

„Koliko sam se puta tijekom ovih godina sama sebi činila slična konju koji je uvježban za trku. Ta, užitak je svladati zapreke jednu težu od druge; preko zapreke preletjeti kao da je nema. Samo jedan hrabri skok i njegov gospodar ima jednu pobjedu više. Da, tako mi je išlo do sada. Morala sam svladavati jednu zapreku za drugom jer su se redale jedna za drugom.

Jednom sam čula priču kako je džokej davao svome konju prije važne trke kruh umočen u konjak ili vino kako bi ga time potaknuo na srčanost i hrabrost i da ga dotjera do izvanredne jakosti. Bog čini isto tako, doživjela sam to već nebrojeno puta. Prije velikih poteškoća, kad ljudska pomoć, ta naša svakidašnja hrana nije dostatna, šalje nam Bog pomoć s neba, tj. osobite milosti koje nas tada ožive i pouče i koje sve učine. Ta, čovjek je samo oruđe u ruci Božjoj...“[12]

„Najbolje sredstvo za ravnodušno podnošenje nevolja jest da za njih srdačno zahvaljujemo Bogu. Moramo se tako odlučno predati Bogu, da se od Njega ne udaljimo niti u jednoj stvari. Tko u Družbi hoće činiti mnogo dobra, ne smije se pouzdati u sebe, nego imati veliko pouzdanje u Boga.“[13]

Vjera u Boga apsolutno mora biti popraćena povjerenjem u njega kao dobroga Oca koji voli i vodi svoju djecu, i to od prvih koraka duhovnoga života. Na poseban način to vrijedi kada duša proživljava nelagodne nutarnje i vanjske situacije. Povjerenje u tim teškim prilikama i olujama života ne izražava se tako da duša traži neposrednu Božju intervenciju koja će je toga odmah osloboditi. Vjera popraćena povjerenjem omogućuje vjerniku da ostane postojan uz uvjerenje da je Krist s njime i da s njime dijeli muku i borbu pa iako se ne dogodi željeni oslobađajući Božji zahvat u željenu i očekivanu vremenu. Vjernik tada pokazuje, dokazuje svoju vjeru u Boga koju Bog čisti, jača i uzdiže.

U svetačkoj tradiciji jasno je izražena povezanost svetosti i sjedinjenje volje s voljom Božjom. Sv. Ljudevit Montforski naučava o kršćanskom pozivu na svetost: „Dušo, živo sliko Božja, otkupljena dragocjenom krvlju Isusa Krista, Gospodin tvoj želi da u ovom životu postaneš sveta kao on, a u drugom slavna kao on! Posve je sigurno da je tvoj poziv postići svetost Božju. Tome moraju smjerati sve tvoje misli, sve tvoje riječi, svi tvoji čini, sve tvoje pokore i sva tvoja nastojanja u životu; inače se protiviš Bogu, jer ne činiš ono za što te je stvorio i radi čega te uzdržava. Oh, divnoga li djela! Prah se pretvara u svjetlo, blato u čistoću, grijeh u svetost, stvor u Stvoritelja i čovjek u Boga! Oh, divnoga li djela! – ponavljam, ali to je djelo tako teško u samome sebi i nemoguće samoj naravi. Jedini ga Bog može proizvesti svojom milošću, i to milošću obilnom, izvanrednom. Stvaranje čitavog svemira nije tako veliko remek-djelo kao to“ (MT 3).

Kada se radi o idealu svetosti i savršenstva u kršćanstvu prema sv. Ljudevitu gledajući osobno to su Isus i Marija, a gledajući kršćanski život kao takav svetac nema dvojbi: kršćansko savršenstvo i svetost se sastoji u vršenju volje Božje,[14] u potpunoj i spremnoj poslušnosti Bogu iz ljubavi. Isus je samoga sebe dao za uzor vršenja volje Božje: „Moje je jelo vršiti volju onoga koji

[11] *Djelo Božje*, str. 36.
[12] *Djelo Božje*, str. 114.
[13] *Mali vodič k savršenosti*, str. 18.
[14] O traženu volje Božje u monfortanskoj duhovnosti smo pisali u cjelini 4.1.8.

me poslao“ (Iv 4, 34), a to je postavio i kao apsolutni uvjet: „Neće svaki koji mi govori: Gospodine, Gospodine ući u kraljevstvo nebesko, nego samo onaj koji vrši volju Oca moga nebeskog“ (Mt 7, 21).

Svetac uči: „Trebalo bi biti kerubin pa pokazati izvrsnost posve božanske žrtve; svetu poslušnost koja čini da se sluša Gospodina, radilo se o djelu ili o vjerovanju, poslušnost potčinja duh i srce kako bi se bolje pjevala pobjeda. To je najveća žrtva svakog čovjeka i svakog kršćanina bez koje Bog ne prihvaća ništa. Bog želi da mu budemo poslušni. Uistinu, velika žrtva, ne tjelesna, nego vlastite volje, poslušnost velika učiteljica. Među Spasiteljevim krjepostima ova je uzorno čudo koje zauzima središte njegovog srca, toliko je neophodna. Sišao je i postao djetetom u majčinom krilu kako bi bio poslušan rekavši: Oče, želim vršiti tvoj Zakon, tvoju volju. Taj zakon ljubim i stavljam ga usred duše.

Kao posljednji od djece, on je cijeli život bio podčinjen svojim roditeljima, Josipu i Mariji. Isus nije učinio ništa većega, to je njegovo najveće čudo. Evanđelje je jamac toga, to je njegovo najveće proroštvo. Bio je poslušan do smrti, bez ikakvog protivljenja. Po učinku poslušnosti umro je na križu. Za ovu podložnost Bog mu je dao slavno ime, ime nad svim drugim imenima, ime puno pobjede. Bez poslušnosti krjepost propada, ostaje samo dvoličnost. Poslušnost je izvor krjeposti, duha, zasluga i života. Što je čovjek poslušniji, to je njegovo djelo zaslužnije. Po ovoj krjeposti se vidi koja je prava zasluga, prepoznaje se lažni štovatelj. ***Kako bi se upoznala istinska svetost poslušnost je kamen kušnje***. On čini da se vidi istina čim ga se dotakne. Kad bi imao svetosti da čini čuda i kad bi te smatrali jednim od najvećih proroka, ako nisi ponizan i poslušan, onda te je đavao prevario, lažnim oduševljenjem prekrivaš bijedno zlo.

Isus poslušnima daje krunu iz svoje ruke i tako očaravajuće draži da se i nebo njima divi. Daje im ime nad svakim imenom, ime istinskoga kralja koje neće imati premca na svetoj gori Sionu. ***Poslušnost je otajstvo, siguran put postizanja savršenstva,*** za kratko vrijeme, bez muke. Budite poslušni u potpunosti jer je to neophodno. Bog vam naređuje i vi ćete to, dakle, učiniti. Vršite sve njegove zapovijedi bez zadrške, uvijek i posvuda, inače ćete ga uvrijediti“ (P 10, 1-25, dijelovi).

Montfort je jasan, potpuna poslušnost volji Božjoj je nepogrješivo mjerilo svetosti i stupnja savršenstva kršćanskoga života. Duhovnost posvete Isusu Kristu po Mariji je prikladna za svakog vjernika ne samo po tome što je utemeljena na obnovi krsnih zavjeta i predanju Mariji da ona majčinski vodi put duhovnoga rasta, nego i zato što sv. Ljudevit savršenstvo kršćanskoga života i svetost vidi iznad svega u vršenju volje Božje. Dakle, da bi vjernik došao do svetosti, nije potrebno ići izvanrednim putovima duhovnoga života i mistike. Živeći svoje staleške dužnosti, nastojeći oko rasta u krjepostima i vršeći volju Božju, osoba koja se posveti može doći do savršenstva i svetosti.

Marijanska dimenzija posvete kršćanskom životu nadodaje poseban naglasak; majčinsku molitvu, nježnost i ljubav koji postaju poticaj i zalog potpunog vršenja volje Božje te sjedinjenja s njime:

„Po Mariji nas nebo želi očarati. Da bismo bili sretni, moramo je ljubiti. Sve nas u ovom životu zove ljubiti je. Kako je blaga, kako je blaga, sakrijmo se u njezin zaklon. U njezinom okrilju je zaklon dobrote gdje su grješnici na sigurnom. Najbuntovniji postaju najvjerniji. Neka se svatko nada da će u sjeni njenog svetog imena pronaći zaštitu. Na njezinu prošnju Bog stišava svoj gnjev. Neka se svatko divi sjaju njezine svetosti pod sjenom poniznosti. Tko će objasniti ovo otajstvo njenog kraljevstva? Koje veliko otajstvo! Sjena samog Duha Svetoga u njoj je oblikovala Isusa Krista, učinila ga njegovom majkom, ne postavši mu ocem. Njena sjajna vjera u divnoj skrovitosti nadilazi zvijezde nebeske. Cijelo nebo pjeva o moći njezina zaklona. Kako je blaga, kako je blaga. U tišini, u sjeni i tami Marija je sakrila svoju ljepotu. Nebo je želi pokazati. Božanska majko, kraljuj u mom srcu, u sjeni tvoje vjere, kako bih vjerovao i vršio volju moga Oca. Puna milosti, po sjeni Duha Svetoga oblikuj u mom srcu Isusa Krista. Rastopi moj led kako bih mogao slijediti tvoje stope. Polažem svoje povjerenje u tebe, Kraljice Neba, kako bih u tvojoj sjeni sretno živio u nadi da ću imati Boga za nagradu. Kako je blaga! Kako je blaga! Sakrijmo se svi u njenu sjenu“ (P 155,1-9; 15-17).

Razmisli! Težim li uistinu i molim li da u svemu vršim volju Božju? Vršim li spremno ono što sam spoznao kao volju Božju? Jesam li uvjeren da je volja Božja put koji me vodi do punine života?

3. Sve duše koje dođu do sjedinjenja s Bogom ne prolaze iste stupnjeve čišćenja i trpljenja, iste jačine kušnji, nemaju iste stupnjeve kreposti i ne dolaze sve do istog stupnja sjedinjenja

Tanquery u svome *Pregledu duhovnog bogoslovlja* govori o stanju duša na putu duhovnoga rasta gdje se događaju kušnje i čišćenja kojima Bog pripravlja i vodi dušu do sjedinjenja naglašava vrlo važnu stvar da sve duše ne prolaze u istom intenzitetu taj put: „Duhovni pisci općenito strašno opisuju ono što se događalo u dušama svetaca koji su morali podnijeti vrlo teške križeve jer su bili pozvani na visoki stupanj kontemplacije. Ali drugi koji nisu pozvani na tako visok stupanj imali su manje kušnje. Dobro je to znati da se ohrabre bojažljive duše, koje bi strah od križa mogao omesti da pođu tim putovima. Treba imati na umu da Bog daje svoje milosti razmjerno s veličinom i težinom kušnji.“ (III, 2,2)

Dakle, svi su vjernici pozvani na čistoću ljubavi i sjedinjenje s Bogom. Da se ne bi na tom putu obeshrabrili oni koji nisu došli do herojskog stupanja kreposti ili oni koji ne prolaze kontemplativne kušnje jake kao što će to biti opisano za velike i svetačke duše valja naglasiti da i oni mogu doći do sjedinjenja s Bogom na svome redovitome putu. U biti iz svetačkog iskustva i nauka učimo zakonitosti puta duhovnoga rasta a onda ih treba primijeniti na svoje osobno, jedinstveno i neponovljivo iskustvo i duhovni put kojim Bog vodi svaku dušu do sjedinjenja s Njime. To je tako pronicljivo uočio sv. Ivan od Križa i tako jednostavno naglašava:

"Što se tiče toga koliko vremena mora duša proboraviti u postu i pokori osjeta, to se ne može sa sigurnošću reći, jer kušnja ne traje kod svih jednako niti su kod svih jednake napasti; to je, naime, određeno voljom Božjom. Svatko će biti ponižen više ili manje žestoko, kroz duže ili kraće vrijeme, prema većem ili manjem broju nesavršenosti koje mora očistiti, a i prema stupnju ljubavnog sjedinjenja na koji ga Bog hoće da podigne**.**

Bog čisti žešće i brže one koji su spremniji i jači za trpljenje, a mlitavije, naprotiv, vodi veoma polagano i uza slabe napasti pružajući im češće odmor za osjete, da se ne bi vratili natrag; tako da ovi kasno dolaze do savršenosti u ovom životu, a neki od njih nikada.

Njima nije dobro ni u tamnoj noći niti izvan nje: pošto naime, ne bi mogli napredovati, Bog ih kadikad i za kratko vrijeme vježba u suhoći i napastima, da bi se tako uščuvali u poniznoj spoznaji samih sebe; a zatim ih od vremena do vremena pohađa svojom utjehom da se, obeshrabreni, ne bi okrenuli da traže utjehu svijeta... Ali duše koje imaju prijeći do tako sretnog stanja kao što je sjedinjenje u ljubavi, kako god ih Bog brzo do njega doveo, obično dugo ostaju u suhoći i napastima noći osjeta..." (*Tamna noć* I,14, 5 i 6)

U biti Bog je glavni duhovni vođa duše i pedagog koji odgaja dušu na njenom osobnom putu i vodi je prema sjedinjenju s njime:

"Kada duša koju Bog hoće da povede najprije izađe iz suhoće i muka prvoga čišćenja i prve noći osjeta, ne postavlja je Božje veličanstvo odmah u noć duha; dapače prođe obično mnogo vremena, pa i dugo godina u kojima se, pošto je izašla iz stanja početnika, vježba u stanju naprednih … ali ni tada duša podnipošto nije bez suhoća, tame i muka, koje su katkada mnogo jače negoli su bile u prošlosti, kao prethodnice buduće noći duha. No one nisu tako dugotrajne kao noć što je čeka. I zaista, nakon što provede neko vrijeme od nekoliko olujnih dana, duša se odmah vraća svojoj običajnoj vedrini. Na taj način Bog čisti neke duše koje ne moraju uzaći na visok stupanj ljubavi kao neke druge, postavljajući ih katkad u noć duhovnog motrenja ili čišćenja, čineći da se često zamrači i razdani..." (*Tamna noć* II,1,1)

Ne prolazi svatko na isti način i u istom intenzitetu kušnje, čišćenja i noći kojima Bog dovodi dušu do sjedinjenja. Sv. Ivan od Križa će reći da je malo osoba kod kojih se čišćenje odvija

u onom intenzitetu u kojem ga on opisuje u svojim djelima, a što ovisi o stupnju sjedinjenja na koji je Bog poziva i o dubini nepročišćenosti same duše. Svakoga na njemu svojstven način Bog uvodi u ovu pedagogiju priprave i čišćenja koja može poprimiti različite forme i stupnjeve i dovesti dušu do sjedinjenja s Njime:

„Kod malo duša je čišćenje tako jako: samo kod onih koje Gospodin hoće da uzdigne do najvišeg stupnja sjedinjenja. On svaku dušu pripravlja više ili manje jakom čišćenjem već prema stupnju na koji je poziva i prema njenoj nečistoći i nesavršenosti". (*Živi plamen ljubavi* I, 24)

Sv. Ljudevit Montforski koristeći drugačiju terminologiju duhovnog života na drugi način kaže istu stvar: „I ako je katkada bilo svetaca ili drugih velikana, koji su molili za križeve, preziranja i poniženja, iste tražili, a katkada si ih dapače sami pribavili svojim zasebnim ponašanjem, moramo dobro to upoznati i diviti se izvanrednom djelovanju Duha Svetoga u takovim dušama, pa gledajući ovakvu krepost moramo se istodobno sami u sebi poniziti, ne usuđujući se poletjeti toliko visoko, jer smo prema ovim brzim orlovima i ričućim lavovima samo pokisli pilići i umirući psi". (*Pismo prijateljima križa 44*)

4. Duše koje su došle do sjedinjenja s Bogom mogu imati ne savršenosti i ne svojevoljnih pogrešaka te proživljavati stanje nutarnje tame i ništavila u sjetilnom djelu duše dok su istovremeno u duhu sjedinjene s Bogom

Duše koje je su došle i koje je Bog doveo do sjedinjenja s Njime to svoje nutarnje stanje ne proživljavaju kao neku vrstu moraliziranog savršenstva i perfekcionizma. Naprotiv kod njih ostaju neke karakterijalne slabosti i ne savršenosti što im ih sam Bog ostavlja i ne želi ih od toga osloboditi. Prema onoj izreci apostola Pavla: „I da se ne bih uzoholio zbog obilja objava, stavljen mi je trn u tijelo, sotonin poslanik, da me trajno muči da se ne uzoholim. Za to sam tri puta molio Gospodina da prestane. A on mi je odgovorio: Dosta ti je mola milost jer se moja snaga savršeno očituje u slabosti" (2 Kor 12, 7-8).

Dakle, krivo je mišljenje da i sami sveci na vrhuncima mistike nisu podložni pogreškama i nesavršenostima. Kod svetaca su one izraz slabosti ljudske naravi, i u njima nema ni primisli grijeha jer nisu svojevoljne, a sam Bog ih pripušta i želi kako bi sveca držao u stanju trajne poniznosti.

Sv. Ljudevit Montforski koji je i sam proživljavao ova iskustva uči: „Često, da, vrlo često dopušta Gospodin Bog, da njegove najveće sluge, koje su se najviše uzvisile u životu milosti, čine pogrješke koje ih strahovito ponizuju, a to radi toga, da ih ponizi pred njima samima i pred ljudima, da odvrati od njih oholost poradi milosti, koje im daje, ili pomisao na dobro, što ga čine, da se – kako kaže Duh Sveti – nijedan čovjek ne može ponositi pred Bogom" (1 Kor 1, 29) (PPK 46).

Duša koja kroči tim putem, doživljava ljubav prema Bogu i sjedinjenje s njime kao isključivu privlačnost, kao žarku želju i čežnju za Bogom koja se kuša kao jedna vrsta nutarnjeg mučeništva te ljubav postaje primarni motiv svih svojih nastojanja. A kad je postigla sjedinjenje s Bogom po sjedinjenju volje s voljom Božjom, što je kako smo rekli bit svakog sjedinjenja s Bogom, te žarke želje mogu se pritajiti u duši u smislu da ih duša više ne doživljava tako žarko u svome sjetilnome dijelu a i samo iskustvo sjedinjenja s Bogom može a ne mora se proživljavati u tom istom sjetilnom dijelu duše.

O ovim dijelovima duše sv. Franjo Saleški uči: „Mi imamo samo jednu dušu, dragi Teotime. I ona je nedjeljiva. Ali u toj duši postoje različiti stupnjevi savršenosti. Jer duša je živa. Ona osjeća, ona rezonira, ona umuje i zaključuje. Osim toga prema tim različitim stupnjevima savršenosti ona posjeduje različita svojstva i različite sklonosti, koja je sad tjeraju da bježi od sjedinjenja sa stvarima, a sad je opet sile, da se s njima sjedini.

Spomenimo nekoliko pravila. Prvo: čokot vinove loze na primjer, da tako kažemo ljubi maslinovo stablo, dok naprotiv mrzi kupus i izbjegava ga, čak i jedan drugome škode. Tako isto

vidimo, da od naravi postoji odvratnost između čovjeka i zmije. Ta odvratnost dopire tako daleko, da već cigla jedna može ubiti zmiju. Nasuprot tome čovjek i ovca imaju tako veliku sklonost jedno prema drugome i rado borave jedno uz drugo. Ta sklonost ili ta odvratnost ne proizlazi ni iz kakve spoznaje, da između jednoga i drugoga postoji škodljivost onoga, koji je odvratan ili korisnost onoga, koji je simpatičan. Ona potječe iz sakrivenoga i tajnoga svojstva, koje proizvodi tu neprimjetljivu odvratnost ili antipatiju, kao i sviđanje ili simpatiju.

Drugo: Mi imamo u sebi sjetilni nagon, koji nas tjera, bilo da tražimo neke stvari, koje su nam poznate po našoj sjetilnoj spoznaji, koju imamo o njima, bilo da bježimo od njih. To je ista pojava kao i kod životinja, od kojih jedne instinktivno teže za ovom, a druge za onom stvari, već prema tome, osjećaju li je one za sebe škodljivom ili korisnom. U tome nagonu leži ili iz njega proizlazi ljubav, koju mi nazivamo sjetilnom ili životinjskom, koja, pravo govoreći, ne bi se ni trebala nazivati ljubavlju, već naprosto nagon.

Treće: utoliko ukoliko smo razumna stvorenja, mi imamo volju, koja nas tjera da tražimo dobro, koje mi svojim razmišljanjem spoznajemo kao dobro ili ga takvim procjenjujemo. Na temelju toga mi u našoj duši, utoliko ukoliko je ona razumna, očito opažamo dva stupnja savršenosti. Veliki sv. Augustin, Koment. Ps 145, paragraf 5, a poslije njega svi drugi crkveni učenjaci zovu ta dva stupnja dvije česti (nivoa, dijela) duše: jedna čest niža i druga čest viša. Niža je od njih ona, koja umuje i koja stvara zaključke prema onome, što spoznaje svojim sjetilima i što njima stiče vlastitim iskustvom. Viša je naprotiv ona čest, koja umuje i stvara zaključke prema intelektualnoj spoznaji, koja se ne temelji na iskustvu sjetila nego na rasuđivanju i umovanju duha.

Ta viša čest (dio) duše i jest općenito nazivana duhom i duhovnom stranom duše, dok se ona niža čest duše obično zove čuvstvo ili ljudski razum. Ta viša čest duše može raspredati svoja razmišljanja rasvijetljena od strane dviju vrsta svjetla. Prva vrsta svjetla jest naravno svjetlo, pomoću kojega rade filozofi i učenjaci. Druga je vrsta svjetla nadnaravno svjetlo, pomoću kojega rade bogoslovi i svi kršćani, kada uzimlju za temelj svojega razmišljanja vjeru i Božju riječ ili objavu. Na poseban način slijede nadnaravno svjetlo oni, čiji je duh vođen posebnim rasvjetljenjima, nadahnućima i nebeskim pobudama. Zato sv. Augustin i tumači, da je viša čest duše ona, kojom mi priznajemo vječni zakon i trudimo se, da ga vršimo. Koment. Ps 145, paragraf 5.

Kada se cijela njegova obitelj našla u krajnjoj nuždi, Jakob je dopustio, da najmlađi njegov sin Benjamin, zajedno sa svom svojom braćom, ode u Egipat. Kako izvještava Sveto Pismo, 1 Mojs. 43.6-14, on je to učinio protiv svoje volje. U tome on očituje dvije volje. Jednu nižu, po kojoj se on žalostio, da šalje Benjamina od sebe, a drugu višu, po kojoj se on ipak odlučio, da ga pošalje. Jer razmišljanje, po kojemu se on žalostio da ga pošalje, bilo je osnovano na radosti, koju je on osjećao, kada ga je imao kraj sebe i na žalosti, koju je u njegovoj duši prouzrokovao Benjaminov odlazak. A to su očutljivi i iskustveni temelji. Zato odluka da ga pošalje daleko od sebe osnovana je na razlogu, koji je nametalo stanje cijele njegove obitelji, briga za njezinu budućnost i štoviše prijeteća oskudica, od koje je već trpjela.

Abraham je također prema nižoj česti svoje duše izgovorio onu riječ, koja pokazuje neku vrstu nepovjerenja prema navještenju anđela, koji mu javlja, da će dobiti sina. Na tu vijest Abraham je odgovorio anđelu: »Misliš li ti, da čovjek, koji ima stotinu godina, može još dobiti sina?« (Pos 17.17). Unatoč tome Abraham je ipak u svojoj višoj česti duše vjerovao u Boga i ta mu je vjera bila uračunata u pravednost. (Pos 15.16). Po svojoj nižoj česti on je bio svakako zbunjen i zaprepašten, kada mu je Bog zapovjedio, da žrtvuje svojega sina, ali po svojoj višoj česti on se ipak hrabro odlučio, da ga žrtvuje.

Svaki dan mi se svojim vlastitim iskustvom uvjeravamo, da u nama postoji više oprečnih volja. Kad otac šalje svojega sina na kraljevski dvor ili u škole, on ne može zatomiti svoje suze, kada se od njega rastaje. Time on pokazuje, da se njegova niža čest protivi rastanku, dok viša čest njegove duše želi odlazak sina jer drži, da je on u interesu njegova uzdržavanja i napredovanja u životu. Isto se tako događa i s ocem i s majkom, koji sporazumno i dragovoljno udaju svoju kćer. Pa ipak, kada joj podjeljuju svoj roditeljski blagoslov, oni se ne mogu suzdržati od suza. To znači, viša čest duše pristaje na odlazak 'i odobrava ga, dok mu se niža čest odupire.

Time mi ipak ne tvrdimo, da čovjek ima dvije duše ili dvije naravi, kako su krivovjerno naučavali manihejci. »Ne«, veli sv. Augustin, Isp. 8. 10. Kada je volja namamljena različitim čarima i dražima, kada je uzbuđena različitim razlozima, koji je vuku na obadvije strane, izgleda nam, kao da je ona podijeljena u samoj sebi. Ali to samo. tako dugo, dok se ona, po svojoj slobodi, ne odluči i ne odabere jednu ili drugu stranu. Taj čas nadvladava jača volja i nosi pobjedu. Potom ostaje još u duši samo neugodno osjećanje, koje je rodila borba, a koje zovemo »raspoloženje protiv srca«.

U tome pogledu divan je primjer našega Spasitelja. Razmatramo li taj primjer, ne će nam više preostati nikakve sumnje, da postoji razlika između više i niže česti duše. Jer tko od bogoslova ne zna, da je on od prvoga trena svojega začeća u djevičinom krilu blažene Djevice Marije bio savršeno božanski blažen! Pa ipak, u isto vrijeme on je bio podložan žalostima, bolima, strahovanjima srca. Valja reći i to, da on nije trpio samo tijelom pa čak ni samo dušom, ukoliko je ona podložna sjetilima, ili što je isto što i sjetilima. Ta, on je sam posvjedočio, da još, prije svake vanjske muke, dok još nije ni vidio oko sebe svoje neprijatelje i svoje krvnike, osjeća, kako mu je duša žalosna do smrti. (usp Mt 26.38)

Nakon toga je on počeo moliti, da kalež njegove muke bude odnesen od njega, to jest da on bude izuzet od njega. Time je on jasno izrazio volju niže česti svoje duše. Ta se dala na razmišljanje o žalosnim i bolnim pojedinostima muke, koja predstoji i koja je bila tako živo nacrtana u njegovoj mašti. To razmišljanje dovelo ga je na vrlo razuman zaključak, da izbjegne tu muku i da se što više udalji od nje. U tu svrhu on upućuje živu molitvu svojemu nebeskomu Ocu.

Po tome se očigledno vidi, da niža čest duše nije isto, što i njezin sjetilni stupanj, niti je niža volja isto, što i sjetilna želja. Ta, ni sjetilna želja, ni duša na svojemu sjetilnom stupnju nisu kadre izreći niti jednu molbu, niti jednu molitvu. Pogotovo one nisu kadre govoriti Bogu, osobi, koju sjetila ne mogu doseći i o kojoj ne mogu ništa reći želji. I molba i molitva su čini razumne sposobnosti.

Na taj način je dakle sam Spasitelj, služeći se nižom česti svoje duše,, na temelju nje i na temelju razmišljanja, koja je ona učinila, posvjedočio, da je njegova volja bila sklona tome, da izbjegne muke i boli. Ali odmah neposredno po tom on je pokazao, da ima i višu čest duše. Po njoj je on nepokolebljivo prianjao uz vječnu volju nebeskoga Oca i uz odluku, koju je nebeski Otac donio.'Po njoj je on dragovoljno prihvatio smrt. Bez obzira na Odvratnost, koju je očitovala njegova niža čest razuma, on je rekao: »Ali ne moja, Oče, nego neka bude tvoja volja!« Lk 22.42. Kada je on rekao »moja volja«, on je govorio o svojoj volji prerija nižoj česti duše. A jer je on to rekao slobodno, dokazao je, da ima isto tako i višu volju“. (Teotim, I,1,13)

Sv. Ljudevit Montforski govoreći i istoj stvari o ranim nivoima duše a to primjenjuje na ljubav prema križu uči: „Kada vam velimo da ljubite Križ, ne govorimo vam o sjetilnoj ljubavi, koja bi bila samoj naravi nemoguća. Zbog toga razlikujte trostruku ljubav : sjetilnu ljubav; razumsku ljubav; vjernu i najsavršeniju ljubav, ili drugim riječima: ljubav koja proizlazi iz nižeg djela ljudskog bića i sjetilnosti; ljubav koja proizlazi iz plemenitijeg dijela čovječje naravi, to jest razuma, i ljubav najvišega dijela ili vrhunca duše a to je vjerom prosvijetljeni razum.

Bog ne traži od vas, da ljubite križ sjetilnom voljom, jer je put posvema pokvarena i grešna (usp. Iv 1,13), pa je sve, što proizlazi od nje, pokvareno, i ona se ne može vlastitom snagom podložiti ni volji Božjoj ni njegovom zakonu razapinjanja i Križa. Govoreći o toj volji, naš Gospodin je vapio na Maslinskoj gori: *Oče, neka ne bude moja, nego tvoja volja!* (Lk 22, 42). Kada niža sjetilna narav čovječja u Isusu, premda je bila posvema sveta, nije mogla ljubiti Križ neprekidno, koliko će više odbijati od sebe križ naša sjetilna narav!

Može se doduše dogoditi, da mi noseći križ kušamo sjetilnu radost poput svetaca, ali tu radost ne prouzrokuje naša sjetilnost, premda je putena, nego je izvor toj radosti u višem dijelu čovječje naravi, koja je tako puna božanske radosti Duha Svetoga, da se ta radost može odražavati i u nesavršenijem dijelu čovječje naravi. U tom času može razapeta duša klicati sa Davidom : *Srce moje i moje tijelo kliču Bogu živomu* (Ps 84,3).

Drugi način ljubavi križa koji ja nazivam razumskom ljubavi, i koja je u višem dijelu duše, u razumu je posvema duhovna. Ona izvire iz spoznaje sreće, koju imamo trpeći za Boga, i ovu sreću može i sama duša primijetiti, pa je ta spoznaja unutarnjim načinom jača i veseli. Ova ljubav, koju smo spoznali razumom, i ako je dobra, što više veoma dobra, ipak nije uvijek nužna, da trpimo radosno i božanski.

Zbog toga i uče učitelji duhovnoga života, da ima još jedna ljubav; i ljubav najvišega dijela ili vrhunca duše - ili kako kažu filozofi, to je ljubav duha- po njoj iako se ne osjeća u osjetilima nikakve radosti i ne vide razumom nikakvo veselje u duši, ipak se ljube i kuša u svjetlu čiste vjere, križ koji se nosi. Naša je pak sjetilna i nesavršena narav u borbi sva uzbuđena te uzdiše, tuži se, plače i traži utjehu, tako da govorimo sa Isusom Kristom*: Oče, neka ne bude moja, nego tvoja volja*, (Lk 22, 42) ili sa Blaženom Djevicom Marijom: *Evo službenice Gospodnje, neka mi bude po tvojoj riječi!* (Lk 1,38). Jednom od ove dvostruke ljubavi savršenijega dijela naše duše moramo dakle ljubiti i prigrliti križ". *(Pismo prijateljima Križa 50-53)*

Dakle duše koje su došle do sjedinjenja s Bogom u nižem dijelu duše proživljavaju stanja i osjećaje koji su suprotni Bogu, duhovnom životu, krepostima a u višem dijelu duše se pod utjecajem i snagom Duha Svetoga odvijaju motrenje i prihvaćenje svih mučnih nutarnjih iskustava, čak i sa radošću dok se istovremeno kako kaže sv. Ljudevit „naša sjetila narav u borbi sva uzbuđena te uzdiše, tuži se, plače i traži utjehu". Sv. Faustina ukazuje na borbe koje čekaju duše koje su došle do sjedinjenja: „Duša koja je sjedinjena s Bogom, mora se pripremiti za velike i gorke borbe." (*Dnevnik,* str.55) Naravno da ove velike i gorke borbe koje vode duše došle do sjedinjenjea nisu više za sebe same i vlastite nepročišćenosti nego su za grešnike, Crkvu i svijet.

To naizgled paradoksalno stanje nutrine **sv. pater Pijo** ovako opisuje: "Osjećah kako mi srce previre svetom ljubavlju prema našem Bogu koji je postao čovjekom. Noć duše trajala je doduše i onda, ipak, mogu to mirno kazati, sred tog mraka bio sam ispunjen duhovnim radostima. Ne mogu vam ponoviti što se sve u meni dogodilo u toj noći koju sam proveo bdijući i ne sklapajući oka. Ništa vam neću reći o mojoj duši, jer se uvijek nalazim u tami, u mraku i oluji." (pismo ocu Agustinu br. 456 od 28.12. 1917).

Do koje mjere nutarnje borbe duša došlih do sjedinjenja koje Bogu daju zadovoljštinu za druge, često velike grešnike, i to na način kao da Bog poistovjećuje stanje tih velikodušnih duša sa stanjima duša tih grešnika, a o ovoj temi ćemo pisati u sedmom poglavlju ovog prvog dijela, najbolje se može vidjeti iz jednog od brojnih pisama sv. Patera Pija. Pismo sv p. Pija svome duhovniku ocu Benedettu:

„Nevolja moje duše, moj Oče, dostigla je *non plus ultra (krajnju točku),* i ne znam kamo to treba voditi. Sigurno, prilagođavam se, ali budući je ta prilagodljivost rezultat stalnih i neprestanih napora s moje strane, mojoj duši ne donosi nikakva mira i nikakva olakšanja, nego umnožava više nego ikad teret trpljenja.

Još nikad nisam tako jako osjećao teret ovog smrtnog tijela kao sada. Još nikada kao sada nije mi usklik *cupio dissolvi (želim nestati)* tako spontano prešao preko usana. Što se tiče ove točke, ne mogu naći nikakva mira jer u sebi ne vidim ništa drugo nego samo grijeh, nesavršenost i vrlo malo Božje ljubavi. Slika mojeg sveukupnog života uvijek je pred mojim očima i ne mogu odvratiti pogled od toga.

Recite mi pak, nemam li sve razloge bojati se da moja želja da budem oslobođen od veza ovog tijela kako bih se sjedinio s Njim, proizlazi iz oholosti? Obzirom na tu bojazan želio bih, o Oče, svladati se i ne osjećati više tu želju ili barem biti umjereniji, ali što ćeš! Ne uspijeva mi. Za mene je to prava nužnost, ali nad tim nemam nikakve vlasti unatoč svim mojim nastojanjima.

Izgleda kao da je u meni netko drugo Ja koje nisam u stanju nadvladati. Zašto sve to? Vjerujte mi samo, moj Oče, da je to meni trn koji se uvijek nalazi usred mojeg srca i pripravlja mi smrtne muke u svakom trenutku. Taj trn, koji me posve probada, ne da mi mira nijednog trenutka. Nikad mi neće uspjeti pojasniti Vam muku koju mi prouzroči ovaj čvrsto zabijeni trn, ali mi mirno

možete vjerovati da ne pretjerujem tvrdeći kako duše u čistilištu sigurno ne trpe jače. Taj što govori siguran je ne varajući se, jer ga je milosrdni Bog izložio jednoj kao i drugoj kušnji.

Što kazati o drugim kušnjama kojima me Gospodin želi udarati? Tama u koju je obavijena moja duša postaje sve neprodornija i daleko je od toga da bi ugledala jutarnju zoru. Jadnica ne vidi ništa drugo nego sve tamniju noć. Duša vidi Boga samo u dalekoj, dalekoj udaljenosti. I on se također obavija sve više u, ja ne znam što, ali ako se to treba s nečim usporediti, onda najprije s onom maglovitom zavjesom koja se uobičava dizati s rijeke u nekim jutrima i koja, kad baš nije posve gusta, ne dozvoljava ugledati samu rijeku što tu prolazi.

Usporedba nije dobra, sam to primjećujem, a ipak je to točno tako. Što je gušća ova maglovita zavjesa, tim više sprečava dušu s jedne strane uprijeti pogled u Njega; s druge strane duša osjeća, daleko bilo od toga, da se s tim pomiri i svoj pogled odvrati od ovog predmeta što je za nju postao predmetom najdragocjenijih gorčina, samo još jačom potrebom upiranja pogleda u tako rijedak predmet. Što se odigrava između duše koja se nalazi u tom stanju i predmeta njezine čežnje, ne mogu reći. Kažem samo, da se trpi vrlo jako. Krije li se iza toga prevara? Kako se trebam ponašati?

I rat, kojeg moram izboriti protiv neprijatelja našeg spasenja, jest jednostavno neopisiv. Borba se odvija izravno između duha i duha. Koja muka, kakav užas za jadnu dušu! Gotovo se nema nijednog slobodnog trenutka. Neprijatelj hoće osvojiti tvrđavu, malu utvrdu po svaku cijenu. To je njegov obznanjeni cilj, potaknuti dušu da se iznevjeri postavljajući joj brojne zamke, kako ih samo pakost može izmisliti. I ovim stalnim ratom i trajnim otporom odvija se to s vremena na vrijeme, dok žestoki napadi, budući se metežom prenose na tijelo što se očituje obilnim hladnim izljevima znoja, koji sigurno nemaju nikakvog prirodnog uzroka nego su posljedica borbe što se rasplamsala u duši, nemajući veze sa sezonskom vrućinom ili hladnoćom..

Drhtim pri pomisli da bih se mogao iznevjeriti Bogu. Neka mi pusti umrijeti, prije nego dopusti takvu nesreću. Kako se ponašati u vezi s tim? Mrak, u odnosu na to što činim, ne daje ni najmanje znakova da bi se osvjetlio. Proživljavam trenutke najvećeg ogorčenja. I to se događa obično onda kada izostanu Vaša jamčenja i savjeti.

Dopuštam si još jednom zamoliti Vas, da mi date neki savjet obzirom na to. Bit ću također zadovoljan kada mi ništa drugo ne kažete nego ono što ste mi već više puta ponovili. Ovo pismo sam već bio započeo, kada se vratio otac Clemente iz San Giovannia i uručio mi Vaše pismo. Posve primam Vaš očinski prijekor, a Gospodin neka oprosti onima koji su krivi mojem izletu u San Giovanni. Što se mene tiče, za to nisam nikako molio, nego naprotiv sve učinio da bih tomu izmakao. I na taj put nikad ne bih krenuo da sam samo i najmanje naslutio kako ga Vi ne biste odobrili.

Još želim nešto dodati, ne da bih sebe opravdao, budući da Bog ima prednost, nego samo da je Vama sve poznato što se u meni zbiva i da biste me mogli poučiti ukoliko pri tome vidite napad neprijatelja.

Čim Vam je stiglo pismo mojeg sadašnjeg Gvardijana, po kojim ste bili upoznati o mojem izletu u San Giovanni Rotondo, vidjeh Vas kako najprije upravo tmurno na to gledate. Vrlo se pobojah i donesoh odmah odluku u svojem srcu odmoći zlu, kojeg nisam počinio svojevoljno, odlučujući odmah otputovati. Točno tako se to dogodilo. Da li se krila u tome varka neprijatelja?

Vaše žaljenje zbog mojeg odnosa prema Vama vrlo me je zaboljelo. Razlog, moj Oče, zbog kojeg sam Vas zanemario, spomenuo sam na početku ovog pisma. Drugi razlog jest moje sadašnje stanje, zdravlje, posebno očiju. Već tri dana nastojim pisati ovo pismo i tko zna koliko još dana moram čekati dok ne bude dovršeno. Imam žestoke glavobolje i ne uspijeva mi poredati moje misli. Ponekad, posebno u danima velike vrućine, izgleda mi kao da bih morao poludjeti svakog trenutka. Pri svim ovim nevoljama možete si oslikati kako mi teško pada pisanje.

Najdublje me žalosti kada čujem da zdravstveno niste posve dobro i molim se Gospodinu za Vaš oporavak. Budući da inače ništa ne mogu za Vas učiniti, ponudio sam se već dulje vrijeme Gospodinu kao žrtveno janje za Vas. A budući da sada znam da ste bolesni, često obnavljam Isusu i s još većim žarom tu ponudu.

Međutim ne vjerujte, Oče, da je Isus umoran spram Vas i da Vas hoće prisiliti da se odreknete teške službe poglavara. Ne mislite tako nešto, ako Vam je Isusov smiješak na srcu. Čvrsto vjerujem u to da će Vam Isus vratiti zdravlje još prije nego Vam stigne ovo pismo.

Što se mene tiče, osjećam se vrlo loše. Osjećam se na kraju svojih snaga. Obuzela me krajnja iscrpljenost koja još uvijek raste. Osjećam sve jači bol na srčanoj strani, o čemu sam Vam pričao.

Vrućina, koja ne želi popustiti, iscrpljuje me sve više. Od nedjelje me snalaze, posebno navečer, udari vrućice, i nadam se samo da se ne radi o malariji, budući su uvijek praćeni hladnoćom.

Ne znam gdje će ovo završiti, ako tako nastavi.

Sada imam još jednu molbu Vama, a ja Vas moram tim više moliti nego što me Isus na to prisiljava. Kaže mi da se tijelo mora malo rasteretiti da bi bilo spremno za daljnje kušnje kojima me želi izložiti.

Dužnost ljubavi, koju od Vas molim, moj Oče, jest ta da me pošaljete za neko vrijeme u San Giovanni, gdje mi Isus jamči da će mi biti bolje. Molim Vas, ne uskratite mi ovu dužnost ljubavi. Zbog Mise neće biti teško da me se nadomjesti, budući je ovdje puno vojnih svećenika. I konačno, ako ovo bude išlo tako dalje, ionako više neću moći više dugo.

Vrlo mi je žao da Vas ne mogu zamoliti da mi dopustite doći Vama, ali ne mogu jahati. Neka uvijek bude Isusova volja!

I drugi me razlozi tjeraju da Vas zamolim za gore spomenuto zadovoljstvo, ali ovdje ih je bolje prešutjeti. Uvijek me blagoslivljajte. Ljubim Vam ruku visokim štovanjem i ostajem uvijek Vaš. Vaš siromašni sin Fra Pio". Foggia, 13. kolovoza 1916. (*Pismo sv p. Pija br. 345-346*)

S. Marija od Anđela Sorazu o tom svome proživljenom naizgled stanju piše: „Čim duša uđe u nov životni odsjek, istovremeno i izmjenično i trpi i uživa. Kada prevladava uživanje, trpljenje, čini se, spava ali prisutno a da se ne povlači iz duše. Kada nadvlada bol, u dubim svog bića kuša nenarušiv mir i ugodnost posljedicu osjećaja Božje prisutnosti, koju nikad ne gubi, iako se sakrije ili potamni. Tako živi uživajući i trpeći istovremeno, sada uz prevlast tuge i boli, sada utjehe i božanske blizine. Razdoblja trpljenja katkada traju dugo; ona utjehe su tako kratka te ponekad ne prelaze jednu uru. Ali bilo da uživa bilo da trpi, njena je najživlja želja da bude sličnaRaspetom Isusu.

Muka se prikazuje njenu pogledu kao najizvrsniji rad što ga je obavio Duh Sveti na svetom Kristovu Čovještvu i na svetima koji su se odlikovali svojom sličnošću Spasitelju i osjeća golemu čežnju da na njoj sudjeluje i da sudjeluje u visoku stupnju. Pogled je na Raspetog uzdiže i puni razdraganošću, jer joj nameće ispunjenje otajstva kojeg predstavlja. Treća joj se Osoba Trojstva prikazuje kao božanski krvnik (neka mi se dopusti taj izraz), koji se pripravlja da je razapne i dovrši njeno sjedinjenje s Isusom Raspetim zbog ulijevanja svoje beskrajne i vječne ljubavi. Radi onog što doživljava u svojim božanskim odnosima i radi zanosa koji joj proizvodi jednostavna nada da će se jednog dana vidjeti slična svom trpećem Bogočovjeku, uvjerena je da je čekaju velike patnje i da će se otajstvo Muke ispuniti u njoj savršenije, ako je moguće, nego slavna otajstva u kojima je tako visoko sudjelovala.

Učvršćuje se u toj misli spoznajom da joj Bog priopćuje patnje što su ih trpjeli sveci, osobito u svojoj zadnjoj bolesti, prije svoje dragocjene smrti i sretna prelaza iz vremena u blaženu vječnost". (*Duhovni život pog. 23*)

Bog je dakle čudesan u vodstvu duša koju svaku vodi ponaosob, a i kad su duše došle do sjedinjenja s Bogom po sjedinjenju volje s voljnom Božjom to isto sjedinjenje se ne odražava na jednak način kod svih u sjetilnom dijelu duše. Naprotiv duša može biti sjedinjena s Bogom u duhu a u sjetilnom dijelu može proživljavati tamu, borbe i napasti. O tim različitim putovima kojima Bog vodi duše koje su se uspele na devetu hridinu dakle koje su već već došle do sjedinjenja bl. Henrik Susone u svome remek dijelu *Devet hridina* piše:

„Bog nekima dopusti da to motre čim se uspnu ovamo, drugima nakon dvije ili tri godine, nekima nakon pet, deset godina. Neke ljude Bog ovdje ostavlja u suhoći sve do smrti i kada dođu do kraja, udijeli im jedan pogled unutra. Jednom dijelu njih izvorište i iskon će biti prikriveno sve dok ne izdahnu. To su skrivene stvari i tajne Božje koje nikome ne pripadaju spoznati. Bog djeluje na tako različite načine s ovim plemenitim ljudima iz razloga što dobro zna što svakome priliči, što je dobro i korisno za tu osobu. Vidiš sada kako je malo poslušnih ljudi, osim onih koji borave na ovoj hridini. (*Deveta hridina*)

Sv. Ljudevit Montforski ukazuje na još jednu dimenziju duša koje žive sjedinjenje s Bogom a to je potreba za nutarnjom skrovitošću, ne samo prema drugima i vani nego i u njima samima. Duša ne želi da bilo čiji pa ni vlastiti pogled „okalja“ tu najveću tajnu koju nosi u sebi, to jest sjedinjenje s Bogom. Svetac to povezuje s poniznošću primjenjuje na Marijinu nutrinu i na duhovni put onih koje Bog vodi Marijinim putem do sjedinjenja s Njime:

„Marija je živjela životom sasvim skromnim; zato je Duh Sveti i Crkva nazivlju *Alma Mater* - Majka skromna i tajna. Njezina je poniznost bila tako duboka da je ***ništa na zemlji nije jače i trajnije privlačilo doli skrivati se samoj sebi i svakom stvoru, da bude poznata jedino Bogu***. Bog je uslišao njezine molitve kojima ga je molila da je sakrije, osiromaši i ponizi, te ju je rado sakrio pogledu skoro svakog ljudskog stvorenja u njezinu začeću, u njezinu životu, u njezinim tajnama, i njezinu uskrsnuću i uznesenju. Ni sami njezini roditelji nisu je poznavali; i anđeli su često pitali jedni druge: *Tko je ta?* Jer im ju je Svevišnji skrivao; ili ako im je i otkrio koju njezinu odliku, ipak im je neizmjerno više toga skrivao“.(PP 2-3)

“Nemojmo se čuditi, ako Gospodin u otajstvima svoga lica sakriva svoje odabranike (usp. Ps 31,21), ***tako da ih ne može okaljati ni pogled ljudski ni vlastito znanje***. Što sve ne dopušta ljubomorni Bog, da ih tako može sakriti? Ne pribavi li im tolika poniženja? Koliko puta dopušta, da pogriješe? Ne dopušta li da ih muče mnoge napasti poput sv. Pavla (usp. 2Kor 12,7)? Zar ih ne pušta često biti u velikoj neizvjesnosti, nesigurnosti i tami? O kako je Bog čudnovat u svojim svecima i svetim putovima, kojima ih hoće dovesti do poniznosti i svetosti!“ (PPK 47)

Na kraju donosimo cjelovit tekst nauka bl. Henrika o devetoj hridini jer držimo da blaženik izvrsno izlaže različitost Božanske pedagogije duša koje je doveo do sjedinjenja s Njime a iz teksta se lako uočava u čemu je biti samoga sjedinjenja to jest sjedinjenje volje s voljom Božjom. Samo napominjemo da dok ga čitaju imaju na pameti ono što smo izložili u prethodnom poglavlju: *Sve duše koje dođu do sjedinjenja s Bogom ne prolaze iste stupnjeve čišćenja, nemaju iste stupnjeve kreposti i ne dolaze sve do istog stupnja sjedinjenja.*

Deveta hridina i pobožne vježbe onih koji na njoj borave[15]

Odgovor: Otvori sada svoje oči i gledaj iznad sebe s radošću.

Čovjek podiže oči i vidje devetu hridinu koja je bila nevjerojatno velika i visoka tako da mu je izgledalo da jedva može gledati gore jer dopire vrhovima do neba. I vidje da se jako malo ljudi uspinje sa osme na devetu hridinu, a od onih koji su se uspeli veći dio njih bi padao dolje naniže

[15] Na devetoj hridini su opisana stanja duša koje su došle do vrhunca duhovnog i mističnog života na zemlji. U usporedbi sa *Zamkom duše* sv. Terezije Avilske stanje duše koje ovdje opisuje bl. Hernik odgovara sedmim odajama. Prema sv. Tereziji sedme odaje predstavljaju vrhunac duhovnoga i mističnoga života na zemlji u kojima duša proživljava stanje duhovnoga braka, stanje trajnoga sjedinjenja s Kristom u proživljenom sjedinjenju s Trojstvom. Iz tog stanja proizlazi jedan veliki nepomućeni nutarnji duhovni mir usprkos svih vanjskih i nutarnjih poteškoća i progonstava. Duša istovremeno ostaje i aktivna i kontemplativna. Kontemplacija na ovom stupnju nije samo subjektivna, nego čini da duša zaboravlja na sebe i potpuno slobodna od svega u nutrini i vani u ljubavi se daruje Kristu i Crkvi.

tako da je jako malo njih ostajalo, jedva dvojica ili trojica, a oni koji su padali s ove hridine izgledali su kao da smrtno padaju.

Čovjek: Ah Ljubljeni moj, što znači ovo ljuljanje i padanje te da tako malo njih ovdje ostaje?

Odgovor: To da je naporno i teško uspeti se! A jako malo ljudi se usudi založiti se do kraja sve do smrti i zbog toga ih se tako malo uspinje gore. Kada ovi vide na koji način moraju odreći se od svega, oni koji žive na devetoj hridini preplaše se i smrtno padaju.

Čovjek: Ah, Predragi moj, to me do dna srca potiče na sažalijevanje!

Odgovor: Sada gledaj iznad sebe s radošću.

I odmah se čovjek nađe na ovoj previsokoj i širokoj hridini. Izgledalo mu je da sve druge hridine skupa koje je prije vidio nisu tako visoke, velike i široke niti lijepe kao ova sama. Ali na njoj je bilo jako malo stanovnika. Pa ipak više se radovao vidjevši njih nego sve one prije.

Čovjek: Zašto je ova hridina tako široka i lijepa pa ipak na njoj boravi tako mali broj ljudi?

Odgovor: Bog nije odredio ovu hridinu da na njoj boravi tako mali broj ljudi. Znaj da ovdje gore postoje vrata koja vode do izvorišta i iskona iz kojega su proizišla sva stvorenja na nebu i na zemlji.

Čovjek: Što znači to da ovi ljudi naizvan izgledaju tako nježni i suhonjavi, dok su u nutrini tako svijetli kao ljupki anđeli?

Odgovor: Ne treba se čuditi što su postali tako nepokretni zbog uzvišenog uspona preko svih ovih hridina. Znaj da u njima nije ostala niti kap krvi, ni koštane srži koje nisu potpuno usahle i istrošene. Zbog toga su tako nepokretni.

Čovjek: Ljubljeni moj, kako su se onda mogli tjelesno sačuvati na životu?

Odgovor: Čistu krv i koštanu srž im daruje Onaj za kojega su oni istrošili svoju naravnu krv i koštanu srž. I u tebi samome zbog toga su umrle i usahle sve tvoje koštane srži i tvoja krv.[16]

Čovjek: Predragi moj, o tome ja ništa ne znam.

Odgovor: Istina, jer si to zaboravio a to je u tebi učinila prevelika ljubav koja se prelijeva i raste u tebi.

Čovjek: Zašto ovi ljudi u nutrini odsjajavaju kao svijetli anđeli?

Odgovor: Bog je sačuvao za njih ljubav bez mjere tako da to ne može a da ne sjaji i naizvan. Ali oni to ne znaju i ne žele znati. I ma kako malo bilo ovih ljudi, Bog na njih oslanja kršćanstvo i kada ih ne bi bilo, Bog bi dopustio da kršćanstvo propadne, dao bi odmah vlast Luciferu da pod mrežu stavi cijeli svijet.

Čovjek: Malo je ovih ljudi, ali Predragi moj, nije li ih prije bilo više nego sada?

Odgovor: Znaj da samo malo godina unatrag bilo je puno više ovakvih ljudi nego sada.

Čovjek: Ljubljeni moj, izgleda mi da je bilo potrebno da si ih Ti ostavio kao pomoć kršćanstvu!

Odgovor: Bog nije želio da ovi njemu dragi ljudi borave i žive među lažnim kršćanima koji žive protivno svakoj kršćanskoj zapovijedi.

Čovjek: Predragi moj, kakav je život ovih ljudi i znaju li da su blizu svome izvorištu i iskonu?

Odgovor: Ne znaju to sa svom sigurnošću, ali im je ponekad dopušten kratki pogled u izvorište i iskon iz kojega dobro primjećuju da je zasjao Netko drugi pred njihovim očima, Bog. Ali oni su tako potpuno i čisto predani Bogu u vjeri da kada njima Bog udijeli neku slatku utjehu, prepadnu se više nego kad im je ne da jer ne žele drugo nego u vjeri nasljedovati lik Krista.[17] Oni ne ljube niti za cilj imaju bilo kakvu utjehu niti je žele. Tako su se jednostavno i čisto okrenuli vjeri da ne traže niti žele bilo kakvu stvar. A tako su ponizni da se smatraju nedostojnima svih otajstvenih i utješnih Božjih darova te ih niti ne žele.

Čovjek: Ljubljeni moj, a žele li ovi ljudi bilo što?

Odgovor: Nemaju nikakvu želju osim da Bog bude čašćen, ništa drugo. Potpuno su se predali Bogu tako da se njima duboko sviđa sve ono što On čini s njima i sa svim stvarima. Ako im

[16] Glas se sada obraća izravno bl. Henriku koji je sam došao do vrhunca mističnog života na zemlji.

[17] U preobraženom sjedinjenju duša se suobličuje Kristu Raspetome.

udijeli neki dar, to prihvaćaju, ako im ga oduzme, i to jednako prihvaćaju te su tako u svemu potpuno slobodni i nenavezani.[18] Radije izbjegavaju ugodne nego gorke stvari jer ljube križ.

Čovjek: Ljubljeni moj, boje li se ovi ljudi bilo čega?

Odgovor: Ne, ne boje se ni pakla, ni čistilišta, ni đavla, ni smrti, ni života. Iz njih je isčeznuo svaki strah, njima samo izgleda da ne nasljeduju lik Kristov kako bi to htjeli i zato se osjećaju odgovornima. Tako su ponizni da preziru sami sebe i sva svoja djela i ne usuđuju se usporediti ni s kime ni u vremenu ni u vječnosti. U Bogu ljube sve ljude i nježno ljube one koji Boga ljube. Do kraja su umrli svijetu, umrli su sami sebi u svim svojim umnim djelima koja nikada nisu posvojili kao svoje vlasništvo i na svaki način oni su takvi da ljube Boga i Njega imaju za cilj u svim svojim djelima i propustima. Nisu sebeljubivi niti sebe imaju za cilj, ne traže svoje niti sami sebe ni u vremenu ni u vječnosti. Do kraja su se odrekli sami sebe i s time svih stvorenja i svega što je ikada bilo stvoreno bilo u vremenu ili vječnosti. Žive u neznanju a niti ne žele znati bilo što jer se smatraju nedostojnima.

Znaj da su đavoli napadali ove ljude sa svim napastima koje netko može zamisliti, a dio tih napasti je iznad ljudskih sjetila. Ipak, ako bi Bog htio ponovno poslati im te napasti, nemaju druge želje osim da ih prihvate s radošću. Sva stvorenja za njih su križ. Oni ne žele hoditi drugim putovima do smrti. Nepoznati su svijetu, ali je svijet njima jako dobro poznat. Ovi ljudi koji borave na devetoj hridini su uistinu kakvi trebaju biti, istinski klanjaoci koji se klanjaju Ocu u duhu i istini.

Čovjek: Ljubavi moja, bojim se da će oni koji budu čitali ovu knjižicu zavrtati glavom, jer se ne treba bacati cvijeće pred svinje.

Odgovor: To povjeri Bogu. Znaj da će ovaj zadnji dio knjige o devetoj hridini biti najkorisniji kršćanstvu od svega što si napisao u ovoj knjizi. Znaj da je jedan od ovih ljudi draži Bogu i više ga prihvaća, dostojniji je pred Bogom i korisniji kršćanstvu od tisuća drugih koji žive svojim načinom života. Ne treba se čuditi što su mnoge stvari izražene slikom u protivnom ne bi se znalo o čemu se radi, niti bi se moglo shvatiti. Bog je tako veliko dobro da Ga nijedan ljudski razum ne može shvatiti.

Ti se bojiš da se neće moći shvatiti ovaj govor koji sam ti naložio da ovdje napišeš. Sada na zemlji ima ljudi, iako malo, koji su svojim životom došli do ove točke i koji dobro sve ovo shvaćaju. Da sam ti naložio da pišeš o devet anđeoskih korova i kako su anđeli stvoreni, to bi bio neshvatljiv i stran govor jer ljudski razum to ne bi mogao shvatiti ni zamisliti.

Čovjek: Ljubljeni moj, može li čovjek doći do izvorišta i iskona a da ne boravi sa ovim osobama na ovoj devetoj hridini?

Odgovor: Da, to se dogodilo sv. Pavlu, ali je zatim morao nositi jedan teški križ do kraja života. Ali ipak znaj da ne treba vjerovati neprokušanima i neizvježbanim krjepostima, ne manje u ovim vremenima nego prije sto godina. Najsigurniji put za čovjeka je da se uspinje preko ovih visokih i velikih hridina s postupnim napredovanjem u istinskom predanju sve dok ne dođe do devete hridine. Samo tako će doći do istinskog mira.

Čovjek: Ljubljeni moj, kako se bojim da ima mnogo ljudi koji su okolo trčali i kružili dugi niz godina, a ipak nisu mogli dostići ove spokojne ljude koji borave na ovoj hridini!

Odgovor: A kada se eto vidjelo u ovo vrijeme da ljudi imaju veliku želju za sjedinjenjem s Bogom?

Čovjek: Vjerujem da ipak mnogi ljudi to žele.

Odgovor: Žele samo ako bi mogli to zadobiti svojim umijećem i prema vlastitoj volji! Ali oni ne prihvaćaju djela odricanja. Ne žele se odreći svoje samovolje.

Čovjek: Predragi moj, jesu li ljudi koji borave na devetoj hridini oslobođeni čistilišta?

Odgovor: Da, ako na njoj ostaju do smrti.

Čovjek: Predragi moj, mogu li ovi ljudi pasti dolje ispod?

[18] Ako se dobro promotri nauk bl. Henrika o putu duhovnoga rasta, hod preko hridina se u biti sažima u postupnost sve većeg predanja duše u volju Božju, oslobađanja od samovolje i navezanosti na išta što priječi dušu da u potpunoj slobodi čistom ljubavlju odgovori na Božju ljubav.

Odgovor: Dogodilo se neki puta da su neki ljudi s ove devete hridine pali dolje pod mrežu. Uzrok tome je bio što im se neprijatelj dodvorio i nametnuo misao samodopadnosti kojoj se nisu opirali kako su trebali. Zbog istoga grijeha neprijatelj je izbačen iz Raja sa svim svojim društvom.[19]

A ovi ljudi kada padnu s devete hridine pod mrežu, postaju oni koji nanose najviše štete kršćanstvu a to je iz razloga što su primili od Boga najuzvišeniju i najprosvjetljujuću milost te lažno izokreću ovo svjetlo kako bi kršćanstvo lutalo. Treba od njih bježati više nego od paklenih đavli. Trebalo bi da se jednostavni puk od njih sačuvati u ovim opasnim vremenima jer kukolj počinje lako rasti.

Dok je duša u tijelu, čovjek nikada ne dopire tako visoko niti u dubinu svoga izvorišta i iskona da se neprijatelj ne bi mogao uz njega lijepiti kako bi ga povukao u nizine. To se pokazalo na primjeru Krista kojega je sam đavao napastovao.

Čovjek: Ljubljeni moj, koliko su dragi ovi ljudi koji su se uspeli na ovu hridinu?

Odgovor: Bog tako beskrajno ljubi ove ljude da kada bi se dogodilo da jedan od njih moli Boga za neku stvar, a istovremeno svi drugi kršćani skupa mole suprotno toj stvari, Bog bi radije uslišao ovog jednog čovjeka nego sve kršćane koji mole suprotno od njega.

Čovjek: Ljubljeni moj, kako me vanredno raduje pogled na ove ljude! A koja radost i užitak će biti gledati ih bez posredovanja!

Odgovor: Kada bi bilo moguće da neki čovjek posjeduje razum, krjepost i moć svih anđela i ljudi, ne bi mogao uhvatiti ni najmanju radost koju Bog ima sa svojim prijateljima u vječnosti.

Čovjek: Predragi moj, želio bih još reći da bi bilo jako potrebno da ima puno ljudi koji borave ovdje gore da mole za kršćanstvo.

Odgovor: To da ih je malo jednoga će se dana dobro vidjeti u kršćanstvu!

Čovjek: Ljubljeni moj, imam povjerenja da dok živi samo jedan od tih ljudi, Ti ćeš biti milosrdan prema kršćanstvu njemu za ljubav.

Odgovor: Znaj da kada Bog više ne bude htio podnositi ljudski zlobu jer je protivna njegovoj pravednosti, on će oduzeti ovim ljudima svu njihovu snagu i moć da mole za kršćanstvo.

Čovjek: Ljubljeni moj vjerujem da još nije došlo vrijeme kad ćeš dopustiti da svijet bude izgubljen jer mi izgleda da boj izabranika još nije završen.

Odgovor: To je istina, ali ti znaš da je Bog već jedanput ostavio svijet da propadne u potopu osim 8 ljudi od kojih je kasnije obnovio svijet. Znaj isto tako da Bog jednako neće dugo podnositi veliki nered koji vlada sada.

Čovjek: Ljubljeni moj, sada bih te želio pitati koliko vremena puštaš da ljudi borave na ovoj hridini, oni koji su istrošili svu svoju krv i koštanu moždinu prije nego im dopustiš da motre izvorište i iskon?

---

[19] I drugi sveci govore o padu duša koje su bile došle do praga sjedinjenja pa su pale zbog oholosti. Citiramo sv. Ljudevita Montforskoga koji uči posvetu Mariji kao povlašteno sredstvo protiv od tih najprofinjenijih napasti: „Jer đavli, ti vješti lupeži, hoće da nas nenadanim napadajem orobe i oplijene. Dan i noć vrebaju zgodan čas za taj posao. Neprestano oblijeću da nas prožderu (usp.1Pt 5,8) i da nam u tren, jednim grijehom, otmu sve milosti i darove što smo ih god mogli dobiti tijekom godina. Njihova zloća, njihovo iskustvo, njihove zasjede i njihov broj trebaju nam utjerati u kosti silan strah od tolike nesreće, kad znademo da su neke osobe, punije milosti, bogatije krjepostima, utvrđenije iskustvom i veće svetosti, bile iznenađene i nesretno orobljene i oplijenjene. Ah, koliko se vidjelo libanonskih cedara i zvijezda na nebu kako bijedno padaju i gube svu svoju visinu i sav svoj sjaj u jedan tren! Odakle ta čudna promjena? Nije, zaista, od nedostatka milosti, jer ona nikome ne uzmanjkava, nego od nedostatka poniznosti. Te su se osobe držale jačima i sposobnijima nego su bile; smatrale su se kadrima sačuvati svoje blago; pouzdavale su se u se i oslonile se na sebe. Držale su svoju kuću dosta sigurnom i svoje kovčege dosta jakima da mogu sačuvati dragocjeno blago milosti. Zbog toga neosjetljivoga oslanjanja na svoje sile (premda im se činilo da se oslanjaju samo na Božju milost) dopustio je prepravedni Gospodin da budu orobljene prepustivši ih samima sebi. Jao! Da su bile upoznale divnu pobožnost, koju ću prikazati poslije, bile bi povjerile svoje blago moćnoj i vjernoj Djevici, a ona bi im ga bila sačuvala kao svoje vlasništvo; dapače to bi čuvanje smatrala svojom strogom dužnošću“. (*Rasprava o pravoj pobožnosti prema bl. Djevici Mariji br. 88)*

Odgovor: Nekima se to dogodi prije negoli dođu ovdje gore, ali njima će nakon toga biti jako teško sve do njihove smrti kao što se dogodilo sv. Pavlu. Bog nekima dopusti da to motre čim se uspnu ovamo, drugima nakon dvije ili tri godine, nekima nakon pet, deset godina. Neke ljude Bog ovdje ostavlja u suhoći sve do smrti i kada dođu do kraja, udijeli im jedan pogled unutra. Jednom dijelu njih izvorište i iskon će biti prikriveno sve dok ne izdahnu. To su skrivene stvari i tajne Božje koje nikome ne pripadaju spoznati. Bog djeluje na tako različite načine s ovim plemenitim ljudima iz razloga što dobro zna što svakome priliči, što je dobro i korisno za tu osobu. Vidiš sada kako je malo poslušnih ljudi, osim onih koji borave na ovoj hridini.

Čovjek: Ljubljeni moj, ja, nedostojno stvorenje, usudit ću moliti Tebe koji sve možeš, iako je to za mene previše, ako je moguće da mi daš da boravim među stanovnicima devete hridine? Ah, Predragi moga srca, nemoj se srditi na mene zbog ove molitve! Ako je moguće, Ti koji sve možeš, pomozi mi da postanem sluga ovih dragih ljudi, iako ja toga uistinu nisam dostojan.

Odgovor: Boga se može pobijediti poniznošću. On ju je u tebi vidio i ne samo da ti želi udijeliti da boraviš sa ovim dragim ljudima, nego ti želi dopustiti da motriš izvorište i iskon.

Čovjek: Ljubljeni moj, meni ovo izgleda nečuven govor. Kako ću ja, bijedno stvorenje, doći do toga čega sam tako nedostojan?

Kako je Bog prisilio čovjeka da motri u izvorište i iskon

Odgovor: Sada budi poslušan i otvori svoje nutarnje oči. I ti trebaš gledati u izvorište i iskon.

Čovjek se prepade do dna svog srca i duše te reče: Ljubljeni moj, oslobodi me od ove velike časti, mene siromaška, jer uistinu nisam toga dostojan ni za to podoban. Ustrajno te za to molim zbog tvoje dobrote, neka bude tvoja volja, ali dopusti mi da te molim suprotno jer ta stvar je tako nesrazmjerna sa mnom.

Odgovor: Pusti po strani ovaj govor jer tako mora biti. Ti trebaš pribilježiti sve što se može reći i izraziti riječima i što se može shvatiti razumom.

Čovjek: Ljubljeni moj, kako to da meni želiš pokazati ono što je skriveno tvojim dragim prijateljima i lišavaš toga one koji borave tako dugo na ovoj visokoj hridini uz tolike stroge pobožne vježbe? Zbog Tebe samoga Te molim, poštedi mene nedostojna te divne i velike časti.

Odgovor: Nisam dužan uslišati ovu molitvu jer tako mora biti. Ali znaj da prije svoje smrti trebaš to tvrdo i gorko zaslužiti.

Čovjek: Toga se ne bojim kad si Ti toliko trpio za mene siromaška, svoga slugu. Predragi moj, učini sa svojim siromašnim i nedostojnim stvorenjem ono što želiš u vremenu i vječnosti. Nakon što se čovjek predao i prepustio, odmah su mu bila otvorena vrata izvorišta i iskona i on pogleda u izvorište koliko traje samo jedan trenutak. Kad je ovo motrenje prestalo, bio je tako pun radosti i svjetla u svojim dubinama da je odmah bio izvan sebe te više nije shvaćao ni dan ni vrijeme. Kad se povratio sebi, nutarnja radost i svjetlo su bili tako preobilni, neizrecivi i bez mjere veliki da se on u svojoj naravi preplaši i pomisli: Gdje sam bio? Koje mi se to čudo dogodilo da su moja duša i tijelo tako preobilno ispunjeni radošću? I dugo vremena je sjedio razmišljajući. Ali što je više razmišljao, to je manje shvaćao što je to bilo.

Mislio je da želi pisati kako mu je bilo zapovjeđeno, ali nije mogao niti znao ni reći ni pisati ni najmanju stvar koju je vidio u izvorištu i iskonu. On se kasnije zanimao kako prepoznati to pod likom slika i oblika, ali nije mogao s time izići na kraj, naprotiv, stvar se sve više udaljavala. Zatim se trudio razmatrati o tome u svome razumu, ali stvar je bila iznad svakog razuma. Tada pomisli, da treba više razmišljati o tome kako bi mogao razlučiti nešto, ali što je više mislio, manje je razlučivao jer je to bilo iznad svakog razlučivanja i iznad svega što je ikada shvatio i čuo. Koliko se više trudio, toliko je manje znao što je to te reče: „Ljubljeni moga srca, jako me iznenađuje što si Ti mislio da trebam vidjeti i opisati to, koliko je to moguće izreći riječima. Ja sada ne mogu izreći ni jednu riječ, niti doći do toga svojim razumom, ne znam niti mogu shvatiti gdje sam bio ili što sam

čuo, izuzev da sam bio zahvaćen radošću, niti znam kako mogu zadržati tu neizrecivu radost a da se ne prelijeva i naglo izbija.[20]

Odgovor: Znaj da i najmanja radost koja se kuša u Bogu je puno veća od svih radosti ovoga svijeta pa i da se sve saberu u jednu.

Čovjek: Ljubljeni moj, preko svake mjere se čudim što mi se srce ne raspukne od prevelike radosti. Usuđujem se pitati a Ti me želiš obavijestiti, što je to bilo što sam vidio i gdje sam bio? Jer ne mogu niti govoriti niti pisati!

Odgovor: Znaj da si motrio izvorište i iskon. Dakle, nemoj se čuditi što ne možeš ni shvatiti ni uhvatiti to, znaj da kada bi bilo moguće da neki čovjek ima razum i inteligenciju svih ljudi koji su ikada bili na zemlji, on ne bi mogao svojom snagom shvatiti ni najmanju stvar koju si ti vidio. Zbog toga nemoj to previše srcu uzimati jer je to bilo iznad svakog razuma i ljudskog uma. I kad si vidio onu stvarnost, sva stvorenja su uzmakla, a Stvoritelj ti je bio dan za Zaručnika. Ti si bio u onoj školi dostojnoj poštovanja gdje je učitelj Duh Sveti. A kad je tvoja duša došla u tu visoku školu, vidjela ju je svu ispunjenu pismom bogatim svjetlom i razlučivanjem, i vidjevši to neizrecivo se obradovala i u nutrini bila dirnuta do te mjere da je izišla iz sebe od radosti među ta pisma i okretala se okolo dok nije bila ispunjena istinskim svjetlom i zadobila istinsko razlučivanje. I u toj uzvišenoj božanskoj školi Najviši Učitelj uli u tvoju dušu preobilnu ljubav koja pade u tvog nutarnjeg čovjeka.

Čovjek: Ljubljeni moj, moram Ti reći da čim sam došao do izvorišta i iskona, kušao sam u svojoj duši neizrecivu i divnu ljubav tako da bih rado trpio sve muke koje trpe duše u Čistilištu, da njih oslobodim jer sam se toliko nad njima sažalio. I kušao sam tako veliku ljubav, iako je ona nadnaravna, da je tvoja Muka tako prožela moje srce a tvoja otkupiteljska smrt mi je postala beskrajno draga, te sam bio žedan i željan najveće muke i najteže smrti koja se može zamisliti za spas drugih. Moja je duša tako gorljivo to željela kako bi častila tvoju smrt, moje je biće željelo trpjeti za sve grješnike koji su na zemlji i umjesto patnji svih ljudi ako je to tvoja volja.

Odgovor: Znaj da si dobio ovu ljubav i preobilnu milost u visokoj i božanskoj školi Duha Svetoga.

Čovjek: Ljubljeni moj, da sam mogao trpjeti, samo na tvoju slavu i čast, svu patnju koju svi ljudi moraju trpjeti, to bi za mene bila velika radost.

Odgovor: Znaj da čovjek ne može imati tako veliku i božansku ljubav a da nije na ovom stupnju.

Čovjek: Kada bi to bila tvoja volja, bio bih spreman predati se vječnom paklu Tebi za čast kako bi svi ljudi spoznali što si mi dopustio da motrim, meni nedostojnom stvorenju po svome beskrajnom milosrđu.[21]

Odgovor: Znaj da kada bi se ljudi koji sada žive htjeli hrabro osloboditi svoje volje i muževno se obogatiti na ovih devet visokih i velikih hridina, one koji tako žele slijediti Boga On bi vodio i pomogao bi im kao što je to učinio i sa tobom.

Čovjek: Ljubljeni moj, ne poznajem ni jednoga čovjeka kojemu to ne bih želio iz dna svoga srca kao i samome sebi. Čudim se što u sebi pronalazim tako veliku i divnu radost!

Odgovor: Sada se nemoj previše uzdati u ovu veliku milost jer kad Bog bude smatrao da je došlo vrijeme, uistinu će ti je oduzeti i ostaviti te tako siromašna i neprosvijetljena kao da ti nikada nisi ništa primio od Boga.

Čovjek: Ljubljeni moj, nemoj se srditi zbog toga što ću ti sada reći. Ti si mi postao tako drag u nutrini da mi ne možeš sa svom svojom moći učiniti nešto što bi me žalostilo, što ja ne bih prihvatio jer sve što možeš učiniti mora mi se potpuno sviđati zbog velike ljubavi koju imam prema

[20] U vrhovnim mističnim iskustvima se redovito koristi izraz „neizrecivo“ kao način za iskazati nešto od toga iskustva kako bi se naglasila veličina doživljaja. Tako i u Svetom pismu apostol Pavao poručuje: „Što oko nije vidjelo, što uho nije čulo, što čovjeku ne pada na pamet, to je Bog pripravio onima koji ga ljube“ (1 Kor 2,9)

[21] Paradoksalni govor nošen žarom ljubavi nalazi se i u Novom zavjetu kad apostol Pavao govoreći o neprihvaćanju Krista od strane Izraelaca kaže: „Jer želio bih ja sam biti proklet i rastavljen od Krista za svoju braću, za svoju rodbinu po tijelu“ (Rim 9,3)

Tebi. Ne bih želio ništa bolje jer je svako tvoje djelovanje najuzvišenije. Ili mi daješ ili oduzimaš, sve mi je preko svake mjere drago.

Odgovor: Pazi da ti se ne dogodi kao sv. Petru. I on je imao odvažnost i sigurnost a kad je došla kušnja, izgubio je svu svoju snagu.

Čovjek: Ljubljeni moj, ja se predajem tvome milosrđu.

Odgovor: Gledaj sada sve one koji su na ovim hridinama koji su iznad mreže koja je bačena na cijeli svijet.

Čovjek tada vidje dva čovjeka kako hode ispod mreže, jedan je bio lijep i svijetao kao neki anđeo a drugi crn i tmuran kao neprijatelj, ali je ipak imao lik čovjeka.

Čovjek: Ljubljeni moga srca, tko su ovi ljudi?

Odgovor: Znaj da je čovjek koji hodi ispod mreže crn kao neprijatelj onaj koji je i sam boravio na devetoj hridini, ali je bio odbačen kao što se to dogodilo i Luciferu jer se naslađivao sam sobom, s puno ljudi je razgovarao zbog samodopadnosti i htio je biti netko samo za sebe. A sada je jedan od najštetnijih ljudi koji mogu živjeti na zemlji, jer je njegov nauk lažan i od njega treba bježati više nego od zlih duhova.

Čovjek vidje toliko takvih koji borave pod mrežom da mu je bilo jako žao jer su to bili ljudi koji su nanosili najviše štete kršćanstvu.

Čovjek: Kako treba prepoznati ove ljude laži?

Odgovor: Oni uče jedan lagan i blag put kojemu je narav jako sklona, posebno u ovo vrijeme.

Čovjek: Ljubljeni moj, a tko je čovjek koji tako svijetli pod mrežom?

Odgovor: Znaj da je i ovaj čovjek vidio svoje izvorište i iskon i boravio u društvu ovih dragih ljudi, a zbog svoga velikoga milosrđa otrčao je ispod mreže prema siromašnim grješnicima kako bi obratio nekoga i pomogao mu da iziđe iz svojih grijeha. Ovaj čovjek vidi jako daleko i spoznaje kako bijedno kršćani leže u velikim opasnostima pod mrežom. Zbog toga bi želio sam propasti kako bi im pomogao izići iz njihovih grijeha jer on dobro poznaje stroge Božje sudove nakon ovozemaljskog života.

Čovjek: Ljubljeni moj, ima li puno svijetlih ljudi u kršćanstvu?

Odgovor: Trebaš znati da ih je jako malo do te mjere da bi ti to loše podnio kad bi trebao vidjeti.

Čovjek: Boje li se ovi ljudi još ičega?

Odgovor: Da, boje se samo da malo čine za svoga Gospodina i svoga Boga, da ne nasljeduju Njegovu sliku kao što bi to željeli učiniti. Ma kako malen bio ovaj strah, Bog ih ostavlja u tome još neko kratko vrijeme. Na neki drugi način ne boje se ni pakla, ni đavla, ni ljudi, ni smrti, ni života jer su izgubili svaki strah osim onog malog koji trebaju imati u nekim trenutcima sve do smrti.

Čovjek: Trebaju li ove osobe na devetoj hridini još trpjeti?

Odgovor: Da, trebaju trpjeti i ne žele ništa drugo osim istinskog nasljedovanja Kristova lika sve do smrti. Najviša patnja koju imaju je shvaćanje kako opasno stoje stvari po kršćanstvo te za nj imaju ljubaznu samilost. Tako su dobro prosvijetljeni da dobro vide na što su svi ljudi navezani i zbog čega ne napreduju prema svome izvorištu i iskonu. Kad su ljudi plemeniti i prosvijetljeni i vide kako su ljudi isprepleteni sjetilima i navezani na svoje vlastite načine djelovanja i druge stvari, jako su samilosni prema njima i nose ovaj križ za Kristom sve do smrti.

Čovjek: Ljubljeni moj, jesu li ovi ljudi sigurni u vječni život?

Odgovor: Oni su izišli iz samih sebe i postali sjedinjeni s Bogom, jer kako bi se Bog mogao odijeliti od svojih prijatelja? Bi li Bog trebao svoje prijatelje predati svome neprijatelju? To Njemu ne priliči. Kada ljudi umru iz vremena, odmah prelaze u vječni život. Nitko ne može utješiti ove plemenite i prosvijetljene ljude osim Boga samoga samim sobom.

Čovjek: Ljubljeni moj, koji je razlog takvog neopsluživanja svakog Božjeg zakona među kršćanima?

Odgovor: Prije se u svim važnim stvarima utjecalo Bogu i njegovim prijateljima. A kad su kršćani danas i u malim poteškoćama i zatraže mišljenje nekoga od ovih plemenitih ljudi koji imaju dar savjeta od Duha Svetoga da ih on savjetuje u vremenitim i duhovnim stvarima, ljudi to

ismijavaju i smatraju to ludošću. Ali znaj da kada bi se kršćani preporučili nekome od ovih ljudi, on bi ih uputio na bolje putove od bilo koga drugoga, i to bi mu bilo lako učiniti jer u sebi ima Duha Svetoga. Ali zbog toga njih se tlači, prezire i ismijava.

Pustimo sada ovo i kaži mi: Jesi li dobro shvatio što je Bog htio da razumiješ kad ti je na početku pokazao jako veliku goru i na njoj toliko riba koje su padale dolje po hridinama i dolazile dolje i kako one plivaju po svim rijekama ovog svijeta i kako su mnoge u međuvremenu bile uhvaćene, kako su one prolazile svijetom i vraćale se na prvu goru i kako ih je malo ostajalo, kako su se uspinjale po vodi i skakale na visoke hridine sve do mjesta gdje je izvirala voda, i kako su padale svaki puta kada su dospijevale na goru i kako su neke smrtno padale? Ti si vidio da su to tako često pokušavale prije nego su došle na visoke hridine, kako ih je malo bilo koje su dolazile do vrha gore. Jesi li dobro shvatio što je Bog htio da time razumiješ?

Čovjek: Da, Ljubljeni moj, dobro sam shvatio da je sve to bilo u znakovima. Ah, moj Ljubljeni, jedina Ljubavi, smiluj se siromašnom kršćanstvu! Kada bi Ti to htio, želio bih razbiti svoje srce u tisuću komada, rado bih to i lijepo učinio Tebi za ljubav.

Odgovor: A čemu bi to koristilo? Oni se na to ne bi ni najmanje osvrtali. Bog ih je tako prijateljski nedavno opomenuo velikom smrtnošću, a prije još i drugim mnogim znakovima sad s radošću a sad s patnjom, a sve to nije ničemu služilo, oni se nisu nimalo osvrtali na plemeniti strah Božji. Bog to neće još dugo podnositi a oni će kušati druge stvari jer već više stoljeća ljudi nisu bili tako zli kao sada. Hode kao izgubljene ovce, ne žele vjerovati Božjim prijateljima. Bog je također objavio u Starom i Novom zavjetu svoje skrivene tajne svojim posebnim prijateljima, a to opet čini kao prije, a može to tako dobro učiniti kao i prije. Propast onih koji ne vjeruju u to počinje već ovdje i trajati će vječno.

Čovjek: Ljubljeni moj, koji je ovo strašan govor za početnike koji bi željeli poboljšati svoj život pa ipak nemaju puno povjerenja u Božje prijatelje jer ne shvaćaju njihov govor.

Odgovor: Kako bi mogli shvatiti Božje prijatelje čiji je život tako različit od njihova? Oni kažu da ne poznaju Božje prijatelje. Razlog tome je što ih nisu voljni nasljedovati. Znaj da bi bilo jako korisno početnicima izabrati nekog Božjeg prijatelja i slijediti ga, povjeriti se njemu kao Božjem glasniku, razgovarati s njim o svemu i brižljivo pazili na zavodnike koji idu krivim putovima s puno lijepih riječi i koji misle da bolje poznaju istinu od Svetoga pisma. Svi jednostavni ljudi bi trebali bježati pod Kristov križ i čuvati se lažnog društva i njihovih savjeta.

Čovjek: Ljubljeni moj, izgleda mi da kad bi neki jednostavan čovjek koji se potpuno i postojano obratio Tebi kako bi živio samo za Tebe i oslobodio se svih stvorenja, Ti bi mu odmah priskočio u pomoć i dao bi mu svoju milost.

Odgovor: Bog je spreman udijeliti svoju milost ako naiđe na posude koje su je spremne primiti. Ljudi ovog vremena traže samo materijalne stvari i samo ljube darove, ali oni ne primaju milosrdnu Božju milost. Zbog toga ljudi koji sada žive tako malo kušaju posebne milosti. Oni nisu pripravni primiti ove milosti jer ne ulaze u same sebe hrabrim duhom s istinskim i poniznim predanjem i podložnošću. Da ima takavih ljudi Bog bi bio spreman više nego ikada činiti u njima svoje uzvišene stvari.

Čovjek: Ljubljeni moj, da ima mnogo ovakvih ljudi, mislim da bi Ti bio samilostan prema kršćanstvu!

Odgovor: Bog nije nikada imao toliko milosrđa u prošlim stoljećima kao sada u ovom vremenu jer sada toliko toga podnosi, oprašta, opominje, čeka i čeka. Jer Otac je htio već odavno da svijet propadne, ali Sin je to spriječio moleći da se zaustavi i da još čeka.

Čovjek: O Ljubljeni, mislim na tvoje veliko mučeništvo, na tvoju gorku smrt, na tvoje velike patnje i smiluj se kršćanima i čekaj još u nadi da će se popraviti! Ne možeš li, Predragi, pronaći neki put ili način koji bi poslužili da se vrate na pravi red, tako da Ti budu više pred očima.

Odgovor: Što bi Bog trebao za njih učiniti? Ti dobro vidiš da sve što Bog čini za njih ne koristi. Oni tako lažno žive i bez straha Božjega. Otac ni na koji način ne želi to još dugo podnositi.

Čovjek: Ljubljeni moj, smiluj se kršćanstvu!

Odgovor: Kako da Bog iskaže milosrđe? Oni su se toliko povode za zlom da Božja pravednost to više ne želi dugo podnositi, i kada se dogodi da više ne bude tvoje molitve i one

drugih ljudi, tada će zašutjeti milosrđe i Otac će dopustiti da se dogodi osveta za Njegova jedinorođenog Sina, za sve uvrede koje su Mu se nanijele i uvijek Mu se nanose u ovim opasnim vremenima.

Čovjek: Lijepa Ljubavi mora srca, ne znam sada što bih kazao, osim da im u svome beskrajnom milosrđu budeš milosrdan. Ljubljeni moj, dopusti mi još jedno pitanje a zatim dosta: Ljudi koji su bili dostojni motriti izvorište i iskon imaju li u vremenu od toga savršenu radost?

Odgovor: Kažem ti da imaju neizrecivu radost, pa ipak ova radost je neizrecivo različita od vječnog blaženstva kao što se vrijeme razlikuje od vječnosti. A ja ti kažem da ti moraš do kraja života nositi jedan skriveni nutarnji križ. I to je zadnja stvar jer sada više neću s tobom razgovarati.

Čovjek: Ljubljeni moj, neka bude tvoja volja! Ja želim nasljedovati tvoj lik sve do smrti koliko je to meni siromašku moguće.

Kad je bilo okončano pisanje ove knjige, Bog od čovjeka povuče sve ove divne milosti, učini ga tako siromašnim kao da nikada nije kušao ništa posebno od Boga i dopusti njemu dugu napast iznad svake ljudske misli. I ovaj čovjek još živi i misli da će do smrti imati ovu napast pa ipak ne želi drugo nego trpjeti.

Pisanje ove knjige je započeto u korizmi 1352. godine od Gospodinova rođenja. Nitko ne treba niti ima dopuštenje pitati preko koga je Bog napisao ovu knjigu jer ovaj čovjek se nada od Božje dobrote da se to neće trebati javno objaviti za vrijeme njegova života, niti treba biti poznat od bilo kojega stvorenja u ovom vremenu. Amen.

5. Najčešći izričaji za postignuto sjedinjenje duše s Bogom u svetačkoj tradiciji

Već smo u prvoj cjelini ovoga uvodnog dijela izložili da je bit svakoga sjedinjenja duše i Boga sjedinjenje volje s voljom Božjom. Posebni naglasci naknadnog izričaja toga sjedinjenja u svetačkoj tradiciji su izraženi u različitim kategorijama. Ovdje donosimo samo naj važnije načine kako se o tome sjedinjenju govorilo u svetačkoj tradiciji.

Kušanje trajne Božje, Isusove i Marijine prisutnosti u duši

Sv. Terezija Avilska uči da u prethodnim odajama ta milost sjedinjenja nije trajna, nego »brzo prođe pa duša ostane bez onog društva, mislim tako da ga više ne zamjećuje«, dok ovdje u sedmim odajama »duša ostaje vazda sa svojim Bogom u ovom središtu« (Z VII. 2, 4).

Bl. Marija od Utjelovljenja, uršulinka: Blaženica je imala doživljaj trajnog sjedinjenja duše s Bogom, na početku tog iskustva duhovnog vjenčanja doživjela je razumsko viđenje Presvetog Trojstva. Ona ovako opisuje ovo iskustvo: „To je moje postojano i neprestano stanje duše. U ovom stanju se može govoriti o svemu, čitati sve, raditi što se želi pa ipak ono najbitnije u duši ostaje tajno. Duše nikada ne prestaje biti sjedinjenja s Bogom, uistinu ni njegove uzvišenosti nimalo dušu ne pomućuju... Oluje napasti ne uspiju doći do tih dubina i ništa ne može duši oduzeti njen blaženi boravak u nutrini“.

Sv. Ljudevit Montforski prijatelju Blainu reče: „U svojoj duši kušam trajnu Isusovu i Marijinu prisutnost.“ Raspravljajući o ovoj temi govorimo o najosobnijem vidiku mističnog iskustva sv. Ljudevita koje je utkao u duhovnu nauku posvete. Sv. Ljudevit je prijatelju Blainu sam kazao da je u duši kušao trajnu Isusovu i Marijinu prisutnost, a o Marijanskoj karakteristici svoga mističnog sjedinjenja govori i u pjesmi *Pobožni rob Isusa Krista u Mariji*. Svetac pjeva: „Ja nosim Mariju u sebi urezanu crtama slave, ali u tami vjere.”

Svakodnevno se predajući Mariji po posveti u molitvi i nastojanju da je nasljeduje, između nje i posvećene osobe se uspostavlja duboka duhovna komunikacija. Sv. Ljudevit, koristeći mistične kategorije zaručništva, poručuje da Marija u ljubavi samu sebe daruje osobi koja se njoj posveti te tako vjernik može imati u sebi Marijin duh. Radi se o mističnom sjedinjenju, duhovnom iskustvu zajedništva dviju osoba te o preobraženju u Duhu Božjem.

„Udijelit će ti se duša Presvete Djevice da slaviš Boga. Njezin će duh ući na mjesto tvojeg da se raduje u Bogu, svome spasenju. Samo trebaš biti vjeran vježbama ove pobožnosti. Neka u svakome bude Marijina duša da tu slavi Boga. Neka Marijin duh bude u svakome da se tu raduje u Bogu“ (PP 217).

Sada ćemo se samo ukratko osvrnuti na opis samog mističnog iskustva Marijine prisutnosti u duši koja vjerno živi posvetu te tako dođe do sjedinjenja s Isusom. Da bi išla tim putem, duša se mora vježbati u prakticiranju svih sredstava kojima se postiže i čuva sjedinjenje s Mudrošću. Na poseban način se treba vježbati u nutarnjim i vanjskim vježbama življenja posvete, o čemu ćemo govoriti u narednom poglavlju. Ovdje ćemo samo prikazati tekst sv. Ljudevita koji najbolje opisuje marjansku dimenziju mističnog iskustva življenja posvete:

„Trebamo sva svoja djela raditi u Mariji. Da dobro shvatimo ovu vježbu, trebamo znati da je Presveta Djevica pravi zemaljski raj novoga Adama, i da joj je stari raj zemaljski bio samo slika. U ovom, dakle, raju zemaljskom postoje bogatstva, ljepote, rijetkosti i neizrecive slasti što ih je tu ostavio novi Adam, Isus Krist. U tom je raju on uživao devet mjeseci, činio čudesa i prosipao svoje bogatstvo božanskom darežljivošću. Ovo presveto mjesto sastoji se jedino od djevičanske i neoskvrnjene zemlje od koje je bez ikakve mrlje i ljage stvoren i othranjen novi Adam, djelovanjem Duha Svetoga koji tu prebiva. U ovom je zemaljskom raju uistinu stablo života koje je donijelo Isusa Krista, plod života i stablo znanja dobra i zla, koje je dalo svjetlo svijetu. Ima na ovome divnome mjestu stabala zasađenih Božjom rukom i natapanih njegovim božanskim pomazanjem, koja su nosila i vazda nose plodove božanskog ukusa. Ima tu lijeha okićenih krasnim raznim cvijećem krjeposti koji širi miomiris te njime mirišu i sami anđeli. Ima na tom mjestu zelenih livada, nade neosvojenih tvrđava jakosti, čarobnih zgrada pouzdanja itd. Jedino nam Duh Sveti može otkriti istinu koja se skriva u ovim slikama tvarnih predmeta. Na ovome je mjestu čist, neokužen zrak čistoće; bijeli, bez noći, dan svetoga čovječanstva; sjajno, bez sjena, sunce Božanstva; neprestano užarena peć ljubavi u koju se netom ubaci gvožđe, sve se ono usije i pretvori u zlato; tamo je i rijeka poniznosti koja ključa iz zemlje i, dijeleći se na četiri rukavca, natapa čitavo ono čarobno mjesto. Ta četiri rukavca označuju četiri stožerne krjeposti“ (PP 261).

Formula u Mariji pokazuje prebivanje i jedinstvo.[22] Ova formula se može najmanje opisati. Sam svetac se koristi slikama i simbolima. U njemu prevladava neizrecivo kao tipični naglasak govora mističara koji žele opisati samo iskustvo. Cijeli ovaj broj je duhovni komentar Post 2, 8-10. Radi se, o “marijanskoj mistici”, o mističnom iskustvu, o jednom općenju duha s Marijom toliko dubokom da se skoro više ne razlikuje duh onoga koji se posveti od njenog duha. Sv. Ljudevit nam daje razumjeti da naše sjedinjenje s Marijom nije samo prisutnost jednog uzora u našem životu, nego je to nutarnje jedinstvo, svojstvo žarke ljubavi koje dinamički, a ne ontološki, prenosi biće koje ljubi u ljubljeno biće. Samo iskustvo nam može pomoći da to shvatimo. Montfort nas uvjerava da je moguće doći do tih otajstvenih dubina, koja su dar Duha Svetoga, onima koji su ustrajni na Marijinom putu. Sveci i duhovni velikani koji su slijedili Montfortov savjet, potvrđuju da on ima pravo. Montfort nastavlja:

„Duh Sveti na usta svetih otaca naziva Presvetu Djevicu: 1. Istočna vrata, na koja Veliki svećenik Isus Krist ulazi u svijet i izlazi iz njega, jer zbilja preko nje je on ušao u svijet prvi put, a preko nje će u nj doći i drugi put; 2. Svetište Božanstva, odmaralište Presvetoga Trojstva, Božje prijestolje, Božji grad, Božji oltar, Božji hram, Božji svijet. Svi ti razni nazivi i pohvale sasvim su istiniti s obzirom na razna čudesa i milosti, što ih je Svevišnji učinio u Mariji. Kolikoga li bogatstva! Kolike li slave! Kolikog li uživanja! Kolike li sreće moći unići u taj vrt-Mariju i stanovati gdje je Svevišnji postavio prijestolje svoje najveće slave! Ali teško li je nama grješnicima imati dopuštenje i sposobnosti i svjetla da možemo unići u mjesto tako uzvišeno i sveto koje čuva ne više Kerub, kao stari raj zemaljski, nego sam Duh Sveti, koji se je učinio njegovim neomeđenim gospodarom i govorio o njoj: „Ti si vrt zatvoren, sestro moja, nevjesto, vrt zatvoren, zdenac

[22] C.V. Truhlar, nav. dj. str.28. Neizrecivost samog mističnog iskustva i korištenje slika i simbola u govoru je tipično za mistično iskustvo. U ovom tekstu sv. Ljudevit upravo na taj način govori o Marijinoj mističnoj prisutnosti.

zapečaćen“ (Pj 4, 12). Marija je zatvoren vrt! Marija je zapečaćen studenac! Bijedna djeca Adamova i Evina, izgnana iz raja zemaljskoga ne mogu unići ni u ovaj raj nego po osobitoj milosti Duha Svetoga koju moraju zaslužiti. No ako smo svojom vjernošću postigli ovu milost, trebamo rado prebivati u lijepoj Marijinoj unutarnjosti, tu mirno počivati, tu pouzdano tražiti oslon, tu se sigurno skrivati i tu se neograničeno izgubiti da bi se u djevičanskom Marijinu krilu duša hranila mlijekom njezine milosti i njezina majčinskog milosrđa; oslobodila od svih svojih smetnji, bojazni i skrupula; bila sigurna od svih svojih neprijatelja: đavla, svijeta i grijeha koji tamo nisu nigda imali pristupa, radi čega Marija izjavljuje: „Tko u meni radi, taj ne griješi“ (Sir 24, 22), tj. koji ostaje duhom u Presvetoj Djevici, neće počiniti znatnijega grijeha; da bi se tu oblikovala u Isusa, a Isus u njoj, jer je djevičansko Marijino krilo, po riječima otaca, dvorana Božjih tajni gdje su bili oblikovani Krist i svi odabranici: „Ovaj i onaj u meni je rođen“ (Ps 86, 5) (PP 262-264).

A svetac je duhovnu dinamiku tog mističnog iskustva ukratko naznačio u tekstu. Samo Duh Sveti može dovesti dušu do tih visina mistike, svetosti i razumijevanja samog iskustva: „Jedini nam Duh Sveti može otkriti istinu koja se skriva u ovim slikama tvarnih predmeta.“ Taj put za dušu nije lagan zbog vlastite nepočišćenosti: „Ali, teško li je nama grješnicima imati dopuštenje i sposobnosti i svjetla da možemo unići u mjesto tako uzvišeno i sveto koje čuva ne više Kerub, kao stari raj zemaljski, nego sam Duh Sveti.“ Svaka duša i sama manje ili više doprinosi svom duhovnom rastu ovisno i o tome koliko surađuje s milošću, a do tog vrhunskog mističnog iskustva, uz Božji dar, djelovanje Duha svetoga dolazi svojom vjernošću: „No, ako smo svojom vjernošću postigli ovu milost, trebamo rado prebivati u lijepoj Marijinoj unutarnjosti, tu mirno počivati.“ Učinci mističnog prebivanja u Mariji su iskustveno kušanje Marijine majčinske ljubavi, sloboda od prepreka, bojazni i skrupula, sigurnost od duhovnih neprijatelja, ne činjenje znatnijeg grijeha i preobraženje u Isusa. Montfort je svjestan da će malo duša doći do tih razina i življenja posvete i ustrajati u tome stanju (usp. PP 119, MT 44).

Nerastavljivost duše i Boga

Upravo zato što je to sjedinjenje duše i Boga intimnije od svakog drugoga onomje nerazrješivo. Među zaručnicima nema više tajna: to je slijevanje dvaju života u jedan. A takvo je baš to sjedinjenje, što postoji između Boga i duše. Sv. Terezija to tumači s usporedbom: "Ovdje je kod duhovne ženidbe, kao kad voda s neba pada u rijeku ili u studenac, gdje sve postaje jednom vodom pa se više ne mogu razdijeliti ni razlučiti, koja je voda riječna, a koja je pala s neba". (Z VII, 2, 9).

Sada Sv. Terezija Avilska koristi više slika kako bi izrazila nerazdvojivost, sjedinjenje duše i Boga u ovom stupnju duhovnog života je nerazdvojivo. Ne mogu se više razdvojiti duša i Bog, duša više ne može pasti u teške grijehe, ni u kakve druge grijehe. Onda da bi iskazala tu stvarnost sv. Terezija koristi slijedeće slike: duhovni brak, slika isto spojnih voštanica, razlika kiše koja pada s neba i u rijeku i more, soba s 2 prozora u koju ulazi svijetlo pa se ne može razdvojiti – ovo sve skupa što smo kazali, Svetica inzistira na tome da se duša i Bog više ne mogu razdvojiti. Kako se ove slike ne mogu razdvojiti tako su duša i Bog više nerazdvojni više sami u sebi. Svetica nastoji u sv. Pismu naći oslonac za to, pa navodi 1 Kor 6, 17.

Bl. Marija Terezija od sv. Josipa upravo u kategoriji nerastavljivosti govori o tom vrhunskom mističnom iskustvu: „Stajala sam čvrsto, stajala sam živo, iako je izgledalo da sam sačinjena od stijene, nisam to bila ja, nego Bog u meni... Srdačno sjedinjenje s Isusom na križu, koje me je napunjalo čudesnom snagom... to isto srdačno sjedinjenje ulijevalo mi je neprestano novu snagu da izdržim...Za vrijeme jednog takvog neobično žestokog straha, kad je moja muka bila dosegla vrhunac, obratila sam se Božanskom Spasitelju, a onda se goruća ljubav izlila u moju dušu i tako me je tijesno sjedinio sa Sobom da sam Mu rekla: "Gospodine, budem li osuđena, moraš i Ti biti sa mnom osuđen; jer tko si Ti, a tko sam ja u Tebi, tko nas može rastaviti?"

Duhovni brak ili duhovna ženidba

Terezija ovako opisuje iskustvo duhovnog vjenčanja. *Izvješće br. 35, Avila, 17. 11. 1572.:* „Druge godine nakon što sam postala poglavaricom u samostanu Utjelovljenja, dok sam pristupala sv. Pričesti, Ivan od križa razlomio je hostiju, odmah sam pomislila da to čini kako bi me mrtvio. Njegova uzvišenost želeći da shvatim kako to nije važno reče mi „ Ne boj se, kćeri, nitko te neće odijeliti od mene“, a zatim mi se ukazao, stavi na mene ruku i reče mojoj duši u imaginarnom viđenju „Gledaj ovaj čavao, on je znak da si ti od danas Moja Zaručnica. Do sada nisi bila zaslužila ovu milost, ali od sada ti ćeš se brinuti za Moju čast i to ne samo jer sam Ja, tvoj Bog, Kralj i Stvoritelj, nego jer si ti Moja istinska Zaručnica. Tvoja čast je Moja čast, a Moja čast je tvoja čast.“

Sv. Ljudevit Montfortski kaže: „U novoj obitelji kojoj pripadam vjenčao sam se s Mudrošću i križem, tu je moje čitavo blago, vremenito i vječno, zemaljsko i nebesko, a ono je tako veliko da kad bi bilo poznato mojoj bi sudbini zavidjeli najbogatiji i najmoćniji kraljevi zemlje. Nitko ne pozna tajne o kojoj govorim, ili posve malo njih. Ti ćeš je upoznati u vječnosti, ako se sretno spasiš, jer se može dogoditi i protivno: držći i više ljubi. Pozdravljam tvoga anđela čuvara i tvoj sam sav u Isusu i Mariji, Montfort, svećenik i nevrijedni rob Isusov koji živi u Mariji” (PIS 20).

Preobraženska sjedinjenje

Zbog bog preobrazbe, sva je duša preobražena u Boga. Princip života više nije duša pa se ne radi običnom životu, nego je princip života Duh Sveti pa je i život božanski. Sv Ivan od Križa uči: "I budući da svako živo biće živi po svom djelovanju, kao što kažu filozofi, te budući da duša već ima svoja djelovanja u Bogu, po sjedinjenju što ga ima s Bogom, živi Božjim životom i tako se smrt pretvorila u život, to jest njen animalni život u duhovni" (ŽP 2,34).

Sv. Anđela Folinjska: „Treći stupanj sastoji se u punini savršenstva i potpunom preobraženju duše u Boga. Duša je tada potpuno preobražena u Boga, tako da se u njoj vidi samo Isus nekada u svojim mukama, drugi puta u svojoj slavi, izgleda mi da On mijenja, preobražava moju dušu u biti i uranja u ponor svoga savršenstva... Tu vrhunsku objavu Boga sam doživjela tisuće puta, i uvijek je bila nova i drugačija. Bilo mi je rečeno da ovo neizrecivo darivanje je dobro koje posjeduju sveti u vječnom životu, da je pravo to a ne nešto drugo. Samo što ne uživamo u istoj mjeri jer u Nebu i najmanji od svetih uživa više nego bilo koje stvorenje ovdje na zemlji prije svoje smrti“.

Pobožanstvenjenje

Bl. Ana Magdalena Remuzat: Blaženica piše o svome iskustvu preobražavajućeg sjedinjenja. „Našla sam su u jednom času pred prisutnosti Tri osobe Presvetog Trojstva... Shvatila sam da Isus želi udijeliti mi posebnu spoznaju neizmjerno čišću od svih koje sam prije imala Nebeskoga Oca i samoga sebe. Skupa sa shvaćanjem skrivenih otajstava u tom divnom krilu moj Bože Ti si htio da tako kažem pobožanstveniti moju dušu, preobraziti je u Tebe samoga, nakon što si joj oduzeo njen lik... Bog se udostojao ovo grešno ništa uvesti u svoje divno krilo kako bi mu saopćio sama sebe, kako bi po tome pobožanstenjenju moga u njemu oblikovati svoju slavu u mjeri koja mu je srazmjerna... Osjetila sam da zahvaćena slavom Božjom koja me je uvela u spoznaju kojom Bog samoga sebe spoznaje, uvela u ljubav kojom Bog samoga sebe ljubi. Shvatila sam da više od bilo kakovog načina kojim bi se to moglo izreći da Presveto Trojstvo u meni čini sve novo i sklapa samom savez ljubavi i milosrđa... Bog mi je udijelio da kušam i motrim njegova božanska savršenstva.

To je jedan ponor slasti time veći i uzvišeniji jer se one nalaze u jednostavnom motrenju Božje biti... Postala sam jedno sa mojim Bogom, bila sam kao ispunjenja spoznajom Boga ali onom spoznajom kojom On sam sebe spoznaje. Bog mi je pokazao kako je On savršeno biće sa divnim

savršenstvima, kako sam u sebi je izvor savršene sreće i da ne mu ne može izvan njega ni od kojega stvorenja biti iskazana dostojna i savršena čast. Izgledalo mi je da se ovo dostojno čašćenje Boga oblikuje u meni i mogu reći da u njemu nije bilo ničega mojega, nego je sve plod preobraženja duše u Boga. Nemojte me pitati kako se to dogodilo. Nije to bilo ni svijetlo, ni slast, ni trpljenje, ni puna radost u Bogu nego Bog sam Onaj koji Jest, u mjeri u kojoj ga je moglo primiti moje bijedno stvorenje“.

Pred okus vječnosti

Zatim dolazi razumsko viđenje: "Gospodin se u tom središtu duše ne pokazuje u umišljenom viđenju, nego u razumnom i to mnogo finijem, nego su opisana... Što tu Gospodin saopći duši u jedan časak, tolika je tajna i tako uzvišena milost i duša osjeti tako preveliku nasladu, te je ne mogu ni s čim usporediti, nego a nebeskom slavom, što joj Gospodin hoće da objavi za ovaj časak i to uzvišenije nego ikakvim viđenjem ili duhovnom slašću. O tom se ne može reći više, nego, koliko se može razabrati, da je duša, što više duh ove duše, postao jedno s Bogom". (Z VII 2,3)

Sv. Ljudevit Montfortski kaže: „U novoj obitelji kojoj pripadam vjenčao sam se s Mudrošću i križem, tu je moje čitavo blago, vremenito i vječno, zemaljsko i nebesko, a ono je tako veliko da kad bi bilo poznato mojoj bi sudbini zavidjeli najbogatiji i najmoćniji kraljevi zemlje. Nitko ne pozna tajne o kojoj govorim, ili posve malo njih. ***Ti ćeš je upoznati u vječnosti, ako se sretno spasiš,*** jer se može dogoditi i protivno: držći i više ljubi. Pozdravljam tvoga anđela čuvara i tvoj sam sav u Isusu i Mariji, Montfort, svećenik i nevrijedni rob Isusov koji živi u Mariji” (PIS 20).

I
REDOVITI
ILI
JEDNOSTAVNI PUT SJEDINJENJA S BOGOM

Redovito ili jednostavno sjedinjenje[23]

Ovaj put obuhvaća i označuje duše koje stalno žive u bliskom jedinstvu s Bogom, a kušale su i dar prvih iskustava ulivene kontemplacije. Kako su već navikle vježbati se u moralnim i bogoslovskim krepostima, one se trude i nastoje usavršiti ih njegujući i razvijajući u sebi darove Duha Svetoga. Njihova se mislena molitva pojednostavljuje sve više i više i postaje pojednostavnjena molitva ili jednostavna sabranost, a nazivamo je kontemplacijom u širem smislu riječi, odnosno stečenom ili aktivnom kontemplacijom te prerasta ulivenu kontemplaciju.

Da takvo stanje postoji dokazuje iskustvo, razlika između dvije vrste kontemplacije kao i razlika između aktivnih i kontemplativnih darova.

Iskustvo pokazuje prije svega da po samostanima, a i u svijetu, ima uistinu gorljivih duša koje su stalno sjedinjene s Bogom, koje se junački i ustrajno, katkada čak i herojski, vježbaju u kršćanskim krepostima, a ipak uza sve to nemaju više stupnjeve ulivene kontemplacije. Te su duše poslušne na poticaje Duha Svetoga, stalno na njih vjerno odgovaraju, primaju s vremena na vrijeme posebna rasvijetljenja i nadahnuća.

Duše koje ostaju u stečenoj kontemplaciji i kušaju prve stupnjeve uliven kontemplacije kroz znatno razdoblje svoga života nalaze se na putu jednostavnog sjedinjenja.

Da izbjegnemo svaku nejasnoću treba naglasiti da mi nipošto ne kažemo da postoje dva različita puta, naime da je stečena kontemplacija izvrsna dispozicija za ulivenu kontemplaciju kad se Bogu svidi da nam je dade. Međutim ima mnogo duša koje je uopće ne primaju iako ostaju sve jednako prisno sjedinjene s Bogom. One dakle ostaju na jednostavnom putu sjedinjenja, a da zato nema nikakve krivnje na njihovoj strani.

Jednostavni ili redoviti put sjedinjenja kojeg obilježuje njegovanje darova i plodova Duha Svetoga, osobito aktivnih darova, pojednostavljenje u mislenoj molitvi, koja postaje neka vrst aktivne kontemplacije ili kontemplacije u širem smislu riječi. A redoviti duhovni rast koji vodi do sjedinjenja prolazi slijedeću duhovnu dinamiku.

Posvećenje duša događa po rastu svih kreposti, rast kreposti udaljava zlo i grijeh iz duše, življene kreposti podrazumijevaju činjenje dobrih dijela i ostvaraju predispoziciju za bolje i više u duhovnome životu.

Darovi Duha Svetoga usavršavaju pojedine kreposti i uzdižu ih do viših nivoa, herojskih i ulivenih kreposti. Darovi Duha Svetoga tako utiskuju u dušu nadnaravni dinamizam koji produbljuje i širi horizont savršenoga života.

Treća postavka se odnosi na blaženstva. Prema sv. Tomi blaženstva su djela koja proizlaze iz kreposti koja usavršuju darovi Duha Svetoga na način da postaju uzvišena i vanredna djela savršene kreposti, to jest krepost dovedena do savršenstva.

[23] U prikazu ovod dijela puta sjedinjenja slijedimo teološko duhovne postavke sv. Tome Akvinskoga i prikaz R. GARRIGOU LAGRANGE, *Les trois deges de la vie interieure*, Pariz, 1938, III.

1. Duhovna dob duša koje su dostigle savršenstvo kršćanskoga života i njihovo sjedinjenje s Bogom u ljubavi

Iznijeti ćemo glavne karakteristike duša koje su dosegle savršenstvo kršćanskoga života, to jest koje su došle do čistoće ljubavi i sjedinjenja s Bogom. Odmah na početku treba naglasiti da se te duhovne karakteristike sastoje uglavnom u spoznaji Boga, njih samih i ljubavi.

Nakon ustrajnosti u kušnjama i življenju vjere u svakodnevnom životu duše koje je Bog doveo do sjedinjenja s Njim imaju jednu skoro iskustvenu spoznaju Boga, ne prolaznu nego skoro trajnu i to ne samo za vrijeme mise i molitve nego i tijekom izvanjskih zauzetosti njihov duh ostaje u Bogu, ne gube njegovu prisutnost i zadržavaju, ili bolje reći ostaju u stanju sjedinjenja s Bogom.

To možemo donekle ilustrirati suprotnim stanjem duha, na primjer stanjem duše koje je egoistična. Ona je trajno usredotočena na svoj ego, misli samo na sebe a da to niti ne primjećuje i da to svaki puta radi svjesno i promišljeno, njen duh je usredotočen na nju samu, njene strasti, žalosti, užitke i slično.

Naprotiv vjernik koji je došao do savršenstva i sjedinjenja s Bogom u duhu je neprestano usredotočena na Boga, na njegovu slavu, na spasenje duša. Duša u Bogu i počevši od Boga jednostavnim pogledom motri slijed događanja u sebi i svijetu. Ipak treba odmah naglasiti jednu stvar. To sjedinjenje duše s Bogom o kome govorimo može ali i ne mora uvijek biti u sjetilnom dijelu duše. Naprotiv duša u sjetilnom dijelu može biti u tami i muci a u duhu može biti sjedinjenja s Bogom i kušati radost u duhu. O tome stanju svoje duše sv. Pater Pijo piše:

"Osjećah kako mi srce previre svetom ljubavlju prema našem Bogu koji je postao čovjekom. Noć duše trajala je doduše i onda, ipak, mogu to mirno kazati, sred tog mraka bio sam ispunjen duhovnim radostima. Ne mogu vam ponoviti što se sve u meni dogodilo u toj noći koju sam proveo bdijući i ne sklapajući oka. Ništa vam neću reći o mojoj duši, jer se uvijek nalazim u tami, u mraku i oluji." Sv. pater Pijo: pismo ocu Agustinu br. 456 od 28.12. 1917.

Ovo stanje sjedinjenja s Bogom je popraćeno i spoznajom samoga sebe, duša spoznaje sebe ne samo sama u sebi, nego spoznaje sebe u Bogu koji je njen izvor i cilj. U Bogu vide svoje ništavilo, ne samodostatnost, beskonačnu distancu koja dijeli Stvoritelja i stvorenje, osjeća da je Bog uzdržava u životu, osjeća neprestanu potrebu za Božjom milosti i pomoći za učiniti i najmanji spasenjski čin, ne padaju u malodušje zbog svojih grijeha nego u svemu ovome vide razlog za istinsku poniznost. Uistinu se osjećaju i smatraju beskorisnim slugama koji samo po sebi ne mogu ništa a kojima se Gospodin služi da čini velike stvari. Kada vide grijehe drugih ljudi smatraju da nema toga grijeha koji je učinio neki čovjek a da ga i oni ne b mogli učiniti da su bili izloženi njegovim istim situacijama i napastima.

Ako vide da su druge duše kreposne pa i kreposnije od njih raduju se zbog toga i zahvaljuju Gospodinu te bi i oni sami htjeli takvima postati i to zbog većeg služenja Bogu. Duše došle do do ovog sjedinjenja s Bogom vođene jednostavnim motrenjem u Duhu Svetome razlučuju i uviđaju da se ništa ne događa a da Bog to ne želi ili ne pripušta.

Duše došle do savršenstva i čistoće ljubavi imaju bliskost s Bogom i s njim su sjedinjenje po ljubavi. U biti ljubav je veza među svim krepostima. Često se govori o tome da su sve kreposti međusobno povezane. Tomu treba dati neka objašnjenja.

Prije svega ljubav, ako je dobro shvatimo i ako se u njoj dobro vježbamo, obuhvaća sve kreposti ne samo vjeru i ufanje nego i moralne kreposti prema riječima sv.Pavla: "Ljubav je strpljiva, ljubav je dobrostiva...". To je istina zato što je onaj koji ljubi Boga i bližnjega radi Boga, spreman izvršavati svaku krepost odmah čim u savjesti spozna da ga veže. Jer čovjek zbilja ne može ljubiti Boga kako treba, iznad svih stvari, a da ne želi obdržavati njegove zapovijedi pa i neke savjete. Što više to je za ljubav i vlastito da upravlja sve naše čine prema Bogu, našem konačnom cilju i dosljedno da ih upravlja prema kršćanskim krepostima. Može se mirne duše reći: to je veća ljubav, da se s njome radikalno povećavaju i druge kreposti.

Ipak ljubav prema Bogu, iako ona priklanja volju prema činima moralnih kreposti i olakšava vršenje tih čina, ne daje nam neposredno i nužno savršenost u svim krepostima npr. razboritosti, poniznosti, poslušnosti, čistoći. Predstavimo si kakvog grešnika koji se je iskreno obratio nakon što je već stekao zle navike. Iako se on vježba u ljubavi vrlo iskreno, ipak on nije najedanput savršeno razborit, savršeno čist ili umjeren. Trebat će mu vremena i truda da se potpuno otrese starih navika i da na njihovom mjestu stvori nove.

Budući da je ljubav forma, zadnja dopuna svih kreposti, one nikada nisu savršene bez ljubavi. Tako su vjera i nada koje ostaju u duši grešnika, iako su prave kreposti, bez oblika, to znači bez one savršenosti koja ih usmjeruje prema Bogu kao konačnom cilju. Na isti način i čini vjere i nade načinjeni u tom stanju ne mogu zasluživati nebo, iako su nadnaravni i iako predstavljaju neku pripravu za obraćenje.

Ljubav duša koje su došle do sjedinjenja s Bogom je pročišćena, čista. Duša tada ne samo da bježi od grijeha i grešnih prigoda nego nasljeduje kreposti Isusa Krista i u svemu podlaže svoju volju volji Božjoj. Duša čisto ljubi Boga i duše bližnjega u Božjoj ljubavi, ova ljuba raspaljuje u duši gorljivost za apostolat ali u poniznosti, razboritosti i strpljivosti svakodnevnog življenja.

Ove duše zbog sjedinjenja s Bogom sačuvaju mir duha u mučnim situacijama života. A ovo sjedinjenje duše s Bogom je nastavak i usavršavanje Božje prisutnosti, prisutnosti Presvetoga Trojstva koja se događa u duši svakog pravednika, to jest u duši vjernika koji ne živi stanju teškoga grijeha. (sv. Toma Aquinski Sh. I q 43,a.3) Život u milosti je temelj slave pa i samoga života u Nebu. Koliko je duša čišća može više u sebi razlučiti i usvojiti ono što dolazi do Boga. O tom otajstvu sv. Ivan apostol piše: „Ako me netko ljubi, čuvati će moju riječ, moj otac će ga ljubiti k njemu ćemo doći i nastaniti se“ (Iv 14, 23).

Sv. Toma Aqunski navodi znakove (Sm I, II, a. 112, a 5) po kojim se može raspoznati da je duša sjedinjena s Bogom. Prvi znak je svjedočanstvo dobre savjesti, to jest duša nema svijest da živi ni u kakvom smrtnom grijehu. Ovaj znak je temeljni i za preostale znakove koje ga potvrđuju i u učvršćuju.

Drugi znak je radost zbog naviještanja riječi Božje, i to ne samo kako bi je duša slušala nego prakticirala.

Treći znak je kušanje Božje mudrosti koja vodi duši do meditativnog čitanja Evanđelja i nastojanja da se uđe u evanđeoski duh, a ne samo slovo i zakon Isusove poruke kako bi se živjelo u skladu s voljom Božjom.

Četvrti znak je sklonost duše da blisko druženje i zadržavanje s Bogom i ustrajno vraćanje na njega kada je prekinuto zbog vanjskih prilika i obveza. Sv Toma uči: „Prijateljstvo vodi čovjeka do toga da želi općiti sa prijateljem, s njim se zadržavati. Općenje s Bogom se događa po motrenju prema onoj riječi sv. Pavla *naša je domovina na nebesima.* (Fip 4,20). Budući da nam Duh Sveti daje ljubav prema Bogu on nas vodi i do motrenja Boga prema riječi apostola Pavla: *A mi svi koji otkrivena lica odrazujemo kao ogledalo slavu Gospodnju, preobražavamo se u tu isu sliku, uvijek sve slavniji po djelu Duha Gospodnjega“.*

Ovaj tekst sv Tome koji se oslanja na apostola Pavla na najbolji način pokazuje kako ulivena kontemplacija otajstava vjere nije nešto vanredno, nego je sastavni dio redovitog puta prema svetosti.

Peti znak je radovati se u Bogu zbog potpunoga pristanka uz njegovu volju pa i u protivštinama. Neka puta i u poteškoćama nasljedovanja Krista po križu duša može u duhu kušati ovu ne sjetilnu radost. Sv. Ljudevit Montforski uči: „Kada vam velimo da ljubite Križ, ne govorimo vam o sjetilnoj ljubavi, koja bi bila samoj naravi nemoguća. Zbog toga razlikujte trostruku ljubav : sjetilnu ljubav; razumsku ljubav; vjernu i najsavršeniju ljubav, ili drugim riječima : ljubav koja proizlazi iz nižeg djela ljudskog bića i sjetilnosti; ljubav koja proizlazi iz plemenitijeg dijela čovječje naravi, to jest razuma, i ljubav najvišega dijela ili vrhunca duše a to je vjerom prosvijetljeni razum.

Bog ne traži od vas, da ljubite križ sjetilnom voljom, jer je put posvema pokvarena i grešna (usp. Iv 1,13), pa je sve, što proizlazi od nje, pokvareno, i ona se ne može vlastitom snagom

podložiti ni volji Božjoj ni njegovom zakonu razapinjanja i Križa. Govoreći o toj volji, naš Gospodin je vapio na Maslinskoj gori: *Oče, neka ne bude moja, nego tvoja volja!* (Lk 22, 42). Kada niža sjetilna narav čovječja u Isusu, premda je bila posvema sveta, nije mogla ljubiti Križ neprekidno, koliko će više odbijati od sebe križ naša sjetilna narav!

Može se doduše dogoditi, da mi noseći križ kušamo sjetilnu radost poput svetaca, ali tu radost ne prouzrokuje naša sjetilnost, premda je putena, nego je izvor toj radosti u višem dijelu čovječje naravi, koja je tako puna božanske radosti Duha Svetoga, da se ta radost može odražavati i u nesavršenijem dijelu čovječje naravi. U tom času može razapeta duša klicati sa Davidom : *Srce moje i moje tijelo kliču Bogu živomu* (Ps 84,3).

Drugi način ljubavi križa koji ja nazivam razumskom ljubavi, i koja je u višem dijelu duše, u razumu je posvema duhovna. Ona izvire iz spoznaje sreće, koju imamo trpeći za Boga, i ovu sreću može i sama duša primijetiti, pa je ta spoznaja unutarnjim načinom jača i veseli. Ova ljubav, koju smo spoznali razumom, i ako je dobra, što više veoma dobra, ipak nije uvijek nužna, da trpimo radosno i božanski.

Zbog toga i uče učitelji duhovnoga života, da ima još jedna ljubav; i ljubav najvišega dijela ili vrhunca duše - ili kako kažu filozofi, to je ljubav duha- po njoj iako se ne osjeća u osjetilima nikakve radosti i ne vide razumom nikakvo veselje u duši, ipak se ljube i kuša u svjetlu čiste vjere, križ koji se nosi. Naša je pak sjetilna i nesavršena narav u borbi sva uzbuđena te uzdiše, tuži se, plače i traži utjehu, tako da govorimo sa Isusom Kristom*: Oče, neka ne bude moja, nego tvoja volja*, (Lk 22, 42) ili sa Blaženom Djevicom Marijom: *Evo službenice Gospodnje, neka mi bude po tvojoj riječi!* (Lk 1,38). Jednom od ove dvostruke ljubavi savršenijega dijela naše duše moramo dakle ljubiti i prigrliti križ". *(Pismo prijateljima Križa 50-53)*

Dakle duše koje su došle do sjedinjenja s Bogom a proživljavaju kušnje, ne zaboravimo da je i sam Isus iako Sin Božji bio kušan, u nižem dijelu duše proživljavaju stanja i osjećaje koji su suprotni Bogu, duhovnom životu, krepostima a u višem dijelu duše se pod utjecajem i snagom Duha Svetoga odvijaju motrenje i prihvaćenje svih mučnih nutarnjih iskustava, čak i sa radošću dok se istovremeno kako kaže sv. Ljudevit „naša sjetila narav u borbi sva uzbuđena te uzdiše, tuži se, plače i traži utjehu".

Šesti znak je sloboda djece Božje. Apostol Pavao napominje da: „ *gdje je Duh Gospodnji tamo je i sloboda"* (2 Kor 3, 17), sloboda od grijeha, od navezanosti, duha svijeta i svega onoga što je protivno duhu evanđelja.

Sedmi znak je govor iz preobilja srca, to jest proživljeno naviještanje vjere koje proizlazi iz motrenja otajstava vjere, kao što su sv. Petar i apostoli propovijedali nakon silaska Duha Svetoga. Vjernik se treba predati i posvetiti Duhu Svetome koji ga vodi putem čišćenja, prosvjetljenja sve do sjedinjenja njegove volje s voljom božjom, prepustiti se njegovu vodstvu i biti podložan nadahnućima koja od Boga dolaze.

Sv. Gašpar del Bufalo izlažući dinamiku duhovnoga rasta pod vidikom štovanja i duhovnosti Krvi Kristove opisuje važnije prijelaze rasta od samih početaka duhovnoga života i opisuje stanje duša koje su došle do sjedinjenja:

„Koliko je bila velika Isusova želja za vrijeme cijelog njegova života da prolije svoju Krv za naše spasenje isto toliko je velika njegova želja da svi se njegovom Krvlju okoristimo. Da sve duše u tome sudjeluju. Otvorio je u svojim Ranama izvor milosrđa, mira pobožnosti, ljubavi koji poziva sve duše da na njemu ugase svoju žeđ. A zašto je ustanovio Sakramente koji su kao kanali kojima nam daruje zasluge svoje Predragocjene Krvi? Zašto trajno prikazuje Ocu svoju Krv? Zašto je u srcu tolikih vjernika pobudio ovu pobožnost? Samo zato jer je velika želja njegova Srca da svi iz presvetih izvora njegovih Rana po njegovoj Krvi zadobiju vode milosti. Kako je užasna nezahvalnost ne okoristiti se time i zapostaviti tako učinkovito sredstvo spasenja.... Promatraj nježnost ljubavi u načinu na koji Isus prolijeva Božansku Krv. Bilo gdje da pogledaš, bičevanje, krunjenje trnovom krunom... sve me potresa do suza. Isus je uvijek iz ljubavi obliven Krvlju....Mislim da je Gospodina posebno boljelo to što mu je bilo objavljeno da se mnogi zbog njihovih grijeha neće okoristiti Otkupljenjem i njegovom Predragocjenom Krvlju. Da, to je bio

glavni razlog njegovih bolnih patnji.... Neka naše povjerenje iznad svega bude u zasluge Kristove Krvi. Ne zaboravite: između nas i Vječnoga Oca u sredini stoji Isus Krist ... Krv Kristova viče moleći za nas milosrđe.

Pobožnost Predragocjenoj Krvi Isusovoj velikim milostima resi dušu. Razlikujemo tri stanja u kojima se duša može naći: stanje grijeha, stanje milosti i stanje savršenstva.

Stanje grijeha i obraćenje: Krv Isusova je grešniku temelj nade u Božansko milosrđe; 1. jer je Isus naš odvjetnik kod Oca ... On prikazuje svoje Rane i svoju Krv koja viče više od krvi Abelove; 2. jer dok Isus moli svoga Oca ... traži obraćenje grešnika u prolijevanjem svoje Krvi. O kako su putovi zacrvenjeni krvlju ... On nas s toliko usta zagovara koliko ima njegovih Rana; 3. Daje nam da upoznamo učinkovitost njegove Krvi, sredstva pomirenja. On je život. On izmiruje sve na nebu i na zemlji; 4. Đavao nastoji dušu obeshrabriti, dovesti do očaja.... ali je Isus ohrabruje: *Kako možeš sumnjati da ti neću oprostiti? Gledaj me u Getcemanskom vrtu kako se Krvlju znojim, gledaj me na križu...*

Stanje milosti i prosvjetljenja: Kad se duša obrati, da bi ustrajala Isus je vodi svojim ranama i kaže joj: *Bježi dijete moje od grešnih prigoda... u protivnom ćeš mi ponovno otvoriti ove rane!* A dijeljenje milosti i Sakramenti nije li to trajno primjenjivanje sredstava Krvi Kristove? A za to djelovanje treba nositi križ... Duša raste u spoznaji i shvaća kako Isus nevin nije trebao za sebe dati zadovoljštinu nego za nas, pa iako je bila dosta samo jedna kap Krvi htio ju je svu proliti. I evo duša počinje živjeti na putu prosvjetljenja, ... ne popušta više napadaju neprijatelja... vidi Isusa kako lije svoju Krv i prezire ispraznost. Dođe na put prosvjetljenja i vidi kako sva bogatstva ima u Krvi Jaganjčevoj...

Razmišlja pobožno o Križu i vidi da su se svi spasili zahvaljujući dolasku Mesije... Nastavlja tražiti proslavu vjere šireći Evanđelje... Apostoli su išli posvećivati svijet po Krvi Kristovoj.... Nastavlja razmatrati kako po Isusovim zaslugama ima sva bogatstva ... spoznaje u sebi svoju bijedu i uzima u ruke kalež...Uzet ću čašu spasenja. Duša vidi kako u Krvi Kristovoj zahvaljuje na dobivenim dobročinstvima, vidi kako za isprositi milost, treba prikazivati Krv Kristovu... Crkva u svim molitvama upućuje na zasluge Krvi Isusove. Duša sve više razmišlja i kuša bol jer je sagriješila...Krv Kristova je tješi ... vidi što znači uvrijediti Boga te viče: *Pa tko bi ponovno htio otvoriti njegove Rane?*

Stanje sjedinjenja i savršenstva: Duša prosvijetljena u podnožju Križa traži načina kako se sjediniti sa svojim ljubljenim Gospodinom koji duši govori: *Ljubavi puna čežnje;* 1. ljubi savršenstvo...razmišljaj kako je samo u Bogu sreća ... pogotovu promatraj njegove zamisli Otkupljenja, na poseban način gledaj s koliko ljubavi je Isus Krist prolio svoju Krv do posljednje kapi. Ljubav čezne i viče: O Predragocjena Krvi mog Gospodina, daj da te u vijeke blagoslivljam! Sve to u duši budi ljubav te ona zaključuje: *Tko će nas odijeliti od ljubavi Kristove*?

2. Uči o savršenstvu, razmišljaj o Isusu u slici zaklanog Jaganjca. O Isusova blagosti koja si posebno kod razapinjanja iskazala ljubav. Duša vidi što se danas događa, pogotovu kako grešnici vrijeđaju Boga, te je puna ljubavi prema Isusu, pa ako bi za dobro i bližnje trebala ići u susret mučeništvu ona govori: *Dragi moj ljiljane rumen od Krvi! Kako bih htjela za Istinu rado trpjeti! Ako treba, evo ja sam spremna za svaki žrtvu!*

3. Molitvene vježbe...i duša počinje imati profinjenu savjest.... čisti nakane u svom djelovanju, postojana je u strpljivosti. Prepoznaje i priznaje da sva ova dobra dolaze od učinkovitosti Otkupljenja i vidi da se u svemu na nju primjenjuju zasluge izlijevanja Krvi Kristove. Dolazi na sudište ispovjedaonice i kaže: *Prikazuje se Krv Kristova.* Ako se klanja Isusu u svetohraništu kaže: *Isus moj ljubljeni prikazuje svoju Krv.* Uspinje se na goru savršenstva, a evo putovi Kalvarije su zarumenjeni Krvlju i rado ide putem kreposti, ne ostavlja križa, ne umara se u trpljenju. Ljubi molitvu... plače za one koji ne plaču, moli za one koji ne mole. Između ostalog zna: duše Isusa koštaju Krvi... neprestano traži Boga, da bi ublažila srdžbu Stvoritelja prikazuje Krv... voli da će moći jednog dana u Raju poljubiti rane Isusa Krista proslavljenoga da će moći zauvijek pjevati slavu Krvi koja briše osudu smrti. Budući da je Križ ljestve nebeske ne obeshrabruje se više na riječ trpljenje, nego trpi s blagošću, da bi na kraju došla do toga da trpi s radošću. Ismijavanja, klevetanja, protivštine i druge stvari je ne obaraju.

Razmišlja da je Isus dao vid slijepima, ozdravio hrome, uskrisivao mrtve, pa ipak su ga razapeli.... razmišlja kako ljubav potaknuta vjerom čini velike stvari u svijetu. O heroji vjere, tko vas učini tako velikodušnima? Pogled na Isusa koji lije svoju Krv za ljude!

Koje li utjehe jednoga dana za nas u uvali Jozafat, kada budemo na strani izabranika s palmama u ruci i mognemo pjevati slave Božanskoj Krvi po kojoj imamo zaručničke haljine. Tko su ti i od kuda dolaze? To su oni koji su oprali svoje haljine u Krvi Jaganjčevoj i dolaze iz velike nevolje". (*Sab.dj o.pred krv. II,37*)

2. Zadobivanje kreposti na putu prosvjetljenja i rast u njima sve do sjedinjenja s Bogom; postojane, ulivene i herojske kreposti[24]

Kršćanska krepost je stalna volja vjernika činiti uvijek što je Bogu drago. Kreposnim nazivamo onoga koji ima odlučnu i postojanu volju, uvijek i na svakom koraku čini dobro. Što je težnja volje za dobrim jača i što čovjek stvarno više dobra čini, to je kreposniji. Za pojam su kreposti znali i pogani prije Krista. Ipak u življenju kršćanske vjere kreposni život poprima novo značenje.

Vjernik koji živi put čišćenja bori se protiv grijeha i njegovih uzroka, dotle se oni, koji su uznapredovali i idu putem prosvjetljenja bore da zažive u svojoj duši evanđeoske kreposti našega Gospodina Isusa Krista. No ipak nema zato između ta dva puta nikakve protivnosti: put čišćenja pripravlja i uvjetuje put prosvjetljenja, a dobro proživljen put prosvjetljenja vodi dušu do sjedinjenja s Bogom. Oslobađajući se od grijeha i njegovih uzroka već se čovjek vježba u krepostima u njihovom prvom stupnju, što se očituje u borbi sa svim dimenzijama negativnog vidika kršćanskog života, duh svijeta, požude, strasti, grijesi krove slike o Bogu, sebi i duhovnom životu.

Prije svega Crkva ovako definira što je to krepost: „Uostalom, braćo, što je god istinito, što god časno, što god pravedno, što god čisto, što god ljubezno, što god na dobru glasu; je li što krepost, je li što hvale vrijedno - to neka vam je na srcu" (Fil 4,8). Krepost je postojano i čvrsto raspoloženje činiti dobro. Ona daje osobi ne samo da dobre čine izvrši, nego da od sebe dade najbolje. Svim osjetnim i duhovnim silama kreposna osoba teži prema dobru; za njim teži i za nj se konkretnim činima opredjeljuje". (KKC 1794)

A pozitivni vidik zadobivanja kreposti, u kojima se čovjek vježba na putu prosvjetljenja, usavršuju nas u odricanju samoga sebe i stvorenja i to Bogu za ljubav, kako bi se Boga i bližnjega čisto ljubilo te tako duša dolazi do sjedinjenja s Bogom. U prvom se slučaju naglašuje negativna strana, u drugom opet pozitivna, ali se jedna i druga lijepo nadopunjuju. Dakle na putu prosvjetljenja ne prestaje se vjernik vježbati se u mrtvljenju i u pokori, ali to ovdje čini u tom vidu da se sjedini i da nalikuje više Našemu Gospodinu.

Sredstva, iako ostaju u biti ista, razlikuju se samo u načinu kako se primjenjuju i kako ih vjernik proživljava: meditacija, koja je bila diskurzivna u kojoj je prevladavalo razmišljanje, postaje afektivna u kojoj prevladavaju osjećaji i čuvstva, iskustva veće Božje blizine, ulivena kontemplacija, kušnje, vršenje staleških dužnosti, apostolat sve to u uvijek iznova traženoj vjernosti Bogu vodi dušu do sjedinjenja.

Duhovni rast i rast u krepostima

Cilj puta duhovnoga rasta je da postanemo slični Našem Spasitelju, tako da On postane središte našeg života. Isus tako postaje središte naših misli. Vjernik se uživljava u njegov život i njegova otajstva, želi ga nasljedovati i snagom djelovanja Božje milosti postaje mu sličan. Evanđelje tako ima za vjernika uvijek nove čari i ljepote. Treba ga čitati polagano, u molitvenom ozračju s čuvstvom, i zanima ga svaki najmanji detalj iz Isusova života, a posebno Njegove

[24] Sustavni prikaz kršanskih kreposti smo iznijeli u skripti Put prosvjetljenja a ovdje ukazujemo samo na dinamiku rasta kreposti do viših stupnjeva kreposti što u biti ukazuje da je duša došla do sjedinjenja s Bogom.

kreposti. Tu nalazi neiscrpivu građu za razmatranje, uživa u razmatranju njegovih riječi, analizira ih do u sitnice i primjenjujemo na sebe.

Rabeći razne primjere Isus nas podučava da put koji vodi u Život i u svetost uključuje potpun razvoj duhovnog života. On to prispodobljuje sa sitnim zrnom gorušice koje izrasta u veliko stablo na čijim granama mnoge ptice nalaze odmor; sa zrnom pšenice koje pada na tlo i daje obilan urod... Taj rast, koji nije pošteđen poteškoća i koji se ponekad može činiti spor, slikovito opisuje način na koji se raste u krjeposti. Posvećivanje svakodnevnog života iziskuje vršenje mnogih ljudskih i nadnaravnih krjeposti: vjere, nade, ljubavi, pravednosti, jakosti, marljivosti, odanosti, optimizma...

Da bi se razvijale, krjeposti zahtijevaju ponavljanje odgovarajućih dobrih djela, jer svako učinjeno djelo u duši stvara naviku koja olakšava vršenje sljedećega. Krjeposti sve više usavršavaju čovjeka, a u isto vrijeme olakšavaju mu činjenje dobra i omogućuju mu da spremno izvrši Božju volju. Bez krjeposti - tih dobrih navika koje se stječu ponavljanjem dobrih djela, uz pomoć milosti Božje - teško i s naporom ćemo izvršiti bilo koje dobro djelo, a ono koje uspijemo izvršiti, ostat će samo slučajan, izoliran događaj. Osim toga, bez krjeposti lakše se pada u slabosti i grijeh.

Ponavljanje djela s jednom te istom usmjerenošću ostavlja trag u duši u vidu sklonosti, navike koja dušu raspoložuje da se opredijeli za dobro ili loše u budućnosti, ovisno o tome činimo li dobra ili loša djela. Može se očekivati da će osoba koja je navikla dobro djelovati to nastaviti činiti i kada se suoči s poteškoćama; u tome je podržava sklonost, krjepost koja je postala dio osobe. Zbog toga je vrlo važno da pokora iz duše izbriše tragove grijeha iz prošlosti kako bi se uklonila sklonost k zlu. Sto su ozbiljniji padovi i što je dulja odvojenost od Boga, potrebna je i tim veća pokora, jer je trag koji je ostavljen na duši puno dublji i teže ga je ukloniti.

Vježbanje krjeposti u svakome nam trenutku pokazuje put koji vodi Gospodinu. Kada, uz pomoć milosti, kršćanin ne nastoji samo izbjeći grješne prigode i snažno se odupirati napastima, nego nastoji postići svetost koju Bog od njega traži, on postaje sve više svjestan da kršćanski život zahtijeva razvoj krjeposti kao i očišćenje vlastite prošlosti od grijeha i manjkavoga odgovora na milost. Rast u svetosti je rast u čistoći ljubavi a to podrazumijeva vršenje i svih drugih krjeposti dan za danom, ustrajno, u sredini i u okolnostima u kojima živimo.

Kršćanin je pozvan vježbati se u krjepostima u redovnom životu, u svim okolnostima: lakim, teškim ili najtežim. Upravo kao što se biljka hrani iz zemlje u koju je pustila korijenje, tako u nadnaravnom životu kršćanina krjeposti puštaju korijenje u sva životna područja: posao, obitelj, radosti i tuge, dobre i loše vijesti...

Gospodin ne traži nemoguće. Od svih kršćana očekuje se život u potpunom skladu s kršćanskim krjepostima, čak i u ozračju koje izgleda da kršćanina sve više udaljuje od Boga. Bog će udijeliti potrebne milosti koje će nas održati vjernima i u teškim okolnostima. Osim toga, uzoran kršćanski život učinit će da Kristov nauk postane privlačan i ostalima, bivajući tako sredstvom ponovne evangelizacije svijeta.

Mnogi kršćani, izgubivši nadnaravni vidik, a s njime i stvarni utjecaj milosti na svoj život, počinju razmišljati kako je Kristov ideal potrebno prilagoditi da bi ga mogli živjeti ljudi ovoga vremena. Upadaju u kompromise kada je u pitanju posao ili bračni moral, prepuštaju se utjecaju ozračja slobode i senzualnosti kojima su okruženi te traže užitke i lagodan život kao i svi drugi.

Našim vlastitim životom morali bismo - uz sve pogrješke, kojima se ne smijemo prilagoditi nego ih se truditi prevladati - poučiti druge kako je kršćanske krjeposti moguće živjeti u svakom poštenom poslu te kako razumijevanje za nedostatke i pogrješke drugih ne podrazumijeva umanjivanje zahtjevnosti evanđelja.

Da bismo rasli u ljudskim i u nadnaravnim krjepostima, potrebno je moliti, uz milost Božju, uložiti i osobni napor za njihovo vršenje u svakodnevnom životu, dok ne steknemo istinske navike, a ne samo privid krjeposti. Važno je stvoriti čvrstu odluku da ćemo usvajati krjeposti u svakodnevnom životu. Što više prakticiramo činjenje dobrih djela, to ćemo lakše izvršiti i ona sljedeća, istodobno se sve više poistovjećujući s Kristom. Naša Blažena Djevica Marija, uzor i škola svih krjeposti naučit će nas kako ustrajati u tome zalaganju. Ako joj se obratimo za pomoć i savjet,

ona će nam olakšati da postignemo ciljeve koje smo zacrtali u osobnom ispitu savjesti, koji će često biti usmjereni stjecanju određene konkretne krjeposti.

Kad se želimo vježbati u kojoj kreposti, onda je najprije promatramo i studiramo u Isusu, podsjećamo se na njegove pouke i njegove primjere i u tom nalazimo najjače motive da i u sebi probudimo ta raspoloženja i te kreposti. On je središte naših misli u Svetoj Misi i kod sv. Pričesti: liturgijske su molitve za nas izvrsno sredstvo da Ga studiramo. Napokon vjernik, koji ide putem prosvjetljenja, nastoji u duhovnom štivu bolje upoznati nauku Isusa Krista, posebno njegovu duhovnu nauku i to je upravo Isus,kojega takav traži u knjigama duhovnog sadržaja, a posebno je važno istraživati djela i živote svetaca.

Ovakva vrsta spoznaje u molitvi rađa ljubavlju i tako Isus postaje središte i naših osjećaja i čuvstava. Pa kako bi doista čovjek mogao proučavati svaki dan Isusa, koji, iako je sama dobrota i ljepota, ne bi bio predmet njegove posebne ljubavi? "Otkako sam upoznao Isusa Krista, rekao je Lacordaire, sve mi na Njemu izgleda dosta lijepo da Ga promatram s uživanjem“. Kad su Apostoli na Taboru, vidjevši preobraženo čovječanstvo Isusa Krista, bili ko zaneseni udivljenjem i ljubavlju, da su uzviknuli: "Dobro nam je biti ovdje", koliko više mora nas zanositi ljepota uskrslog Spasitelja?

Pa kako, da Ga ne bismo ljubili, razmišljajući često o ljubavi, koju nam je posvjedočio i koju nam neprestano pokazuje u Utjelovljenju, Otkupljenju i u presvetoj Euharistiji? Ustanovljenjem presvete Euharistije On postaje naša hrana te zasićuje svojim Tijelom, svojom Krvlju, svojom dušom, svojim Božanstvom naše duše, koje Ga gladuju i žeđaju. Umirući za nas na križu otkupljuje nas i oslobađa od ropstva grijeha, vraća nam duhovni život i daje nam najveći znak ljubavi, koji se može dati svojim prijateljima. Konačno, u nebu, Isus daruje samoga sebe kao nagradu, mi Ga posjedujemo kroz svu vječnost i u buduće se naša sreća poistovjećuje s Njegovom slavom. Nikada dakle ne ćemo moći dovoljno spoznati njegovu neizmjernu dobrotu i nikada Ga ne ćemo moći dosta ljubiti.

Upravo zato što vjernika privlače kreposti koje u Isusu Kristu, želi u sebi zaživjeti te iste kreposti, tako da s njime sačinjava samo jedno srce i jednu dušu. Čovjek osjeća da do tog sjedinjenja može doći samo ako se trudi imati iste misli, osjećaje i kreposti svoga Prijatelja i Učitelja. I tako čovjek instinktivno nasljeduje ono što ljubi. Tako Isus postaje središte naših čina, čitavog našeg života. Kada čovjek moli, postaje sličan Našemu Gospodinu u njegovom vjerskom stavu da slavi Boga i da s uspjehom moli za milosti koje mu trebaju. Kad opet radi, tada se sjedinjuje s nazaretskim Radnikom da radi poput Njega, Bogu na slavu i na spasenje duša. Kad vjernik želi da stekne kakvu krepost, postaje sličan Isusu, koji je savršeni uzor dotične kreposti i s pomoću Njega čovjek nastoji da se u njoj vježba. Tako je dakle u svemu pa čak i u odmoru, sve to čovjek poduzima u zajedništvu s Isusom i u Njegovu duhu i to s nakanom da bolje radi u buduće za Božju slavu i dobrobit njegove Crkve.

Drevno je pravilo duhovnoga života da milost pretpostavlja narav. Ljudske krjeposti su temelj za one nadnaravne, a te nas pak neprekidno potiču da djelujemo kao ljudi dobra. No, nije dovoljno samo željeti posjedovati ove krjeposti. Moramo naučiti kako ih živjeti, učiti se dobrim djelima. Potrebno je stvoriti naviku stalnog vršenja čina odgovarajućih svakoj pojedinoj krjeposti, tako da zaista budemo iskreni, odani, nepristrani, vedri, strpljivi... Ljubav se očituje djelima, ne možemo ljubiti Boga samo riječima, već 'djelom i istinom' (1 Iv 3,18).«3

Koliko god djelo posvećenja pripada jedino Bogu, on je u svojoj neizmjernoj dobroti htio da je pritom nužna i ljudska suradnja te je našoj naravi dao sposobnost da se otvori nadnaravnom djelovanju milosti. Njegovanjem ljudskih krjeposti - jakosti, odanosti, istinoljubivosti, srdačnosti, ljubaznosti... - pripravljamo svoje duše na najbolji mogući način za djelovanje Duha Svetoga. Stoga je lako razumjeti da nije moguće vjerovati u svetost onih kojima nedostaju najosnovnije ljudske krjeposti.

Dakle, težnja za kršćanskom zrelošću, savršenstvom, svetošću i sjedinjenjem s Bogom po slobodnom rastu života milosti se potpuno ostvaruje i živi u dinamici ljudskog sazrijevanja. U tom smislu kršćanska zrelost i svetost se mogu ostvariti samo u ostvarenju ljudske zrelosti. Milost obično ne nadoknađuje nedostatke u ljudskoj zrelosti nego potiče i potpomaže vjernika da se trudi

oko njene izgradnje. Zbog toga kršćanin u težnji za savršenstvom i svetošću nužno mora težiti i za ljudskim sazrijevanjem, a vrijedi i obrnuto. Svako autentično kršćansko sazrijevanje je istovremeno i ljudsko sazrijevanje. A najjasnije je to Crkva izrekla i na Drugom vatikanskom koncilu: „Tko slijedi Krista, savršenog čovjeka, i sam postaje više čovjekom“ (GS 41).

Rast u krepostima događa se paralelno, u tom smislu što se ne možemo se vježbati u moralnim krepostima a da se istovremeno ne vježbamo u bogoslovnim i obratno. A u praksi svakodnevice vjernik se može usredotočiti samo na vježbanje u jednoj kreposti i to onoj za koju uviđa da mu je u tom periodu života najpotrebnija. Tako ne može čovjek gajiti krepost kršćanske razboritosti, ako ga pri tome ne vodi svijetlo vjere, ako ga ne podržava nada i ako ga ne potiče ljubav prema Bogu. Isto tako vjera i nada pretpostavlja razboritost, jakost i umjerenost. A tako i s drugim krepostima.

Da bi vjernik moga kreposno živjeti mora živjeti u milosti Božjoj. To Crkva izričito poručuje:

„Božja milost pročišćuje i uzdiže ljudske kreposti stečene odgojem, slobodnim činima i ustrajnošću uvijek obnavljanom s naporom. S Božjom pomoću, one kuju značaj i daju lakoću u vršenju dobra. Krepostan čovjek je sretan što živi kreposno. Čovjek ranjen grijehom ne može lako očuvati moralnu ravnotežu. Dar spasenja po Kristu daje nam milost potrebnu da ustrajemo u traženju kreposti. Svatko mora uvijek moliti za tu milost svjetla i snage, pristupati sakramentima, surađivati s Duhom Svetim, slijediti njegove pozive da ljubimo dobro i da se klonimo zla“. (KKC 1810)

Svetačka katolička tradicija ovo nastojanje duše oko sjedinjenja s voljom Božjom naziva i čistoćom srca. Lallemant o tome uči: „Srce je čisto ako u njemu nema ništa što bi se i najmanje protivilo Bogu i djelovanju milosti. Sve stvoreno na svijetu, sav red naravi i milosti, sve vodstvo Božje providnosti ide za uklanjanjem iz naših duša svega što se protivi Bogu. Jer nikada nećemo Bogu doći ako ne uklonimo, izmijenimo ili uništimo, bilo u ovom životu bilo u drugome, sve što se Bogu protivi.

Koliko nam je potrebna čistoća srca. Prvo je sredstvo za postizavanje savršenstva čistoća srca. Samo su po čistoći srca sv. Pavao Pustinjak, sv. Marija Egipatska i drugi sveti pustinjaci postigli savršenost. Čistoća srca, duhovne upute dobrih duhovnih knjiga, duhovno vodstvo i vjerno sudjelovanje s milostima, to je put do savršenosti.

U našem je srcu korijen svega zla. Trebali bismo shvatiti kolika je pokvarenost ljudskoga srca pa bismo znali koliko nam je potrebna čistoća. Ima u nama beskrajno puno zloće koju ne vidimo jer nikad ozbiljno ne ulazimo u svoju dušu. Kad bismo ušli, našli bismo bezbroj neurednih želja za čašću, nasladom, udobnošću, koje bez prestanka vriju u našem srcu.

Toliko smo puni krivih mišljenja i lažnih sudova, neurednih osjećaja, strasti i zloće da bismo se sami sebe postidjeli kad bismo vidjeli svoju pravu sliku. Predstavimo si blatan zdenac iz kojega se neprestano grabi voda. Spočetka se grabi samo blato. Ali ako se snažno grabi, zdenac se čisti, voda postaje čistija, a na kraju vadimo čistu i bistru vodu. Jednako se i u radu na čistoći duše dno pokazuje malo-pomalo. Na dnu se pokaže Božja prisutnost po divnim učincima u našoj duši i u duši bližnjih na koje djelujemo.

Kada je srce dobro očišćeno, Bog ispuni dušu i sve njezine moći, pamćenje, razum, volju, svojom svetom prisutnošću i svojom ljubavi. Tako čistoća srca vodi sjedinjenju s Bogom, do čega se redovito ne dolazi drugim putem.

Najkraći i najsigurniji put do savršenosti nastojanje je oko čistoće srca. To je bolje nego se vježbati u krepostima. Bog nam je spreman dati svakovrsnih milosti ako Mu ne stavljamo zapreke, koje uklanjamo čisteći srce. Tada će Bog našu dušu obdariti milostima čiju ljepotu i snagu ne možemo sada ni shvatiti. Sv. Ignacije veli da su i sveci stavljali zapreke Božjim milostima.

Bez obilja milosti nećemo nikada učiniti velika, kreposna djela, a ovoga obilja nećemo imati prije potpune čistoće svojega srca. Kad je postignemo, vršit ćemo svaku krepost za koju nam se pruži prigoda. Za druge ćemo kreposti imati spremnu volju, a to Bog poglavito i traži. Ne može se učiniti kreposno djelo ako nemamo njegov duh i bitnost, odnosno spremnu volju.

Nijednoj se vježbi duhovnoga života demon toliko ne protivi koliko čistoći srca. On će nas pustiti da činimo vanjska dobra djela, da se javno optužujemo zbog svojih grijeha ili služimo u bolnici i kuhinji. Često u ovome nalazimo osobno zadovoljstvo, laska nam i zaustavlja grižnju savjesti. Ali on ne može podnijeti da svratimo pogled na svoje srce, ispitujemo nered u njemu nastojeći ga popraviti. Istodobno, naše srce ništa toliko ne izbjegava koliko ovo istraživanje i brigu, jer tako vidi i osjeća svoju nevolju. Sve su naše moći silno neuredne, a mi ne volimo spoznati njihov nered jer nas ta spoznaja ponižava. i

Poredak u čuvanju čistoće srca i stupnjevi čistoće. Najprije treba opažati i popravljati lake grijehe, zatim neuredne pokrete srca, potom nam valja urediti svoje misli. Ako upoznamo Božja nadahnuća, Njegove zakone i volju, oduševit ćemo se za izgradnju samih sebe. Neka sve to bude blago učinjeno, spojeno s pobožnošću prema našem Gospodinu, koja obuhvaća spoznavanje Njegove veličine, duboko poštivanje Njegove osobe i svega što se Njega tiče: ljubav prema Njemu i nasljedovanje Njega.

Najprije se oslobodimo od sadašnjih grijeha i kazni koje smo njima zaslužili. Odviknimo se zatim od svojih zlih sklonosti, neurednih osjećaja i pokvarenosti koja nam je prirođena i u svim je našim moćima i osjetilima, što je vidljivo već na maloj djeci. Nakon toga se oslobodimo prirođene slabosti, prevelike sklonosti zlu. Sve to se postiže pokorom, mrtvljenjem i vježbama u krepostima, svetim sakramentima i sjedinjenjem s Bogom. On nas jedini može ojačati protiv slabosti, kamo nas naša ništavnost sama od sebe vuče.

Duša može doći do toga stupnja čistoće da njezina mašta i moći ne mogu drukčije djelovati nego za Boga. Ona ne želi ništa, ničega se i nikoga sjećati, ni o kome i ni o čemu misliti, ne želi shvatiti ništa osim onoga što se odnosi na Boga. Tako će se, ako tko u razgovoru počne tašto i nekorisno govoriti, morati sama u sebi sabrati jer nema načina kojim bi mogla shvatiti ili zapamtiti ovakve stvari“. (Lallemant *Nauk o duhovnom životu* III,1)

Postojane, ulivene i herojske kreposti

U duhovnom životu, na putu kreposti, jednako je potreban red. Bez reda se u krepostima ne ide naprijed. To znači: treba se u krepostima vježbati po redu. Najprije se treba vježbati u onim krepostima koje su nam najpotrebnije. Vjernik potpomognut milošću može doći do postojanog nutarnjeg kreposnog stanja i na takav način sjedinjenja s Bogom. Redovito u redovitim prilikama i poteškoćama života djeluje u evanđeoskom duhu i čini dobro u skladu s naukom Isusa Krista. Ipak svetačka tradicija ukazuje na skrivenu napast ovoga duhovnoga stanja, duhovnu oholost.

Scupoli tako o tome tako duboko uči kao i o načinima kako se nositi sa ovim duhovnim stanjem: „Posljednji napad i varka s kojima đavao napastuje kako bi stečene kreposti postale prigoda za propast. Lukava i zla zmija ne prestaje nas iskušavati svojim varkama ni u krepostima koje smo stekli, kako bi one postale prigoda naše propasti dok se, zadovoljni njima i nama samima, uzdižemo da bismo potom pali u porok oholosti i isprazne slave.

Kako bi se sačuvala ove opasnosti, uvijek se bori sjedeći na mirnom i sigurnom polju prava i duboka poznavanja činjenice da si ništa, da ne znaš ništa, da ništa ne možeš i ništa drugo nemaš doli bijedu i nedostatke te ništa drugo ne zaslužuješ doli vječnu propast. Čvrsta i usidrena unutar ovih istina, nikada se od njih ne udaljuj ni za kakvu malu misao ili stvar koja bi ti se mogla dogoditi, držeći sigurnim da su svi toliki tvoji neprijatelji od kojih bi ostala mrtva ili ranjena kad bi pala u njihove ruke.

Kako bi se dobro uvježbala u hitanju na gore spomenuto polje istinskog spoznanja tvoje ništavnosti, posluži se ovim pravilom. Koliko god puta budeš razmatrala o sebi i o svojim djelima, uvijek se promatraj u odnosu na ono što pripada tebi, a ne u odnosu na ono što pripada Bogu i njegovoj milosti, potom procijeni sebe takvu kakva se nađeš u odnosu na ono što je tvoje.

Ako razmotriš vrijeme koje je prethodilo tvome postojanju, vidjet ćeš da si u svemu onom ambisu odvijeka bila jedno čisto ništa i da ništa nisi učinila ni mogla učiniti kako bi mogla imati biće. Dakle, u ovome vremenu ti postojiš zahvaljujući samo volji Božjoj, ostavljajući njemu ono što

mu pripada, tj. neprestanu brigu s kojom te u svakom trenutku uzdržava: što si drugo s onim što je tvoje ako li ne jedno ništa? Doista, nema nikakve sumnje da bi se ti trenutačno vratila svojem prvotnom ništavilu ako bi te on i za najmanji trenutak napustio. Jasno je, dakle, da u ovom naravnom postojanju, promatrajući se u odnosu na ono što ti pripada, nemaš razloga cijeniti se ili poželjeti biti od drugih cijenjena.

Što se tiče dobra koje je plod milosti i činjenja dobrih djela, kakvo dobro i zaslužno djelo bi mogla učiniti tvoja narav sama po sebi, lišena božanske pomoći? Promatrajući, s druge strane, tvoje mnoge prošle pogreške, kao i mnoga druga zla koja bi od tebe potekla da te Bog milostivom rukom nije od toga uzdržao, naći ćeš da bi tvoja bezakonja, zbog umnažanja ne samo dana i godina nego i čina i zlih navika (budući da jedan porok zove i vuče za sobom drugi), dosegla gotovo neizmjeran broj i ti bi bila postala jedan drugi pakleni Lucifer. Stoga, ne hoteći biti lopov Božje dobrote, nego uvijek ostati sa svojim Gospodinom, trebaš se smatrati iz dana u dan sve gorom.

Budi jako pozorna da ovaj sud koji donosiš sama o sebi bude popraćen i pravednošću jer bi ti inače bio ne od male štete. Naime, ako u spoznaji vlastite zloće nadvisiš nekoga tko se zbog svoje sljepoće smatra nečim, gubiš mnogo i postaješ gora od te osobe u djelima volje ako želiš biti od ljudi cijenjena i smatrana za ono za što znaš da nisi.

Ako želiš, dakle, da spoznaja tvoje zloće i tvoje plašljivosti drži na odstojanju tvoje neprijatelje i da postaneš mila Bogu, učini ne samo da prezireš samu sebe kao nedostojnu svakoga dobra i kao onu koja zaslužuje sva zla, nego da poželiš biti prezrena i od drugih, zaziruć od časti, a uživajući u pogrdama te budi spremna kada je to potrebno činiti sve ono što drugi preziru. Kako ne bi zapostavila ovu svetu vježbu, uopće ne moraš držati do suda drugih, ali to možeš učiniti samo u cilju svojega poniženja i kako bi se u tome vježbala, a ne zbog određene preuzetosti duše i zbog određene skrivene oholosti koja ponekad pod kakvom drugom dobrom izlikom drži malo ili nimalo do tuđih mišljenja.

Ako ti se ponekad dogodi, zbog kakva dobra koje ti Bog udjeljuje, da budeš ljubljena i hvaljena od drugih kao dobra, budi u sebi jako sabrana i ni u čemu se ne udaljuj od gore izrečenih istina i pravde, nego se prije svega obrati Bogu od srca mu govoreći: "Neka se nikada, Gospodine, ne dogodi da budem kradljivica tvoje časti i tvoje milosti; tebi neka je hvala, čast i slava, a meni smetenost." Obrati se potom onome tko te hvali i reci u sebi: "Kako to da me smatra dobrom, dok je naprotiv dobar samo Bog (usp. Mk 10,18) i njegova djela?" Djelujući na ovaj način i dajući Gospodinu ono što je njegovo, udaljit ćeš od sebe neprijatelje i raspoložiti se primiti još veće Božje darove i milosti.

I kada te podsjećanje na dobra djela dovede u opasnost da postaneš tašta, odmah ih ocijeni ne kao tvoja nego kao Božja, gotovo govoreći njima, reći ćeš u svome srcu: "Ja ne znam na koji ste se način pojavili i započeli postojati u mome razumu budući da vaše podrijetlo nije u meni, nego vas je dobri Bog stvorio, uzdržao i sačuvao svojom milošću. Samo njega, dakle, želim priznati kao istinskoga i vrhovnog Oca, njemu želim zahvaliti i njemu želim podati hvalu" (usp. 2 Mak 7,22.30). Razmotri potom jednu stvar: sva djela koja si učinila bila su ne samo premalo sukladna sa svjetlošću i milošću koje si dobila kako bi ih upoznala i izvršila, nego su i zbog drugoga još uvijek jako nesavršena i nažalost udaljena od one čiste nakane, od dužnog žara i od marljivosti kojima su trebala biti popraćena i izvršena.

Stoga, ako dobro razmisliš, radije bi se trebala posramiti nego se njima isprazno ponositi. Nažalost, istina je da Božje milosti primamo čiste i savršene, a u ostvarenjima su onečišćene našim nesavršenostima.

Osim toga, usporedi svoja djela s djelima svetaca i drugih Božjih službenika. U svjetlu te usporedbe jasno ćeš spoznati da su tvoja najbolja i najveća djela puno niža i puno manje vrijednosti. Ako ih potom usporediš s djelima koja je Krist u otajstvima svoga života i u svojem neprestanom križu za tebe učinio, ako ih razmotriš u njima samima bez njegove božanske osobe, bilo zbog osjećajnosti, bilo zbog čistoće ljubavi kojima su učinjena, uvidjet ćeš da su sva tvoja djela upravo kao jedno ništa. Ako napokon uzdigneš svoj um k božanstvu i k beskrajnom Veličanstvu svoga Boga i k službi koju on zaslužuje, jasno ćeš vidjeti da iz bilo kojega tvojeg djela proizlazi ne taština

nego veliki strah i drhtanje. Stoga na sve načine u svakom svome djelu, ma kako ono bilo sveto, svim srcem trebaš reći svome Gospodinu: "O Bože, smiluj se meni grešnici" (usp. Lk 18,13).

Upozoravam te također da ne budeš brza u otkrivanju darova koje si primila od Boga: Gospodin se uvijek zbog toga žalosti, kako nam to dobro on sam pojašnjava kroz sljedeći nauk. Jednom se je, poprimajući izgled djeteta i čistog stvorenja, ukazao jednoj pobožnoj osobi koja ga je s naivnom jednostavnošću pozvala da izmole anđeoski pozdrav. On je spremno započeo: "Zdravo, Marijo, milosti puna, Gospodin s tobom; blagoslovljena ti među ženama", i potom se zaustavi jer nije želio riječima koje su slijedile hvaliti sama sebe. I dok ga je ona molila da nastavi, on, napuštajući je, ostavi u utjesi svoju službenicu pokazujući joj svojim primjerom ovaj nebeski nauk.

Kćeri, i ti se nauči snizivati spoznaj ući se kao ništa koje jesi sa svim svojim djelima: ovo je temelj svih drugih kreposti. Prije nego li smo postali, Bog nas je stvorio ni iz čega; sada kada po njemu postojimo, on želi svu duhovnu građevinu utemeljiti na spoznaji našega ništa. I koliko više oko toga nastojimo, toliko se više uvis uzdiže naša duhovna građevina. U mjeri u kojoj iskapamo zemlju vlastite bijede, božanski arhitekt će položiti toliko čvrste stijene na kojima će uzdignuti našu građevinu. Nemoj se uvjeriti, kćeri, da se možeš ikad sniziti koliko je potrebno, štoviše, cijeni se na način da kad bi se nešto beskonačno veliko moglo udijeliti nekom stvorenju, tolika bi bila tvoja niskost.

S dobro ukorijenjenom ovom spoznajom posjedujemo svako dobro; bez nje malo smo više od ništa, čak i kad bismo činili djela svih svetaca i bili uvijek zaokupljeni u Bogu. O blažena spoznaja koja nas čini sretnima na zemlji i slavnima u nebu! O svjetlo koje, izlazeći iz tame, duše rasvjetljava i čini jasnima! O radosti skrivena koja odsijevaš među našim gnusobama. O ništa koje, spoznato, nas čini gospodarima svega!

Nikada mi nije dosta govoriti o ovome: ako želiš hvaliti Boga, optuži samu sebe i žarko želi biti optužena od drugih. Ponizi se pred svima i pod svima ako želiš u sebi uzvisiti njega i sebe u njemu. Ako ga želiš pronaći, ne uzvisuj se jer će on pobjeći. Ponizi se i iznova ponizi koliko god možeš jer će on doći da te pronađe i da te zagrli. I toliko će te primiti i nježno s ljubavlju k sebi privući koliko ti budeš bjednija u svojim očima i koliko ti više bude drago da budeš od svih ponižena i odbačena kao nešto odvratno.

Smatraj se nedostojnom tolikog dara koji ti tvoj Bog, kojeg ti vrijeđaš, daje kako bi te sa sobom sjedinio. Ne propusti često mu zahvaliti i osjetiti se dužnom prema onome tko ti je pružio prigodu za zahvalu, a još više onima koji su te uvrijedili ili misle da ti nerado ili slabe volje podnosiš tu uvredu. Čak ako bi tako i bilo, ne smiješ dopustiti da se to na izvana vidi.

Ako bi, unatoč tolikim nažalost istinitim spoznajama, đavolska lukavost te naše neznanje i zle sklonosti prevladale u nama na način da misli o našoj uzvišenosti ne bi prestale uznemirivati nas i unositi nemir u naše srce, tada je vrijeme da se toliko više ponizimo u našim očima koliko više vidimo da smo iz kušnje malo koristi imali u putovima duha i u iskrenom spoznanju nas samih budući da se ne možemo osloboditi takvih napastovanja koje imaju korijen u našoj ispraznoj oholosti. Tako ćemo iz otrova izvući med te iz rana svetost“.(*Duhovni boj 32*)

Ulivene kreposti su počela djelovanja koja Bog usađuje u nas da u nama imaju ulogu nadnaravnih sposobnosti i tako nam omogućuju da činimo zaslužne čine.

Postoji dakle bitna razlika između ulivenih i stečenih kreposti i to obzirom na postanak, na način vježbanja i na svrhu.

a) S obzirom na postanak, naravne se kreposti stječu ponavljanjem istih čina. Nadnaravne kreposti dolaze od Boga, koji ih ulijeva u dušu zajedno sa posvećujućom (habitualnom) milošću.

b) S obzirom na vježbanje, naravne kreposti, budući da se stječu ponavljanjem istih čina, daju nam lakoću da izvodimo slične čine spremno i veselo.

Naprotiv, nadnaravne kreposti, koje Bog stavlja u našu dušu, daju nam samo *moć* da činimo zaslužne čine s nekom sklonošću da ih izvodimo. Lakoća će doći istom kasnije mnogim izvršavanjem i ponavljanjem čina.

c) Što se tiče cilja, naravne kreposti idu za tim da se postigne neko pošteno dobro i usmjeruju nas prema Bogu Stvoritelju, dok nadnaravne kreposti idu za nadnaravnim dobrom i upravljaju nas

prema Trojstvenom Bogu, onakvomu kakvog spoznajemo po vjeri. I motivi koji nadahnjuju te kreposti moraju biti nadnaravni i svode se na prijateljstvo s Bogom: vježbam se u razboritosti, pravednosti, umjerenosti i jakosti zato da budem u harmoniji s Bogom.

Iz toga slijedi da su čini koji izviru iz nadnaravnih kreposti savršeniji od onih koji su plod čisto stečenih (naravnih) kreposti. Tako nas na primjer umjerenost ne nuka samo na potrebu trijeznosti da sačuvamo ljudsko dostojanstvo nego nas potiče i na pozitivna mrtvenja, po kojima postajemo slični Spasitelju Isusu. Naša poniznost ne pomaže nam samo da izbjegavamo pretjeranu oholost i srdžbu, jer se to protivi čestitosti, nego nas nuka da prihvaćamo i poniženja, koja nas čine sličnijima našem božanskom Uzoru.

Postoji dakle bitna razlika između stečenih i ulivenih kreposti. Njihovo počelo i formalni uzrok nisu isti.

Rekli smo da lakoća u vježbanju ulivenih kreposti dolazi čestim ponavljanjem tih čina, što nam pomaže da ih izvršujemo spremnije, lakše i radije. Evo tri glavna razloga koji pomažu da se dođe do toga sretnog rezultata:

a) navika umanjuje zapreke ili otpor zle naravi i tako se istim naporima postižu bolji rezultati.

b) navika daje gipkost našim sposobnostima, usavršuje ih u njihovom djelovanju, čini ih spremnim da prigrle motive koji nas vode k dobru, koji su zgodniji da se ostvari namjeravano dobro. Kod toga osjećamo što više i stanoviti užitak što djelujemo s tako gipkim sposobnostima, kao što umjetnik uživa da vježba svoje prste na vrlo osjetljivim tipkama klavira.

c) Konačno i djelatna milost, koja nam je dana s toliko više darežljivosti koliko na nju vjernije odgovaramo, također nam olakšava naš posao i pomaže nam da ga volimo.

Ulivene kreposti mogu rasti u našoj duši pa i rastu u omjeru s povećavanjem posvetne milosti iz koje istječu. Ovaj porast dolazi direktno od Boga, jer On jedini može u nama povećati božanski život i različite elemente koji ga sačinjavaju. Bog dakle izvodi u nama to povećanje kada primamo svete sakramente, kada činimo dobra djela i kada se molimo.

a) *Sakramenti* već po svojem ustanovljenju povećavaju u nama posvećujuću milost, a prema tome i ulivene kreposti koje su uz nju vezane. Ove povećanje ovisi u velikoj mjeri i o jačini i stanju način dispozicija i nutarnjih stanja u kojima primamo sakramnte.

b) *Dobra djela* zaslužuju ne samo slavu nego i povećanje milosti posvećujuće, a prema tome i ulivenih kreposti. Ovo povećanje ovisi mnogo i o jačini i stanju način dispozicija i nutarnjih stanja s kojima činimo dobra djela.

c) Molitva, osim svoje zaslužne vrijednosti, ima još i isprosnu vrijednost koja potiče i postiže povećanje milosti i kreposti i to u razmjeru sa ljubavi žarom kojim molimo. Vrlo je dakle važno sjediniti se u molitvama s Crkvom i moliti s Njome povećanje vjere, ufanja i ljubavi: „Umnoži nam vjeru, ufanje i ljubav“.

To povećanje ne događa se, po svetom Tomi, povećavanjem stupnja ili količine, nego se sastoji u savršenijem i aktivnijem posjedovanju kreposti u tom smislu što kreposti puštaju dublje korijenje u našu dušu i tu postaju na taj način čvršće i djelotvornije. Svaka aktivnost koja se ne vježba ili se samo mlitavo vježba po malo slabi pa i posve nestaje.

Umanjenje kreposti. Ako počinjamo često i sasvim laki grijeh svojevoljno, on osjetljivo ometa vježbanje u krepostima umanjujući stečenu lakoću koju smo stekli prijašnjim činima. Pa ta lakoća i dolazi od one izvjesne gorljivosti i stalnosti u naporu. A baš te lagane pogreške i svojevoljni grijesi uništavaju naš žar i djelomično paraliziraju našu aktivnost. Tako laki grijesi neumjerenosti, ne umanjujući u sebi ulivenu krepost umjerenosti, postaju uzrok da gubimo malo po malo lakoću koju smo stekli da mrtvimo svoju senzualnost. Osim toga zloporaba milosti uzrok je umanjenju djelatnih milosti, koje nam opet olakšavaju vježbanje u krepostima i baš radi toga ih vježbamo s mnogo manje žara. Konačno svojevoljni nas laki grijesi po malo vode prema teškom grijehu, a prema tome i prema gubitku kreposti.

Gubitak kreposti. Može se postaviti kao pravilo da se kreposti gube istim onim činom,kojim se ništi njihov motiv to jest posvećujuća milost. Prema tome potkopava se i ruši krepost, ako se sruši i uništi njezin temelj.

a) Tako se ljubav gubi sa svakim velikim grijehom kakve god naravi on bio, jer ovaj grijeh ruši u nama milost, jer se time potkopava krepost u temelju.

b) Ulivene moralne kreposti gube se smrtnim grijehom. One su doista toliko povezane s ljubavlju da nestane li ona, nestaju s njome i one. Međutim ipak ona lakoća koju smo stekli u izvršivanju čina razboritosti, pravednosti itd. traje još kroz neko vrijeme i nakon gubitka ulivenih kreposti s obzirom na dulje trajanje tragova stečenih navika.

c) Što se tiče vjere i nade one ostaju u duši i nakon što je čovjek izgubio smrtnim grijehom milost, samo ako se ne radi o grijehu koji je baš direktno protivan tim dvjema krepostima. Međutim drugi grijesi ne nište u nama temelj vjere i nade. To je zato što Bog, u svojem neizmjernom milosrđu, hoće da ove kreposti ostanu u nama kao zadnja daska za spašavanje. Jer dok čovjek vjeruje i dok se nada, dotle ima i mogućnost obraćenja, ali ako se dugo vremena prepušta teškim grijesima izleže se opasnosti gubitka vjere i nade.

Jedne se kreposti zovu stečene, a druge ulivene. Što to znači? Kad čovjek godinama, dan na dan, pazi na jezik i tako se visoko digne da nikad nikoga govorom ne povrijedi — to je stečena krepost umjerenosti u govoru. Kad se netko kroz godine vježba da kod jela i pića ne prekorači među, to je stečena krepost umjerenosti u jelu i piću. Kad netko godinama budno pazi da račune točno plaća, da u određenom roku savjesno vraća dugove, da ne čini nikomu štete, a ako ju je nesrećom učinio, da je brzo nadoknadi - to je stečena krepost pravednosti.

Što je ulivena krepost? Kad je rulja uhvatila Isusa i povela na sud, svi su se apostoli redom razbježali. Obuzeo ih je toliki strah da su se i u stanu zaključavali. Kad su na Duhove primili Duha Svetoga, ti plašljivci postaju odvažni i neustrašivi, propovijedaju nauku Isusovu unatoč šiba i zatvora, unatoč muka i zlostavljanja, s mirom idu i u samu smrt za Isusa. I svršili su život mučeničkom smrću svi osim sv. Ivana koji je umro prirodnom smrću.

To je ulivena krepost duševne jakosti. Ulivenu krepost duševne jakosti posjedovali su bezbrojni mučenici i ispovjednici koje danas slavimo kao ugodnike Božje na nebu. Kod mnogih se mučenika ne da drugačije protumačiti njihova smirenost i ustrajnost u mukama, nego pomoću ulivene kreposti duševne jakosti. Kad su za progona u prvim kršćanskim vremenima, a i kasnije u povijesti Crkve, mladići i djevojke i uopće ljudi bez naobrazbe tako umno odgovarali na istragama da su se i sami suci divili, to je bilo uliveno znanje, od Boga izravno dano znanje.

Daljni rast u krepostima što ukazuje da je duša došla do sjedinjenja s Bogom ide prema takozvanim junačkim krepostima. Junaštvo je hvalevrijedno na svim poljima ljudske djelatnosti, a napose u kreposnom životu. Kreposnim djelima u junačkom stupnju ugađamo Bogu u najobilnijoj mjeri, stječemo posebne zasluge i zaslužujemo izvanredne milosti. One duše koje vrše junačke kreposti, napreduju na putu savršenosti velikim koracima.

Crkva kada proglašuje nekoga svetim istražuje njegov kreposni život. Vjernici koji su u junačkom stupnju provodili krepostan život u trima bogoslovskim i u četiri stožerne kreposti su biti postigli sjedinjenje s Bogom, a te kreposti su znak toga sjedinjenja.

Ima prilika i okolnosti u životu u kojima treba vršiti kreposti na junački način. U junačkom se stupnju čovjek vježba u krepostima kad vrši kreposna djela i onda kada se kršćanska djela koja čini u evanđeoskom duhu na poseban način protive naravi, i takvi čini su nemogući samoj ljudskoj naravi.

Na primjer ljudski je i razumljivo je da se protiv ubojice u dušama unesrećenih rađa strašno ogorčenje i prezir. Oprostiti ubojici vrlo je teško. Sva se narav buni protiv oproštenja. U takvim slučajevima naći duševne snage i uistinu oprostiti, izvanredno je djelo; to je krepost u junačkom stupnju. Vjernik koje je sjedinjen s Bogom iz ljubavi prema Bogu i iz svoga sjedinjenja crpi snagu da može učiniti takve samo ljudskoj naravi nemoguće čine.

Takvu je junačku krepost pokazao Isus Krist kad je, viseći na križu, oprostio svojim ubojicama i još molio za njih: »Oče, oprosti im, jer ne znaju što čine« (Lk 23, 34). Takvu je junačku

krepost pokazao sv. Stjepan, prvi mučenik, kad su ga kamenovali, a on je molio za ubojice: »Gospodine, ne uzmi im ovo za grijeh« (Dj 7, 60).

U životopisu sv. Ivane Franciske de Chantal, čitamo da se u kreposti praštanja digla tako visoko da je kumovala djetetu ubojice svoga muža kako bi pokazala svojoj obitelji ali i obitelji iz koje je došao ubojica da je uistinu oprostila. Sličnih primjera kreposti praštanja u junačkom stupnju ima mnogo u povijesti katoličke Crkve. Teško je u takvim slučajevima praštati i to vrlo teško, a ipak se mora praštati.

Zašto moramo praštati? Tako sudi obični, naravni razum. Kad je čovjek prosvijetljen vjerom i kad uistinu prakticira svoje vjeru te dođe od savršenstva kršćanskoga života, do sjedinjenja s Bogom onda poslušan riječi Kristovoj i vođen snagom Kristove milosti prašta svima sve grijehe, uvrede i propuste. Prepušta se Bogu neka On sudi nas i neprijatelje, neka On nagrađuje i kažnjava, jer je On jedini svet, pravedan i nepogrešiv, a moli se za sve i želi se svima da spase život od vječne propasti.

Prije svega treba objasniti što se to podrazumijeva pod junačkim krepostima. Papa Benedikt XIV kada govori o proglašenju blaženih o tom kaže: „Četiri stvari se traže da su dokaže herojska prokušana krepost. Prvo, predmet kreposti treba biti težak ljudskoj naravi, iznad općenitih ljudskih snaga, drugo, čini kreposti trebaju biti spremno učinjeni; treće, učinjeni sa svetom radošću i četvrto s određenim ponavljanjem, to jest svaki puta kad za to dođe prigoda“ (*Dei beatificatione I, 3,21*)

Herojski stupanj kreposti je uzvišeniji i veći od redovitog kreposnog života vjernika. Treba naglasiti neke stvari u vezi shvaćanja gore opisanih karakteristika herojskih kreposti. Kada se govori o teškim stvarima za ljudsku narav treba uzeti u obzir dob vjernika, nije ista stvar jednako teška za dob od 10, 15, 20, 30, 60, 70 ili 90 godina, a kad se govori o spremnosti činjenja kreposti u teškim stvarima ta spremnost se odnosi na duh i viši dio duše a istovremeno u sjetilnom dijelu duše mogu se kušati poteškoće i protivljenje, ta sam je Isus govorio: *Duh je spreman ali je tijelo slabo* (Mt 26, 41). Isto se odnosi na svetu radost to treba shvatiti u smislu duhovne radosti kao što smo to objašnjavali u prethodnoj cjelini, ponavljanje herojskih čina kreposti samo još više ističe stupanj dosegnute kreposti. Dominantna karakteristika herojskog vršenja kreposti sastoji se u tome da je to popraćeno ljubavlju i molitvom za sve pa i one koji duši uzrokuju trpljenje.

Herojske kreposti na poseban način zablistaju kod kršćanskog mučeništva, kada vjernici daju svoj života za Krista i vjeru i to u Kristovim duhu ljubeći i praštajući svima pa i onima koji ih ubijaju.

Rast u krepostima se učvršćuje na putu prosvjetljenja te one postaju postojane i ulivene a viši stupnjevi i duša po njima može doći do redovitog ili jednostavnog sjedinjenja s Bogom a više stupnjevi herojskih kreposti su plod i posebnih milosti koje Bog daje dušama koje će On sam visoko uzdignuti u duhovnom životu neke sve do svetosti i do časti oltara.

3. Rast vjere na putu postizanja savršenstva i sjedinjenja s Bogom

Bog vjerniku već na krštenju daruje posvećujuću milost koja ga opravdava i po bogoslovnim krjepostima osposobljuje da vjeruje u Boga, da se ufa u njega i da ga ljubi. Zbog toga se vjera, ufanje i ljubav nazivaju bogoslovnim krjepostima. Darujući taj dar, Bog od kršćanina traži osobnu suradnju s milošću kako bi duhovno napredovao sve do sjedinjenja s njime u vječnosti.

Po vjeri duša pristaje na Božju riječ koja nam objavljuje njegov plan spasenja i poduzima put služenja Bogu. Ufanje ili nada upravljaju našu nakanu i želju za posjedovanjem Boga oslanjajući se na njega kako bi prevladali sve poteškoće i opasnosti koje dovode u opasnost naš put prema Bogu. Po ljubavi vjernik je već sjedinjen s Bogom, iako nesavršeno zbog nesavršenog spoznavanja po vjeri i uvijek prisutne opasnosti gubljenja Božje milosti po grijehu.[25] Na putu duhovnoga rasta od samih početaka duhovnog života pa sve do vrhunaca svetosti i mistike događa se i porast vjere, ufanja i ljubavi. Sv. Ljudevit je u pastoralnom iskustvu puno puta susreo osobe

[25] Ch. A. Bernard, *Teologia spirituale*, Milano, 1987, str. 159-160.

koje su se nakon kraćeg ili duljeg perioda lutanja obraćale Bogu i započimale osobni duhovni put rasta u vjeri. Ta iskustva ponovnog rađanja na život vjere redovno su popraćena sviješću o Božjoj ljubavi, kajanjem za vlastite grijehe i željom da se počne služiti Bogu. Svetac to ovako opisuje:

„Svojim grijehom izgubio sam Boga, ah, kako je moje srce ganuto, istina, grijehom je umrljano, ali je zbog grijeha raskajano. Izdati svoga kralja kao neki nezahvalnik, boriti se protiv svoga odvjetnika, vrijeđati Boga, koji udar! Anđeli, plačite nad mojim stanjem. Ah, zašto ne mogu žrtvovati stotine srdaca? Zašto nemam izvor suza da oplačem sva svoja zla. Jao, onesvijestit ću se, jao, umirem. Veliki Bože, ni pakao ni đavao me ne nukaju da tražim oproštenje, ti jedini si razlog tomu, ti koji si dobar. Odbijam srcem i duhom sve što te srdi, smiluj se skrušenom srcu pokrivenom krvlju Isusa Krista. Nikad nitko nije čuo ni vidio da bi pored ove krvi prolivene raskajano srce propalo. Pogledaj, veliki Bože, pogledaj veliki kralju, tvoga Sina između tebe i mene. Ako ti njegova krv ne naloži, ja ću izgubiti nadu i vjeru. Istina je da sam zaslužio pakao zauvijek, ali znam da tvoja dobrota nadilazi moje bezakonje. Oprosti moj Gospodine, jadnom takvom grješniku, po majci Spasiteljevoj, Isusovoj krvi i po njegovom srcu. Srca prožetog žaljenjem, Gospodine, molim za mir, uvjeravam i obećajem da te više nikada neću vrijeđati“ (P 140).

Nakon obraćenja vjera jača i raste ako se duša bori za ustrajnost u milosti svladavajući grijehe, posljedice grijeha, zle sklonosti i strasti. A u tom naporu vjera je i pokretač daljnjeg rasta. Vjera je čin povjerenja prema Bogu, spoznaja na temelju ljubavi i povjerenja. Vjera je osobno predanje Bogu dostojnom našeg povjerenja, osobni odnos duše i Boga. Kršćanin vjeruje u Boga, vjeruje Bogu, vjeruje i ono što on govori i naučava. Gledano s ljudske strane, vjera je čin našeg razuma i volje nadahnuta Božjom milošću. Bez dara Božje milosti vjerovanja ne bi bilo, niti bi vjernik imao čvrstinu i sigurnost, a čovjek cjelovito sudjeluje u vjeri sa svojim sposobnostima razuma i volje te moralnim nastojanjem za vlastito oplemenjene. Vjera rasvjetljuje Božjim svjetlom ljudsku pamet, širi znanje, čuva od zabluda, daje snagu i volju, pomaže u poteškoćama, zapaljuje ljubavlju srce, tješi u nevoljama, potiče nadu.[26] U pjesmi u kojoj kao da sama vjera pjeva u prvom licu Montfort uči:

„Ja sam čisto svjetlo koje čini da svatko čvrsto vjeruje budući da Bog i Crkva zajedno to jamče. Ja sam nadnaravno i ne može me se spoznati osjetom. Ja sam tajnovito, ali lijepo, sva je moja slava u nutrini. Ja sam čvrsto uporište onoga čemu se čovjek ovdje dolje nada, divni dokaz svega što čovjek ne vidi. Ja sam ona sjajna svjetiljka koja sjaji u mraku, gorući stup koji u noći vodi u nebo. Neophodno sam, jer Boga se vidi jedino vjerom i nitko mu se bez vjere ne može dopasti, pa bio to i najveći kralj. Sjetila stvaraju putenu životinju, um čovjeka čini dobrim, a ja stvaram vjernoga Božjega čovjeka, dobroga kršćanina. Ja sam svjetlo života, koje vodi istini, treba me ili slijediti ili ostati u tami. Ja pjevam o pobijedi male siromašne dječice, priskrbljujem slavu svim vjernim vjernicima. Ja udaram i poražavam đavla, tog oholog kraljevića, pružam mu otpor, uranjam ga u njegovu vlastitu vatru. Ja sam pobjeda svijeta koji ima tolike dostojanstvenike. Treba se na mene osloniti kako bi se vidjelo zlo svijeta.

Ja krotim i umrtvljujem tijelo i njegove putene želje, pokazujući mu u drugom životu slatkoću vječnih dobara. Ja činim da čovjek bude čist bez zlobe u tijelu, duhu i srcu, činim ga žrtvom ugodnom u Gospodnjim očima. Činim dušu podatnu za milost, a tijelo potčinjeno duhu. Pokazujem ono što je prolazno, varljivo, prljavo, osuđeno na propast i pogubno. Ja uništavam opačine svojom božanskom čistoćom. Imamo pravo i vlast nad krjepošću i pravednošću. Ja sam u Bogu Svemogućemu, dobivam od njega ono što želim, mojom je snagom neuka duša u stanju činiti divna čuda“ (P 6, 1-15).

Vjernik vjeruje Bogu zbog njegove objavljene Riječi i to mora biti glavni motiv vjere, ali na putu duhovnog rasta i sazrijevanja javljaju se i sporedni motivi koji olakšavaju čin vjere i povjerenja. Duša vjeruje jer sjetilno kuša u svom životu Božje djelovanje, slast njegove ljubavi, jer duhovno napreduje oslobađajući se poroka koji su je sputavali, uspijeva u stvarima koje čini, jer dobiva od Boga ono što moli, jer vidi sklad, važnosti i ljepotu svih istina vjere. Za rast u vjeri treba moliti, obnavljati čine vjere, produbljivati vjersko znanje čitanjem, odbacivati sumnje i napasti i što

[26] Ž. Bezić, nav. dj. 91-92.

je najvažnije, truditi se živjeti po vlastitoj vjeri.[27] Put rasta i pročišćenje bogoslovnih krjeposti je sastavi dio puta čišćenja i preobraženja duše. U poteškoćama i tamama, u neuspjesima i drugim mučnim iskustvima u koje sam Bog može uvesti dušu, svi sporedni gore navedeni motivi izblijede te se duša mora osloniti na čistu vjeru i hodati u tami. Treba vjerovati samo zato jer je Bog to rekao usprkos vlastitom iskustvu što može suprotno svjedočiti. Svetac nam poručuje:

„Treba je tražiti čistom vjerom, a da ne oslanja svoje molitve na osjetne utjehe, vizije, ili kakve posebne objave. Mada sve to može biti dobro i istinsko, kao što je slučaj kod nekih svetaca, ipak može biti i opasno da se samo na to oslanjamo, a vjera je to manje zaslužna, što se više oslanjamo na tu vrstu izvanrednih i osjetnih milosti. Dosta nam je što nam Duh Sveti objavljuje o veličini i ljepoti Mudrosti, o Božjoj želji da nam je pokloni kao i o potrebi da je primimo, da je želimo i molimo od Gospodina svom vjerom i svim žarom“ (LJVM 186).

Sve kršćanske krjeposti, pa i vjera, proizlaze iz milosti, a rastu uz našu suradnju i olakšavaju vršenje napornih zahtjeva kršćanskog života. Krjepost se stječe ustrajnim ponavljanjem dobrih djela, molitvom za dotičnu krjepost te vježbanjem i naporima vlastitih moći koje potpomaže Božja milost za rast u željenoj krjeposti. Na ovom stupnju sazrijevanja vjernik percipira i doživljava duhovni rast prvenstveno kao vlastiti napor popraćen sviješću da se oslanja na Boga i da mu Bog pomaže. Ovaj razvojni stupanj krjeposti naziva se stečeni. Ukoliko se pokaže vjernom Bogu u određenom stupnju duhovnog rasta, kada je duša već prokušana i dokazala svoju vjernost, Bog je može obdariti posebnim darovima i ulivenim krjepostima koje se dobivaju bez zasluge. Po njima vjernik uspijeva daljnje sazrijevati i doći do stupnjeva duhovnog života do kojega nikada stečenim krjepostima i svojim moćima i naporima ne bi mogao doći.

Sv. Ljudevit s tradicijom crkve uči da vjera, ufanje i ljubav, osim što su bogoslovne krjeposti, na putu rasta mogu postati i ulivene krjeposti koje vode duhovni život prema vrhuncima mistike i svetosti:

„Kada se vječna Mudrost predaje jednoj duši, ona joj daje sve darove Duha Svetoga i sve nužne krjeposti u visokom stupnju: daje joj bogoslovne kreposti: živu vjeru, čvrstu nadu, goruću ljubav; stožerne krjeposti: razboritu umjerenost, veliku razboritost, savršenu pravednost i neslomljivu jakost; moralne krjeposti: savršenu vjeru, duboku poniznost, ljupku blagost, potpunu poslušnost, potpuno odreknuće sebe, trajno mrtvljenje, uzvišenu molitvu itd.

To su te krasne krjeposti i nebeski darovi o kojima Duh Sveti u malo riječi ovako govori: „Ako li pak tko ljubi pravednost, krjeposti su plodovi njezinih napora: ona poučava umjerenosti i razboritosti, pravednosti i hrabrosti, od kojih u životu nema ništa korisnijeg ljudima” (Mudr 8, 7) (LJVM 99).

Ulivene ili kako to kaže svetac „darivane krjeposti u visokom stupnju“, ostvaruju posebne učinke u duši koji se u duhovnoj terminologiji nazivaju herojski čini, a krjeposti tog stupnja herojske krjeposti. Ti herojski čini duše počinju već kod puta prosvijetljena, a jačaju i očituju se u tamnim čišćenjima duše i naporima koji prate daljnji put sazrijevanja i vode prema sjedinjenju. U teškim situacijama, mučnima za ljudsku narav koje nadilaze prosječne ljudske snage, duša potpomognuta darom Duha Svetoga i ulivenim krjepostima, spremno, relativno lako, sa svetom kršćanskom radošću, redovito u sličnim prigodama bez straha i oslanjajući se na Boga, čini čine koji nadilaze čisto ljudsku snagu.[28] Ti čini herojskih krjeposti su istovremeno dokaz i ostvarenje sjedinjenja s Bogom. Sv. Ljudevit u citiranoj pjesmi u kojoj kao da vjera govori u prvom licu jednine sama o sebi opisuje tu vjeru:

„Ja sam davala radost progonjenim apostolima koja ih je neprestano dalje nosila usprkos svim poteškoćama. I usred najvećih muka činila sam da se mučenici osmjehuju, dala sam im više slasti nego što je željelo i samo njihovo srce. Pokazala sam im krunu dobra i slasti neba, i to da ih

[27] A. Bossard, *Fede*, u DSM, str. 659 -670. Autor obrađuje krjepost vjere u mnofortanskoj duhonvosti ukazujući na njene karakteristike po nauci sv. Ljudevita.

[28] R. Garrigou – Lagrage, *Le tre età della vita interiore, IV, La via unitiva dei perfetti, le grazie, straordinarie,* Rim 1984, str. 115-117.

Gospodin daje jedino vjernim pobjednicima. Blažena Djevica je slavljena zbog svoje vjere u Gospodina. Vjera ju je posvetila i učinila Stvoriteljevom majkom. Poslušaj, poslušaj, stvore: Bog sam se poslužio sa mnom u milosti i u naravi. Ja sam njegova ruka, njegov zakon. Gospodin uvijek pita: Ozdravit ćeš, vjeruješ li? Bez vjere ne činim ništa, a po vjeri činim sve. Pokazujem vjernoj duši u jednom času cijeli svemir, smrt i vječni život, nebo, zemlju i pakao. Ja sam ključ po kojem se ulazi u otajstva Isusa Krista, u čuda prirode, u velike tajne Duha Svetoga. Ja sam onaj božanski štit kojim su naoružani pravi kršćani kojim se, kako nas Bog uvjerava, gase goruće strjelice zloga. Ja sam neizrecivo blago dobrog siromaha ovdje na zemlji, ja bježim od jadnog škrtca; uzajamno se poništavamo. Činim više dobra nego se može zamisliti. Ja oblikujem blaženike, činim na zemlji njihove zasluge i veličinu slave na nebu. Ja sam u Crkvi vidljivo, čvrsti sam oslonac istine, presveto, nepogrješivo, nepobjedivo, srditom paklu u prkos“ (P 6, 19-30).

Sada ćemo opisati karakteristike vjere duše koja je došla do sjedinjenja s Bogom. Njihov vjera je živa, prožeta ljubavlju a označena je postojanošću i čvrstoćom pristanka uz otajstva koja mogu biti doživljenja u velikim tamama, spremnošću odbacivanja zabluda i prožimanjem svih stvarnosti svijetlom Božje objave.

Duša je prolazeći kroz kušnje ojačala u vjeri i tako savladavala sve poteškoće i spremno prihvaća sve što Božja providnost dopušta s povjerenjem u Boga, dobroga Oca koji s e izvodi na dobro. Tako je sv. Filip Neri vođen ovom vjerom govorio: „Zahvaljujem ti Gospodine iz svega srca što stvari ne idu pema mome načinu, onako kako bi ja htio, nego prema tvome, po tvojoj volji“. Ova vjera je prožeta nepokolebivim pristajanjem uz Sveto Pismo u ljubavi, uz nauk Crkve i svetačku tradiciju u duhovnome životu.

Duše došle do sjedinjenja imaju vjeru u kojoj spremno i odlučno odbacuju od sebe svaku zabludu, sve ono što smatraju duhom svijeta, svaki privid grijeha i krivog učenja, vide da bi pristajanje uz moglo dovesti do velikih lutanja. Ova spremnost se očituje i u ispovijedima u kojima duša u svojoj istinoljubivosti vidi sva svoja lutanja a postaje svjesnija i opasnosti stanja duša koje žive u grijehu te se kod njih rađa velika želja za molitvom i radom na spasenju grešnika.

Vjernici koji su došli do sjedinjenja s Bogom u svijetlu vjere gleda sve stvari, stvorenja, povijesna događanja i sam sebe. Jasno spoznaje svoje dobre osobine i mane, zle sklonosti i moguća lutanja da je milost Božja nije čuvala. Vođen ovom vjerom i sjedinjenjem s Kristom vjernika pobjeđuje duh svijeta i u životu i prosudbama se vodi evanđeoskim duhom.

4. Rast nade na putu postizanja savršenstva i sjedinjenja s Bogom

I druga bogoslovna krjepost nade ili ufanja ima svoj razvoji put u duhovnom životu. Kada duša po vjeri spoznaje Boga, u njoj se rađa čežnja da se sjedini s njime. Bogoslovna krjepost nade čini da duša stiječe sigurnost da će doći do sjedinjenja s Bogom zbog njegovih obećanja. Da bi duša došla do sjedinjenja s Bogom u vječnosti, ona se u nadi oslanja na Boga samoga. Dakle, temelj ufanja je sam Bog i sjedinjenje s njime kao najveće dobro za dušu, a upravo nam je to Bog izričito obećao u svojoj objavi. Bog je svemoguć pa svoja obećanja može ispuniti, vjeran je i hoće ih ispuniti.[29] Vjernik se od Boga može i treba nadati svim naravnim, duhovnim i materijalnim dobrima, uspjehu u radu, obitelji, staleškim dužnostima. Sve to ga podržava u nadi za postizanjem dobra i potpunom ostvarenju željenog cilja, a to je sjedinjenje s Bogom. Nadu kršćanina na poseban način potpomaže motrenje Kristovih zasluga, osobito njegove muke i zagovor Majke Božje. Montfort u pjesmi u kojoj krepost nade kao da govori u prvom licu to ovako izražava:

„Ja sam krjepost nade, koja čini da se od Gospodina čeka milost i nagrada po Otkupiteljevim zaslugama. Ja sam čvrsto i postojano sidro koje učvršćuje nestabilnost, stup neizostavni koji podupire svaku svetost. Crpim svoja bogatstva iz Boga punog istine, vjernog svim svojim

[29] G. Barbera, *Speranza*, u DSM, str. 1623-1635. Autor obrađuje krepost nade u mnofortanskoj duhonvosti ukazujući na njene karakteristike po nauku sv. Ljudevita.

obećanjima u vremenu i vječnosti. Evo, što me čini velikom. Bog želi da se čovjek u njemu nada, on viče, ponavlja, traži: smrtniče, postavi u mene svoj oslonac. Ljubim te kao svoje djelo, ja sam tvoj Bog, tvoj kralj. Nadaj se u meni, evo časti koju trebaš samo meni iskazati. Ne želim da propadneš, ja sam tvoj prijatelj, dobar sam, želim da se obratiš i da tražiš oproštenje. Kršćani, Bog je vaš otac, nadajte se njegovome milosrđu, luđak je tko očajava i zdvaja o njegovoj očinskoj dobroti. Isus je vaš vjerni prijatelj, vaš Spasitelj i zaručnik. On kaže: Ja vas zovem, ne bojte se, povjerite mi se. Marija je vaša dobra Majka i utočište grješnika. Nadajte se svemu po njenoj molitvi, sve očekujte od njezine naklonosti. Tolika neizreciva dobročinstva kojima vas Bog svakodnevno obasipa, neoborivi su razlozi da se nadate njegovoj pomoći. Može li nada biti ništavna u onome što je Bog obećao? On je vjeran svojoj riječi, on je najbolji prijatelj. Tko god stavi svoje povjerenje u Boga, nije posramljen, Bog je dao u izobilju, a čovjek uvijek dobio još i više. Činim dušu neosvojivom, kao toranj, kao stijenu, ni najstrašniji neprijatelj ne može je poraziti. Čovjek baca sidro u oluji da ne bi potonuo, ja sam sidro mudrog čovjeka i usred najvećih opasnosti. Sa mnom sve postaje lako, čovjek je zadovoljan, radostan, poput orla okretan s krilima za let u nebo. Po meni čovjek mijenja svoju snagu u snagu Svemogućega. Distancira se od sebe samoga i postaje marljiv. Svi su se mučenici u mojoj prisutnosti smiješili i u najvećim nevoljama ja sam im pokazivala njihovu nagradu, a oni pobjeđivali svoje mučitelje. Ja ne tražim – govori nam nada – do li milost i vječna dobra, i prezirem ono što je prolazno kao čistu ispraznost. Proklet je čovjek, rekao je Bog, koji svoj oslonac stavi u tijelo, proklet je u ovome životu, a poslije smrti past će u pakao. To je nerazborita ludost, kao da se oslanjate na vodu. Stvorenje je nestalno poput vode i trske. Čovjek nema trajnosti, on je vjetar kojeg ne možeš uhvatiti, ukrašena pjena, lud je onaj tko se na nju oslanja. Na zemlji sve vara siromašnog čovjeka, često je i on sam varalica, obmanjivač, fantom ako se ne uzda u Gospodina. Ako Bog ne želi utješiti nekog ožalošćenog, uzalud se on oslanja na čovjeka, on ga ne može rasteretiti“ (P 7, 1-24).

U početku duhovnog života vjernik treba posebno paziti s jedne strane da se ne bi preuzeto uzdao u svoje vlastite snage ili u neku vrstu olakih obećanja sebi i drugima koji bi budili lažnu i kršćanski neutemeljenu nadu, a s druge strane stanja depresivnosti i očaja zbog nutarnjih i vanjskih poteškoća te tako izgubio ne samo kršćansku nadu, nego i ono čisto ljudsko povjerenje u život. Ljudska nada postaje kršćankom krjepošću tek kada proizlazi iz vjere u Božja obećanja, te vjernik potaknut milošću živi svoju vjeru prakticirajući sva sredstva duhovnog života, ustrajno se trudi oko napretka u dobru te uz pomoć Božje milosti savladava poteškoće na putu. Pa ipak na putu rasta u vjeri duša se, osobito u početnom periodu duhovnog života, svjesno ili nesvjesno oslanja na samu sebe, svoje napore, krjeposti, uspjehe u dobrim djelima, pomoć drugih ljudi. Sklona je da sebi pripisuje duhovne pobjede nad porocima, grijesima, zlim sklonostima, kao i duhovni rast, a sve to istovremeno ispovijedajući da se oslanja samo na Boga. Sve dok kršćanin ne dosegne visoki stupanj duhovnog života, njegova nada nije postojana. Ona je manje ili više nestabilna i duša lako naginje prema preuzetnosti kada sve u životu dobro ide, ili prema obeshrabrenju kada doživi probleme ili neuspjehe.

Slično kao kod krjeposti vjere, Bog sam po tamama, suhoćama, nutarnjim i vanjskim poteškoćama koje duši otkrivaju svu njenu krhkost i bijedu, dovodi u pitanje sve sporedne oslonce i motive puta duhovnoga rasta.[30] U tim iskustvima, ako ih vjernik dobro kršćanski proživi, duša se čisti i preobražava, jača i sazrijeva duhovni život, a krjepost nade usavršuje jer duša ostaje postojana, čini čine čiste nade usprkos protivnim i mučnim iskustvima oslanjajući se samo na Boga i njegova obećanja da je neće napustiti. Kako prolazi vrijeme, u takivim iskustvima dolazi do jačanja bogoslovne krjeposti nade, a Bog može duši udijeliti i ulivenu nadu, te ona postaje nepobjedivo postojana u predanju punom povjerenja u Boga, bez tjeskobne zabrinutosti. Istovremeno duša se koristi svim ljudskim i naravnim sredstvima, bez oslanjanja na njih nego na Boga samoga i njegova obećanja.[31]

[30] Ta iskustva smo opisali u cjelinama 5.8 i 5.9.
[31] Ž. Bezić, nav. dj. 95-97; R. Garrigou – Lagrage, nav. dj. 131-141.

Ova nepobjediva postojanost nade u duhovnom životu očituje se osobito u trenutcima kada izgleda da Božja providnost od duše udaljuje svaki ljudski oslonac ili kad se kušaju mučni neuspjesi. Ta iskustva trebaju biti proprćena predanjem punim povjerenja uz vjerno vršenje svojih staleških dužnosti i vršenje onoga što je spoznato kao volja Božja sve do u sitnice. Koliko vjernik više duhovno sazrijeva i ostaje vjeran darovima Božje milosti koje dobiva, time istovremeno izgrađuje nutarnje raspoloženje sinovskog predanja koje je tipično za nadu. Na taj način duša čineći sve što treba u duhovnom životu, usklađuje aktivnost življenja vjere i pasivnost potpunog predanja u Boga. Sv. Ljudevit opisuje tu potpunu i općenitu nadu bez oslanjanja na čovjeka i samoga sebe te nabraja sredstva kojima se ona postiže: djelatno nastojati oko svoga spasenja, odricanje od duha svijeta, čuvanje čistoće srca, molitva, povjerenje nakon padova te pokora. U pjesmi o nadi svetac nastavlja:

„Ja se oslanjam isključivo na Boga, a ne na ljudski oslonac, ali ako mi čovjek pomaže i podupire me onda mu ja posuđujem ruke. Ne temeljite ništa na vašoj bijedi; kod ljudi ništa nije snažno ni veliko, nego se oslonite na Oca svjetla od kojega dolazi svaki savršeni dar. Nadajte se svemu vremenskomu i vječnomu od njegove milosti jer on se svojom providnošću očinski brine za vas. Ništa mu ne čini tako veliku uvredu kao kad očajavate i zdvajate o njemu jer je dobar po naravi, a kad oprašta, Bog je oduševljen. Radite sa strahom oko spasenja ne padajući u beznađe, dodajte svetu nadu, ali bez preuzetosti. Bez oklijevanja odrecite se svijeta, varljivog, nestalnog i zlog i neka se vaša nada oslanja samo na Boga koji vas drži u svojoj ruci. Kako biste imali ovo povjerenje i oslonac u Gospodina, čuvajte vašu nevinost, imajte čisto srce. Recite: Bog je moj dobri Otac i njemu vičem: Abba, Oče! Marija je moja slatka Majka, neću pasti u pakao. Kada po slabosti ili zlu sagriješite, padate dolje, molite Boga neka vam bude milostiv i ne očajavajte. Prigrlite njegovo milosrđe, uronite u njegovu krv svoje grijehe. On je uvijek dobar i prašta skrušenim srcima. Nasljedujte vjernu Djevicu, posvetite se njezinom služenju, stavite svoju nadu u nju i ne možete propasti. Gospodine, zasigurno je moj grijeh manji od tvoje dobrote. Uzdam se u tebe s pravom, bez straha da ću biti odbačen. Uzdam se u tebe poput mojih otaca, a ti ćeš me uslišati kao i njih. Što je moja nevolja veća, ti ćeš se više proslaviti. Kad bi imao u ruci munju spremnu da me satere svojim udarcima, ja bih se i tada uzdao u tebe. Uzdam se u tebe i protiv svake nade i kad ću morati izgubiti život, ako me ti ne budeš branio, ali ne, poznajem tvoju ljubav. Moje pouzdanje je potpuno: oprosti ako je to presmiono, učini mi po mojoj nadi u tvoje blago milosrđe. Nadam se na zemlji tvojoj milosti, dobrima duše i tijela. Nadam se da ću te vidjeti licem u lice i uživati sva tvoja blaga. I po Isusu i po Mariji, u tebe se Gospodine uzdam u miru. Nadat ću se cijeli svoj život i sigurno neću propasti“ (P 7, 25-41).

5. Rast ljubavi i ostale kreposti na putu postizanja savršenstva i sjedinjenja s Bogom

Treća bogoslovna krjepost je ljubav. Ljubav je najuzvišenija krjepost kršćanstva po kojoj ljubimo Boga zbog njega samoga, jer je beskrajno dobar, i jer je on nas prvi ljubio (1 Iv 4, 10), a same sebe i bližnjega ljubimo zbog Boga samoga jer nas on ljubi. Ljubav se iznad svega očituje u potpunom predanju čitavoga bića Bogu u kome vjernik sjedinjuje svoju volju s voljom Božjom jer je sam u sebi dobrota i ljepota i jer je beskrajno nesebičan prema ljudima koje je iz ljubavi stvorio, otkupio od grijeha, učinio svojim sinovima i pripravio za njih vječni život po sjedinjenju sa sobom. U kršćanstvu ljubav uvijek iznova ostaje prva, glavna i najveća zapovijed (usp. Mt 22, 37). Dakle, i kao krjepost ljubav je najveća jer međusobno povezuje sve krjeposti i daje smisao svakom i svačijem kršćanskom savršenstvu. Ljubav sama u sebi ne poznaje granice, beskrajna je i uvijek otvorena daljnjem rastu.[32] Po svojoj naravi teži za sjedinjenjem i dovodi do njega. Na putu sjedinjenja upravo ljubav prema Bogu i bližnjemu dominira cjelokupnim duhovnim životom. Svetac u pjesmi kao da sama ljubav govori u prvom licu tako zanosno potiče:

[32]J. Morinay, *Virtu*, u DSM, str. 1877 -1902. Autor obrađuje nauku i dinamike krjeposti u monfortanskoj duhovnosti te ukazuje na dinamiku njihovoga rasta; G. Madore, *Amore*, u DSM, str. 63-70, obrađuje krjepost ljubavi.

„Ja sam kraljevska krjepost, ili bolje, božanstvenost, prva bogoslovna krjepost koja se zove ljubav. Ja sama činim da se Boga čisto ljubi, a Bogu za ljubav svoga bližnjega kao sebe samoga. Teško me je shvatiti, vječna sam, Gospodin me u svom srcu stvorio, nad njim imam svu vlast. Sama sam pobijedila, ali bez rata, strahopoštovanog kralja neba učinila čovjekom na zemlji kako bi spasio nesretnike. Među krjepostima ja sam kraljica, sve druge idu iza mene. Ja u svojoj ovlasti imam sva dobra i Bog sam sluša moj zakon. Zakon od mene dobiva život, on u meni doseže cilj, bez mene se ništa ne posvećuje, bez mene svaka krjepost vene.

Činim sve krjeposti ugodnima, njihov sam ljubavni žalac. Po mojoj gorućoj snazi i najteži tereti lete u nebo. Ja činim da mudar čovjek sve napusti, sve podnosi, sve hrabro poduzima i raduje se smrti. Ja po svojim moćnim dražima mijenjam gorčinu u slast, činim da i najtvrđi pobjednici polože oružje iz ruku. Činim da se vjerna duša u vatrenim kolima uspne do Boga, zaručujem je s Bogom i preobražavam posve u Boga. Ja sam vlastita narav koja razlikuje sve izbrane, ja sam slava i svjetlo i povezanost njihovih krjeposti. Bez mene zlato je samo glina i sama krjepost je grijeh, a s druge strane sve je veliko, sve je korisno kad je sa mnom povezano. Ja razlikujem i mjerim stupanj časti blaženih. Ljubav velika i čista nosi dušu u najviše visine neba. Ljubite Boga koji želi da ga se ljubi, to je njegova najveća zapovijed. Ljubite ili budite odbačeni i prokleti vječno. Bog vas ljubi, on je istinit, ljubite i vi njega; on je dobar i ljubak, dajte i vi njemu svu vašu ljubav. Kako ljubiti, treba li biti vješt, svet ili bogat, snažan ili moćan? Ako čovjek ima srce, to je lako.

Ljubav je slatka i očaravajuća. Tko ljubi čini čuda i činit će sve što želi. Bez velike muke i bez velikih bdijenja, usprkos svemu on će se spasiti. Bez mene život je beskoristan, čovjek je bez milosti i krjeposti, uzalud se u Evanđelje vjeruje, i najveće srce je poraženo. Milost i sva priroda, zemlja, voda, zrak i vatra, i svaki stvor kliče ljubavi, ljubavi Božjoj. Čista ljubav se izvrće finom suptilnošću, dopustite onda da vam kažem moje istinske osobine. Ja nisam nikad dokona, ako se odmaram, to je u Bogu. Moja narav je poduzetna, ja sam aktivna poput vatre. Nepobjediva sam ratnica, jaka sam kao smrt, ništa nije tako snažno ni tako mučno da ga ne bih s uspjehom pobijedila. Svaki teret činim laganim, poravnavam put u nebo. I najgorče križeve činim slatkima poput meda. Spretnošću nevinosti privlačim srce poput magneta, u jednom času činim od njega izvrsnu hostiju u Božjem srcu. Nema ništa što bi mi bilo slično, bez mene sve je uzaludno, sve prolazi samo ja trajem poput Boga u vječnosti. Ja sam bez granica, bez kraja i početka, jer voljeti Boga kako on zaslužuje, znači voljeti ga beskrajno. Čista poput zlata i još čišća, ljubim Boga bez interesa, bez obzira na stvorenje, izvan njega samoga ništa mi se ne sviđa“ (P 5, 1-27).

Kao i druge krjeposti ljubav ima svoj put rasta. Na počecima duhovnog života vjernik se prije svega treba truditi da po grijehu ne izgubi život milosti te svoju ljubav prema Bogu dokazuje borbom protiv svega što bi je moglo ugasiti. Kako se duša više čisti i sazrijeva i ljubav postaje sve vjerodostojnija. Uz glavni motiv ljubavi prema Bogu zbog Boga samoga, duša često ljubi Boga i zbog drugih razloga jer nas privlači darujući nam ono što molimo, jer nam uspijevaju djela koja poduzimamo, jer kušamo radost i slast u samoj molitvi ili činima ljubavi, dobrim djelima itd. A kad se duša nađe u suhoćama, tami, nutarnjim i vanjskim poteškoćama i mučnim situacijama te kuša nešto slično od onoga stanja kada je Isus s križa povikao: Bože moj, Bože moj zašto si me ostavio?, te usprkos svega, osoba nastavlja moliti, vjerovati, izvršavati svoje obaveze i činiti čine ljubavi prema Bogu. On sam na taj način pročišćuje ljubav od svake primjese sebeljublja i vodi je prema savršenstvu. Sv. Ljudevit u nastavku iste pjesme govori o preprekama koje treba savladati kao i sredstvima da se zadobije čista ljubav kao da nam sama ljubav govori:

„Ja sam u svojoj vlastitoj naravi ispunjenje zakona, ali čim ga čovjek krši, on je zaveden, to više nisam ja. Ovih pet stvari ratuje protiv mene: tijelo, vlastita volja, svjetovna i zemaljska ljubav, lijenost i bezakonje. Sebeljublje je posve suprotno od svete vatre božanske ljubavi, treba sve trpjeti i sve učiniti kako bi se protjeralo ovu profinjenu pakost. Kako bi se gorilo mojim čistim plamenom, kako bi se kušalo moje sveto pomazanje, treba mrziti svoju dušu čak do mrtvljenja. Moja spasonosna vatra se gasi vodom lakih grijeha. Tko ih ne čini svojevoljno, doći će do čiste ljubavi neba. Gdje će me u punini naći ako ne u Presvetom Sakramentu? Ja sam tu skrivena u povučenosti, to je moj istinski sadržaj. Sretan onaj tko se pričešćuje, srca poniznog, vjernog i čistog, bez mlakosti, bez dvoličnosti, on će imati moj plamen, on je čist. Želite li da vas potaknem? Prionite na

molitvu, vi ćete tako postati moja žrtva, a ja vaša savršenost. Pobjegnite od svijeta u povučenost kako biste u miru molili Boga. Tako su sveci u skrovitosti kušali moju vatru poprimili moje crte. Budite milosrdni prema svima, ljubite i vaše neprijatelje, bez ove istinske ljubavi, nije dopušteno posjedovati me. Kako biste ljubili Isusa dan i noć tajna je u ljubavi prema Mariji. Ona je majka i požar lijepe i savršene ljubavi. Govoriti o Bogu svojim ponašanjem, trpjeti za njega, čuvati njegov zakon, ljubiti križ i molitvu, to su sigurni moji znaci.

Moje te srce tisuću puta želi, ljubavi božanska, dođi u mene, biti bez tebe je mučeništvo, dođi i daj mi zakon. Evo moga tijela, evo moje duše, sve je tvoje, o Kraljice Neba, zapali tvoj plamen i žrtvuj sve u tvojoj vatri. Ne štedi stvorenja kako bi učinila mjesto za Stvoritelja, učini ga usprkos mojoj naravi učiteljem i zakonom moga srca. Oprosti, o božansko milosrđe, moja odbijanja i moju hladnoću. Evo, otvaram svoje grudi tvojim čarima i tvome žaru. Po utrobi Marijinoj, po zaslugama Isusovim, dođi k meni, molim te, neću se više odupirati. Božanski Isuse, ljubavi uzvišena, samo tebe ljubim ovdje na zemlji, ljubim te i kažem prokleti koji te ne ljube. Da, predraga ljubavi, ljubim te, ne zbog straha od kazne, ni zbog nagrade, nego jedino zbog tebe samoga. Moj dragi zaručniče, grlim te, potpuno ti se predajem, tako i treba, jer si ti prvi mene zagrlio“ (P 5, 29-47).

Dakle ljubav prema Bogu duša koje su došle do sjedinjenja se očituje u tome da i usred velikih kušnji, muka i poteškoća nutarnjih ili vanjskih duša postojano želi da se u svemu vrši volja Božja. Ovo stalno stanje da se bude Bogu po volji vodi do vjernosti u malim stvarima. Svetačka tradicija uči da suobličenje volje s voljom Božjom je dovelo do sjedinjenja kada duša s ljubavlju prima ono što joj je ugodno kao i ono što joj je mučno i teško. Sv. Franjo Saleški to izražava poznatom izrekom: „Ništa ne tražiti, ništa ne odbiti“u smislu da duša ne traži i ne odbija protivštine koje joj Bog pripusti na duhovnome putu.

Sv. Bernard to ovako izražava: „Ljubav prema Bogu vodi do neprestanoga traženja Boga u trajnome naporu za Njega, duša sve podnosi bez da se ikada umori, u smislu da bi odustala, sve kušnje živi u sjedinjenju s Kristom, u istinskoj žeđi za Bogom; ovo čini da duša brzo trči prema Njemu, ovo stanje duše sobom donosi svetu odvažnost i neustrašivost, neodjeljivo nas veže uz Boga, s Njim sjedinjuje, čini da izgaramo slatkom gorljivošću za Njega i konačno nas potpuno Njemu suobličuje u Nebu“. (*Komentar Pj 8,6*)

O naravi ljubavi koja nužno vodi prema sjedinjenju sv. Franjo Saleški piše: „Veliki kralj Salamon divno opisuje ljubav Spasitelja i pobožne duše. Taj opis čitamo u božanskom djelu, koje se radi svoje čudesne miline zove Pjesma nad pjesmama. Salamon nas potpuno mirno i polako uzdiže u promatranju te duhovne ljubavi, koja postoji i živi između Boga i nas, kada pokreti naših srdaca odgovaraju nadahnućima njegova božanskoga veličanstva i kada se s njima podudaraju. Da prikaže tu ljubav, Salamon trajno upotrebljava sliku čistoga pastira i nevine, stidljive pastirice.

Salamon pušta pastiricu, da prva govori. Ona je na neki način iznenađena od ljubavi i svoj zanos ona izražava riječima: »Neka me poljubi poljupcem svojih usta!« (Pj 1.1).

Vidiš li, dragi Teotime, kako duša, prikazana u osobi te pastirice, u prvoj svojoj želji, koju izriče, traži čisto sjedinjenje sa svojim zaručnikom. Ta što drugo ona ispovijeda tim usklikom nego da je to jedini cilj, kojemu ona teži i za kojim ona uzdiše. Jer, molim te lijepo, što drugo želi da rekne taj prvi uzdah: »Neka me poljubi poljupcem svojih usta?«

Oduvijek se, kao po prirođenom instinktu, poljubac upotrebljavao, da se njime izrazi savršena ljubav, to jest sjedinjenje srdaca. I to nije bez razloga. Naše strasti i sjetilne pokrete, koje naše duše imaju zajedničke sa životinjama, mi ih pokazujemo na očima, na obrvama, na čelu i uopće na cijelome licu. »Čovjeka se poznaje po licu«, kaže Sveto Pismo. (Prp. 19. 26.) A Aristotel, tumačeći, zašto se kod velikih ljudi obično ne slika ništa drugo nego samo lice veli: »To je zato, jer naše lice pokazuje, tko smo!« …

Kada Duh Sveti želi istaći savršenu ljubav, on tada gotovo uvijek upotrebljava riječi sjedinjenja, spajanja i stapanja. »A mnoštvo vjernika«, kaže sveti Luka, »bilo je jedno srce i jedna duša«. (Dj 4.32). U svojoj velikosvećeniičkoj molitvi na Posljednjoj večeri Naš Gospodin je molio, da svi budu jedno, kao što si, Oče, u meni i ja u tebi!« (Iv 17.21.) Sv. Pavao nas opominje, da se trudimo, kako ćemo sačuvati jedinstvo duha u jedinstvu mira. (Ef 4.3). To jedinstvo srca, duše i

duha znači onu savršenu ljubav, koja više duša stapa u jednu. Tako čitamo, da je Jonatanova duša bila stopljena s Davidovom dušom, to jest, kako Sveto Pismo dodaje, Jonatan je ljubio Davida kao svoju vlastitu dušu. (1 Sam 18.1.)

Veliki apostol Francuske sveti Dionizije Areopagita izričući kako svoju vlastitu misao, tako isto i mišljenje svojega svetoga učitelja Hijeroteja piše: »U jednome jedinom poglavlju »O Božjim imenima« ja držim, da stotinu puta piše, da ljubav sve sjedinjuje, sve spaja, sve povezuje, sve skuplja i sve stapa u jedno jedinstvo«. Sveti Grgur Nazijanski, Govori 43.20, i sveti Augustin, Isp. 4.6., pišu, da su njihovi prijatelji jedna duša s njima. A Aristotel je već u svoje doba uzakonio ovakav način govora: »Kada mi«, kaže on, »želimo reći, koliko ljubimo svoje prijatelje, tada mi kažemo: »Duša mojega prijatelja i moja duša samo su jedna duša«. Mržnja nas rastavlja, ljubav nas spaja. Svrha ljubavi nije dakle ništa drugo nego sjedinjenje onoga koji ljubi s onim što ljubi“ . (*Teotim IX*)

Ovaj rast u kreposti ljubavi koji je doveo dušu do sjedinjenja s Bogom je istovremeno rast i u drugim krepostima. Ovdje na poseban način ukazujemo na jedan vidik poniznosti koji naglašava svetačka tradicija kada govori o zreloj teologalnoj ljubavi prema Bogu koja dovodi do sjedinjenja.

U tom smislu na bilo koji način da je izražena temeljena dinamika puta duhovnog rasta puta u katoličkoj svetačkoj tradiciji kojom Bog vodi dušu ukazuje se na jednu odlučujuću dimenziju, dublju spoznaju smoga sebe pred Bogom na autentično evanđeoski način što sobom kao plod duhovnoga rasta donosi spoznaju vlastite bijede i niske misli o sebi u sebi samome. A to je put za veću poniznost te kao posljedica toga i rast većoj čistoći ljubavi što je sama bit svakog duhovnog rasta.

Tako da paradoksalno govoreći duhovni rast nije u tome kako duša misli ili doživljava da je sve veće i veća, ili sve uzvišenija i uzvišenija, ili sve duhovnija i duhovnija nego duša proživljava duhovni rast kao nisku misao o sebi u samome sebi, spoznaja vlastite niskosti i bijede ali na evanđeoski način bez malodušja, očaja i depresija zbog toga, nego upravo suprotno, duša nastavlja odlučno tražiti Boga u svemu te i vlastita bijeda samoj duši postaje oltar Božjeg milosrđa.

O toj niskoj misli duše o samoj sebi u sebi koja je Božji prijatelj bl.Marija Terezija ovako zapisa: „Oholim je dušama neshvatljivo, kako su se sveci mogli smatrati gorima od svih ljudi. Nedostojnima milosti, koje su primili od Božje dobrote i milosrđa, nevrednijima čak i od onih, koji su u očima ljudi najgori zločinci. Duši, koja je zaista ponizna, koja dnevno uzdiše zbog svoje slaboće i bijede, izgleda posve naravno, da su sveci o sebi mislili tako nisko.“[33]

Sv. Ivan Marija Vianney ovu nisku misao o sebi povezuje izravno s djelovanjem Duha Svetoga: „Tko ima Duha Svetoga spoznaje samoga sebe i ne može imati visoko mišljenje o sebi i svome životu jer je posve prožet dubokom spoznajom vlastite bijede. Oholice su siromašni slijepci koji nemaju Duha Svetoga u sebi“. (*Zlatna zrnca 85*)

Kraće je definira sv.Bernard: “Krepost po kojoj čovjek, potpunom spoznajom samoga sebe, postaje sam sebi ogavan.“(*Stupnjevi poniznosti I,2*)

Ali ova spoznaja sebe, vlastite bijede i ništavila u duši koja živi autentičnu ljubav nije razlog uznemirivanja bijega, malodušja, očaja, depresije nego postaje prava evanđeoska poniznost bez koje nema temelja za ljubav koja vodi do sjedinjenja s Bogom

Ovdje, kao jedno lijepo svetačko svjedočanstvo o tome što bismo htjeli kazati, donosimo iskustvo sv. Faustine Kowalske zapisano u njenom *Dnevniku:*

«O moj Isuse, nema ništa bolje za dušu nego poniženje. U preziru se krije tajna sreća. Kad duša spozna da je po sebi ništavilo i sama bijeda, a sve što ima od dobra, dar je Božji. Kad ona vidi sve u sebi poklonjenim darom i da je samo bijeda njezino vlasništvo, ona ostaje u stalnoj poniznosti pred Božjom Slavom. Ali Bog, koji vidi dušu u takvom stanju, prati je Svojim milostima. Kad se duša produbi u bezdanu svoje bijede, nju će Bog uzvisiti snagom Svoje svemoći.

Ako je ovdje na zemlji neka duša zaista sretna, onda to može biti samo istinski ponizna duša. Na početku jako trpi sebeljublje, ali nakon hrabre ustrajnosti Bog podjeljuje duši mnogo razumijevanja,

[33] *Isto*, str. 15, 16.

a ona spoznaje kako je sve bijedno i varljivo. Samo sam Bog je u njezinom Srcu. Ponizna duša ne gradi na sebi samoj, nego sve povjerenje stavlja u Boga. Poniznu dušu brani Bog i povjerljiv je s njenim poslovima. Onda duša ostaje u najvišoj sreći, koju nitko ne može pojmiti»

Bl. Marija Terezija od sv. Josipa upućuje dušu na postojanost upravo u tom potpunu ogoljenju duše u njoj samoj. „Ostani postojana u posvemašnjoj golotinji duše, bez ikakve brige, bez želje, bez navezanosti ili prisvajanja. Naš te Gospodin ljubi i želi da mu posve pripadaš. Počivaj do Njegovih nogu i na Njegovom Srcu, a da ti nitko u tome ne pomaže.“[34]

Bl. Marija Terezija od Sv. Josipa poručuje: „Što bi učinila, ako se nikad ne bi oslobodila svojih kušnji? Rekla bi: 'Bože, ja pripadam Tebi. Ako Ti se moja bijeda sviđa, umnoži je i produži.'“[35]

Sv. Ljudevit Montforski poziva čak na radost zbog te spoznaje: „Bijedna djeco Marijina! Vaša je slaboća skrajna, vaša je nepostojanost velika, vaše je dno sasvim pokvareno. Treba priznati, i vi proistječete iz iste pokvarene gomile Adamovih i Evinih sinova. Ali ne klonite zato duhom, nego se utješite i radujte se. Evo vas učim tajnu, tajnu koju ne poznaje skoro nijedan kršćanin, pa ni oni najpobožniji.“

Naravno da ovo sjedinjenje s Bogom po sjedinjenje volje s voljom Božjom podrazumijeva i prakticiranje svih ostalih kreposti. Ovdje ukazujemo samo na neke. Iznad svega jakost i velikodušnost što podrazumijeva odlučno poduzimati i podnositi poteškoće u vršenju onoga što duša spozna kao volju Božju.

Ljubav prema Bogu je nedjeljiva od ljubavi prema bližnjemu.[36] On želi i zapovijeda ljubav prema bližnjemu. U ljubavi prema bližnjemu ne samo da treba izbjegavati sve što joj se protivi kao mržnju, antipatiju, zavist, ogovaranje, klevetanje, ljubomoru, sumnjičavost, nepromišljene sudove, svađu, uvrede sablazni nego treba praštati, misliti, željeti i činiti dobro svima sve do herojske ljubavi čak i prema neprijateljima. Naravno da to sve skupa samom čovjeku nije moguće, nego je kršćanska ljubav prema bližnjemu izraz i odraz naše ljubavi prema Bogu iz koje crpi i motive i snagu. Bližnjeg se ljubi zbog Boga samoga i snagom njegove milosti koja traži svu našu suradnju. Svetac potiče:

„Više ne želim pjevati uzalud! Pjevajući moje srce se izražava, a ljubav prema bližnjemu otvara moje srce i sklada ovu pjesmu. Živjela sveta ljubav zbog koje osjećam ustreptalost srca. Po njoj čovjek ljubi svoga bližnjega kao sebe samoga, samo za ljubav Božju, jer on zapovijeda da se ljubi bližnjega bez obzira na manjkavosti, bez zgražanja nad njegovim grijesima. Uzvišeni apsolutno želi da čovjek ljubi svoga brata čovjeka, to je najveća zapovijed Stvoriteljeva i Očeva. One koji se ne pridržavaju te zapovijedi on strogo kažnjava. Ljubav po svojoj ljepoti i sjajnoj čistoći prekriva i ruši najveće bezakonje. Srce je puno čistoće čim u njemu vlada ljubav. Imajte ljubavi jedan za drugoga, rekao nam je sv. Petar.

To je najvažnija točka, nema ničeg većeg na zemlji. Ljubav je savršenostvo svake religije. Obilježje predodređenih je milosrđe za svoga brata. Isus nam je dao ovaj nepogrješivi znak kako bi razlučio svoje sluge od lažnih štovatelja. Evo moje velike zapovijedi, rekao nam je svima sam Isus, ljubite nježno jedan drugoga jednako kao što ja ljubim vas. Ta je zapovijed nova u svojoj blagosti, a drevna u svojoj veličini. Čovjek je posve crven od krvi Isusa Krista, moga dragog učitelja. Ako on u mome srcu nema svoje mjesto, onda sam ja Juda, još veći izdajnik. Može li kršćanin činiti krivo onomu za koga je sam Bog umro? Ljubi svoga brata, dobri kršćanine, bez kojega bi bez sumnje bio proklet. Poganin je onaj tko ne zna za Boga, za cijenu njegova koštanja. Možeš li ga prezirati znajući koja je njegova cijena. Što da kažem?“ (P 14, 1-20, dijelovi).

Ljubav prema bližnjemu duša koje su došle do sjedinjenja s Bogom se iznad svega očituje u gorućoj želji za vječnim spasenjem bližnjega, a očituje se i u poteškoćama života kada je duša

[34] *Mali vodič k savršenosti*, str. 39.
[35] *Isto*, str. 36.
[36] O ljubavi prema bližnjemu u monfortanskoj duhovnosti pisali smo u cjelini 4.3.

sklonija dobrohotno suditi i govoriti o bližnjemu pa makar bile očite i njegove pogreške, u želji da mu se pomogne u potrebi, praštajući potpuno uvrede koje je doživjela. Sve ovo gotovo redovito je popraćeno samilošću prema posljednjima, siromasima bilo koje vrste, teškim grešnicima sa molitvom željom da se pokaju i spase. Ova i ovakva ljubav prema bližnjemu proizlazi iz sjedinjenja duša s Bogom i vodi sve više i više do rasta u tome sjedinjenju.

Rast vjere, ufanja i ljubavi kod življenja posvete ima još jednu važnu dimenziju koju druge duhovnosti nemaju u toj mjeri. Živeći posvetu, Marijino se majčinstvo ostvaruje na više načina, a na poseban način se to očituje u tome da Marija utiskuje u dušu svoj pečat svetosti vodeći je do sjedinjenja s Kristom Mudrošću. Marija divno djeluje u duši koja joj se posveti čineći je dionicom svojeg duhovnog bogatstva. Marijino djelo u duši sastoji se i u tome da u nju utiskuje duhovni pečat svoje slike, vodeći dušu tako da postane slična njoj. Put svetosti onoga tko se predaje i povjerava Mariji ostvaruje se tako da ona ima potpunu slobodu da u dušu utiskuje ljepotu svoje duše i krjeposti, a to ima veliki učinak na rast vjere, ufanja, ljubavi kao i ostalih krjeposti. Prepustimo riječ svecu:

„Ako ovu pobožnost vjerno obavljamo, ona proizvodi u duši bezbroj učinaka. Ali glavni dar koji duše uživaju jest uspostava Marijina života u duši ovdje na zemlji, tako da ne živi više duša nego Marija u njoj: ili duša Marijina postaje njezina duša, da tako kažemo. Dakle, kada je po neizrecivoj, ali istinskoj milosti Marija kraljica u jednoj duši, kakve li sve divote u njoj ne izvodi! Budući da je umjetnica velikih čudesnih djela, posebno u nutrini, ona tu radi potajno, čak i bez znanja te duše, koja bi pokvarila ljepotu njezinih djela kada bi to saznala. Budući da je ona posvuda Djevica plodna, unosi u svaku nutarnjost u kojoj prebiva čistoću srca i tijela, čistoću u nakanama i namjerama, plodnost u dobrim djelima.

Ne misli, draga dušo, da Marija, najplodnija od svih stvorenja i koja je pošla tako daleko da je rodila samoga Boga, ostaje besposlena u vjernoj duši. Ona će učiniti da duša neprestano živi u Isusu, a Isus u njoj. Dječice moja, koju iznova rađam dok se Krist ne oblikuje u vama (Gal 4, 19); ako je Isus Krist, Marijin plod, u svakoj duši posebno, i u svima općenito, to je u duši gdje ona prebiva na osobit način Isus Krist njezin plod i njezino remek-djelo. Konačno, Marija postaje sve toj duši kod Isusa: rasvjetljuje njezin duh svojom čistom vjerom. Produbljuje njezino srce svojom poniznošću, širi ga i raspaljuje svojom ljubavlju, čisti ga svojom čistoćom, oplemenjuje ga i obogaćuje svojim majčinstvom. Ali čemu se zadržavam? Samo je iskustvo kadro pokazati nam sva ta čudesa Marijina, koja ne mogu shvatiti učeni i oholi ljudi, pa čak ni oni osrednje pobožni“ (MT 55-57).

I veliki papa naših dana Ivan Pavao II. u *Pismu o nauci sv. Ljudevita Montforskoga* govori o življenju posvete kao svetosti koja se sastoji u savršenstvu u ljubavi: „Svetost se sastoji u savršenstvu u ljubavi prema Bogu i čovjeku što je predmet prve i najveće Isusove zapovijedi (usp. Mt 22, 38), a i najveći je dar Duha Svetoga (usp. 1 Kor 13, 13). Tako u svojim pjesmama sv. Ljudevit predstavlja vjernicima uzvišenost ljubavi (P 5), svijetlo vjere (P 6) i postojanost nade (P 7).

U monfortanskoj duhovnosti dinamizam ljubavi je na poseban način izražen simbolom ropstva ljubavi Isusu po primjeru i uz pomoć Marije. Radi se o punom zajedništvu s Kristovim poništenjem (kenosis); zajedništvu življenom s Marijom, blisko prisutnom u otajstvima života Sina. Ropstvo ljubavi, dakle, treba interpretirati u svijetlu divne razmjene između Boga i čovječanstva u otajstvu Utjelovljene Riječi. Radi se o istinskoj razmjeni ljubavi između Boga i njegova stvorenja, u uzajamnom potpunom daru samoga sebe: „Duh ove pobožnosti, se sastoji u tome da učini dušu ovisnom u nutrini i ropkinjom Presvete Djevice i Isusa po njoj“ (MT 44). Paradoksalno ova „veza ljubavi“ ovo „ropstvo ljubavi“ čini čovjeka potpuno slobodnim, istinskom slobodom djece Božje (usp. PP 169). Radi se o tome da se potpuno predamo Isusu, odgovarajući na ljubav kojom nas je on prvi ljubio. Svatko tko živi u toj ljubavi može reći sa sv. Pavlom: „Ne živim više ja, nego Krist živi u meni“ (Gal 2, 20).[37]

[37] *Lettera di Giovanni Paolo II sulla dottrina di san Luigi Maria de Montfort,* Rim, 2004, Edizioni monfortane, str. 7-8.

Kako duhovni život raste, ljubav prema Bogu i bližnjemu postaje njegovom glavnom oznakom i sredstvo sjedinjenja s Bogom. Vjera, ufanje i sve druge krjeposti se sažimlju s njom, a ljubav postaje kraljicom svih krjeposti. Duša koja je po posveti uz Marijinu pomoć došla do sjedinjenja s Bogom, sve čini prožeta ljubavlju i zahvalnošću. Ni na koji način ni najmanjim svojevoljnim grijehom ne želi više uvrijediti Boga, ali sve do kraja života može padati u nesvojevoljne slabosti i nesavršenosti koje su izraz krhkosti i bijede ljudske izranjene naravi. Ponesen i prožet ljubavlju svetac pjeva:

„Kako je ugodno dan i noć pjevati hvalospjev o predivnoj ljubavi! O moj Isuse, ljubavi moja, ljubim te, ništa ne želim ljubiti osim tebe. Čovjek ne zna koja je sreća ljubiti te, moj Spasitelju. Ljubim Isusa! Kršćani, uzviknite tako, kušajte koliko je slatka ljubav. Uistinu, nemamo li razlog ljubiti tako dobrog Gospodina? On sam je beskrajno dobrostiv, čista ljepota, bez mane, bogat i darežljiv, dobar bez primjese zla. Što je slađe, što li razboritije do li voljeti ga cijelim srcem? Kad ne bih ljubio njega miloga, moje srce ne bi bilo zadovoljno. Bilo bi zarobljeno i uznemireno, sve bi mu postalo gorko. Ljubav oslobađa i kaže mu: O Gospodine, tvoj jaram nije težak! O, kako je slatko ljubiti te! Što? Dobrom Gospodinu ljubav nije uzvraćena? Je li uzalud to što on nas neprestano ljubi i što nas obasiplje svojim dobročinstvima? Ne, ne, prokletstvo grješnicima koji mu ne daju svoje srce! Ljubimo, kršćani, njegovo milosrđe nas potiče, ljubimo ga svi zauvijek. O Bože ljubavi, ognju gorući, budi naš slatki osvajač. Zagrli nas, ražari svojim božanskim plamenom neka naša srca budu tvoje boravište. Oprosti, Božansko milosrđe, što smo ti se toliko odupirali. Od sada ćeš ti vladati našim dušama, a mi ćemo ponavljati dan i noć: Ljubavi, ljubavi, ljubavi, ljubavi. Amen. Isus i Marija, na veću slavu Božju“ (P 135).

Razmisli! Prolazi li moja vjera u Boga kroz faze rasta u fazu sazrijevanja? Je li moja nada postojana usprkos vanjskih i nutarnjih poteškoća? Do koje mjere ljubav prema Bogu i bližnjemu prožima moje iskustvo? Što bi o mom svjedočanstvu življenja vjere kazali moji bližnji?

6. Ljubav prema Isusu Raspetome i proslavljenome te prema Gospi na putu sjedinjenja

U povijesti katoličke tradicije kad se govori o sjedinjenju duše s Bogom bilo je zabluda i krivih učenja koja su naučavali da na višim stupnjevima duhovnog puta duša bi trebala ne usredotočiti se više na Krista i njegovu ljudsku narav nego izravno na Boga. Sv. Terezija Avilska ukazuje na tu napast koju je i sama kratko iskusila:

„Izgleda da ove duše koje kušaju tako velike užitke ne trebaju više razmišljati o otajstvima ljudske naravi našeg Gospodina Isusa Krista i da se trebaju usredotočiti samo na ljubav… Htjela bi vas opomenuti da pazite u vezi ovoga, i usuđujem se kazati da ne vjerujete onima koji vam drugačije govore… kako se možemo svojevoljno udaljiti od onog što je sve naše blago i sav naš lijek? … Isus je kazao da je On put (Iv 14,6). Kazao je također da je On svijetlo (Iv 8,12) i da nitko ne dolazi Ocu osim po njemu (Iv 14,6). Uistinu oni koje je Gospodin uveo u sedme odaje uistinu se ne odvajaju od Isusa Krista koji je naš divni uzor po svojoj divnoj ljudskoj naravi i svome Božanstvu istovremeno, On im vjerno društvo. Život je dugačak i muke u velikom broju nam dolaze u susret. Da bismo ih podnosili kako treba trebamo Isusa Krista držati za uzor, apostoli i sveci su podnosili muke. Druženje s dobrim Isusom je uzvišeno, ne odvajajmo se od Njega i njegove svete Majke… Ponavljam vam sestre, čuvate se ovoga puta[38] i smatrajte ovaj put opasnim. Đavao bi mogao dovesti vas do toga da izgubite pobožnost prema Presvetom Sakramentu“. (*Zamak duše VI, 7*)

Između ostaloga još je apostol Pavao govorio: „Ne želim među vama znati ništa osim Isusa Krista i to Krista raspetoga“ (1 Kor 2,2)

U *Dijalogu* sv. Katrine Sijenske koji je pisan u prvom licu kao da sam Bog Otac govori čitamo: “Znak koji se vidi kod apostola nakon što su primili Duha Svetoga je taj što su izišli iz dvorane cenakula, slobodni od svakoga straha naviještali su moju riječ, je taj da se nisu bojali

[38] To jest udaljavanja od ljudske naravi Isus Krista.

trpljenja nego naprotiv time su se dičili… Oni koji jako ljube moju čast te su gladni i žedni spasa duša trče za stol svetoga križa i ništa ne može usporiti njihovu trku, ni uvrede ni progonstva, ni užici koje im nudi ovaj svijet… Ovima dajem milost da osjete da se nikada ne odvajam od njih, nego počivam u njima svojom milošću i dokazivanjima moje prisutnosti“ (*iz poglavlja 74, 76 i 78*).

Znaci ljubavi prema Bogu koja je dovela dušu do sjedinjenja s Njim su sjedinjenje s voljom Božjom, ljubav prema križu i bližnjemu.

Ipak kad se govori o sjedinjenju i ljubavi prema križu treba naglasiti da se radi o sjetilnoj, osjećajnoj ljubavi nego duhovnoj koja se može događati u duši dok je sjetilna ljudska narav u muci i kušnji. Sv. Ljudevit Montforski uči: „Kada vam velimo da ljubite Križ, ne govorimo vam o sjetilnoj ljubavi, koja bi bila samoj naravi nemoguća. Zbog toga razlikujte trostruku ljubav : sjetilnu ljubav; razumsku ljubav; vjernu i najsavršeniju ljubav, ili drugim riječima : ljubav koja proizlazi iz nižeg djela ljudskog bića i sjetilnosti; ljubav koja proizlazi iz plemenitijeg dijela čovječje naravi, to jest razuma, i ljubav najvišega dijela ili vrhunca duše a to je vjerom prosvijetljeni razum.

Bog ne traži od vas, da ljubite križ sjetilnom voljom, jer je put posvema pokvarena i grešna (usp. Iv 1,13), pa je sve, što proizlazi od nje, pokvareno, i ona se ne može vlastitom snagom podložiti ni volji Božjoj ni njegovom zakonu razapinjanja i Križa. Govoreći o toj volji, naš Gospodin je vapio na Maslinskoj gori: *Oče, neka ne bude moja, nego tvoja volja!* (Lk 22, 42). Kada niža sjetilna narav čovječja u Isusu, premda je bila posvema sveta, nije mogla ljubiti Križ neprekidno, koliko će više odbijati od sebe križ naša sjetilna narav!

Može se doduše dogoditi, da mi noseći križ kušamo sjetilnu radost poput svetaca, ali tu radost ne prouzrokuje naša sjetilnost, premda je putena, nego je izvor toj radosti u višem dijelu čovječje naravi, koja je tako puna božanske radosti Duha Svetoga, da se ta radost može odražavati i u nesavršenijem dijelu čovječje naravi. U tom času može razapeta duša klicati sa Davidom : *Srce moje i moje tijelo kliču Bogu živomu* (Ps 84,3).

Drugi način ljubavi križa koji ja nazivam razumskom ljubavi, i koja je u višem dijelu duše, u razumu je posvema duhovna. Ona izvire iz spoznaje sreće, koju imamo trpeći za Boga, i ovu sreću može i sama duša primijetiti, pa je ta spoznaja unutarnjim načinom jača i veseli. Ova ljubav, koju smo spoznali razumom, i ako je dobra, što više veoma dobra, ipak nije uvijek nužna, da trpimo radosno i božanski.

Zbog toga i uče učitelji duhovnoga života, da ima još jedna ljubav; i ljubav najvišega dijela ili vrhunca duše - ili kako kažu filozofi, to je ljubav duha- po njoj iako se ne osjeća u osjetilima nikakve radosti i ne vide razumom nikakvo veselje u duši, ipak se ljube i kuša u svjetlu čiste vjere, križ koji se nosi. Naša je pak sjetilna i nesavršena narav u borbi sva uzbuđena te uzdiše, tuži se, plače i traži utjehu, tako da govorimo sa Isusom Kristom*: Oče, neka ne bude moja, nego tvoja volja*, (Lk 22, 42) ili sa Blaženom Djevicom Marijom: *Evo službenice Gospodnje, neka mi bude po tvojoj riječi!* (Lk 1,38). Jednom od ove dvostruke ljubavi savršenijega dijela naše duše moramo dakle ljubiti i prigrliti križ“. *(Pismo prijateljima Križa 50-53)*

Kada svetac govori o nošenju križa, onda ukazuje i na njegove učinke u duhovnom životu, a oni su povezani uz čišćenje i rast ljubavi:

„Naprotiv, ako trpite kako treba, tada vam križ postaje slatki jaram, što ga s vama nosi Isus Krist; pretvara se u dva krila duše kojima se diže u nebesa; postaje jarbol lađice koja vas sretno i lagano vodi u luku spasenja. Nosite strpljivo svoj križ pa ćete po sjaju ovoga križa, biti prosvjetljeni u vašim duhovnim tamama; jer tko ništa ne trpi u kušnjama, malo zna (usp. Sir 34, 10). Nosite radosno svoj križ, to će vas raspaliti ognjem božanske ljubavi jer nitko ne može čisto i savršeno ljubiti Spasitelja, a da ne trpi” (PPK 34).

„Križ je dobar i dragocjen iz mnogo razloga: čini nas sličnim Isusu Kristu; po njemu postajemo dostojna djeca nebeskog Oca, dostojni udovi Isusa Krista i dostojni hramovi Duha Svetoga. Bog Otac kažnjava svu svoju djecu koju prihvaća (usp. Heb 12, 6). Isus Krist priznaje za svoje samo one koji nose svoje križeve. Duh Sveti kleše i obrađuje svaki živi kamen nebeskog Jeruzalema, tj. sve predodređenike. Križ je dobar jer prosvjetljuje duh i daje mu veću spoznaju nego što mu daju sve knjige svijeta: „Tko nije ništa iskusio, malo znade” (Sir 34, 10). Ako ga dobro nosimo, postaje izvor, hrana i svjedočenje ljubavi. On u srcu raspiruje vatru božanske ljubavi i

odvaja ga od stvorenja. On podržava i povećava tu ljubav. I kao što je drvo hrana vatri, tako je i križ hrana ljubavi. On je najsigurniji dokaz da ljubimo Boga, a Bog se tim dokazom služi da nam pokaže svoju ljubav, ali traži i dokaz da mi njemu zasvjedočimo svoju ljubav. Križ je dobar jer je obilan izvor svih slasti i utjeha i jer daje radost, mir i milost u duši. Konačno, križ je dobar jer donosi onome tko ga nosi, izvanredno veliku vječnu slavu (usp. 2 Kor 4, 17) (LJVM 176).

Svetac poznaje slabost ljudske naravi kao i trajnu napast da se duhovni život shvati apstraktno samo kao neko razumsko ili spoznajno umijeće, dok se istovremeno u iskustvu svakodnevnice ne ulaže napor provođenja u praksu tih istih uvjerenja:

„Od križa se ne bježi na području teorije jer se nikad nije toliko govorilo i pisalo o njegovoj uzvišenosti i ljepoti kao danas, već na području prakse jer ga se bojimo, na nj se tužimo, ispričavamo se i od njega bježimo kad treba bilo što pretrpjeti. Zahvaljujem ti, Oče, reče jednog dana u zanosu radosti na pogled ljepote križa ta Utjelovljena Mudrost, što si sakrio od mudrih i razumnih ovoga svijeta ljepotu i blago mojega križa, i što si ih objavio poniznima i malenima“ (Lk 10, 21) (LJVM 174).

Montfort u poučavanju duhovnosti križa želi vjernika voditi što bliže svakodnevnom iskustvu u kome se u naizgled beznačajnim situacijama događa ili ne događa usvajanje mentaliteta Evanđelja. Križ nikada nije samom sebi cilj, patnja nije zbog patnje vrijedna. Ona je uvijek mučna i naporna, a svoju duhovnu vrijednost dobiva od duha u kome se s njom suočava:

„Ali nije dovoljno trpjeti; đavao i svijet imaju također svoje mučenike; moramo trpjeti i svoj križ nositi hodajući stopama Kristovim. Neka me slijedi (usp. Mt 16, 24), tj. neka nosi križ kako ga je nosio Isus; i zato evo pravila koja treba opsluživati.[39] Upotrijebi male križeve još više nego velike. Bog ne gleda toliko na trpljenje, koliko na vrstu trpljenja i način kako trpimo. Trpjeti mnogo i loše znači trpjeti poput prokletnika; trpjeti mnogo i hrabro, ali za zlu stvar, znači biti mučenikom sotone; trpjeti malo ili mnogo, ali za Boga, znači trpjeti poput sveca. Ako možemo birati križeve, tada birajmo naročito malene i skrivene, i ako su uz njih u isti čas vidljivi i veliki križevi. Ohola narav može tražiti napadne i velike križeve, dapače ih zahtijevati, izabrati i obujmiti, ali izabirati samo malene i skrivene križeve i nositi ih radosno može biti samo po djelu velike milosti i u velikoj vjernosti Bogu. Radite, dakle, poput trgovaca pred svojom blagajnom: upotrijebite sve, nemojte izgubiti ni najmanji komadić pravoga križa, makar da je samo ubod muhe i igle, ili ma kakva neugodnost od vašega susjeda, mala uvreda ili prjezir, mali gubitak ma i jedne kune, kakav maleni duševni nemir ili mala bol nekog uda, ili tjelesna nezgoda itd. Nastojte poput trgovca u dućanu iz svega crpsti korist, pa ćete brzo biti bogati u Bogu, kao onaj trgovac novcem, jer je skupljao kunu po kunu u svoju blagajnu. U svakoj i najmanjoj protivštini koja vas zadesi, recite: „Hvaljen budi Bog! Bože moj, hvala ti.” Tada onaj križ, koji hoćete steći, sakrijete u Božjem sjećanju koje je kao vaša blagajna i ne mislite više na nj, osim da kažete: „Tebi, Bože moj, neka bude hvala!” ili : “Hvala ti, Gospodine, ili budi mi milosrdan!”“ (PPK 49).

Kao i svi drugi stavovi i krjeposti tako i vjernost, postojanost, ustrajnost u nasljedovanju Krista po križu rastu u vremenu. Odnos prema križu pokazuje stupanj duhovne zrelost jer otkriva stvarni stupanj pročišćene ljubavi koji duša živi. Bog sa svoje strane onome tko je vjeran daruje uliveni dar mudrosti križa kao ostvarenje i znak čiste ljubavi koja vodi k sjedinjenju s njime.

„Ako je spoznaja tajne križa toliko posebna milost, što je tek kad duša uživa u njemu i stvarno ga posjeduje! Takav dar Vječna Mudrost daje samo svojim najvećim prijateljima nakon mnogih molitava, želja i preklinjanja. Ma kako bio uzvišen dar vjere kojim se posebno dopadamo Bogu, njemu se približujemo i nadvisujemo svoje neprijatelje, a bez kojega bivamo odbačeni, dar križa još je mnogo veći“ (LJVM 175).

[39] Pravila za nošenje križa možemo pronaći u *Pismu prijateljima križa,* a mi ćemo ovdje naglasiti ona po koja najbolje odražavaju praktičnu mudrost nasljedovanja Krista po križu kako je to činio i naučavao svetac.

Motrenje i sudjelovanje u otajstvu Isusove proslave po križu u svetačkoj tradiciji je jedno od velikih sredstava osobnog duhovnog rasta koji vodi do sjedinjenja, ustrajnosti i plodnog apostolata. Sv. Ljudevit uči:

„Život Isusa Krista je bio glavni predmet izučavanja svetaca. Oni su razmišljali o njegovim krjepostima i patnjama i tako su stigli do kršćanskog savršenstva. Sv. Bernard je počeo s takvim pobožnim vježbama i ustrajao u njima do kraja: „Od početka mojeg obraćenja, kaže, napravih jednu kiticu miomirisne pomasti, sastavljenu od muke mog Spasitelja i postavih je u soje srce misleći na bičeve, trnje i čavle njegovih muka. Potrudih se čitavom dušom razmatrati svaki dan o tim otajstvima. To je isto tako bila vježba mučenika. Mi se divimo načinu na koji su oni znali pobijediti najokrutnije muke. Ali otkuda je mogla doći, primjećuje sv. Bernard, ta divna ustrajnost mučenika ako ne od rana Isusa Krista o kojima su oni često razmišljali? Gdje je bila duša ovih velikodušnih i jakih ljudi, kada je tekla njihova krv i kada su njihova tijela bila zlostavljana tjelesnim mukama? U ranama Isusa Krista! I te rane su ih učinile nepobjedivima“ (TSK 71).

„Sveti Augustin tvrdi da nema plodonosnije i za spasenje korisnije pobožne vježbe od čestog razmatranja muke našeg gospodina Isusa Krista. Bl. Albert Veliki, učitelj sv. Tome Akvinskoga znao je po objavi da jedan kršćanin zadobije više zasluga jednostavnim prisjećanjem, ili meditacijom Isusove muke, nego posteći o kruhu i vodi svakog petka tijekom cijele godine, ili bičujući se svaki tjedan ili moleći svaki dan psaltir. Koja će onda biti zasluga svete krunice koja podsjeća na cijeli život i muku našega Gospodina Isusa Krista? Gospa je jednog dana objavila bl. Alanu de la Roche da poslije svete misne žrtve, prvog i živog spomen-čina muke našega Gospodina, nema uzvišenije i zaslužnije pobožnosti od krunice, koja kao drugi memorijal predstavlja život i muku Isusovu“ (TSK 88).

Sv. Ivan Marija Vianeneyi slično poručuje: „Dragi Spasitelj boravi u presvetom Sakramentu kao žrtva. Naviknite se na slijedeću molitvu, koju Bog vrlo rado sluša: molite blaženu Djevicu Mariju, da Ona vječnom Ocu za obraćenje grešnika prikaže svoga krvlju oblivenoga i ranama pokrivenog božanskog Sina. Od svih molitava, ova je najbolja, jer konačno uspjeh svih molitava ovisi od imena i zasluga Kristovih. Ovo dobro zapamtite, djeco moja! Sve milosti koje sam postigao, isprosio sam ovom molitvom. Ona nikada ne zataji!“ (*Zlatna zrnca 35*)

S. Marija od Anđela Sorazu o svome iskustvu kako je Duh vodio prema sudjelovanju u životu Krista patnika piše: „Pošto je izdržala punu ljubavi bitku, što je u njoj izaziva Duhovnikova nauka, povlači se iz njene prisutnosti duša izmučena ognjem koji je žari i vuče prema Kalvariji, te izvan sebe od boli što se nije našla pred Bogom dostojna trpjeti ili sudjelovati na Muci njegova božanskog Sina.

Tako to osjeća, i radi toga se ljupko tuži slavnu Bogu, što je zadržava u svojoj vlasti i dariva svojim slavnim i neizrecivim saopćenjima. Ali to čini tako da ne gubi svoju savršenu ravnotežu u božanskoj volji dobrohotnosti. Nisam dostojna da trpim za Boga u Isusu i s Isusom ponavlja mnogo puta izvan sebe zbog osjećaja što joj uzrokuje uskrata Muke koju cijeni iznad svega blaga.

Ne, nisam nađena dostojna trpjeti. Oče Sveti, tako kako si se udostojao objaviti mi beskrajnu odličnost mog Bogočovjeka, da ga cijenim i ljubim, udostoji se sada objaviti mi njegova trpljenja, sjedini me s Njim koji pati, da sudjelujem u njegovim mukama, kao što sam sudjelovala u njegovoj slavi. Struja slave postaje mi dosadna. Gladujem za trpljenjem. Ne mogu živjeti bez neprocjenjiva blaga Isusova križa. Dođi, Bože moj. Duše Sveti pomozi mi, vodi me na Kalvariju, pribij me na križ mog Bogočovjeka, poistovjeti me s Njim u njegovu činu najviše ljubavi Ocu i čovječanstvu koje otkupljuje svojom ispaštajnom smrću.

Istu molbu upravlja Presvetoj Djevici. I čim upre u Isusa svoj ljupki i moleći pogled, ljubi ga i privija se uza Nj beskraj puta usred neke božanske tišine, koja vlada u čitavu njenu biću.

Kada prođe više sati, videći da se njena čežnja za Mukom ne ispunja, iznova se prepušta Božjoj volji i priznaje da je nedostojna. Da nagradi njeno savršeno predanje, božanska dobrohotnost (volja) nameće se duši u blještavilu svoje dobrote i uvija je u svoj plašt slave. Izlijeva u nju neku sreću tako neizrecivu, da nema izraza koji bi to izrazili. Neiskazanim je načinom obuhvati u svojoj

nutrini, i u isto se vrijeme razlije u čitavu njenu biću kao struja slave i blaženosti. Prožeta Božjom voljom i njome okružena, kao oblakom slave, silazi s Tabora, trenutak kasnije čim je ostvarila čin predanja, da prijeđe ponor, simbol posljednjeg razdoblja Kristova javna života.

Ponor se prikazuje njenu pogledu pretvoren u put boli, a na njegovu kraju gleda mistični tijesak, gdje bi mučen Isus i zdrobljen kao grozd pod teškim teretom božanske srdžbe, na Kalvariji koju je prije vidjela. U tom trenutku potamnjuje slava božanske volje, koja je pronikla i okruživala dušu; a ova oslobođena slavna toka što ju je povezivao s Bogom slave, pada otežana u samu sebe i utone u gorčinu. Pije prvi kalež što ga je vječna pravednost pružila Isusu odmah iza preobraženja, dok je silazio s Tabora, prije nego je stigao u ravnicu, kada je, odgovarajući na pitanje Apostola što su ga pratili, rekao: „Ne govorite nikom o ovom viđenju dok Sin čovječji ne uskrsne od mrtvih“. U ovoj zgodi pogled na Muku, koji se njemu u Preobraženju nametnuo kao utjecaj slave praćen obilnim plodom što bi ga proizveo u čovječanstvu, prolazi umom i srcem Isusovim kao crna oblačina i baca strašne sjene, koje prethode Getsemanskim tjeskobama. Križ predstavlja bolan vid ništavnosti žrtve za golemu većinu duša, koje će ga prezreti; i strašan izgled muči Isusa.

Slično se događa duši, koja je sa svoje strane razdragana pozdravila sudjelovanje na Kristovoj Muci, koje joj je Providnost čuvala da joj dade iza slavnih saopćenja, jer ga je shvatila dobrim, korisnim, uzvišenim radi veze s Bogočovjekom. Pod utjecajem slave trpljenje je pružalo božanski izgled očima duše nadarene božanskim sjedinjenjem. Nije tako sada, kada oslobođena božanskog zagrljaja i prepuštena vlastitu životu motri trpljenje preko nutarnjeg osjećaja svoje niskosti, grijeha i tužnih misli koje su je zaokupile, i to shvaća kao da izlazi iz njene zločinačke savjesti.

Obuzeta osjećajem svoje nedostojnosti ne razumije kako Bog želi ili može obdariti neki stvor tako bijedan i grešan kao ona, puštajući druge kreposnije, i sumnja u stvarnost takvih darova. Sumnja se izrodi u čvrsto uvjerenje da je prevarena, a sudjelovanje u Preobraženju i ostala božanska saopćenja, što ih je doživljavala, trpa u obmane, djelo njene raspaljene mašte; a svoje čežnje da bude slična Isusu patniku, smatra igrom demona, koji obrađuje njeno srce da je učini đavlom opsjednutu bogomoljku i pošto je preruši u raspeta Krista - đavolskim umijećem - te po njoj izopači mnoge duše, pokopa je u pakao.

Kako vidi dio što ima Duhovnik u ljupku utjecaju koji ju je naveo u službu Isusu patniku, budući da ne može osuditi njegov nauk i način postupanja s njom - jer vidi da je sve u skladu sa svetim Evanđeljem - misli da je krivotvoriteljica i da ga je kao takva prevarila i vara svojim izvještajima o savjesti i da mora napustiti duhovno vodstvo, ako se želi spasiti; da su njene veze s Duhovnikom grešne zbog toga i da će to uvijek biti, jer ne može govoriti istinu ona koja je puna laži; i da su njene veze s prijašnjim duhovnicima, koje jednako treba prekoriti, dugi niz grijeha protiv Duha Svetog.

Sve gleda crno: svoju sadašnjost, svoju prošlost i svoju budućnost; osobito joj ova izgleda užasnom kao savjest nekog osuđenika. Smatra da će, ako se ne popravi - sastoji se u tom da odbije Božja saopćenja i napusti duhovno vodstvo - završiti svoj život u pogubnu jaukanju, sposobnu da smete ispovjednika najiskusnijeg u Božjim putovima i u kušnjama što ih trpe duhovne duše, i da će prouzročiti veliku sablazan u posjetnika, koji su o njoj možda imali dobro mišljenje.

Ove i druge sjene baca u njenu uznemirenu savjest crn tmast oblak gorka kaleža što ga ispi Isus u otajstvu u kom sudjeluje. I u tako silovitoj oluji jedino je neki blijedi odsjev podržava i zadržava na rubu ponora očajavanja. To je sveta poslušnost, vjera što je ima u svog Duhovnika, kao predstavnika Boga i svete Crkve.

Izgubivši sile, zove Duhovnika da mu iznese svoju tjeskobnu situaciju i zamoli neka je odriješi od njenih obmana i ostalih grijeha, što ih je pocrnila - tako ona misli - u svojim neposrednim i posrednim vezama s Bogom. Čuvši njen izvještaj, Duhovnik je smiri i zahtijeva da svim srcem uđe na put boli što je Isus otvorio pred njom da dovrši u njoj otajstva svog dvostruka života, a to je ona odbijala, misleći da je to bio demon koji ju je privlačio da sudjeluje u Muci.

Pošto je stekla mir vođena poslušnošću, ulazi na put boli, koji joj pruža drukčiji izgled nego oluja koju je upravo trpjela, zahvaljujući savjetima Duhovnika i božanskoj struji protesnutoj u

prostoru koja je privija njenu Bogočovjeku patniku, koji je čeka na izvjesnoj udaljenosti. (*Duhovni život pog. 23. a)*

U katoličkoj svetačkoj tradiciji naglašava se otajstvo Isusove proslave po križu i uskrsnuće Za kršćane ne postoji Kristov križ bez slave. Patnja nije sama sebi razlog. Ona je sredstvo kojim se Isus htio poslužiti. Uskrsnuće Isusovo je najviša vjerska istina te je kao središnju istinu treba vjerovati i živjeti u Crkvi. Upravo je čudesno otajstvo uskrsnuća pomoglo učenicima da shvate značenje Isusova života, propovijedanja i poglavito njegova poniženja, muke i smrti na križu. Tako da se s pravom može reći kako se vjera Crkve rađa iz smrti i uskrsnuća Isusova. Uzašavši jednom zauvijek u nebesko svetište, Isus Krist nas bez prestanka kao posrednik zagovara kod Oca i trajno nam osigurava izljev Duha Svetoga. Crkva s pravom naglašava: „Zato smo i uzeti u otajstvo njegova života, suobličeni njemu, s njime umrli i uskrsnuli, dok ne budemo s njime kraljevali“ (LG 7).

Uskrsnuće je i ključ odgovora na bitna pitanja ljudske egzistencije kao što su: pobjeda života nad smrću, ljubavi nad mržnjom, zajedništva nad egoizmom, svjetla nad tamom koja se trajno nadvija nad čovječanstvom.

Sv. Ljudevit ima jasnu viziju cjelovitosti Božjeg silaska u povijest, ostvarenja spasenja te proslave i povratka u slavu s posebnim njemu svojstvenim teološko-duhovnim naglascima otajstva proslavljenoga Gospodina. Svetac piše: „Tu ćemo Mudrost promatrati u vječnosti, u njezinu božanskom podrijetlu, u Očevu krilu kao predmet Očeve radosti. Gledat ćemo je u vremenu kako sja u svim stvorenjima svemira. Promatrat ćemo je, zatim, u posvemašnjem poniženju, u utjelovljenju i smrtnom životu kako bi joj se potom divili u pobjedničkoj slavi na nebesima“ (LJVM 14).

„Nakon tri grozna sata na križu, Spasitelj svijeta je izdahnuo u trideset i trećoj godini života. Josip iz Arimateje imao je snage zamoliti Pilata za Isusovo tijelo koje je položio u novi grob. Ne zaboravimo ni to da je cijela priroda pokazala svoju žalost nad Isusovom smrću različitim čudesnim znacima koji se dogodiše u času kad je Isus izdahnuo. Uskrsnuo je, i nekoliko se puta ukazao svojoj svetoj majci i učenicima kroz četrdeset dana. Poveo je učenike na Maslinsku goru, odakle je njima naočigled, svojom vlastitom snagom uzašao na nebo da sjedne s desne Ocu, dok je na zemlji ostavio tragove svojih svetih stopa“ (LJVM 116).

Svetac u razmatranju uzajamno povezanog otajstva muke i proslave Isusa Krista naglasak stavlja na slavnu muku slijedeći novozavjetnu teološku postavku sv. Ivana evanđeliste po kome je već Isusova muka istovremeno i njegova proslava (usp. Iv 13, 31-36). Tekstovi sv. Ljudevita koji govore o uskrsnuću nisu brojni, ali su od bitne važnosti za ispravno shvaćanje njegovog viđenja Isusa Krista kao i duhovnog života kršćanina. Kada motri proslavljenog Isusa Krista, Montfort ne zaboravlja njegovu povezanost s križem i to promatra u kategoriji mističnog sjedinjenja zaručništva jer njegova muka je najveći izraz i ostvarenje ljubavi.

„Konačno je stigla k ispunjenju svojih želja. Bila je obasuta pogrdama, bila je pribijena i kao srasla s križem, i radosno je umrla u zagrljaju tog dragog prijatelja kao na prijestolju slave i pobjede. Ne vjerujte da se nakon smrti, da lakše trijumfira, Mudrost odijelila od križa, da je odbacila križ. Ni izdaleka! Ona se toliko sjedinila s njim i kao da se njemu pritjelovila, da nema ni anđela, ni čovjeka, ni bilo kojeg stvorenja na nebu ni na zemlji koji bi je mogao od njega rastaviti. Veza je nerazrješiva i savez je vječan: nikada nećeš naći križ bez Isusa, ali ni Isusa bez Križa“ (LJVM 171-172).

Sv. Ljudevit vidi proslavljenog Krista kao Spasitelja (LJVM 116; 167) i suca cijele ljudske povijesti (LJVM 172), kontemplira kontinuitet ljubavi i blagosti uskrslog Spasitelja prema svakom čovjeku, kao i potrebu da vjernik nasljeduje Isusa po križu na putu u vječnu domovinu.

„Od časa kad je Vječna Mudrost po križu ušla u nebo, potrebno je da i mi ulazimo u nebo istim putem. Kud god se vi okrenuli, kaže „Nasljeduj Krista”, svuda ćete naći križ. Naći ćeš križ kao odabranik, ako ga nosiš kako treba, strpljivo i radosno, iz ljubavi prema Bogu; naći ćeš ga i kao odbačenik, ako ga nosiš nestrpljivo i protiv volje, kao i toliki jadnici koji će ponavljati čitavu vječnost u paklu: „Bazali smo stazama propasti” (Mudr 5, 7), uzalud smo se trudili i patili brinući se

za svijet, i konačno, evo smo osuđeni. Prava se Mudrost ne nalazi na zemlji niti u srcu onih koji žive po vlastitim prohtjevima. Ona se tako trajno nastanila u križu da je nećete naći izvan njega na ovome svijetu, i tako se sjedinila i pritjelovila križu, da se s pravom može reći da je Mudrost križ i da je križ Mudrost“ (LJVM 180).

„I nemojmo misliti da sada proslavljeni Isus Pobjednik ima manje blagosti i spremnosti da nam se približi. Nasuprot, njegova slava na neki način usavršava njegovu blagost. On i sada više želi opraštati nego se pokazati u slavi, i više mu je stalo pokazati nam bogatstvo svog milosrđa nego slave. Ako pogledamo kroz povijest, vidjet ćemo, kad se je ta slavna utjelovljena Mudrost objavila svojim prijateljima, nije im se pokazala uz munje i grmljavinu, nego na ljubak i blag način, i nije uzela veličanstvenost vrhovne gospodarice svemira i Boga nad vojskama, već nježnost zaručnika i milinu prijatelja. Nakon svega ovoga, nećemo li još više zavoljeti tu vječnu Mudrost koja nas je toliko ljubila i još nas uvijek ljubi, čija ljepota i milina nadvisuju sve što je najljepše i najljupkije i na nebu i na zemlji“ (LJVM 127-131).

Dakle sveci su svjesni nedjeljivosti otajstva Isusova križa i Njegove proslave po uskrsnuću ali često stavljaju naglasak na sjedinjenje Isusovim Križem, s Kristom Raspetim kao svome sudjelovanju u Kristovoj pobijedi.

Duša vođena Božjom milošću došla do sjedinjenja s Bogom na zemlji po Kristu sve više ima svijest da je Bog na isti način vodi kao i Isusa pobjedonosnim putem Križa jer je On sam kazao: *Imajte vjere, ja sam pobijedio svijet.* (Iv16,33)

Razmisli! Vjerujem li da je Isus Krist po svojoj muci i uskrsnuću Gospodin koji ima svu vlast na nebu i na zemlji nad svime što je protivno čovjeku? Vjerujem li da mi Krist pobjednik želi iskazati ljubav, oprostiti grijehe i voditi me putem istinske sreće sve do života u vječnosti? Znadem li se u vjeri zadiviti pred uzvišenošću i mudrošću otajstva Isusove muke i proslave po kojemu smo spašeni?

Ljubav prema Gospi na putu sjedinjenja

Marija je na naviještaj arkanđela Gabrijela začela Isusa Krista po snazi Duha Svetoga, rodila ga i dalje ostala djevica. Ona se zove i jest Majka Božja-Bogorodica jer je rodila Sina Božjega Isusa koji je istovremeno i Bog i čovjek. Sin Božji oduvijek postao je Sin Čovječji u Marijinu krilu. Marija cijelim svojim životom, a poglavito kada je bila pod Isusovim Križem kada je on umirao za spasenje ljudi i ostavio nam je Nju za Majku, svojom ljubavlju i vjernošću Bogu, sudjelovala je u ljudskom otkupljenju. Cijeli svoj život Marija je vjerno, primjerno i skromno u ljubavi služila Bogu i bližnjemu. Na kraju života bila je uzeta na nebo, dušom i tijelom. Marija je savršeno sveta ljudska osoba, Majka Crkve - svih nas i uvijek je spremna svojim zagovorom pomoći nam i moliti Boga za nas.

Svetačka tradicija jednodušno uči da Marijino mjesto u povijesti spasenja, dakle i u životu vjere, proizlazi samo iz volje Božje s kojom je ona u potpunosti i nenadmašivo surađivala. Sv. Ljudevit, kao veliki učitelja marijanske duhovnosti motri plan spasenja Presvetoga Trojstva i dolazak Sina Božjega ljudima po utjelovljenju koje se ostvarilo u Mariji. Bog je postao čovjekom kako bi se čovjek pobožanstvenio. Svetac je svjestan da je Marijina uloga čisti dar Božje ljubavi i odabira:

„Priznajem sa svom Crkvom da je Marija puko stvorenje, izašlo iz ruku Svevišnjega pa je, u usporedbi s njegovim neizmjernim Veličanstvom, manja od atoma; ili, radije, ona nije ništa jer je on sam Onaj koji jest (usp. Iz 3,14); dosljedno, ovaj veliki Gospodin, uvijek neovisan i dostatan sam sebi, nije uopće ni najmanje trebao Presvetu Djevicu, niti je treba, da može izvršiti svoju volju i očitovati svoju slavu. Njemu je dosta htjeti, pa će sve biti. Međutim, kažem i ovo: uzevši stvari kako stoje, otkad je Bog stvorio Presvetu Djevicu, on je po njoj htio početi i dovršiti svoja najveća djela, pa možemo slobodno vjerovati da on neće svoj postupak promijeniti kroza sve vjekove, jer je on Bog, te nimalo ne mijenja ni svoje misli ni svoje ponašanje“ (usp. Heb 1, 12) (PP 14-15).

Sv. Bernard u svojoj poznatoj molitvi potiče: „Bilo tko da si ti koji se na moru ovoga života u olujama osjećaš nošen valovima, ako se ne želiš utopiti ne skidaj pogled sa svjetla Zvijezde mora. Ako zapušu vjetrovi napasti, ako si u opasnosti da se nasučeš na hridine progonstava, gledaj Zvijezdu zazivaj Mariju. Ako te uznemiruje pomisao na tvoje grijehe, ako te savladava žalost, ako padaš u ponor očaja misli na Mariju. U opasnostima, u sumnjama misli na Mariju, zazivaj Mariju. Slijedeći nju nećeš zalutati, zazivajući je nećeš se izgubiti, misleći na nju nećeš griješiti, ako te ona drži nećeš pasti, predajući se njoj ne trebaš se ničeg bojati, s njenom pomoći svaki napor će ti biti lagan pod njenim vodstvom doći ćeš siguran u vječnu domovinu“.

Sv Anselmo iz Aoste: „Marijo, velika Marijo, Majko Božja i Majko naša, moje srce te želi ljubiti, moje usne ti žele pjevati, moja duša te želi moliti. Blaženo povjerenje sigurno utočište! Majko Božja i Majko naša! Majko onoga u koga polažemo našu nadu i Majko naša. Isuse Sine Božji, molim te zbog beskrajne ljubav koju imaš prema tvojoj Majci daj da ljubim Mariju kao što si je Ti ljubio i kako ti želiš da bude ljubljena. Marijo dobra majko molim te po nježnoj ljubavi kojom ljubiš svoga Sina daj da ljubim tvoga Sina kako ga ti ljubiš i kako želiš da bude ljubljen. Neka se u ovoj ljubavi istroši moj život i neka cjelo moje biće pjeva u vječnosti: blagoslovljen Gospodin. Amen, amen.“

Sv. Josip Cottolengo: „Marijo znam koga moram najviše ljubiti odmah poslije Boga; tebe, tebe Sveta Djevice puna milosti. Ljubim te Marijo jer si Majka Božja, Majka Isusa moga Spasitelja. Ljubim te jer si Majka svih ljudi, Majka svetaca i utjeha onih koji trpe. Ljubim te Marijo jer si moja slatka i nježna Majka. Marijo sretan sam da imam tako nježnu i dobru majku. Slatka moja Majko želim te ljubiti sinovskim srcem. Želim biti tvoj, sav tvoj i zauvijek tvoj. Što bi bilo od mene bez tebe Marijo? Ja znam da me nikada nećeš napustiti. Majko moja Marijo, evo me pred tobom. Povjeravam tebi svoj život. Molim te vodi me putem koji vodi u Nebo da susretnem Isusa tvoga Sina u radosti bez kraja u Raju. Amen.“

Sveci vođeni Duhom Svetim i vlastitim genijem jednodušno su prihvatili Mariju kao isusov dar za Majku svoga duhovnoga života, Majku koja ih je vodila do sjedinjenja s Bogom. Ipak i u toj pobožnosti prema Mariji nailazimo na različite stupnjeve predanja Mariji. Sv. Ljudevit kao učitelj marijanske duhovnosti katoličke Crkve poručuje:

„Ovo je lagan put; probio ga je Isus dolazeći k nama, i na njem nas nikakva zapreka ne priječi doći k njemu. Dakako, možemo i drugim putovima doći do božanskog sjedinjenja, ali to će biti s mnogo većim križevima i čudnim smrtima i uz mnogo više teškoća, koje ćemo teže svladati. Trebat će nam proći kroz tamne noći, čudne borbe i smrtne muke; trebat će nam ići kroz vrletna brda, preoštro trnje i strašne pustinje.

A Marijinim putem idemo ugodnije. Istina, i na tom se putu imamo upustiti u žestoke borbe i svladavati velike teškoće, ali ova dobra Majka i Gospodarica približuje se svojim vjernim štovateljima i uz njih stoji da ih rasvijetli u njihovim tminama, da im riješi njihove sumnje, da ih ohrabri u njihovom strahu, da ih podupre u njihovim borbama i poteškoćama, tako da ovaj djevičanski put, na kojemu nalazimo Isusa, prema svakom je drugom putu sav ružičast i meden. Bilo je nekoliko svetaca, samo u malom broju, kao sv. Efrem, sv. Ivan Damašćanski, sv. Bernard, sv. Bernardin, sv. Bonaventura, sv. Franjo Saleški itd., koji su ovim ugodnim putem došli k Isusu, jer im ga je Duh Sveti, vjerni Zaručnik Presvete Djevice, bio pokazao posebnom milošću. A ostali sveci, koji su mnogo brojniji, nisu išli ovim putem, ili su išli sasvim malo, premda su svi bili pobožni Presvetoj Djevici. Zato su prošli kroz žešće i pogibeljnije kušnje“. (PP 152)

Sv. Ljudevit naučava posvetu kao privilegirano sredstvo koje lakšim putem vodi dušu do sjedinjenja s Bogom. Evo sažetka o tome koji sam svetac donosi: „Četvrto sredstvo da se postigne i sačuva Mudrost je prava pobožnost prema Mariji. Ona je najuže povezana uz duhovnu dinamiku prethodnih sredstava. Žarka želja za Bogom je najjači poticaj koji pokreće dušu na traženje, a

neprestana molitva je prvi izraz i ostvarenje te želje traženja Mudrosti. Sveopće mrtvljenje stvara prostor željenoj i zazivanoj Mudrosti te pomaže napustiti sve što se ne može uskladiti s njenim dolaskom, a po pravoj pobožnosti prema Mariji se ostvaruje dolazak i sjedinjenje Mudrosti s dušom. Sv. Ljudevit, govoreći o pobožnosti prema Mariji kao sredstvu da se zadobije Mudrost, u nekoliko stranica sažima svoj nauk o posveti koji opširno razlaže u *Raspravi* i *Marijinoj tajni*. Kao i uvijek kada želi govoriti o pobožnosti prema Mariji, svetac počinje od njene ključne uloge u otajstvu utjelovljenja:

„Evo konačno najvećeg sredstva i najčudesnije tajne kako da postignemo i sačuvamo božansku Mudrost: to je nježna i istinska pobožnost prema svetoj Djevici. Samo je Marija ona koja je našla milost pred Gospodinom za se i za čitav ljudski rod, samo je ona utjelovila u svom tijelu i rodila Vječnu Mudrost; samo je ona kadra, da tako kažem, da po Duhu Svetom tu Mudrost utjelovi i u izabranicima. Svi patrijarsi, proroci i sveci Staroga zavjeta molili su, vapili i zazivali da se k njima spusti Vječna Mudrost, ali nisu to zaslužili. Našla se jedino Marija, da zbog uzvišenosti svojih krjeposti dopre do prijestolja Božanstva i da zasluži tu beskrajnu prednost. Ona je postala majkom, gospodaricom i prijestoljem Mudrosti.

Ona je toj Mudrosti dostojna majka, jer ju je utjelovila i rodila kao plod svoga krila: „I blagoslovljen je plod utrobe tvoje, Isus“ (usp. Lk 1, 24). I tako, gdje god je Isus, na nebu i na zemlji, u našim tabernakulima i u našim srcima, s pravom možemo reći da je on plod i izdanak Marijin, da je Marija drvo života, a sam Isus da je njezin plod. Tko god želi u svom srcu posjedovati taj divni plod, mora imati i drvo koje ga je proizvelo: tko želi imati Isusa, mora imati i Mariju. Marija je gospodarica božanske Mudrosti, ne kao da bi ona bila iznad nje, tj. iznad pravoga Boga, ili da mu je jednaka; i pomisliti tako bila bi hula; već zato što je Božji Sin, Vječna Mudrost, bio njoj savršeno podložan kao dijete majci i što joj je dao neprotumačivu majčinsku i prirodnu vlast nad sobom ne samo za svoga zemaljskog života, već i u nebu, jer slava ne uništava narav, nego je usavršuje. I zbog toga je i u nebu, još više nego ikada, Isus Marijino dijete, a Marija Isusova majka. I kao takva, ona ima nad njim vlast, i on joj je u neku ruku podložan, naravno, jer on tako želi. Na taj način Marija svojim moćnim zagovorom svoga bogomajčinstva postiže od Isusa sve što želi.

I ona te milosti daje kome želi i izvodi ih u dušama u kojima želi. O kako je sretna duša koja je našla milost u Marije! Ona može biti sigurna da će uskoro posjedovati i samu Mudrost. Jer Marija ljubi one koji nju ljube i punim pregrštima daje im svoje milosti, a najveća od njih u kojoj su sve ostale sadržane jest Isus, plod njezine utrobe. Ako, dakle, s pravom smijemo reći da je Marija na neki način gospodarica Utjelovljene Mudrosti, što tek da kažemo o moći i vlasti koje ima nad svim milostima i Božjim darovima kao i o slobodi da te darove daje kako joj je drago! Ona je, kažu sveti oci, neizmjerni ocean Božjeg veličanstva, poklad njegovih dobara, neiscrpna riznica Gospodnja, čuvarica i djeliteljica njegovih darova. Bog je tako odredio, da preko njezinih ruku, otkad joj je povjerio svog Sina, primamo sve što nam daje; i s neba na zemlju ne silazi ni jedna milost, a da ne prolazi po njoj kao po kanalu. I od njezine punine svi mi primamo, bilo kakvu milost, bilo nadu u spasenje, jer nam sva ta dobra od Boga dolaze po njoj.

Ona je tako velika gospodarica nad dobrima Gospodnjim da može dijeliti kome hoće, koliko hoće, kako hoće i kada hoće sve Božje milosti, sve zasluge Isusa Krista, sve darove Duha Svetoga, sva dobra naravi, milosti i slave. To su misli i izrazi svetih otaca. Ovdje ne navodim latinske tekstove da budem kratak. No dala nam ta ljubezna vladarica ne znam kakve darove, ona još nije zadovoljna dok nam ne da Utjelovljenu Mudrost, svoga Sina Isusa, i vječito je zaokupljena time da traži duše nje dostojne, da im dade svoga Isusa. Marija je, štoviše, kraljevsko prijestolje Vječne Mudrosti. U njoj Mudrost pokazuje svoju veličinu, izlaže svoje blago i nalazi svoju milinu, i nema na nebu ni na zemlji mjesta u kojem bi ta Mudrost pokazala toliko veličanstva i u kojem bi toliko uživala kao u neusporedivoj Mariji. S tog razloga sveti je oci zovu svetištem Božanstva, pokojem i milinom Presvetoga Trojstva, prijestoljem Božjim, gradom Božjim, hramom, svijetom i rajem Božjim. Svi su ovi naslovi i pohvale vrlo istiniti kada se gleda na milosti i čudesa koja je Svevišnji u njoj proizveo“ (LJVM 203-208).

Montfort inzistira na Marijinoj ulozi u utjelovljenju te u jednom paralelizmu motri sjedinjenje Isusa s dušom u istoj dinamici utjelovljenja po istim akterima. Kao što se po Duhu

Svetom i Mariji dogodilo utjelovljenje Sina Božjega, slično se po Duhu Svetome i Mariji događa rađanje Isusa u dušama vjernika.[40] Samo je ona utjelovila u svom tijelu i rodila Vječnu Mudrost; samo je ona kadra, da tako kažem, da po Duhu Svetom tu Mudrost utjelovi i u izabranicima. Radi se o utjelovljenju vječne Mudrosti i rađanju iste u dušama, a svetac, koristeći se raznim slikama želi objasniti kontinuitet Marijina majčinstva koji se na duhovan način proteže na sve vjernike. Sv. Ljudevit motreći čovjeka objašnjava i zašto Marija treba obaviti majčinsku ulogu u rađanju Vječne Mudrosti u dušama vjernika. Naime, zbog istočnoga i osobnih grijeha te njihovih posljedica, ljudska duša je nepripravna i nedovoljno čista za tako uzvišeno sjedinjenje i zato joj treba Marijina čistoća. Montfort uči:

„Jedino, dakle, po Mariji zadobivamo Mudrost. I ako mi dobivamo tako veliki dar Mudrosti, gdje da je smjestimo? Kakvu kuću, kakvo prijestolje i tron da nađemo toj vladarici pred kojom su i sunčeve zrake okaljane i mračne? Možda će mi netko odgovoriti da ona traži jedino naše srce da je u nj smjestimo. No ne znamo li kako je naše srce okaljano, nečisto, tjelesno i ispunjeno tolikim strastima, i kao takvo nedostojno da bude stan tako plemenitoj i svetoj gospodarici? Pa kad bismo imali i sto tisuća srdaca sličnih našemu da joj ih damo za prijestolje, ona bi ih s pravom odbila i oglušila se na naše molbe, pače bi nas osudila zbog drskosti i preuzetnosti što smo je htjeli uvesti u tako nečisto i nedostojno mjesto za njezino veličanstvo.

Što da učinimo da nam srce bude nje dostojno? Evo velike tajne, evo divnog savjeta: neka Marija uđe u našu kuću, da tako kažemo, a mi se njoj posve i bez pridržaja posvetimo kao njezine sluge i robovi. Povjerimo njezinim rukama i u njezinu čast sve najdraže što imamo, ne ostavljući ništa za sebe, i ta dobra Gospodarica koja se nije nikada dala pretećи u velikodušnosti, dat će nam se na neprotumačiv, ali stvaran način i u njoj će se nastaniti Vječna Mudrost kao na svom slavnom prijestolju. Marija je sveti magnet koji tako neodoljivo privlači Vječnu Mudrost na mjesto gdje se nalazi, da joj se ta Mudrost ne može oduprijeti. Taj ju je magnet privukao na zemlju da se dade svim ljudima, a privlači je i danas u svaku dušu u kojoj se i sam nalazi. Kad se Marija nađe u jednom od nas, i mi ćemo lako i u kratko vrijeme po njezinu zagovoru imati i božansku Mudrost.

Od svih sredstava da zadobijemo Isusa, Marija je najsigurnije, najlakše, najkraće i najsvetije. Pa kad bismo činili i najstrože pokore, poduzeli i najmučnija putovanja i najteže napore, pače kad bismo prolili i svu svoju krv da zadobijemo božansku Mudrost, a kad zagovor svete Djevice i pobožnost prema njoj ne bi pratili naše napore, sve bi bilo beskorisno i nesposobno da nam dade tu Mudrost. Ako Marija kaže samo jednu riječ i ako je njezina ljubav u nama, ako smo označeni znakom njezinih vjernih slugu koji čuvaju njezine putove, uskoro ćemo s malo napora zadobiti božansku Mudrost. Pogledajte, Marija nije samo majka Isusova koji je Glava svih izabranika, već je ona majka i svih njegovih udova, i to tako da ih začinje, nosi u svom krilu i rađa za život slave po Božjim milostima koje im dijeli. To je nauka svetih otaca, među ostalima i Augustina koji kaže da su izabranici u njezinu krilu i da ih ona rađa tek onda kad ulaze u slavu. Mariji je Bog odredio da se nastani u Jakovu i da u Izraelu uzme baštinu, da se ukorijeni u njegovim izabranicima i predodređenicima (usp. Sir 24, 13).

Iz ovih istina možemo zaključiti: da se uzalud hvalimo da smo Božja djeca i učenici Mudrosti ako nismo Marijina djeca. Ako želimo biti u broju izabranika, potrebno je da se Marija nastani i ukorijeni u nama po nježnoj i iskrenoj pobožnosti prema njoj. Da upravo ona rađa nas u Isusu i Isusa u nama dok ne prispijemo do savršenstva i punine njegove dobi, da tako ona može reći još istinitije nego sv. Pavao: „Djeco moja, koju ponovo s bolovima rađam dok se Krist ne oblikuje u vama“ (Gal 4, 19) (LJVM 209-214).

Nasuprot naše nečistoće koja sprječava sjedinjenje s Mudrošću, imamo Marijinu čistoću koja privlači Isusa, Mudrost u dušu. Dakle, da bismo postali dostojni Mudrosti, trebamo se potpuno predati i posvetiti Mariji u svojstvu roba kako bi se ona nama darovala i nastanila u nama i postala naša čistoća duše u kojoj se onda može nastaniti Mudrost. Ne zaboravimo da u dinamici sredstava da se postigne i sačuva Mudrost, pobožnost Mariji je četvrto sredstvo. To znači da vjernik može i

[40] Tu temu smo detaljno razradili u cjelini 2.7.

treba činiti svoj udio na putu čišćenja duše po žarkoj želji, neprestanoj molitvi i sveopćem mrtvljenju, a po duhovnosti posvete vjernik i to čini s Marijom. Kada živi duhovnu dinamiku tih triju prvih sredstava, pobožnost Mariji ima svu onu učinkovitost o kojoj svetac govori. Upravo kako bi to objasnio, svetac ukratko objašnjava u čemu se sastoji prava pobožnost prema Mariji koju naučava kao tajnu svetosti:

„Možda će me tko pitati u čemu se sastoji prava pobožnost prema Presvetoj Djevici? Ukratko odgovaram: ona se sastoji u velikom štovanju njezine veličine, u velikoj zahvalnosti za primljena dobročinstva, u velikoj revnosti za njezinu slavu, u neprestanom zazivanju njezine pomoći, u posvemašnjoj ovisnosti o njezinom autoritetu i njezinoj zaštiti i u nježnom povjerenju u njezinu majčinsku dobrotu. Potrebno je čuvati se krivih pobožnosti prema Presvetoj Djevici kojima se služi sam đavao da prevari i osudi mnoge duše. Neću se na njima zadržavati, već ću samo reći da je prava pobožnost: uvijek nutarnja bez pretvaranja i praznovjerja, nježna, bez ravnodušnosti i skrupula, ustrajna, bez okretanja i nevjere, sveta, bez preuzetnosti i raspojasanosti. Ne budimo u broju onih lažnih pobožnjaka licemjera kojima je pobožnost tek na usnama i izvana. Ne budimo ni u broju onih pobožnjaka kritičara i skrupulanata koji se boje da su previše štovali presvetu Djevicu i tako, kažu, štujući Majku, obeščastili Sina.

Ne budimo ravnodušni ni nezainteresirani; to su oni koji nemaju one nježne ljubavi i sinovskog povjerenja u presvetu Djevicu, već joj se utječu samo kad treba dobiti ili sačuvati vremenita dobra. Ne budimo u pobožnosti nepostojani i lakomisleni; to su oni koji imaju pobožnost samo za kratko vrijeme iz mušičavosti, a otpadnu u vrijeme napasti. Konačno, čuvajmo se i onih preuzetnih koji pod plaštem neke vanjske pobožnosti sakrivaju srce iskvareno grijehom. Oni si zamišljaju da će po toj pobožnosti prema Presvetoj Djevici biti spašeni, ma učinili ne znam kakav grijeh, jer misle da neće umrijeti bez ispovijedi. Nastojmo se upisati u kakvu bratovštinu presveta Djevice, a napose u onu svetog ružarija, da bismo se posvetili i vršenjem tih dužnosti. No najkorisnija i najsavršenija pobožnost prema Mariji jest osobna posveta svega sebe njoj i Isusu po njezinim rukama u svojstvu roba, posvećujući joj posve i zauvijek svoje tijelo i svoju dušu, svoja nutarnja i vanjska dobra, zadovoljštine i zasluge svojih dobrih djela, i pravo da ona njima raspolaže kao i svim dobrima prošlim, sadašnjim i budućim.

Budući da ima više knjiga koje pišu o pobožnosti prema Presvetoj Djevici, mogu reći da nijedna nije uspješnija od ove posvemašnje posvete, jer je oslonjena na primjer Isusa Krista; nijedna ne pribavlja Bogu veću slavu, a dušama sigurnije spasenje, niti je koja strašnija neprijateljima našeg spasenja. Ova je pobožnost, konačno, najugodnija i najmilija. Ako ovu pobožnost dobro obavljamo, ona ne samo da u dušu privlači Isusa Krista, Vječnu Mudrost, već ga u njoj i zadržava i čuva do smrti. Jer, molim vas, čemu nam služi da tražimo na tisuću načina uz nebrojene napore kako da zadobijemo blago Mudrosti, ako bismo je zbog naše nevjere izgubili poput Salomona, nakon što smo je dobili? Koliko je bio od nas i mudriji i prosvjetljeniji i jači, a ipak, bio je prevaren i pobijeđen, zapao je u grijeh i ludost, i tako je ostavio u dvostrukom čuđenju sve one koji su ga slijedili: zaprepastili su se zbog njegovih rasvjetljenja i njegovih tmina, zbog mudrosti i zbog ludosti grijeha. Može se reći, kao što su Salomonov primjer i njegove knjige trebale biti potomcima na pobudu da traže Mudrost, da su još više njegov pad i sumnja je li uopće i posjedovao tu Mudrost, odvratili mnoge da ne traže jednu po sebi inače divnu stvar, ali koja se vrlo lako može izgubiti.

Da bismo nekako bili mudriji od Salomona, stavimo u Marijine ruke sve što posjedujemo, pa i blago iznad svega drugoga blaga, Isusa Krista, da nam ga ona čuva. Mi smo previše krhke posude. Ne stavljajmo u njih to predragocjeno blago i tu manu nebesku! Oko nas je mnoštvo profinjenih i vrlo iskusnih neprijatelja, ne pouzdavajmo se u svoju razboritost i snagu! Previše smo dobro iskusili svoju nestalnost i prirodnu prevrtljivost, ne vjerujmo u svoju mudrost ni u svoju revnost! Marija je mudra, povjerimo sve njezinim rukama. Ona će znati svime dobro upravljati na veću slavu Božju. Marija je puna ljubavi: ona nas ljubi kao svoju djecu i sluge; predajmo joj sve, i nećemo ništa izgubiti. Ona će sve učiniti da sve bude na našu korist. Marija je velikodušna: više vraća nego li joj se daje. Predajmo joj sve što imamo, bez pridržaja, i primit ćemo stostruko, uzvratiti će nam suhim zlatom. Marija je moćna; nitko ne može ništa oteti iz njezine ruke: stavimo

se i mi u njezine ruke, i ona će nas obraniti i proslaviti nad svim našim neprijateljima. Marija je vjerna: ona ne dopušta da se itko izgubi i zaluta od onih što su joj se povjerili.

Ona je Djevica *par excellence* vjerna Bogu i vjerna ljudima. Ona je čuvala i sačuvala sve što joj je Bog povjerio, a da nije izgubila ni djeličak, i vječito čuva posebnom brigom sve one koji su se stavili u posvemašnju njezinu zaštitu i obranu. Povjerimo, dakle, sve njezinoj vjernosti. Prionimo uz nju kao uza čvrstu liticu koja se ne može oboriti, kao uza sidro koje se ne može odvezati, ili, još bolje: kao uz brdo Sion koje se neće poljuljati. Ma bili ne znam kako slabi, slijepi i nepostojani po svojoj naravi, a naši neprijatelji tako brojni i zlobni, ipak se nećemo nikada prevariti, niti ćemo zalutati i nikada nećemo doživjeti tu nesreću da izgubimo milost Božju i neizmjerno blago Vječne Mudrosti“ (LJVM 215-222).

Kad je svetac govorio o sveopćem mrtvljenju vidjeli smo već da traži od vjernika odricanje od svoje volje i suobličenje volji Božjoj, a posveta još više zahtijeva od duše potpuno odricanje od same sebe i predanje u Marijine ruke radi sjedinjenja s Isusom Mudrošću i našeg preobraženja u njega. Cilj posvete je predanje Mariji povjerivši joj cijelo naše biće i upravljanje duhovnim životom kako bi ona i u nama rodila Vječnu Mudrost. Čišćenje i preobraženje duše po Marijom djelovanju čine jedinstvenu cjelinu. Prava pobožnost prema Mariji ili „sveto ropstvo ljubavi“ (MT 32) je kao neki polet rasta u ljubavi koja se očituje u potpunom zaboravu sebe odbacivanjem svih lažnih pobožnosti koje su egoistički usmjerene, dok je ona oslonjena na primjer Isusa Krista. Upravo po posveti, Marija vodi dušu putem veće čistoće i ljubavi te je ona vrsno sredstvo sjedinjenja i ustrajnosti do kraja. Ili da se izrazimo riječima sveca: „Ako ovu pobožnost dobro obavljamo, ona ne samo da u dušu privlači Isusa Krista, Vječnu Mudrost, već ga u njoj i zadržava i čuva do smrti“ (LJVM 220).

Razmisli! Oslanjam li se i koliko na Mariju kad pristupam Isusu? Smatram li se dovoljno jakim da sam sačuvam Isusa u svom srcu? Koliko cijenim blago Božje milosti? Zahvaljujem li Bogu na tom velikom daru i načinu kako ga on daruje svijetu?

7. Posebni naglasci zadovoljštine kod duša koje žive sjedinjenje s Bogom

Zadovoljština je jedna od velikih tema duhovnosti katoličke duhovnosti. O zadovoljštini smo govorili i kod izlaganja *Puta prosvjetljenja* i prikazali dinamike puta duhovnoga rasta kada duša proživljava temeljna iskustva puta prosvjetljenja jer u biti u ovim iskustvima Bog sam dublje prosvjetljuje i čisti dušu od svih neurednih i grješnih ljubavi kojima je ona bila zaobljenja u vlastitoj prošlosti. Tako da kada duša podnosi mučne dinamike puta prosvjetljenja istovremeno Bog je vodi do pravog davanja zadovoljštine za svoje prošle grijehe, a to se u manjoj ili višoj mjeri odnosi i na grijehe drugih ljudi i grijehe svijeta. Kada duša dođe do sjedinjenja s Bogom i samo življenje zadovoljštine upravo zbog tog sjedinjenja poprima i nove naglaske u duhovnom iskustvu.

Isus je „istinsko svjetlo koje prosvjetljuje svakog čovjeka koje dolazi na svijet“ (Iv 1.9), ali isto tako „k svojima dođe, a njegovi ga ne primiše“ (Iv1,11). Božja ljubav koja se očitovala u Srcu Isusovu i neuzvraćena ljudska ljubav tomu istom Srcu jedini je pravi horizont za duhovnost nadoknade i zadovoljštine.

Kada kršćanska teologija i duhovnost govore o zadovoljštini, onda objašnjavaju da je Isus Krist dao zadovoljštinu za grijehe svih ljudi, ali i da Crkva i vjernici imaju poslanje da doprinose iskazivanju zadovoljštine za grijehe svijeta.[41]

Tu se pozivaju na biblijsku tradiciju. Tako apostol Pavao zapisa: „Sad se radujem patnjama koje podnosim za vas. Tako dopunjam u svome zemaljskome životu za Tijelo Kristovo – to je Crkva – što nedostaje mukama Kristovim“ (Kol 1,24).

A put rasta u zadovoljštini usporedan je s rastom ljubavi u duši. Početak je zadovoljštine shvaćanje da je osoba svojim grijesima nanijela uvredu Božanskom Srcu koje je usprkos tomu ljubi te duša osjeća veliku potrebu da sada u svjetlu probuđene i pobuđene ljubavi uzvrati i nadoknadi za

[41] G. Iammarrone, *Riparazione*, u *Dizionario di mistica*, Vatikan, 1998., str, 1072.

grijehom označenu prošlost. To svjedočanstvo često nalazimo u Novom zavjetu. Apostol Pavao se često vraća na to da je bio progonitelj Crkve (Dj 16,11; Gal 1,13; Kor 15,9) kako bi što revnije i bez ikakve zadrške prihvaćao napore apostolata. Isus apostolu Petru trostrukim iskazivanjem ljubavi daje priliku da nadoknadi trostruko zatajenje. Zakej nakon obraćenja želi četverostruko vratiti ako je koga oštetio.

Jednostavno, u naravi je ljubavi kada shvati do koje je mjere Bog ljubio da uzvrati ljubavlju i nadoknađuje za svoju grijehom označenu prošlost.

Kada duša dođe do sjedinjenja s Bogom tada je Bog po tom istom sjedinjenju duhovno „vraća" prema Crkvi i ljudima da svojom ljubavlju, molitvom, trpljenjem i žrtvom nadoknađuje za grijehe drugih ljudi i na takav način sudjeluje u otajstvu Kristova križa i Njegove smrti po kojima je svim ljudima zadobio oproštenje i milost kod Boga. Brojna su svjedočanstva iz svetačke tradicije koja govore o ovom načinu življenja te kako njihove patnje postaju po Kristu i u Kristu plodonosne za Crkvu i vjernike.

Redovno duhovno iskustvo usmjereno prema sjedinjenju s Bogom i dioništvu u Božjem djelovanju u svijetu i dušama po naviještanju Evanđelja što sobom nužno nosi protivljenja kao što se to vidi iz Isusova života. Nakon što je doveo dušu do sjedinjenja s Bogom, On je vodi daljnjem suobličenju Isusu Kristu po nasljedovanju njegova života. To uvijek ostaje otvoren put za daljnji rast. Sjedinjenje s Bogom daje duši ispravno razumijevanje svih križeva i protivština u životu kao i snagu da ih podnose u Kristovu Duhu s njime.

Upravo ta stvarnost, usprkos svim protivštinama u duši rađa i duhovnom radošću. O toj mudrosno-mističnoj spoznaji Kristova križa koja postaje izvor plodnog svetačkog apostolata u osobnom iskustvu sv. Ljudevit opisuje u pismu upućenom sestri Luizi. Sestra Katarina od sv. Bernarda, Ivana Guyonne (Luiza) iz Rambervilliersa, svjesna koliko mora biti zahvalna Ljudevitu za svoje zvanje, piše bratu u Pariz i poslije toliko godina želi ga vidjeti.

Ako je već u Parizu, mogao bi doći i do nje. Zahvaljujući toj sestrinoj želji, ostao nam je jedan od najljepših bisera koje je napisao Montfort, pismo od 15. kolovoza 1713. Montfort govori o mističnom sjedinjenju s Kristovim križem koje postaje izvor plodnoga apostolata. Svetac po sjedinjenju s Kristom živi onu duhovnu stvarnost koju je još sv. Pavao apostol u Poslanici Galaćanima opisao riječima: „Dječice moja koju ponovno u bolovima rađam dok se Krist ne oblikuje u vama" (Gal 4,1 9).

„Živio Isus, živio njegov križ! Kad bi ti znala moje križeve i moja poniženja u pojedinostima, sumnjam da bi tako živo željela vidjeti me, jer u svakom kraju gdje se nađem uvijek pružam jedan krak križa svojim najboljim prijateljima da ga nose, često protiv moje i protiv njihove volje. Nitko me ne može podržavati niti se usuđuje izjasniti za mene, a da zbog toga ne bi trpio, a često pada i pod udar pakla protiv koga se borim, svijeta komu se protivim i tijela koje progonim. Mravinjak grijeha i grješnika što ih napadam, ne pušta nikakva mira ni meni ni mojima.

Uvijek u pripravnosti, uvijek na bodljikama, na oštrom kamenju, osjećam se kao lopta u igri: još nije udarena s jedne strane, već je biju s druge krutim udarcem. To je sudbina siromašnog grješnika. Tako sam bez predaha i bez odmora već trinaest godina, otkako sam izašao iz sv. Sulpicija. Ipak, draga sestro, blagoslivljaj Boga za mene, jer sam zadovoljan i radostan posred svih svojih patnji, te ne vjerujem da na svijetu ima išta slađe za mene od najgorčega križa, kad je natopljen u krvi raspetoga Isusa i u mlijeku njegove božanske majke.

No, osim ove nutarnje radosti, imamo još jednu veliku korist kad podnosimo križeve. Želio bih da proživljavaš ono što ja proživljavam. Nikad nisam postigao toliko obraćenja koliko nakon najoštrijih i najnepravednijih zabrana. Hrabro, predraga sestro, nosimo nas troje, naš križ u dva suprotna područja kraljevstva. Nosi ga dobro sa svoje strane, ja ću nastojati pomoću Božje milosti da ga nosim sa svoje strane, i ne tužimo se, ne mrmljajmo, ne skidaj ga i ne ispričavaj se, i ne plačimo poput djece koja prolijevaju suze i koja se tuže na to što im se daje da nose stotine librica zlata, ili kao onaj zemljoradnik koji je očajavao nad time što su mu polje pokrili zlatnicima da ga obogate" (PIS 26).

Mudrost križa koju svetac gore navodi kao učinak sjedinjenja s Kristom i o kojoj govori sestri u citiranom pismu, a detaljnije opisuje u *Pismu prijatelja križa*. Njegovo osobno iskustvo i

duhovna nauka o vrhuncima mističnoga iskustva mudrosti križa najbolje se odražava u opisu prijatelja križa koji po sjedinjenju s Kristom postaje „pravi Kristonosac, što više drugi Isus Krist“ (PPK 4). Ako se u citiranom pismu najbolje vidi kako je sv. Ljudevit osobno proživljavao mističnu dimenziju sjedinjenja s Kristom po križu, u tekstu koji slijedi on najjasnije opisuje nutarnju dinamiku iste duhovne stvarnosti sjedinjenja.

Duhovno bogoslovlje naučava da duša, iako po sjedinjenju s Kristom kuša trajnu Božju prisutnost koja sobom nosi mir i sigurnost, zbog toga nije oslobođena nesvojevoljnih nesavršenosti koje su najčešće izraz ograničenosti ljudske naravi, a nekada i Božjeg dopuštenja (usp. PPK 47). Još manje je pošteđena poteškoća i trpljenja na duhovnom putu koji završava samo smrću, ali isto tako treba naglasiti da duša sve što misli, odlučuje, osjeća, radi, podnosi i trpi čini sjedinjenja s Kristom, ostvaruje Pavlove riječi „živim, ali ne više ja, nego Krist živi u meni“ (Gal 2, 20):

„Vi se zovete prijatelji križa. Uzvišeno li je ovo ime! Priznajem vam, da sam tim imenom očaran i gotovo zabliješten. Ono je sjajnije od sunca, uzvišenije od neba, slavnije i veličanstvenije od najkrasnijih naslova i imena careva i kraljeva. To je veliko ime Isusa Krista, pravoga Boga i čovjeka; da, to mora biti i jedino pravo i jasno ime svakoga kršćanina (usp. Gal 6, 14). Ali kolikogod me oduševljava njegov sjaj, toliko se bojim njegove težine. Kolike li nepropustive i teške dužnosti su sadržane u ovom imenu, sam Duh Sveti izriče ih ovim riječima:

„Vi ste izabrani rod, kraljevsko svećenstvo, sveti puk, narod određen za Božju svojinu“ (1 Pt 2, 9). Prijatelj križa je od Boga izabrani čovjek, između deset tisuća ljudi, koji žive po svojim sjetilima i samo po svojoj glavi, da postane božanski duhovan, uzdignut iznad razuma. Provodi život posve protivan sjetilima u svijetlu čiste vjere i žarke ljubavi prema križu.

Prijatelj križa je svemoćni kralj i junak, koji slavi pobjedu nad đavlom, svijetom, tijelom i nad njihovim trima požudama (usp. 1 Iv 2, 16). Ljubavlju, kojom ljubi poniženja, pobjeđuje oholost sotone; ljubavlju prema siromaštvu, nadvladava škrtost svijeta; ljubavlju prema trpljenju, mrtvi sjetilnost tijela. Prijatelj križa je svet čovjek, rastavljen od svega vidljivoga. Srce je njegovo uzvišeno nad sve ništavno i prolazno, njegova domovina je u nebu, na zemlji boravi samo kao stranac i došljak i ne poklanja joj svoga srca (usp. 1 Pt 2, 11); promatra je posvema ravnodušno, pače je prezirno gazi nogama. Prijatelj križa je dragocjena svojina Isusa Krista koju je zadobio raspet na Kalvariji u zajedništvu s Majkom.

On je Benjamin, sin boli i sin desnice, rođen u njegovom bolnom srcu, proizišao iz njegova ranjenoga boka i još rumen od njegove krvi. Rođen u ovakvoj krvavoj žrtvi, želi jedino križ, smrt svijetu, tijelu i grijehu, da uzmogne već ovdje na zemlji živjeti sakriven život s Kristom u Bogu (usp. Kol 3, 3). Napokon je savršeni prijatelj križa, pravi Kristonosac, što više drugi Isus Krist, tako da uistinu može reći s apostolom: „Živim, ali ne više ja, nego Krist živi u meni“ (Gal 2, 20) (PPK 3-4).

Ova dimenzija zadovoljštine našla je osobito mjesto u mnogim školala duhovnosti katoličke Crkve. Tako je bl. Marije Terezije od sv. Josipa u njezinu duhovnost štovanju Božanskoga Srca Isusova utkala taj nauk. Kao i u posveti, tako i u zadovoljštini prvu i zadnju riječ ima ljubav. Zadovoljština je za nju, kao i posveta, sasvim spontana posljedica duboka iskustva božanske ljubavi.

To je najispravnije shvaćanje zadovoljštine. Zadovoljština nije u teškim i okrutnim žrtvama, nego u „velikoj i čistoj ljubavi kojom se daje zadovoljština Isusu i s Njime Ocu za prethodnu mlakost i manjak ljubavi prema Bogu od strane svijeta“[42]. Nije riječ o pravnom zahtjevu ni o sentimentalnosti, nego o spoznaji da „Ljubav nije ljubljena“. Ta bol potiče dušu na zadovoljštinsku ljubav, na „žrtve koje traži sama ljubav i koje služe očišćenju i rastu ljubavi prema Bogu i bližnjemu“[43]. Bl. Marija Terezija imala je duboko iskustvo Božje ljubavi, ali i nezahvalnosti mnogih duša. Ona stalno potiče sestre da „čeznu da ga uzmognu ljubiti najvećom ljubavlju koja ga razveseljuje i koja mu nadoknađuje za njegovu ljubav“[44]. Sjediniti svoju ljubav s Isusovom

[42] B. Häring, *Srce Isusovo spasenje svijeta*, Zagreb, IHS, 1984., str. 82.
[43] *Isto*, str. 83.
[44] *Probudimo se u Bogu! Izbor iz pisama*, str. 47.

božanskom ljubavlju kojom je jedini dao istinsku zadovoljštinu za ljudske grijehe – to je smisao zadovoljštine, kako je ispravno shvaćala i bl. Marija Terezija.

Brojna su svjedočanstva sv. Patera Pija o ovom njegovom apostolatu za duše donosimo samo neka: „Čuj moj oče pravedne tužbe našega predragog Isusa:"Kojom nezahvalnošću ljudi naplaćuju moju ljubav. Bio bih manje vrijeđan da sam manje ljubio… Moje je Srce zaboravljeno nitko se više ne brine za moju ljubav. U svako sam doba ožalošćen" Isus se nastavio žaliti. Dragi moj oče kako me boli gledati Isusa kako plače. Jeste li to iskusili? Dodaje još Isus: „Sine moj ja trebam žrtve da bih ublažio pravednu i božansku srdžbu moga Oca. Obnovi mi žrtvenu posvetu cijeloga tvoga bića i učini to bez nekog ograničenja." Iznova sam ponudio moj život za žrtvu, moj Oče." (pismo 118)

„Trpim, to je istina, ali tome se radujem, budući da ste mi zajamčili kako me Bog nije ostavio nego je to stanje, štoviše, najizvrsniji izraz njegove najnježnije ljubavi. Nadam se da će Gospodin prihvatiti moja trpljenje kao zadovoljštinu za bezbrojne uvrede koje sam mu nanio. I Konačno, što je moje trpljenje u usporedbi s onim što sam zaslužio za sve moje grijehe? Oče, želio bih vas zamoliti za dopuštenje. Već neko vrijeme osjećam u sebi potrebu ponuditi se Gospodinu kao žrtveno janje za jadne grešnike i za duše u čistilištu. Ova želja se uvijek sve više razvijala u mojem srcu, tako da je sada, ako smijem tako kazati, postala nekom silnom strašću. Istina, tu ponudu sam već više puta učinio Gospodinu, zaklinjući ga, neka kazne što ih je pripravio za grešnike i duše u čistilištu izlije na mene. Neka ih čak na meni ustostruči, ako samo obrati grešnike i uskoro spasi diše iz čistilišta primajući ih u raj. Ali sada želim Gospodinu iznijeti ovu ponudu s Vašim dopuštenjem. Čini mi se da to Isus zaista hoće." (Pismo br. 23)

„Ne, ne plačimo Oče. Konačno moramo skriti naše suze pred Onim koji nam ih šalje i koji ih je sam toliko puno prolio i još uvijek dnevno prolijeva zbog nezahvalnosti ljudi. On si izabire duše i među njima izabrao je moju, unatoč sve moje nedostojnosti, da bi mu ona pomogla pri velikoj zadaći spašavanja čovječanstva. I što više i neutješnije trpe te duše, tim se više ublažuju boli dragog Isusa. To je razlog zašto želim trpjeti sve više i bez utjehe. U tome se nalazi sva moja radost. Nažalost, zato trebam hrabrosti, ali Isus neće ništa uskratiti. To mogu posvjedočiti iz dugog iskustva što ga imam, samo ne smijem prestati na nj jurišati. Hoću sam trpjeti, i budući jedva mogu čekati da idem s Isusom, predbacio bih si kad bih i samo jedan sat bio bez križa, ili još gore, kad bi došli drugi i oteli mi ga." (Pismo br. 98.)

„Moj Bože! Kakvo je mučenje ova kušnja častohlepnosti. Ona izgleda posve beznačajna, ali onda se čovjek mora uvjeriti u suprotno. Mora se proći kroz tu vatru i shvatiti njen krajnji intenzitet. Da je nadvladam, potrebno je pogled usredotočiti na Isusovo čovještvo. Isus, njegova ljubljena Majka i Anđelčići, zajedno s ostalima, trajno me ohrabruju ne prestajući me podsjećati: da bi se zaista bilo takvim žrtvenim janjetom mora se proliti sva svoja krv. U borbi imati kao pomoćnika tako nježnog oca, jest slatko i utješno." (Pismo br.104)

„O Isuse, kad bih te samo mogao ljubiti, kad bih samo mogao trpjeti koliko bih trebao da te učinim sretnim i učinim neku vrst nadoknade za ljudsku nezahvalnost prema tebi!" Ali Isus mi je još puno jače dozvolio da čujem njegov glas u mojem srcu: „Moj Sine, ljubav se prepoznaje u boli, to ćeš oštro osjetiti u tvojoj duši i još oštrije na vlastitom tijelu". Na sve sam spreman da bih vršio njegovu volju. „ (Pismo br. 111)

Na uistinu jednostavan i lijep način **s. Marija od Anđela Sorazu** opisuje duhovne prijelaze koje duša vođena Božjom ljubavlju i željom da sudjeluje u Isusovoj Muci proživljava u vlastitoj nutrini. Kada Bog usliša te goruće želje ljubavi duša koje su već došle do sjedinjenja s Njime i kad one postaju dionice Njegove muke njihova nutrina tone u duboku tamu, u sjetilnom dijelu duše potamni se doživljaj Boga a duša počme proživljavati u sebi sumnje u sve primljene milosti, stanje

grijeha, strah da je u zabludi i da vara druge, odbojnosti prema Bogu sve do stanja očajnika i prokletnika. Pomoć duhovnika u tim iskustvima je samo djelomična a muka i borba koju duša proživljava dio je sudjelovanja u Isusovim mukama. Bez da to duša zamjećuje u duhu ostaje sjedinjena s Bogom u protivnome ne bi mogla izdržati svu žestinu i muku duhovnoga puta kojim je vođena. Blaženica opsuje i kako milost Božja pobjeđuje sve đavolske sugestije grijeha, vječne osude i pada u pakao u trenutku smrti duše koju je Krist sjedinio sa svojom Mukom:

„Da smjesti dušu na put koji vodi od Tabora na Kalvariju, Bog naš Gospodin posluži se možda duhovnim vođom, kog uzima za oruđe da ispuni u njoj otajstva što dijele dvije gore. Pokoravajući se višem poticaju, Duhovnik pokazuje vođenoj neprocjenjivu vrijednost trpljenja i izuzetnu zaslugu duša koje sudjeluju na Kristovoj Muci, u času kada se ona, umorna od traženja križa bez nade da će ga naći, žali na svoju zlu sudbinu i pripisuje svojoj nedostojnosti i nikakvoj zasluzi pred Bogom slavan utjecaj koji je obuzima i trga od boli. Duhovnikove riječi prodiru u dušu kao živa žeravica i raspaljuju je da ljubi i cijeni svog Boga, patnika, kao olovni teret što vuče njenu sklonost križu, i beskrajna čežnja da sudjeluje u njegovoj Muci.

Na izvjesnoj udaljenosti i kao preko Duhovnika ili njegove ovlaštene riječi, vidi Isusa u prekrasnu liku u otajstvu njegove bolne ljubavi ili ljubeće boli, to jest, kako trpi. Živo želi premostiti prostor koji je dijeli i sjediniti se s Njim, ali ne može to ostvariti, niti prositi tu milost, ni uspješno željeti usprkos beskrajna poštovanja koje mu zaslužuje i shvaćanja da je sudjelovanje na Muci najveći dar koji Bog može i želi udijeliti duši koju miluje prednosnom ljubavlju. Baš radi toga, jer to cijeni iznad ostalih darova, ne moli ga, jer se smatra nedostojnom sudjelovanja za kojim čezne. Povrh toga, njena je istovjetnost s božanskom dobrohotnošću onesposobljava da želi ikoju stvar osim njena savršena ispunjavanja, pa i u tom slučaju kada bi Božja volja bila protivna njenim čežnjama da se poistovjeti sa patničkim životom Spasitelja.

Pošto je izdržala punu ljubavi bitku, što je u njoj izaziva Duhovnikova nauka, povlači se iz njene prisutnosti duša izmučena ognjem kojd je žari i vuče prema Kalvariji, te izvan sebe od boli što se nije našla pred Bogom dostojna trpjeti ili sudjelovati na Muci njegova božanskog Sina.

Tako to osjeća, i radi toga se ljupko tuži slavnu Bogu, što je zadržava u svojoj vlasti i dariva svojim slavnim i neizrecivim saopćenjima. Ali to čini tako da ne gubi svoju savršenu ravnotežu u božanslkoj volji - dobrohotnosti. Nisam dostojna da trpim za Boga u Isusu i s Isusom ponavlja mnogo puta izvan sebe zbog osjećaja što joj uzrokuje uskrata Muke koju cijeni iznad svega blaga. Ne, nisam nađena dostojna trpjeti.

Oče Sveti, tako kako si se dostojao objaviti mi beskrajnu odličnost mog Bogočovjeka, da ga cijenim i ljubim, dostoj se sada objaviti mi njegova trpljenja, sjedini me s Njim koji pati, da sudjelujem u njegovim mukama, kao što sam sudjelovala u njegovoj slavi. Struja slave postaje mi dosadna. Gladujem za trpljenjem. Ne mogu živjeti bez neprocjenjiva blaga Isusova križa. Dođi, Bože moj. Duše Sveti pomozi mi, vodi me na Kalvariju, pribij me na križ mog Bogočovjeka, poistovjeti me s Njim u njegovu činu najviše ljubavi Ocu i čovječanstvu koje otkupljuje svojom ispaštajnom smrću.

Istu molbu upravlja Presvetoj Djevici. I čim upre u Isusa svoj ljupki i moleći pogled, ljubi ga i privija se uza Nj beskraj puta usred neke božanske tišine, koja vlada u čitavu njenu biću. Kada prođe više sati, videći da se njena čežnja za Mukom ne ispunja, iznova se prepušta Božjoj volji i priznaje da je nedostojna. Da nagradi njeno savršeno predanje, božanska dobrohotnost (volja) nameće se duši u blještavilu svoje dobrote i uvija je u svoj plašt slave. Izlijeva u nju neku sreću tako neizrecivu, da nema izraza koji bi to izrazili. Neiskazanim je načinom obuhvati u svojoj nutrini, i u isto se vrijeme razlije u čitavu njenu biću kao struja slave i blaženosti. Prožeta Božjom voljom i njome okružena, kao oblakom slave, silazi s Tabora, trenutak kasnije čim je ostvarila čin predanja, da prijeđe ponor, simbol posljednjeg razdoblja Kristova javna života.

Ponor se prikazuje njenu pogledu pretvoren u put boli, a na njegovu kraju gleda mistični tijesak, gdje bi mučen Isus i zdrobljen kao grozd pod teškim teretom božanske srdžbe, na Kalvariji koju je prije vidjela. U tom trenutku potamnjuje slava božanske volje, koja je pronikla i okruživala dušu; a ova oslobođena slavna toka što ju je povezivao s Bogom slave, pada otežana u samu sebe i

utone u gorčinu. Pije prvi kalež što ga je vječna pravednost pružila Isusu odmah iza preobraženja, dok je silazio s Tabora, prije nego je stigao u ravnicu, kada je, odgovarajući na pitanje Apostola što su ga pratili, rekao: Ne govorite nikom o ovom viđenju dok Sin čovječji ne uskrsne od mrtvih. Bez sumnje Ilija ima doći i sve postaviti opet na svoje mjesto. Ali vam kažem da je Ilija već došao, samo ga oni ne poznadoše, nego postupiše s njim kako im se prohtjelo. Tako će i Sin čovječji morati od njih mnogo trpjeti.

U ovoj zgodi pogled na Muku, koji se njemu u Preobraženju nametnuo kao utjecaj slave praćen obilnim plodom što bi ga proizveo u čovječanstvu, prolazi umom i srcem Isusovim kao crna oblačina i baca strašne sjene, koje prethode Getsemanskim tjeskobama. Križ predstavlja bolan vid ništavnosti žrtve za golemu većinu duša, koje će ga prezreti; i strašan izgled muči Isusa.

Slično se događa duši, koja je sa svoje strane razdragana pozdravila sudjelovanje na Kristovoj Muci, koje joj je Providnost čuvala da joj dade iza slavnih saopćenja, jer ga je shvatila dobrim, korisnim, uzvišenim radi veze s Bogočovjekom. Pod utjecajem slave trpljenje je pružalo božanski izgled očima duše nadarene božanskim sjedinjenjem. Nije tako sada, kada oslobođena božanskog zagrljaja i prepuštena vlastitu životu motri trpljenje preko nutarnjeg osjećaja svoje niskosti, grijeha i tužnih misli koje su je zaokupile, i to shvaća kao da izlazi iz njene zločinačke savjesti.

Obuzeta osjećajem svoje nedostojnosti ne razumije kako Bog želi ili može obdariti neki stvor tako bijedan i grešan kao ona, puštajući druge kreposnije, i sumnja u stvarnost takvih darova. Sumnja se izrodi u čvrsto uvjerenje da je prevarena, a sudjelovanje u Preobraženju i ostala božanska saopćenja, što ih je doživljavala, trpa u obmane, djelo njene raspaljene mašte; a svoje čežnje da bude slična Isusu patniku, smatra igrom demona, koji obrađuje njeno srce da je učini đavlom opsjednutu bogomoljku i pošto je preruši u raspeta Krista - đavolskim umijećem - te po njoj izopači mnoge duše, pokopa je u pakao.

Kako vidi dio što ima Duhovnik u ljupku utjecaju koji ju je naveo u službu Isusu patniku, budući da ne može osuditi njegov nauk i način postupanja s njom jer vidi da je sve u skladu sa svetim Evanđeljem misli da je krivotvoriteljica i da ga je kao takva prevarila i vara svojim izvještajima o savjesti i da mora napustiti duhovno vodstvo, ako se želi spasiti; da su njene veze s Duhovnikom grešne zbog toga i da će to uvijek biti, jer ne može govoriti istinu ona koja je puna laži; i da su njene veze s prijašnjim duhovnicima, koje jednako treba prekoriti, dugi niz grijeha protiv Duha Svetog.

Sve gleda crno: svoju sadasnjost, svoju prošlost i svoju budućnost; osobito joj ova izgleda užasnom kao savjest nekog osuđenika. Smatra da će, ako se ne popravi - sastoji se u tom da odbije Božja saopćenja i napusti duhovno vodstvo - završiti svoj život u pogubnu jaukanju, sposobnu da smete ispovjednika najiskusnijeg u Božjim putovima i u kušnjama što ih trpe duhovne duše, i da će prouzročiti veliku sablazan u posjetnika, koji su o njoj možda imali dobro mišljenje.

Ove i druge sjene baca u njenu uznemlirenu savjest crn tmast oblak gorka kaleža što ga ispi Isus u otajstvu u kom sudjeluje. I u tako silovitoj oluji jedino je neki blijedi odsjev podržava i zadrzava na rubu ponora očajavanja. To je sveta poslušnost, vjera što je ima u svog Duhovnika, kao predstavnika Boga i svete Crkve.

Izgubivši sile, zove Duhovnika da mu iznese svoju tjeskobnu situaciju i zamoli neka je odriješi od njenih obmana i ostalih grijeha, što ih je pocrnila - tako ona misli - u svojim neposrednim i posrednim vezama s Bogom. Čuvši njen izvještaj, Duhovnik je smiri i zahtijeva da svim srcem uđe na put boli što je Isus otvorio pred njom da dovrši u njoj otajstva svog dvostruka života, a to je ona odbijala, misleći da je to bio demon koji ju je privlačio da sudjeluje u Muci.

Pošto je stekla mir vođena poslušnošću, ulazi na put boli, koji joj pruža drukčiji izgled nego oluja koju je upravo trpjela, zahvaljujući savjetima Duhovnika i božanskoj struji protesnutoj u prostoru koja je privija njenu Bogočovjeku patniku, koji je čeka na izvjesnoj udaljenosti.

Prvi su koraci duše na bolnoj stazi mirni. Sve se smiješi, jer čak bol i žalost pridonose njenoj sreći zbog božanske ugodnosti koju kuša, i jer trpljenje gleda kao božansku struju koja je pobozanstvenjuje i poveziva s Bogočovjekom. S njegove desne strane osjeća prisutnost prve i treće Osobe Trojstva i Presvete Djevice, koji je blagoslivlju vidljivim zadovoljstvom i sipaju svoju

božansku ljubav i zaštitu. Božja se volja duši pokazuje kao sjajan oblak ili svijetla kugla goleme veličine i dubine, koja protegnuta u prostoru u izvjesnoj visini isijava na nju moćno svjetlo, prožeto ljubavlju i slavom, i vodi je kao nekoć Izraelce.

U njoj čita povijest svog zvanja, beskrajan niz božanskih nadahnuća i milosti što ih je primala tokom svog duhovna života, i ulijevaju u nju ljubav Kristovoj Muci i potrebu da je obnovi u svojoj duši. Gleda i sukladnost što postoji između božanskih poziva koje je dalo nebo te savjeta i zahtjeva njena Duhovnika, koji je vuku da bude slična Isusu patniku.

Tako hoda više sati smirena i radosna pred božanskim objavama koje joj obilno naknađuju muke pretrpljene u posljednjoj nevolji. Posebno je tješi što vidi da se u njoj ispunila Božja volja i vidljivo zadovoljstvo kojim Bog blagoslivlje .njene korake.

Ali ubrzo se javlja đavao da je muči i usporuje, ako može. Prikazuje se zastrt, kao predstavnik Boga i u ime njene savjesti. Njegovi su prvi posjeti brzi, kao bljesak munje; ali usprkos kratkoće ima dosta vremena da nametne duši turobne misli što ih je njegova zloba izabrala da je obradi u smislu protivnu djelovanju Boga i Duhovnika.

U ime Boga i njene savjesti govori joj i uvjerava da je zavedena, prevarena, da vara Duhovnika i sve koji su je vodili, i da mora napustiti vodstvo i odbiti nadnaravna saopćenja primljena ili koja može primiti kasnije, ako se želi spasiti. Zatim, da je put kojim ide pun opasnosti - naročito za nju - i da će se sigurno survati u jedan od bezdana što ih ima spomenut put boli, jer nije Božja volja što je tjera prema Kalvariji, nego Duhovnikova; da je ovaj vuče da bude slična Isusu patniku, jer misli kako je ona neka svetica, pozvana na velike stvari, i kako ništa nije tako veliko kao sličnost ili istovjetnost s raspetim Isusom, i zato joj ulijeva živu čežnju koju osjeća.

U početku odbija ova nagovaranja i zatvara se u svetu poslušnost, koju gleda kao izraz Božje volje. Ali napast se ponavlja bezbroj puta, svaki put većom snagom i lukavošću. Veli joj da je beskorisno što se pouzdaje u svetu poslušnost i u njoj zatvara, jer poslušnost ne štiti licemjere na Božjem sudu da Duhovnik nije odgovoran za zablude neke duše koja mu je izvještajima o svojoj savjesti pokazala da je sveta, ili da je pozvana na veliku savršenost, nego da će ona odgovarati za sebe i za zabunu u koju je upao Duhovnik njenom krivnjom.

Zbog ovog i jer se prikazuje kao Božje postupanje i vlastite savjesti, i u osjećaju o svojoj niskosti nalazi napasnik snažnu pomoć, te napokon pristaje uz misli koje joj podmeće i dospijeva u neki labirint užasnih smetenosti i trpi smrtne tjeskobe. Budući da joj je nemoguće znati izići iz zla stanja u koje ju navede demon, nađe se u tako žalosnoj i očajnoj situaciji da bi rado zamijenila svoju savjest za onu nekog zločinca koji je upravo počinio strašne zločine ali želi da se pokaje, koji će se, čini joj se, lakše spasiti.

Nezadovoljan da je muči očajničkim podvalama demon upotrebljava sva sredstva da je udalji od križnog puta i od poslušnosti zajedno. Uistinu svece i svetice, koji su se odlikovali na zemlji svojom ljubavlju i sličnošću s patničkim životom Spasitelja, prikazuje joj sada kao najniže u nebeskom dvoru i kao da zauzimaju posljednje mjesto u Božjem mišljenju, pošto su bolno očistili svoje nadnaravne veze; sada kao odbojne predmete Bogu i ljudima; sada kao osuđene u pakao božanskom pravednošću koja je proglasila grešnima njihove veze s raspetim Isusom, koga sveta Crkva štuje. I to joj prikazuje tako živo i tolikom zlobom, da bi ona nasjela podvali, kad njena vjera ne bi bila toliko ukorijenjena u nepogrešivo prosuđivanje Crkve Katoličke, koja ih je proglasila svetima, dragima Bogu i predmetom našeg štovanja.

Bura jača. Križni se put prikazuje njenim očima pretvoren u strašno mjesto, vrstu paklena groblja, iz čijeg tla ustaju užasne prikaze koje se gube u zraku ovijene tajanstvenošću, izazivajući u njoj strahovite osjećaje. Neizrecivo je što trpi siromašna duša, koja se učvršćuje u svom bolnom strahu.

U njoj se ispunja otajstvo boli što je trpio Isus, kada je vidio mnoštvo što ga je čekalo na povratku s gore Tabor, i proniknuo nutarnja raspoloženja prijatelja i neprijatelja, raspoloženja koja su istrgla s njegovih usana slijedeći osjetljiv prigovor: O rode nevjerni! Dokle ću biti s vama? Dokle ću vas trpjeti?

Spoznaja poraza što su ga upravo pretrpjeli Apostoli, koji nisu mogli izliječiti opsjednuta gluhonijema na štetu vjere i pouzdanja rastužena oca koji ih je molio čudo, misleći da sudjeluju na

čudotvornoj moći Učitelja kao što su sudjelovali na njegovoj misli; njihovo kolebljivo stanje,posljedica možda niske strasti zavisti, što je prožela njihove duše dok je Učitelj bio odsutan; buka kojom su pismoznanci i farizeji slavili uspjeh dobiven protiv njega i njegovih božanskih pouka na račun smetenosti učenika; nevjera što je zahvatila čitavo mnoštvo zbog toga i prisutnost zlih duhova koje je vidio izaći iz pakla i umiješati se u masu da pojačaju lukavost svojih zlobnih sudrugova i zadrže u svojoj vlasti lovinu, uznemiri Isusa, koji je čitao u klimavu položaju prijatelja i u pobjedi protivnika strašnu dramu Muke, koju mu je čovječja nevjera pripravljala, preziruć plodove njegova otkupiteljskog posla.

Budući da nije mogao podnijeti uvredu nanijetu svojim bolnim ispaštanjima ni prisutnost nevjerna i pokvarena čovječanstva, što je živjelo u njegovu srcu da ga muči i narušava šutnju njegovih božanskih odnosa groznim glasovima svojih zločina, pustio je da plane njegov gnjev i pokazao se umoran da ga podnosi i željan da ga napusti.

Bolan potres što ga je Isus pretrpio u ovoj zgodi bio je tako snažan, da je ostavio u njegovoj duši neizbrisive tragove. Radi toga, usprkos pobjede koju je zadobio protiv svojih zemaljskih d paklenih neprijatelja, osvajajući za Se veći dio duša što su bile u mnoštvu, učinivši čudo, kada se povukao iz mnoštva, vidimo kako Isus zauzet pogledom na Muku - koju su mu nebo, zemlja i pakao pripravljali istovremeno - traži neku utjehu, osjećaj sućuti u svojih učenika kojima povjerava svoju patnju: Zapamtite, da Sin čovječji mora mnogo trpjeti, da će ga starješine, glavari svećenički i književnici odbaciti, da će biti ubijen i da će uskrsnuti treći dan.

Duša također osjeća u sebi prisutnost čovječanstva u tom razdoblju; i u njoj kao u Srcu Isusovu odjekuju njegovi zločini koje oplakuje i sudjeluje na pokorničkoj žrtvi Otkupitelja u obliku koji joj dolikuje.

Tako si objašnjava užasne glasove koje stalno sluša kako proizlaze iz njene zločinačke savjesti koju osjeća u sebi, te je optužuju za bezbrojne grijehe, neodređene - praćene duhom laži i pretvaranja - i shvaća da je nemoguće da se spasi. Živi osjećaj zamršena stanja spojen s napašću protiv poslušnosti i protiv svetaca, proizvodi u njoj isto beznađe što ga je proizvela u Isusu spoznaja nevjere otkupljenih, koja bi spriječila ili ometala plod otkupljenja. Gledajući beskorisnost žrtava koje preuzima na slavu Božju, za spasenje duša i za vlastito posvećenje, napustila bi križni put, da ne osjeća kako je sjedinjena po nevidljivoj struji s Isusom u smrtnoj borbi u Maslinskom vrtu, u isto vrijeme dok je đavao uvjerava o zlu stanju njene savjesti i prijeti vječnom osudom.

Upozoravam da se u ovoj prilici, a da to ne nastoji, duši nameće tajna Muke, osobito molitva u vrtu. Na izvjesnoj udaljenosti gleda Isusa utonula u gorčinu, preplašena, žalosna, ojađena užasnim viđenjima i udarana božanskom srdžbom; i sluša neki nutarnji glas koji joj govori neka sudjeluje na kaležu njegove smrtne borbe, i neka mu svojim mukama pomogne okajavati ljudske grijehe, postići oproštenje i spasenje jednog ili više grešnika. Ova spoznaja primljena u najtajnijem dijelu njena bića, podržava je u strašnoj patnji.

Da dopuni bolno otajstvo, koje se u njoj ispunjava, napastovanje ostavlja u duši neizbrisive tragove. Bolan utjecaj slijede neizrecive utjehe, ali usprkos toga što prima saopćenja li kuša blagostanje, žalost se i bol ne povlače. Najviše da zadrijmaju, pa da ožive većom snagom čim se pruži prva prilika. Tako, dakle, i usred naklonosti što joj Bog i Djevica svaki dan sipaju (osobito prije i poslije svete Pričesti), siromašna duša jeca i uzdiše. Uvjerena je da je posljednja pretrpljena muka (iako strašna i bolna) bila sjena one koju čeka, a Providnost je i Pravednost čuvaju za zadnje razdoblje njena smrtna života, za ono u kojem će vidjeti da se u njoj ispunja otajstvo Muke daleko iznad njenih želja. Uvjerena u to, ponavlja mnogo puta: Takvim da me spasi a ne osudi! Misli da će božansko napuštanje i očaj naročito sačinjavati Muku koja je čeka. Radi toga uzvikuje: Takvim da me spasi a ne osudi!, u stvarnosti, uistinu, trpjet ću zadovoljna strašan vid ili živi strah svoje vječne nesreće.

U razdoblju tišine duša sudjeluje u božanskim odnosima uspostavljenim između Isusa i prve te treće Osobe Trojstva i u onima što ih uspostavlja hipostatsko sjedinjenje unutar njegove božanske Osobe, i uživa neizrecive naslade. Uživa povrh toga duhovne osjećaje Muke, prepune slasti. Osjeća se sjedinjenom sa svojim Bogočovjekom patnikom po nekoj božansko struji koja je prerađuje i oblikuje u Nj. Gleda ga na nekoj ne mnogo dalekoj udaljenosti stavljena u neki tijesak da ispašta

ljudske zločine, ljubeći i trpeći. Vidi ga sjajna, ražarena ognjem svoje božanske ljubavi, na kojoj sudjeluje tajanstvenim načinom. Iz tog razloga, dok ima ove osjećaje, duša gori zajedno s Isusom, i makar trpi tjeskobu ćuti se presretnom.

Između ovog sudjelovanja na Muci i prijašnjeg opaža se velika razlika. Sastoji se u tom da sada gleda i osjeća Isusa kao ljubav koja trpi neovisno o grijehu, iako je okružen zlobom ljudi čije zločine ispašta; dok ga je u prijašnjem razdoblju gledala istovjetna s grešnim čovječanstvom ili krivim - u izvjesnu smislu - i sudjelovala u njegovoj Muci u obliku prokleta elementa koji božanska pravednost kažnjava, odnosno u Isusu je pila strašne i ponižavajuće učinke što ih uzrokuje ljudska zloba. Tako, dakle, struja boli koja ju je prije uznemirivala i stvarala u njoj strašna osjećanja, sada je smiruje i povećava mir kojii uživa i čini je božanskom.

Prolazno se, u razdoblju što slijedi, dusi nameće zgoda kako se Isus oprostio od svoje domovine ili pokrajine Galileje da ide u Jeruzalem trpjeti i umrijeti. U tom otajstvu primjećuje Isusa prisutna u sebi kako moli i ophodi s Ocem i Duhom Svetim, kojima zahvaljuje na hipostatskom sjedinjenju i ostalim povlasticama i milostima danim njegovu svetom Čovještvu od stvaranja ili Utjelovljenja do sadašnjeg trenutka. I duša sudjeluje u najvišem stupnju na njegovim čuvstvima i radnjama, te uživa u bogatstvu koje ima i zahvaljuje kao da je njeno. U tom odsjeku na tajanstven način sudjeluje na čuvstvima i radnjama Djevice, u isto vrijeme kao i na Isusovim; i za njene povlastice kao da su njene zahvaljuje Preblaženom Trojstvu zajedno sa Kristovim svetim Čovještvom i sa božanskom Gospom.

U nastavku se u njoj ispunja otajstvo boli sto se ispunilo u Isusovu Srcu, kada je izlazio iz Galileje da se popne u Jeruzalem u društvu svojih učenika posljednji put. Gospodin se pokazuje duši proširen na čitavo čovječanstvo ili u nutrini čovječanstva, s tom osobitosti da osjeća u samoj sebi Spasiteljevu prisutnost i svih Adamovih sinova. Vidi ga kako ide u Jeruzalem u društvu Apostola, ali unutar svoje duše, ili u dubini svog bića, gdje se zbiva otajstvo. Sluša slijedeće riječi Evanđelja: Evo ulazimo u Jeruzalem, gdje će Sin čovječji biti predan svećeničkim glavarima i književnicima, i oni će ga osuditi na smrt i predati poganima da mu se izruguju, bičuju ga i razapnu. Ali on će uskrsnuti treći dan?

I u isto vrijeme trpi ono što označuju; bolje rečeno, sudjeluje na otajstvu boli koje se ispunilo u Isusovu Srcu dok ih je izgovarao. Podnosi smrtne zebnje; neka struja boli razlije se po čitavu njenu biću poput silovitih valova, uzrokujući joj smrtne tjeskobe, neku vrst bolne agonije, koja joj oduzima uporabu osjeta.

To se ponavlja mnogo puta u razmaku osam do petnaest dana. I dok sudjeluje na muci u tom obliku opaža Isusa u mističnu tijesku koji sam spomenula, preokrenutu u valjak božanske ljutine, kako trpi kaznu zasluženu ljudskim zločinima, te u isto vrijeme osjeća to u dubini svog bića. Uvjerena je da je otajstvo koje promatra i na njem sudjeluje smrtna borba u Maslinskom vrtu; ali nije tako, naprotiv sudjeluje u teškim mučenjima što ih je podnosilo Kristovo Srce na svom posljednjem putu u Jeruzalem s bolnim predviđanjem svoje svete Muke.

Kao što bolesti prethode znakovi bolesti, tako je (u moralnom smislu) osjetio Isus znakove svoje sramotne i bolne Muke i proživio je u svom Srcu ne jedanput, nego mnogo puta, aili posebno u tom odsjeku svog života.

Na sličan način, iza Isusovih muka, sudjeluje na trpljenju Srca Marijina. To je sudjelovanje neka puna ljubavi muka koja uzdiže i čini božanskom dušu kao ona prije. Kada prestane utjecaj boli, ostaje duša osamljena bez duhovna pomazanja. Napuštenosti pridolazi suhoća, napastovanje i možda progon od stvorova; trpi mnogo u svakom smislu, iako uživa mir u višem dijelu duha. Ponekad vidi kako se javlja njezin Bog, koji se sakriva na dnu duše, i uživa kratko vrijeme njegovu božansku blizinu.

Poslije srazmjerno kratka vremena suhoće i napuštenosti, Bog se Jedan i Trojni otkriva duši u Isusu Kristu jasnije no ikad i sipa joj neizrecive milosti. Nemoguće je opisati što uživa i što čini u čast svog Boga, čije prisne veze i one što ih uspostavlja Utjelovljenje između Božanstva i Čovještva živi na neiskazan način.

Čim duša uđe u nov životni odsjek, istovremeno i izmjenično, i trpi i uživa. Kada prevladava uživanje, trpljenje, čini se, spava ali prisutno a da se ne povlači iz duše. Kada nadvlada bol, u dubim

svog bića kuša nenarušiv mir ii ugodnost posljedicu osjećaja Božje prisutnosti, koju nikad ne gubi, iako se sakrije ili potamni. Tako živi uživajući i trpeći istovremeno, sada uz prevlast tuge i boli, sada utjehe i božanske blizine. Razdoblja trpljenja katkada traju dugo; ona utjehe su tako kratka te ponekad ne prelaze jednu uru Ali bilo da uživa bilo da trpi, njena je najživlja želja da bude slična Raspetom Isusu.

Muka se prikazuje njenu pogledu kao najizvrsniji rad što ga je obavio Duh Sveti na svetom Kristovu Čovještvu i na svetima koji su se odlikovali svojom sličnošću Spasitelju i osjeća golemu čežnju da na njoj sudjeluje i da sudjeluje u visoku stupnju. Pogled je na Raspetog uzdize i puni razdraganošću, jer joj nameće ispunjenje o ajstva kojeg predstavlja. Treća joj se Osoba Trojstva prikazuje kao božanski krvnik (neka mi se dopusti taj izraz), koji se pripravlja da je razapne i dovrši njeno sjedinjenje s Isusom Raspetim zbog ulijevanja svoje beskrajne i vječne ljubavi. Radi onog što doživljava u svojim božanskim odnosima i radi zanosa koji joj proizvodi jednostavna nada da će se jednog dana vidjeti slična svom trpećem Bogo- čovjeku, uvjerena je da je čekaju velike patnje i da će se otajstvo Muke ispuniti u njoj savršenije, ako je moguće, nego slavna otajstva u kojima je tako visoko sudjelovala.

Učvršćuje se u toj misli spoznajom da joj Bog priopćuje patnje što su ih trpjeli sveci, osobito u svojoj zadnjoj bolesti, prije svoje dragocjene smrti i sretna prelaza iz vremena u blaženu vječnost. Objasnit ću jednim primjerom.

Čita ili sluša životopis svete Gertrude, ugodne Kristove zaručnice. I dok sluša niz darova što ih je primala tokom svog života, gleda kroz ove težak križ koji Božja providnost čuva Svetici za konac njena puta; i čuje neki nutarnji glas koji joj veli: Kao Gertrudi, iza slavnih priopćenja i čudesnih darova koje ti je nebo sipalo i sipat će i dalje, čeka te velika patnja, najizvrsnija tuga, Kalvarija, Križ.

Pod utjecajem ovog navještaja, duša se pripravlja da čuje izvještaj o teškoćama što ih je Svetica podnosila u svojoj posljednjoj bolesti i željno čeka svršetak povijesti o njenim slavnim odnosima; ali ostaje neugodno iznenađena, kada sluša opis koji je o njoj napisao pisac. Bilo zbog toga, što ovaj nije poznavao okolnosti što su pratile posljednju bolest svete Gertrude, ili se bojao zbuniti i pokolebati vjeru i pouzdanje svetičinih štovatelja, mjesto da opiše strahovite kušnje kojima je bila, kako je vidio, podvrgnuta, iznosi različite objave koje se odnose na nju, a Bog ih je dao jednoj od njenih duhovnih kćeri; objave ukoliko uvećavaju moralne crte svetice sa drugog stajališta, toliko joj oduzimaju čast da je pila kalež Muke Isusove, i prema tome ono što čini pravu veličinu.

Ova praznina, koju pobožan svijet nije primijetio, ozlovoljava dušu koja prodire u tajnu. Tajna je u tom što je Bog naš Gospodin sakrio svoje božansko lice puno ljubavi i povukao svoju milosrdnu ljubav od sv. Gertrude i prepustio je bolnu utjecaju Muke; i dok je Svetici pokazivao svoju strogost (označenu u leđima koja je pokazao Mojsiji umjesto lica), i pustio na nju svoju žestinu, objavio se nekoj trećoj u svom izgledu dobrostivu i milosrdnu, kao strastveni Ljubitelj patnice.

Da je Bog sipao ljubav i milosti sv. Gertrudi za vrijeme njene posijedne bolesti (kako je to vidjela ineika od njenih duhovnih kćeri) nema sumnje; ali je istina i to da je, dok je ova primala objave koje povjesničar iznosi, svetica trpjela utjecaj boli i gledala Boga u strogu izgledu. Spoznaja što je ima duša o odnosima boli uspostavljenih između božanske pravednosti i svetice, omogućava joj da se ova pokaže njenim očima utopljena u gorčinu, trpeći beskrajne tjeskobe, dok je povjesničar opisuje kako je uronila u ocean ljubavi i sreće.

Gleda je utonulu u guste tmine, napuštenu od Boga, ili milosrdne Božje ljubavi, kažnjavanu božanskom srdžbom, koja je tišti i na njoj osvećuje svoje uvrede, da oprosti svijetu. Vidi kako je muče i ocrnjuju đavli i zlobne duše koje služe kao oruđe za nanošenje boli svetici, i koji koristeći priliku Božjeg napuštanja koje podnosi, kude je kao Židovi Isusa: Ti, koja si tolikima pomogla svojim molitvama i savjetima - vele joj - pomozi sebi koja toliko trebaš to sada kada te Božja ruka ranjava i visi nad tvojim sramotnim životom. Ako si Božja kći, njegova povlaštena i draga zaručnica, kako svijet misli, pokaži to moleći u mučnoj bolesti koju trpiš, i spasi svoj život na utjehu onima koji to traže, i vjerovat ćemo u tvoju izuzetnu zaslugu. Pravedan je Bog što kažnjava tvoja zlodjela vječnim napuštanjem.

Patnica što osjeća Božju strogost i njegovo napuštanje, pristaje uz turobne misli koje joj njeni zemaljski i pakleni protivnici podmeću. Uvjerena je da se nalazi u Božjoj nemilosti, i u svojoj najvećoj tjeskobi tuži se njegovoj milosrdnoj ljubavi, govoreći: Bože moj, zašto si me ostavio?

Ove i druge užasne muke vidi kako trpi povlaštena Isusova zaručnica Gertruda, i dok promatra vjernu sliku raspete Ljubavi, sluša isti glas koji joj veli: Istu muku čuva i tebi moja ljubav.

Drugi primjer. U krvavoj stigmatizaciji (primanje rana) svetog Franje Asiškog i sjajnoj (duhovnoj) svete Katarine Sijenske, gdje drugi čitaju ispunjavanje otajstva Muke, ona vidi svečanu posvetu žrtve koju je božanska pravednost izabrala, kao Isusa, da osveti na njoj svoje uvrede; i kao posljedicu posvete, svečano otvorenje svete Kristove Muke. Tako je, doista. I od dana utiskivanja svetih rana, gledamo Asiškog serafa i Sijensku serafinu, pod utjecajem bolne struje i kako trpe na tijelu i duši i obnavljaju Muku čak i u najmanjim sitnicama. Sveti je Franjo trpio toliko da je jedan od njegovih sinova gledajući njegove muke zbunjeno rekao Svecu neka moli Boga da uzdrži svoju ruku.

Sveta Katarina kroz pet godina, kako je trajao njen život iza primitka svetih rana, čudesno ponavlja povijest Muke s njenim pobjedama i padovima, i dopunja je strašnom kušnjom koju je trpjela u predvečerje svog sretnog preminuća. Teškoj se bolesti, koju je podnosila bez olakšanja tri zadnja mjeseca svog života, pridruže strepnje i tjeskobe duše te mržnja Papinih neprijatelja i đavolskih duhova. Za vrhnunac trpljenja povuče se od nje vječni Ljubitelj, ostavljajući je prepuštenu vlastitim silama neka se bori s Božjom srdžbom i s demonima koji su napadali njenu vjeru i pouzdanje. Vidjela je, da je kao Isus pretvorena u kćerku srdžbe, satrve na pod nesnosnim teretom beskrajna gnjeva Božjeg, koji je uze kao cilj svoje pravedne strogosti. Poput Njega okajava ljudske zločine kao vlastite, osobne, beskrajnom tjeskobom.

Zbog toga, jer osjeća u sebi prisutnost ljudskih otpada, njen se izgled uvijek nasmiješen, pa i usred najvećih iskušavanja, mijenja, prikaziva preobražen i velik očima sinova i kćeri koji okružuju njen ležaj. Oni je vide kako se uznemireno bori s nevidljivim bićima koji je optužuju i kinje, pripisujući joj grijehe koje nije učinila, ali ih mora okajati, jer su joj nametnuti od božanske pravednosti, koja zahtijeva bolno ispaštanje za njih. Poslije nekoliko trenutaka borbe i opiranja, vide je prihvatiti sramno okajavanje, kako priznaje da je kriva, tjeskobna, strašljiva i prestrašena, kako jeca, uzdiše, udara snažno u prsa, te zaziva božansko milosrđe, govoreći: Sagriješih, Gospodine, smiluj mi se. Sveti Bože, smiluj mi se.

Tako savršeno, usred najpotpunijeg poništenja, dovršava se u svetoj Katarini otajstvo Muke početo u sjajnoj i slavnoj stigmatizaciji. Isto bi se moglo reći o sv. Brigiti, sv. Tereziji, sv. Magdaleni Pazzijskoj, sv. Veroniki Juliani, i o drugim svecima i sveticama koje je Bog posebno ljubio, jer su svi obnovili Kristovu Muku do Božjeg napuštanja na križu i njegova stanja žrtve i duboka poništenja. Iza »Svršeno je«, svi su vidjeli kako se javlja sretna vječnost te izdahnuli posljednji dah, govoreći: Oče moj, u tvoje ruke predajem duh svoj.

Nije moglo biti drukčije, nego su svi većom ili manjom snagom sudjelovali u strašnoj patnji božanskog Otkupitelja pribijena na zloglasno drvo, jer muka se ne može zamisliti bez pojava boli, sramote, božanskog napuštanja, ljudskog i đavolskog proganjanja i napuštanja vlastitih sila koje ju prate Potrebno je predati se sudbini, kao Isus, umrijeti u Božjem prokletstvu i kao ranjen Božjom rukom i podnijeti trenutačan poraz koliko je do nas, osobito časti, dobra glasa koji imamo možda otežan pobjedom naših protivnika, da zasluzimo slavu pridržanu siromašnu i poniznu koji boravi na smetištu.

Tako to razumije duša u ovom razdoblju, i mjesto da bude žalosna pogledom na muke što je čekaju ona se raduje i plamti. Čezne da je obuzme utjecaj boli, da što prije stigne na vrh Kalvarije, u mučnu bolest koja će završiti njen život da dovrši otajstvo Muke i svoje sjedinjenje s raspetim Isusom - ne jer se osjeća jakom da se sama oslobodi strašne bitke, nego uzdajući se u Božju providnost i u zaštitu Djevice, u dvostruku pomoć koja ce pojačati njenu slabost da postigne pobjedu i spasenje koje čeka. Tako bilo.

Dok stigne taj dan tako željan, uživa u Psalmu 21, koji sadrži bolna otajstva koja joj Bog čuva. U njemu čita svoju budućnost. Evo u kojem ga smislu tumači.

Bože, Bože moj, zašto si me ostavio? Glasovi mojih grijeha udaljuju od mene spasenje. Gleda kako je potpuno i čisto napuštena od Boga. Bog se, kao milosrđe i dobrota, sakrio i povukao od duše, prepustivši je oštrini svoje pravednosti. Ova joj se prikazuje golemom, spremajući da na nju sruči svoju strogost, i duša, kada vidi da je u njenoj vlasti sama, ugrožena i bez ljudske i Božje pomoći, drhće od straha i užasa kao plašljiva djevojčica napuštena u groznoj pustinji, te čeka udarac pandžom životinje koja dolazi da je požderе. Zahvaćena užasom, traži kako pobjeći iz strašne pustinje i osamljenosti koju osjeća, zove milosrđe, i moli njegov blagi pogled, njegov dobrotvorni upliv. Bože, Bože moj, pogledaj - veli mu, uvjerena da ju je Bog prepustio zaboravu i izbrisao iz svog vječnog pamćenja (koliko se tiče milosrdne ljubavi, koja se sve više povlači od nje) - pogledaj me, upri u mene svoje milostive oči, kako bih bila sigurna da ćeš mi pomoći, ako te zaokupi moja žalosna situacija.

Ganutljiva se molba gubi u praznini, ne stiže do Boga, ili nije uspjela probuditi ga, zato ne postizava što moli. Božanska šutnja otežava njenu situaciju; napuštenost je tišti i drobi, i u svojoj smrtnoj tjeskobi pita svog Boga zašto ju je napustio.

Vlastita savjest, mučena grižnjom, preuzima teret da joj odgovori na pitanje. Čini to stavljajući pred njen duhovni pogled sva djela njena života, nutarnja i vanjska, pa i najsvetija, kao neki beskrajan niz grijeha i teških grijeha, jednu povijest besramnosti otežanu okolnostima njenih božanskih veza i mišljenja o svetosti što ga uživa u svijetu i u obitelji kojoj pripada. Smeteni krikovi praćeni jezovitim prijetnjama penju se iz dubine njene savjesti pretvorene u mračan ponor i nepresušiv izvor zlobe i grijeha. U ovima vidi odgovor na svoje pitanje upravljeno Bogu, i govoreći sa samom sobom dodaje i kaže: Daleko su od spasenja riječi mojih grijeha. Glasovi mojih prestupaka udaljuju od mene spasenje, to jest, milosrđe, lice lijepo, blago i dobrostivo mog Boga, koji me napunja dobrima.

Savjest joj kaže da je njena sitvar propala; da beskorisno očekuje spasenje, jer nema oproštenja za niskosti što je pritištu, najviše zato što se njezin grešan život odvijao za bijela dana, usred svjetla, što su ga božanske veze u nju sipale. Nesretnica vjeruje što joj uznemirena savjest kaže, ali ne želi napustiti molitvu. Ona će nastaviti zaklinjući božansko milosrđe dok živi i poslije u nesretnoj vječnosti, koju vidi dolaziti sa sve većim strahom i užasom, ali bez nade da će postići milost. Zato veli: Bože moj, vičem danju, al ne odvraćaš; noću vapijem i nema mi počinka. Ispovijeda da je napuštena radi grijeha, da se Gospodin povukao gdje ne čuje ni ne vidi njen položaj zbog njene gluposti i pravedan je prema božanskoj svetosti, jer je pravedno kažnjava. Ja grešnica bit ću pokopana u pakleni bezdan, što ga vidim otvorena pred svojim nogama; gorjet ću u vječnom ognju sa svojim grijesima, a ipak, Ti u Svetištu prebivaš, Nado Izraeloval, u svetištu tvog beskrajnog savršenstva, tvoje božanske blaženosti. Koja sreća! Kad bi bar ova spoznaja ili spomen na tvoju sreću činilo moju u paklu, kako to čini na zemlji, bila bih sretna, tamo bih nastavila svoj redovnički život i ljubila bih te svim srcem.

Ljubav sviđanja prosipa svjetlo na patnicu. Zraka nade krstari njenom dušom i učvršćuje se poviješću svetaca što je oživljava u svom pamćenju. Spominje se da su svi pali u neku pogrešku i da svoje spasenje duguju Božjem milosrđu. Zar Bog ne želi da se u njoj proslavi, kao u svetima, služeći se svojim milosrđem? Da postigne tu milost upotrebljava sredstvo molitve. Moli svog Boga i podsjeća ga na milosrđe kojim se služio u korist svetih, govoreći: U tebe se očevi naši uzdaše, uzda- še se i ti ih izbavi, k tebi su vikali i spasavali se, u tebe se uzdali, i postidjeli se nisu.

Duša osjeća vlastitu nedostojnost dok se sjeća kreposti svetih. Vidi kako je daleko od njih i koliko se razlikuje njeno ponašanje od njihova; i boji se povećati svoje pouzdanje težeći za sretnim udesom što su ga oni postigli. Obuzeta tim mislima veli: A ja, crv sam, a ne čovjek, ruglo ljudi i naroda prezir.

Sjeća se vlastita života i priznaje se nedostojnom očekivana spasenja, jer njena vjernost nije ista kalkva je bila u svetaca. Bila je kao oni prevarena i ikuđena, i ova crta sličnosti njima povećava njenu vjeru i pouzdanje, i voli to spomenuti: Svi koji me vide, podruguju se meni, razvlače usne mašu glavom: uzdao se u Gospodina, neka ga sad izbavi, neka ga spasi ako mu omilje.

Neprijatelji, trudeći se da je strovale u ponor očaja, predbacuju joj njenu ljubav i pouzdanje u Boga kada su je vidjeli obuzetu bolima, napuštenu od božanskog milosrđa trpjeti bez božanskog i

ljudskog olakšanja u tijelu i u duši. Podnosila je šuteći strašan napad; ali sada kad otkriva svom Bogu nanesena trpljenja, iznosi razloge zašto se pouzdava dalje u Nj i ljubi ga svim srcem. Ako sam te ljubila veli i pouzdavala u Tebe, bilo je zato što si me iz krila majčina izvtp, mir mi dao na grudima majke. Tebi sam predan iz materine utrobe od krila majčina Ti si Bog moj.

Odmah, misleći na muku što je čeka na prelazu iz vremena u vječnost, ili na Božji sud koji će odlučiti njenu vječnu sudbinu, moli božansku pomoć, jer ne računa ni sa kakvim oslonom božanskim ni ljudskim osim samog Boga. Ni sa svjedočanstvom čiste savjesti, jer ona je muči kao neki krvnik; ni sa pratnjom ni zaštitom dobrih djela, jer u njiiima gleda samo golem zbir grijeha.

Jedino računa na pomoć božanskog milosrđa da spasi iz teške situacije njenu dušu na Božjem sudu, i zove ga unaprijed govoreći: Ne udaljuj se od mene, blizu je nevolja, a nikog nema da mi pomogne. Prikazuje ili iznosi Gosipodiinu svoju savjest uznemirenu i satrvenu grižnjom svojih grijeha i nesavršenosti, koje joj se prikazuju kao brojne zvijeri i spremaju da je požderu i stavljaju u žalosnu situaciju, i veli mu: Opkoliše me junci mnogobrojni, bašanski bikovi okružiše mene. Ždrijela svoja razvaljuju na me ko lav koji plijen kida i riče, i vele mi: rodila si nas na svoju nesreću, tvoji smo, požderat ćete tvoji vlastiti sinovi, koji se gnijezde u tvom krilu.

Pred užasnim prizorom, nastavlja govoreći: Kao voda razlih se, sve mi se kosti rasuše; srce mi posta poput voska, topi se u mojim grudima. Grlo je moje kao crijep suho, i moj se jezik uz nepce slijepi: u prah smrtni bacio si mene, poništio si me i sveo na ništa za vrhunac moje muke. Opko¬lio me čopor pasa, rulje me zločinačke okružile. Probodoše mi ruke i noge, sve kosti svoje prebrojiti mogu, a oni me gledaju i zure na me. Haljine moje dijele među sobom i kocku bacaju za odjeću moju.

Pakleni je duhovi opkoliše, probodoše njene ruke i noge i prebrojiše sve njene kosti. To jest, proboli su njene više i niže sposobnosti, pribivši ih na križ tjelesne bolesti koja ih upija snagom boli što ih podnosi. Pošto je sasvim oslabila, broje sva njena kreposna djela što ih je obavljala za svog života. Gledaju je i zure u nju; i rezultat je ispitivanja bio da su prisvojili njene kreposti i dobra djela i međusobno ih razdijelili zbog popratnih nesavršenosti. A nad haljinom, posvetnom milošću, koju nisu mogli pripisati sebi, jer je dobrovoljan dar Božji i nitko ga osim Njega ne može proizvesti, bacili su kocku. Kodka izjavi da duša urešena njome pripada Bogu usprkos oduzimanja dobrih djela što su proveli zlobnici.

Vidi, dakle, da je bez bogate nošnje kreposti, a mislila je da je ima; ali urešena nešivenom haljinom pravednosti i protiv volje đavola, spasit će se, jer pripada Bogu. To moli, i da je Bog nastavi pratiti i štititi protiv pogubna utjecaja njenih neprijatelja i pokvarenih namjera koje imaju s njom.

Ali ti, Bože - veli mu - daleko mi ne budi; snago moja, pohiti mi u pomoć! Dušu moju istrgni maču, iz šapa pasjih život moj. Spasi me iz ralja lavljih (vječne smrti), i jadnu mi dušu od rogova bivoljih (u sveopćem uskrsnuću).

Primjećuje da Bog uislišava njenu prošnju i zahvalna njegovu beskrajnom milosrđu koje joj obećaje spasenje, prijestolje slave u blaženoj vječnosti, obećaje mu unaprijed vjernost i službu koju od nje čeka kroz kratko vrijeme života koji joj preostaje, i prinos neprestane hvale u vječnosti. Braći ću svojoj naviještat ime tvoje, hvalit ću te usred zbora (Crikve).

Obraćajući se pravednim dušama, koje okružuju njenu postelju, i općenito svim vjernim kršćanima, veli: Koji se bojite Gospodina, hvalite njega! Svi potomci Izraelovi, njega se bojte! Jer nije prezreo ni zaboravio muku jadnika, i nije sakrio lice svoje od njega, tj. od mene, za vrijeme Božjeg napuštanja, nego naprotiv, kada sam ga zvala, čuo me je. Zato ću te hvaliti u zboru veliku i dok stigne taj dan blaženosti i vječne hvale, izvršit ću svoje zavjete pred vjernicima tvojim. Amen.“ *(Duhovni život 23 poglavlje)*

Razmisli: Da li je u mome duhovnom iskustvu prisutna zadovoljština? Na koji je način živim? Odnosi li se ona prvenstveno na moje grijehe ili su uključeni i drugi ljudi? Ima li širinu ljubavi u srcu i molim li za one kojima je najpotrebnije, za milijune, za čovječanstvo?

8. Apostolatski život duša koje žive sjedinjenje s Bogom i kontemplacija

Tipologiju kontemplativnog i mističnoga iskustva možemo podijeliti u tri velike skupine prema dominantnim naglascima, a u opisu jednoga mističnoga iskustva mogu biti prisutni elementi iz drugih skupina.

Prva je mistika usredotočena na objekt svoga iskustva. U tu skupinu spadaju: kozmička mistika u kojoj je naglašen skladan odnos sa stvorenim svemirom; spekulativna ili intelektualna mistika koja naglašava misaoni, spoznajni proces duše, te afektivna mistika koja inzistira na osobnom odnosu s Bogom ljubavi, a u svojem klasičnom obliku postaje zaručnička. Brojni sveci su predstavnici upravo ovog mističnog iskustva.

Druga skupina, manje poznata, je mistika usredotočena na djelovanje i apostolat, a usmjerena je na iskustvo sudjelovanja u Božjem djelovanju u povijesnom trenutku i sudjelovanje mistika u tom djelovanju. Kao predstavnike te mistike, autor navodi sv. Ignacija Loyolskog, sv. Vinka Paulskog i bl. Tereziju iz Kalkute.

Treća skupina je mistika usredotočena na subjekt, na samu osobu koja proživljava mistično iskustvo s opisom temeljnih unutarnjih stavova duše koja ide putem sjedinjenja s Bogom u mističnom iskustvu. U ovu kategoriju spada mistika koja inzistira na posveti Bogu i sudjelovanje u Isusovu životu, čiji je glavni predstavnik kardinal de Berulle te mistika koja opisuje ne toliko objekt svoga iskustva, nego njegov unutarnji proces. Sv. Terezija Avilska je najveći predstavnik ove mistične struje.[45]

U mjeri u kojoj je duhovni život autentičan i događa se duhovni rast, napori zaduženja, svakodnevni rad i apostolat, duša sve više i više doživljava da joj to nije zaprekom za ljudsko i duhovno sazrijevanje, nego upravo suprotno, postaje sredstvo vlastitoga posvećenja i služenja, a sve to snagom Isusove otkupiteljske ljubavi koja je sve ljudsko, pa i rad, posvetila. Naravno da uza sav osjećaj neprikladnosti i nedoraslosti uz samosvladavanje iz ljubavi to ne dokida napor, ali nezaustavno vodi prema savršenstvu, prema sjedinjenju duše s Bogom. A cilj je svakoga apostolata voditi duše k Bogu. Blaženica Marija Terezija od sv. Josipa uči:

„Neka dragi Bog dadne milost, Vama i vašim nasljednicama, da vas vaša služba ne sprječava u duhovnom napretku. Ta Vam se služba nije povjerila zato što bi vas se smatralo izvanredno dobrima, sposobnima, savršenima, nego samo često prisiljeno, jer nemamo sposobnih osoba, a mislimo da će si ta sestra moći steći autoritet, premda joj manjkaju druge sposobnosti. No ako takve sestre, kao poglavarice revno sudjeluju s dobivenim milostima, mnogo će napredovati u savršenosti i njihova će služba biti plodonosna.“[46]

„U Bogu, s Bogom i za Boga radimo na spasenju duša – ne dvorimo samo stare ljude i siromašnu djecu tj. hranimo i oblačimo, nego to činimo na najsavršeniji način da pridobijemo njihove duše za Boga ili da ih ukrasimo i posvetimo. Od jutra do večeri obavljamo naš posao u stalnom sjedinjenju s Bogom, jer jedna istinski radina duša sjedinjena s Bogom je kontemplativna duša.“[47]

Apostoltaska dimenzija rasta duhovnog života oslobađa vjernika od zatvaranja duhovnog puta u sferu privatnosti i intimnosti koje se kao napast mogu lako pojaviti na osobnom putu življenja vjere. Apostolat zajedno s molitvom proizlazi iz autentičnog odnosa s Kristom i predstavlja duhovno obogaćenje, ne kao produžetak molitve, ni darivanje od svog puta rasta u svetosti, nego izvor duhovnog života koji može dublje potaći i molitvu. Apostolat je plod rasta i sazrijevanja autentične kršćanske ljubavi prema Bogu i čovjeku koja potiče vjernika da uviđa potrebe bližnjega i nuka da apostolatski svjedoči Božju ljubav.[48] Vrijedi i obrnuto. Nedostatak apostolatkse dimenzije prema svetačkoj tradiciji znak je neautentičnog osobnog puta rasta u vjeri. U

[45] Ch. A. Bernard, nav. dj. str. 496- 498.
[46] *Probudimo se u Bogu! Izbor iz pisama*, str. 281.
[47] *Isto*, str. 164.
[48] Za apostolatksu duhovnost vidi G. Messa, *Spiritualita apostolica,* Alma, Rim 1963.

biti kad vjernik upozna i uzljubi Isusa Krista onda želi da i drugi ljudi do toga dođu, a na poseban način je to poticajno kad se gleda u perspektivi vječnosti. Duše koje žive sjedinjenje s Bogom samim time imaju i apostolatsku dimenziju.

Sv. Ljudevit Montforski duboko dirnut tim otajstvima piše: „Zar ću posvuda gledati kako duša moga dragoga brata propada zbog grijeha, a da moje srce time nije dirnuto? Što? Zar ću gledati kako je krv Boga koji ljubi ovu dušu beskorisno prolivena, a njena vrijednost zauvijek izgubljena? Radije bih bio proklet. Ah, Gospodine, svi te vrijeđaju u čovjeku koji je tvoja slika, bez riječi bi trebao to trpjeti? Tvoji neprijatelji grabe tvoju slavu, a zar da ja budem na njihovoj strani? Uistinu radije smrt! S tobom Gospodine, ja ću pobijediti. O veliki Bože, daj mi svoje oružje kako bih pobijedio svijet i njegove čari i ono što se protivi tvojim zakonima. Kako bih obraćao duše, ulij, ulij u moju dušu svetost, u moj duh istinu, a u moje srce tvoj čisti plamen“ (P 22, 2-8).

Temelj i uzor svakog poslanja i apostolata u Crkvi je sam Isus Krist poslan od Oca da posvjedoči Božju ljubav i spasi svijet. Montfort piše:

„Isus Krist, Vječna Riječ, Vječna Mudrost, velikom odlukom Presvetoga Trojstva odlučila je postati čovjekom da spasi izgubljenoga čovjeka. Ako tu Mudrost promatramo u njezinu izvoru, vidimo da je sama dobrota i milina. Ona je dar ljubavi vječnoga Oca i kao učinak ljubavi Duha Svetoga. Ona je dana po ljubavi i oblikovana po ljubavi. „Bog je tako ljubio svijet da je dao svoga jedinorođenoga Sina” (Iv 3, 16.). Mudrost je, dakle, sva ljubav, ona je ljubav Oca i Duha Svetoga“ (LJVM 104, 118).

Apostolatsko poslanje Crkve, dakle, ima svoj temelj u Kristovom poslanju od Oca koje je on ispunio svojim pashalnim otajstvom te u Kristovom poslanju apostola da naviještaju Evanđelje svemu stvorenju (usp. Mk 16, 15-18). Kao što Isus bio poslan od Oca, prvo traži od apostola da budu s njime, tako on šalje apostole da naviještaj Božjeg kraljevstva donesu svim narodima.

Tako da za one koji žive posvetu sv. Ljudevit može istovremeno reći: „Oni su vazda u kući sa svojom majkom, tj. oni ljube samoću, provode unutarnji život, nastoje oko molitve, i to sve po primjeru svoje majke, Presvete Djevice, i u njezinu društvu, kojoj je sav sjaj u unutarnjosti i koja je preko svega svoga života toliko ljubila samoću i molitvu. Istina, oni se katkada pokazuju i vani u svijetu, ali samo iz posluha volji Božjoj i svoje drage majke i da izvrše svoje staleške dužnosti. Ma ne znam kolikim se prividnim sjajem sjalo što vani rade, ipak još mnogo više cijene što čine u samima sebi, u svojoj unutarnjosti, u društvu Presvete Djevice, jer tu se bave velikim poslom svoje savršenosti, prema kojemu su svi drugi poslovi dječja igra“ (PP 196).

Dakle svaki kršćanska duhovnost je istovremeno apostolatsko-misonarska i molitveno - mudrosna i nijedna od te dvije dimenzije se ne može dokinuti bez udaljavanja od svetačkog nauka. I jedna i druga vjernika vode putem duhovnoga rasta i sazrijevanja. To sprječava shvaćanje pastoralne djelatnosti kao čisto ljudski aktivizam, ali i življenje vjere kao zatvaranje u privatnost duhovne intime i bilo kakovog duhovnog usavršavanja koje bi bilo samo sebi cilj. Briga oko nutarnjeg života je sigurno bitna karakteristika prave duhovnosti, ali ako je ona usvojena na autentičan način kako to sveci naučava, ne može ni na koji način zatvarati vjernika u sferu intimizma, duhovnog elitizma i individualizma.

Eklezijalna i apostolatska dimenzija vjere i otvorenosti potrebama Crkve i svijeta naviještanjem Evanđelja je više nego očigledna jer se radi o duhovnosti čije su bitne dimenzije nutarnjeg života i apostolata nerazdvojne.[49]

Sv. Terezija Avilska u svome remek djelu *Zamak duše* će posebno naglasiti da sedme odaje, to jest stanja duše koja je došla do sjedinjenja s Bogom, jesu odaje gdje Marija *(evanđeoska tipologija za kontemplativni put do sjedinjenja)* i Marta *(evanđeoska tipologija za aktivni - apostolatski put do sjedinjenja)* idu savršeno zajedno. Duhovnom čovjeku, u njegovom rastu, san o

[49] G. Brasca, *Preghiera e impegno temporale* u *Vita consacrata* 5, 1979, str. 454 – 462.

samoći zamjenjuje želja za čovjekom, da mu bude blizu, da mu se daje i prenosi ono što Bog poručuje i traži.

Kao što se istinsko apostolsko djelovanje rađa iz kontemplacije, tako i autentična kontemplacija uvijek vodi prema apostolatskom djelovanje. Djelovanje (apostolat) i kontemplacija postaju jedno, tako što jedno uvijek priziva drugo. Stoga se može ustvrditi govoreći o kršćanskom apostolatu da nije toliko problem sredstava i metoda koliko duha i života. Nužno je prije biti da bi se moglo djelovati, prvo ljubiti da bi se moglo činiti. I zato se istinska tehnika apostolata sastoji u žaru i svetosti apostola što mu omogućuje da može biti poslušan i raspoloživ pozivima Duha. Zato će Terezija i ovdje podcrtati: »Sestre moje, ne gradimo kula bez temelja jer Gospodin ne gleda toliko na veličinu djela koliko na ljubav kojom se čini, a učinimo li ono što budemo mogle, Njegovo Veličanstvo će dati pa ćemo moći svakim danom sve više« (Z VII. 4, 15).

U Zamku duše sv. Terezija kao treći znak da je duša došla do sjedinjenja s Bogom navodi uživanje u progonstvima i veliku želju da u apostolatu služe Bogu za spasenje duša. Prije je duša htjela umrijeti da bude s Isusom, ovdje je to drugačije (Z VII. 3, 6), želi ostati na zemlji sve dok god Bog hoće i raditi sve što Bog hoće. Ovdje dušu Bog vraća zemlji i duša pristaje na sve živo na ovome svijetu pod tim uvjetima. Svetica uči:

„Ove duše isto tako osjećaju veliko zadovoljstvo kad su proganjane, uz puno veći mir nego što je rečeno, i bez ikakvog neprijateljstva prema onima koji im cine zlo ili žele učiniti; štoviše, zavole ih posebnom ljubavlju tako da, ako vide da su u kakvoj nevolji zbog toga iskreno žale i bilo kakvu bi prihvatile da ih izbave od nje te ih vrlo rado preporučuju Bogu, a veselile bi se da izgube milosti koje im Njegovo Veličanstvo udjeljuje, zato da ih udijeli njima da ne uvrijede našega Gospodina. Ono što me najviše od svega preneražava je to što ste vidjele nevolje i žalosti koje su ih morile da umru zato da bi uživale našega Gospodina ; a sad je tako velika njihova želja da Mu služe i da po njima bude hvaljen, i da prikoriste kojoj dusi, kad bi to mogle, pa ne samo što ne žele umrijeti već živjeti mnogo godina trpeći vrlo velike muke ukoliko bi mogle da po njima bude hvaljen Gospodin, makar to bilo samo malo A kad bi i pouzdano znale da će duša, čim izađe iz tijela, uživati Boga, nije im do toga stalo, niti misle na slavu koju uživaju sveci; ne žele za to vrijeme biti u njihova je slava u tome da u nečemu pomognu Raspetome, ukoliko bi mogle, posebice kad vide daje toliko vrijeđan te kako je malo onih koji se uistinu brinu za Njegovu slavu, nenavezanih na išta drugo“. (Z VII, 3,5-6)

Svetačka tradicija uči da je apostolat duša koje žive sjedinjenje s Bogom vrhunac savršenstva kršćanskoga života na zemlji. Sv. Toma Akvinski uči: „Propovijedanje Božje Riječi treba proizlaziti iz punine kontemplacije“ (Sm.th II, 2 q. 188,ad.6)

Sv. Ljudevit Montforski o rastu u kršćanskom životu govori koristeći kategorije ljubavi prema Isusu Kristu, vječnoj i utjelovljenoj Mudrosti u djelu *Ljubav vječne Mudrosti* napominje:

„Nema ničeg ugodnijeg nego spoznati božansku Mudrost: blaženi oni koji je slušaju, još blaženiji oni koji je žele i traže, a najblaženiji su oni koji slijede njezine putove i kušaju u srcu tu beskrajnu slast koja je radost i sreća vječnog Oca i slava anđela! O, kad bismo okusili slast koju kuša duša koja pozna ljepotu Mudrosti, koja siše mlijeko s tih Očevih grudiju, uskliknuli bismo sa Zaručnicom: „Ljubav je tvoja slađa od vina“ (Pj 1, 1), slađa od svih slasti stvorenja, a posebno kad govori dušama koje razmatraju ove riječi: „Kušajte i vidite“ (Ps 33 (34), 9); jedite i pijte, i opijte se (usp. Pj 5, 1) mojim vječnim slastima, jer u drugovanju sa mnom nema gorčine, i nema bola u zajedništvu sa mnom, već sam užitak i radost (usp. Mudr 8, 16).

Spoznaja vječne Mudrosti nije samo najplemenitija i najugodnija nego je najkorisnija i najpotrebnija, jer se život vječni sastoji u tome da upoznamo jedino pravoga Boga i njegova sina Isusa Krista (usp. Iv 17, 3), jer tebe znati, uzvikuje mudrac govoreći o Mudrosti, savršena je pravednost, i poznavati snagu tvoju, korijen je besmrtnosti (usp. Mudr 15, 3). Želimo li uistinu imati život vječni, težimo za spoznajom vječne Mudrosti. Želimo li već na ovom svijetu savršenu svetost, i ponovno, upoznajmo Mudrost. Hoćemo li u srcu imati korijen besmrtnosti, imajmo u duhu

spoznaju Mudrosti. Spoznati Krista, utjelovljenu Mudrost, znači dosta znati, makar drugo ne poznavao. Znati sve, a njega ne upoznati, znači uistinu ništa ne znati“ (LJVM 10-11).

U drugom tekstu, u istoj knjižici sv. Ljudevit, pozivajući se na tekst iz Knjige Sirahove, izričito govori o tri stupnja pobožnosti: „Nakon što se Mudrost pokazala kao majka i izvor svih dobara, potiče ljude da ostave sve i da nju traže, jer se ona daje samo onima, kaže sv. Augustin, koji je žele i traže tolikom revnošću kako to zaslužuju velike stvari. U 22. retku božanska Mudrost pokazuje tri stupnja pobožnosti, a posljednji predstavlja pravo savršenstvo: služiti Boga poniznom podložnošću, raditi u njemu i po njemu u ustrajnoj vjernosti, tražiti potrebno svjetlo i unutarnje pomazanje da bismo i druge nadahnuli ljubavlju prema Mudrosti te ih doveli do vječnoga života“ (LJVM 30).

9. Utjecaj i djelovanje Duha Svetoga u životu duša koje žive sjedinjenje s Bogom i plodovi Duha Svetoga

Duhovni život je život u Duhu Svetome, a to znači da je Duh Sveti prisutan i djelatan u kršćanskom životu od početka, tj. od krštenja kada ga Bog daruje duši pa kroz čišćenje i prosvjetljenje do vrhunaca svetosti i mistike kada Duh u duši, koja je oslobođena od zapreka, pokazuje svu veličinu i ljepotu djelovanja u duhovnom životu. U prvoj knjizi, put čišćenja smo iznijeli nauk o djelovanju Duha Svetoga u dinamici kršćanskoga života tog puta duhovnog rasta.

Mi već na krštenju primili Duha Svetoga. Tada smo kršteni u ime Oca, Sina i Duha Svetoga. Na poseban smo način darove Duha Svetoga primili u sakramentu potvrde ili krizme. Tada nam je biskup rekao: “Primi pečat dara Duha Svetoga.” Taj je pečat ostao neizbrisiv u našoj duši. No, trebamo znati kako darovi Duha Svetoga ne djeluju u nama na magijski način, nego se aktiviraju snagom naše vjere i suradnjom sa milošću. Ukoliko duša izbjegava grijeh, poslušna je vlastitoj savjesti, istinski traži i vrši volju Božju time sve više i više stvara i ostavlja prostor djelovanje Duha Svetoga u vlastitoj nutrini.

Govoreći o djelovanju Duha Svetoga na putu prosvjetljenja izložiti klasičan nauk o darovima Duha Svetoga. Već smo rekli da dar Duha Svetoga i darove Duha Svetoga dobivamo sakramentu potvrde ali nepročišćeni i neuredni život prječi očitovanje i djelovanje tih Božjih darova, a teškim grijesima možemo i potpuno odagnati Duha Svetoga iz našeg života. O tim dinamikama duhovnog života smo već govorili na putu čišćenja. Dakle tek kada duša dođe do određenog stupnja zrelosti i duhovnoga rasta, tek kada odstrani veće zapreke djelovanju Duha Svetoga onda dinamika Njegovih darova postaje očitija i dublje zaživljena u duši. U biti radi se o sazrijevanju koje je tipično za put prosvjetljenja te iz toga razloga ovdje iznosimo nauk o djelovanje darova Duha Svetoga.

Njegovanje darova Duha Svetoga i postupni razvitak njihova djelovanja u duši. Darove Duha Svetoga primamo istovremeno kad primamo i milost. To su tada jednostavne nadnaravne sposobnosti. A kad čovjek dođe k razumu i kad se naše srce usmjeri prema Bogu, tada se počinje, pod utjecajem milosti, pokretati sveukupni nadnaravni organizam življenja vjere koji uključuje i djelovanje darova Duha Svetoga.

Ali da se ti darovi razvijaju do svoje normalne i potpune mjere u duhovnom životu vjernika, potrebno je prije toga, kroz jedno znatno vrijeme da se vjernik vježba u moralnim krepostima. To vrijeme traje različito, i zavisi od osobe do osobe već prema nacrtima koje Bog ima s nama kao i prema našem sudjelovanju s milošću pa upravo kreposti, kako smo to već rekli, daju našoj duši malo po malo gipkost i pripremaju je na onu savršenu poslušnost koju pretpostavlja puno vježbanje darova. Na žalost postoji i suprotna nutarnja duhovna dinamika. Naime ako osoba teško griješi, ima većih moralnih mana samim time gasi a u težim slučajevima potpuno od sebe otklanja djelovanje Duha Svetoga i njegovih darova u svojoj nutrini.

Međutim ako vjernik surađuje sa milošću darovi Duha Svetoga rastu kao trajna nutarnja stanja habitusi s aktualnom djelatnom milošću. I često darovi Duha Svetoga nadodaju svoju silu snazi

djelovanja kreposti, a da toga nismo ni svjesni, na način da nam omoguće vježbanje u nadnaravnim činima.

Ima slučajeva kada će Duh Sveti po svojoj djelatnoj milosti izazvati u duši na jedan prolazni časoviti način neki neobični žar koji će nalikovati na neku prolaznu kontemplaciju. Pa doista koja gorljiva duša nije osjetila, u nekim časovima, iznenadne poticaje milosti kada smo samo primili i slijedili božanski poticaj? To se dogodilo dok smo čitali sveto Evanđelje ili kakvu pobožnu knjigu, za vrijeme svete Pričesti ili pohoda Presvetom Sakramentu, za vrijeme duhovnih vježbi ili duhovne obnove, u posebno važnim životnim časovima. Tada nam se pričinja da nas milost Božja nosi tiho i snažno.

Sredstva za razvijanje darova Duha Svetoga. Vježbanje u moralnim krepostima jest prvi nužni uvjet za razvijanje darova. Tako nas uči sv. Toma: „Moralne i intelektualne kreposti se nalaze ispred darova, jer time što se čovjek dobro odnosi prema svome vlastitom razumu, priprema se na to da se dobro odnosi i prema Bogu". (Sm Th I, II, q. 68)

Pa doista želimo li steći tu božansku gipkost, prihvatljivost koju daju darovi, potrebno je da smo prije toga ukrotili svoje strasti i mane neprestanim vježbanjem u razboritosti, poniznosti, poslušnosti, blagosti, čistoći i drugim krepostima. U protivnom kako bi drukčije vjernik mogao zamijetiti pa zatim prihvatiti i poslušno slijediti poticaje milosti, kada dušu uznemiruje povodljivost tijela, srdžba, neposlušnost, oholost i požuda? Prije nego se čovjek dade voditi božanskim poticajima Duha Svetoga, svakako je potrebno da se najprije drži pravila razboritosti i kršćanske mudrosti i tako živi u milosti Božjoj. Prije nego će pozorno slušati pokrete milosti, treba se čovjek točno i potpuno podvrgava Božjim zapovijedima i nadvladati oholost.

I Kajetan , vjerni komentator sv. Tome, s pravom veli: „Neka duhovni vođe to dobro zapamte i neka dobro paze na to da se oni koje vode vježbaju najprije u aktivnom životu milosti, a onda da im preporučuju vrhunce pasivne kontemplacije. Potrebno je najprije nadvladati svoje strasti neprestanim vježbanjem u blagosti, strpljivosti itd., darežljivosti, poniznosti itd., da se čovjek uzmogne, kada je jednom uredio strasti, uspinje do kontemplativnog života. Zbog nedostatka ove prethodne askeze, ima ih mnogo koji, mjesto da napreduju, idu naprijed skakutajući na Božjem putu i nakon što su već mnogo vremena svoga života upotrijebili nastojeći oko kontemplaciju, ostaju, bez kreposti, nestrpljivi su, svadljivi, oholi, kad ih se stavi i na malu kušnju. Takvi ljudi nisu imali ni aktivnog niti kontemplativnog života niti oba dva zajedno, nego su gradili na pijesku i dao Bog da ta pogreška ne bude česta". (U II,2. q. 182,a.1)

Darovi se gaje i borbom s duhom svijeta koji je dijametralno oprečan Božjemu Duhu. To od nas traži i sv. Pavao: „A mi ne primismo Duha ovoga svijeta, nego Duha koji je od Boga, da znamo što nam je darovano od Boga... Tjelesni čovjek ne prima što je od Duha Božjega, jer mu je ludost i ne može razumjeti, jer treba duhovno prosuđivati" (1Kor 2,12). Da se bolje borimo protiv duha ovoga svijeta, treba čitati i razmatrati evanđeoska načela i prema njima uskladiti, što je moguće savršenije i potpunije, svoje životno vladanje. Tek tada će čovjek biti spreman posve se prepustiti vodstvu Duha Svetoga.

Zatim dolaze i pozitivna i izravna sredstva koja nas dovode pod djelovanje Duha Svetoga. Prije svega takvo je sredstvo nutarnja sabranost ili navika često misliti na Boga, koji živi ne samo uz nas nego i u nama. Tako čovjek dolazi postepeno do toga da više ni u poslovima koji najviše čovjeka zaokupljaju ne gubi s vida Božju prisutnost. Čovjek se često povlači u odaju svoje duše da tu potraži Duha Svetoga i da osluhne njegov glas: „Da bih čuo što mi govori Gospodin Bog" (Ps 84,9).

Tada se ostvaruje ono što veli pisac knjižice „Nasljeduj Krista": „Blažena je duša koja sluša Gospodina gdje joj govori i prima riječi utjehe iz njegovih usta". Duh Sveti govori srcu i njegove riječi donose sa sobom svijetlo, snagu i utjehu.

A kako Duh Sveti traži od nas žrtvu samoga sebe, potrebno je naviknuti spremno i odvažno slijediti najmanje poticaje kad nam On govori jasno i sigurno: „ono što se njemu sviđa činim

svagda“ (Job 8, 9). Inače bi se on prestao javljati ili bi barem govorio mnogo rjeđe našoj nutrini: „Danas ako čujete glas njegov, nemojte da vam otvrdnu srca vaša, kao za dan gnjeva u pustinji, gdje me kušahu oci vaši“ (Ps 94,8). Ako su žrtve koje On od nas traži teške, nemojmo gubiti hrabrosti, nego, poput sv. Augustina, molimo jednostavno milost da ih ispunimo: „Daj, Gospodine, što zapovijedaš pa zapovijedaj što hoćeš“. Vrlo je važno i odlučno da se nikada sasvim svojevoljno ne odupiremo njegovim božanskim nadahnućima: što smo poslušniji, to On radije pokreće našu dušu.

Potrebno je što više obraćati se Duhu Svetome, zazivajući ga s pouzdanjem u sjedinjenju s Isusom koji nam je obećao poslati svoga Duha; nadalje u zajedništvu s Gospom koja je najsavršeniji hram i zaručnica Duha Svetoga, kao što su bili apostoli koji su u dvorani posljednje Večere molili zajedno s Marijom: „S Marijom, Isusovom Majkom“ (Dj 1,14).

Crkva nam predlaže divne molitve po kojima ćemo privući Duha Božjega: posljednica „O dođi Duše presveti“, himan „O dođi Stvorče Duše svet“ i drugi zazivi. Očito je da su ti zazivi puni neke posebne miline i da je njihov sadržaj tako lijep da ih čovjek ne može moliti bez pobožnih čuvstava.

Ova duhovna dinamika djelovanja Duh Svetoga u duši će doživjeti svoj vrhunac tek na putu sjedinjenja. Kada duša dođe do sjedinjenja s Bogom, kada se dogodi sjedinjenje volje s voljom Božjom Duh Sveti ima svu slobodu djelovanja u duši te će pokazati i sve bogatstvo učinkovitost svojih darova i plodova.

Plodovi Duha Svetoga. Plodovi Duha Svetoga su direktno povezani s njegovim nadahnućima i njegovim svjetlom i snagom. Oni su prepoznatljivi u konkretnom životu vjernika i bez takvih plodova, a osobito bez ljubavi koja je i dar i karizma i plod Duha Svetoga svi bismo bili kao mjed što zveči i ništa drugo pa ipak tek kad duša dođe do sjedinjenja plodovi Duha Svetoga se očituju u punini u svome djelovanju u duši.

Živjeti po Duhu, a ne po tijelu! Prema zakonu Neba, a ne prema pravilima svijeta! To je program svakoga kršćanina. To je posljedica ljubavi prema Bogu i izravan je plod autentičnog kršćanskoga života. To je, u mjeri u kojoj se zaista ostvaruje, anticipacija Božje slave u nama koja se ostvaruje kroz razne plodove Duha. Odnosno, kako čitamo u Katekizmu: „Plodovi Duha su savršenosti što ih Duh Sveti izvodi u nama kao prvine vječne slave. Crkvena predaja nabraja ih dvanaest: 'ljubav, radost, mir, strpljivost, velikodušnost, uslužnost, dobrota, krotkost, vjernost, blagost, uzdržljivost, čistoća'“ (KKC 1832).

Upravo ti plodovi Duha, koji se događaju kao posljedica autentičnog evanđeoskog života, kao i plodovi koji su njihova suprotnost, a koji su posljedica nepriznavanja Boga i života u duhu svijeta, jedna je od velikih tema Poslanice Galaćanima na koju se poziva i Katekizam, a u kojoj se čita:

„Hoću reći: po Duhu živite pa nećete ugađati požudi tijela! Jer tijelo žudi protiv Duha, a Duh protiv tijela. Doista, to se jedno drugomu protivi da ne činite što hoćete. Ali ako vas Duh vodi, niste pod Zakonom. A očita su djela tijela. To su: bludnost, nečistoća, razvratnost, idolopoklonstvo, vračanje, neprijateljstva, svađa, ljubomora, srdžbe, spletkarenja, razdori, strančarenja, zavisti, pijančevanja, pijanke i tomu slično. Unaprijed vam kažem, kao što vam već rekoh: koji takvo što čine, kraljevstva Božjega neće baštiniti. Plod je, pak, Duha: ljubav, radost, mir, velikodušnost, uslužnost, dobrota, vjernost, blagost, uzdržljivost. Protiv tih nema zakona. Koji su Kristovi, razapeše tijelo sa strastima i požudama“ (Gal 5,16-24). Sada ćemo iznijeti klasičan katolički nauk o svakome od 12 plodova Duha Svetoga.

Ljubav

Prva tri ploda Duha Svetoga, ljubav radost i mir, uređuju dušu u njoj samoj u odnosu na dobro. Ljubav je prvi plod Duha Svetoga i korijen svih drugih. Bog sam u sebi je ljubav, Duh Sveti je osoba ljubavi u presvetom Trojstvu, bitna ljubav Oca i Sina, beskrajna ljubav i On saopćuje ljubav duši koja čini da se Boga ljubi svim srcem, svom dušom svom pameti i svom svojom snagom a bližnjega poradi Boga, poradi ljubavi prema Bogu.

Gdje nedostaje ovaj nadnaravni motiv ljubavi duša kao posljedica toga nema zasluga pred Bogom za svoja dobra dijela. Ljubav je slatki plod Duha Svetoga i istovremeno dostignuće cilja ljudskoga života na zemlji, temelj dostignuća vječnoga života i zbog toga je ostvarenje, ispunjenje i zadovoljenje cjelovitog ljudskoga života u punini.

Kada govorimo o ljubavi kao plodu Duha Svetoga ne govorimo o kreposti ljubavi dobrohotnosti koja je uključena u ovaj plod Duha Svetoga. Plod ljubavi Duha Svetoga je prvenstveno plamen Božje ljubavi, ljubavi prema Bogu i vrednovanje Boga iznad svih stvari popraćena spremnošću duše za velikodušnim odricanjem od svega kako bi se Boga zadobilo. Plod ljubavi Duha Svetoga uz nježno poštovanje Božjega Veličanstva daje duši snagu ljubavi da nadvlada sve zapreke u vršenju kreposti, da u evanđeoskom duhu prihvati križ kao duhovno blago, a istovremeno duši se čini da sve što ini za Boga je malo i neznatno.

Iz ovog ploda ljubavi Duha Svetoga rađa se ljubav prema bližnjemu ali ona nije nježnost naravne samilosti prema onima koji trpe, ni velikodušnost darivanja potrebnima nego je ljuba prema Bogu koja zbog Boga, Božjom snagom ljubi bližnjeg koji je slika Božja. Ova ljubav kao nutarnji pokretač ima Boga samoga a ne simpatiju prema nekome ili potrebnu bližnjega te je kao plod Duha postojana, nadnaravna, cjelovita, opća.

Ponovno napominjemo da prakticiranje ove ljubavi nije uvijek popraćeno utjehom za dušu koja je živi budući da ljubav ima sjedište u volji a ne osjećajima. Ne radi s nužno o osjećajnoj ljubavi nego o ljubavi duboko i jako željenoj, voljnoj, i toliko je više stvar volje koliko je manje sjetilna.

Sv. pater Pijo ovako opisuje to stanje: "Osjećah kako mi srce previre svetom ljubavlju prema našem Bogu koji je postao čovjekom. Noć duše trajala je doduše i onda, ipak, mogu to mirno kazati, sred tog mraka bio sam ispunjen duhovnim radostima. Ne mogu vam ponoviti što se sve u meni dogodilo u toj noći koju sam proveo bdijući i ne sklapajući oka. Ništa vam neću reći o mojoj duši, jer se uvijek nalazim u tami, u mraku i oluji." (pismo ocu Agustinu br. 456 od 28.12. 1917).

A kao dokaz koji ukazuje na djelovanje ploda ljubavi Duha Svetoga u duši sv. Augustin navodi nutarnju odbojnost duše prema grijehu: „Dokaz da ljubiš ono što je dobro događa se kada vidiš u sebi mržnju prema onome što je zlo i grijeh“. (*Kom.Ps 96, 15*)

Radost

Radosti kao plod Duha Svetoga proistječe spontano iz ljubavi kao što svijetlo izlazi iz sunca, tako da sv. Toma Akvinski s pravom kaže „radost je posljedica ljubavi“ (Sm.th III, q 70 ad 3). Čini dobra i ljubavi uzrokuju u duši radost uzrok zadovoljstva što duša odgovara i živi u Božjoj ljubavi.

Evanđeoska radost i vedrina plod su Duha, plod su ljubavi i zbog toga one ne dokidaju žrtvu, nego je preobražavaju dajući u Božjim očima puninu vrijednosti i plodnosti i žrtvi i radosti. Zbog toga svetačka tradicija uči da duša, kada i ako se to dogodi, treba iz ljubavi prema Bogu prihvatiti sve pa ostati i u radosti u duhu. Sv. Pavao apostol tako zapisa: „Pun sam utjehe, preobilna je radost moja i posred svih naših nevolja“ (2 Kor 7,4).

Radost kao plod Duha Svetoga o kojoj ovdje govorimo je potpuno drugačija od prolaznih užitaka duha ovoga svijeta i svega što proizlazi iz čina koji su suprotni Božjem zakonu. Ova veselja se odmah preobraze u žalost, frustraciju i ropstvo dok je radost Duh Svetoga u slobodi, nadnaravna i prožima dubine ljudskoga duha.

Mir

„Savršenstvo radosti je mir“ kaže sv. Toma Akvniski. Ljubljeno Vrhunsko dobro, a to je Bog, smiruje nepostojanost želja, a po sjedinjenju s Bogom najdublja želja duše je udovoljena te duša ima duboki mir duha. Ovaj mir plod sigurnosti da je duša ljubljena od Boga i u svojoj bijedi i ništavilu. U svojoj biti je plod milosti i Duha Svetoga a ne bilo kakav produkt tehnike meditacije ili samo uvjeravanja.

Mir je jedna od dubokih želja ljudi i čovječanstva koji kao da im trajno bježi iz ruku. Ljudi neizmireni s Bogom žive u grijehu, a kao posljedica toga neizmireni sa samima sobom i s bližnjima imaju osjećaj da im je dokinut nutarnji mir te zbog tog njihova stanja duha za njih vrijede riječi proroka Jeremije: „Viču mir, mir! Ali mira nema“ (Iz 6,14). Mir kao plod Duha Svetoga je posljedica uređenosti duše u odnosu na dobro, života bez teškog grijeha, života u milosti, pročišćenosti duše i sjedinjenja volje s voljom Božjom.

Strpljivost

Strpljivost i izdržljivost su slijedeća dva ploda Duha Svetoga koja su povezana uz odnos duše prema onome što je mučno i teško. Kršćanski život uza sve dimenzije dobra i ljubavi na svim stupnjevima duhovnoga rasta ali s različitim naglascima podrazumijeva i duhovni boj protiv svega iznutra i izvana što je protivno Kristovom duhu. To vrijedi i za put sjedinjenja. Sv. Faustina Kowalska poručuje: „Duša koja je sjedinjena s Bogom, mora se pripremiti za velike i gorke borbe.“ (*Dnevnik,* str.55)

Strpljivost kao plod Duha Svetoga čini da duša bez pada u malodušje i klonulost srca podnosi muke i patnje fizičke i duhovne naravi. Strpljivost dakle čini dušu postojanom i nepromjenjivom u pristajanju uz volju Božju u mukama koje svakodnevni život donese. Sv. Katarina Sijenska je naziva „kraljicom postavljenom u tornju jakosti koja uvijek pobjeđuje i nikad nije pobijeđena“ (*Dijalog st.411*) Job je biblijski lik na koji ukazuje svetačka tradicija kada govori o strpljivosti. Joba su zadesile mnoge nevolje on uskliknu: „Gospodin dao, Gospodin uzeo, budi blagoslovljeno ime Gospodnje“ (Job 1,21).

Strpljivost kao plod Duha Svetoga je različita od naravnog strpljenja koje podnosi protivštine zbog ljudskih obzira, oportunizma, umijeća prilagođavanja a sve to u ne evanđeoskom duhu mrmljajući i zlopamteći.

Strpljivost kao plod Duha Svetoga čini da se duša suobličuje volji Božjoj i želi u svojim mukama nasljedovati Isusa i Mariju u njihovoj muci i križu u istom duhu kako su oni to živjeli. Duša iz ljubavi prema Bogu podnosi protivštine, bolesti, kušnje i progonstva ustrajući u vjeri i povjerenju u Boga u uvjerenju da treba davati zadovoljštinu i nadoknadu za svoje i grijehe bližnjega i u uvjerenju da Bog sve okreće na dobro onima koji njega ljube.

Izdržljivost

Izdržljivost kao plod Duha Svetoga čini da duša zna iščekivati bez gorčine i žaljenja u postojanosti dobra koja očekujemo od Boga i njegove Providnosti, od sebe same i bližnjega. Ne radi se o pasivnom čekanju nego iskazivanju odvažnosti i postojanosti u vjeri u nadi posebno kada duša uviđa otezanje u vremenu ostvarenja svojih molitava te usprkos svega u izdržljivosti duha zna čekati trenutke Božje providnosti. Sv. Monika je godinama molila i postila za obraćenje svoga sina Augustina pa i onda kad je u mladosti bio pao u nemoral i razne hereze te je na kraju zadobila od Boga njegovo obraćenje i posvećenje.

Izdržljiv nije onaj tko gubi povjerenje, tko svi vidi crnim, pesimistički gleda na sve. Duh Sveti po plodu izdržljivosti čini da se duša ne oslanja na sebe već na Boga, njemu postojano vjeruje, predaje su Bogu u svemu, ne prestaje se nadati čineći svoj dio dobra i molitve, utemeljuje se ne na svojim snagama nego na Božjoj milosti.

Dobrota

Plodovi Duha Svetoga o kojima smo do sada govorili uređuju dušu u njoj samoj. Slijedeća četiri ploda Duha Svetoga, dobrota, dobrohotnost, blagost i vjernost su povezani uz odnos duše prema drugima, prema bližnjemu. Sv. Toma Akvniski definira plod Duha Svetoga dobrotu kao „volju činiti dobro“.

Zbog učinka sjedinjenja naše duše s Bogom Duh Sveti potiče dušu činiti dobro bližnjemu. Duša pod utjecajem Duha Svetog kao da se širi, duša postaje označena, prožeta Božjom dobrotom. Isus u evanđelju nam na puno mjesta govori o ovoj Božjoj dobrote prema svojoj djeci, a na poseban način se taj govor se ističe u prispodobi o milosrdnom Ocu koji čeka povratak izgubljenoga sina u očevu kuću. Isus je proživio svoj život na zemlji čineći dobro ljudima.

Po plodu Duha Svetoga dobrote vjernik ljudima i svijetu svjedoči beskrajnu Božju i Isusovu dobrotu koja želi autentično vremensko i vječno dobro svakom čovjeku kojim se on oplemenjuje i ide putem ostvarenja svoga bića u punini i vremenu i vječnosti.

Ova dobrota pod utjecajem Duha Svetoga istovremeno razotkriva dvoličnost i licemjerstvo lažnih prijatelja ljudi koji nude neautentičnu prolaznu dobrotu koja zavodi, vodi u nered i koja pod vidikom prolaznog dobra zatvara put najvećem vječnom Dobru i spasenju duša.

Dobrohotnost

Dobrohotnost kao plod Duha Svetoga je izravno povezana sa prethodnim plodom Duha Svetoga dobrotom, u smislu da je uz volju činiti dobro njen stvarni produžetak prilikom samoga prakticiranja i provođenja u djelo same dobrote, a tu onda dolazi do izričaja dobrohotnost. Dobrohotnost je trajno raspoloženje duše na praštanje, činjenje dobra u svakodnevnici.

Može se biti dobar ali ne toliko dobrohotan jer je u postupcima grub, neotesan, dobrohotnost ga čini druželjubivim u govoru i ponašanju ali na trezven ekvilibriran način uz razlučivanje vezano uz osobe koje ima pred sobom, prilike i okolnosti djelovanja.

Duša pod utjecajem ploda Duha Svetoga dobrohotnosti sve čini Bogu za ljubav trezveno i razborito želi dobro bližnjega i želi mu posvjedočiti Božju Očevu dobrotu. Sv. Vinko Paulski je među svecima ovog, dugi vremenski period je molio Duha Svetoga te je uz pomoć milosti uspio oblikovati svoj suhoparan i žučan karakter te postati blag i ljubak te se do te mjere preobrazio da su mu plemenitost i dobrohotnost postale kao naravske stvarnosti.

Blagost

Ovaj plod Duha Svetoga je povezan s odnosom prema bližnjemu, po blagosti nadvladavamo srdžbu i u vedrini Duha podnosimo muke i žalosti koje nad dolaze od drugih ili ali i od nas samih. Blag je onaj tko nasljeduje Isusa Krista: „Učite od mene jer ja sam blaga i ponizna srca“ (Mt 11,28). Blagost kao plod Duha Svetoga prilagođava se drugima, fleksibilan je, smiren u trpljenju, ne osvećuje se zbog pretrpljenog zla, Duh Sveti ga vodi da dobrom i povjerenjem u Boga nadvladava mučne situacije.

Blagost je povezana sa poniznosti i strpljenjem. Tako u jednoj zgodi u životu sv. Terezije od Djeteta Isusa čitamo kako ju je neka sestra ne namjerno radeći skupa u samostanskoj praonici polila većom količinom vode u kojoj je bilo puno sapuna, a svetica se savladala i u blagosti reagirala govoreći da se Dijete Isus igra s njom špricajući je vodom i sapunom.

Vjernost

Zadnji od plodova Duha Svetoga koji se odnosi na relacije s bližnjim je vjernost. Radi se o vjernosti obećanjima i izravno je suprotna lažima i krađi. Ova plod Duha Svetoga nas potiče da održavamo danu riječ i ispunjamo dogovore, prije misliti loše i zlo o drugima, izdati bližnjega. Ovaj plod Duha Svetoga je izravno suprotan svim intrigama, dvoličnostima i lažima duha svijeta.

Ovaj plod Duha Svetoga se odnosi i na hod u vjeri pred Bogom, čini da kršćanin ostane postojan na putu vjere, da ostane vjeran Bogu usprkos svih poteškoća i napora puta vjere.

Čednost

Zadnja tri ploda Duha Svetoga, čednost, uzdržljivost i čistoća su povezani uz odnos duše prema strastima. Čednost kao plod Duha Svetoga se odnosi na vanjski diskretni izgled u riječima, djelima, pogledima, oblačenju, ponašanju. Uređuje našu vanjštinu i to tako da bude odraz nutrine i nutarnje ljepote duše kršćanina. Kao odraz nutarnjeg mira i smiraja uređuje vanjštinu bića kršćanina.

Sv. Anselmo je tvrdio da se iz izvanjskih čina vrednuje i uviđa skriveni čovjek kojega nosimo u svome srcu, radi li se nutrini koja je olaka, ohola, bahata, umišljena, egocentrična ili plemenita, čista, postojana uviđa se po vanjštini i čednosti osobe.

Određeni načini ponašanja, oblačenja, pogleda, izričaja koji odišu duhom svijeta nespojivi su sa Duhom Kristovim i to se u konkretnoj prilici uviđa po čednosti dotične osobe. Plod svetosti koji prožima nutrinu vjernika postaje svjedočanstvo u ponašanju i nastupu vjernika.

Uzdržljivost

Čednost nije autentična ako ne odražava nutrinu osobe, a plod Duha Svetoga koji uređuje nutrinu osobe u odnosu na strasti je uzdržljivost i to i od onoga što je dopušteno. Uzdržljivost zadržava požudu i strasti u pravim granicama ne samo vezanih uz spolnost i seksualnost nego povezanima i sa užitcima u piću, hrani i zabavi. Pravu mjeru ovih strasti u duši vjernika daje i uređuje Duh Sveti.

Bez milosti i Duha Svetoga čovjek ne može urediti ove strasti, gubi nutarnju slobodu i postaje robom nižih poriva te dime gubi svoje ljudsko i kršćansko dostojanstvo. Još u knjizi Mudrosti čitamo da nitko ne može biti uzdržljiv ako mu Bog ne da, a Bog to daje onima koji ga mole (usp. Md 8,21).

Uzdržljivost je nutarnja borba duše koja uz pomoć Božje milosti i Duha Svetoga nadvladava nečiste strasti. Sv. Toma Akvinski kaže da „uzdržljiva osoba trpi, bori se s požudom ali se ne povodi se za njom“ (Sm.th. III. q. 70.ad.3). Na takav način vjernik jača volju i odupire se neurednim strastima koje mogu biti jako žestoke u svojim napadajima. Na tom putu pomaže i uzdržljivost i od onoga što je dopušteno, što postaje kršćansko odricanje i to iz razloga što još iz prvih stoljeća svetačka tradicija daje tome veliku važnost. Tako sv. Klement Aleksandrijski uči da: „oni koji čine sve što je dopušteno doći će do toga da čine i ono što je zabranjeno“. (*Paedagogus 1.2.c.I*)

Čistoća

Čistoća kao plod Duha Svetoga čini da vjernik čuva čistim svoje tijelo i dušu i to u činima, mislima, riječima i djelima. Čistoća je pobjeda duha nad tijelom, čini kršćanina hramom Duha Svetoga. Crkva uči: „Čista osoba odražava cjelovitost snaga života za ljubav koje su u njoj. Ta cjelovitost osigurava jedinstvo osobe i protivi se svakom ponašanju koje bi je ranilo. Ne podnosi ni dvostruki život, ni dvostruki govor“ (KKC, br. 2338).

Čistoća o kojoj ovdje govorimo odnosi se na području seksualnosti. Treba odmah napomenuti da je seksualnost po sebi dobra i sveta. Ona je u Božjem planu za čovjeka i kad je u življena u skladu sa moralnim zakonom, vodi osobu k posvećenju i spasenju. Seksualnost se ne svodi samo na jedan dio ljudskoga bića, spolne organe i sjetilnu ugodu, nego je izričaj cjelokupne ljudske osobe u jedinstvu tijela i duše. Odnosi se na afektivnost, sposobnost voljenja, zajedništva s drugim osobama i rađanje djece. Već na prvim stranicama Biblije čitamo da je Bog htio spolnost i da je prvi ljudski par združio u ženidbu, koja podrazumijeva sjedinjenje supruga u ljubavi i njihovu plodnost (usp. Pos 1,26-28 i 2, 7-24).

Isus se više puta očitovao o čistoći i u kontekstu braka i izvan njega. U tekstu općenito poznatu kao »propovijed na gori« Isus kaže: »Čuli ste da je rečeno starima: "Ne čini preljuba!" A ja vam kažem da je svaki koji s požudom pogleda ženu već u svom srcu s njom učinio preljub.« (Mt 5,27 i dalje).

Osuda uvredljiva pogleda naznaka je pounutarnjenja kršćanske svetosti u usporedbi s mojsijevskom pravednošću. A na drugom mjestu Isus kaže: »Ali što izlazi iz usta, izlazi iz srca, i to ukalja čovjeka. Jer iz srca dolaze zle misli, ubojstva, preljubi, bludnost, krađe, lažna svjedočanstva, psovke. To ukalja čovjeka« (Mt, 15, 18-20) a ne to da li se jede prethodno neopranih ruku kako su tvrdili zakoni čistoće Staroga Saveza. Ti su tekstovi konkretne primjene načela izrečenih u blaženstvima da će se »blaženima« zvati oni koji su čista srca »jer će Boga gledati!« (Mt 5,8).

Prava kršćanska čistoća dolazi iz srca, iz uredna, očišćena srca u kojem se ne skrivaju grešne namjere, srca u kojem boravi Duh Sveti.

Ovi plodovi Duha Svetoga trebaju u kršćaninu potaknuti želju i napor da ih zadobije i posjeduje, drugim riječima da duhovno napreduje u čistoći ljubavi, da čisti uz pomoć Božje milosti svoju duše tako da Duh Sveti ne nailazi na zapreke u njoj kod svoga djelovanja. Treba moliti Duha Svetoga da nam udijeli svoje darove i plodove i iščekivati u povjerenju da nam ih i udijeli ne sustajući zbog poteškoća i napora duhovnog puta.

10. Sjedinjenje duše s Bogom i život blaženstava

"Isus, ugledavši mnoštvo, uziđe na goru. I kad sjede, pristupe mu učenici. On progovori i stane ih naučavati: Blago siromasima duhom: njihovo je kraljevstvo nebesko! Blago ožalošćenima: oni će se utješiti! Blago krotkima: oni će baštiniti zemlju! Blago gladnima i žednima pravednosti: oni će se nasititi! Blago milosrdnima: oni će zadobiti milosrđe! Blago čistima srcem: oni će Boga gledati! Blago mirotvorcima: oni će se sinovima Božjim zvati! Blago progonjenima zbog pravednosti: njihovo je kraljevstvo nebesko! Blago vama kad vas – zbog mene – pogrde i prognaju i sve zlo slažu protiv vas! Radujte se i kličite: velika je plaća vaša na nebesima! Ta progonili su tako proroke prije vas!" (Mt 5, 1-12)

Isusov govor o blaženstvima je sastavni dio govora na gori u kome on učenicima razlaže novost evanđelja. Kao takva blaženstva spadaju u bit evanđeoske poruke te su kao i cijelo evanđelje za sve vjernike bilo da oni tek počinju svoj put življenja vjere bilo da su došli do vrhunca puta, do sjedinjenja i svetosti. Pa ipak mi teko ovdje izlažući put sjedinjenja govorimo o blaženstvima i to iz razloga što tek duhovo zreli vjernici mogu u punini zaživjeti duh blaženstva. U tom smislu na kraju izlaganja svakog blaženstva, i ponovit ćemo koja su za svakoga vjernika, donijet ćemo prema svetačkoj tradiciji tipičan naglasak kako duše došle do sjedinjenja proživljavaju u sebi pojedina blaženstva. U ovoj perspektivi blaženstva su izložena u dinamici duhovnoga rasta koja se oslanja na postavke sv. Tome Akvniskoga.

Shema prikaza puta duhovnoga rasta koja se oslanja na nauk sv. Tome Akvinskoga je jako jednostavna. Prema ovom svecu prozvanom anđeoski naučitelj Crkve duhovni rast je rast u čistoći ljubavi kojim duša odgovara na čistu Božju ljubav.[50] Shema duhovnoga rasta i preobrazbe duše se temelji na tri osnovne postavke.

Prva je da se posvećenje duša događa po rastu svih kreposti, rast kreposti udaljava zlo i grijeh iz duše, življene kreposti podrazumijevaju činjenje dobrih dijela i ostvaraju predispoziciju za bolje i više u duhovnome životu.

Druga postavka je da darovi Duha Svetoga usavršavaju pojedine kreposti i uzdižu ih do viših nivoa, herojskih i ulivenih kreposti. Darovi Duha Svetoga tako utiskuju u dušu nadnaravni dinamizam koji produbljuje i širi horizont savršenoga života.

Treća postavka se odnosi na blaženstva. Prema sv. Tomi blaženstva su djela koja proizlaze iz kreposti koja usavršuju darovi i plodovi Duha Svetoga na način da postaju uzvišena i vanredna djela savršene kreposti, to jest krepost dovedena do savršenstva.

[50] A. Cordovani, *Itinertario della rinascita spirituale,* Rim, 1959. str. 17-19.

Još iz prvih stoljeća sveci i crkveni oci su u blaženstvima vidjeli izraz i ostvarenje puta duhovnoga rasta sve do svetosti. Tako i sveti Augustin je uvjeren da sva blaženstva zajedno sačinjavaju jedan cjelovit put svetosti, te da nisu neka samo za neke vjernike nego da su sva blaženstva za sve koji žele biti sveti. U tom duhu promatrat će ih kao put sjedinjenja duše s Bogom:

„Stoga moramo pomnjivo razmotriti broj i red tih izreka. Počinje blaženstvom: 'Blago siromasima duhom', to jest onima koji nisu naduti, dok im se duh podvrgava Gospodnjoj vlasti, bojeći se da poslije ovoga života ne pretrpe kaznu, makar se katkad činilo da su na ovome svijetu bili blaženi. S ove krjeposti duša dolazi do spoznavanja božanskih Pisama, a tu se mora pokazati krotkom u pobožnosti da se ne usudi koriti ono što se neupućenima čini nemogućim i da ne bude nepoučljiva u cjepidlačnim raspravama.

Tada duša počinje spoznavati veze kojima je tjelesnost i grijeh drže uz ovaj svijet. Na tome se, dakle, trećemu stupnju duša žalosti za nekad izgubljenim najvećim dobrom te sada prianja uz konačan cilj. Četvrti stupanj donosi veliki napor kojemu se duh mora svim silama podvrći da se uspije osloboditi strasti koje su ga vezale svojom slatkoćom. Tu se, dakle, gladuje i žeđa za pravdom i potrebna je velika jakost jer se ne ostavlja bez boli ono što se drži sa slašću.

Tko dotle dopre, na petome mu se stupnju savjetuje da ustraje u daljnjemu naporu jer bez pomoći jačega nitko se ne uspijeva osloboditi zamki tolikih nevolja. A opet je pravo da onaj tko želi biti potpomognut od jačega i sam pomaže slabijemu u čemu je jači. Stoga je rečeno: 'Blago milosrdnima, oni će zadobiti milosrđe!' Šesti je stupanj čistoća srca koja proizlazi iz mirne savjesti zbog dobrih djela i koja otvara put k motrenju najvećega dobra, koje se može gledati jedino čistom i mirnom pameću.

Sedmo se blaženstvo sastoji u samoj toj mudrosti, to jest motrenju istine što smiruje čitava čovjeka i dovodi ga do sličnosti s Bogom, stoga zaključuje: 'Blago mirotvorcima, oni će se sinovima Božjim zvati'. Osmo se blaženstvo vraća na početak pokazujući i dokazujući da je cjelina završena i dovedena do savršenstva. Stoga je kod prvoga i osmoga blaženstva spomenuto kraljevstvo nebesko: 'Blago siromasima duhom: njihovo je kraljevstvo nebesko!' i: 'Blago progonjenima zbog pravednosti: njihovo je kraljevstvo nebesko!' (…) Sedam nas, dakle, blaženstava usavršava, a osmo obasjava i pokazuje što je savršeno; na taj se način ovim stupnjevima, kao počinjući uvijek iznova, usavršavaju i ostali." (*Com.Mt*)

„Blaženstvo" je izraženo na grčkom riječju *makarios*, „blažen, sretan". To je književna vrsta, kojom se proglašava dionikom Božje radosti onaj koji je izabrao put pravde i istine. Već se u Starom zavjetu rabio takav način izražavanja koji je imao mudrosno značenje, to jest moralno i egzistencijalno. Psaltir, na primjer, počinje upravo tako: „Blažen čovjek koji ne slijedi savjeta opakih…" (1,1). U psaltiru dolaze i takve rečenice: „Blago čovjeku koji se boji Gospodina i koji uživa u zapovijedima njegovim" (Ps 112,1).

Nije teško zamisliti koji su dojam ove Gospodinove riječi blaženstava zasigurno izazvale, kod nekih možda zbog nelagode, a kod nekih zbog razočaranja. Isus je otvoreno naviještao novi duh koji je došao donijeti na zemlju; duh koji je u sebi sadržavao korjeniti preokret shvaćanja ljudskih vrijednosti, poput vrijednosti farizeja koji su u ovozemaljskoj sreći gledali blagoslov i Božju nagradu, a u nesreći i nevolji samo kaznu.

Općenito govoreći, čovjek je starine, čak i pripadnik izraelskoga naroda, tragao za bogatstvom, radosti, ugledom i moći, i u tome je pronalazio izvor svake sreće. Isus predlaže novi, drukčiji put. Uzvisuje i proglašava blaženim siromaštvo, krotkost, milosrđe, čistoću i poniznost.

Kada se vratimo razmatranju tih Gospodinovih riječi, vidimo da se i danas kod nekih osoba nazire nelagoda pred sličnim proturječjem: između nevolja koje su smještene na put blaženstava i sreće koju obećava Isus.

Temeljna misao koju je Isus želio prenijeti prisutnima bila je sljedeća: samo služenje Bogu čovjeka čini sretnim. Usred svoga siromaštva, boli i napuštenosti, istinski Božji sluga može reći sa svetim Pavlom: 'Radujem se sada dok trpim.'

Oni koji su slušali Gospodina dobro su shvatili da blaženstva nisu nabrajala posebne osobe i da nisu obećavala spasenje određenim društvenim skupinama, nego da su nedvojbeno označavala

vjerske raspoloživosti i moralno ponašanje koje Isus zahtijeva od svakoga tko ga želi slijediti.

Siromasi duhom, krotki, ožalošćeni [...] ne predstavljaju različite skupine ljudi, nego izražavaju različite zahtjeve za svetošću, namijenjene onome koji žele biti istinski Kristovi učenici.

Sva blaženstava u cjelini odnose se na isti ideal - svetost. Kada danas ponovno slušamo Gospodinove riječi u svoj njihovoj zahtjevnosti, obnavljamo žarku želju za svetošću kao osovini našega cijelog života. Gospodin sve poziva na svetost. Neovisno o okolnostima našega života, moramo se osjetiti pozvanima živjeti puninu kršćanskoga života. Ne smijemo pronalaziti izgovore, ne smijemo reći Gospodinu: pričekaj da se riješi ovaj problem, da se oporavim od bolesti, da me prestanu klevetati ili proganjati, pa ću onda zaista poći u potragu za svetošću. Bila bi žalosna zabluda kada ne bismo iskoristili takve slične teške okolnosti za jače sjedinjenje s Gospodinom.

U stvari, blaženstva su jedan jedini temeljni stav: priznati Božji primat u svojemu životu, priznati primat Oca i zato nužnost njemu se povjeriti. „Oče, sve je u tvojim rukama, sve povjeravam tebi, sve očekujem i nadam se od tebe", kaže čovjek u blaženstvima.

Oni koji u evanđeoskom duhu iskuse prvi dio blaženstava (siromašni, ožalošćeni, krotki, gladni pravednosti, milosrdni, čisti, mirotvorci i progonjeni) također će iskusiti drugi dio blaženstava (kraljevstvo nebesko, utjehu, baštinit će zemlju, nasitit će se, zadobit će milosrđe, gledat će Boga, zvat će se sinovima Božjim, naslijedit će kraljevstvo nebesko). Blaženi imaju udjela u spasenju i ušli su u kraljevstvo Božje, i pritom iskusili predokus neba. Blaženstva opisuju idealnog Isusova učenika i njegove nagrade, i sadašnje i buduće.

Tako su blaženstva stav onoga koji se, kao Isus, potpuno pouzdaje u Oca. I stoga je blažen, sretan, jer mu ništa ne nedostaje. I ako mora časovito podnositi žalost ili progonstvo, znade da mu Otac pripravlja čudesno bogatstvo, neizrecivu radost i unaprijed uživa takvu radost u sebi, osjeća se tako ostvarenim, istinskim i potpunim. Kršćanska svetost, opisana u blaženstvima, znači: živjeti krštenje uronjeni u Očevu ljubav, u Sinovoj milosti i u snazi Duha Svetoga. Na to smo pozvani svako jutro kada se probudimo; na to smo pozvani svakog trenutka našega dana. To je nešto što nas obuhvaća kao milost i kao ljubav Oca u noćnom snu, i čeka nas kao zagrljaj ljubavi kad se ujutro probudimo. Takav je život svetaca, takav je ideal kršćanskog života.

Blago siromasima duhom, njihovo je Kraljevstvo nebesko

Znamo da imao dvostruki izvještaj o blaženstvima e evanđeljima. Sva blaženstva skupa izražavaju jedinstveno savršenstvo Kristovih učenika s posebnim naglascima. Sv. Luka u svojemu evanđelju donosi Isusove riječi na Gori ovako: „Blago vama, siromasi: Vaše je kraljevstvo Božje" (Lk 6,20). Komu su upućene ove riječi? Treba odmah napomenuti da još iz otačkih vremena vrijedi izreka da su sve Isusove riječi za svakoga vjernika. Isus ne kanonizira bilo koji sloj u društvu, ne uzdiže niti hvali ekonomsko siromaštvo i bijedu. Istina, osobno se stavio na raspolaganje siromašnima, ali ne hvali taj društveni sloj, niti ga uzdiže koliko bi im god srcem i dušom želio pomoći i podići ih iz bijede.

Sv. Matej u svojemu evanđelju, za razliku od sv. Luke, kaže: „Blago siromasima duhom". Za sv. Mateja vrlo je važno naglasiti da Isus govori o siromaštvu kao duhovnoj i vjerskoj kategoriji. Riječ „duhom" upućuje na čovjeka čije srce nije otvrdnula materija, srasti požuda, egoizam, vlastiti ego i materijalno bogatstvo nisu postali predmet njegove sreće. Dakle, riječima „Blago vama siromasi: Vaše je kraljevstvo Božje", ili „Blago siromasima duhom, njihovo je kraljevstvo nebesko", Isus ne želi bilo koga službeno proglasiti blaženim.

Ove riječi mogu biti upozorenje svima pa i siromašnima, onima koji sebe takvima smatraju ili se tako predstavljaju. I među siromasima ima nezahvalnih, pohlepnih, oholih, onih koji glume siromahe, koji pričaju o siromaštvu, onih koji jedva čekaju da se dokopaju bogatstva; onih koji ne biraju put da se domognu imetka..., sve to Isus jako dobro zna.

Kad se govori o ovome blaženstvu siromaštva duhom onda se redovito naglašavaju neke bitne evanđeoske poruke. Isus kao uzor siromaha duhom, siromaštvo i bogatstvo u njegovu nauku i usvajanje istoga u životu vjernika.

Isus je prvi blagi siromah duhom i istinski posjednik kraljevstva nebeskoga. Riječi „blago siromasima duhom“ govore prvenstveno o njemu samome. On je istinski blagi siromah koji je živio duhovno siromaštvo i potpuno se poistovjetio sa siromašnima. K takvima ga šalje Otac nebeski čiju je volju došao u potpunosti izvršiti. Svoje siromaštvo do u sitnice živi, takvo opredjeljenje hvali i preporučuje.

Krist je bio siromašan i dobar. Njegova Majka potječe iz najsiromašnijeg sloja ljudi, ona je u hramu mogla žrtvovati samo golubice, a njegov poočim bio je seoski obrtnik. On, kome pripada cijela zemlja sa svom svojom puninom, rodio se u zapuštenoj pastirskoj štalici.

U svome poslanju posebno je naglasio siromaštvo, kad je u Nazaretu rekao: "Duh Gospodnji je nada mnom; On me je pomazao, da naviještam evanđelje siromašnima." On je bio i u svom javnom životu siromašan: "Lisice imaju jame i duplja i ptice nebeske gnijezda, a Sin čovječji nema gdje nasloniti glavu."

U javnom životu veselilo Ga je što se uzvišene istine nebeskog kraljevstva poklanjaju samo poniznima: "Slavim Te, Oče, Gospodaru neba i zemlje, što si ovo sakrio od mudrih i razumnih, a objavio malenima."

Isus je ukazivao na opasnosti od bogatstva. Tako i najimućnije bez poteškoća upozorava: „Lakše je devi kroz uši iglene, nego bogatašu u kraljevstvo Božje" (Mt 19,24). Ovim riječima Isus ne osuđuje bogataše, nego ih blago opominje i upozorava da imanje može biti teški teret na putu prema kraljevstvu nebeskom. Prekomjerno prikupljanje dobara i briga za materijalnim dobrima može biti stvar pohlepe i strasti, ali i bolesti, pa i grijeha.

Koliko mu je stalo do siromašnih, potvrđuju riječi: „Zaista, kažem vam, što god učiniste jednomu od ove moje najmanje braće, meni učiniste“ (Mt 25,40). To je Isusov duh koji je itekako potreban ovomu svijetu!

U noći smrtne muke, u vrtu, kad je sa svim svojim strahotama započelo otkupljenje ljudi nazvao je svoju dušu "žalosnom do smrti". Na početku svoga javnog života propovijedao je Gospodin na brdu blaženstava: "Blaženi siromašni u duhu, jer je njihovo kraljevstvo nebesko!" Na koncu svoga života oživotvoruje to siromaštvo duha svojom četvrtom riječi s Križa: "Bože moj, Bože moj, zašto si me ostavio?"

A na Križu proživio je blaženstvo siromašnih duhom, kad je priznao zadnje i najveće svoje siromaštvo, duhovno siromaštvo: "Bože moj, Bože moj, zašto si me ostavio?" Sigurno Ga Otac nije ostavio, ali Krist nije htio gorčine Svoga kaleža umanjiti ni jednom jedinom kapi utjehe svoga Božanstva.

Iz Njega se izvinuo uzdah napuštenosti, a ne zdvojnosti. Zdvojna duša ne zove Boga. Kao što umirući, potpuno iscrpljeni, ne ćuti muke gladi, nego se zadnjom snagom bori za svoj život, ne osjećajući bolnu napuštenosti kao najsvetiji, kao Krist na Križu.

To je bilo najteže ispaštanje. Biti siromašan imetkom, biti žigosan od društva i ostavljen od prijatelja, nije bilo tako teško kao u času smrtne borbe odreći se Božje utjehe, radi zadovoljštine za one koji vjeruju samo u svoju mudrost, za intelektualce i za umišljene, koji neće da sagnu svoje glave pred Božjom mudrosti, za ateiste, koji provode život bez Boga, i za sve koji Njegovo Ime brišu sa zemlje živih.

Isus je na križu iskusio što znači biti bez Boga. On je proživio samotnost i bijedu bezbožnika, jer je trpio i iskusio njihovu zapuštenost, da bismo mi dobili sigurnu utjehu, da nikada ne bismo morali biti bez Njega. U osjećanju da je odijeljen od Boga, otkupio je sve ljude.

Dakle blaženstvo duhovnog siromaštva Kristova vjernika podrazumijeva slobodu i odvojenost u evanđeoskom duhu od dobara ovog svijeta ali i od vlastitoga ega a kao temelj toga je sinovski odnos povjerenja u Boga i njegovu providnost. Isus je ovim putem htio voditi bogatoga mladića iz evanđelja a on na to nije pristao te nije pošao putem nasljedovanja Krista. (usp. Mt 19, 20 -25) To je onaj isti evanđeoski stav koji Isusova Majka Marija opjeva u svojoj pjesmi veliča: „Bogate otpusti prazne a gladne napuni dobrima“. (Lk 1,53)

Sudbina i siromašnih i bogatih ovisi o stavu srca: „Gdje ti je blago, ondje će ti biti i srce“ (Mt 6,21). Temeljno je pitanje: Je li na prvom mjestu Bog koji je izvor i počelo svakoga bogatstva,

stvoritelj sviju. Na prvom je mjestu Bog, odnos prema Bogu. Prvotna čovjekova zadaća, kao stvorenja, jest dati hvalu i slavu Bogu svojemu Stvoritelju. Potom slijede pravila prema svima drugima i svemu drugomu.

Biti ispražnjen od svega, pa i od sebe samoga, jest ono što privlači Božju puninu i njegova Duha da nas ispuni. Tek ispražnjen čovjek postaje sposoban primiti Boga, slušati Njegove poticaje i Njegov glas u sebi. Siromašan čovjek gleda Božjim očima na ljude i rado se daruje onima koji su i sami siromasi. Siromašan je nezaustavljiv u ljubavi.

Siromah u duhu sve doživljava drukčije. Zato njega Krist naziva blaženim. Siromasi duhom jesu osobe u ovome svijetu koje prihvaćaju sve što Bog traži od svoga stvora čovjeka, vrše njegove zapovijedi i poštuju Božju riječ. Oni se smatraju bogatima jer su u suživotu s Bogom koji je najveće bogatstvo i koji ima najveće blago uopće: sav stvoreni svijet je Božji! Prema tome, taj svijet je i čovjekov koji voli Boga i s njime živi i diše, te djeluje. On je ujedno i siromah u duhu jer nije ni na što navezan, nego je otvoren svemu što je Božje i što Bog traži da se dogodi. Bogatstvo njega ispunja i ne udaljuje ga od bogatoga Boga. Siromasi u duhu imaju sve a nisu zarobljeni ničim ovozemnim što bi udaljilo čovjeka od Boga.

Siromašni u duhu nisu oni koji se ne trude nizašto u ovome svijetu a ipak im je mnogo toga potrebno da bi živjeli ali ne badava i na tuđi račun, nego oni koji su posve zaokupljeni stvaralaštvom koje ima više svojih razina i svestranošću rada. U biti, ovi siromašni u duhu obavljaju svoje staleške dužnosti, imaju sve potrebno i sve dijele s drugima koji isto misle i isto rade. Siromašni u duhu jesu oni koji svoju nutrinu ne opterećuju ničim osim Bogom, a kroz Boga onda i onima koji su također u Bogu.

Prema tom shvaćanju, dakle, niti je bogatstvo po sebi prokletstvo niti siromaštvo po sebi blagoslov, sve ovisi o čovjekovu srcu. Upravo to želi naglasiti i starozavjetni mudrac kad veli: "Dobro je bogatstvo ako je bez grijeha, a zlo je siromaštvo, kažu bezbožnici. Srce mijenja lik čovjeku, bilo na dobro, bilo na zlo" (Sir 13,24-25).

Papa sv. Lav Veliki o ovom blaženstvu uči: „Gospodin je otvoreno i mirno govorio prisutnima, da bi milosno i dobrostivo uklonio strogost zakona i po duhu posinstva oslobodio nas straha od ropstva. Kakav je Kristov nauk, govore njegove izreke, npr. koji žele doći do vječnog blaženstva neka se oduševe za naporan uspon na vrhunce savršenosti. Rekao je:

Blaženi siromašni duhom, jer je njihovo kraljevstvo nebesko. Možda ne bi bilo jasno o kojim siromasima Istina govori, da nije ništa nadodao riječima: Blaženi siromašni. Označio je kako treba shvatiti bit siromaštva, da se ne bi činilo kako je za postignuće kraljevstva nebeskog dovoljna sama oskudica koju mnogi trpe zbog teške i krute stvarnosti. Ali kad kaže: Blaženi siromašni duhom, pokazao je da nebesko kraljevstvo treba dati onima koji su u duši iskreno ponizni, a ne onima koji siromašno žive.

Blaženi siromasi duhom Nema sumnje da siromasi lakše nego bogati postižu prednosti poniznosti. Dok su prvi u oskudici nekako bliže blagosti, drugi su u bogatstvu bliže oholosti. Pa ipak su mnogi bogataši tako raspoloženi da ih bogatstvo ne dovodi do neke osobite oholosti, nego su naprotiv darežljivi i širokogrudni. Stoga smatraju svojim najvećim dobitkom ono što potroše da ublaže tuđu muku i bijedu.

Svakoj je vrsti ljudi i staležu ova krepost zajednička, jer svi mogu biti jednaki po shvaćanju, a po imutku nejednaki. I nije važno koliko su u zemaljskim dobrima nejednaki, ako su u duhovnima jednaki. Blaženo je, dakle, ono siromaštvo koje nije zaljubljeno u zemaljske stvari, niti se želi povećati bogatstvom ovoga svijeta, nego čezne da se obogati nebeskim dobrima. Primjer su nam takvoga velikodušnog siromaštva poslije Gospodina prvi dali apostoli, koji su na poziv božanskog Učitelja sve svoje ostavili i vrlo se rado od ribolovaca pretvorili u lovce ljudi. Mnoge su ljude učinili sebi sličnima po nasljedovanju svoje vjere, kad su ono prvi sinovi Crkve svi imali jedno srce i jednu dušu. Odbacili su sve što su posjedovali, a po svetom su siromaštvu obogatili sebe vječnim dobrima i po apostolskom propovijedanju radovali se da ništa svjetsko nemaju i da sve posjeduju zajedno s Kristom. Kad je blaženi apostol Petar ulazio u hram i kad ga je onaj hromi zamolio za milostinju, rekao je: Srebra ni zlata nemam. Što pak imam to ti dajem. U ime Isusa Krista Nazarećanina ustani i hodaj. Sto ima uzvišenije od te poniznosti? Sto bogatije od toga siromaštva?

Nema novčanoga pologa, ali ima prirodne darove. Onoga koga je majka bolesna rodila, Petar je riječju ozdravio. Petar mu nije dao carev lik na novcu, ali je u njemu obnovio Kristov lik.

Blagom iz ove blagajne nije samo potpomognut hromi kome je povraćen hod, nego i pet tisuća ljudi koji su povjerovali Petrovoj riječi i vidjeli čudo ozdravljenja. Onaj siromašni Petar, koji nije imao što dati bijednome hromom čovjeku, dao mu je obilnu božansku milost. I kao što je jednoga čovjeka digao na noge da može hodati, tako je i srca više tisuća vjernika, koji su bili duhovno hromi, ozdravio i omogućio im da radosno hodaju u Kristu". (Govor 95, 1-2: PL 54. 461-462)

Blaženstvo duhovnoga siromaštva na putu duhovnoga rasta i sjedinjenja s Bogom

Uvodna napomena: Po nauku svetaca i crkvenih otaca iz prvih stoljeća zaživljena i proživljena blaženstva su ostvarenje ideala Kristova učenika. Prema sv. Tomi Akvinskome duhovni rast je rast u čistoći ljubavi kojim duša odgovara na čistu Božju ljubav a temelji na tri osnovne postavke.

Prva je da se posvećenje duša nakon obraćenja i izlaska iz života grijeha događa po rastu svih kreposti, rast kreposti udaljava zlo i grijeh iz duše, a življene kreposti podrazumijevaju činjenje dobrih dijela i ostvaraju predispoziciju za bolje i više u duhovnome životu.

Druga postavka je da darovi Duha Svetoga usavršavaju pojedine kreposti i uzdižu ih do viših nivoa, do onih nivoa do kojih vjernik svojim nastojanjima potpomognutim milošću, ne može se uzdići, do herojskih i ulivenih kreposti. Darovi Duha Svetoga tako utiskuju u dušu nadnaravni dinamizam koji produbljuje uzdiže i širi horizont savršenoga života.

Treća postavka se odnosi na blaženstva. Prema sv. Tomi blaženstva su djela koja proizlaze iz kreposti koja usavršuju darovi i plodovi Duha Svetoga na način da postaju uzvišena i vanredna djela savršene kreposti, to jest krepost dovedena do savršenstva. Dakle vjernik sam svojim nastojanjima ne može u punom smislu zaživjeti blaženstva, mora to željeti u tome se vježbati ali to u njemu samome sam Duh Sveti izvodi.

Sam Duh Sveti onome tko živi u milosti Božjoj i koji istinski nastoji služiti Bogu i rasti u duhovnome životu po djelovanju Svojih darova i plodova čini da duša iskustveno proživljava blaženstva koja su pak sva međusobno povezana. Sada ćemo iznijet sadržaj svakog blaženstva u dinamici duhovnoga rasta kao i uzajamnu povezanost blaženstava nakon izlaganja pojedinih blaženstava.

Siromaha duhom iz prvog blaženstva treba shvatiti i u vezi s nutarnjim životom. Odvojenost, ne navezanost na bogatstvo, bilo što izvanjsko, odvojenost od traženja sebe, predanje i povjerenje u Boga još ne znači još očišćenje duše ni njeno sjedinjenje s Bogom ali je preduvjet za to.

Blaženi su, dakle, oni koji u jednostavnosti i poniznosti srca svoje životne stavove izgrađuju prema svakoj riječi što izlazi iz Božjih usta, po njima u vjeri, nadi i ljubavi žive, po njima ih ljudi prepoznaju i cijene, s tim čvrstim stavovima čekaju svoj konačan susret s Bogom. Blaženi su oni koji ni u jednom trenutku ne stavljaju sebe ispred Boga. Isus ne hvali siromaštvo, neimaštinu niti bilo kakvu vrstu čisto ljudske bijede.

U tom slučaju "siromasi duhom" jesu oni koji su istinski ponizni u svojoj nutrini, u svome duhu uviđaju i razotkrivaju svoju nedostatnost, nesposobnost da sami sebi pomognu, da sami sebe spase. Prožeti i nošeni tim osjećajem, oni stoje pred Bogom kao duhovni siromasi. Tim svojim stavom postaju bliski djeci, malenima, kojima pripada kraljevstvo Božje (usp. Lk 18,16 sl.; Mt 19,13.24). Kao primjer takvog duhovnog raspoloženja može se uzeti Lukin carinik (Lk 18,9-14). Za tog čovjeka, koji sve svoje pouzdanje stavlja u Božje milosrđe ("Bože, milostiv budi meni grešniku!") Isus reče da "je sišao opravdan kući svojoj" (r. 14).

Potpuna protivnost od toga duhovnog stava jest oholi i samodostatni farizej koji se moli u hramu i koji se pouzdava u sebe i svoje prakse vjere pred Bogom držeći da je pravedan, i na taj način ostaje zatvoren daru kraljevstva Božjega. (Lk 18, 9 -15) U biti on je duhovno ohol, morati će

se oslobađati duhovne oholosti ali samo ga Bog može do toga dovesti, ali Bog na ove putove vodi one koji odgovaraju na njegovu milost.

Na putu duhovnoga rast vjernik svojim naporima potpomognutim milošću ne može sam ući u sve dubine svoga bića, posebno ne mogu na evanđeoski način spoznati i živjeti vlastito ogoljenje bića, bijedu i ništavilo pred Bogom. Bog sam u ove dubine vodi svoje vjernike koji bolje s njim kroče kroz život i tako u njima ukorjenjuje istinsku evanđeosku poniznost. Redovito ih vodi kroz nutarnje i vanjske kušnje, tame, suhoće, pustinje, a oni mu ostaju vjerni i usprkos protivnim osjećajima kroče putem čiste vjere. Proživljavajući ovakva stanja u evanđeoskom duhu koja mogu trajati i duži niz godina Bog dušu istovremeno čisti i preobražava, jača u evanđeoskim krepostima i dovodi do sjedinjenja s Njim, a duša sam u sebi dolazi do dubina vlastite bijede i ništavila, postaje samo poništena te nema visoku misao u sebi o sebi dok je istovremeno u duhu sjedinjenja s Bogom po sjedinjenju svoje volje Njegovom voljom. (O ovome smo opširno pisali u prvom dijelu *Puta sjedinjenja.)*

Duše koje su došle do sjedinjenja s Bogom u sebi proživljavaju ova stanja u svojoj nutrini (vidi uvodni dio) a Isus ih može pod raznim vidicima učiniti i dionicima svojih bolnih patnji pa i onih koje je proživljavao ostavljen od svih i od Oca na križu. (*vidi cjelinu 1.7. o posebnim naglascima zadovoljštine*)

Blago ožalošćenima, oni će se utješiti

Sve iz Evanđelja jedino u Isusu ima svoje ostvarenje i ispravno shvaćanje. Tako da bi se dobro shvatila poruka ovoga blaženstva treba početi od Krista. Radi se o tajni Kristova križa i našeg sudjelovanja u njoj.

Na početku Svoga javnog života propovijedao je Gospodin na gori blaženstava: „Blago ožalošćenima: oni će se utješiti!“ Na kraju Svoga javnog života na Kalvariji umirući na križu Isus je u najvećoj muci života tražio i našao je ovu blaženu utjehu: "Oče, u ruke Tvoje predajem Duh Svoj."

Drugo blaženstvo na prvi pogled nosi sve oznake krajnje paradoksalnosti, jer se žalosni proglašavaju blaženima ističući da će oni uistinu biti sretni. Isus žalosne i patnike naziva blaženima, a to znači sretnima u Bogu.

Gledajući čisto ljudski ove riječi djeluju strano, pred njima su ljudi zbunjeni. Čitajući biblijske riječi o blaženstvima može se postaviti pitanje, nisu li one tek jedna jeftina utjeha, skretanje pozornosti na ono onostrano, što nas tek u vječnosti čeka? Mora li nam ovdje, na ovome svijetu, biti tako loše, moramo li doživljavati takve teške i negativne stvari da bi nam na drugome svijetu bilo bolje?

Čovjek traži radost i uživanje a drugo blaženstvo nosi sve oznake krajnje paradoksalnosti, jer se žalosni proglašavaju blaženima ističući da će oni uistinu biti sretni. Kad se govori o ovom blaženstvu u svetačkoj tradiciji se naglašavaju na poseban način tri velike evanđeoske teme. Prva, Krist koji u svojom muci, smrti i uskrsnuću ostvaruje ovo blaženstvo. Druga, naše sudjelovanje u otajstvu njegove muke po našim patnjama što dakle predstavlja duhovnost križa te treća, raskajanost za vlastite grijehe.

Kao između svih ostalih blaženstava i svijeta, tako se i između ovoga blaženstva i duha svijeta otvara duboka provalija. Logika ovoga svijeta kaže: "Jedite, pijte i veselite se, jer sutra moramo umrijeti." Nikada neće svijet moći u žalosti vidjeti bilo kakav blagoslov ili utjehu, ona je za njega prokletstvo. Užitak je zlato koje on traži, a žalost je neprijatelj kojeg izbjegava.

Između Kristova Križa i svih nas ljudi i svih kršćana postoji posve osobna veza. Grijeh utiskuje strahovito duboke tragove. Bune, nepravde i grijesi počinjeni u našem životu sudjelovali su u Kristovu raspeću. Mi ne možemo oprati svoje ruke u nevinosti, kao ni Pilat, koji ih je ispružio na podnevnom suncu i izjavio da nije kriv. Crkva uči:

„Svi grešnici bili su uzročnici muke kristove. Crkva, u Učiteljstvu svoje vjere i u svjedočenju svojih svetaca, nije nikad zaboravila da su "sami grešnici bili uzročnici i kao oruđe svih muka sto ih je pretrpio božanski Otkupitelj". Uzimajući u obzir to da naši grijesi vrijeđaju samoga

Krista,Crkva ne oklijeva pripisivati kršćanima najtežu odgovornost u muci Isusovoj, odgovornost kojom su oni prečesto opterećivali jedino Židove: Krivce te užasne krivnje moramo vidjeti u onima koji nastavljaju opet padati u svoje grijehe. Budući da su naša zlodjela učinila da Gospodin nas Isus Krist podnese muku Križa, oni koji uranjaju u nerede i zlo, sigurno "sami sebi iznova razapinju i ruže Sina Božjega". I treba priznati da je u tom slučaju nas vlastiti grijeh veći nego grijeh Židovâ. Jer oni, po svjedočanstvu apostolovu, "da su upoznali Kralja slave, nikad ga ne bi bili razapeli". Mi, naprotiv, ispovijedamo da ga poznajemo. I kad ga niječemo svojim činima, na neki način stavljamo na nj svoje ubojite ruke. I nisu ga raspeli zli dusi; raspeo si ga ti s njima i još ga razapinješ, uživajući u porocima i grijesima. (KKC 598)

Mi smo Isusu priredili najveću bol, jer mi znademo što činimo. Mi smo kušali Njegovu slatkoću i lomili s Njime kruh. Učinio nas je Svojim pouzdanicima. Njemu, koji je došao iscijeliti slomljena srca, slomili smo srce. To je naša najveća žalost.

Ali žalost još nije zdvojnost. Mi smo doista Krista pribili na Križ, ali ipak ima za nas oproštenje. "Oče, oprosti im." Mi smo doista proboli Marijino srce, ali i to može biti oprošteno: "Sine, evo ti majke." Suze u našim očima suše se na riječi: "Blaženi žalosni, jer će se utješiti." Nemojte misliti, dakle, da blaženstvo žalosti uzdiže bol na prijestolje, ne, ono završava u trijumfalnom povratku k Ocu.

No najveći uzrok naše žalosti morale bi ipak biti one boli koje smo nanijeli samome Isusu. Da smo bili manje oholi, trnje bi Ga bilo manje izbolo. Da smo svoju gramzljivost bolje svladavali, ne bi Ga bili čavli u rukama tako pekli. Željezo Mu ne bi bilo tako duboko probilo noge da naše noge nisu išle putem grijeha, a Njegove usne ne bi bile popucale i isušile se da nismo izgovarali toliko oštrih riječi. Da nismo bili tako grešni, ne bi bila Njegova smrtna borba tako dugo trajala, a da smo više ljubili, ne bi se bila na Njega survala tako divlja mržnja.

Ali ova vrsta nagovora ne smije biti razlogom za malodušnost nego poticaj na vjeru u Krista pobjednika po križu na kajanje za vlastite grijehe. Vlastitu žalost treba ponijeti na nakovanj Kalvarije i stavite u vatru ljubavi. Jer srce koje sam Isus izliječi u svojoj boli upoznaje radost Njegove ljubavi.

Svima vama koji ste žalosni, rekao je: "Blaženi, jer ćete se utješiti." Žalost je posve prirodna posljedica kršćanske borbe sa duhom ovoga svijeta. Budući da smo Kristovi i nismo od ovoga svijeta, svijet nas mrzi. Ali sluga nije veći od Gospodara, pa kad je On radi njih krvave suze lio, morat ćemo i mi plakati. Eto pravog uzroka naše žalosti; mi smo odabrali Čovjeka boli. Kao što svijet ne razumije križ, tako ne razumije ni kršćansku žalost, ali kao posljedica toga ne razumije niti može razumjeti ni prihvatiti utjehu koja dolazi od Boga.

Važno je shvatiti da ožalošćeni nisu blaženi zato što bi takvo njihovo stanje bilo blaženo, nego zato što oni lakše dolaze do spoznaje da postoji i nešto više od same patnje, žalosti i svijeta koji se vidi, te zbog toga postaju veći tražitelji Boga. Po vjeri u Kristu, u njegovoj ljubavi, njegovu križu, njegovoj pobijedi po uskrsnuću i u kršćanskoj nadi žive svoje boli, patnje, muke, žalosti sudjelujući u Kristovu otajstvu.

Ožalošćeni, oni koji sada plaču, to su oni koje psalmist naziva "siromasima Jahvinim". Oni su najčešće proganjani, zlostavljani, gurani u stranu, zapostavljani, pritisnuti, gaženi, iskorištavani, pa su stoga vazda suznih očiju, zaplakani i žalosni. To su oni koji prihvaćaju nevolje života i u kušnjama ne posumnjaju u njegovu očinsku ljubav. To su i oni koji se kao i Krist žaloste zbog grijeha svijeta, zbog zla u svijetu.

Ožalošćeni su svi oni koji čekaju Gospodina, u nj se pouzdavaju, u nj vjeruju, a u svijetu doživljavaju progonstva, žalost i muku. Oni su ožalošćeni živeći po vjeri a Bog ih tješi. Utjeha dolazi od Boga jer sam Bog je na strani ožalošćenih, on misli na njih kada se čini da su ostavljeni od svih. Isus želi ohrabriti svoje učenike da će upravo u životnim bolima i patnjama najdublje iskusiti i osjetiti Božju blizinu. U patnjama i nevoljama osjećati Božju utjehu znači zapravo dublje osjećati sreću nego li u osiguranom i uspješnom životu lišenom bolnih iskustava.

Ali treba reći da nikakav oblik nevolje nije u Božjem planu nego se protiv svih treba svojski boriti. To Isus i čini. Ali usprkos svih naših nastojanja ostaju mnoge patnje i žalosti i u našem životu i svijetu.

Isusovo je blaženstvo očito upereno protiv očaja, proklinjanja u patnji i protiv samoubojstva. To je prvenstveno poziv njegovim učenicima da u kušnjama patnje ne izgube povjerenje u Boga. Isus je želio svoje učenike i sve one koji vjeruju u Boga, sačuvati od ogorčenja i rezignacije, pobune ili očaja. To je ujedno poziv patnicima koji, možda, ne vjeruju, da se priklone Bogu. Sve treba promatrati u okviru konačnog spasenja. Najveća je vrednota Kraljevstvo Božje, a ono pripada i patnicima ako ga žele i traže, zapravo je njima najprije i ponuđeno.

Prihvatiti ovo blaženstvo nemoguće je bez dara vjere i prosvjetljenja Duha Svetog jer reći nekome da je unatoč životnim problemima blažen, samo zato što Bog misli na njega, može se učiniti prejednostavnim. Ipak, riječi blaženstva su riječi utjehe posebno u danima kad se osjetimo bijedni i jadni, žalosni. Ali i poziv da se pridružimo, i svojim životom i riječju unosimo u svijet mir i dobro.

Papa sv. Lav Veliki o ovom blaženstvu uči: „Nakon što je Gospodin siromaštvo proglasio blaženim, nadodao je ovo: Blaženi koji plaču, jer će se utješiti. Plač kome se ovdje obećaje vječna utjeha nema ništa zajedničko sa žalošću ovoga svijeta, niti će ikoga usrećiti jecaji i uzdasi čitavoga ljudskog roda. Jedan je uzrok svetih uzdisaja, a drugi blaženih suza. Sveta tuga oplakuje vlastiti ili tuđi grijeh, ne žali se na ono što radi Božja Pravda, nego se žalosti zbog ljudske zloće. Tu više treba plakati nad onim koji čini zlo, nego nad onim koji ga trpi, jer zlikovca njegova zloća dovodi do kazne, a pravednika strpljivo podnošenje nepravde vodi do slave“. (Govor 95, 1-2: PL 54. 461-462)

Blaženstvo ožalošćenih na putu duhovnoga rasta i sjedinjenja s Bogom

Pri izlaganju o blaženstvima na putu duhovnoga rasta upućujemo na uvodnu napomenu prije prvog blaženstva koja ukazuje na dinamiku uzajamne povezanosti samih pojedinačnih blaženstava.

Duša istinski ponizna proživljava duhovno siromaštvo prvog blaženstva koje je temelj svakoga duhovnoga rasta po vlastitome, ogoljenju, evanđeoskoj spoznaji vlastite bijede i ništavila doživljava u sebi dublje i tajnu Kristove patnje, muke i križa. Shvaća da je Isus trpio za njene i grijehe svega svijeta te proživljava bol i kajanje za vlastite grijehe ali ne iz straha od grijeha i posljedica grijeha nego iz ljubavi prema Isusu što predstavlja savršeno kajanje. Istovremeno uči na evanđeoski način u Kristovu duhu nositi se sa svakom patnjom i žalošću te nasljeduje Krista po križu i u vlastitim križevima.

Blago krotkima, oni će baštiniti zemlju

Ovo blaženstvo kao i sva druga su posve drugačija od načela ovoga svijeta. Svijet ne smatra blaženima krotke, nego osvetoljubive; on ne hvali one koji podmeću i drugi obraz, nego one koji zlo naplaćuju zlim. Svijet ne podiže na prijestolje ponizne, nego borbene. Ovaj duh nasilja, borbe i stisnute šake vodi do ekstrema, kakvih svijet još nije vidio.

Isus je živio i propovijedao blagost, kao naknadu za taj duh borbenosti i kao sredstvo ostvarenja zajedništva s Bogom i blaženstva.

Krotak onaj čovjek koji je blag, blage ćudi, blage naravi, koji nije nasilan, koji odbacuje nasilje. Razlika između Božjeg kraljevstva, Božje vladavine, i vladavine ovozemaljskih moćnika je tome da bilo koja vrsta nasilja, počevši od fizičkog, psihičkog pa do moralnog i religioznog, nespojiva s Božjim kraljevstvom. Bilo kakav pritisak ili bilo kakva prinuda nespojivi su s Božjim kraljevstvom, nespojivi su s Isusom Kristom jer je Isus ostvarivao Božje kraljevstvo u svojem životu, on sam je zapravo ostvareno Božje kraljevstvo.

Isus upućuje svima poruku o Božjem kraljevstvu i sve poziva na obraćenje. Ali njegov poziv pretpostavlja slobodnu odluku svakog pojedinca. I njegov poziv na obraćenje nespojiv je s bilo kakvim oblikom prisile ili iznude. Nitko ne može biti prisiljen na obraćenje jer to obraćenje može proizići samo iz čovjekove slobode, iz čovjekove slobodne odluke.

Svaka vladavina silom ljudi nad ljudima je ne spojiva s Isusovim evanđeljem, što je jasno On sam kazao: „Znate da oni koji se smatraju vladarima, gospoduju svojim narodima, i velikaši

njihovi drže ih pod vlašću. Nije tako među vama! Naprotiv, tko hoće da među vama bude najveći, neka vam bude poslužitelj! I tko hoće da među vama bude prvi, neka bude svima sluga. Jer ni Sin Čovječji nije došao da bude služen, nego da služi i da život svoj dade kao otkupninu za mnoge.“ (Mk 10,42-45)

Umjesto vladavine nad ljudima on prakticira služenje ljudima. Time je rečeno da promjena na bolje, promjena od vladanja nad ljudima k služenju može doći samo iznutra, iz čovjekova srca, iz čovjekove slobode, iz stava koji ne traži sebe i svoju korist, nego dobro drugih, od onih koji su kao Isus krotka i ponizna srca.

Isus samoga sebe svojim učenicima u ovome predočuje kao uzor: „Uzmite moj jaram na sebe i učite od mene, jer sam krotka i ponizna srca. Tako ćete naći pokoj svojim dušama“. (Mt 11,28 - 29).

Propovijedao je to u govoru na gori na koji se nastavljaju na blaženstva: "Čuli ste da je rečeno: oko za oko, zub za zub. A ja vam kažem da se ne opirete zlu… Čuli ste da je rečeno: ljubi bližnjega svoga, a mrzi neprijatelja. A ja vam kažem: ljubite neprijatelje svoje, činite dobro onima koji vas mrze i molite se za one koji vas progone i kleveću, da budete djeca Oca svoga nebeskoga…Budite dakle savršeni kao što je savršen Otac vaš nebeski."

Ali On nije samo propovijedao blagost, nego i živio. Kad je njegov vlastiti narod dizao kamenje na Njega, nije On nijednoga bacio natrag. Kad su Ga Njegovi sugrađani doveli do ruba ponora, da Ga strovale u ponor, prošao je kroz mnoštvo a da Mu se ništa nije dogodilo. Kad Ga je vojnik udario blago je odgovorio: "Ako sam rekao zlo, dokaži, ako li pravo, zašto me biješ?"

Kad su se urotili da Ga ubiju, nije upotrijebio svoju moć da ubije ijednog jedinog od svojih neprijatelja; no na križu dosegla je Njegova blagost vrhunac, kad je molio za one koji su proboli ruke što su hranile svijet, i noge koje su vodile duše na pašu: "Oče, oprosti im, jer ne znaju što čine."

Isus ostvaruje Božje kraljevstvo tako što služi svima, i to sve do smrti, zapravo ga to služenje vodi u smrt a u samoj smrti ostvaruje vrhunac svakoga pa i ovoga blaženstva. Isus je započeo svoj javni život na brdu blaženstava opomenom: "Blaženi krotki, jer će baštiniti zemlju." A završio je svoj život na Kalvariji, gdje je tu opomenu na krotkost proveo u djelo: "Oče, oprosti im, jer ne znaju što čine."

Tko su krotki i koja je to zemlja koju će baštiniti? Budući da su krotki oni koji nisu nasilni, onda se može reći da su krotki oni koji su uz pomoć Božje milosti ukrotili u sebi ono što je divlje i nasilno, oni koji su ukrotili svoju narav i svoju ćud. Ljudi koji su svoju ćud stavili u red, koji su ćudoredni, to su visoko moralni ljudi. Oni nisu samo moralni nego i duhovni jer je njihova duhovnost oplemenila i usavršila njihovu narav.

Što je dakle ispravno, nasilje ili blagost Kristova? Svijet naziva blagost slabošću, ali on ne poznaje ni posebni smisao ni pravo značenje kršćanske blagosti. Ona se ne može usporediti s kukavštinom ni s mlitavim karakterom, koji se teško pokreće. Blagost nije beskičmena pasivnost, koja se dade od svakoga gaziti.

Slabić uopće ne može biti blag, jer se ne može svladavati. Blagost je krepost koja naše naravne porive za prepirkom, nasiljem i borbom drži pod kontrolom, i zato je ona najbolji i najotmjeniji put za razvijanje vlastite osobnosti.

Blag čovjek neće se nipošto ustručavati da prihvati borbu, on se vrlo dobro može i rasrditi. Ali borit će se samo ako se radi o načelu, a ne i ako se osjeća napadnut u svojoj oholosti ili u svom ponosu. Iz toga možemo razumjeti i razliku između srdžbe nasilnika i srdžbe blagog čovjeka. Nasilnici započinju odmah, čim je napadnut njihov ponos. Korijen je srdžbe sebičnost. Ovim svijetom vlada egoizam, uzak vidokrug vlastitog "ja", i iz tog samoljublja rada se srdžba.

Naprotiv promatrajmo srdžbu blagog čovjeka. Njegovim djelima ne upravlja srdžba, nego pravednost. On se znade svladavati i neće dopustiti da se ponaša srdito zbog vlastite taštine i oholosti, ili moguće zato što bi se htio domoći tuđeg vlasništva. On se očituje samo kad je ugrožena Božja pravda. Mojsije je bio blag, ali kad je vidio, da je njegov narod Bogu uskratio poslušnost, razbio je u srdžbi zakonske ploče. Isus je bio blagost sama, pa ipak je izagnao kupce i trgovce iz hrama kad su oskvrnuli kuću Njegova Oca.

Blag je ona tko sam sebe posjeduje i znade se svladati, ne dopušta da njime vladaju slijepi porivi i požude nego njime vlada Krist po svojoj milosti i zato je plaća blagih posjedovanje, posjeduju sebe svoju dušu i ostaju sjedinjeni s Bogom.

Isus je bio taj koji je ostvario u svojem životu Božje kraljevstvo na ovoj zemlji, tj. ostvario je blaženstva u svojem životu. On je bio taj koji poziva ljude da se obrate i da ga nasljeduju.

Usvajanje Kristova duha blaženstava i krotkosti uključuje poštovanje života kao Božjega dara i to poštovanje života izvire iz straha i zabrinutosti za život i iz ljubavi prema životu. Upravo krotki svojim ponašanjem čine život na ovoj zemlji u kvalitativnom i kvantitativnom smislu boljim, pretvaraju ovaj život u život mira i radosti. Zato blago krotkima jer samo oni mogu ovu zemlju pretvoriti u zemlju mira i radosti.

Osim ovozemaljske dimenzije zemlja koju Isus obećava krotkima je vječna domovima svakoga čovjeka.

Papa sv Lav Veliki to ovako tumači: „Nadalje Gospodin veli: Blaženi krotki, jer će posjedovati zemlju. Krotkima i blagima, poniznima i čednima i onima koji su spremni podnositi sve nepravde Krist daje zemlju u posjed. Ne smijemo smatrati da je ta baština malena i skromna i kao da je odijeljena od nebeskoga svetog stana jer ne treba ovdje pomisliti da će drugi ući u kraljevstvo nebesko. Zemlja obećana krotkima, koju im treba dati u posjed, jest tijelo svetih, koje će se radi poniznosti izmijeniti u času sretnoga uskrsnuća i obući u besmrtnu slavu. Tada se više ni u čemu neće protiviti duhu i savršeno će se slagati sa željama i voljom duše. Tada će naš unutarnji čovjek mirno i sigurno posjedovati vanjskog čovjeka. Krotki će trajno i bez uznemiravanja posjedovati tu zemlju i nitko im nikada neće umanjiti njihova prava, kad se ovo raspadljivo obuče u neraspadljivost, i ovo smrtno obuče u besmrtnost, da se pogibelj preokrene u zaslugu, a što je bilo na teret da bude na čast“. (Govor 95, 6-8: PL 54, 464-465)

Blaženstvo krotkih na putu duhovnoga rasta i sjedinjenja s Bogom

Pri izlaganju o blaženstvima na putu duhovnoga rasta upućujemo na uvodnu napomenu prije prvog blaženstva koja ukazuje na dinamiku uzajamne povezanosti samih pojedinačnih blaženstava.

Duša istinski ponizna proživljava duhovno siromaštvo prvog blaženstva koje je temelj svakoga duhovnoga rasta po vlastitome, ogoljenju, evanđeoskoj spoznaji vlastite bijede i ništavila doživljava u sebi dublje i tajnu Kristove patnje, muke i križa. Shvaća da je Isus trpio za njene i grijehe svega svijeta te proživljava bol i kajanje za vlastite grijehe ali ne iz straha od grijeha i posljedica grijeha nego iz ljubavi prema Isusu što predstavlja savršeno kajanje. Istovremeno uči na evanđeoski način u Kristovu duhu nositi se sa svakom patnjom i žalošću te nasljeduje Krista po križu i u vlastitim križevima.

Ovo treće blaženstvo koje govori o krotkima duhovna je nadogradnja prvih dvaju prvih blaženstava. Krotki su blagi zato što njihova krotkost izvire iz njihove vjernosti Bogu u mučnim i izazovnim situacijama ostaju u Kristovom duhu blagosti, a do nje su došli proživljavajući duhovno siromaštvo u Bogu, raskrajani za svoje grijehe iz ljubavi i trudeći se nasljedovati Krista i njegov duh u nošenju vlastitoga križa.

Blago gladnima i žednima pravednosti, oni će se nasititi

Svijet ne razumije ni blaženstvo ni Božju riječ, jer se ravna prema načelima svijeta. Ni na koji način ne vidi glad i žeđ kao pozitivnu stvarnost a pravednost promatra samo jurisdikcijski kao ostvarenje prava i to najčešće vlastitih prava. U najboljem slučaju pravednost se shvaća kao jednakost prava, da svatko ima pravo na ono što mu pripada. Glad i žeđ kao potreba za hranom i pićem je osnovna životna potreba svakog čovjeka a Isus je u ovom blaženstvu koristi za iskazati veliku stvarnost potrebe čovjeka za Bogom i Božjom pravednošću.

Sveto Pismo na više mjesta koristeći sliku gladi i žeđi govori o potrebi duše za Bogom, žeđ za Bogom. „Kao što košuta žudi za izvor-vodom, tako duša moja čezne, Bože, za tobom.“ To još

više naglašava kao vapaj za Bogom: „Žedna mi je duša Boga, Boga živoga: o, kada ću doći i lice Božje gledati?“ (Ps 42, 1-2) To je iskreni vapaj za Bogom koji se ne može ni na jedan drugi način opisati, a da bi bio ljudima shvatljiv i razumljiv na pravi način. Zato Isus uspoređuje sliku gladi i žeđi, koju bismo svi mi trebali imati za pravednošću, a čija se želja, potreba ili bilo koje drugo htjenje ne može dovoljno zorno prikazati, kao što je glad i žeđ čovjeka za hranom i pićem.

Biblijski pojam pravednosti treba shvatiti u teološkom smislu, nipošto u pravno-jurisdikcijskom. Kad se Bog poziva na svoju pravednost, on se poziva na svoja obećanja. On ostaje vjeran svojim obećanjima i onda kada ga mi iznevjerimo (usp. 2 Tim 2,13). Božja pravednost predstavlja Božju dobrotu ili milosrđe. Zato pravednost ne znači samo ispravnost pred zakonom, ona uključuje ljubav, praštanje, svetost. Zato je vjernik pozvan da svoju pravednost uskladi s Božjom pravednošću, tj. s njegovom dobrotom i milosrđem. U Bibliji se Josip, muž Marijin, zove muž pravedan (Mt 1,19). On je pravedan stoga što je svoje ponašanje uskladio s voljom Božjom.

Isus Krist sam je Pravednik, treba biti mjerilo i naše pravednosti. Koliko ćemo živjeti od Očeve volje, opslužujući glas njegova Duha, toliko ćemo biti i pravedni. Kolika nam je jaka želja za vršenjem Očeve volje, tolika nam je i pravednost. Stoga se treba dobro zapitati o Božjoj pravednosti i da li je vršimo u Kristovu duhu na način kako to On želi.

On upozorava neka se čuvamo samodostatnosti i ravnodušnosti, koje stvaraju kompromise bojeći se borbe za Božju pravdu. "Tko god dakle prizna mene pred ljudima, priznat ću i Ja njega pred Ocem svojim, koji je na nebesima. A tko god zataji mene pred ljudima, zatajit ću i Ja njega pred Ocem svojim, koji je na nebesima." O pravdi pak koja se ograničuje samo na zemaljsko pravo, a isključuje dužnosti čovjeka prema njegovu Stvoritelju, rekao je: "Jer kažem vam, ako nije pravednost vaša mnogo veća negoli u književnika i farizeja, nećete ući u kraljevstvo nebesko."

Isusovi suvremenici farizeji su se smatrali “pravedni“, opslužujući sve vjersko-institucijske uredbe, i ljudi su ih držali sebi za uzor. Oni su i sami sebe smatrali pravednima, jer su ispunjavali propise i slovo zakona, no pravednost im nije izlazila iz srca, nisu se susretali s Bogom, nisu imali čistoću nakane, nisu djelovali na poticaj Božje ljubavi, svojim sitničavim opsluživanjem pravila i propisa mislili su da su pravedni pred Bogom i ljudima.

Zbog izranjenosti grijehom, zlih sklonosti ljudi ne mogu biti sami po sebi potpuno pravedni, ma koliko se to trudili. Upravo zbog toga što smo nesavršeni. Zato im treba Bog, trebaju Isusa i njegovo milosrđe, ali također i da kao posljedica toga budemo milosrdni, je potpuno ostvarenje čovjeka tek dogoditi će se tek u vječnosti. U biblijskom smislu biti pravedan (pravednik) znači biti svet, a milosrđe je svojstvo svetosti; tako da se u pravedniku moraju naći i božanska i ljudska pravednost.

Dakle, zauzetost za pravednost, odnosno za Bogom i vršenjem volje Božje treba za Isusove učenike biti jaka poput gladi i žeđi. A onoga komu je vršenje volje Božje najvažnije u životu, Isus je nazvao blaženim. I samo takve Bog će nasititi.

Psalmist žedan Boga (usp. Ps 42), sada kliče kako to izgleda zajedništvo s Bogom: „A ja ću u pravdi gledati lice tvoje, i jednom kad se probudim, sit ću ga se nagledati“ (Ps 17).
Sit ću ga se nagledati! U zajedništvu s Bogom, koji je sama pravednost, više neće biti potrebe da netko bude gladan ili žedan, nego će se sit nagledati lica njegova.

Sveti papa Lav Veliki, uči: „Nadalje Gospodin veli: *Blaženi koji gladuju i žeđaju pravednosti jer će se nasititi*. Taj glad nije tjelesna, niti je žeđ zemaljska, nego se želi nasititi blagom pravednosti i ušavši u sve tajne želi se ispuniti samim Gospodinom.

Blago duši koja čezne za hranom pravde i žudi za takvim pićem, koje ne bi poželjela da nije ništa od njegove ugodnosti okusila. Slušajući proroka kako govori: Kušajte i vidite kako je dobar Gospodin, okusila je malo višnje slasti i zapalila se ljubavlju prema čistoj radosti.

Potpuno je zanemarila sve vremenito i cijelim se bićem dala na jelo i piće pravednosti da bi shvatila istinu njegove prve zapovijedi koja glasi: Ljubi Gospodina Boga svim srcem svojim, svom dušom svojom i svom snagom svojom, jer ljubiti Boga ništa drugo ne znači nego ljubiti pravednost. Napokon, kao što se na ljubav prema Bogu nadovezuje briga i ljubav za bližnjega, tako se i uz želju za pravednošću veže krepost milosrđa“. (Govor 95, 6-8: PL 54, 464-465)

Blaženstvo gladnih i žednih pravednosti na putu duhovnoga rasta i sjedinjenja s Bogom

Pri izlaganju o blaženstvima na putu duhovnoga rasta upućujemo na uvodnu napomenu prije prvog blaženstva koja ukazuje na dinamiku uzajamne povezanosti samih pojedinačnih blaženstava.

Duša istinski ponizna proživljava duhovno siromaštvo prvog blaženstva koje je temelj svakoga duhovnoga rasta po vlastitome, ogoljenju, evanđeoskoj spoznaji vlastite bijede i ništavila doživljava u sebi dublje i tajnu Kristove patnje, muke i križa. Shvaća da je Isus trpio za njene i grijehe svega svijeta te proživljava bol i kajanje za vlastite grijehe ali ne iz straha od grijeha i posljedica grijeha nego iz ljubavi prema Isusu što predstavlja savršeno kajanje. Istovremeno uči na evanđeoski način u Kristovu duhu nositi se sa svakom patnjom i žalošću te nasljeduje Krista po križu i u vlastitim križevima. Tako postaje krotka duša koja je blaga zato što njena krotkost izvire iz njene vjernosti Bogu u mučnim i izazovnim situacijama ostaje u Kristovom duhu blagosti, a do nje je došli proživljavajući duhovno siromaštvo u Bogu, raskrajana za svoje grijehe iz ljubavi i trudeći se nasljedovati Krista i njegov duh u nošenju vlastitoga križa.

A četvrto blaženstvo gladnih i žednih pravednosti se nadograđuje u ovo duhovno zdanje ukazujući na to da duša proživljava žeđ za Bogom samim te trajno, iskreno i istinsko nastojanje oko vršenja volje Božje i na takav način ostvarenja svaku pravednost u Kristovom evanđeoskom duhu.

Blago milosrdnima, oni će zadobiti milosrđe

Kako je ovo blaženstvo milosrđe sasvim drugačije od načela duha ovoga svijeta, koje otprilike zvuči ovako: "Blaženi koji u prvom redu misle na sebe." Za svijet život znači borbu za samoga sebe, u kojoj samo egoist pobjeđuje. Tako rijetko nailazimo na praštanje, samilost darežljivost, velikodušnost i spremnost na pomaganje. Kako se često svijet poziva na "pravo", a kako rijetko naglašava "dužnost", gotovo nikada velikodušnost i milosrđe.

Za Isusa je milosrđe je više od sentimentalne samilosti. Milosrđe znači prvobitno isto što i ljubav ali ljubav sažaljenja, i zato je ona u svojoj biti sadrži sućutno razumijevanje za nesreću bližnjega. Prvenstveno Isus sam je milosrdan s nama ljudima, On sam je milosrđe, On je Jaganjac koji oduzima, uzima na sebe grijehe svijeta, to jest svakog čovjeka.

A vjernika je milosrdan kad osjećan samilosnu ljubav potaknutu vjerom prema bližnjemu, žalost i brigu svoga bližnjega osjeća kao vlastitu. Tamo gdje nisu posrijedi bol i žalost, nego grijeh i nepravda, milosrđe to pretvara u oproštenje koje ne samo da oprašta, nego želi da grešnik i bijednik dođe do vjere, pokajanja Božjeg praštanja i ljubavi.

Milosrđe je jedna od najvećih tema Isusova naviještanja Božjeg kraljevstva. Dosta se prisjetiti Isusovih riječi i prispodoba koje govore o sućuti i milosrđu, prispodoba o milosrdnom Ocu, o izgubljenoj ovci stotini ovaca, milosrdnom Samaritancu, nemilosrdnom slugi i slično.

U Novom zavjetu riječ milosrđe se ponavlja 27 puta, uglavnom se primjenjuje na Boga i na one koji su Bogu slični. Milosrđe je suosjećanje prema onima koji su u našem vidnom polju, pomoć onima koje susrećemo i koji od nas nešto traže, traženje načina kako pomoći nevoljnika. Isus bi htio da vjernik bude milosrdan sposoban uživjeti se u situaciju drugoga. Posljedica toga uživljavanja jest izlaženje iz sebe i hod prema drugima otvorena srca.

Jednoga dana pristupio je k njemu Petar, da se raspita kako daleko sežu granice milosrđa. Pitajući, već je sam povukao granicu, za koju je mislio da je vrlo velikodušna: "Gospodine, koliko puta, ako sagriješi brat moj protiv mene, da mu oprostim. Do sedam puta?" Gospodin je odgovorio: "Ne velim ti do sedam puta, nego do sedamdeset puta sedam." Što znači bezbroj puta. Sam za sebe je kazao da „zdravima ne treba liječnik, nego bolesnima… ne dođoh da zovem pravednike, nego grešnike". S križa je oprostio svima pa i onima koji su ga razapeli: „Oče oprosti im jer ne znaju što čine“.

Od svih blaženstava jedino se u ovom blaženstvu dva puta u prvom i drugom dijelu ponavlja ista riječ: "Blago milosrdnima, jer će milosrđe postići."

Kao da nam Isus poručuje milosrđe ima u sebi svoj zakon svoju nutarnju dinamiku. Kako tko sije, onako i žanje. Ako bogato i velikodušno sijemo, narast će nam preobilna žetva. U duhovnom smislu znači to prema Isusovim riječima: "Kakvim sudom sudite, bit ćete suđeni; i kakovom mjerom mjerite, vama će se mjeriti."

Drugim riječima: ako milosrdno mislimo na svojeg bližnjega, onda Bog misli na nas. Tko nema vjere i iskustvo da je Bog njemu milostiv, ne može istinski biti milostiv ni drugome. Milosrdan čovjek je svakako onaj koji je otvoren drugome, ponizan i krotak, te koji dopušta da drugi bude ono što jest. Biti milosrdan drugome znači uvijek činiti dobro i samo dobro. Ako i onima koji nam nisu dragi činimo dobro, iskazujući im milosrđe bezuvjetno, bit ćemo oni koji će iskusiti u vlastitu srcu što znači Božje milosrđe. Pomagati drugome ne proistječe prvenstveno iz motiva sućuti i sažalijevanja, nego iz vjere, života i sjedinjenja s Kristom te spoznaje u vjeri po kojoj znamo da tako na istinski način ostvarujemo svoje čovještvo, svoju slobodu. Milosrdni su oni ljudi koji su i sami svjesni svojih slabosti i krhkosti i žive je s Bogom i pred Bogom, te su s toga duboko proživljeno svjesni da ovise od Božjeg milosrđa, a kao posljedica toga milosrdni su prema bližnjemu.

Milosrđe je sućut koja nastoji olakšati žalost i brige drugih kao da su njezine vlastite. Ali ako u sebi ne osjećamo potrebu za Božjim milosrđem, nemamo takove sućuti, ne možemo je ni drugima iskazati niti je od drugih očekivati. Time kao da Bogu vežemo ruke, Bog kao da nam ne može biti milosrdan ako mi nismo milosrdni.

Usporedbom o nepravednom upravitelju Isus nam želi ovaj zakon milosrđa prikazati i s te strane: "Zato je kraljevstvo nebesko kao kralj koji odluči da uredi račune sa slugama svojim. I kad započe obračun dovedoše mu jednoga, koji je bio dužan 10.000 talenata, a kako nije mogao platiti, zapovjedi gospodar njegov da prodaju njega i njegovu ženu i djecu, i sve što ima, i da mu se plati. Tada sluga taj pade ničice i moljaše: Strpljenja imaj sa mnom i sve ću ti platiti. A gospodar se smilova tome sluzi, pusti ga i dug mu oprosti. Kad iziđe onaj sluga, nađe jednoga od svojih drugova, koji mu je bio dužan 100 denara, i uhvativši ga stade ga daviti govoreći: plati što si dužan! Tada pade pred njega drug njegov i moljaše ga: strpljenja imaj sa mnom i platit ću ti. Ali on ne htjede i baci ga u tamnicu, dok ne plati duga. Vidjevši njegovi drugovi što se dogodi, vrlo se ožalostiše, i otišavši, kazaše gospodaru svome sve što se dogodilo. Tada ga pozva gospodar njegov i reče mu: 'Zli slugo, sav sam dug oprostio tebi, jer si me molio. Nije li dakle trebalo da se i ti smiluješ svom drugu, kako sam se ja tebi smilovao?' I razljuti se gospodar njegov i predade ga mučiteljima, dok ne plati svega duga. Tako će i Otac moj nebeski učiniti vama ako ne oprostite svaki bratu svome od svega srca."

Vjernik dakle mora nastojati biti milosrdan prema drugima ako želi da trajno doživljava aktualno Božje milosrđe prema sebi samome. Ako smo Isusovi učenici imamo dovoljno razloga da svijet i ljude promatramo očima milosrđa, a u krajnjoj liniji to Bog okreće na naše, mi sve više i više zadobivamo naklonost Božju i njegovo milosrđe.

Sv. papa Lav Veliki kaže: „Stoga veli: *Blaženi milosrdni, jer će im Bog biti milosrdan*. Kršćanine, upoznaj dostojanstvo svoje mudrosti i shvati na kakve si duhovne vrednote i nagrade pozvan. Milosrđe hoće da budeš milosrdan, a pravednost da budeš pravedan, da se Stvoritelj objavi u svome stvorenju i da u ogledalu ljudskog srca zasja Božja slika stvorena vjernim nasljedovanjem samoga Boga. Sigurna je vjera onih koji se trude, a ti ćeš ostvariti svoje želje i ono što ljubiš beskonačno ćeš posjedovati. I kako ti je po milosrđu sve oprošteno, doći ćeš i do onoga blaženstva koje je nakon toga obećano, kako Gospodin kaže: *Blaženi čista srca, jer će oni Boga gledati.* Presretan li je onaj kome je tolika nagrada pripravljena! (Govor 95, 6-8: PL 54, 464-465)

Blaženstvo milosrdnih na putu duhovnoga rasta i sjedinjenja s Bogom

Pri izlaganju o blaženstvima na putu duhovnoga rasta upućujemo na uvodnu napomenu prije prvog blaženstva koja ukazuje na dinamiku uzajamne povezanosti samih pojedinačnih blaženstava.

Duša istinski ponizna proživljava duhovno siromaštvo prvog blaženstva koje je temelj svakoga duhovnoga rasta po vlastitome, ogoljenju, evanđeoskoj spoznaji vlastite bijede i ništavila doživljava u sebi dublje i tajnu Kristove patnje, muke i križa. Shvaća da je Isus trpio za njene i grijehe svega svijeta te proživljava bol i kajanje za vlastite grijehe ali ne iz straha od grijeha i posljedica grijeha nego iz ljubavi prema Isusu što predstavlja savršeno kajanje. Istovremeno uči na evanđeoski način u Kristovu duhu nositi se sa svakom patnjom i žalošću te nasljeduje Krista po križu i u vlastitim križevima. Tako postaje krotka duša koja je blaga zato što njena krotkost izvire iz njene vjernosti Bogu u mučnim i izazovnim situacijama ostaje u Kristovom duhu blagosti, a do nje je došli proživljavajući duhovno siromaštvo u Bogu, raskrajana za svoje grijehe iz ljubavi i trudeći se nasljedovati Krista i njegov duh u nošenju vlastitoga križa.

A četvrto blaženstvo gladnih i žednih pravednosti se nadograđuje u ovo duhovno zdanje ukazujući na to da duša proživljava žeđ za Bogom samim te trajno, iskreno i istinsko nastojanje oko vršenja volje Božje i na takav način ostvarenja svaku pravednost u Kristovom evanđeoskom duhu.

Peto blaženstvo milosrdnih koji će zadobiti milosrđe se u duhovnom zdanju duše koja dolazi do sjedinjenja s Bogom nadovezuje na sva prethodna blaženstva time da duša koja je sama iskusila potrebu, važnost, veličinu i ljepotu Božjem milosrđa i praštanja i sam postaje milosrdna. Duša od svega srca prašta onima koji su je na bilo koji način uvrijedili i povrijedili i na takva način sve više raste u milosrđu zadobiva Božje milosrđe u ovome svijetu, Bog po ljubavi i praštanju koje živi briše posljedice njenih grijeha i vremenite kazne za grijehe u njoj samoj i izvan nje a baštinit će Božje milosrđe i na drugom svijetu.

Blago čistima srcem: oni će Boga gledati!

Isusova blaženstva nisu blaženstva ovoga svijeta, ona su radikalno suprotna. Današnji svijet, doista bi se moglo reći, živi u razdoblju strasti, uzdiže svaki užitak, a mrzi povučenost, poistovjećuje čistoću s bezosjećajnošću, a nevinost s neznanjem, pretvara i muško i žensko u predmete, koji otvorenih i zatvorenih očiju i ruku motre užitak i to pod tim vidikom egoizma. Nasuprot tom slavljenju užitka i strasti tako karakterističnu za današnji duh vremena, ustaje Gospodin sa svojim blaženstvom: "Blaženi koji su čista srca."

Treba pojasniti u kojem smislu Isus koristi značenje pojma „srce“. Najbolje je krenuti od same riječi „srce“. U našemu svakodnevnom govoru „srce“ je jedna od najčešćih, ali i najdubljih i možda najtajanstvenijih riječi. Za neke je srce „elementaran“ pojam. Za Karla Rahnera srce je „najčovječnija riječ, 'originalna' riječ, neizvedena, nenadomjestiva i prijeko potrebna“[51]. „Srce“ je riječ koja će „uvijek biti jedna od onih riječi koje iskaču iz prajedinstva čovjekova bića, gdje se objedinjuju svi čovjekovi sastavni praelementi, duša i tijelo, vanjština i nutrina, njegove sposobnosti i njegovo povijesno poozbiljavanje i koja se zbog toga obraća cjelokupnosti konkretne čovjekove biti“[52].

Primarno i najjednostavnije značenje „srca“ odnosi se na srce kao organ ljudskoga organizma, središnji mišić čija je funkcija od životne važnosti. Međutim, to je značenje možda najmanje prisutno u svakodnevnom govoru. Govoreći o pojmu „srca“ neki govore o njegovu arhetipskom značenju u smislu i kulturi. Sama riječ „srce“ u suvremenim indoeuropskim jezicima ima korijen u *krd* – riječi koja je značila *središte, sredina.* Staroslavenski izraz za srce je *srdece,* korijen naše današnje hrvatske riječi. Ljudsko srce je puno više nego središnji mišić čovjekova tijela. U općenitu govoru u svim kulturama srce je simbol s velikim bogatstvom značenja. Ipak se mora priznati da je danas simbolika srca osiromašena u odnosu na starije kulture i civilizacije u kojima je srce imalo širu i važniju ulogu i simboliku.

Srce je „predstavljalo čovjeka u cjelini, osobito njegovu nutrinu, mjesto i izvor duhovnih reakcija. Dok je u našoj suvremenoj civilizaciji srce racionalno svedeno na svoju fiziološku funkciju

[51] Usp. D. Šimundža i dr., *Gle ovo Srce. Konferencije o štovanju Presvetog Srca Isusova*, Symposion, Split, 1986., str. 97. i *Srce Isusovo i suvremeni apostolat*, Zagreb, 1976., str. 26.
[52] D. Šimundža i dr., *Gle ovo Srce. Konferencije o štovanju Presvetog Srca Isusova*, Symposion, Split, 1986., str. 85.

i plastičan simbol afektivnog života, u povijesnim je kulturama i religijama shvaćeno kao izvor i odredište ne samo osjećajnosti i čuvstvenosti nego i širih duhovnih, pa i misaono-intelektualnih i intuitivnih moćiju i odlika".

Budući da kršćanska kulturna baština svoju tradicionalnu koncepciju srca duguje Bibliji i antici, potrebno je uočiti značenje srca u Bibliji. Zanimljivost je da je upravo srce u Bibliji najvažniji antropološki pojam koji se pojavljuje čak 850 puta. Biblijska simbolika srca proizlazi iz njegova značenja u semitskoj kulturi. „U konkretnoj i globalnoj antropologiji Biblije čovjekovo je srce sam izvor njegove svjesne, intelektualne i slobodne osobnosti."[53] Biblijski pisci govore o srcu kao središtu čovjeka, središtu njegovih moći – srce osjeća, misli, zaključuje, vjeruje i djeluje (Post 6,5; Sir 17,6; Iz 15,28; Ps 95,8.10; Rim 10,9.10; Heb 3, 12), o srcu kao mjestu susreta s Bogom. Srce je za biblijskoga čovjeka „jedna dublja, za ljudske oči nedostupna dimenzija čovjekova života po kojoj je čovjek u stvari ono što jest"[54]. Važno je uočiti da je u Bibliji srce shvaćeno kao središte ne samo čovjekova osjetnoga života, nego kao središte i razuma i volje.

U ranom kršćanstvu prisutan je snažan utjecaj biblijskoga shvaćanja srca. To je vidljivo u patristici osobito kod sv. Augustina za kojega je srce „središnje mjesto duhovnih događanja, princip jedinstva i temelj osobnosti"[55].

Očito je da srce označuje nešto bitno u čovjeku. Potrebno je vratiti se prvotnoj simbolici srca. Srce simbolizira čitava čovjeka, njegovu jedinstvenost i cjelovitost. Ono je „temelj koji u sebi sažimlje osjetila, mjesto susreta i prožimanja osjetilnosti i duha koji se ujedinjuju u srcu"[56]. Upravo u srcu „korijeni čovjekova duha su najdublji, a njegovi otisci i tragovi najvidljiviji"[57].

A ljudska osoba nezamisliva je bez srca, jer bez srca u kojem se vidi duh, ona je neobjavljiva. I zato u saobraćaju dviju ljudskih osoba, po kojem se jedna osoba objavljuje drugoj, nikad neće biti preskočeno srce

U Bibliji srce je mjesto susreta čovjeka s Bogom. Cijelu povijest spasenja Bog traži čovjeka u njegovu središtu, u njegovu srcu. Bog traži čovjekovo srce, njegovu cjelovitost i nerazdijeljenost. „Svim srcem svojim..." poput refrena odjekuje kroz Stari zavjet kao Božji zov čovjeku da čitavim svojim bićem odgovori na njegov poziv. „'Sve' pripada bitno srcu i ljubavi."[58] To je ipak najvidljivije u Novom zavjetu. Isusovo probodeno Srce najdrastičnije svjedoči kako se ljubi „svim srcem" Oca i ljude.

Evanđelist Matej na nekoliko mjesta donosi kako Isus spominjući srce potiče vjernike da bdiju nad svojom nutrinom da ne postane nečista u sebi i pred Bogom: „Zašto snujete zlo u svojim srcima?" (Mt 9,4), ili: „Doista, gdje ti je blago, ondje će ti biti i srce." (Mt 6,21) Srce, prema ovome i razmišlja – snuje, ono se opredjeljuje za ovo ili ono u životu. I još izričitije: „Ta, iz srca izviru opake namisli, ubojstva, preljubi, bludništva, krađe, lažna svjedočanstva, psovke." (Mt 15,19) Isus od nas zahtjeva da Boga ljubimo „svim srcem svojim" i da svaki od nas „od srca oprosti svojem bratu" (Mt 18,35).

Čovjek u središtu svoga bića u svojoj savjesti postaje potpuna negacija moralnosti. A kada se jednom upadne u opravdavanje nemoralnih postupaka kako bi se ostvarili željeni ciljevi, najčešće se to prikiva narastajućom slijedom nemoralnih sredstava za očuvanje ugleda. I nemoralni se postupci najčešće štite upadanjem u još veći moralni glib. Oteščalo i prljavo srce postaje nezadovoljno a nezadovoljstvo se može uočiti kod mnogih naizgled uspješnih osoba.

Isus potiče vjernike da usred svijeta ispunjena raznim požudama i napastima, ostaju čista srca; zapravo nikada se ne prestaju boriti za tu čistoću. Međutim, potpuna čistoća srca nije u našoj vlasti! Stoga treba ući u svu dubinu ovisnosti o Bogu, moleći: "Čisto srce stvori mi Bože…" (Ps 51,12).

---

[53] X. Leon-Dufour, *Rječnik biblijske teologije*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1969., str. 1253.
[54] D. Šimundža i dr., *nav. dj*., str. 33.
[55] Usp. *Isto*, str. 22.
[56] J. Ratzinger, *Gledati Probodenoga. Pokušaji duhovne kristologije*, Verbum, Split, 2008., str. 59.
[57] D. Šimundža i dr., *nav. dj*., str. 86.
[58] *Srce Isusovo i suvremeni apostolat*, Zagreb, 1976., str. 45.

Čisto je srce ono koje je prožeto Božjom ljubavlju, jer samo je ljubav vatra koja može spaliti sva zla koja nastoje ući u to srce i onečistiti ga. Treba shvatiti prvenstveno da čistoća srca nije u nedostatku pogrešaka ili grijeha, posebno ne shvaćenih kao plod vlastitoga napora, nego je to prije svega pozitivna duhovna kategorija, dobronamjernost, zapravo posjedovanje onoga mjesta kojega samo Bog vidi i zna o njemu pravu istinu: kako se u nutrini obraćamo sami sebi, Njemu ili drugima. Ljubav je svjetiljka čistog srca. Ljudi čista srca stalno su usredotočeni na slušanje Boga i vršenje njegove riječi, u susretu s ljudima, u situacijama i u svemu što prožima njihov život, te zbog toga nastoje uvijek dati slavu Bogu. Zapravo, čovjek čista srca je onaj koji ima Boga u srcu.

Čistoća o kojoj Isusu govori čini da vjernik čuva čistim svoje tijelo i dušu i to u činima, mislima, riječima i djelima. Čistoća je pobjeda duha nad tijelom, čini kršćanina hramom Duha Svetoga. Crkva uči: „Čista osoba odražava cjelovitost snaga života za ljubav koje su u njoj. Ta cjelovitost osigurava jedinstvo osobe i protivi se svakom ponašanju koje bi je ranilo. Ne podnosi ni dvostruki život, ni dvostruki govor“ (KKC, br. 2338). Prava kršćanska čistoća dolazi iz srca, iz uredna, očišćena srca u kojem se ne skrivaju grešne namjere, srca koje u vjeri prihvaća Isusa i njegovu riječi, u djelo je provodi, srca u kojem boravi Duh Sveti.

Isus nam govori da otvorimo srca i čujemo i prihvatimo Njegovu riječ: Blago čistima srcem, oni će Boga gledati! Boga nitko nije vidio, osim Sina. Taj se Njegov Sin obratio onom silnom mnoštvu i rekao kako će ga moći vidjeti. Treba imati čisto srce a da bi ga imali Isus treba nasljedovati, njemu dopustiti da očisti i uredi naše srce prema svome Srcu.

Sv. papa Lav Veliki kaže: „I kako ti je po milosrđu sve oprošteno, doći ćeš i do onoga blaženstva koje je nakon toga obećano, kako Gospodin kaže: *Blaženi čista srca, jer će oni Boga gledati.* Presretan li je onaj kome je tolika nagrada pripravljena! Što znači imati čisto srce ako ne vježbati se u gore navedenim krepostima? Gledati Boga koliko li je to blaženstvo, koji bi duh to mogao pojmiti, koji bi jezik bio kadar to razjasniti? Ipak će se to ostvariti kad se ljudska narav preoblikuje i kad više ni u ogledalu niti u zagonetki, nego licem u lice bude gledala na Božanstvo koje nitko od ljudi nije mogao vidjeti. A što oko nije vidjelo, ni uho čulo, niti je ušlo u ljudsko srce to će zadobiti u neizrecivoj radosti vječnoga gledanja i promatranja Boga. Koji ljube tvoj zakon, velik mir uživaju Blaženstvo vidjeti Boga s pravom je obećano čistome srcu. Zamazano oko neće moći vidjeti krasotu pravoga svjetla I što čistim dušama bude užitak, to će nečistima biti kazna. Neka se, dakle, ukloni magluština zemaljske taštine i neka se oči duše očiste od svake gadne zloće, da bi vedri pogled mogao uživati u divnom gledanju Boga.“ (Govor 95, 6-8: PL 54, 464-465)

Blaženstvo onih koji su čista srca na putu duhovnoga rasta i sjedinjenja s Bogom

Pri izlaganju o blaženstvima na putu duhovnoga rasta upućujemo na uvodnu napomenu prije prvog blaženstva koja ukazuje na dinamiku uzajamne povezanosti samih pojedinačnih blaženstava.

Duša istinski ponizna proživljava duhovno siromaštvo prvog blaženstva koje je temelj svakoga duhovnoga rasta po vlastitome, ogoljenju, evanđeoskoj spoznaji vlastite bijede i ništavila doživljava u sebi dublje i tajnu Kristove patnje, muke i križa. Shvaća da je Isus trpio za njene i grijehe svega svijeta te proživljava bol i kajanje za vlastite grijehe ali ne iz straha od grijeha i posljedica grijeha nego iz ljubavi prema Isusu što predstavlja savršeno kajanje. Istovremeno uči na evanđeoski način u Kristovu duhu nositi se sa svakom patnjom i žalošću te nasljeduje Krista po križu i u vlastitim križevima. Tako postaje krotka duša koja je blaga zato što njena krotkost izvire iz njene vjernosti Bogu u mučnim i izazovnim situacijama ostaje u Kristovom duhu blagosti, a do nje je došli proživljavajući duhovno siromaštvo u Bogu, raskrajana za svoje grijehe iz ljubavi i trudeći se nasljedovati Krista i njegov duh u nošenju vlastitoga križa.

A četvrto blaženstvo gladnih i žednih pravednosti se nadograđuje u ovo duhovno zdanje ukazujući na to da duša proživljava žeđ za Bogom samim te trajno, iskreno i istinsko nastojanje oko vršenja volje Božje i na takav način ostvarenja svaku pravednost u Kristovom evanđeoskom duhu.

Peto blaženstvo milosrdnih koji će zadobiti milosrđe se u duhovnom zdanju duše koja dolazi do sjedinjenja s Bogom nadovezuje na sva prethodna blaženstva time da duša koja je sama

iskusila potrebu, važnost, veličinu i ljepotu Božjem milosrđa i praštanja i sam postaje milosrdna. Duša od svega srca prašta onima koji su je na bilo koji način uvrijedili i povrijedili i na takva način sve više raste u milosrđu zadobiva Božje milosrđe u ovome svijetu, Bog po ljubavi i praštanju koje živi briše posljedice njenih grijeha i vremenite kazne za grijehe u njoj samoj i izvan nje a baštinit će Božje milosrđe i na drugom svijetu.

Slijedeći duhovni hod kroz već navedena blaženstva duša dolazi do čistoće srca koja je preduvjet za gledanje Boga, duša siromašna u duhu i ponizna raskajana iz ljubavi, krotka, koja gorljivo traži Boga i želi vršiti volju Božju, koja ima samilosti prema bližnjemu pred Bogom je čista i Bog joj dopušta da ga motri.

Blago mirotvorcima, oni će se sinovima Božjim zvati

Poput svih ostalih blaženstava i ovo u očitoj suprotnosti s duhom svijeta, u kojemu pravda znači moć, a kreposti su prepiranje i nadmoć. To je još blago rečeno, jer u naše vrijeme razvio se svjetonazor kojemu je glavna zasada prevlast i posebni interesi za koje su centri moći spremni žrtvovati cijele narode. Sve to vodi samo do još većih mržnji i posljedica koje vode sve većih čina nasilja. Mir je vječna težnja čovjekova, stvarnost u kojoj se čovjek ostvaruje kao ljudsko biće i u kojoj najniže može pasti u svom dostojanstvu.

Sv. Augustin ovo blaženstvo objašnjava u dvije riječi: "Mir je smirenost i rad." Mir je mirovanje, smirenost srca u Bogu i rad u kome nema podjarmljivanja, nego je sve podčinjeno najvećem Dobru, Bogu. Zato su kod ostvare ja ovoga blaženstva osjetila podložna razumu, razum vjeri, a čovjek Bogu, svome vječnom cilju i posljednjem savršenstvu i ostvarenju smisla života. To je temelj mira o kojemu Isus govori, to je Kristov mir.

Mir se ne može ostvariti bez poštivanja i razumijevanja dostojanstva pojedinca i naroda bez pravednosti i ljubavi (KKC 2304). Mir se ne nalazi u traženjima ugoda, zabava i lagoda, osobito ne u porocima, požudama bogatstvima. Ništa od toga ne može, čak kad je prikupljeno u velikim količinama, stvoriti trajnu sreću ili mir.

U svetom Pismu vrlo široko značenje. Hebrejska riječ za mir je šalom i znači „ puninu, cjelovitost“, a opisuje puninu života u svakom smislu: blagoslov, bogatstvo, spas, dug i zdrav život, sreću i pravednost do prirodne smrti, slavu i vječni počinak. Jednom riječju, mir je punina sreće. Takav mir može čovjeku podariti samo Bog. Mir je Božji dar, nadnaravni dar. Nastupa kada je duša u prijateljstvu s Bogom. On je od Boga obećan i ljudi mu se nadaju; on je dan ljudima, a ljudi za njim čeznu; mira nema iako je neprekidno među nama. U središtu mira je odnos s Bogom. Taj odnos narušen je zloporabom još jednog velikog dara: slobodne volje. Vlastitim izborom u slobodi čovjek se pobunio protiv Boga i „ubio“ taj odnos, prijateljstvo i mir vlastite duše. Grijeh narušava odnos s Bogom, ali i odnos čovjeka prema čovjeku i prema stvorenome svijetu. Posljedice narušenog odnosa s Bogom je narušeni odnos čovjeka sama sa sobom i sa drugim čovjekom.

Tek kad se obnovi čovjekov odnos s Bogom, može nastati i mir u čovjeku i pomirenje među ljudima. Mir je dar koji nastaje kao plod istinskog pomirenja s Bogom. No, koliko god se čovjek trudio, nijednim svojim djelom ne može postići to iskonsko izmirenje.

Taj mir u naš život donio je Krist na zemlju već kad su anđeli prilikom Njegova rođenja pjevali: "Slava Bogu na visini, a na zemlji mir ljudima dobre volje." On je zapovjedio svojim učenicima da održavaju mir među sobom, i kad uđu u koju kuću, da pozdrave: "Mir kući ovoj." Želio je da njegovi učenici od samoga početka budu mironosci i mirotvorci.

Blaženstvo koje ovdje motrimo one koji tako žive naziva Sinovima Božjim. Suprotno tome su Kristove riječi nad Jeruzalemom a podsjećaju nas Njegove žalosti nad svima koji ne prihvaćaju Boga koji se Njemu daruje i objavljuje, ne ljube ponuđeni mir: "Kad bi ti znao, i to ovoga dana, što je za tvoj mir, ali sada je to skriveno tvojim očima."

Krist je Knez mira. Sv. Pavao kaže: „Dakle: opravdani vjerom u miru smo s Bogom po našem Gospodinu Isusu Kristu.“ (Rim 5,1) Tko god se odrekne grijeha i otvori svoje srce Kristovoj ljubavi, prepusti se u Njegov „zagrljaj“, postaje sudionik toga nebeskog mira.

Do sada smo govorili o miru koji je Krist donio na svijet. Sada ćemo ukazati na neke poteškoće koje treba svladati da bi vjernik zaživio Kristov mir. Ali treba se suočiti i s riječima Kristovim: "Nemojte misliti da sam došao donijeti mir na zemlju. Nisam došao donijeti mir, nego mač." "Nemojte misliti da sam došao donijeti slogu, ne, nego razdor. Od sada će od petero u kući troje biti protiv dvoje i dvoje protiv jednoga. Otac će ustati na sina, a sin na oca, majka protiv kćeri, a kći protiv majke; svekrva protiv snahe, a snaha protiv punice. Tko nema mača neka proda haljinu i kupi mač".

Krist sam u noći Posljednje večere ukazuje svojim apostolima na razliku između dvaju vrsta mira. "Mir vam svoj dajem, ali ne dajem kao što ga svijet daje. Ovo sam vam rekao da imate u meni mir. U svijetu bit ćete žalosni. Ali imajte povjerenja, jer ja sam nadvladao svijet." Njegov mir i mir svijeta nisu jedan te isti mir.

Ove nam riječi jasno otkrivaju da nam naš Gospodin nudi takav mir i utjehu kakve nam samo On može dati, mir koji proizlazi iz dobro uređene savjesti, iz pravednosti, iz ljubavi prema Bogu i prema bližnjemu.

Ovo blaženstvo naziva blaženim mirotvorce, koji će se zvati sinovima Božjim. To su oni koji ne samo žive Kristov mir, mir žele, nego stvaraju mir ili bolje reći ostvaruju, čine da taj mir bude stvarnost, zbilja, tj. predaju drugima Kristov mir, mir koji je donio oni nastoje donijeti drugima.

Blaženi mirotvorci, koji naviještaju i šire mir, jer će se zvati djecom Božjom. Na njihovu životu vidjeti će se božanski znak, koji ih čini sličnima Bogu. Oni koji ljube mir, koji slijede Njegove stope i svakim danom uzimaju svoj križ na sebe, koji ljube više Isusa negoli svijet, koji su se svega odrekli da bi Njemu pripadali, koji se uzdaju u Providnost, koji djetinjski vjeruju i Krista ljube, i stoga čeznu za unutarnjim mirom svoje savjesti, koji može dati samo Bog - svijet će, iz svih tih razloga, mrziti.

Paradoksalno mirotvorci koji navještaju i donose Kristov mir svijetu kod onih koji ne prihvaćaju Krista i ne žele se odreći duha i načela svijeta postižu učinke suprotne miru, ljudi vođeni duhom svijeta diže se protiv onih koji Kristov mir žive i navještaju. Isus opominje svoje: „Mrzit će vas zbog moga imena“ Lk 21,17. Tako da ovo blaženstvo mirotvorstva samo u sebi ima dinamiku koja vodi do zadnjega blaženstva *blago progonjenima zbog pravednost*

Sv. papa Lav Veliki kaže: „Da bismo to postigli, moramo shvatiti slijedeće riječi: *Blago mirotvorcima, jer će se zvati sinovima Božjim.* To se blaženstvo ne odnosi na bilo kakav sklad ili slogu nego na ono što kaže Apostol: Budite u miru s Bogom, i na ono što kaže Prorok: Koji ljube Zakon tvoj, uživaju velik mir, ni o što se oni ne spotiču. Ako se ne slaže s voljom Božjom, ni najtješnja veza prijateljstva, ni potpuna sličnost duše ne može sebi opravdano prisvojiti taj mir. Izvan dosega toga mira nalaze se drugovanje sa zlim požudama, savezništvo sa zlodjelima, i nagodbe s manama. Ljubav se prema svijetu ne slaže s ljubavlju prema Bogu, niti u društvo Božje djece može stići onaj koji se nije odcijepio od tjelesnosti i zemaljštine.

A oni koji se s pomoću Božjom u svojoj duši uvijek brinu da sačuvaju jedinstvo duha povezani mirom, nikad se neće suprotstaviti vječnom zakonu govoreći u iskrenoj molitvi: Budi volja tvoja kako na nebu tako i na zemlji. To su mirotvorci, u dobru jednodušni, u svetosti složni, pa će se i nazvati vječnim nazivom: djeca Božja i subaštinici Kristovi. To će, naime, postići ljubav prema Bogu i bližnjemu i više neće osjetiti nikakvih protivština, niti se plašiti nikakvih sablazni. A kad završi borba sa svim mogućim napastima, otpočinut će u potpunomu Božjem miru po našemu Gospodinu koji s Ocem i Duhom Svetim živi i kraljuje u vijeke vjekova. Amen“. (Govor 95, 6-8: PL 54, 464-465)

Blaženstvo mirotvoraca na putu duhovnoga rasta i sjedinjenja s Bogom

Pri izlaganju o blaženstvima na putu duhovnoga rasta upućujemo na uvodnu napomenu prije prvog blaženstva koja ukazuje na dinamiku uzajamne povezanosti samih pojedinačnih blaženstava.

Duša istinski ponizna koja proživljava duhovno siromaštvo prvog blaženstva koje je temelj svakoga duhovnoga rasta po vlastitome, ogoljenju, evanđeoskoj spoznaji vlastite bijede i ništavila doživljava u sebi dublje i tajnu Kristove patnje, muke i križa. Shvaća da je Isus trpio za njene i grijehe svega svijeta te proživljava bol i kajanje za vlastite grijehe ali ne iz straha od grijeha i posljedica grijeha nego iz ljubavi prema Isusu što predstavlja savršeno kajanje. Istovremeno uči na evanđeoski način u Kristovu duhu nositi se sa svakom patnjom i žalošću te nasljeduje Krista po križu i u vlastitim križevima. Tako postaje krotka duša koja je blaga zato što njena krotkost izvire iz njene vjernosti Bogu u mučnim i izazovnim situacijama ostaje u Kristovom duhu blagosti, a do nje je došli proživljavajući duhovno siromaštvo u Bogu, raskrajana za svoje grijehe iz ljubavi i trudeći se nasljedovati Krista i njegov duh u nošenju vlastitoga križa.

A četvrto blaženstvo gladnih i žednih pravednosti se nadograđuje u ovo duhovno zdanje ukazujući na to da duša proživljava žeđ za Bogom samim te trajno, iskreno i istinsko nastojanje oko vršenja volje Božje i na takav način ostvarenja svaku pravednost u Kristovom evanđeoskom duhu.

Peto blaženstvo milosrdnih koji će zadobiti milosrđe se u duhovnom zdanju duše koja dolazi do sjedinjenja s Bogom nadovezuje na sva prethodna blaženstva time da duša koja je sama iskusila potrebu, važnost, veličinu i ljepotu Božjem milosrđa i praštanja i sam postaje milosrdna. Duša od svega srca prašta onima koji su je na bilo koji način uvrijedili i povrijedili i na takva način sve više raste u milosrđu zadobiva Božje milosrđe u ovome svijetu, Bog po ljubavi i praštanju koje živi briše posljedice njenih grijeha i vremenite kazne za grijehe u njoj samoj i izvan nje a baštinit će Božje milosrđe i na drugom svijetu.

Slijedeći duhovni hod kroz već navedena blaženstva duša dolazi do čistoće srca koja je preduvjet za gledanje Boga, duša siromašna u duhu i ponizna raskajana iz ljubavi, krotka, koja gorljivo traži Boga i želi vršiti volju Božju, koja ima samilosti prema bližnjemu pred Bogom je čista i Bog joj dopušta da ga motri.

Sedmo blaženstvo mirotvorstva duša proživljava tako da onaj Kristov mir koji je baštinila i učinila svojim na duhovnome putu donosi drugima. Kristov vjernik izmiren sa Bogom, samim sobom i bližnjima i sam postaje Kristov mironosac te u se njemu zrcale obrisi istinskoga Božjega sina u Sinu. A upravo zato što svi nisu prihvatili Krista nego su ga naprotiv progonili i Kristovi mironosci proživljavaju Njegovu sudbinu progonstva zbog Boga što otvara put ostvarenju zadnjeg blaženstva.

Blago progonjenima zbog pravednosti, njihovo je Kraljevstvo nebesko

Blaženi mirotvorci, koji naviještaju i šire mir, jer će se zvati djecom Božjom. Na njihovu životu vidjeti će se božanski znak, koji ih čini sličnima Bogu. Paradoksalno mirotvorci koji navještaju i donose Kristov mir svijetu kod onih koji ne prihvaćaju Krista i ne žele se odreći duha i načela svijeta postižu učinke suprotne miru, ljudi vođeni duhom svijeta diže se protiv onih koji Kristov mir žive i navještaju. Isus opominje svoje: „Mrzit će vas zbog moga imena“ Lk 21,17. Tako da ovo blaženstvo mirotvorstva samo u sebi ima dinamiku koja vodi do zadnjega blaženstva *blago progonjenima zbog pravednosti.* Sam Isus je prorekao svojima: „Ako su mene progonili, i vas će progoniti!“ (Iv 15,20) „Učenik nije nad učiteljem.“ (Lk 6,40)

Ako Kristov učenik u Njegovu duhu živi blaženstva samim time u susretu svijetu i imati će napetosti. Ako je blagi, pokušat će navesti ga u srdžbu; bude li milosrdni, predbacivat će mu se da je nerazborit; bude li čista srca smatrati će ga nazadnim.

Progonstvo je posljedica kršćanske borbe sa zlom ovoga svijeta. Budući da je Isus svoje odabrao od ovoga svijeta, svijet ih mrzi. Ali sluga nije veći od Gospodara, Ako je Isus bio progonjen od onih koji su odbacivali njegov nauk slična sudbina čeka i one koji nastoje živjeti u njegovu duhu.

Isus nije sve progonjene proglasio blaženima, nego one koji su progonjeni „zbog pravednosti“. (Mt 5,10) A tko su oni sam Isus nadodaje u slijedećem retku: „Blago vama kad vas – zbog mene – pogrde i prognaju i sve zlo slažu protiv vas! Radujte se i kličite, velika je plaća vaša na nebesima! Ta, progonili su tako proroke prije vas!“ (Mt 5,11)

Zbog Isusa vjernik kršćanin može doživjeti odbacivanje, prijezir, ismijavanje, zakidanje, javno ili prikriveno šikaniranje, progone pa čak i mučeništvo. Isus sam im obećava najveću nagradu ako ustaju na tom putu: „Veselite se i kličite, jer je velika plaća vaša na nebesima."

Osim protivljenja izvana Isusovi učenici moraju podnijeti i nutarnju borbu u sebi za biti i ostati vjerni Kristovu duhu. Još je apostol Pavao ovu nutarnji boj i nutarnje progonstvo nazvao umiranje staroga i rađenje novoga čovjeka: „Odložite staroga čovjeka koji u varavim požudama propada! Promijenili ste svoj prijašnji život i obnovite svoj duh i svoju pamet. Obucite se u novoga čovjeka koji je stvoren na sliku Božju u istinitoj pravednost i svetosti“ (Ef, 4 22-24) „Naprotiv obucite se u Gospodina Isusa Krista, i ne brinite se za tijelo tako da se razbude pohote!“ (Rim 13,14) A apostol Petar opominje vjernike da zato što su Kristovi moraju u sebi prihvatiti taj duhovni boj pa ako treba i do krajnjih granica: „Ta još se do krvi ne oduprijeste grijehu“. **( )……..**

Upravo ova nutarnja vjernost Kristu i njegovu duhu te svjedočanstvo takvoga života dovodi do progonstava kršćana izvana, od ljudi i struktura koji su vođeni duhom svijeta. Progonjeni zbog Isusa i pravednost su vjernici izvrgnuti patnji zbog svoga kršćanskoga života, jer slijede Isusov nauk i norme ponašanja i tome ostaju vjerni. Kršćanin moraju računati s činjenicom, da ukoliko želi nasljedovati Krista, da upravo zbog toga mogu biti izloženi nerazumijevanju, progonstvima, protivljenjima slično kao što je to zadesilo i samoga Isusa.

Apostol Petar kršćanima koje poziva na život vjere pred oči stavlja primjeru Krista Patnika: „Ta na to ste pozvani jer i Krist je trpio za vas i ostavio vam primjer da idete stopama njegovim. On koji grijeha ne učini nit mu usta prijevaru izustiše; on koji na uvredu nije uvredom uzvraćao i mučen nije prijetio, prepuštajući to Sucu pravednom; on koji u tijelu svom grijehe naše ponese na drvo da umrijevši grijesima pravednosti živimo; on čijom se modricom izliječiste...“ (1 Pt 2,21-24).

Malo nakon toga Petar u istoj poslanici nadodaje: “Moralii trpjeti zbog svoje pravednosti, blago vama!“ (1 Pt 3,14).

Tajna ovoga blaženstva progonjenosti je u ljubavi i u sjedinjenju s Kristom Patnikom. Najčešće u životu kršćana ovi progoni sastoje se u svakodnevnom mučeništvu umiranja: sebi i duhu svijeta u svakodnevnom životu. Duh Božji i duh ovoga svijeta ne mogu se pomiriti! Ali uvijek ostaje otvorena i mogućnost stvarnog izvanjskog progonstva sve do mučeništva za Isusa. Misao na mučeništvo i spremnost posvjedočiti i životom za Krista, jest posljednji i najkonkretniji vrhunac blaženstava.

Progonjenima zbog pravednosti i imena Isus obećaje osobite nagrade: kraljevstvo Božje, veliku plaću na nebesima. Prvo i zadnje blaženstvo imaju isto obećanje: kraljevstvo. Nitko od nas ne može zamisliti što je to. Možemo se samo oslanjati na Isusove riječi i vjerovati da je to nešto što beskrajno nadilazi muku bilo kakvoga progona. Sada je nebeski život skriven ljudskim očima Onima koji su ostali Bogu vjerni u progonstvima svijeta Bog je pripravio nešto što ljudsko oko nije vidjelo, uho nije čulo i što u ljudsko srce nije ušlo. A što je to? To je izvan dohvata ljudskog iskustva. Jedan pred okus toga vječnog blaženstva dušama koje su došle do sjedinjena Bog može dati da kušaju i u ovome životu.

Blaženstvo progonjenih zbog pravednosti na putu duhovnoga rasta i sjedinjenja s Bogom

Pri izlaganju o blaženstvima na putu duhovnoga rasta upućujemo na uvodnu napomenu prije prvog blaženstva koja ukazuje na dinamiku uzajamne povezanosti samih pojedinačnih blaženstava.

Duša istinski ponizna proživljava duhovno siromaštvo prvog blaženstva koje je temelj svakoga duhovnoga rasta po vlastitome, ogoljenju, evanđeoskoj spoznaji vlastite bijede i ništavila doživljava u sebi dublje i tajnu Kristove patnje, muke i križa. Shvaća da je Isus trpio za njene i grijehe svega svijeta te proživljava bol i kajanje za vlastite grijehe ali ne iz straha od grijeha i posljedica grijeha nego iz ljubavi prema Isusu što predstavlja savršeno kajanje. Istovremeno uči na evanđeoski način u Kristovu duhu nositi se sa svakom patnjom i žalošću te nasljeduje Krista po

križu i u vlastitim križevima. Tako postaje krotka duša koja je blaga zato što njena krotkost izvire iz njene vjernosti Bogu u mučnim i izazovnim situacijama ostaje u Kristovom duhu blagosti, a do nje je došli proživljavajući duhovno siromaštvo u Bogu, raskrajana za svoje grijehe iz ljubavi i trudeći se nasljedovati Krista i njegov duh u nošenju vlastitoga križa.

A četvrto blaženstvo gladnih i žednih pravednosti se nadograđuje u ovo duhovno zdanje ukazujući na to da duša proživljava žeđ za Bogom samim te trajno, iskreno i istinsko nastojanje oko vršenja volje Božje i na takav način ostvarenja svaku pravednost u Kristovom evanđeoskom duhu.

Peto blaženstvo milosrdnih koji će zadobiti milosrđe se u duhovnom zdanju duše koja dolazi do sjedinjenja s Bogom nadovezuje na sva prethodna blaženstva time da duša koja je sama iskusila potrebu, važnost, veličinu i ljepotu Božjem milosrđa i praštanja i sam postaje milosrdna. Duša od svega srca prašta onima koji su je na bilo koji način uvrijedili i povrijedili i na takva način sve više raste u milosrđu zadobiva Božje milosrđe u ovome svijetu, Bog po ljubavi i praštanju koje živi briše posljedice njenih grijeha i vremenite kazne za grijehe u njoj samoj i izvan nje a baštinit će Božje milosrđe i na drugom svijetu.

Slijedeći duhovni hod kroz već navedena blaženstva duša dolazi do čistoće srca koja je preduvjet za gledanje Boga, duša siromašna u duhu i ponizna raskajana iz ljubavi, krotka, koja gorljivo traži Boga i želi vršiti volju Božju, koja ima samilosti prema bližnjemu pred Bogom je čista i Bog joj dopušta da ga motri.

Sedmo blaženstvo mirotvorstva duša proživljava tako da onaj Kristov mir koji je baštinila i učinila svojim na duhovnome putu donosi drugima. Kristov vjernik izmiren sa Bogom, samim sobom i bližnjima i sam postaje Kristov mironosac te u se njemu zrcale obrisi istinskoga Božjega sina u Sinu. A upravo zato što svi nisu prihvatili Krista nego su ga naprotiv progonili i Kristovi mironosci proživljavaju Njegovu sudbinu progonstva zbog Boga što otvara put ostvarenju zadnjeg blaženstva.

Blaženstvo progonjenih zbog pravednosti i Krista suobličuje dušu Kristu samome, duša sjedinjena s Bogom su trpi s Kristom ili bolje reći Krist su trpi s njom u ovome životu a obećava joj sudjelovanje u Njegovoj slavi u vječnosti a to je zadnji horizont kršćanskoga života. Ova stanja koje duša u nutrini u punini vlastite mjere proživljava pema svetačkoj tradiciji su ostvarenje ideala kršćanskoga života, sjedinjenja duše s Bogom u ovome životu koju čeka proslava u vječnosti.

II

KONTEMPLATIVNI PUT SJEDINJENJA S BOGOM

kao dio puta duhovnoga rasta u sedam stupnjeva

Ovaj prikaz kontemplativnog puta sjedinjenja je nastavak istoga izloženoga u skriptama *Put čišćenja i Put prosvjetljenja*. Iako razni priručnici sustavnog prikaza pete odaje donose kod izlaganja puta prosvjetljenja mi smo odlučili izložiti ih u prikazu Puta sjedinjenja i to iz razloga što sv. Terezija Velika izričito kaže da prva sjedinjenja duše s Bogom počinju upravno na ovom petom stupnju duhovnoga života. U molitvi sjedinjenja koja se događa u petim odajama duša je »istrgnuta iz bilo kakve naravne djelatnosti«, moći su sasvim uspavane da bi duša bila potpuno u Bogu. To proizvodi takve ugode da se s njima ne mogu usporediti nikakvi zemaljski užici, naslade i radost (usp. Z V. 1, 6). Iako to ne traje dugo, »ne dosegne pola sata« (Z V. 2, 7). Dakle milost sjedinjenja nije trajna, nego »brzo prođe pa duša ostane bez onog društva, mislim tako da ga više ne zamjećuje«, (Z V. 2, 7), u šestim odajama sjedinjenje se događa u tamni, ali ni ono nije trajno sve do sedmih odaja »duša ostaje vazda sa svojim Bogom u ovom središtu« (Z VII. 2, 4).

Na analogan i sličan način u u duši se događa sjedinjenje duše s Bogom na redovitom ili jednostavnom putu sjedinjenja. Radi se postupnosti rasta i kušanja iskustva sjedinjenja u duši s Bogom koje na počecima traje kratko a na njegovim vrhuncima duša ga proživljava kao trajno stanje svoga duha.

Napominjeno da donosimo iste dodatke, donekle obogaćene novim sadržajima, četvrtih odaja koje se odnose na kontemlativni dio puta iz skripte *Put prosvjetnjenja.* Ponovno ih donosimo iz razloga što pomažu čitatelju bolje shvatiti kontemlativni dio puta o kome govori u ovoj skripti.

PETI STUPANJ

PETE ODAJE - »ŽIVIM, ALI NE VIŠE JA...« prva iskustva sjedinjenja duše s Bogom koja nisu trajna, »ne dosegne pola sata« (Z V. 2, 7).

Pete odaje predstavljaju stanje duša koje već žive mistični život u pravom smislu riječi. Kušaju jednu nutarnju obnovu i novost života u Kristu. U molitvi sjedinjenja koja je nadnaravna i koju Bog daruje kada i kako hoće iako se duša sa svoje strane treba za nju pripravljati. Istinski znakovi ovoga sjedinjenja s Bogom koje još nije potpuno jesu sigurnost o Božjoj prisutnosti i nutarnja i vanjska progonstva i patnje koje stavljaju na kušnju ljubav prema Bogu. Dušama na ovom stupnju duhovnog života je potrebna jedna autentična vjernost i dokazana odlučnosti.

Već smo posve na terenu mistike. Iako se Terezija osjeća spremnom na ovom polju, ipak ne krije napor i patnju zbog nemogućnosti da dostatno izrekne tajne koje se događaju počevši od ovih odaja (usp. Z V. 1, 1; Z V. 4, 12).

Nema više pouzdanja ni u usporedbe, svoje omiljelo pomagalo u objašnjavanju nekih oblika duhovnog procesa: »niti pak usporedbe mogu poslužiti da se to razjasni« (Z V. 1, 1). Ipak, ubrzo im se utječe. Unosi dvije vrlo značajne: svilenog prelca (Z V. 2, 2) i duhovnu ženidbu (Z V. 4, 2).
Te će usporedbe omogućiti Tereziji da barem djelomice dočara što se događa s dušom u sjedinjenju s Bogom u ovim odajama. Iako je ovdje gotovo sav naglasak stavljen na mistično sjedinjenje, Svetica ne želi propustiti da pripomene ijedno drugo sjedinjenje koje redovito tome uvijek prethodi: sjedinjenje s Božjom voljom.

Sjedinjenje s Bogom ona definira evanđeoskom formulom: uskladiti svoju volju s voljom Božjom (usp. Z V. 3, 3). Dakle, doći do stanja kad je čovjek sposoban reći i potvrditi da prihvaća Božju volju kao normu života. U tom je slučaju došao do sjedinjenja s Bogom: »Ah, kako je to sjedinjenje poželjno! Sretne li duše koja je došla do njega jer će živjeti spokojno u ovom životu!« (Z V. 3, 3).

Ovdje smo, međutim, još uvijek na polju asketike. Ali osim ovog sjedinjenja - usklađena volja s Božjom voljom - postoji i drugo sjedinjenje: mistično sjedinjenje, koje se sastoji u posebnoj milosti koju Bog daje onomu kojega je uzdignuo na snažno sjedinjenje s Kristom.

I ovdje, u petim odajama, javlja se simbol svilenog prelca u kojem se sažima cijeli razvoj duhovnog života (usp. Z V. 2, 2ss):
- na početku je ružni crv koji i s naporom puže... (simbol asketskog života – odaje);
- kasnije sebi pravi kućicu, čahuru, u koju se zatvara (odaje IV.);
- tu crv umire i rađa se prekrasni leptir (preobrazba, novi život - odaje V.);
- slijedi slobodan i nenaporan život leta (puni život mistike - odaje VI. i VII.).

U fenomenu preobrazbe koji se događa u čahuri Terezija vidi fenomen smrti i uskrsnuća. Tu prepoznaje dvije sastavnice kršćanskog otajstva: umiranja za novi život, što se u biti mora dogoditi kod svakog kršćanina.

I u pogledu ovog umiranja za novi život, postoje dvije vrste preobraženja: ono koje se duguje tajanstvenoj milosti, a može se usporediti s tajanstvenom snagom koju dobiva crv kad se zatvara u čahuru da umre. I njega, crva, nestaje, pretvara se u leptira.
Ali postoji i posebna milost u misteriju kršćanskog življenja: kad otklonimo sve zapreke koje priječe rast milosti, ostvaruje se u nama jedan oblik preobraženja u Kristu: »Živim, ali ne više ja, nego živi Krist u meni« (Pavlov tekst koji Terezija ovdje navodi).
Druga usporedba koju Terezija donosi da bi objasnila molitvu sjedinjenja jest sakrament braka: »Premda je to gruba usporedba, ne nalazim druge koja bi bolje mogla objasniti ono što hoću od sakramenta ženidbe« (Z V. 4, 3).
Ta se usporedba proteže i stupnjevito raste do sedmih odaja:
V = odaje ogleda, upoznavanja;
VI = odaje zaruka;
VII = odaje ženidbe.

Opravdavajući ovu podjelu, Terezija piše: »Čini mi se da sjedinjenje (u petim odajama) još ne dopire do duhovnih zamka, već se, kao i ovdje kad se dvoje hoće zaručiti, radi o tome da li su suglasni i da jedno i drugo to hoće, pa čak da se vide zato da se bolje naužiju jedno drugoga. Tako i ovdje: (...) duša vidi na tajnovit način tko je taj Zaručnik koji će je uzeti, jer putem osjetila i moći nikako, ni za tisuću godina, ne bi mogla shvatiti ono što ovdje shvaća za vrlo kratko vrijeme« (Z V. 4, 4).

U molitvi sjedinjenja duša je »istrgnuta iz bilo kakve naravne djelatnosti«, moći su sasvim uspavane da bi duša bila potpuno u Bogu. To proizvodi takve ugode da se s njima ne mogu usporediti nikakvi zemaljski užici, naslade i radost (usp. Z V. 1, 6). Iako to ne traje dugo, »ne

dosegne pola sata« (Z V. 2, 7), duša je preobražena do te mjere da »ne prepoznaje samu sebe«: »čini se da to nije ni ona ni njezin lik« (Z V. 2, 8). I pored toga, Terezija ovim dušama ostavlja ozbiljan savjet: treba izbjegavati grešne prigode jer »ni u ovom stanju duša još nije tako jaka da bi se mogla upuštati u njih« (Z V. 4, 5). Navodi primjere Šaula i Jude, ljude rizika i poraza, da jače naglasi kako sigurnosti ne smije biti (Z V. 3, 2).
Još nadodaje važnost posluha (Z V. 3, 2), a napose bratske ljubavi (Z V. 3, 7-12). Zaključuje: »Nastojmo ići naprijed; ako toga ne bude, budimo u velikom strahu jer nas, bez sumnje, nečastivi hoće nečim zaskočiti; ta nije moguće da se, dospjevši čak dotle, prestane rasti jer ljubav nikad ne miruje« (Z V. 4, 10).

Inače u komunikaciji, kontemplaciji Bog se daruje, s jedne strane kao svijetlo, znači kao Bog koji prosvjetljuje, u tom slučaju kontemplacija je motrenje i shvaćanje, s druge strane Bog se daruje kao Ljubav. U tom slučaju kontemplacija postaje motrenje i ljubav. Znači 2 su naglaska, ali oba su prisutna u motrenju ili kontemplaciji. Znači ulazimo u onaj dio koji još više mistični dio duhovnoga puta. Tu je veliko neizrecivo duhovno bogatstvo, kaže Terezija Avilska (Z V. 1, 1). S druge strane ona gotova, pa sa žalošću konstatira da mali broj duša ide dublje u duhovni život, u ove V. odaje. Zašto? Jer se ne priprave dovoljno na svome duhovnome putu. Nema dovoljno ozbiljnosti, pa nema toga puta duhovnoga rasta.

MISTIČNI PUTA SJEDINJENJA koji Terezija opisuje

„Dok duša tako traži Boga, osjeća kako uz veliku i ugodnu nasladu gotovo obnemoćuje, sva u nekoj vrsti nesvjestice jer joj ponestaje daha i svih tjelesnih snaga, tako da, osim uz tešku muku, ne može čak ni rukama micati. Oči joj se zatvaraju, a da ih ne želi zatvoriti, ili pak, ako ih drži otvorene, ne vidi gotovo ništa niti, ako čita, uspijeva izgovoriti slova, a gotovo ni prepoznati ga. Vidi da postoji slovo, no, kako razum ne pomaže, ne zna ga pročitati sve da i hoće. Čuje, ali ne razumije ono što čuje. Prema tome, osjetilima se ne koristi nimalo, osim da je posve ne prepuste njezinu uživanju, pa joj tako, naprotiv, štete. Govoriti je uzaludno, jer ne uspijeva sročiti riječi, niti ima snage, sve kad bi i uspjela, da bi je mogla izgovoriti, jer sva se izvanjska snaga gubi i povećava se snaga duše da bi bolje mogla uživati u svojem blaženstvu. Izvanjska naslada koja se osjeća velika je i posve očevidna. Ova molitva ne škodi, koliko god dugotrajna bila". (Ž, 18, 10-11)

„Znajte ipak, kćeri, da za ovo o čemu govorimo ne želi da za sebe zadržite išta, ni malo ni puno, sve hoće za Sebe, a prema tome koliko budete smatrale da ste dale, udjeljivat će vam se veće ili manje milosti. Nema bolje provjere da se sazna da li naša molitva dospijeva do sjedinjenja ili ne. Nemojte misliti daje to kakva sanjana stvar poput ove prethodne . Kažem sanjana zato što se ovako čini daje duša uspavana, jer niti se baš čini daje usnula, niti se osjeća budnom. Ovdje pak, iako smo sve usnule, i to dobro usnule, za stvari od ovoga svijeta i za nas same (jer se u stvari ostaje kao bez svijesti ono malo koliko to traje stoga što nije moguće misliti, makar i htjele), ovdje nije potrebno umješnošću zaustaviti misao. Čak ljubav — ako to čini — ne shvaća ni kako ni što ljubi, niti što bi htjela; u stvari, poput nekoga tko je umro za svijet da bi živio u Bogu, jer tako i jest. Taje smrt slasna, istrgnuće duše od svekolikih djelovanja što ih može imati nalazeći se u tijelu; nasladna jer, iako se uistinu čini da se duša odvaja od njega da bi se bolje osjećala u Bogu, tako da ne znam čak da li mu preostaje života da diše (upravo sam o tome razmišljala i čini mi se da ne, u najmanju ruku ako to čini ne primjećuje se da li to čini) , sav bi svoj razum htjela upotrijebiti za to da shvati nešto od onoga što osjeća i, kako njegove snage ne sežu do toga, ostane tako zaprepaštena ako se posve ne izgubi da ne miče ni rukama ni nogama, kako ovdje kažemo za neku osobu koja je tako obeznanjena da nam se čini da je mrtva.
Ah, tajne Božje! Nikada se ne bih zasitila nastojeći ih razložiti kad bih pomislila da ću pogoditi u nečemu, a ovako ću reći tisuću besmislica, kad bih gdjekad i pogodila, zato da puno hvalimo Gospodina." (Z V. 1, 3-4),

Ona opisuje ovdje to mistično iskustvo kontemplativne molitve. Prema Tereziji to su najviši stupnjevi molitve smirenosti. (P 31, 3/ Ž 14, 2-3). Ja sam kao svećenik nekoliko puta razgovarao s više osoba koje su imali ova iskustva, kao da uranjaju u najdublje dubine svoga bića, i one meni govore, ne znam da li sam bila svjesna ili nisam bila svjesna, kaže Terezija kao da duše gube svijest u tim mističnim komunikacijama s Bogom, i neizreciva blizina Božje prisutnosti i već se naslućuje da je Bog tako blizu, a istovremeno ne mogu Ga uhvatiti. Nije još došlo do sjedinjenja duše s Bogom. Kada Terezija govori o tome, onda pita se stalno kako bi vam ja opisala da je to od Boga ili nije to od Boga, pa u Z V. 1, 9 govori da su ta iskustva te jačine takva da kada duša to proživi jednostavno ne može sumnjati. To je takvo iskustvo Boga, da se ne može sumnjati da to nije Bog. Ne može sumnja ući u to iskustvo. Duša ne može sumnjati da to nije od Boga. Bog tako to čini tako da duša kada se vrati k sebi ne može posumnjati da to nije od Boga. Samo to su kratka iskustva.

Obično te duše prolaze, tame duše, poteškoće, probleme i u jednom trenutku prolaze takva stanja molitve koje sam prije nastojao to izreći. Inače V. odaje su odaje sjedinjene volje s voljom Božjom. Terezija govori da imaju 2 vrste sjedinjenja:

Redovito sjedinjenje: Sjedinjenje s Bogom ona definira evanđeoskom formulom: uskladiti svoju volju s voljom Božjom

„Čini mi se daje, ovim što sam rekla, pomalo mutna ova odaja. Budući daje tolika dobit od toga što se uđe u nju, dobro će biti da se ne učini da ostaju bez nade oni kojima Gospodin ne daje takve vrhunaravne stvari; jer do istinskog se sjedinjenja vrlo dobro može doći, uz pomoć našega Gospodina, ako se potrudimo da ga steknemo, s time da nam volja ne bude navezana osim na ono što je volja Božja. Ah, koliko li će nas biti koji ćemo to reći i kojima će se činiti da ne želimo ništa drugo, da bismo umrli za tu istinu, što sam, vjerujem, već rekla . Kažem vam, i reći ću to puno puta, da ste, kad to bude, stekle milost kod Boga, pa neka vam nimalo ne bude stalo do onog drugog, slasnog sjedinjenja koje je spomenuto, jer ono što je najdragocjenije kod njega jest to što proistječe iz ovoga o čemu sad govorim i zato što se ne može stići do onoga stoje spomenuto ako se ne radi o posve izvjesnom sjedinjenju gdje je naša volja prepuštena volji Božjoj . Ah, kako je to sjedinjenje poželjno! Sretne li duše koja je došla do njega jer će živjeti spokojno u ovom životu, a u drugom također; jer ništa je od ovo¬zemaljskih događaja neće ražalostiti ne bude li se radilo o tome da se osjeti u nekoj opasnosti da izgubi Boga ili da vidi daje vrijeđan; ni bolest ni siromaštvo, ni smrt, ne bude li se radilo o nekome tko će nedostajati Crkvi Božjoj; jer ta duša dobro vidi da On zna bolje što radi negoli ona što želi“. (Z V. 3, 3).

Mistično sjedinjenje koje svetica naziva prečacom mistično sjedinjenje, koje se sastoji u posebnoj kontemplativnoj milosti koju Bog daje onomu kojega je uzdignuo na snažno sjedinjenje s Kristom.

Mistično sjedinjenje opisuje koristeći 2 slike: preobraženje crva u leptira, a druga je slika braka. Slika braka, odnos duše i Boga, će pratiti cijeli daljnji razvojni put, koji Terezija opisuje u VI. I VII. odaji. Koji su učinci mističnog sjedinjenja duše s Bogom?

UČINCI MISTIČNOG SJEDINJENJA DUŠE S BOGOM:

Ulijevanje ljubavi - jedno takvo sjedinjenje duše s Bogom ulijeva jako veliku ljubav u dušu (Z V. 1, 9)

Pečat božanstva – Bog utiskuje sebe u dušu, mistična tradicija to zove pobožanstvenjenje. Duša postaje božanska, inače istočna mističnjačka tradicija iz prvih stoljeća zbog ovoga naziva nekada i svece božanskim. To je samo jedan drugi način da se kaže svetac (spominje i sv. Ljudevit Montforski). Nema to veze sa naravi Boga, ali to utisnuće pečata božanstva u dušu ta istočna kršćanska i mistična tradicija ovim riječima to izražava.

Nije definitivno –

„Kažem vam, kćeri, da sam poznavala osobe koje su se bile jako uzdigle i koje su bile stigle do ovoga stanja, a nečastivi ih je velikom lukavošću i spretnošću ponovno dobio za sebe; jer za to se mora udružiti cijeli pakao stoga što, kako puno puta kažem , ne gube samo jednu dušu, već veliko mnoštvo. On u tome već ima iskustva; jer ako pogledamo mnoštvo duša koje Bog preko jedne dovede k Sebi, treba Ga nadasve hvaliti za one tisuće koje su obraćali mučenici; djevica kao sveta Uršula! Ali, zacijelo ih je nečastivi izgubio preko svetog Dominika i svetog Franje i drugih utemeljitelja Redova, a gubi ih i sada preko svetog Ignacija koji je utemeljio Družbu! —jer svi su oni, to je jasno, — kako čitamo — primali slične milosti od Boga . Stoje to bilo doli to da su se potrudili da svojom krivnjom ne izgube takve božanske zaruke? Ah, kćeri moje, ta Gospodin je isto tako pripravan udijeliti nam milost sada kao i onda, a na stanovit načinje i željan da ih želimo primiti, zato što ima malo onih koji bi gledali na Njegovu slavu, koliko ih je tada bilo. Iako volimo sebe, ima vrlo mnogo mudrosti da ne izgubimo svoje pravo. Ah, kakve li velike obmane! Neka nas Gospodin prosvijetli da ne padnemo u takvu tamu, po Njegovom milosrđu". (Z V. 4, 6)

Dakle to je prolazno sjedinjenje, đavao jako napastuje duše. Terezija kaže da je znala duše koji su nakon ovakvih iskustva Boga pali u teške grijehe. To je trajna opomena svima koji Božjim putevima kroče. Puno napora i ulaganja, i jako visoko se ide, i sve se može izgubiti.

Nutarnja preobrazba duše – duša kao da samu sebe više ne prepoznaje, to je preobrazba crva u leptira. (Z V. 2, 7)

Potpuna spremnost duše – spremnost na sve, jedno veće predanje i veće distanciranje od samoga sebe. (Z V. 2, 12/ Z V. 3, 3/Z V. 2, 8). Duša se na neki način oslobađa od onoga što je prije činila. Razgovarao sam sa osobama koji su točno ovakva iskustva opisivali. Dosada od stvorenja, jednostavno Bog distancira dušu iznutra od svih onih stvorenja koji su nekada bila jako, jako draga. Do tada duša se navezuje na stvorenja i na svijet, a ovdje Bog čini takvu duboku distancu da može doći do jedne dosade od stvorenja.

Gubi se slast prema zemaljskim stvarima. (Z V. 4, 1) - Problem je u ovome što duša slast prema ovome ili onome, bilo čemu, kada se duša naslađuje, poglavito kada nije s Bogom i u Bogu, to je veže iznutra i Bog ne može darovati sebe duši. Znači, Bog oslobađa dušu od tih zemaljskih navezanosti. Ovo duša ne može sama po sebi to učiniti, sve što govorimo to je djelovanje Božje milosti naglašene u duši. Bog tako oslobađa dušu za veću slobodu, mi se možemo truditi, ali treba imati strpljenje sa sobom i svim tim stvarima, pa onda polako Bog to čini.

Velika želja za proslavom Boga (Z V. 2, 8) – duša silno želi da se Boga slavi u životu.

Želja za činjenjem pokore – duša je prije kušala slabost da čini pokoru, ta slabost kao da se promijenila u snagu, duša ima u sebi povraćeni elan za činiti pokoru.(Z V. 2, 11)

Duša se jako žalosti što je Bog vrijeđan, ali u srcu. Srce je žalosno osobe jer se Boga vrijeđa. Iz najdubljih dubina duše žao joj je jer se Boga vrijeđa. (Z V. 2, 4)

Silna žalost jer se gube kršćanske duše (Z V. 2, 10) – žalost zbog gubitka duša. Kada je duša navezana previše na sebe, mi molimo, ali nema u duši boli jer se danas netko gubi, nema se taj duboki osjećaj, ali to je zato jer se nema prave Božje ljubavi u srcu. Božja ljubav u srcu dođe i to preobrazi.

Duša više nije neplodna za druge (Z V. 3, 1-2)

Sama Terezija Avilska govori u biti to što ona opisuje, to je ono što je ona trajno željela – sjedinjenje njene volje s voljom Božjom, to su te V. odaje. „..to je sjedinjenje s voljom Božjom, sjedinjenje koje sam cijeli život željela..." – duša želi ono što Bog želi. U II. odajama duša daje Bogu zadaću, upravo suprotno od ovoga nutarnjega stava, duša može silno puno moliti Boga, a što moli od Boga, da Bog vrši njezinu volju. I kada je govorila o napasti u tim II. odajama, govori da je to napast koja ima dalekosežne posljedice ,jer tko u ta kola uđe nikada neće naprijed ići, jer pravi put duhovnoga života i svetosti je upravo ono što ona za sebe kaže, da je to sjedinjenje cijeli život željela. Željela sam da vršim potpuno volju Božju. Terezija kao velika svetica i pedagog uči da do

sjedinjenja s voljom Božjom može se doći na ovaj način - mistični dio puta, mistične molitve, mistične molitve smirenosti i vrhunca što smo prije čuli, a može se doći i redovitim putem. Duša može doći do sjedinjenja svoje volje s voljom Božjom bez da prolazi mistična sjedinjenja koje je ona opisivala. Ona sama ovo govori. Mistično sjedinjenje volje s voljom Božjom je samo jedan prečac, do čega se može doći brže do toga sjedinjenja, do kojeg se može doći i redovitim putem sjedinjenja volje s voljom Božjom.

„Trebate uzeti u obzir da ima patnji i patnji jer ima nekih patnji koje odjednom nastanu iz same naravi, a isto tako i zadovoljstava, pa čak samilosti da se smili nad bližnjima, kao što je učinio naš Gospodin kad je uskrisio Lazara . One pak ne priječe da budemo sjedinjene s voljom Božjom, niti uznemiruju dušu nekim nemirnim, nespokojnim uzbuđenjem što dugo traje. Ove patnje brzo prođu jer, kako sam rekla o nasladi u molitvi, čini mi se da ne dopiru do dubine duše, već samo do osjetila i moći. Zalaze u prethodne odaje, ali ne ulaze u ovu o kojoj će biti govora, te je za to potrebno ono što je rečeno o obustavi djelovanja moći; jer Gospodin može obogatiti duše i dovesti ih u ove odaje mnogim putovima, a ne prečacem koji je spomenut". (Z V. 3, 4).

Netko može doći do praga svetosti bez da prolazi kroz ova iskustva o kojima Svetica govori. Svejedno ona jako naglašava da to ne ide bez velikih borbi.

„No pripazite, kćeri, potrebno je da gusjenica umre, i k tome na vaš teret; jer ondje puno pomaže da se preminućem nađe u životu koji je tako nov; ovdje je pak potrebno, živeći u ovome, da je ubijemo mi. Izjavljujem da će to biti s puno više napora, ali njegova se cijena prihvaća; tako će i nagrada biti veća ako pobijedite. No da je to moguće, ne treba sumnjati bude li to uistinu sjedinjenje s voljom Božjom . To je sjedinjenje koje sam cijelog života željela; to je ono što uvijek tražim od našega Gospodina i što je najjasnije i najsigurnije". (Z V. 3, 5)

Znači, taj redoviti put za koji Terezija kaže da je cijeli život željela ne ide bez velikih borbi, duša se mora podložiti, prihvaćati, biti poslušna, i tako. Svetica ukazuje i na ***2 zablude ili zapreke*** koji se mogu javiti kod osoba koji prolaze mističnim putem (Z V. 3, 11). U čemu se one sastoje?

Duša traži jakost osjećaja u molitvi – osoba stavlja svoj osjećaj ili doživljaj kao kriterij bilo čega u molitvi. To nema veze sa klasičnim naukom svetačkog puta.

Oni se boje pokrenuti ili napraviti bilo kakvi pokret, jer misle da će im Bog pobjeći na ovaj ili onaj način. To je u biti želja da se uhvati Boga na ovaj ili onaj način. To je apsolutno nemoguće izvesti u ovim stupnjevima duhovnoga života.

Kada Terezija Avilska koristi ***SIMBOLIKU BRAKA*** onda govori na ovom stupnju duhovnog života između duše i Boga, događa se ne još zaruke, to će biti VI. odaja, nego neka vrsta ***ogleda ili upoznavanja.*** Duša i Bog se više upoznaju i pripravljaju se na zaruke, odnosno na potpuno sjedinjenje duše s Bogom. Zanimljivo je da u ovim V. odajama Terezija na poseban način naglašava

OTAJSTVO CRKVE I APOSTOLATA. I karmelska duhovnost je apostolatska duhovnost. Ta nutarnja preobrazba duše treba nužno voditi osobu prema apostolatskoj dimenziji, to se događa jer duša na poseban način doživljava novost nakane u sebi.

„Ah, veličino Božja! Ta prije nekoliko godina, a možda čak i dana, bila je ta duša takva da je mislila samo na sebe, pa tko ju je uvukao u tako teške brige? Jer makar i htjele imati mnogo godina meditacije, tako mučno kao što to sad osjeća ova duša, nećemo moći osjetiti. Bože mili! Ta budem li danima i godinama nastojala razaznavati veliko zlo koje je u tome da se vrijeđa Boga i razmišljati da se to usuđuju Njegova djeca i moja braća, te o opasnostima u kojima živimo i kako je dobro za nas izvući se iz ovog bijednog života, hoće li biti dosta? — Nipošto, kćeri, jer bol koja se tu osjeća nije kao ove ovdašnje; jer to bismo svakako mogle imati uz pomoć Gospodnju, misleći

puno na to, no ne dopire do dubine srca kao tu gdje se čini da drobi i melje dušu a da ona za tim ne ide, pa čak katkada i ne želi. No stoje to? Odakle proistječe? — Ja ću vam to reći". (Z V. 2, 11).

Pročišćuje je se nakana u duši, nakana molitve, pokore, redovništva. Nakana postaje puno čišća. Duša vidi kako se Boga vrijeđa, i silno želi da se širi Kraljevstvo Božje. Ako neka duša nema tu apostolatsku dimenziju u duhovnom životu nije došla do ovih stupnjeva duhovnog života – kaže sama Terezija Avilska. Može biti na profinjen način vezana uz svoj duhovni egoizam, uključujući bilo koje vrste i bilo koje slasti. Duša mora imati tu apostolsku dimenziju u tom nutarnjem i molitvenom svijetu. Puno puta samo molitva može biti apostolatska. Mala Terezija je zaštitnica misija, a nikada nije izašla iz svoga samostana. To je velika dimenzija i važna dimenzija karmelske duhovnosti kao i svake druge.

Došla je do svega toga jer je Bog uredio njenu ljubav. Jedna od važnih znakova koje Terezija daje za ove odaje za ovaj stupanj duhovnoga rasta je ljubav prema bližnjemu.

„Najsigurniji znak koji pokazuje, po mojem mišljenju, da li obdržavamo ove dvije stvari jest obdržavamo li ljubav prema bližnjemu. Da li ljubimo Boga, ne može se znati premda ima velikih pokazatelja da se razazna da ga ljubimo, ali ljubav prema bližnjemu, da budite sigurne, što više budete vidjele da ste uznapredovale u ovoj ljubavi, to više ste uznapredovale u ljubavi prema Bogu; jer tako je velika ona koju Njegovo Veličanstvo ima prema nama da ćemo kao nagradu za onu koju gajimo prema bližnjemu učiniti da poraste ona kojom ljubimo Njegovo Veličanstvo, na tisuću načina. Ja u to ne mogu sumnjati. (Z V. 3, 8)

To je istovremeno varijacija na temu – apostolatska dimenzija. Sjećate se kako smo na početku govorili kako Terezija opominje sestre, ljubite se sestre, bez ljubavi prema sestrama i bližnjemu nema ništa. Taj put koji ona opisuje je put rasta ljubavi, koji sve više i više jača kao takav. Zanimljivo da Terezija tek u V. odajama govori o apostolatu, ona bi hitjela voditi duše da se izbjegne jedan apostolat koji je čisti aktivizam, čista trka zbog trke, ali nema čistoće nakane, kao posljedica nema ni puno učinka ni puno ljubavi Božje, ni puno ljubavi u svemu tome. To postaje čista administracija često puta. Bez ovih dubljih motiva i dubljih stvari apostolat postaje najčišća administracija, pa bilo tko da to čini, a učinkovit apostolat je u onoj mjeri u kojoj duša dublje ulazi u Božju ljubav i koliko više ima one motive koje smo prije navodili. Zato Terezija naglašava i tu dimenziju. Rad za Crkvu i apostolat postaje obogaćenje duha i duše same kao takve. Ne intimizam, naša kršćanska vjera nije intimizam. Ja i moj Bog i što me briga, i što me briga za bilo koga. Može se tako svesti molitva, bilo življenje svoga redovništva.

Savjeti koje Terezija daje:

Izbjegavati grešne prigode i važnost posluha i bratske ljubavi (Z V. 3, 2) – nipošto nije dobro, ako duša nema spremnost poslušnosti, jedan od gorih mogućih znakova na putevima duha. Sva svetačka tradicija drži taj posluh jedan od temelja za duhovni put, bilo koje vrste i bilo koji napredak. Jako je važno naglašavati bratsku ljubav, i Terezija ju naglašava kao takvu stvar.

U biti u ovim višim stupnjevima mističnoga puta koji smo objašnjavali dublje se ukorjenjuje u duši se ***JEDAN DUHOVNI PRIJELAZ***, koje je već bio započeo kod 4 odaja koje posebne škole duhovnosti različito opisuju, a radi se o istoj stvari. U svetačkoj tradiciji možete naći ove pojmove:

Nutarnje ogoljenje duše
Duhovno siromaštvo
Spoznaja vlastitoga ništavila
Spoznaja vlastite bijede
Umiranje samome sebi
Smrt staroga čovjeka
Duhovno djetinjstvo

Svi ovi pojmovi samo su varijacija na temu što Božja ljubav, odnosno, ulivena kontemplacija čini i onda vodi dušu dublje prema tome da bi je više uzdigla kao takvu na putevima duha.

V. odaje su odaje sjedinjenja volje s voljom Božjom. To je znak duhovnoga napretka, do tog sjedinjenja duša dolazi bilo redovitim putevima posluha Bogu, bilo na jedan mističan način sjedinjenja volje kada Bog na poseban način mistično iznutra preobražava dušu i dovodi je do toga. Bilo je nekih svetaca koji su došli gotovo do vrhunaca svetosti bez da su prolazili mističnim putem. Terezija je bila svjesna toga.

Prema Castellanu stanje duša petih odaja je nutarnja obnova, preobraženje, milost vodi prema novosti života u Kristu a je molitva sjedinjenja je ona koja odgovara ovim dušama, a ove odaje mogu lako postati pozitivan situacija u životu u smislu duge postojanosti, to jest dugo se u njima duša zadrži.

Sveta Terezija ovdje naglašava nutarnju preobrazbu duše i koristi se slikovnim simbolom crva - larve koja prede svilu te postaje postupno prekrasni bijeli leptir. To je slika za preobrazbu koja se događa u duši. U svakoj odaji odgovara nova kontemplativna molitva, ovdje radi se o molitvi sjedinjenja. Sicari naglašava da je Ivan Pavao II govorio u enciklici Redemptor hominis da se Bog na neki način u Kristu sjedinio sa svakim čovjekom pa ako toga čovjek nije niti svjestan. Naravno da smo mi kršćani sjedinjeni s Kristom po krštenju i zahvaljujući tom krsnome sjedinjenju po življenju vjere malo pomalo mi hodimo u novosti života (Rim 6,13).

Slika i simbol preobrazbe u biti sažimlje cjelovitost puta duše kroz odaje. Larva - slika duše na početcima je kao mrtva, znači u svojoj čahuri, ali malo pomalo ona se budi, izlazi na sunce. u Petoj odaji 2,3 Terezija sažimlje hod duše kroz treće odaje. Govori o tome kako se duša trudi, razmatra, čini dobra djela, ali ta preobrazba se ne događa na takav način. (Pete odaje 2,4).

„Tu dakle vidite, kćeri, što možemo učiniti uz pomoć Božju: da samo Njegovo Veličanstvo bude naša odaja, kao što i jest u ovoj molitvi sjedinjenja, s time da je izgradimo mi. Izgleda da hoću reći da možemo oduzimati i dodavati kod Boga jer kažem daje On odaja, te daje možemo sagraditi zato da bismo se smjestile u njoj. Još kako možemo! Ne oduzimati ni dodavati kod Boga, već oduzimati i dodavati kod sebe, kao što čine gusjenice; ta zacijelo nećemo do kraja napraviti u tome sve što možemo kad ovaj poslić, koji ne predstavlja ništa, Bog združi sa Svojom veličinom i kad mu dade tako veliku vrijednost da sam Gospodin bude nagrada za to djelo. I premda je snosio najvišu cijenu, isto tako hoće združiti naše sitne muke s onima koje je podnijelo Njegovo Veličanstvo i da sve bude jedno“.(V. 2,5)

Zapravo, duša svojom snagom ne može doći do te preobrazbi. (Pete odaje 2,5). Ponovno se radi o odnosu između djela i milosti, djela i vjere. Bog naša dobra djela, nastojanja i molitve sve što se čini sjedinjuje sa svojima i daje im spasenjsko značenje i tako vodi dušu putem preobrazbe, a duša to ne može učiniti svojim naporima. Terezija potiče duše i svoje sestre da se žurno trude na tim putovima da ih Bog preobrazi. (Pete odaje 2,6).

U ovom stupnju duhovnog života javlja se žudnja, želja da se čim prije dovrši taj posao sjedinjenja s Kristom. To se događa po potpunoj lišenosti sebeljublja, naše volje i odvojenosti od svega što je zemaljsko, prakticiranju pokore, molitve, mrtvljenja, poslušnosti i svega onoga što već znate, kaže Terezija Avilska sestrama. (Pete odaje 2,6). Kao što je rečeno, to je asketski dio duhovnog puta, ali Sicari naglašava da ne treba nikada smatrati da razvojni put duhovnog puta ne sadržava prije proživljene etape i prakse, da su one nadiđene ili da ih se treba klonuti, nego upravo suprotno. (Pete odaje 2,6)Terezija govori kako je došlo vrijeme da umre ova larva, da čini onaj posao za koji je uzgajana, tj. došlo je vrijeme nove preobrazbe duše, došlo je vrijeme ljubavi.

Ovdje se radi o odlučujućem susretu duše i Boga. Duša u ovim petim odajama primjećuje/spoznaje Boga kao Onoga koji je nestrpljiv da se dadne duši. Dosada je postojala navika gledati Boga kao Oca, bogatog milosrđem, punog strpljenja koji čeka svog izgubljenog sina, ali u ovim petim odajama duša u sebi doživljava kao da je sâm Bog nestrpljiv te se želi dati duši u obilju. (Pete odaje 1,5.)

Bog je velikodušan, Bog daruje više nego što mi želimo... „*pa tražite od našega Gospodina da vam uza savršenost dade ljubav prema bližnjemu te se prepustite Njegovu Veličanstvu jer On će vam dati više nego što budete znale poželjeti budete li se potrudile i uznastojale oko toga u svemu koliko god budete mogle.* (V. 3,12.)

Duša počinje primjećivati prebogate valove ljubavi kojom Bog traži da je zahvati. Posljedica toga je da duša u ovim petim odajama treba se odricati prosječnih mjera i shvatiti da Bog želi sve! Terezija opominje sestre da paze ukoliko žele primiti te Božje darove ne smiju ništa zadržati za sebe jer Bog sve hoće od nas, Bog hoće nas u potpunosti. (Pete odaje 1,3.) Ne radi se samo o duhovnoj dinamici asketskog ispražnjenja od sebe nego se radi o dinamici uzajamnosti i ljubavi koja želi u potpunosti odgovorit na ljubav. Duša bi trebala gorjeti onom ljubavlju koja želi sve dati. Sicari postavlja pitanje: u čemu se sastoji ova molitva sjedinjenja?

Duhovni put petih odaja vodi dušu do toga da doživljava veliku bliskost duše u nutrini s Bogom koja pomaže duši da se suobliči Isusu. Terezija ovdje počinje opisivati posebne mistične fenomene, ali KKC 2014 kaže da su ti mistični fenomeni darovani samo nekima da bi se objavila besplatnost dara koja je za sve. Naime, katekizmu istom broju, govori da Bog sve poziva na to mistično sjedinjenje s Kristom, ali nisu svi obdareni tim mističnim fenomenima niti pozvani na njih. Terezija Avilska kaže, (pete odaje 3,3) da se sjedinjenje može postići tražeći samo volju Božju, tj. sjedinjenje duše s Bogom i sjedinjenje naše volje s voljom Božjom. (Pete odaje 3,6.; i 3,5.)

Ipak sveta Terezija Avilska ne želi prosuđivati stanje duše u posebnostima nego naglašava samo jednu stvar po kojoj se razlučuje i može shvaćati stanje duša petih odaja, a to je dvostruka zapovijed ljubavi. (Pete odaje 3,7.)

„Ovdje su samo dvije koje od nas traži Gospodin: ljubav prema Njegovom Veličanstvu i prema bližnjima; to je ono na čemu treba raditi. Obdržavamo li ih, vršimo Njegovu volju i tako ćemo biti sjedinjeni s Njime. No kako smo daleko, koliko dugujemo tako velikom Bogu, od toga da vršimo ove dvije stvari, kako sam rekla! Neka se Njegovo Veličanstvo udostoji dati nam milost da zaslužimo doći do ovoga stanja jer je u našim rukama ako hoćemo“. (V. 3,7.)

Naš Gospodin, kaže Svetica, traži od nas ljubav prema Bogu i prema bližnjemu. U tome se trebamo truditi i u potpunosti vršiti volju Božju i bit ćemo s Njim sjedinjeni. Sveta Terezija ukazuje na ljubav prema bližnjemu kao znak naše ljubavi prema Bogu (Pete odaje 3,8.) i kao savršeno ispunjenje volje Božje. To je po njenom shvaćanju, najsigurniji znak, ali isto tako naglašava, (pete odaje 3,9.,) da ta ljubav prema bližnjemu mora proizlaziti iz istoga izvora, odnosno iz ljubavi prema Bogu. Dakle, ljubav prema Bogu ima prvenstvo, ali ljubav prema bližnjemu je znak raspoznavanja kvalitete ljubavi prema Bogu. No, kako biti savršen u ljubavi?

„Po tome vidite, sestre, što naš Bog ovdje čini zato da se duša konačno prizna Njegovom; daje što ima, a to je ono što je Njegov Sin imao u svojem životu; ne može nam udijeliti veću milost. Tko je više mogao željeti otići iz ovoga života? Tako i reče Njegovo Veličanstvo na Večeri: Željno sam želio". Pa kako Vam se, Gospodine, nije predočila teška smrt kojom trebate umrijeti, tako mučna i strašna? — Nije jer velika ljubav koju imam i želja da se spase duše neusporedivo nadvisuje te muke; a i one prevelike koje sam trpio i trpim otkad sam na svijetu, dostatne su da do ovih nimalo ne držim u usporedbi s njima“.(V. 2,13)

Sv. Terezija motri Krista (Pete odaje 2,13) i u nekoj vrsti dijaloga s Njime, pita Ga da li je on mislio na okrutnu smrt i patnje koje su ga čekale; a Isus odgovara: ne nego na veliku ljubav i želju da se ljudi spase. To je u velikoj mjeri nadvladavalo sve muke koje je trebao pretrpjeti. Znači glavni naglasak u Kristovoj spasenjskoj muci nije patnja nego ljubav, odnosno valja motriti Krista koji nas ljubi bez kraja i nastojati sudjelovati u njemu i on nas preobražava u sebe. Dakle, naglasak nije na patnji nego na ljubavi. No, duša treba pokazati tu svoju ljubav konkretnim djelima (pete odaje 3,10).

Terezija navodi neke primjere iz života u samostanu. Kaže, ako je neka sestra bolesna treba joj iskazati čine pažnje i ljubavi, a ne propuštati to iz straha da će se izgubiti vlastita pobožnost. Svetica kaže: ako je treba ti posti, ali njoj daj jesti. Ili drugi primjer: ako se čuju pohvale na bližnjega duša se tada raduje kao da se nju samu hvali, dakle nema nikakve zavisti. Ako ima poniznosti onda je takav doživljaj u duši. Duša se raduje krepostima svojih bližnjih, svojih sestara i trpi zbog njihovih mana. (Pete odaje 3,11). Sve su to znakovi zrele ljubavi prema bližnjemu.

„Ah, sestre, kako se jasno vidi gdje zaista ima ljubavi prema bližnjemu kod nekih od vas, te kod onih kod kojih je nema u toj savršenosti! Kad biste shvaćale koliko nam je važna ova krepost, ne biste vodile druge brige.... Puno sam na drugim mjestima rekla o tome zato što vidim, sestre, da bismo bile izgubljene kad bi u tome bilo pukotina. Dao Gospodin da ih ne bude nikada jer bude li toga, kažem vam da kod Njegova Veličanstva nikada nećete postići spomenuto sjedinjenje. Kad osjetite da vam toga nedostaje, makar posjedovale i pobožnost i ugode, pa vam se učini da ste stigle do nekog sitnog ushita u molitvi smirenosti (jer će se nekima odmah pričiniti daje učinjeno sve), vjerujte mi da niste stigle do sjedinjenja, pa tražite od našega Gospodina da vam uza savršenost dade ljubav prema bližnjemu te se prepustite Njegovu Veličanstvu jer On će vam dati više nego što budete znale poželjeti budete li se potrudile i uznastojale oko toga u svemu koliko god budete mogle; i prisilite svoju volju da se u svemu vrši volja vaših sestara pa makar izgubile od svojega prava, te zaboravite svoje dobro radi njihovog pa makar vam još više protivljenja bude nametala vaša narav, i nastojte preuzimati posao da oslobodite od njega svojeg bližnjeg kad se pruži prilika. Nemojte misliti da vas neće ništa stajati i da ćete to naći učinjeno. Pogledajte koliko je našeg Zaručnika stajala ljubav kojom nas je ljubio, i da nas izbavi od smrti, umro je teškom smrću na križu.“ (V, 3. 10 i 12)

Svetica ističe da ako postoje nedostatci u ljubavi prema bližnjemu tada duša neće doći do ovoga sjedinjenja. (Pete odaje 3,12.) Ona potiče sestre da mole da im Gospodin udjeli tu ljubav; kaže da prisile svoju volju da u svemu budu dobrohotne sa sestrama, da se podlože pa ako to i bude na uštrb vlastitih prava.

Terezija u ovoj odaji ukazuje na velike svece i njihovu plodnost. Spominje Ignacija Loyolskog, utemeljitelja družbe Isusove. (Pete odaje 4,5. Pete odaje 4,2.) A vjerojatno i iz druženja s ocima isusovcima poznata joj je bila izreka sv. Ignacija o samo savladavanju za put duhovnoga rasta: *„Ne mjeri se napredak po licu, kretanjima, blagoj ćudi ili ljubavi prema samoći, već po tome kako tko umije savladavati samoga sebe“*

Usprkos odbojnosti naravi, Svetica želi da duša sebe herojski svladava što je veoma teško. Ako duša to čini i uspijeva, onda će Bog dati puno više duši nego to ona može i zamisliti. Dakle djelatna je prava ljubav prema bližnjemu dokaz i plod istinskog sjedinjenja s Bogom. Koliko su daleko onda od terezijanske duhovnosti svake druge katoličke duhovnosti, današnje ideje new age-a gdje se govori o sjedinjenju s Bogom, a popraćeno je samodopadnošću, narcisoidnošću ili idealima koji uzvisuju „osjećati se dobro u nutrini“ i da to treba sačuvati po svaku cijenu.

Ili pak, govori se da se molitelj treba udaljavati od patnje i potreba bližnjih te da je veća vrijednost biti distanciran, to doista veze sa kršćanstvom. Sicari ovdje naglašava da istinska ljubav

zahtijeva poslanje. Jedna je od napasti da se prema bližnjemu zadržimo na uobičajenim našim susretima i ljudima s kojim razgovaramo. Navedeni autor naglašava potrebu misija. Larva koja je izišla iz svoje čahure i koja se preobrazila nestrpljiva je da čini sve da dadne život drugim leptirima, odnosno želi plodnost. (Pete odaje 3,1.) Taj mali leptir koji je nastao je trajno aktivan. Ipak u sebi je potpuno miran, tj. , duša motri dio Boga u sebi, nosi ga u sebi, nosi mir, a istovremeno je aktivna i želi se truditi da drugi upoznaju Božju ljubav. Duša se ne obazire na ono dobro što je dosada činila, a njoj se čini da je to veoma malo.

Želje duše postaju beskrajne i sve ono što uspijeva činiti za Boga njoj se čini jako malo. Sve se više čudi što su svetci tako puno činili za Gospodina. (Pete odaje 2,8.) Duša u sebi doživljava kao da se širi, ima veliku nutarnju širinu. Ne osjeća više odbojnost prema pokori i muci nego privlačnost jer shvaća da je to potrebno sredstvo da bi se potpuno posvetila poslanju i da bi tako mogla pomoći da drugi spoznaju i ljube Boga. (Pete odaje 2,7.) Duša doživljava prejaku želju da slavi Boga, da se istroši za njega te podnese tisuću smrti i velike muke ako bude potrebno. Ima velike želje za pokorom i samoćom.

„Kad god ponikne u molitvu, to je njezina muka. Na stanovit način možda proistječe iz one vrlo velike koju joj zadaje to što vidi daje Bog vrijeđan i malo štovan na ovome svijetu, te od mnogo duša koje se gube, kako krivovjeraca, tako i Maura; ipak joj najviše boli zadaju duše kršćana jer premda vidi daje milosrđe Božje toliko da se, koliko god loše živjeli, mogu popraviti i spasiti, boji se da mnogi budu osuđeni“. (V. 2,10.)

Doživljava veliku muku jer shvaća da se Boga vrijeđa, da ga se malo slavi i časti u svijetu. Duša mora shvatiti da se mora vježbati u ljubavi prema bližnjemu jer se Bog želi njom poslužiti za širenje vjere i pomoć drugima da rastu i upoznaju Krista. Ima veliku želju u sebi da bude duhovna pomoć bližnjemu.

„Kažem da izbacuje sjemenje jer smatram da Bog hoće da ne bude davana uzaludno ova velika milost, nego da, ako se već njome ne okoristi za sebe, bude od koristi drugima. Jer kako ostaje pri ovim željama i spomenutim krepostima, dokle ustraje u dobru, koristi drugim dušama i od njezine ih se topline prima toplina; pa čak onda kad su je već izgubile, događa se da zadržavaju želju da se okoriste drugi i razotkriva milosti koje Bog udjeljuje onome tko Ga ljubi i služi Mu“. (V. 3,1.)

Ta velika nutarnja želja, javlja se iz nutarnjeg preobraženja, u biti, gledano sa strane duše to je potpunost predanja: duša postaje potpuno otvorena za prihvaćanje svega što Bog šalje. Ovdje Terezija uvodi nove slike ili simbole kao što je pečat. Duša je kao rastaljena i mekana, ona je spremna u potpunosti i Bog može utisnuti svoj pečat u dušu. (Pete odaje 3,2.)

Terezija ovdje ukazuje na velike svece i njihovu plodnost. Spominje svetog Franju, svetog Dominika i Ignacija Loyolskog, utemeljitelja družbe Isusove. (Pete odaje 4,5. Pete odaje 4,2.) Duša tj. taj mali leptir ne može se odmarati nego se trajno trudi činiti dobro drugima usprkos svega. (Pete odaje 4,2.)

Ovdje sv. Terezija uvodi novu simboliku mistike zaručništva, vjenčanja i braka, a ta simbolika će pratiti hod duše sve do vrhunca, sve do sedmih odaja. (Pete odaje 4,2.3.) Terezija objašnjava narav ove simbolike zaručništva i braka. Znači radi se o čistoj ljubavi, nema ničeg tjelesnog i sjetilnog u svemu tome. Rekli smo da će ta simbolika pratiti duše sve do šestih i sedmih odaja, a u petim odajama još se ne radi čak niti o duhovnom zaručništvu nego kao dvoje koje su se jedno drugom obećalo, oni se bolje upoznavaju i nastoje vidjeti da li su jedno za drugo.

Gospodin pokazuje duši da je zadovoljan s njom, a duša se trudi udovoljiti svom Gospodinu.

„Čini mi se da sjedinjenje ne seže do duhovnih zaruka, već se, kao i ovdje kad se dvoje hoće zaručiti, radi o tome da li su suglasni i da li ijedno i drugo to hoće, pa čak da li se vide zato da se bolje naužívaju jedno drugoga, tako i ovdje, uz pretpostavku daje sporazum već napravljen i daje

duša vrlo dobro upoznata koliko joj to pogoduje i odlučna da u svemu ispunjava volju svojega Zaručnika na one načine na koje bude vidjela da Mu gode, a Njegovo Veličanstvo, kao onaj koji dobro razabire da lije to tako, takav je prema njoj, pa iskazuje milosrđe jer hoće da Ga bolje upozna i — kako se to kaže — da dođu na oglede i da je združi sa Sobom. Možemo reći daje to tako jer se događa za vrlo kratko vrijeme. Tu više nema davanja i uzimanja, već da duša, na jedan tajnovit način, vidi tko je taj Zaručnik koji će je uzeti; jer putem osjetila i moći nikako ne bi ni za tisuću godina shvatila ono što ovdje shvaća za vrlo kratko vrijeme; ali budući daje Zaručnik takav, od samih onih ogleda činije dostojnom da si pruže ruke, kako se to kaže, zato što duša bude tako zaljubljena da sa svoje strane čini sve što može kako se ne bi razvrgnule božanske zaruke. Ali ako se opusti pa svrne svoju sklonost nečemu što ne bi bio On, gubi sve, a gubitak je velik, kao i što su milosti koje udjeljuje, i mnogo veći nego što se može procijeniti". (V. 4,4.)

Sveta Terezija naglašava dvije moguće zamke duše u petim odajama koje trebaju izbjegavaju jer mogu im stvoriti velike probleme. (Pete odaje 4,8.) Đavao nastoji duši sugerirati da ju polako udalji od volje Božje, da ju vara u malim stvarima kako one same po sebi nisu loše. Tako joj pomućuje razum, slabi volju i jača u njoj sebeljublje.

„Odgovarajući na ono prvo, kažem da je jasno da se ne bi izgubila kad bi ta duša uvijek bila vezana uz volju Božju. Ali dolazi nečastivi s velikim lukavštinama, te je pod krinkom dobra zbunjuje u sitnim stvarima i uvlači u neke za koje joj kazuje da nisu loše, te joj malo-pomalo zamračuje razum, slabi volju i navodi je na samoljublje, dok je, od jednog do drugog, ne odvoji od volje Božje i privede svojoj. Time je odgovoreno i na ono drugo; jer nema tako zatvorene zatvorenosti kamo on ne bi mogao ući ni tako usamljene pustinje kamo ne bi išao. Čak vam i drugu stvar kažem: možda to dopušta Gospodin zato da vidi kako se vlada ona duša koju hoće postaviti za svjetlo drugima; jer bolje je, ako mora biti opaka, da to bude u početku negoli kad već naškodi mnogima". (V,4.8)

Druga zamka je: (Pete odaje 4,10.) Duša se treba truditi, kaže Svetica, da uvijek napreduje, inače neće ići naprijed. Nemoguće je da duša koja je došla do ovog stupnja petih odaja zadržava u njima jer ljubav nikada nije besposlena, ne napredovati je loš znak.

„Na kraju, neka se zaključak sastoji u tome da uvijek nastojimo ići naprijed, a ako toga ne bude, budimo u velikom strahu jer nas, bez sumnje, nečastivi hoće nečim zaskočiti; ta nije moguće, dospjevši sve dotle, da ljubav prestane rasti, jer ona nikada ne miruje, pa će to biti vrlo loš znak. Duša koja je težila da bude zaručnica samog Boga i već se družila s Njegovim Veličanstvom te stigla dokle je rečeno, ne smije leći na spavanje".(V. 4,10)

Duša postaje lijena i polagano može pasti u mlakost. (Pete odaje 4,10.)

Castellano naglašava da je stanje duše ovih odaja nutarnja obnova ili preobraženje. Milost je novost života u Kristu, a molitva je molitva je sjedinjenja. Castellano navodi da su ove pete odaje jedna postaja dolaska ili cilj svega dosada što je duša učinila, ali one su i točka polaska za daljnji put prema sedmim odajama. U ovom poglavlju Terezija govori o milosti sjedinjenja i učincima. Govori o tom simbolikom svilenog prelca ili larve (ličinke) koja postaje bijeli leptir, a u trećem poglavlju naglašava hod duše - preobrazbe u ljubavi sjedinjenja s voljom Božjoj, važnost ljubavi prema bližnjemu. U četvrtom govori o važnosti zrelosti u ljubavi, vjernosti, poniznosti, ljubavi koja postaje kreativna i uvodi simboliku duhovnoga braka kao što je to kazao i Castellano.

MOLITVA PETIH ODAJA: MOLITVA SJEDINJENA

Uvodna napomena: Terezija na početku kontemplativne molitve u IV odajama objašnjava redovite poteškoće suhoće i duhovnih rastresenosti, koje redovito prate iskustva kontemplativne molitve. Terezija kaže da će naglašene rastresenosti mučiti dušu sve do zadnjih odaja, sve dok osoba ne dođe do vrhunaca svetosti osoba će imati te naglašene rastresenosti u duši kao takve. Ali

one neće spriječiti duhovni put ni duhovni rast osobe koja ide dalje. Traje sve do posljednjih odaja, to imate u Z IV. 1, 13.

„...i kako god ne možemo zadržati gibanje neba , jer juri svom brzinom, isto tako ne možemo zadržati našu misao, pa ulažemo sve moći duše u nju i čini nam se da smo izgubljene i da smo potratile vrijeme provedeno pred Bogom; a duša je možda sva uz Njega, u posve bliskim odajama, a misao u predziđu zamka mučeći se s tisuću životinja, zvijeri i otrovnica i zaslužujući tim trpljenjem, tako da nas to ne treba zbunjivati niti pak to trebamo napustiti, a to je ono čemu teži nečastivi. I najvećim dijelom sve te uznemirenosti i tegobe dolaze od nepoznavanja nas samih...

Još u ovome životu ***Gospodin je (dušu) oslobađa od toga kad stigne u posljednju odaju****, kako ćemo reći, ako Bog dade. I ove bijede neće svima zadavati toliku muku niti ih napadati, kao što su meni zadavale niz godina zato što sam bila nikakva, jer izgleda da sam se htjela osvetiti sama sebi. A ono stoje tako mučno za mene, mislim da će možda biti i za vas, pa to spominjem tu i tamo zato da vam možda* ***uspijem nekad dati da shvatite kako je to neizbježno, te da vas ne uznemiri i ražalosti, već da pustimo da se okreće ovo mlinsko čeketalo i meljimo svoje brašno ne dopuštajući da djeluju volja i razum“****.* (Z IV. 1, 9, 12- 13.)

Na temelju ovog nauka treba dobro shvatiti dinamiku doživljaja kontemplativnih i mističnih molitava čiji opis slijedi. Dakle najveći dio vremena duša je u poteškoćama u molitvi, suhoćama, rastresenostima a onda Bog kada i kako hoće daruje iskustva kontemplativnih i mističnim molitava ali ta iskustva kako sam svetica kaže su vremenski jako ograničena a imaju velike nutarnje učinke. U slijedećem dodatku o prikazu krivog nauka o kontemplaciji koji je Crkva osudila i katoličko nauku o tim pitanjima nauk crkve o tom je slijedeći: *Čini kontemplacije traje veoma kratko, iako duševno stanje koje iz tog nastaje može potrajati nekoliko dana.* Ovo napominjemo da ne bi netko krivo shvatio da duše u ovoj odaji imaju trajno molitveno stanje ovih molitava.

Narav molitve sjedinjenja. Radi se o sjedinjenju onog stupnja ulivene kontemplacije u kojoj su sve nutarnje duševne moći zahvaćene i zauzete u Bogu. U **molitvi smirenosti** to se događalo samo s voljom, kod **molitve sna duševnih moći Bogom** bile su zahvaćeni volje i razum a mašta i sjećanje su bili slobodni, aktivni i tako uzrokovali borbu duši. Dakle, kod molitve sjedinjenja sve duševne moći, uključujući maštu i sjećanje su zahvaćene Bogom, dok su nezahvaćena vanjska tjelesna sjetila.

Intenzitet mističnog iskustva ulivene kontemplacije kod molitve sjedinjenja je neizreciv i jako nadilazi sve one prethodne i na samo tijelo ostavlja duboke utiske. Evo opisa sv. Terezije:

„Dok duša tako traži Boga, osjeća kako uz veliku i ugodnu nasladu gotovo obnemoćuje, sva u nekoj vrsti nesvjestice jer joj ponestaje daha i svih tjelesnih snaga, tako da, osim uz tešku muku, ne može čak ni rukama micati. Oči joj se zatvaraju, a da ih ne želi zatvoriti, ili pak, ako ih drži otvorene, ne vidi gotovo ništa niti, ako čita, uspijeva izgovoriti slova, a gotovo ni prepoznati ga. Vidi da postoji slovo, no, kako razum ne pomaže, ne zna ga pročitati sve da i hoće. Čuje, ali ne razumije ono što čuje. Prema tome, osjetilima se ne koristi nimalo, osim da je posve ne prepuste njezinu uživanju, pa joj tako, naprotiv, štete. Govoriti je uzaludno, jer ne uspijeva sročiti riječi, niti ima snage, sve kad bi i uspjela, da bi je mogla izgovoriti, jer sva se izvanjska snaga gubi i povećava se snaga duše da bi bolje mogla uživati u svojem blaženstvu. Izvanjska naslada koja se osjeća velika je i posve očevidna. Ova molitva ne škodi, koliko god dugotrajna bila. Barem meni nikada nije naškodila, niti se sjećam da mi je Gospodin ikad udijelio ovu milost, koliko god bolesna bila, a da bih se osjećala slabo. Dapače, osjetila bih veliko poboljšanje. A i kakvo zlo može nanijeti tako veliko dobro? Vanjski su učinci nešto tako znano-da se ne može posumnjati kako je to bila velika prilika, budući da tako bivaju oduzete snage uz toliku nasladu zato da bi postale još veće“. (Ž, 18, 10-11)

Kao što se vidi iz opisa duša kuša neizrecivu stvarnost tog intenziteta da je samo malo

porastao nadišao bi sve tjelesne snage i duša bi pala u ekstazu. Na počecima ovih iskustava zahvaćenost duševnih moći traje kratko – pola sata najviše – ali s različitim stupnjevima intenziteta se produžuje ponekada i na više sati.

„Istina je da u početku prođe za tako kratko vrijeme - barem se meni događalo - tako da se u ovim izvanjskim znakovima i zakazivanju osjetila ne očituje toliko kad prođe zakratko, no dobro se razabire u preobilju milosti da je sjaj sunca koje se tamo nalazilo bio velik, budući da ju je tako rastopilo. I treba obratiti pozornost na to, jer, po mojem mišljenju, koliko god dugo bilo vrijeme koje duša provede u toj obuzetosti svih moći, vrlo je kratko. Kada bi to bilo pola sata, bilo bi puno. Ja se, po mojem mišljenju, nikad nisam nalazila toliko. Istina je da se slabo može osjetiti koliko se biva, budući da se ne osjeća, ali kažem da biva vrlo kratko odjednom a da neka od moći ne dođe k sebi. Volja je ta koja uzima riječ, no ostale dvije moći ubrzo ponovno počnu uznemiravati. Budući da je volja smirena, ponovno ih obuzme, te zastanu nešto malo i ponovno ožive. Tako se može provesti nekoliko sati molitve, i provede se. Čim se one dvije moći počinju opijati i uživati u onom božanskom vinu, lako se počinju gubiti same da bi bile posve pobijeđene te prate volju i uživaju sve tri. No to što bivaju posve izgubljene i bez ikakve predodžbe u ičemu - koja se, po mojem shvaćanju, također posve gubi - kažem da traje kratko vrijeme, premda baš posve ne dolaze ponovno k sebi, jer ne mogu biti nekoliko sati kao izbezumljene, s time da ih opet od časa do časa Bog uzima k sebi“. (Ž, 18, 12-13)

Karakteristike molitve sjedinjenja: Molitva sjedinjenja ima slijedeće karakteristike koje su istovremeno i znaci za prepoznati je i razlikovati od manje više sličnih fenomena:

a. Odsutnost rastresenosti. Duša se kod ove molitve ne rastresa jer su i mašta i sjećanje zahvaćeni Bogom. One su u prijašnjim odajama bile opisane kao „nemirni noćni leptirići“ koji uzrokuju borbu duši (Ž 17,6: 18,4) Kod ove molitve sjedinjenja rastresenosti se mogu parcijalno dogoditi kada pada intenzitet doživljaja Boga u molitvi te sjećanje i mašta ponovno postaju aktivni sukladno svojoj naravi.

b. Apsolutna sigurnost da je duša bila sjedinjena s Bogom. Duša za vrijem ove molitve ne može sumnjati u autentičnost doživljaja Boga u nutrini. Sv. Terezija kaže da ako duše nema ovu potpunu nutarnju sigurnost da je to znak da nije imala iskustvo molitve sjedinjenja. *„Bog udomljuje sam sebe u nutrini one duše tako da pri ponovnom dolasku k sebi ne može posumnjati daje bila u Bogu i Bog u njoj. Tako joj se ta istina čvrsto utiskuje da, makar prođe niz godina a da joj Bog ponovno ne udijeli tu milost, niti zaboravlja niti može sumnjati da bijaše... a kod onoga tko ne bude stekao tu sigurnost, ne bih rekla da se radi o sjedinjenju cijele duše s Bogom, već poneke moći (Z V.1, 9 i 11)* Ako se radi i istinskoj molitvi sjedinjenja ni sam đavao ne može krivotvoriti ovu molitvu, niti je može shvatiti (Z V. 1,5)

c. Odsutnost umaranja: Duša je zauzeta neizrecivim doživljajima duhovnih slasti i ne doživljava napor zbog toga. *Ova molitva ne škodi, koliko god dugotrajna bila. Barem meni nikada nije naškodila, niti se sjećam da mi je Gospodin ikad udijelio ovu milost, koliko god bolesna bila, a da bih se osjećala slabo. Dapače, osjetila bih veliko poboljšanje. A i kakvo zlo može nanijeti tako veliko dobro?(Ž 18, 11)*

Učinci molitve sjedinjenja: Terezija opisuje glavne učinke u 2 poglavlju petih odaja. nakon što je usporedila preobrazbu duše crva u leptira piše:

„Pa da vidimo što postaje gusjenica što služi onome čemu sam rekla sve ostalo, jer kad je u ovoj molitvi, posve je mrtva za svijet: izlazi bijela leptirića . Ah, divote Božje i kakva izlazi duša odavde time što je samo nakratko bila uronjena u Božju veličinu i tako združena s Njime jer po mojem mišljenju, nikad ne dosegne pola sata! Kažem vam da ta duša uistinu ne prepoznaje samu

sebe; ta pogledajte kakva je razlika između ružne gusjenice i bijele leptiriće, jer je ista i ovdje. Ne znam otkud je mogla zaslužiti toliko dobro — otkud joj je moglo doći, htjela sam reći, jer dobro zna da ga ne zaslužuje —; osjeća takvu želju da hvali Gospodina da bi se htjela rastopiti i da za Njega podnese tisuću smrti. Zatim počinje osjećati da trpi velike muke a da ne može učiniti ništa drugo; jako velike želje za pokorom, za samoćom, za tim da svi upoznaju Boga, i otuda joj dolazi velika muka što vidi daje vrijeđan. Premda će u idućoj odaji biti više govora o tim stvarima posebice , iako je ono čega ima u ovoj odaji i u onoj koja slijedi gotovo jedno te isto, vrlo je različita snaga učinaka; jer — kako sam rekla — ako se, nakon što Bog dođe do neke duše, ovdje potrudi da uznapreduje, vidjet će velike stvari". (Z V. 2.7.)

Terezija nastavlja u ovom poglavlju opisivati stanje duše koja je proživjela ovu preobrazbu, a ti učini su najveća garancija tog neizrecivog iskustva.

Popratni fenomeni kod molitve sjedinjenja: Sv. Terezija u gornjem citatu (Z V. 2.7.) navodi kako će o istim stvarima koje se doživljavaju gotovo identično, samo je njihova snaga doživljaja različita govoriti u slijedećim odajama autor kojega slijedimo ovdje u 5 odajama iznosi nauk svetice o nekim kontemplativnim doživljajima koje Bog udjeljuje kada on to želi, često i kad je duša rastresena ili zauzeta drugim aktivnostima. Gotovo redovito Bog ne udjeljuje ova iskustva prije nego li je duša došla do **molitve sjedinjenja,** ali Bog ih može dati i prije ali obično su manjeg intenziteta.

a. Mistični dodiri: Radi se o nadnaravnim utiscima redovito skoro trenutačnim a u duši uzrokuju doživljaj da je dodirnuta od Boga te duša uživa milinu koje je teško opisati i izraziti. Kada se ovaj kontemplativni fenomen snažno doživi u 5 i višim odajama duša često ispusti krik a može pasti i u ekstazu. Ovi mistični Božji dodiri mogu biti jako različitih intenziteta Sv. Ivan od križa ih naziva i bitnim dodirima (vidi U II,32 i N II,23). U biti ovi mistični dodiri se događaju u dubinama volje i razuma koji se ukorjenjuju u bit duše, mistici ovu bit nazivaju u dno duše i vrh duha gdje je Bog prisutniji duši nego ona sama sebi.

Kako se treba ponašati duša kod ovih doživljaja? Sv. Ivan preporuča da ni na koji način ne pokušava uzrokovati ih kako se ne bi dao prostor mašti i đavolskim krivotvorinama: „Neka, dakle, duša u pogledu toga bude mirna, ponizna I pasivna; pa pošto se pasivno primaju od Boga, Bog će joj ih dati prema svojoj dobrohotnosti kad bude vidio da je puna pravog duha poniznosti i odvojenosti. Na taj način neće sebe lišiti goleme koristi koju takve spoznaje donose za božansko ujedinjenje (jer su sve to dodiri ujedinjenja) koje se na pasivan način rađa u duši". (U, II, 32,4)

b. Izljevi: Ovaj kontemplativni doživljaj označava jake i neočekivane izljeve Božje ljubavi koji ostavljaju dušu u takvoj gladi i žeđi za Božjom ljubavlju da je to iznutra razdire te joj izgleda da se neće moći zasititi pa iako bi cijelo stvorenje izgaralo Božjom ljubavlju. U višim stupnjevima ovog doživljaja duše ponekada čuje samo izgovaranje Božjeg imena, ili neku pjesmu pa je zahvati takav izljev ljubavi da dođe do ekstaze. Ova milost je jako posvećujuća za dušu jer raspaljuje ljubav.

Sv. Terezija opisuje kako se duša treba ponašati kod ovakvih doživljaja: *„Tko ne bude doživio te tako velike gorljivosti, nemoguće je da to ne mogne shvatiti, jer nije riječ o nemiru u grudima, niti pak o pobožnostima što se običavaju javljali puno puta, te se čini da guše duh, da se ne mogu savladati. Ova je molitva viša, pa treba izbjegavati takve nalete, nastojeći ih blagošću pribrati u sebi i umiriti dušu. Tu je kao kod djece koju uhvati žestoko plakanje, pa se čini da će se ugušiti, - ali kad im se dadne piti, prestane onaj pretjerani plač. Tako je i ovdje. Razum neka pobrza pritegnuti uzdu, jer bi se moglo dogoditi da pripomogne i sama narav. Neka razmisli, bojeći se da nije sve savršeno, nego da može biti velik dio sjetilan, te neka ušutka to dijete nekim iskazom ljubavi koji će ga potaknuti da ljubi blagošću, a ne pesnicama, kako se to kaže. Neka se ova ljubav sabere unutra, a ne poput lonca koji previše vrije, zato što se neumjereno loži drvo, i sav se prelije. Naprotiv, neka se obuzda povod koji je djelovao na ovu vatru i uznastoji ugasiti plamen slatkim, a ne bolnim suzama, kakve su one izazvane ovim osjećajima i nanose puno štete. Meni bi navrnule poneki put u*

počecima, pa bi mi smutile glavu i izmorile duh tako da sljedećeg dana, pa i više, nisam bila sposobna vratiti se molitvi. Prema tome, u počecima je potrebna velika razboritost zato da sve bude blago i da se duh iskaže djelujući iznutra. Izvanjsko neka se jako nastoji izbjegavati. Ove druge gorljivosti znatno su drukčije. Ne ložimo mi drvo, nego se čini, kad je već naložena vatra, da nas odjednom bace unutra zato da i izgorimo. Ne nastoji duša da boli ova rana zbog prisutnosti Gospodnje, nego joj biva zarinuta strijela u najosjetljiviji dio nutrine i u srce, katkad, pa duša ne zna što joj je niti što hoće. Jasno shvaća da hoće Boga, i da se čini kako je sulica na sebi imala travu, kako bi prezrela sebe iz ljubavi prema ovomu Gospodinu, te bi drage volje izgubila život poradi njega. Ne može se prenaglasiti niti iskazati način na koji Bog ranjava dušu, te prevelika muka koju zadaje, jer je dovodi da ne zna za sebe, no ova je muka tako slasna, da nema naslade u životu koja bi dala većeg zadovoljstva. Duša bi stalno htjela - kako sam rekla - umirati od ove boli". (Ž 29, 9-10)

c. Rane ljubavi. Prema sv. Ivanu od Križa su „otajstveni utisci ljubavi koji poput raspaljene munje ranjavaju i probadaju dušu, ostavljaju je svu nagriženu plamenom ljubavi" (S I,17).

Sv. Terezija ovako opisuje to iskustvo: *„Drugi način redovit ove molitve je slijedeći. Radi se o jednoj vrsti rane koja izgleda da je napravljena na duši kao da nam netko strelicom probada dušu ili srce. Doživljava se tako velika bol da duša krikne žaleći se, ali je istovremeno tako slasno da ne želi da nikada prođe... Drugi puta izgleda da se ova rana događa u dubinama duše s koristima još dragocjenijim. Budući da je nemoguće uzrokovati ovo ako ga Bog ne daje isto tako je nemoguće odbaciti ga kada se udostoji udijeliti ga. Radi se o željama tako uzvišenim i gorućim za Bogom da nemam riječi za izraziti to. I kako duša osjeća da ne može uživati u Bogu koliko bi htjela doživi živu odbojnost prema tijelu jer joj izgleda kao zid koji joj priječi da slobodno uživa dobro koje joj izgleda da već posjeduje. I iz toga shvaća veliko zlo Adamova grijeha koji joj je oduzeo slobodu" (Izvješća p. Alvarezu V,17-18, vidi i Ž 29,11)*

Neki puta ova rana ljubavi koja je redovito čisto duhovne naravi i nutarnja se pokaže i na van jer probija i fizički srce (trasverbacija srca sv.Terezije) ili jer se pojave rane na rukama i nogama i boku. Ovi vanjski učinka spada u besplatnu milost te ne posvećuje više dušu nego li kad se rane događaju samo u nutrini. (vidi Plamen ljubavi II, 2-13). Vanjski učinak je spektakularniji zbog toga vrijedi manje duhovno od onog samo u duhu i nutarnje.

Učinci ove rane ljubavi su divni, duša želi da se razbiju okovi tijela i da odleti slobodno Bogu. Jasno vidi da je ova zemlja izgnanstvo i ne shvaća one koji dugo žele živjeti na zemlji. Treba dobro shvatiti ovaj kontemplativni mistični doživljaj rana ljubavi koji je jako posvećujući i razlikovati ga od tjelesnih stigmata koje su besplatna milost i više su spektakularne ali imaju manju duhovnu vrijednost.

Jeronim Jaegen koji je i sam proživio duhovni i mistični život do najviših stupnjeva u svom djelu Mistični život milosti, o razvoju kontemplativne molitve od prvog do ovoga stupnja ovako piše":

Sabranost duha i mir srca u bogu

Duh Sveti vodi dušu od običnog puta na mistični puteljak tako mirno i neupadno da često isprva ona čak »ni ne opaža stvarni prijelaz. Veoma često, možda u najviše slučajeva, duša biva uvedena u područje mistike i usto u mistično motrenje za vrijeme razmatranja.

Mistična sabranost duha i mistični mir srca u Bogu čine prvi stupanj mističnog života milosti. Ako, naime, Duh Sveti namjerava uvesti dušu u to područje, dade joj za vrijeme unutarnje molitve i razmatranja dar razuma u većoj mjeri. Tajne vjere, Božja savršenstva, osobito njegova ljubav prema nama postaju sve jasnijima duši koja sve više i više zapaža svoje tajanstvene odnose prema nebeskom Ocu, prema Spasitelju i prema Duhu Svetomu koji je poučava. Što je prije samo vjerovala, to sad može dohvatiti svojim iskustvom koje joj vjeru čini još življom. Obilje novih misli

potječe njezinim duhom, iskrena ljubav proniče joj srce. Osjeća se nehotice povučenom u nutrinu svome Bogu, prema komu upravlja spoznaju i svoju ljubav.

Bog joj je neobično blizu. To je značajna razlika među mističnim i asketskim motrenjem. Duša, naravno, ne može Boga niti vidjeti niti čuti. Ne razabire mi božanske Osobe. Ali se u Božjoj blizini osjeća duhovno tako sretnom te, u svojoj svijesti da je Spasitelj nju — bijedno ljudsko dijete — istinski toliko pomilovao, nema druge čežnje nego da se jasnim pogledom spoznaje i usrećujućim izljevom srca potpuno preda prisutnom Bogu koga je spoznala i ljepoti predmeta što ga njegovim sudjelovanjem tako jasno shvaća u razmatranju. Ona bi rado htjela uvijek tako kod Boga ostati.

U području mistične sabranosti na neki se način preraste svako sustavno razmatranje. Duša ima jasnu svijest da ne može svojim naporom postići tu sabranost kad ona hoće, nego samo kad istodobno Bog utječe.

Kod stečenog, asketskog motrenja ne opaža duša ovu blizinu Božju koja usrećuje.
Ako Duh Sveti svojim pohodom učini glavni utisak ,ne odveć tako da dušu poučava, nego da joj iskazuje ljubav, imamo molitvu mističnog mira srca u Bogu. Promotrimo bogoljubnu dušu kod molitve ili razmatranja. Ona teži, kao svaki koji ljubi, za predmetom svoje ljubavi, za Bogom. Ona zna da je on svagdje nazočan, dakle da joj je i sada blizu. Ali ona ga ne može zamijeniti nijednim svojim osjetilom. Ona ga ne može naći.

Tad joj Duh Sveti udijeli u većem stupnju dar mudrosti. On osposobi dušu da stvarno procijeni slatkoću Boga i božanskih istina. Kao što je jedrilica laganim povoljnim vjetrom nošena na mirnu pučinu, tako se duša u molitvi i razmatranju osjeća duhom uzdignuta do tihe poljane Božje blizine.

Kako li joj je najednom! Kad pomisli kako nije dostojna prebivati tako blizu svome Bogu, obuzme je osjećaj duboke poniznosti. A ipak joj je on zaista blizu i ljubi je. Ona to sada zna. Tjelesnim ga očima ili maštom ne vidi, ali duhom sasvim živo osjeća da joj je u nutrini blizu kao duh, ne kao jedna od tri božanske Osobe, niti u ljudskom liku. Njegovu posvudašnjost u koju je prije živo vjerovala sada može rukom pipati dokle god traje milost. Svijest da je on toliko udovoljio njezinoj čežnji čini je presretnom.

Ako je bila zabavljena razmatranjem, ne vodi više oštroumna razglabanja nego mirno slušajući stoji kod njega. Njezine se duševne moći sabiru unutra. One hoće da uživaju Boga i ono što ih on u tren oka uči. Duša je potpuno zadovoljena. Ona ima što želi i u onom času ne zna ni za koje dobro veće od onoga što uživa.

Nebeska rasvjetljenja i duhovne slasti struje duhom i srcem i u kratko vrijeme umnažaju u duši spoznaju i ljubav Božju. To i jest svrha radi koje duša prima ove milosti. Bog je iz nesabranog vanjskog svijeta pozivlje u mirnu unutrašnjost i hoće da se ona više negoli do sada bavi njime. A duša to čini nadasve rado. Uvijek i uvijek nanovo traži ona u nutrini svojega Boga i nema mira dok ga ponovno ne nađe.

U prvo vrijeme kako duša primi te nove milosti najprije ponekad, kasnije sve češće, a onda redovito, prelazi razmatranje u mistično motrenje, tako da duša gotovo više ne može razmatrati na običan način.

Dar razuma i dar mudrosti utječu na nju tako jako, i tako snažno je vuku k mirnoj spoznaji i k ljubavi Boga i božanskih stvari da joj postaje neobično teško odstraniti motrilački mir u Bogu i uspostaviti samostalno razmatranje ili samostalno pobuđivanje osjećaja ljubavi. Duh i srce prianjaju uz Boga i uza spoznate Božje istine takvom željom, takvim unutarnjim mirom i takvim oduševljenjem, da je slobodna volja gotovo nesposobna učiniti što drugo nego se potpuno, prividno ne radeći ništa, prepustiti unutrašnjem Božjem djelovanju.

Kod ove prividne nedjelatnosti duša nema nikakve želje da se poda bilo kakvim zemaljskim mislima ili osjećajima, pa niti besposlenom snatrenju. Naprotiv, ona hoće da spozna i ljubi samo božanske stvari. Ona hoće da sluša samo Boga i nikoga drugoga. Pravom strašću i požudom uživa duhovnu hranu koju joj Bog neposredno dijeli.

Ako se duša kod sata razmatranja, kod molitve ili inače, osjeti na opisani način povučena milošću u nutrinu i uzdignuta u tihu blizinu Božju, mora se ona i njezin vođa smiriti. Ona tada u

četvrt sata nauči više negoli kod višesatnog običnog razmatranja. Neka se sjeti Spasiteljevih riječi: »Marija je najbolji dio odabrala«. Ona se mora uvijek prepustiti Duhu Svetomu i ne treba joj nastaviti samostalno razmatranje dokle god unutarnje djelovanje traje. Ako ono nakon kratkog vremena prestane, tada treba da ponovno radi samostalno i da opet prihvati sustavno razmatranje.
Bog uvijek dijeli ove milosti samo za kratko vrijeme, na primjer za vrijeme razmatranja.
Ojačana njima, duša mora ispunjavati dužnosti svoga staleža i po mogućnosti hodati u prisutnosti Božjoj. Tako se priučava moliti bez prestanka.

Susret s Bogom u dubini duše – molitva smirenosti

U prednjem smo poglavlju vidjeli kako Gospodin pozivlje mističnu dušu iz buke vanjskog života, kako je vodi u nutrinu te joj tu daje donekle spoznati svoju nazočnost. On privodi njezin duh u mističnu sabranost, a njezino srce u mistični mir u sebi. Duša ga nešto pobliže poznaje iskustveno. Tako povećana spoznaja neizmjerne uzvišenosti i ljubavi proizvodi u duši bitnu promjenu na bolje u poniznosti i čežnji za Bogom. Pobuđena poniznost pruža joj spoznaju da ona sa svojim pogreškama i nesavršenostima još slabo pristaje Božjoj blizini koja joj je na dohvatu, i odmah u njoj proizvodi veću revnost da više negoli do sada teži za savršenošću.

Već na prvom stupnju asketskog života, na asketskom putu čišćenja, nastojala je izbrisati u sebi sve grijehe i nesavršenosti. Ali njezino oko tada još nije bilo kao sada izoštreno da vidi mnogobrojne male pogreške koje joj još uvijek smetaju.
Stoga žurno ustaje na novu borbu i, s debelim asketskim knjigama u ruci, proučava svoje stanje da otkloni svoje naopake nazore, i nagnuća, i navike i da se vježba u njima protivnim krepostima i navikama koje joj moraju postati trajnom svojinom.

Pri tom je pomaže Duh Sveti unutarnjim poukama i nadahnućima. Uz slobodno sudjelovanje čovjeka Duh Sveti je nastoji pripraviti i odgojiti više negoli do sada za osobni saobraćaj s Bogom. Što naime bude sličnija Bogu, to će se lakše moći s njime sjediniti. I ovdje vrijedi poslovica: Svatko traži sebi slična.

Aktivno čišćenje, pripravljanje i odgajanje što duša, potpomagana običnim milostima, sama podu- zima, ipak redovito nije dovoljno da se dublje prodre u mistično područje.
Stoga Bog pohađa čovjeka nekim pasivnim čišćenjem.

U duši je još uvijek duboko ukorijenjeno naopako sebeljublje, privezanost uz vlastito ja, privrženost starim nazorima, sklonostima, navikama predrasudama, samodopadnosti, častoljublju, udobnosti, lagodnosti, prijateljstvima i mnogim drugim stvarima koje se ne daju ljudskim sredstvima iščupati. A ipak toga mora nestati da mjesto toga Bog zavlada u svome stvoru. To on hoće.

Zato on primjenjuje oštrija sredstva. On pripušta da ljubljenu dušu stignu tjelesne i duševne patnje i pohodi svake vrste, duševna suhoća, nesreće da je đavao prethodno muči napastima i nekim mukama. Duša biva pred sobom i pred drugima ponižena, ugnjetena, utučena, izbrušena i prokušana u vatri, da ostavi sva vlastita naziranja i želje svaku privezanost na sebe, na ljude i na svijet; jednom riječju, da ostavi sve što nije Bog. Tako može lakše i tjesnije uz njega prionuti.
Bitno je kod svega toga da se duša, kod ove priprave, svome Bogu s ljubavlju posve predaje, da on s njome čini što hoće, da je učini takvom kakvom je želi imati. Na taj način on u njoj postaje gospodar.

Presretnima treba smatrati one u kojima je on to postao. Ipak on te patnje šalje svojoj djeci iz istinske ljubavi da ih usreći, Ta nadnaravna sreća leži duboko u duši i ne biva pogažena od naravnih patnja.

Iz gornjih napomena može čitatelj i čitateljica razumjeti da je pripravljanje duše i tijela za mistično jedinstvo oštrije vrsti. Nadnaravne radosti u druženju sa Svevišnjim jesu zaista velike. Ali su i na- ravne i nadnaravne patnje, koje su s njima povezane, tako velike da se ne preporučuje težiti za mističnim sjedinjenjem samo iz želje za radostima koje se očekuju. To neka zapamte oni koji nepozvani žele takve radosti i koji traže mistične milosti iz sklonosti za izvanrednim.

Mistične duše treba, pače, da budu spremne slijediti Spasitelja na pregorkom putu muka, u danom slučaju sve do smrti na križu. Pravoj ljubavi nije ništa teško. Bogu je ugodno ako mu i u teškim časovima rado služimo. A to možemo, ako pravo spoznamo nadnaravnu vrijednost naravnih patnja kad ih podnašamo njemu za ljubav.

Razmjerno kako se Bog duši na unutarnji način daje spoznati, tako u duši raste želja za njim. Ako su duša i njezin duhovni vođa nakon savjesnog ispitivanja utvrdili da je Duh Sveti sigurno uveo dušu u područje mistike tada ona smije mirno težiti naprijed na započetom putu.

Ne smije, dakako, težiti za viđenjima, nagovorima, ushitima i sličnim popratnim pojavama mističnog života. Ne smije ih niti moliti u Boga. Još manje ih smije vještački pobuđivati.

Ali, u svoj poniznosti i odanosti u Božju volju, smije prihvatiti svako spremanje koje se traži s njezine strane za postignuće višeg mističnog života. Ona se, pače, mora obilnijom uporabom sredstava milosti resiti božanskom ljepotom i božanskom se ljubavlju ispunjati, da božanski Ljubavnik u njoj ne nađe zapreke nego ugodno ukrašeno boravište, ako je pohodi više negoli do sada. Kad je izvršila sve što je rečeno, nije potrebno mirno iščekivati njegov pohod. Ona smije tražiti svog Boga. To on voli. Spasitelj i veli: »Tražite i naći ćete, kucajte i otvorit će vam se«.

Duša nastoji oko toga da se nauči sve više i više hodati u prisutnosti Boga koji u njoj prebiva, da bude u što življem druženju sa Svevišnjim. Živom vjerom sve više shvaća da je onaj koga ona tako srdačno ljubi stvarno uvijek uz nju, da sve čuje što govori i da je prati svuda kuda god pođe. Privikava se da tako bliskog Boga uvijek moli za pomoć ako je u nevolji, da traži u njega utjehe, ako je u žalosti, i da mu prikazuje tjelesne i duševne patnje što je danomice snalaze.

Svime time ona Boga časti. Sve to ostvaruje sve življi i sve tješnji saobraćaj između nje i Boga: isprva samo u živoj vjeri, kasnije putem mističkih doživljaja.

Što se duša više trudi oko unutarnjeg saobraćaja s Bogom, to više opaža nešto što joj je do tada bilo nepoznato. Sve više zapaža da je ona sama neobično duboka, da u njezinom dnu stanuje Bog. Sad, ako se ona potisne k svome Bogu a on je povuče k sebi u nutrinu, ona stupa na drugi stupanj mističnog života milosti. Ona nalazi Boga u najdubljoj svojoj nutrini.

Kako je već spomenuto, oni koji u tom nemaju iskustva ne mogu zamisliti kako Bog u njima stanuje a ipak im od godine do godine postaje mnogo bliži negoli je sada. Dva prijatelja ili dvije prijateljice mogu o tom stvoriti neki pojam. Što naime, češće u svojim razgovorima nađu da imaju jednaka mišljenja i načela, to se više duhovno među sobom približuju, to više nalaze sebe u drugom.

Na ovom stupnju razvoja duša, nadalje, sve više opaža da, kao što ima vanjska tjelesna osjetila tako posjeduje unutarnja mistična. Tražeći Boga i nehotice prenaša svoje težište od vanjskih osjetila na unutrašnja. Trudi se ne bi li kako unutrašnjim osjetilima dohvatila božanstvo.

Prema shvaćanju duše, Bog trajno prebiva u najdubljem njezinom dnu. Tako možemo i ovdje govoriti o težištu duše u kojem su njezina osjetila i njezine težnje najviše djelatne.

Ljudima ovoga svijeta koji teže za uživanjem težište duše leži u vanjskim stvarima; njihovi osjeti i težnje upravljeni su poglavito na to da gladuju, mirišu, kušaju i pipaju. Znanstveni radnik živi u prvom redu u djelatnosti svog duha, umjetnik u djelatnosti svoje mašte.

Ovdje moramo dobro naglasiti da je Bog čisti duh i da se zato onima koje ljubi najradije podaje na božanski način, čisto duhovno. Samo, na ovom stupnju razvoja, duše još ne mogu to primiti. Ovdje one doživljavaju božanske pohode na ljudski način koji odgovara njihovoj osobnosti. Stoga kod čitanja životopisa mistično obdarenih moramo imati dobro na pameti da iz njihovog opisivanja ne možemo doznati kako im se je Bog stvarno predavao, nego samo kako je usrećena duša osobno doživjela to Božje predanje. Možemo zamisliti kako ih sasvim zanese taj izvanredni neočekivani doživljaj, a osobito sigurna svijest: Bog me je stvarno pohodio.

Duša tada često opisuje svoja uzbuđenja uzvišenim izrazima koji dobro pristaju višim mističnim stupnjevima, te se ne smiju njezini izrazi shvatiti doslovno. Takvi opisi zadaju teoretskim mističarima velike poteškoće.

Praktički, mistici kod sve većeg približavanja k Bogu na drugom stupnju proživljavaju život milosti pun doživljaja koje nam teoretski mističari s pravom slikaju blještavim bojama.

Iz mistične sabranosti u Bogu proizlazi, na primjer, duševni muk slušanja, koji odgovara riječima Svetog pisma: »Slušat ću što govori u meni Gospodin Bog, jer on naviješta mir puku svome«.
Iz mističnog mira srca u Bogu slijedi otrgnuće srca od svake zemaljske ljubavi, nagnuće čitavog srca prema Bogu, neka nadnaravna bolest ljubavi, koja si daje oduška riječima: »Zaklinjem vas, kćeri jeruzalemske, ako nađete dragoga moga, što ćete mu reći? Da sam bolna od ljubavi«.

Ova bolest ljubavi nagoni dušu da revno je traži Boga, prema riječima Pjesme nad pjesmama: »Ustat ću dakle... tražiti koga ljubi duša moja«. Ali budući da duša još uvijek ne nalazi svog Boga kako želi, sve se više i više trudi da mu sve bolje i bolje dokaže svoju iskrenu ljubav povećanim žarom u njegovoj službi i preuzimanjem većih patnja njemu na čast. Jer »ljubav je jaka kao smrt«. Kao nagradu za to pojačava joj Bog ljubavnu žeđ, tako da vapi: »Kao što košuta žudi za izvor-vodom, tako duša moja čezne, Bože, za tobom«.

Ovi osjećaji mogu nastupiti najrazličitijim slijedom. Stoga se ne mogu smatrati stvarnim stupnjevima života.

Duševne moći prodiru sve više i više u nutrinu k Bogu i sve više čeznu da ga nađu. A Boga naći i uživati, za čovjeka je najviše uživanje. Stoga se takve duše neće više nikada i nikada smiriti dok ga ne nađu.

Tad Gospodin dade duši milost da ga u svojoj nutrini zaista nađe. Od radosti i udivljenja nad time ona pada u ushit. Ovaj se doživljaj može nazvati susretom Boga u tami. Jer kad se duša nakon kratkog vremena probudi iz ushita te se povrati k svojoj vanjskoj svijesti, ona više ne zna pojedinosti svog susreta.

Ipak joj činjenica da je stvarno bila kod Boga i Bog kod nje jest i ostaje tako čvrsto usječena u duši da ona ni časka o tom ne sumnja niti joj tko može to uvjerenje pobiti. Ona je presretna što je svog Boga napokon našla.

U svom duhu i srcu opaža, k tome, trajne nadnaravne učinke koje joj je Svevišnji ostavio kao dar svoje ljubavi. Mnogi usrećeni sad misle da su stigli do cilja svih mističnih težnja. Njihovo je srce zadovoljeno. Budući iz iskustva ne poznaju viših mističnih milosti, označuju ovaj susret s Bogom najuzvišenijim mističnim izrazima što su ih čuli ili čitali. Među ostalim kažu da je duša nestala u Bogu, da se je najtjesnije sjedinila s Bogom, da se je u Bogu potpuno preobrazila, da je postala božanskom. Neki, pače, nazivlju ovaj susret mističnim zarukama ili mističnim vjenčanjem, premda se nije desilo ništa od toga.

Stoga treba mirno uzeti da gornji izrazi očituju samo dojam što ga je ushit ostavio, tako da usrećene duše tim izrazima opisuju samo gore označeni, a ne neki novi trajni stupanj molitve.
Susret s Bogom u ushitu, uživanje Boga uz gubitak vanjske svijesti, izgubiti se u Bogu jesu velike milosti koje duši donose mnoge učinke. Ipak one još nisu svakog truda vrijedan mistični ideal, kako bi se moglo misliti čitajući neke mistike. U dva slijedeća poglavlja vidjet ćemo, dapače, da se oni koji su postigli oba rečena stupnja više ne gube u Bogu nego da na sate i sate unutarnjim načinom saobraćaju s Ocem, Sinom i Duhom Svetim usred vanjskog života u svome zvanju. Uz trajnu jasnu svijest žive oni zajedno s Trojedinim Bogom onim nadnaravnim životom kojim on u njima i s njima hoće da živi.

To je cilj do kojeg Bog želi dovesti sve ljude, najuzvišeniji ideal prema kojemu svi moraju uredno težiti. To bi moralo biti pravilo. Traženje Boga i susret s njim, što smo mi uzeli kao jedan stupanj razvoja, neki mistici dijele u više stupnjeva. Oni, naime, ta i druga stanja molitve koja mogu nastupiti u posve različitom slijedu, shvaćaju kao tolike nove stupnjeve.

Ali takvo shvaćanje, kako je već rečeno, nije zgodno, jer duši daje priliku da odviše svraća pažnju na manje važne promjene. Pri tom smetne s očiju plan Božjeg vodstva, koji je ipak najvažniji.

Dosad je duša općila samo s božanstvom, a da se nije mistično susrela s pojedinim božanskim osobama. Ona doista može s Ocem, Sinom i Duhom Svetim saobraćati živom vjerom u njihovu prisutnost. Ali joj se oni ne predaju pojedinačno, kako ćemo vidjeti u daljnjim poglavljima. Tu novu mističnu milost treba cijeniti mnogo više negoli mistični susret s Bogom. O tom više u slijedećim poglavljima.

Mistično prijateljstvo sa spasiteljem – molitva sjedinjenja

Prije negoli uđe u mistično područje, duša se u saobraćaju s Bogom nalazi na neki način u tamnoj noći. Tek naporno se može postaviti nešto malo u njegovu prisutnost činom vjere.
Kad je pak uvedena u mistično područje, zapaža uz slabo duhovno osvjetljenje prvih dvaju mističnih stupnjeva, najprije malo a onda sve stvarnije, Božju prisutnost te joj se raduje.

Kako druženje s Bogom uzima većeg maha, tako raste i čežnja za saobraćajem s pojedinim Božanskim Osobama. Već se je duša u molitvi često i mnogo obraćala Ocu, Sinu i Duhu Svetomu da im se kao božanskim Osobama pokloni, da im se moli, da im se zahvali i slično. Ali nijednu joj do sada nije bilo dano naći onako kako je mistički našla Božanstvo.

Razumljivo je da duša u molitvi čezne napose za Spasiteljem, da osobno saobraća s njime, da mu zahvali na mnogome što je za nju učinio i pretrpio. Ali, osim u svetoj pričesti, ona ga ne nalazi. Ipak duša, raspaljena ljubavlju, ne miruje i čezne za njim. Moleći, radeći, osobito trpeći za njega, hoće da mu dođe blizu, pod njegov pogled, na njegovo Srce.

Ali ona ga ne nalazi, kako želi. Između njega i nje postoji nešto što ona ne može ukloniti. Za vrijeme bezutješnosti to je kao santa leda koja je obuhvaća, a za vrijeme utjehe kao veo magle kroz koji više ili manje prodire svijetlo božansko sunce.

Ona se protiv tih zapreka osjeća posve nemoćnom, dok je jednog dana Spasitelj u nutrini ne iznenadi udovolji joj posve rado želji koju joj je sam udahnuo, te je uvede u treći stupanj mističnog života milosti.

Promotrimo kako Spasitelj u tom slučaju saobraća, na primjer, s jednom dušom koja je velika štovateljica presvetog Oltarskog Sakramenta.

Nakon pričesti zadrži se ona neko vrijeme u crkvi. Izmoli zahvalnu molitvu. Služba Božja je pri kraju, vjernici napuštaju hram. Treba li da i ona ide? Ona ne može, nešto je zadržava. Ima vremena da još ostane. Ostaje i otvara molitvenik, ali ni tako ne može moliti. Hvata se krunice, ali ni tako ne ide. Duh i srce zahvati milost mističnog motrenja, ali se ne zna od koga milost dolazi.
Tada nehotice upravi svoje oči k oltaru. Tamo u svetohraništu je Spasitelj. Ona tu misao najednom poveze s mišlju o osobnom dodiru sa Spasiteljem, kao još nikada do sada. Ona osjeća da je on drži. Ona je posve kod njega svojim mislima, svojim ljubećim srcem. Čini se da je nestalo daljine do svetohraništa. Ona želi da na vanjštini ne bude ništa poremećeno. Zato podupire lice rukama. Već je često čeznula za Spasiteljem da mu se posve razotkrije. Ali još ga nije nikad ovako našla kao sada najednom. Osjeća se presretnom što mu je tako blizu. Mnogo joj je toga na srcu. Toliko toga imaju oni reći jedno drugome. Ali nitko ne govori. Oboje šuti. Ona osjeća da ova usrećujuća, često oduža šutnja govori više nego mnoge riječi. Oni se tako dobro razumiju!

Najednom se prene. Pogleda na sat i vidi da je vrijeme polaska. Brzo ustaje, baci još jedan pogled duboke zahvalnosti na svetohranište i požuri dalje, a uz to još osuši i vlažne oči da joj ne izdaju tihu unutarnju sreću.

Čitatelj će, kad točnije promotri pojedinosti doživljaja, lako opaziti da se ovaj pohod veoma razlikuje od duhovnih utjeha i unutarnjih nadahnuća, što ih mnogi pobožni kršćani često primaju kod svete pričesti.

Uzmimo jedan drugi primjer, koji će ujedno pružiti čitatelju jedan veoma jasan primjer posredno-imaginativnog viđenja. Neka duša je dosad na osobiti način ljubila i častila Mariju. U svojoj velikoj čežnji za Spasiteljem zaklinje ona svoju nebesku Majku za njezin zagovor u ovoj stvari, te je od nje i uslišana.

Usrećena duša bila je već primila mistične milosti obaju prvih stupnjeva te je već mnogo mjeseci čeznula da osobno sa Spasiteljem saobraća.

Tad je zahvati jedne večeri u njezinoj tamnoj sobi takva čežnja za Spasiteljem i takvo pouzdanje u Marijinu pomoć u ovoj stvari da se, ponukana nekom nutarnjom pobudom, baci na koljena neposredno pred sobnim zidom, te zaklinjaše: »Nebeska moja Majko! Kad bi dijete ovako zaklinjalo svoju zemaljsku majku da mu podijeli neku milost koju mu ona lako može podijeliti, kao što sam te ja često molio da me povedeš k Spasitelju, sigurno bi ta zemaljska majka uslišila svoje dijete«.

Jedva što je duša ovo izrekla, ugleda pri zatvorenim očima u svojoj mašti Mariju gdje u naravnoj veličini stoji pred sobom. Neko unutarnje rasvjetljenje kaza joj da je to Marija. Na pomisao da ju je ona stvarno na taj način došla pohoditi zato da joj pomogne, zahvati je silna radost. Ali tad se prene li pomisli: Kako tu Marija može stajati? Ta tu je sobni zid! Treba da samo pružiš ruku da se o tom uvjeriš. Izgled, oblik ni boja zida se nisu vidjeli. Ali je ipak zid bio tu, i to tako sigurno da je pipanje rukom bilo besmisleno. Tada radost nad pohodom premaši sve druge misli.
Ona se podigne i ugleda svojom maštom pokraj sebe Spasitelja u naravnoj veličini. Podupre se rukama, a on je prihvati na svoje ruke. I najednom iščeznu sve slike mašte. Ništa nije bilo rečeno.

Duša je neprekidno ostala pri punoj svijesti.

Duhovno veselje i uvjerenje da je, konačno, našla Spasitelja bijahu tako veliki da usrećena duša ostatak večeri nije mogla ništa raditi od duhovne opojenosti.

Pokušajmo ovaj doživljaj mistički objasniti. Isus i Marija sigurno nisu tijelom s neba sašli da pohode dušu. Razloge za to naveli smo u pogl. 4. II odsjeka. Oni nisu sve ni mašti neposredno utisnuli. Inače bi bile slike mašte jasnije i bistrije. Zato držimo ispravnim slijedeće shvaćanje:
Budući da su kod duše o kojoj je ovdje govor bili ispunjeni svi uvjeti potrebiti za uvođenje u viši mistični stupanj, Spasitelj i Blažena Djevica zaklju- čiše da udovolje njezinoj čežnji i molbi. , x Rafi toga su malo po malo razumu usrećene duše udahnuli misli koje smo maločas prije upoznali, naime: Marija pohađa dušu da joj ispuni molbu i stoji neposredno pred njom. Marija predaje dušu Spasitelju. Spasitelj se rado daje naći duši na opisani način.

Ali budući da duša još ne bijaše tako savršena da bi mogla ove duhovne misli shvatiti bez pomoći mašte, pomogli su i maštu usrećene osobe, da ona prema svojoj naravi i zadaći slikama dovede k svijesti one misli koje je razum primio.

Tako, dakle, Isus, Marija i usrećena duša zajedno stvaraju u njezinom razumu i mašti doživljaj koji duši pruža izvanredno veliku i izvan svake sumnje uzdignutu utjehu.
Sto se tiče udaljenosti, to je svejedno uzeti da su Isus i Marija izvršili svoj utjecaj s neba ili da su se radi toga približili duši. Kod takvih božanskih utjecaja udaljenosti ne znače ništa.

Već smo spomenuli, u zadnjem poglavlju II odsjeka, da kod posredno-imaginativnih viđenja, koja
nisu drugo nego slikovito podavanje misli u mašti, duša ništa drugo ne vidi osim tih misli. Tako usrećena duša u gornjem doživljaju nije vidjela Isusu i Mariji crte lica, ni boju njihova odijela i slično. Duša je mogla shvatiti cio doživljaj a da ne primi saopćenja o tim pojedinostima. Budući da razum nije o tom primio nikakve ideje, nije mogla ni mašta predočiti nikakve odgovarajuće slike. Isus i Marija nisu progovorili niti jedne riječi. Za opisani pohod to nije bilo ni potrebno. Duša je putem duhovnog rasvjetljenja znala posve izvjesno da su osobe koje su je pohodile bile Isus i Marija.

Usrećenik mora sada dugo, možda mnoge mjesece, čekati dok ga Spasitelj po drugi put na sličan način ne pohodi. Ostane li duša vjerna, dolazi on sve češće.
Osobito rado pohađa Spasitelj dušu, kad ona razmatra njegovu muku. Uzmimo za to slijedeći primjer.

Duša u molitvi na nekom samotnom mjestu baci se na koljena da obavi razmatranje o Spasiteljevim mukama u Maslinskom vrtu. Kako nitko ne može na naravni način o nečem promišljati bez slike u mašti, tako duša nehotice stvori u svojoj mašti sliku Spasitelja u mukama kako, prema opisu Svetog pisma, u vrtu oboren na koljena moli i kako se u svojoj tjeskobi znoji krvavim znojem. Tom se je slikom bavila u svojoj nutrini. Pri tom je znala vrlo dobro da ova slika nije Spasitelj, ali je znala i to da je on kao Bog prisutan svagdje, dakle i tu. Stoga se klanjala svom prisutnom Bogu, dok ga je uz pomoć slike u mašti promatrala, sažaljivala i nastojala utješiti u njegovim mukama. Duh i srce su shvatili događaj jasno i sa žarom, tako da duša potpuno zaposlena u svojoj nutrini kroz kratko vrijeme više nije mislila na ništa drugo nego na Spasitelja koji je pred 1900 godina bio u mukama u Maslinskom vrtu. Sve to ona radi pomoću običnih milosti ili, još lakše, u stanju mistične sabranosti i mira, milosti koje je ona već ranije primila.
Dosad još nije opazila kakvo Spasiteljevo sudjelovanje kod slike u mašti. Slika se drži još uvijek posve pasivno. Ona sve vidi samo kao u slici koju je sama pobudila.

Tad je najednom zahvati na neobičan način jasna i neobična spoznaja i usrećujući osjećaj da je sam Otkupitelj u nutrini kod nje, i to ondje gdje je prije bila njegova slika. Ona je već jednako vjerovala da je on kao Bog tu prisutan, jer Crkva naučava Božju posvudašnjost. Ali sada ona znade i iz iskustva da je on u njoj prisutan i da je dao da ga ona nađe.

Ljudi veoma žive mašte mogu se lako prenijeti u prisutnost drugoga. Ali ova duša odmah upoznaje da ovo što ona sada doživljava nije njezino vlastito djelo. Izvan svake sumnje znade sigurno da je Spasitelj svojim božanstvom začas na neobičan unutarnji način kod nje, da s njom duhovno saobraća.

Presretna da ga ima tako blizu, odmah se k njemu obraća. Ali, budući da još ne može saobraćati s njime čisto razumski, ta dva duha, Spasitelj i ona, među sobom saobraćaju uz pomoć mašte usrećene duše. Pomoću predodžbene moći u duši nastavljaju svoj saobraćaj u Maslinskom vrtu. Duša je presretna što može, kao prijatelj prijatelja, tješiti svog Otkupitelja u njegovim mukama.

Od sada se osobe u predodžbi mašte ne čine više kao naslikane, kako to biva u razmatranju, nego poprimaju pokretljive tjelesne oblike. Jer, premda je Spasitelj samo kao Bog prisutan, ipak ga duša predstavlja kao Bogočovjeka, budući da u svojoj mašti ne može imati predodžbe o božanskome duhu.

Božanska je ljubav magnet koji je Boga i dušu međusobno privukao i za kratak čas sjedinio. Iako ovo sjedinjenje traje samo nekoliko časaka, ipak ostavlja u duši velik utisak i velike unutarnje milosti koje joj Spasitelj poklanja. Usrećena se duša dugo sjeća ovog časa, jednog od najsretnijih u svom dosadašnjem životu.

Ako Spasitelj osobno pohodi dušu, kako smo na nekoliko primjera vidjeli, daje joj time na znanje da je on sa svoje strane pripravan stupiti u tješnje odnose s njome, s njome češće saobraćati i sklopiti mistično prijateljstvo. Jednog dana reče jednoj takvoj duši: »Mi ćemo biti prijatelji: ja tvoj prijatelj, a ti moj!«.

Daljnji razvoj mističnog prijateljstva, trećeg stupnja mističnog života, koji je sad nastupio, mnogo ovisi o duši.

Bog je neizmjerno dobar i on uvijek želi da sva njegova djeca mogu biti sretna. On zna koliko nama vrijedi njegovo prijateljstvo. Stoga on rado pomaže duši da odstrani sve zapreke i da upotrijebi sva sredstva za još daljnji napredak u prijateljstvu s njime.

Poglavita sredstva da se pribavi naklonost Isusova Srca jesu: potpuno predanje čitavog čovjeka Bogu, iskrena poniznost i bezuvjetna čistoća srca, samoprijegorno i požrtvovno nastojanje oko časti Božje i oko spasa duša kao i razmišljanje puno ljubavi o životu i mukama Spasiteljevim.
Držimo se, dragi čitatelju i čitateljice, uvijek nevrijednima izvanrednih Božjih milosti. Usprkos tome, uvijek i u svim okolnostima posvetimo glavnu pažnju tome da držimo daleko od sebe sve što bi moglo rastužiti Spasitelja, a činimo koliko je moguće više ono što ga razveseljuje. U osjećaju svog ništavila bacimo mu se k nogama. Tada će se i on prikloniti k naima i možda će nas privući k sebi na svoje Srce. Ali i tad se još moramo pred njim poniziti u punom osjećaju svoje nevrijednosti.
Molimo ga da dopusti da iskustveno procijenimo veličinu njegove ljubavi, da se tom slatkom spoznajom naše malodušno srce uspali na herojsku ljubav. Recimo mu, ako možemo iskreno reći, da nas ništa na zemlji osim njega ne veseli i da bez njegove ljubavi ne možemo živjeti. Premda ga nismo dostojni posjedovati, niti imamo na nj kakvog prava, neka nam se ipak poda već na zemlji iz čiste ljubavi.

Što se savršenije duša uživi u ove misli, što se podatnije dade voditi od Duha Svetoga u ovom razdoblju, što bolje sudjeluje s primljenim Božjim milostima, to njezin unutarnji život postaje ljepši i dostojniji ljubavi.

Unutrašnji mistični saobraćaj neprestano raste. Unutrašnji Božji pohodi postaju sve jasniji, jer Bog duši daje da uvijek sve jasnije upoznaje njegovu ljepotu i ljubav. Pohodi postaju također sve dublji te osvjetljavaju u duši sve veći i dublji utisak.

Spasitelj je osobito dobar onima koji iskazuju veliko štovanje njegovoj muci i presvetom Oltarskom Sakramentu, koji često razmišljaju kako je on uzeo svoje patnje na sebe dragovoljno i u preobilnoj mjeri iz ljubavi prema nama te promišljaju da on u svetohraništu čeka na nas i da se želi

često, ako je moguće svaki dan, k nama svratiti da nas sve više i više preobrazi, da postane s nama jedno, koliko na ovoj zemlji duša može biti jedno s njime“. (*Mistični život milosti II pog 1-5*)

DODATCI ZA PETE ODAJE:

Vidi uvodnu napomenu o značenju dodataka pojedenih odaja skripte:

DODATCI ZA PETE ODAJE:

1. Klasični i praktični katolički nauk o dinamikama iskustva ulivene kontemplacije

Jeronim Jaegen koji je i sam proživio duhovni i mistični život do najviših stupnjeva u svom djelu *Mistični život milosti*, ovako piše“:

Razvoj mističnog života milosti

Kao što su asketičari postavili ljestvicu stupnjeva kod težnja za savršenstvom, tako i mističari razlikuju puteve koji vode uz brdo mističnog života, u čijem broju i nazivima još nema jedinstvenosti.

Sveta Terezi ja u svom djelu Zamak duše razlikuje četiri mistična stupnja, što ih ona nazivlje stanovima Božjim u duši, naime: molitva mira ili sabranosti, potpuno sjedinjenje, ushiti i duhovno vjenčanje.

Scaramelli nabraja dvanaest stupnjeva.

Već smo spomenuli (II odsjek, pogl. 3.) da se većina mistično obdarenih, prema mišljenju priznatih mističara, ne uspinje preko prvog stupnja, jer se ne uzdižu do većih žrtava koje se za to traže. Ali da se olakša uspinjanje sve na više, dijele se manje proživljeni stupnjevi na više podstupnjeva i razna se stanja molitve promatraju kao posebni stupnjevi, kako vidimo kod Scaramellija.

No nije preporučljivo uvoditi tako mnoge umjetne stupnjeve, jer će to dušama biti prigoda da dadu odveć veliku pažnju nevažnim promjenama kod molitve. Kod tih se rasprava također polaže odveć važnosti na to koje djelovanje mistične milosti proizvode u duši, dok bi trebalo da ostane mjerodavno koje je djelovanje Božje.

Prema onom što se reklo o biti mističnog života, njegov se porast sastoji u tom da duša sve češće nalazi Gospodina Boga i da sve jasnije, duhovnije, tješnje saobraća s njime. Bog je upravo hoće da dovede do sve veće spoznaje i ljubavi prema sebi. Svrha mu je što moguće tjesnije jedinstvo ljubavi duše s Bogom koji joj se predaje.

Prema tome razlikujemo na ljestvici mističnog života šest stupnjeva.

Ovdje moramo napomenuti slijedeće: Bog se predaje duši u sve većoj mjeri na svoj način. Čovjek pak mora to rastuće Božje darivanje prevesti u ljudske pojmove da ga drugi mogu razumjeti.

Isprva saobraća mistična duša s Božanstvom, a da ne zamjećuje nijedne Božanske Osobe kao takve Prije nego Spasitelj, Druga Božanska Osoba sklopi prijateljstvo s dušom, približava se Bog sve više svome stvoru. Ovdje imamo dva stupnja: sabranost duha i mir srca u Bogu, te susret Boga u dubini duše.

Najviši pojmovi ljudske ljubavi i predanja jesu prijateljstvo, zaruke i vjenčanje. Mistici ih prenose na mistični život.

No budući da sjedinjenje između Boga i duše može biti još mnogo tješnje negoli između muža i žene, novi pojmovi izmiču našim ljudskim predodžbama. Zato osim tri stupnja: prijateljstva, zaruka i vjenčanja — koja skupa s dva spomenuta čine pet stupnjeva — još kao šesti stupanj razlikujemo jedinstvo s Bogom u kojem Svevišnji postizava potpuno gospodstvo nad dušom, a ona još živi samo uzvišenim životom kojim on hoće da živi u njoj i s njome.

U svemu, dakle, imamo šest stupnjeva.

Na prvom stupnju saobraća s dušom poglavito Duh Sveti, Božja Ljubav, ali tako da se Treća Osoba ne zamjećuje kao takva. O tome rade dva slijedeća poglavlja. Tu ćemo upoznati znakove koji

duši i njezinom duhovnom vođi pokazuju da li je Duh Sveti čovjeka uveo u područje mistike ili ne. Posvetnom je, naime, milošću čovjek podignut iznad sve stvorene naravi, te on u stanovitom smislu učestvuje u božanskoj naravi. S porastom milosti Duh Sveti, djelitelj milosti, uzima priliku da se sve više i više u nama nastani i da nas prožme. Mi sami postajemo sve više i više sposobni da s njime saobraćamo i da se uživimo u njegovu božansku ljubav. To se sve može zbivati na putu askeze pomoću božanskih rasvjetljenja i nadahnuća. — U mističnom životu zbiva se to na savršeniji način koji je duši jasnije u svijesti. Duh Sveti je kod uvođenja u mistični život uzeo vodstvo duše na poseban način u svoje ruke. Stoga joj već na prvom stupnju daje znati više negoli do sada da je on želi na unutarnji način voditi. On nastoji da je izvede iz buke vanjskih osjetila tako daleko koliko to dopušta vršenje staleških dužnosti, da je tako povuče više u se, u njezinu nutrinu. On hoće da joj sabere duh i smiri srce.

Kad je to postignuto, on joj napominje i pokazuje da treba i na koji način treba da u svojoj nutrini sve više traži svog Boga. Tako je vodi na drugi stupanj. Duša u svojoj nutrini čezne za Bogom. On je zove. Tako dva duha postaju sve bliži i bliži jedan drugome.

Tko u tom nema iskustva ne shvaća kako se može biti Bogu tako blizu, a ipak tako daleko da se k njemu dolazi od mjeseca do mjeseca, od godine do godine sve bliže i bliže. Ovdje nemamo posla s ljudskim nego s božanskim pojmovima.

Spoznaja i ljubav rastu kod traženja Boga na drugom stupnju uvijek sve više. Stoga mnogi mistici ovaj stupanj dijele u više podrazdijela. Ali mi držimo da to nije nužno, kako ćemo još vidjeti u 3. poglavlju.

Kad se duša na drugom stupnju bitno približi Bogu, počinju tri Božanske Osobe pojedinačno otkrivati svoju prisutnost. To je nova mistična milost.

Duh Sveti, naime, nastoji u prvom redu dovesti dušu u naročitu vezu s utjelovljenim Sinom Božjim. On je na to pripravlja i na trećem stupnju vodi je k Spasitelju. Neprestano je rasvjetljuje i jača da bi postigla uvijek sve tješnje prijateljstvo sa Spasiteljem, a na slijedeća dva stupnja da postigne mistične zaruke, odnosno mistično vjenčanje s njime.

Kad se, konačno, Spasitelj na šestom stupnju, u drugom razdoblju mističnog vjenčanja, na neki osobit način trajno nastani u duši, tada on kao mistični Zaručnik vodi svoju mističnu zaručnicu k svome nebeskom Ocu.

On se već na zemlji skupa s njome nastanjuje kod nebeskog Oca, a nebeski Otac kod njih. Duša već ne živi svojim starim životom, nego s Trojedinim Bogom živi božanskim životom, kao što on hoće da živi u njoj i s njome u uzvišenom mističnom sjedinjenju svog božanstva s njezinim čovječanstvom.

To je u glavnim crtama tok mističnog života milosti.

Nebitna su ovdje — kako je već rečeno — sredstva kojima se Bog i duša služe da omoguće ovaj saobraćaj, kao i vanjske posljedice koje se kod ovog božansko-ljudskog saobraćaja pojavljuju. Naravno, u pojedinim momentima neće zbog ljudskih slabosti pomanjkati sredstva, a niti će se izbjeći posljedice ljudskih slabosti.

Bog kao duh teži za čisto duhovnim saobraćajem. To isto treba da želi i duša. Zato ona mora ta sredstva, to jest viđenja i nagovore što se zamjećuju vanjskim osjetilima i maštom, ne samo ne tražiti nego čim prije ukloniti, i to u tolikoj mjeri ukoliko — uzdižući se od stupnja do stupnja — može biti bez sredstava koja su joj prije bila potrebna.

Na najvišem stupnju jedinstva s Bogom razumski saobraćaj, kako je već rečeno, postaje pravilom. Suradnja vanjskih osjetila ovdje redovno otpada; mašta je rjeđe djelatna, a ushiti se još dešavaju veoma rijetko.

Motrenje (ili kontemplacija) općenito

Motrenje ima veliku važnost u mistici. Stoga se treba na njem nešto zaustaviti da se svladaju mnoga razilaženja i nejasnoće.

Mnogi, naime, pod motrenjem razumiju općenito život molitve. Tako imamo u svako doba Redova koji su poglavito djelatni, zatim Redova jednostavno djelatnih te, konačno, onih koji su poglavito posvećeni molitvi, a zovu se motrilački, kontemplativni Redovi.
Drugi mistici razumiju pod motrenjem čitav mistični život milosti.
Sveti Augustin nazivlje motrenjem »prijatno divljenje nekoj jasnoj istini«.
Sveti Bernard kaže: »Motrilački pogled je slaganje našeg razuma s nekom božanskom istinom, obasjano nekom jasnom svjetlošću tako da je duh potpuno privezan uz predmet i neodrešivo ovisi o njemu«.

Sveti Ivan od Križa objašnjava: Motrenje je smiren pogled pun ljubavi na Boga«.

Sveti Franjo Saleški se izražava:«Motrenje nije drugo nego jednostavna i puna ljubavi pozornost duha prema božanskim stvarima, koju je lako razumjeti kad je usporedimo s razmatranjem«.

Uđimo u neke pojedinosti.

Mnogi duhovni učitelji razlikuju dvije glavne vrsti motrenja: stečeno, koje pripada području askeze, i uliveno, koje se ubraja u mistiku.

Radi veće jasnoće preporučuje se prvo nazivati asketskim, a drugo mističnim motrenjem, a kod toga mistično motrenje ograničiti na dva najniža stupnja mističnog života. Gore, naime, navedene i mnoge druge definicije više pristaju ovim nižim negoli višim stupnjevima mističnog života milosti. Stoga nije uputno nazivati motrenjem cijeli mistični život milosti.

Važno je da čitatelj stvori što jasniji pojam motrenja. U tu svrhu kušat ćemo pokazati na koji se način stečeno asketsko i uliveno mistično motrenje razvija iz razmatranja.
Duše koje vode revan duhovni život redovito obavljaju razmatranje na stanovite načine koji su opisani u asketskim knjigama.

U skladu s predmetom molitve razum vodi svoja razmišljanja, srce se uzdiže u molitvi i u osjećajima ljubavi, a volja stvara odluke da će provesti ono sto je duša u razmatranju upoznala kao dobro i vrijedno nasljedovanja. Tako su duh, srce i volja djelatni sve do svršetka molitve. K tomu može nastupiti nešto drugo negoli je u molitvi dano.

Uzmimo slijedeći primjer. Duša sklona unutarnjem životu molitve obavlja razmatranje, kod kojeg se lako desi da je se jedna točka doimlje više od drugih. Dogodi joj se nešto slično kao posjetiocu zbirke slika. Odmjerenim korakom ide ispred pojedinih slika i promatra ih sa stanovitim zanimanjem dok nehotice ne zastane pred slikom koja ga se osobito dojmila. Pozorno promatra jedan dio za drugim. Njegovo udivljenje nad ljepotom slike sve više i više raste. Oduševljeno se predaje užitku promatranja i za nekoliko časaka zaboravlja svoju okolinu. Za neko mu vrijeme ne treba ići dalje.

Duša, na primjer, razmatra muku Isusovu. Pamćenje, mašta i razum marljivo rade da stvore što življu predodžbu prizora muke o kojem se radi. Srce pobuđuje živa čuvstva susjećanja, ljubavi i zahvalnosti. Tako se stvara u duhu onoga koji razmatra slika Spasitelja u mukama. Kod toga djeluju vanjske i unutarnje duševne kreposti koje su stečene dugotrajnom duhovnom borbom, a na prvom mjestu ljubav prema Bogu, koja utječe na razmatranje tako da se duša ništa ne zbunjuje. Ona je potpuno kod svog predmeta. Nehotice se zadrži duže vremena kod kojeg prizora muke. Neprekinutim duševnim pogledom promatra prizor, srce se u njem oduševljava trajnim predanjam i zadržava se tako duže vremena. Nije joj potrebno razmatrati daljnje točke.

Osobnim marom uz pomoć redovite milosti prešla je redovna molitva u stanje koje se nazivlje stečenim asketskim motrenjem. Svatko smije težiti za njim i moliti ga u Boga, jer je ono redovito bolje negoli obično razmatranje. Ono još potpuno pripada askezi, ne mistici.

Kad stečeno asketsko motrenje usporedimo s ulivenim, mističnim, upoznat ćemo značajne razlike. Stečeno motrenje može se postići dugim vježbanjem u razmatranju uz pomoć obične, svakom pristupačne milosti Božje. Ono nastupa samo za vrijeme razmatranja ili slične unutarnje molitve i odnosi se samo na predmet o kojem se upravo razmatra, pa je dakle posljedica vlastite djelatnosti.

Uliveno se, naprotiv, motrenje ne može postići vlastitim naporom. Ono uvijek nastupa uz naročit zahvat Božji, kojim je duša privučena k Bogu, te ga u stanovitoj mjeri nalazi i na neko

vrijeme ne može se odalečiti od njega. Nadalje, ono može nastupiti ne samo za vrijeme molitve nego i u svako drugo vrijeme, kako Bog usthjedne. Sadržaj motrenja, konačno, ne ovisi nužno o razmatranju koje se, možda, prije obavljalo, nego samo o djelovanju Božjem.
Po čemu sad mogu duša i njezin duhovni vođa spoznati da li je Duh Sveti uveo dušu u područje mistike? To je jedno od najvažnijih pitanja mističnog života milosti.

To se - kako kažu duhovni učitelji - događa onda kad Bog duši, koja se je njegujući askezu dovoljno pripravila, udijeli milost mističnog motrenja na gore opisani način. Tada se jasno i sa sigurnošću ističu tri slijedeća znaka:

1. — Duša biva od Duha Svetoga tako snažno povučena k Bogu i k božanskim stvarima da se duh nekim jednostavnim zadivljenim pogledom sabere u Bogu, a srce se u Bogu smiri božanskim mirom.
2. — Ovo privlačenje k Bogu je tako veliko da je duša uz najbolju volju gotovo nesposobna da ga se otrese i da samostalno povede neko razmatranje.
3. — Duša kod svoje prividne nedjelotvornosti ne osjeća želju da se prepusti nekom naravnom miru ni zemaljskim mislima i zemaljskim užicima.

Smijemo li težiti za mističnim motrenjem? Smijemo li ga u Boga moliti?
Budući da uliveno motrenje spada u bitne mistične milosti, treba uvažiti sve što je već prije rečeno o sticanju mističnih milosti.

Mistično motrenje sadrži u sebi mnoge prednosti. Zato ga smijemo željeti i molitvom tražiti Kod toga, naravno, moramo biti dragovoljno sporazumni sa svime što će dragi Bog odrediti pa i s time da u danom slučaju on neće uslišiti naše molitve. Dokle god Gospodar milosti zasad ne udovoljava našoj težnji, moramo ostati spokojni i misliti da on ima opravdanih razloga što s nama tako postupa. Ako pak, usprkos duge i žarke čežnje za savršenstvom, ne postignemo mistično motrenje, moramo biti uvjereni da je tako bolje za naše spasenje

Možda dragi Bog predviđa naše grešno nesudjelovanje s tako velikim milostima te nam u svom milosrđu ne daje što ga mi u svojoj sljepoći molimo. Možda ima i drugih razloga.
Smijemo li u svojoj čežnji za Bogom, možda, nastojati da se vještački prenesemo u mistično stanje motrenja, sabranosti duha i mira srca?

To bi bilo porazno. Jer mistično stanje ima svoj smisao i svoju vrijednost ukoliko Bog djeluje na dušu. Bog joj se približuje u mističnom pohodu, da bi ga upoznala bolje negoli do sada i, na temelju povećane spoznaje njegove ljepote i ljubavi, da bi ga također više negoli do sada uzljubila. Stoga, ako duša hoće da sve to sama od sebe učini, brzo će osjetiti dosadu, snatrit će o zemaljskim stvarima i u vještačkoj besposlici gubit će vrijeme. Ili će joj se i đavao pridružiti i oponašat će Božja djela. Ona će sama držati da saobraća s Bogom, dok je đavao zadržava na svoj naopaki način.

Tko nerazborito teži za sličnim milostima lako povjeruje, kod duševne izmorenosti i pospanosti koja ga kod molitve obuzme, da se nalazi u stanju mistične sabranosti i mira. Samo što je takva besposlica s kojom ljubavnom mišlju prema Bogu i s s kojom osjećajnom slatkoćom u srcu vrlo daleko od mističnog motrenja.

Sveti Ivan od Križa kudi one duhovne vođe koji sile svoje pokornike da produžuju sa sustavnim razmatranjem i onda kad su, prema gore spomenutim znakovima, uvedeni u mistično motrenje. Razmatranja na koja smo obavezni dužnošću, naravno, čine iznimku.
Mora li, dakle, duhovni vođa čovjeku, koji je prema njegovom uvjerenju uveden u mistični život, to saopćiti?

Uvođenje u mistično područje je velika milost. Svaka je duša dužna sudjelovati s milostima primljenim od Boga. Zato mora i poznavati primljenu milost. Stoga ako je, zbog pomanjkanja iskustva,

Sveta Terezija u svojim spisima žali što isprva nije s primljenim mističnim milostima sudjelovala na pravi način, jer u ono doba ona nije pravo shvaćala stanje svoje duše, njezini joj ispovjednici nisu dali odgovarajuću pouku jer ni oni nisu dovoljno ili pravo razumjeli njezino duševno stanje. Duhovni vođa neka poučava dušu s potrebnim oprezom i suzdržijivošću. Neka potakne pokornika na poniznost i na vjerno sudjelovanje u pravcu primljene milosti. U danom

slučaju neka mu pruži i koju mističnu knjigu za daljnju pouku koja mu kod sadašnjeg stanja može koristiti, a ne može mu biti na štetu. Tada će se pokornik znati i jasnije izražavati.
Duhovni vođa mora dušu ispravno voditi i poučavati. Zato mu ona mora neprekidno pružati uvid u svoje stanje. Mora mu priznati ne samo zlo koje čini već i dobro koje prima. Bilo bi naopako iz poniznosti ne reći ispovjedniku neobične milosti što se od Boga primaju. Jer duhovni vođa treba da poučava i kontrolira i mistički obdarene duše.

Dragi Bog daje čovjeku koju mističnu milost najnižeg stupnja, ako ima namjeru na njega neobično djelovati.

On, na primjer, želi potresti i poučiti kojega grešnika. Ili hoće da nagradi dušu za koje junačko djelo učinjeno njemu za ljubav. Ili hoće da je ojača za buduće tjelesne ili duhovne patnje.
Ipak u puni mistični život uvodi Bog dušu samo po onim načelima koje smo naveli u 3. poglavlju I. odsjeka.

Opetovano smo uspoređivali težnju za kršćanskim savršenstvom s uspinjanjem na brdo. Kad se duša uspne dosta visoko te dobrim dijelom prođe put čišćenja i rasvjetljenja, kad je, dakle gotovo iskorijenila svoje grijehe, uresila se mnogim krepostima, trajno i odlučno se obratila Bogu te mu se punim povjerenjem predala, tad brzo dospije do mjesta gdje se od dosadašnjeg puta odvaja jedan drugi, strmiji puteljak koji kroz područje mistike vodi do vrha brda k mističkom savršenstvu.

Oni koji se uspinju ne vide taj drugi put ako ih Duh Sveti ne vodi na nj. Oni i dalje ostaju na putu askeze da i dalje teže za kršćanskim savršenstvom koje je svakome pristupačno, a sastoji se u što većoj sličnosti i u što tješnjem sjedinjenju čovjeka s Bogom.

Na mističnom se putu, pomoću unutarnjih mističnih Božjih utjecaja, vrši upriličivanje Bogu i sjedinjavanje s njime brže, savršenije i tješnje negoli na običnom putu.
Dragi Bog neće ove milosti dati nijednoj duši kojoj manjka samo jedan od slijedećih uvjeta:

1. — moraš biti u svemu kroz duhovnu borbu dovoljno pripravljen;
2. — Boga moraš istinski i od srca ljubiti;
3. — neobične milosti moraju biti korisne spasu tvoje duše, prema Božjem predviđanju;
4. — moraš biti iskreno i duboko ponizan i čist. Jer Bog u svoju blizinu pripušta samo one koji su ćudoredno posve čisti.

Većinom se ljudi drže boljima negoli jesu. Mnogi koji još ne stupaju ni putem čišćenja tvrde da već žarko ljube Boga pa stoga očekuju od njega osobitu naklonost. Takvi lako mogu privući pažnju sotone koji rado prilazi k duši kao anđeo svjetla da je zavede lažnim rasvjetljenjima i nagovorima. Ako takvi imaju još osobitu naklonost prema neobičnim milostima, oni upravo izazivlju đavla da oponaša Božje milosti. Budi, dakle, oprezan, dragi čitatelju i čitateljice! Ne taji svome ispovjedniku ništa neobično što se u tvojoj duši možda zbilo. Ako se tebi i čini da ti je sam Spasitelj zabranio išta reći ispovjedniku, ti mu upravo reci. Jer tada sigurno nije bio Spasitelj nego đavao koji te je na to nagovarao.

Po koja duša, koja je dosta napredovala u duhovnom životu te istinski i žarko ljubi Boga, neće primiti ove milosti, jer Gospodin predviđa da bi ova milost vršila loš utjecaj na dušu, osobito na njezinu poniznost. Takvi treba da se potpuno užive u volju Božju i da teže za sjedinjenjem s njime na nebu. Tamo ih čeka velika plaća.

Možda je glavni uvjet uz koji se Bog vezuje s dušom na vanredan način iskrena i duboko ukorijenjena poniznost. Zato mora duša, koliko god puta molila Boga za unutarnje sjedinjenje, u isto vrijeme pobuditi čin najiskrenije poniznosti i najunutarnijeg prezira prema sebi povezan s velikim poštovanjem Boga koji je neizmjerno visoko nad njome uzvišen. Tada, dok Bog ne udovoljava čežnju duše za njime, mora ona ostati spokojna i misliti da dragi Bog ima opravdane razloge što s njome tako postupa. Ona treba da i nadalje teži za sjedinjenjem s njime, i kod toga da potpuno njemu pripusti da li će toj težnji udovoljiti već za njezina života ili tek na smrti“. (*Mistični život milosti*, II 2)

Ulivena kontemplacija je jednostavni, čuvstveni i produljeni pogled na Boga ili na Božje stvari koji se odvija pod utjecajem Duha Svetoga i posebne milosti koja zahvaća dušu i utječe na nju tako da ona to proživljava više pasivno nego li aktivno.

BOŽJI UDIO U KONTEMPLACIJI

Bog ima glavni udio jer nas On jedini može povezati uza Se i staviti nas u pasivno stanje. Bog je Onaj koji poziva dušu na kontemplaciju. Jer po priznanju svih mistika je bitno dragovoljni, čisti Božji dar. To uči sv. Terezija: ona često zove tu molitvu nadnaravnom.

U svoj em drugom izvještaju o. A1varezu ona ovako tumači tu riječ: *'"Nadnaravnim zovemo ono, što se ne može postidi svojim radom i trudom pa stajalo to ne znam kakve muke. Što se pak ti dispozicije za to, da to se može, i to je bez: sumnje vrlo važno". (II izvješće)*

To nam ona još ljepša tumači li ovoj svojoj krasnoj usporedbi: "Jer Gospodin hoće, da ova ptičica uzlijeće od stupnja do stupnja, napokon je uzme to je metne u gnijezdo, da počine."

To je i nauka sv. Ivana od Križa. On razlikuje dvije metode jednu aktivnu, i drugu pasivnu; ova druga, naime pasivna, je baš kontemplacija, i to je metoda veli on - "gdje duša nema niti inicijative niti vlastite aktivnosti, Bog djeluje u njoj dok se ona drži pasivno". (U I, 13)

U kontemplaciji Bog djeluje posebno na što mističari zovu naj izvrsnijim dijelom duše, vrhuncem duše, vrhuncem volje ili intimnom dubinom duše. Pod tim imenima treba razumjeti ono što ima najuzvišenijeg u razumu i u volji. To je razum ali ne u koliko, on razumski djeluje, nego u koliko on prima istinu na prvi jednostavni pogled, pod utjecajem nebeskih darova Duha Svetoga razuma i mudrosti; to je volja u svom najjednostavnijem činu, koji se sastoji u tome, da ljubi i da uživa u božanskim stvarima.

To središte duše je izvor i samih tih sposobnosti volje i razuma. U njemu su te sposobnosti kao nešto jedno. Tamo vlada potpuni mir i savršena šutnja, jer nikada nijedna slika ne ože tamo doprijeti. U tom se središtu krije slika Božja u nama.

U tom središtu duše Bog izvodi na jedan put i spoznaju i ljubav**. Kontemplativna spoznaja nastaje afirmacijom ili negacijom.**

1. Prva**, kontemplativna afirmativna spoznaja (to znači da ima neki spoznajni sadržaj)** koja je jasna iako i dalje: ostaje jednako tamna živo djeluje na dušu, jer je eksperimentalne ili na neki način se može pozitivno kušati. Bog je može izvesti u nama na četiri osnovna načina!

a. Tako da svrati našu pažnju svijetlom svojih darova na jednu misao koju som već imali u sebi koja do sada nije na nas posebno djelovala. Tako na primjer znademo već od prije, da je Bog ljubav ali evo sada nas božansko svijetlo pomogne, da shvatimo i upravo osjetimo tu misao, tako jako, da nas ona posve prožme posve zaokupi.

b. Tako da iz dvije misli, koje smo već imali, pomoću istoga ulivenog svijetla stvorimo jedan zaključak koji nas posve osvoji. Tako na primjer iz istine da je Bog sve, a mi da nismo ništa, Duh Sveti nam daje, da shvatimo, da je poniznost za nas jedna nužna krepost: "Ja sam onaj, koji jesam, a Ti si onaj, koji nisi!

c. Tako da nam ulije neke misli, koje jer dolaze od Boga predstavljaju na savršeniji i jasniji način božanske stvari. To se događa kod nekih viđenja ili' objava.

d. Tako da Bog na neki trenutačni čas dade duši blaženo gledanje, kako to sv. Toma Akvinski tvrdi za Mojsija i za sv. Pavla a neki oci za Blaženu Djevicu Mariju.

2. Što se tiče spoznaje koju stječemo **kontemplativna spoznaja nastaje negacije** ona nam pokazuje transcendentalnost Božju (nadilaženje) i njemu nam pruža vrlo visoki pojam.

U vrhovnim mističnim iskustvima se redovito koristi izraz „neshvatljivo, neizrecivo“ kao način za iskazati nešto od toga iskustva kako bi se naglasila veličina doživljaja. Tako i u Svetom

pismu apostol Pavao poručuje: „Što oko nije vidjelo, što uho nije čulo, što čovjeku ne pada na pamet, to je Bog pripravio onima koji ga ljube“ (1 Kor 2,9)

Pogledajmo prije svega što sve podrazumijevamo pod izrazom božanska tama, koji je uzeo sv. Dionizije Areopagita

„Duša oslobođena osjetilnog i intelektualnog svijeta ulazi u tajanstvenu sferu svetog ne znana, i otklanjajući svaki znanstveni podatak gubi se onomu koga ne možemo vidjeti niti shvatiti. Ona je posve uronjena u tom predmetu i ne pripada ni sebi ni drugima. Sjedinjena sa nepoznatim naj izvrsnijim dijelom same sebe, potpuno se odriče znanja i crpi konačno, u tom apsolutno ne znanju neku spoznaju koju razum ne bi mogao niti znao steći“.

Da čovjek dođe do te kontemplacija, treba se dakle uzdići iznad osjetilne spoznaja Boga koje zadobiva sam razmišljanjem, indukcijom i apstrakcijom. I to možemo Boga zapazi samo s najfinijim dijelom intelekta. Ali Ga ovdje na zemlji ne možemo vidjeti direktno, preostaje nam samo to, da Ga dohvatimo putem negacije.

To tumači sv. Toma Akvinski još jasnije: "Od negacije do negacije duša se uspinje iznad najizvrsnijih stvorenja i sjedinjuje se s Bogom, koliko je samo to ovdje na zemlji moguće. Jer u svom sadašnjem živo nas razum nikada ne postiže to da vidi Božju bit, nego samo da upozna ono što ona nije. Jedinstvo se dakle našega duha s Bogom, - kakvo je moguće ovdje na zemlji – dovršuje kad spoznamo da Bog nadilazi najodličnije stvorove."

Sam pojam bitka, kako ga mi shvaćamo je vrlo nesavršen da ga pripisujemo Bogu. To je zapravo bitak, koji naš razum pripisuje Bogu nakon što je eliminirao svaki bitak, koji poznaje. Tada se on nalazi u božanskoj tami i baš u njoj stanuje Bog.

Pitamo se kako nam ta negativna intuicija može nešto osvijetliti o Bogu i na to možemo odgovoriti, da spoznavajući, ne doduše što Bog jest, nego spoznavajući što On nije dobivamo o Njemu jedan vrlo visoki pojam koji izvodi u višem dijelu duše duboki utisak Božje transcedentnosti i u isto vrijeme neizmjernu ljubav prema Onomu Bogu, čija se veličina i dobrota ne može ničim izraziti i koji jedini može ispuniti dušu. Takva nejasna i čuvstvena kontemplacija je dovoljna, izazove u duši, po utjecajem milosti, implicitne čine vjere, pouzdanja, ljubavi, dubokog poštovanja, koji ispunjaju cijelu dušu i bude u njoj općenito veliku radost.

Bog izvodi duši i neizrecivu ljubav na neki intuitivni način daje duši razumijeti da je On i to jedini On najveće dobro i privlači je tako jako i neodoljivo kao što magnet privuci željezo a da joj pri tome ne oduzima slobode. Tada duša žarko teži za Bogom, kao što teži za srećom, ali slobodno, jer joj taj pogled, iako taman - ne oduzima njezine slobode.

Tada, prema duša izlazi iz same sebe, da posve preda Bogu, i da se izgubi u bezdanu vječne ljubavi. I tada, mrtva za samu sebe, ona živi u Bogu a da ništa ne spoznaje i osjeća osim ljubavi, kojom je opijena. Ona se gubi u neizmjernosti pustinje i božanskih tmina. Ali, tu se izgubiti, to radije znači. naći sebe Jer duša odbacuje zapravo sve zemaljsko i ljusko, da se obuče Bogom. Ona ja. sva izmijenjena i pretvorena u Boga kao što željezo pod utjecajem vatre prima izgled vatre i mijenja se u nju. Ali bit duše koja je tako pobožanstvenjena ostaje ista kao što usijano željezo ne prestaje biti željezo.

U toj je duši do tada bila sama studen, a sada je ona sva raspaljena. Iz tame prešla je u najsjajnije svijetlo, nekad neosjetljiva postali je sada sama nježnost... Sva nestala i iščezla na ognju božanske ljubavi, ona se pretvorila u Boga i neposredno se sjedinjujući s Njime sačinjava samo jedan duh. Nadalje oni koji se na taj način izgubili nestali u Bogu, postižu u tome različite, visine. Jer svaki ponire toliko dublje u dubine Božanstva, koliko se iskrenije, žarče s više ljubavi okreće prema Božanstvu i koliko se potpunije odriče, pritom samom traženju Boga svake osobne koristi.

UDIO DUŠE U KONTEMPLACIJI

Pretečena milošću Božjom, duša slobodno odgovara na Božanski poticaj. Ona se prepušta, da Bog zgrabi i pokreće, kao što se dijete prepušta, rukama i na to pristaje slobodno i veselo. Duša je u isto vrijeme i pasivna i aktivna.

a) Ona je pasivna u tom smislu, što je nemoćna da radi samoinicijativnoj kako je to činila do sada. Ona više ne može - u času kontemplacija vježbati svoje sposobnosti na diskurzivni način (ne može razmatrati). Ona je ovisna o jednom višem počelu (početna kontemplacija), koje njome ravna, koje upravlja njenim pogledom, njezinim razumom i srcem prema predmetu koji kontemplira, to počelo joj pomaže da u predmetu uživa i da ga ljubi, koje joj šapće, što mora činiti i koje joj daje jaki utjecaj za djelovanje. Međutim to nije u prvim stupnjevima potpuna nemoć. Pojava vezanih moći nastaje postepeno i postoji potpuno samo u višim stupnjevima kontemplacije, posebno u zanosu.

Tako na primjer u stanju mira, usmeno moliti i razmatrati za dušu predstavlja umor, ali nije posve nemoguće, u stanju potpunog jedinstva Bog zaustavlja djelovanje razuma - ne potpuno - sprečavajući ga da djeluje, ali sprečavajući ga da diskurzivno djeluje (razmatra). On zaustavlja misli i usredotočuje ih na određeni. predmet. On djeluje u tom pravcu da zamiru riječi na usnama tako, da ih čovjek može. izgovoriti samo . velikom mukom.

Ali duša, koja ne može diskurzivno djelovati, kao što je mogla prije, nije zato ne aktivna, besposlena. Pod utjecajem božanskog podražaja ona djeluje gledajući Boga i ljubeći Ga, iako čin ima, koji su katkada vrlo jednostavni. Što više, ona djeluje više nego prije, jer ona djeluje pod utjecajem duhovne snage, koja podesetorostručuje njezine vlastite snage. Djeluje kao preobražena od nekog višeg bića, koje je - da se tako izrazimo - duša njezine duše, koje ju diže i nosi prema Bogu; to je učinak djelatne milosti (gratiae operantis), na koju sva sretna, slobodno pristaje.

U tom nam se stanju Bog pokazuje pod jednim novim vidom, kao jedna živa stvarnost, koju shvaćamo nekom eksperimentalnom spoznajom koju ljudski rječnik ne može izraziti. To više nije induktivna ni deduktivna spoznaja, kojom, spoznajem Boga nego Ga spoznajemo jednostavnom intuicijom, koja ipak nije jasno gledanje Boga. Ona ostaje i dalje tamna i zbiva se kao nekim dodirom s Bogom, koji nam daje da osjećamo njegovu prisutnost i da uživamo u njegovim naklonostima.

Nitko nije ljepše od sv. Bernarda opisao tu eksperimentalnu spoznaju: "Riječ je došla u mene, (nisam sposoban da izrazim te stvari) i došla je više puta. Iako me je posjetila često, nisam osjetio točno časa, kada je došla. Ali sam osjetio, sjećam se toga dobro, da je bila tu. Katkada sam mogao unaprijed osjetiti njezin dolazak, ali nikad nisam mogao osjetiti njezin dolazak ni odlazak. Međutim sam spoznao, da je istina ono što sam čitao, naime da u njoj živimo, da se u njoj mičemo i jesmo. Sretan je onaj, u kome Ona živi, koji živi za Nju i koga Ona pokreće. Ali budući, ča su njezini putevi nedokučivi i neistraživi, pitate me, kako sam mogao spoznati njezinu prisutnost. Budući da je Riječ puna života i snage, čim je prisutna, budi moju pospanu dušu. Pokreće, mekša, ranjava moje kao kamen tvrdo i vrlo bolesno srce. Riječ tada stane u njem čupati i rušiti, graditi i saditi, zalijevati, ono što je suho, rasvjetljavati ono, što je tamno, otvarati, što je zatvoreno, zagrijavati što je hladno, ispravljali ono što je grbavo, izravnavati ono što je hrapavo, tako da moja duša blagoslivlja Gospodina i da sve moje moći hvale njegovo sveto ime. Tako dakle, kad dolazi k meni moj nebeski Zaručnik, On ne daje osjetiti svoj, dolazak nekim vanjskim znakovima, galamom svoga glasa ili tutnjavom svoga koraka. Ne poznajem dakle njegovu prisutnost niti po njegovim pokretima, niti po svojim sjetilima, nego kako san; vam rekao - po pokretima svoga srca osjećajući strah od grijeha ili od tjelesnih čuvstava, prepoznajem moć njegove milosti. Otkrivajući i mrzeći svoje skrivene pogreške, divim se dubini njegove mudrosti. Obnavljajući svoj život iskustveno

osjećam njegovu dobrotu i blagost i nutarnja obnova, koja je plod toga omogućuje mi, da vidim njegovu neizmjernu dobro tu i ljepotu"«

Tako duša, koja promatra Riječ, osjeća u sto vrijeme i njegovu prisutnost i njegovo posvećujuće djelovanje. To je dakle kao neka spoznaja na sredini između obične vjere i blaženog gledanja, ali koja se u svojoj posljednjoj analizi svodi, na vjeru i ima dio na njezinoj tajnovitosti.

Često duša ljubi više, što ne pozna: To je serafska kontemplacija, za razliku od kerubinske, gdje prevladava spoznaja. Volja postiže naime svoj učinak na drugi način, nego li razum, razum, spoznaje samo predodžbi, slici, jasnom obliku, koji prima od objekta. Volje ili srce odnosi se prema realnosti takvoj, kakva je ona u samoj sebi. I poradi toga možemo ljubiti Boga baš takvog, kakav je sam u sebi, iako naš razum ne otkriva, dok smo na zemlji, njegove intimne naravi. Što više, tajnovitost, u koju se krije, samo oživljuje našu ljubav prema Njemu i žarku zelju za njegovom prisutnošću. Mistik, koji ne može vidjeti Boga, žarom srca raskida tajnu, koja mu krije njegovo lice i ljubi Boga u sebi, u njegovoj beskrajnoj biti. Ipak, uvijek postoji neka spoznaja, koja prethodi ljubavi. Ako se dakle čini, da je neki mistici niječu, to je zato, što oni posebno naglašuju ono, što je na njih djelovalo. Ali ostaje istina, i za mistično stanje, da ne možemo ljubiti ono, čega nikako ne poznajemo,

U kontemplaciji postoji neka mješavina radosti i tjeskobe. Neiskazana radost obuzima dušu, što uživa u prisutnosti božanskog Gosta. Tjeskoba opet zato, što Ga ne može posjedovati posve. Čas prevladava jedan osjećaj, čas opet drugi, prema Božjim nacrtima, stupnju mističnog života i temperamentima. Tako ima posebno žalosnih razdoblja, koja zovemo noćima, i razdoblja koja su ispunjena radostima i milinom. Ima temperamenata, koji vide i opisuju posebno iskušenje mističnog puta, kao sv. Ivan od Križa i sv. Franciska de Chantal, a drugi se opet s više uživanja obaziru na radosti i zanos kontemplacije kao sv. Terezija i sv. Franjo Saleški.

Ta se kontemplacija ne može iskazati ni izraziti kako to mistici jednodušno priznaju, "Nemoguće je duši, da je raspozna, veli sv. Ivan od Križa da joj dade ime. Ona nema o njoj nikakve karakteristične oznake, ne bi znala pronaći ni oblik, ni način, ni usporedbu, po čemu bi omogućila i drugima da upoznaju tu tako uzvišenu spoznaju, i taj tako nježni duhovni osjećaj. Tako da bi tajna ostala čitava i trebalo bi je uvijek otkrivati i onda, kad bi duša osjećala najveću, želju da se izrazi i kad bi nagomilala tumačenja. Ona je u položaju nekoga, tko bi tumačio nekomu nešto - posve novo o, čemu dotični nema nikakve ekvivalentne spoznaje. Dotični čovjek uočava da je kontemplacija tu, da mu se sviđa, ali uzalud se trudi i ne može joj pronaći niti imena, niti je opisati, pa radilo se u mojoj pretpostavci i osjetilnom zapažanju“. (N II,17)

Dva osnovna razloga tumače činjenicu da je čovjeku nemoguće opisati ono što je iskusio. S jedne strane duh se nalazi u božanskoj tami i shvaća Boga samo konfuzno i nejasno, iako vrlo živo A s druge strane najizrazitija je pojava kod toga intenzivna ljubav prema Bogu, koju duša osjeća, ali i ne može opisati.

Pogledajmo prije svega što sve podrazumijevamo pod izrazom božanska tama, koji je uzeo sv. Dionizije Areopagita

„Duša oslobođena osjetilnog i intelektualnog svijeta ulazi u tajanstvenu sferu svetog ne znana, i otklanjajući svaki znanstveni podatak gubi se onomu koga ne možemo vidjeti niti shvatiti. Ona je posve uronjena u tom predmetu i ne pripada ni sebi ni drugima. Sjedinjena sa nepoznatim naj izvrsnijim dijelom same sebe, potpuno se odriče znanja i crpi konačno, u tom apsolutno ne znanju neku spoznaju koju razum ne bi mogao niti znao steći“.

Da čovjek dođe do te kontemplacija, treba se dakle uzdići iznad osjetilne spoznaja Boga koje zadobiva sam razmišljanjem, indukcijom i apstrakcijom. I to možemo Boga zapazi samo s

najfinijim dijelom intelekta. Ali Ga ovdje na zemlji ne možemo vidjeti direktno, preostaje nam samo to, da Ga dohvatimo putem negacije.

To tumači' sv. Toma Akvinski još jasnije: "Od negacije do negacije duša se uspinje iznad najizvrsnijih stvorenja i sjedinjuje se s Bogom, koliko je samo to ovdje na zemlji moguće. Jer u svom sadašnjem živo nas razum nikada ne postiže to da vidi Božju bit, nego samo da upozna ono što ona nije. Jedinstvo se dakle našega duha s Bogom, - kakvo je moguće ovdje na zemlji – dovršuje kad spoznamo da Bog nadilazi najodličnije stvorove."

Sam pojam bitka, kako ga mi shvaćamo je vrlo nesavršen da ga pripisujemo Bogu. To je zapravo bitak, koji naš razum pripisuje Bogu nakon što je eliminirao svaki bitak, koji poznaje. Tada se on nalazi u božanskoj tami i baš u njoj stanuje Bog.

Pitamo se kako nam ta negativna intuicija može nešto osvijetliti o Bogu i na to možemo odgovoriti, da spoznavajući, ne doduše što Bog jest, nego spoznavajući što On nije dobivamo o Njemu jedan vrlo visoki pojam koji izvodi u višem dijelu duše duboki utisak Božje transcedentnosti i u isto vrijeme neizmjernu ljubav prema Onomu Bogu, čija se veličina i dobrota ne može ničim izraziti i koji jedini može ispuniti dušu. Takva nejasna i čuvstvena kontemplacija je dovoljna, izazove u duši, po utjecajem milosti, implicitne čine vjere, pouzdanja, ljubavi, dubokog poštovanja, koji ispunjaju cijelu dušu i bude u njoj općenito veliku radost.

Drugi element radi kojega je teško opisati kontemplaciju, je velika ljubav, koju čovjek osjeća u njoj, ali ne zna kako bi je izrazio.

Sv. Bernard tvrdi: „To je pjesma ljubavi nitko je ne razumije, ako ga nije poučilo pomazanje, ako ga nije podučilo iskustvo. Oni, koji su je iskusili poznaju je, a oni, koji je nisu iskusili, nemaju želje da je upoznaju nego da je osjete. To nije micanje usana, to je pjev srca. To nije glas usnica, to je osjećaj veselja. Tu harmoniziraju volje, a ne glasovi. Ne čuje ga se nazivan, ne širi se u javu, nitko ga ne čuje, osim duše koja ga pjeva i onoga, kome ga pjeva, nitko dakle osim zaručnika i zaručnice. To je svadbena pjesma koja izražava čisto i prekrasno spajanje duša, sklad osjećaja i međusobno slijevanje čuvstava. Duša, koja je početnica, koja je još dijete ili koja se je tek obratila, ne može pjevati te pjesme. Ona je povlaštena za duše, koje su već uznapredovale i koje su izgrađene, koje su ostvarenim napretkom pod utjecajem Božje milosti - postigle savršenu dob, dob, koja je puna zasluga, koje su stekle, i koje su - po svojim krepostima - -postale dostojne Zaručnika“.

Kad je kontemplacija suha i slaba, kao u noći sjetila sv. Ivana od Križa, čovjek je nije sasvim svjestan. Tek kasnije proučavaj uči učinke, koje je ona izvela u duši, može se utvrditi njezina opstojnost. A. kad je povezana sa slašću izgleda da se ne može uvijek prijetiti ti u svoji po počecima dok je još slaba, jer je teško tu vidjeti neku razliku od pojednostavnjene molitve i jer se polako i ne opažajući čovjek prebacuje od jedne na drugu. Ali kad ona postane intenzivna, tada je čovjek toga svjestan. Možemo reći, da su sve nadnaravne molitva, koje je opisala sv. Terezija baš te vrste a kako ćemo to reći, kad budemo tumačili različite stupnjeva kontemplacije.

Iz onog što smo do sad rekli sijedi da je glavna značajka ulivene kontemplacije pasivnost i to onakva kako smo je opisali i koja se sastoji u tome, da Duh Sveti dušu vodi, pokreće s na djelovanja a nuka i upravlja, umjesto da duša sama sebe vodi i pokreće nuka i upravlja, a da ipak pri tome ne izgubi slobode ni svoje djelatnosti.

Ne možemo reći da je svijest o Božjoj prisutnosti ili prisutnost Božja koja se osjeća, bitna značajka kontemplacije jer toga katkada nema posebno u suhoj kontemplaciji, koju je opisao sv. Ivan od Križa, za vrijeme prve noći. Ali je to jedna od glavnih oznaka, jer se nalazi u svim stupnjevima kontemplacije, koje je opisala sv. Terezija, počevši od molitve mira pa do preobražajnog sjedinjenja.

KORISTI KONTEMPLACIJE

Te koristi još nadilaze one, što ih imamo od pojednostavnjene molitve razmatranja i molitva smirenosti i to zato, jer je tu duša više sjedinjena s Bogom i jer je pod utjecaj em jedne milosti, koja je djelotvornija.

1. U kontemplaciji više slavimo Boga.

a) Budući. da po kontemplacija i iskustveno doživljujemo neizmjernu Božju transcedentnost, ulivena. kontemplacija baca na koljena pred njegovim veličanstvom cijelo naše biće i omogućava nam da Ga hvalimo i blagoslivamo ne sam u času, kada Ga kontempliramo, nego još i preko cijeloga dana kad se je čovjek našao oči u oči s tom božanskom veličinom, ostaje i dalje obuzet udivljenjem i poštovanjem pred Njom. To je u toliko istina, da se takav čovjek, jer ne može sam u sebi zadržati te osjećaje - osjeća da prisiljenim, da pozove u pomoć sva stvorenja, da zajedno s njime blagoslivlju i da se zahvaljuju Bogu, kako osmo to reći malo kasnije, reći.

b) Ti izrazi štovanja su toliko draži Bogu i toliko Ga više časte, što se oni nalaze pod direktnijim utjecajem nadahnuća Duha. Svetoga. On se klanja u nama, ili bolje; pomaže nas, da se klanjamo s osjećajima velikog žara i poniznosti. On nam omogućava, da se klanjamo Bogu takvom, kakav je u sebi, i pomaže nam da shvatimo da je to prema tome jedina naša staleška dužnost, i da smo stvoreni jedino zato, da pjevamo hvale Njemu li čast. I da bi nam pomogao, da ih pjevamo s više žara, napunja nam dušu novim dobrima i velikom ugodnošću.

2. Duša se u kontemplaciji više posvećuje

Kontemplacija zaista pruža toliko svijetla, toliko ljubavi i kreposti da je možemo s pravom nazvati skraćenim putenu da postignemo savršenost.

a. Kontemplacija nam omogućava, da spoznamo Boga na neki neiskazani način, koji vrlo posvećuje dušu. Tada Bog, mirno u dnu duše, priopćuje joj mudrost i spoznanje ljubavi, bez specifičnih čina, iako katkada dopušta i takve čine ali kratkotrajno. Ova spoznaja jako posvećuje, jer nam ona omogućava, da iskustveno spoznamo, što smo prije naučili čitajući ili osobnim razmišljanjem, i što nam pomaže, da vidimo jednim zaokruženim pogledom što smo prije analizirali postepenim činima.

To vrlo lijepo tumači sv. Ivan-od Križa: „Bog u svojem jednom jedinom i jednostavnom bitku ima sadržaje sve kreposti i svu veličinu svojih Božanskih svojstava. On je svemoguć, mudar i dobar; milosrdan, pravedan i jak. On je ljubav, itd. da ne nabrajamo svojstva i neizmjerne savršenosti, kojih ni ne znamo. A budući da je sve to u njegovom jednostavnom bitku, ako se s dušom sjedinjuje, i ako se udostoji, da joj se očituje, tada ta duša opaža distinktno u Njemu sve njegove kreposti i svu njegovu veličinu... I kako je svaka od tih stvari sam Bitak Božji, u jednoj od njegovih Hipostaza, koje su ili Otac ili Sin ili Duh Svet i kako je svako od njihovih svojstava sam Bog, i kako je Bog neizmjerno svijetlo i neizmjerna božanska vatra... događa se, da svako od njihovih svojstava ima ih neizmjerno - i da svaka od njihovih kreposti, osvjetljuju dušu i daju joj žar, kao i Bog". (P 3,1)

Sada možemo razumjeti i ono, što veli sv. Terezija: A kad Bog obustavi razum i zaustavi mu djelatnost, dade mu nešto, što će ga zapanjiti i čime će se baviti, pa će bez promišljanja više razumjeti, dok bi izmolijo Vjerovanje, nego što mi možemo spoznati sa svim svojim zemaljskim naporima u mnogo godina".

Ima bez sumnje slučajeva, kada svjetlost nije tako jasna, gdje ona ostaje nejasna i konfuzna. Ali i tada ona živo djeluje na dušu, kao što smo to već izložili.

b. Ali kontemplacija posebno budi veliku i žarku ljubav koja se prema sv. Ivanu od Križa, karakterizira posebnim osobinama.

Duša prije svega ljubi Boga, ne sama po sebi, nego po Njemu. To je divljenja vrijedna osobitost te ljubavi jer duša tako ljubi po Duhu Svetome, kao što se ljube Otac i Sin. To i sam Sin Božji izjavljuje u Evanđelju po Ivana: *"... da ljubav, kojom si mene ljubio, bude i u njima, i ja u njima"*.

Druga je osobitost te ljubavi, da duša ljubi Boga u Bogu. Budući da se u toj žarkoj ljubavi i jedinstvu duša gubi u ljubavi prema Bogu i Bog se predaje duši a velikim žarom.

Treća osobitost te najveće ljubavi je u tome, što duša u tom stanju ljubi Boga radi, onoga, što je On u Sebi, to znaci, da Ga ljubimo ne samo zato što se On prema njoj pokazuje plemenitim, dobrim i slavnim, nego Ga ljubi mnogo žarče radi toga, što je On takav u sebi, po svojoj biti.

Možemo nadodati sa sv. Franjom Saleškim da je ta ljubav prema Bogu toliko žarča što se temelji na stanovitoj eksperimentalnoj spoznaji. Isto kao što netko, "koji svojim jasnim, pogledom osjeća i proživljuje ugodno svijetlo divnoga sunca pri izlazu više ljubi to svijetlo od slijepca od rođenja, koji ga poznaje samo po opisivanju, tako isto i onaj, koji uživa u po kontemplaciji, spoznaje ga mnogo bolje, nego li onaj, koji Ga spoznaje samo studijem, jer nam iskustvo stanovito dobro čini mnogo dražim i ugodnijim, nego li sve znanosti, koje bi nam o njemu mogle nešto reci".

Tako je na primjer - nadodajte isti svetac sveta. Katarina Đenovska ljubila Boga više nego li suptilni teolog Ocham. Ovaj Ga je bolje poznavao po znanosti, a ona opet po iskustvu i to ju je iskustvo dovelo još bliže serafskoj ljubavi.

Povećana ljubav olakšava kontemplaciju, a ova opet sa svoje strane povećava ljubav. Jer ta ljubav, nakon što je u, nama probudila kontemplativnu pažnju; ta pažnja opet rađa sa svoje strane većom i žarčom ljubavlju koju konačno kruni savršenost, kad uživa u onom, što ljubi... ljubav opet sili oči da gledaju sve pažljivije ljepotu ljubljenog dobra, a pogled sili srce da ljubi sve žarče. Tako tumačimo, zašto su Sveci toliko ljubili.

c. Tu ljubav prati vježbanje, u jednom višem stupnju, u svim moralnim krepostima, posebno u poniznosti, slaganju s voljom Božjom i svetom ravnodušnosti, a prema tome i u veselju i duhovnom miru, pa i u kušnjama - katkada, strasnim i velikim kakva doživljavaj u mistici. To ćemo vidjeti u pojedinostima, kad budemo govorili o različitim stupnjevima kontemplacije.

BLIŽI POZIV NA KONTEMPLACIJU

Ostavljamo po strani pitanje, koje je prijeporno, to jest za sada, ostavljamo po strani pitanje općem i daljnjem pozivu svih krštenih na kontemplaciju. Ostajemo koliko je to samo moguće na području činjenica , i želimo ispitati ova dva pitanja:

1. Komu Bog općenito daje milost kontemplacije
2. Koji su znakovi poziva na kontemplaciju

1. Komu Bog općenito daje milost kontemplacije

Budući da je kontemplacija - kako je rečeno dar p svojoj biti darovan bez ikakvih zasluga. Bog .ga daj e kome hoće, kada hoće i onako, kako hoće. Ipak, govoreći onako općenito i govoreći o normalnom načinu. On ga daje samo dušama, koje su na to dobro pripravljene. Iznimno i samo izvanredno, daje ga katkada i dušama, koje nemaju kreposti, da b ih iščupao iz đavolskih šapa.

Ovako to opisuje sv. Terezija: "Ima duša, koje Bog znade pridobiti za se svojim darovima. On ih gleda, kako su prepuštene svojim velikim zabludama u lošem su stanju, bez kreposti, a ipak im daje svoje milosti, utjehe, iskazuje im nježne osjećaje, koji počinju buditi njihove želje. Katkada

im što više, daje da stupe na put kontemplacije. Ali tom je rijetko i ne traje dugo. On tako djeluje – ponavljam da vidi, da li će se one htjeti radi te milosti tako raspoložiti da često uživaju u njegovoj prisutnosti“. (P 16,..)

Ima povlaštenih duša, koje Bog zove na kontemplaciju od njihova djetinjstva. Tako na primjer sv. Ružu Limsku, i u naše vrijeme sv. Tereziju od Maloga Isusa. Ima ih opet i drugih, koje su na taj put dovedene, i na njemu tako naglo napreduju, da izgleda, da taj napredak nije u razmjeru s njihovim krepostima.

To ovako pripovijeda sv. Terezija tvrdi: "Ima jedna duša, koje se sjećam u ovaj čas, u tri dana Bog ju je obdario i obogatio tolikim darovima, da bih ja to smatrala nemogućim, da mi već višegodišnje iskustvo, povezano s neprestanim napretkom, nije tu stvar učinilo vjerojatnom, Jedna druga, bila je tu za tri mjeseca. Obadvije su bile još vrlo mlade. Vidjela sam opet i drugih, koje su primile tu milost tek nakon duga vremena... Ne možemo postavljati nikakvih ograničenja tako velikom Učitelju i koji nas tako želi obasuti svojim dobrima". (Misli 6.)

Ali općenito govoreći i govoreći o normalnom zbivanju, Bog prvenstveno zove na kontemplaciju duše, koje su na to pripravljene svojim potpunim odreknućem od svijeta, svojim vježbanjem u krepostima i u mislenoj molitvi, osobito u afektivnoj mislenoj molitvi.

To je nauka sv. Tome Akvinskog, koji uči, da do stupnja kontemplacije možemo doći samo nakon što smo umrtvili svoje strasti i vježbali se u moralnim krepostima.

Sveti Ivan od Križa tvrdi to isto. On razlaže tu nauku na dugo i široko u svojem djelu Uspon na goru Karmel i u djelu Tamna noć duše i pokazuje, da se treba vježbati u najpotpunijem i najopćenitijem odricanju, želi li duša doći do kontemplacije, i nadodaj e, da je razlog zašto ima tako malo kontemplativaca, u činjenici, d ih je jako malo, koji su se posve odrekli samih sebe i stvorenja: "učinite tako - nadodaje on - da duša bude stavljena u čistu duhovnu neovisnost, i tada - nakon sto je postala čista i jednostavna - pretvorit će se u jednostavnu i čistu mudrost Božju, i ta je Sin Božji". (U II, 13)

Sveta se Terezija na to često vraća i na posebni način preporučuje poniznost: "učinite najprije ono, što smo savjetovali stanovnicima prijašnjih odaja, -a zatim: poniznost! Poniznosti Samo po njoj Gospodin ispunja, sve naše želje... Moje je mišljenje, da Bog izabire, da obdari kontemplacijom, one osobe, koje su se odrekle svijeta jer ako to nisu učinile, njihovo ih stanje u tom priječi, barem svojom željom. On ih tada poziva, da se na neki posebni način bave nutarnjim stvarima. Uvjerena sam i u to da Bog - ostavimo li Ga, da djeluje po svojoj slobodnoj volji, ne će ograničiti svoju darežljivost prema dušama., koje je očito pozvao da se više popnu“. (Z IV, 2,3)

Glavne kreposti, koje treba vježbati su slijedeće:

a. Veliku Čistoću srca i potpuno odricanje od svega, što bi čovjeka moglo navesti na grijeh i uznemiriti dušu. Kao primjere navika nesavršenosti koje smetaju savršenom jedinstvo s Bogom sv. Ivan od Križa nabraja: "brbljavost, laganu povezanost uz nešto, koju čovjek ne mari raskinuti kojom je privezan uz neku osobu, uz kakvo odijelo, uz knjigu uz kakvu sobicu kakvo jelo, koje čovjek više voli, pa male familijarnosti i male privezanosti uz ono, što čovjeku godi, pa konačno želja sve znati i sve čuti i druge znatiželje ovakve vrste". On daje tome razlog: »Nije toliko važno, da li je kakva ptica vezane za nogu tankim, koncem ili debelom špagom. Ona će moći odlediti samo onda, kada to raskine... Isto je tako i s privezanostima duše. Ona se uzalud vježba u krepostima, treba da bude slobodna, prije nego dođe do sjedinjenja“ (U I,2)

b. Druga krepost, koja se traži, je čistoća duha. To znači mrtvenje u znatiželji, koja uznemiruje i zbunjuj e dušu, rastresa je i raskida na sve strane, eto zašto oni koji - po svojoj staleškoj dužnosti moraju mnogo čitati ili studirati moraju često mrtvi ti svoju znatiželju i zaustaviti se od vremena do vremena, da bi očistili, svoju nakanu sveli sve svoje studije na ljubav prema Bogu.

Ova čistoća zahtijeva, da znademo katkada umanjiti, ili u zgodno vrijeme posve pustiti na stranu djelovanje razuma, kod molitve i pojednostavniti svoja čuvstva da bismo došli malo po malo do pojednostavnjenog čuvstvenog gledanja Boga. U' tom predmetu sv. Ivan od Križa oštro napada nevjeste duhovne vođe koji - poznavajući samo diskurzivno razmatranje - žele obvezati sve svoje pokornike, da neprestano, paze na to da djeluju njihov e moći.

c. Nadalje se traži velika čistoća volje koja se zadobiva mrtvljenjem, vlastite volje i svetim odricanjem.

d. živa vjera, koja nam omogućava, da živimo u svemu prema načelima evanđe1ja.

e. Religiozna šutnja koja nam pomaže da pretvorimo sve svoje cine u molitvu.

f. Konačno i na posebni način se traži plemenita i žarka ljubav, koja ide sve do vlastitog žrtvovanja samoga sebe i koja veselo prihvaća sva iskušenja.

ZNAKOVI BLIŽEG NEPOSREDNOG POZIVA NA KONTEMPLACIJU

Kad se je tako jedna duša pripremila za kontemplaciju, svjesno ili nesvjesno - dolazi čas, kada joj Bog daje razumjeti, da mora napustiti diskurzivna razmatranje. A sveti nam Ivan od Križa (133) veli, da ima tri znaka koji obilježavaju taj čas:

1. Razmatranje postaje nepraktično, mašta ostaje nepokretna, uživanja u toj vježbi je nestalo, i slast, koju je nekad u duši budio predmet, uz koji se je povezivala mašta, promijenila se je u suhoću.

Tako dugo dok čovjek osjeća tu slast, i dok može prelaziti iz jedne misli na drugu u razmatranju, ne treba ga napustiti osim u času,- kada duša osjeća mir i spokojstvo, u čemu će biti - riječ uz treći znak.

„Razlog nedostatka tog uživanja leži u tome – nadoda je Svetac - što je duša već izvukla iz božanskih stvari gotovo posve ono duhovno dobro, koje je mogla iz njih izvući pomoću diskurzivnog razmatranja. Ona se više ne zna time baviti, slast i uživanje se više ne vraća. Potreban joj je dakle neki novi način“. (U XII)

2. Drugi se znak očituje u potpunom nedostatku želje da čovjek usredotoči bilo maštu bilo sjetilo na bilo koji posebni predmet nutarnji ili vanjski.

Ne velim, da mašta, ne će više dolaziti do izražaja u lutanju amo tamo, što je njoj vlastito - I koja djeluje bez naprezanja i u dubokoj sabranosti, - nego velim, da duša ne će imati nikakve želje da se namjerno usmjeri na vanjske predmete.

To ovako tumači Svetac: "U tom se novom stanju događa da duša kada se dade na mislenu molitvu sliči nekomu, koji ima uza se vode i uživajući pije bez napora, a ne mora je crpsti cijevima starih dozivanja u pamet forma i figura. Čim se takva duša stavi u Božju prisutnost, odmah se nalazi u čustvenoj spoznaji, miru sreći i ona tu gasi svoju žeđ za mudrošću, ljubavi i užitkom. Nije dakle nikakvo čudo, da takva duša osjeća teret, i neraspoloženje, ako je netko sili, da se prihvati razmatranja, kad ona već osjeća taj mir. Njezin je slučaj sličan slučaju djeteta, koje siše mlijeko iz prsiju, što mu ih daje majka. I kad ga majka odvikne od prsiju, ono se baca, nastoji opet svojim ručicama doći do prsiju i da opet nastavi, da se nadoji".

3. Najodlučniji znak je ovaj: Duša uživa u tome da se sama nađe s Bogom, ona usmjeruje prema njemu svoju čuvstvenu pažnju bez posebnog razmišljanja s unutrašnjim mirom, tišinom i lakoćom bez pravih diskurzivnih čina vježba moćiju - razuma, volje i mašte - povezivanjem ideja. Ona se zadovoljava općom i čuvstvenom spoznajom i pažnjom, o kojoj govorimo. Bez posebnog zapažanja druge stvari“.

"Ona se očituje katkada tako tiho, nježno, tako suptilno, osobito kad je doista čista, nutarnja i savršena kad je uistinu duhovna i nutarnja, da je duša kada je posjeduje - ne zapaža iskustveno ne doživljava. I posebno dolazi slučaj prema nama – kad je ta spoznaja u sebi posebno jasna, čista,

jednostavna i savršena. Prodirući posve u čistu dušu, ona je strana spoznajama i pojmovnih, koji su partikularni. koji mogu spoznajama i pojmovima djelovati na razum i na osjetila. A kako ta spoznaje nadilazi u čistoći, jednostavnosti i savršenosti sve druge razum je ne zapaža i ne vidi ništa osim nejasnoće. Naprotiv kad je ta spoznaja manje čista i manje jednostavna, razum je smatra jasnom i prihvatljivom, zbog omota inteligibilnih forma, koje ona u sebi nosi i koje se prilagođuju zapažanju razuma ili sjetila".

To svetac tumači jednom usporedbom: kad kakva sunčana zraka prodre kroz prozor, mi je toliko bolje vidimo, što ima više prašine u toj sobi. Kad u sobi nema čestica prašine, tada manje vidimo i zraku. Tako je isto i s duhovnom svjetlošću: što je ona življa i čišća, ona je i manje vidljiva, tako da duša misli, da je u mraku. Ako je naprotiv puna slika koje se daju shvatiti, lakše se može zapaziti i duša drži,.. da je bolje rasvijetljena.

Primijetimo ovdje, zajedno sa sv. Ivanom od Križa, da sva ova tri znaka moraju postojati zajedno, da bismo posve sigurno mogli napustiti razmatranje i prijeći na kontemplaciju. Nadodajmo s istim svecem - da je korisno u prvo vrijeme, kad čovjek obavlja kontemplaciju, da katkada opet obavlja i diskurzivno razmatranje. To što više postaje i potrebno, ako duša opazi da je besposlena miru kontemplacije. Onda se razmatranje i nameće, sve dok duša ne stekne naviku, kontemplacije.

ŽELJA ZA KONTEMPLACIJOM

Budući da je ulivena kontemplacija izvrsno sredstvo savršenosti, dopušteno je, da je priželjkujemo, ali samo ponizno, i uvjetno, sa svetim predanijem u volju Božju.

Da je možemo želiti, slijedi iz njezinih velikih koristi kako je bilo govora u broju kontemplacija je kao zalijevanje, po kojem rastu kreposti, jačaju i gdje one dobivaju svoju zadnju savršenost.

Ali je potrebno, da ta želja bude ponizna, to jest, popraćena uvjerenjem, da smo toga vrlo nedostojni i željom, da se njome poslužimo samo Bogu na slavu i na dobro duša.

Ona mora biti i uvjetna to znači, posve prepuštena volji Božjoj Ne smijemo je dakle ni silom željeti, niti si je utvarati. Moramo imati na pameti, da ona u redovitom slučaju pretpostavlja vježbanje u moralnim i bogoslovskim krepostima, i da bi bilo' preuzetno, da je čovjek želi, a da se nije prije toga vježbao u krepostima, koje smo naveli. Treba osim toga imati na pameti i to, da - ako kontemplacija čovjeku donosi neiskazane radosti - donosi također i strašne kušnje, koje mogu podnijeti samo odvažne duše dakako uz milost Božju. To ćemo još bolje pokazati, kad budemo detaljnije govorili i opisivali različite stupnjeve kontemplacije.

SAŽETAK O RAZLIČITIM STUPNJEVIMA KONTEMPLACIJE

Ulivena kontemplacija nije kod svih jednaka. Bog, kojemu se svidjela, da na različiti način dijeli svoje darove, i da ih prilagođuje, različitim temperamentima i karakterima, ne stavlja svoje djelovanje u ukočene okvire i zato, kad čitamo mistike, nalazimo različite oblike kontemplacije.

Ipak, izgleda točno, da i u tom mnoštvu postoji neko jedinstvo, koje je omogućilo duhovnim piscima da svrstaju u stupnjeve različite oblike, kojima prolaze mistici.

Ne ćemo ovdje iznositi različite podjele koje su iznijeli različiti pisci. Držeći se zajedničkog gledišta u kojem se svi slažu, razlikuju manje ili više brojne stupnjeve i katkada uzimaju kao različite stupnjeve ono, što u stvari predstavlja samo različite oblike jednog te istog stanja.

Kako su sv. Terezija i sv. Ivan od Križa dva velika učitelja mističnog sjedinjenja, držat ćemo se razdiobe, koju oni daju, kušajući da jedno i drugo zajedno harmonični povežemo. Različiti su stupnjevi kontemplacije obilježeni sve većim i većim uplivom Boga na dušu a mogu se svesti na četiri stupnja.

1. Kad Bog u motrenju dohvati onaj viši dio duše, volju i razuma, puštajući da se nutarnje naše sposobnosti mašta i pamćenje drže svoga naravnog djelovanja, to je **molitva smirenosti.**

2. U kontemplaciji kod **molitve sjedinjenja** sve duševne moći, uključujući maštu i sjećanje su zahvaćene Bogom, dok su nezahvaćena vanjska tjelesna sjetila.

3. Ako pak zahvati kontemplacija u isto vrijeme i nutarnje moći i vanjska osjetila, tada je to **molitva ekstatičnog sjedinjenja** - zanosno sjedinjenje, koje nazivamo **duhovnim zarukama** jer u jednom od tih zanosa Bog obećava duši da će se s njim trajno sjediniti. Dakle kod zanosa čak i vanjske moći, naša sjetilna spoznaja. Duša je tako uronjena u Boga da zaboravlja, ne vidi i ne osjeća vanjski svijet. Živi u zanosu, extazi, neosjetljiva je za pojavni svijet.

4. **Na vrhuncu je molitva trajnog sjedinjenja** duše sa svojim Stvoriteljem u ulivenoj kontemplaciji- **duhovni brak ili duhovno vjenčanje**. Jer na neki način duša se pretapa u Boga, ta kontemplacija zove se i "molitva preobraženja". Izvršuje se potpuno obostrano predanje: duše Bogu, Boga duši. Čovjek je pobožanstvenjen u najvećoj mjeri mogućoj na zemlji. Prestaju kušnje i "noći", želje i nemiri. Sada su rijetke čak i extaze, jer je savršenome život s Bogom na neki način ušao u krv. Nema više egoizma, svijet je savršenome mrtav, a Bog sve. U duši vlada pravi božanski mir, vedrina, sreća. Nepomućeno blaženstvo u najvećim patnjama. Kao da su se duša i tijelo konačno našli u svojoj punoj harmoniji. Brišu se međaši između neba i zemlje. Čovjek je na vrhuncu zemaljske svetosti. Dušu još čeka posljednje i konačno sjedinjenje, ono na nebu - blaženo gledanje Boga.

2. NAUK SV. IVANA OD KRIŽA O PONAŠANJU DUŠE U RAZDOBLJU PRIJELAZA IZMEĐU TAMNE NOĆI SJETILA I TAMNE NOĆI DUHA

Otkako je duša izašla iz suhoće "Noći osjetila", Bog joj, prije nego li će je staviti u ovu daleko strahovitiju i očišćavajuću "Noć duha", udjeljuje dosta dugo vremensko razdoblje odmora i utjehe.

Ovo prelazno razdoblje može trajati i mnogo godina... u koje vrijeme duša s mnogo lakoće ulazi u motrenje vedro i zaljubljeno. .. bez zamornog razmišljanja...

Nutarnji užitak, koji kroz ovo vrijeme duša polako uživa u svom duhu, odrazuje se i na osjetila koja, očišćenija nego li u prošlosti nanovo osjećaju s većom lakoćom ove nutarnje užitke.

Međutim, budući da čišćenje još nije savršeno (manjka mu u stvari glavni dio, tj. čišćenje duha), ono će trebati podnijeti i iskušenja, suhoće, napasti, tame i tjeskobe katkada intenzivnije od onih kroz koje je prošla; ipak ne će trajati više od nekoliko sati ili nekoliko dana te samo najavljuju "Noć duha" koja će nenadano nastupiti". (2 TN 1)

U ovom razdoblju duša može upasti u fatalnu zabludu koja ju može veoma unazaditi na putu sjedinjenja s Bogom: riječ je o iluziji koju ima o sebi, smatrajući se od sada svetom.

Zbog toga sv. Ivan od Križa naglo vraća dušu u stvarnost podsjećajući je na to kako svi učinjeni napori i sve primljene milosti nisu do sada uspjele da je sjedine s Bogom u čistoći ljubavi; one su je pripremile tek na negativan način na to sjedinjenje uklanjajući najgrublje zapreke.

Zaista, u "Pasivnoj noći osjetila", sjetilne su navezanosti očišćene tek površno, sačuvavši još uvijek duboke korijene pače i onda ako se duša ne obazire na njih. Ovo korijenje iz kojega bi neočekivano iznova mogli izbiti izdanci svih navezanosti prema stvorenim radostima, istrijebiti može istom najstrašnija 'Pasivna noć duha" koja slijedi za njom.

Brojne duše u ovom razdoblju imaju također viđenja ili objave Isusa ili svetih, katkada vjerodostojne, ali mnogo češće izazvane "od đavla i naše vlastite mašte". (2 TN 2)

Na taj način u njima se uvrježuje iluzija da će u buduće biti svete te ih vodi k tomu da izgube poniznost i sveti Božji strah koji je "ključ i čuvar svih kreposti".(Id.)

Pravi način ponašanja kod takvih fenomena je onaj kako nam ga sv. Ivan od Križa opetuje (sve do mučnine u želucu) u drugoj knjizi "Uspona na Goru Karmel" i koji ovako sažima za upotrebu ispovjednicima:

"Neka ove duše vode u vjeri, poučavajući ih blago da svoje oči odvrate od svega (tj. viđenja, itd.), učeći ih kako treba odvojiti želju i duh za njima da bi napredovale u savršenosti.

Neka im poruče kako su jedno djelo ili jedan čin volje učinjeni s ljubavlju ugodniji Bogu od svih viđenja i priopćenja koja bi mogle primiti s neba... te da su mnoge duše koje nemaju ove milosti neusporedivo naprednije od drugih koje ih imaju u izobilju". (2 US 22)

A u trećoj knjizi "Uspona" dodaje:

"U svim viđenjima nagovorima ili objavama, duša treba nastojati da im ne pridaje važnosti, već da njima gleda Božju ljubav na koju one pobuđuju iznutra. Ne treba svraćati pažnju na užitak, slast, izgled, nego na ljubav koju one prouzrokuju". (3 US 13)

Nalazimo se ovdje osim toga, kako se to vidi, potpuno u učenju "Nada y Todo", učenju "Ništa i Sve" te u jednostavnom i lišenom vježbanju bogoslovnih kreposti. Sve ostalo nema više težine na Božjoj vagi. Bog, ako hoće, uvodi dušu koja je doprla do ove točke, u tunel "Noći duha" gdje će joj za jedinog vodiča ostaviti svjetiljku vjere koja je tamna ali i vrlo sigurna.

3. Mistika i mistično iskustvo kao takvo

A što je mistika? Promatrano studijski, to je onaj dio duhovnog bogoslovlja koji se bavi oblicima ulivene kontemplacije. Uzeta životno, to je novi i najviši način spoznaje Boga na zemlji. Sastoji se u nadnaravnom i neposrednom iskustvu božanskoga, u doživljaju Apsolutnoga. Mistika je intimna spoznaja transcendentalnoga svijeta. Religiozni doživljaj najvišeg reda. Časovito ujedinjenje s Bogom, prije smrti, dakle u tijelu. Prate ga estetski, emocionalni, intelektualni, a često i fiziološki elementi, tako da obuhvaća čitava čovjeka. Mistik se osjeća sjedinjen s Bogom po nadnaravnom gledanju i iskustvu, oslobođen od svojih ograničenosti i uzdignut nad sama sebe. Mističko doživljavanje je puni rascvat milosnog života u kršćanskoj duši, kruna sveg asketskog nastojanja. To je zemaljski predujam nebeske sreće. Uvod u blaženo gledanje.

Mistika je vjerski prafenomen, poznat svim religijama (taoizam, brahmanizam, zen, orfejski i dionizijski misterij, gnosis/. To je tzv. "naravna mistika" . U bilo kojem obliku da nam se predstavlja, naravna mistika se nalazi na krivom putu, jer drži da čovjek može sam po sebi, svojim naravnim sposobnostima, izvjesnim metodama i određenim tehnikama - većinom tajnovitim i simboličnim - postići sjedinjenje s Božanstvom. Zanimljivo je da Stari Zavjet ne zna za mistiku. Bog se ljudima objavljuje, proroci imaju vizije i nadahnuća, ali nikada u privatne ili mističke svrhe. Evanđelja govore o eshatološkom, ali ne o mističkom sjedinjenju s Bogom. Kod Ivana se naslućuju prvi mistički elementi. Pavao ima mističke zanose, ali o njima nerado govori (II Kor. 12, 2). Njegova mistika je pneumatska i eshatološka.

Prvi kršćani se bore s krivim gnostičkim misticizmom. Kršćanska mistika dobiva svoj zamah nastankom monaštva. Ali već Kasijan upozorava: nema mistike bez asketskog života. Areopagita stvara kršćansku mističku terminologiju. U srednjem vijeku se pojavljuju dva mistička pravca (dominikanski i franjevački) i veliki broj duša obdarenih mističkim znakovima (sv. Franjo Asiški, sv. Brigita, dvije Mehtilde, sv. Katarina Sijenska., sv. M. M. Pazzi, Tauler, bl. H. Suso, sv. Ignacije Loyola., sv. Terezija Avilska, sv. Ivan od Križa...) U novije doba su poznati kao mistici: sv. Ivan Vianey, sv. Mala Terezija, bl. Elizabeta od pr. Trojstva, Ch. de Foucauld, G. Galgani, Newman, K. Emmerich, Edith Stein i dr. Mistički se doživljaji mogu teško izreći ljudskim jezikom. U tu svrhu se mistici obično služe slikama, simbolima i metaforama.

Objekt mističkog iskustva je gledanje sakrivenog Boga. Premda je u sebi "svjetlo", na zemlji nam Bog ostaje sakriven . Bog naime nije predmet naših sjetila niti ga preko njih možemo upoznati. Uza sve to - kako tvrdi većina teologa - svi su kršćani pozvani na mistički život. Mnogi ga, doduše, nikada ne postignu. Pače niti svi sveci (npr. mučenici). Postoji i velik broj mistika koje Crkva nije

kanonizirala. Neki od njih su imali samo kratkotrajne i prolazne mističke doživljaje, a neki su uživali trajna mistička stanja ("duhovne zaruke").

Mistika promatrana kao teološko istraživanje dio je teologije duhovnosti koja se bavi ulivenim i nadnaravnim dijelom puta duhovnog iskustva do kojega vjernik ne može doći nikakvim svojim nastojanjem jer se radi o čistom Božjem daru. A ako govorimo o mistici kao mističnom iskustvu, onda je to novi i viši stupanj spoznaje i sjedinjenja s Bogom na zemlji, a sastoji se od nadnaravnoga i neposrednoga iskustva Božje prisutnosti u duši. Mistična duša živi u potpunom predanju i osjeća se vođena Duhom Svetim, sjedinjena s Bogom po nadnaravnom kontemplativnom motrenju i iskustvu, uzdignuta iznad same sebe, preobražena u Krista.[59] Put kojim Bog vodi dušu do vrhunaca mističnog iskustva obično počinje iskustvom početne kontemplacije i pasivnih čišćenja duše u tamnim noćima u kojima Bog ulijeva svoj Duh u dušu, a ona ga ne može potpuno prihvatiti zbog vlastite nepročišćenosti. U tom iskustvu duša doživljava duhovni život kao pasivno iskustvo, tj. svojim molitvama, naporima volje i razuma ne može u ta iskustava niti ući, niti iz njih pronaći izlaz, nego ih prihvaća i prikazuje Bogu čekajući da on učini svoje djelo u njoj. Kontemplativna molitva u kojoj se Bog očituje i daruje duši je sastavni dio čišćenja i preobraženja duše, prati je i duhovno jača u svim iskustvima prolaska kroz tame i suhoće, pa i onda kada se osjeća ostavljenom, ta dinamika prati dušu sve do sjedinjenja.

Osim karmelskih svetaca i sv. Alfons Liguori navodi i rast same kontemplativne molitve koji od početnog stupnja molitve sabranosti ili čisto kontemplativnog mirovanja, preko pozitivne (potvrdne) i negativne (niječne) kontemplacije, kontemplacije nadnaravne sabranost i smirenosti (mira), te negativne kontemplacije jasnog potamnjenja vodi dušu do mističnog sjedinjenja s Bogom. A i u samom sjedinjenju svetac ukazuje na rastuću dinamiku triju vrsta sjedinjenja s Bogom te razlikuje: jednostavno sjedinjenje, sjedinjenje zaručništva u kojem duša sjedinjenje s Bogom još ne kuša kao trajno stanje, i duhovni brak kao vrhunac mističnog preobraženja u kojem duša kuša sjedinjenje s Bogom kao trajno mistično stanje.[60] Upravo o tom vrhunskom mističnom iskustvu je sv. Ljudevit govorio kada je kazao prijatelju Blainu da osjeća u duši trajnu Isusovu i Marijinu prisutnost.

Taj postupni duhovni rast u iskustvu mističnog sjedinjenja s Bogom može se karakterizirati kao pojednostavljenje cjelokupnog duhovnog života. Duša koja kroči tim putem, doživljava ljubav prema Bogu i sjedinjenje s njime kao isključivu privlačnost, kao žarku želju i čežnju za Bogom koja se kuša kao jedna vrsta nutarnjeg mučeništva te ljubav postaje primarni motiv svih svojih nastojanja.

Ako bismo htjeli općenito opisati mistično iskustvo, onda treba kazati da se radi o neposrednom iskustvu sjedinjenja s Bogom gledanog kao prisutnog i transcendentalnog. To iskustvo duša živi u potpunom predanju, a doživljava ga kao čisti Božji dar koji je zahvaća i potpuno preobražava u sjedinjenju bića, života, djelovanja po ljubavi s Bogom. Duša ima potpuni osjećaj Božje prisutnosti kao novost u duhovnom životu koji je preobražava, osjećaj pasivnosti ili besplatnog dara tog iskustva, te osjećaj neizrecivosti kako se Boga daruje ili objavljuje, ili onoga kako to ona sama proživljava te korištenje simbola i slika da bi to izrazila.

Uz mistična iskustva se obično povezuju i posebni mistični fenomeni kao što su viđenja, nutarnji govori, krvarenja, izbijanje svjetla, stigme, lebdenja, bilokoacije i druge slične pojave koje su samo popratne stvari i manifestacije mističnog iskustva, nipošto bit mistike, a još manje bilo kakav dokaz svetosti osobe. Bit mistike nije u tim fenomenima koji kod nekih mistika mogu potpuno izostati kao kod sv. Terezije od Djeteta Isusa ili sv. Dominika Savia.

---

[59] C.V. Truhlar, *L'esperienza mistica*, Rim, 1985., Izvrsna studija o svim bitnim elementima mističnog iskustva; J. Jaegen, *Mistični život milosti,* Split, 1983., donosi opis rastućeg mističnog iskustva sve do vruhnaca mistike ili mističnog braka.

[60] Sv. Alfons Liguori, nav. dj. str. 24-45. Na samo njemu svojstven genijalno jednostavan način opisuje teme koje smo ovdje spomenuli.

Srž mistike je neposredno, izravno i osobno ulijevanje Boga u dušu koji osobno čisti, prožima, preobražava, misli, volju, osjećaje, pamćenje i maštu te sjedinjuje duše sa sobom po ljubavi. Ni mistična iskustva nisu sva ista. Ona se razlikuju po naglascima i opisima samoga iskustva.

Tipologiju mističnoga iskustva možemo podijeliti u tri velike skupine prema dominantnim naglascima, a u opisu jednoga mističnoga iskustva mogu biti prisutni elementi iz drugih skupina. Prva je mistika usredotočena na objekt svoga iskustva.

U tu skupinu spadaju: kozmička mistika u kojoj je naglašen skladan odnos sa stvorenim svemirom; spekulativna ili intelektualna mistika koja naglašava misaoni, spoznajni proces duše, te afektivna mistika koja inzistira na osobnom odnosu s Bogom ljubavi, a u svojem klasičnom obliku postaje zaručnička. Brojni sveci su predstavnici upravo ovog mističnog iskustva.

Druga skupina, manje poznata, je mistika usredotočena na djelovanje i apostolat, a usmjerena je na iskustvo sudjelovanja u Božjem djelovanju u povijesnom trenutku i sudjelovanje mistika u tom djelovanju. Kao predstavnike te mistike, autor navodi sv. Ignacija Loyolskog, sv. Vinka Paulskog i bl. Tereziju iz Kalkute.

Treća skupina je mistika usredotočena na subjekt, na samu osobu koja proživljava mistično iskustvo s opisom temeljnih unutarnjih stavova duše koja ide putem sjedinjenja s Bogom u mističnom iskustvu. U ovu kategoriju spada mistika koja inzistira na posveti Bogu i sudjelovanje u Isusovu životu, čiji je glavni predstavnik kardinal de Berulle te mistika koja opisuje ne toliko objekt svoga iskustva, nego njegov unutarnji proces. Sv. Terezija Avilska je najveći predstavnik ove mistične struje.[61]

Gradivni elementi mističkog fenomena

Mistični je fenomen kompleksan. Pa ipak, možemo u njemu razlikovati nekoliko gradivnih elemenata koji će nam pomoći da prodremo u njegovu bit. U praksi će ipak biti teško označiti linije razdvajanja koje odvajaju pojedine elemente.

1. Mistično je iskustvo prije svega iskustvo radikalne PASIVNOSTI: onostrano, otajstveno osvaja i preplavljuje ljudsko postojanje. Neki u tome vide plod jedne posve slobodne milosti Božje; drugi pak to tumače kao rezultat praznine i suspenzije duševnih moći što si je mistik sam priskrbio i koje ostavljaju čovjeka u jednom novom identitetu, svjetlu u koje je uronjeno njegovo biće. U oba slučaja se aktivno jastvo gubi i rasipa; uspostavlja se nov način življenja u ovisnosti o otkrivenom otajstvu. Postoji diskontinuitet i lom između redovitog života i novog postojanja koje je osvojeno nečim ili nekim koji od toga časa ima inicijativu u životu mistika.

Ova pasivnost razlikuje mistiku od magije, koja je pokušaj dominiranja Drugim ili manipuliranja otajstvom. Pasivnost mistike nije inercija niti odsutnost aktivnosti. Dno čovjeka ne ostaje neaktivno, štoviše, aktivnije je nego ranije; no sad je to jedan drugi, različiti subjekt koji ravna i vodi tu aktivnost; to je i iskustvo jedne nove sile koja proizlazi iz Drugog ili iz otajstva koje je osvojilo čovjeka, odnosno iz svjetla koje ga je preobrazilo. Ova nova sila uspostavlja egzistencijalnu promjenu i sve skupa postaje unutarnji izvor religiozne energije. Mistik je skupa najpasivniji čovjek i najjači u kozmičkoj i duhovnoj domeni, dajući tom pridjevu prošireno značenje. Iskustvo se ugrađuje u život i na neki ga dinamični način transformira.

2. U svim tipovima mističnog iskustva nalazimo ideju TOTALITETA: bilo da se radi o nekoj vrsti proširenja svijesti s nekom sposobnošću sveopćeg spoznavanja, bilo da se radi o integriranoj kozmičkoj percepciji ili da se radi o nekom obuhvaćanju totaliteta bitka, pojam koji pripada navlastito konceptu božanskog života. Ovaj totalitet daje odjednom pristup ontološkoj, psihološkoj i duhovnoj punini. Ima se osjećaj da mu ništa ne izmiče. Različite tipologije mistike stavljaju naglasak na taj odnos sa sveopćim i s totalitetom u mističnom iskustvu. Onaj koji ga uživa ima svijest - a to je neka nova stvar - da je nadvladao stanje podvojenosti: dano mu je razriješiti sve suprotnosti svijeta fenomena i on ostvaruje koincidenciju suprotnosti.

[61] Ch. A. Bernard, nav. dj. str. 496- 498.

3. SPOZNAJA u mističnom iskustvu nije filozofska i ne da se svesti ni na jedan oblik redovite spoznaje. Pa ipak, lako je otkriti u mističnom iskustvu jedan novi tip intuitivne i unitivne (sjedinjujuće) spoznaje. Gotovo uvijek mistici tvrde da su otkrili istinu ili pravo lice stvari, ili pak narav Bude, ili da su vidjeli slavu Božju. Mistično je iskustvo karakterizirano jednim novim, intenzivnim i stabilnim načinom spoznavanja stvarnosti. Radi se o novom tipu spoznavanja skrivene i otajstvene stvarnosti. Redovita, diskurzivna, apstraktna i sastavljena spoznaja nestaje, daje mjesta izravnom i jednostavnom pogledu koji se istovremeno identificira sa spoznatim i nadilazi dvojstvo subjekta i objekta. Radi se o intuitivnoj spoznaji koja nema ništa zajedničko s razmišljanjem. Ova nova spoznaja nosi sa sobom novu vlastitu vrstu sigurnosti, ona je istovremeno iskustvena i ukusna (slasna).

Da li ova spoznaja i ovo iskustvo pretpostavljaju jedan istinski kontakt s apsolutnim, odnosno Apsolutnim? Spoznajno je iskustvo ovdje bez sumnje, transcendentnog karaktera; prelazi se s redovitog iskustva duše na izvanredno iskustvo koje doseže tu istu dušu u njenim dubinama. Ljudska duša posjeduje jednu refleksivnu spoznaju sposobnu percipirati nematerijalni objekt, neku vrijednost, apsolutno, Boga samoga.

Do koje mjere ova iskustva mogu doprijeti do Boga? Svaki mistik, dopirući do posljednje granice svoga bića, ulazi u svojoj intimnoj dubini u dodir s Bogom, i to u tom smislu da se u najdubljem dnu njegovoga (mistikovoga) jastva vrši Božja djelatnost po kojoj sve postoji (sveti Ivan od Križa bi rekao da je Bog u svakoj duši prisutan po biti, to jest po tome što je dinamički stvara i održava u postojanju). Bog i najsržnije dno čovjeka su ujedinjeni uzročnom vezom, koja se združuje s prisutnošću Boga neizmjernosti, a ne radi se o prisutnosti po milosti (jer će i Ivan od Križa reći da je drugi način prisutnosti Boga u čovjeku po milosti [sakramentalnoj, posvetnoj, aktualnoj...] i treći je način mistični, to jest osobni, izravni i neposredni...). Božje djelovanje nije zamjećeno na izravan način niti putem razmišljanja, nego u svome učinku. U slučaju kršćanskih mistika, na najvišim stupnjevima ovoga iskustva može se govoriti o "neposrednoj intuiciji Boga" po J. Marechalu. Ova intuicija (kontakt) nije plod osobnog procesa interiorizacije nego je slobodni dar Božji.

4. Mistično iskustvo ima svoje izuzetne, JAKE TRENUTKE (momente). To su odlučujuća iskustva koja se daju i precizno datirati jer su povijesnoga karaktera. Ponekad, ali ne uvijek, popraćena su psiho-somatskim manifestacijama koja su kao znak, izražajni govor jakih trenutaka: to si na primjer ekstaze, ugrabljenja, svjetlucavost, mirisavost i tako redom. Potrebno je reći da ima istinskih mističnih iskustava i bez tih fenomena, pa stoga mistika nije sve što je a-normalno. Ne sastoji se u tim fenomenima "mistični čin", neobjašnjiv s običnog psihološkog stajališta. Odakle dolaze onda ti fenomeni? Oni su posljedica ljudske slabosti i razlike koja postoji između ljudskog, imanentnog, i božanskog, transcendentnog. Ono što se događa u srži bića ponekad se, zbog jedinstva ljudskog bića i veza koje postoje među pojedinim njegovim dijelovima, i zbog naravi samog mističnog događanja, prelijeva i na "rubne dijelove" čovjeka, a to su psiha i tijelo.

5. U mistici se prelazi IZ ISKUSTVA K "BIĆU". Mistika se ne svodi na prolazna iskustva, ona završava tako da stvara jedno "stanje" koje daje utisak da se već nadvladalo vrijeme i da se koincidira s časom vječnosti; u tom smislu ona podvlači povijesnost sadašnjeg ljudskog života i već omogućuje čovjeku doprijeti do stanja vječnosti. Kršćanski mistici, držeći se Biblije, govore o smrti, umiranju svijetu, osjetima, grijehu i svemu što nije Bog. Ovo novo stanje kršćanski i općenito teistički se opisuje i simbolikom braka, duhovne zaruke, duhovno vjenčanje....

4. Prikaz krivog nauka o kontemplaciji koji je crkva osudila i katolički nauk o tim pitanjima

Lažni misticizam ili kvijetizam: Uz prave mistike, čiju smo nauku izložili, našlo se katkada i lažnih mistika, koji su pod različitim imenima, strašno iskrivili pojam pasivnog stanja i upali u čuvstvene, zablude, opasne za ćudoređe. Takvi su bili na primjer: Montanisti, Beghardsovci. Ali najznačajnija- zabluda je kvijetizam.

On se pojavio u tri različita oblika.

1. Molinin grubi, prosti kvijetizam
2. Fenelonov profinjeni i produhovljeni kvijetizam
3. Polu-kvijetističke težnje

Molinin Kvijetizam

Mihael Molina se rodio godine 164o u Španjolskoj. Najveći i dio života je proboravio u Rimu i upravo u tom je gradu rasijao svoje zablude u dva djela, koja su imala veliki, uspjeh: Guida espiritual i Orazione de quietude".

Njegova je temeljna zabluda u tvrdnju, da se savršenstvo sastao u posvemašnjoj pasivnosti duše, u neprestanom činu kontemplacije i ljubavi, koji kad je jednom izvršen, čovjeka oslobađa od svih drugih čina, pa čak i od opiranja napastima. Njegove je geslo: Pustimo, da Bog djeluje!

Da bismo bolje shvatili pojedinosti njegovih zabluda donosimo paralelno, katoličku nauku i Molinine zablude:

Molinina zabluda: *1. Postoji samo jedan put, nutarnji put ,ili put pasivne kontemplacije ,koju može čovjek steći s običnom milošću. Treba dakle odmah stupiti na pasivni put i tako uništiti svoje strasti.*
Katolička nauka: 1. Postoji pasivno stanje u kojom Bog djeluje svojom djelanom milošću. Ali do tog se stanja redovito i normalno dolazi tek nakon dugog vježbanja u krepostima i razmatranju.

Molinina zabluda: *2. Čin kontemplacije može trajati i nekoliko godina, pa i cijeli život, i u snu, tako da ga ne treba obnavljati.*
Katolička nauka: 2. Čini kontemplacije traje veoma kratko, iako duševno stanje koje iz tog nastaje može potrajati nekoliko dana.

Molinina zabluda: *3.Budući da je kontemplacija trajna, ona nas oslobađa od svih izričitih čina pojedinih kreposti, koji su samo za početnike, na pr. čini vjere, ufanja, religioznosti, mrtvenja, ispovijedanja, itd.*
Katolička nauka: 3. Kontemplacija u sebi sadržava na izvanredan način čine svih kršćanskih kreposti, ali nas ne oslobađa da vršimo izričite čine tih kreposti izvan vremena kontemplacije.

Molinina zabluda: *4. Nesavršeno je misliti na Isusa i na njegova otajstva. Treba i dovoljno je izgubiti se u božanskoj Biti. Onaj koji se služi slikama ili idejama ne klanja se Bogu u duhu i istini.*
Katolička nauka: 4. Prvotni objekt kontemplacije je Bog sam, dok je Isus u njoj sekundarni objekt, i izvan kontemplativnog čina čovjek nije oslobođen od toga, da misli na Isusa Krista, koji je nužni posrednik, niti od toga, da ide k Bogu po Njemu.

Molinina zabluda: *5. U stanju kontemplacije treba biti ravnodušan prema svemu, što više i prema posvećenju, svojem spasenju, treba gubiti i nadu, samo da ljubav bude nesebična.*
Katolička nauka: 5. Sveto je predanje vrlo savršena krepost, ali ne smije ići do ravnodušnosti u pogledu vječnog spasenja. Naprotiv to spasenje treba željeti, nadati mu se i za nj moliti.

Molinina zabluda: *6. Ne treba si zadavati brige, da, se opiremo napastima. I najprljavije slike mašte kao i za čine, koji iz njih slijede, ne treba se prekoravati, jer su đavlovo djelo. To su pasivne kušnje, koje su imali i Sveci, i treba se kloniti da ih ispovijedamo. Tako se dolazi do savršene čistoće i uskog sjedinjenja s Begom.*
Katolička nauka: 6. Treba ići dotle, da u nutarnjim iskušenjima, mašta i osjećajnost bude duboko potrošena dok najviši dio duše uživa duboki mir. Ali volja se uvijek mora opirati napastima.

Ono, što smo iznijeli o pravoj katoličkoj nauci, oslobađa nas da pobijamo tu zabludu. Ali iz povijesti kvijetizma možemo iako izvući zaključak, da kad čovjek hoće, da dođe na stupanj kontemplacije prerano, i da se taj posao prisvaja sebi, a k tome, ako nije prije toga umrtvio svoje strasti i vježbao se u kršćanskim, krepostima, tada pada toliko niže, koliko je htio, da se uzdigne više.

Fenelonov profinjeni i produhovljeni kvijetizam

Ovaj Molinin kvijetizam je ponovo oživjela, u jednom umjerenijem obliku i bez nemoralnih posljedica koje je iz njega izvlačio njegov začetnik, gospođa Guyon (1648-1717) koja se, postavši još posve mlada udovicom bacala svim žarom na emotivnu pobožnost i pobožnost mašte, koju ona naziva putem čiste ljubavi. Ona pridobije za svoje ideje najprije o. Lacombe barnabitu, a zatim u nekoj mjeri i samoga Fenelona (1651- 1715). koji je u svojem djelu *L' explication des maximes des saints sur la vie interieure* formulirao umjereni kvijetizam i nastojao osvijetliti nauku o čistoj ljubavi, ljubavi čistoj i bez ikakve primjese kakvog motiva vlastite koristi.

Sve zablude, koje su sadržane u toj knjizi, mogu se prema sudu Bossuetu, svesti na ove četiri tvrdnje.

1. Postoji u ovom životu stalno stanje čiste ljubavi, u kojem želja za vječnim spasenjem više nema mjesta.

2. U posljednjim kušnjama nutarnjeg života može jedna duša biti uvjerljivo posve sigurna da je s pravom odbačena od Boga i u tom uvjerenju učiniti Bogu posvemašnju žrtvu svoje vječne sreće.

3. U stanju čiste ljubavi, duša je ravnodušna prema svojem savršenstvu i prema vježbanju u krepostima.

4. Kontemplativne duše gube, u nekim stanjima jasni, osjetni i zreli pogled Isusa Krista.

Sigurno je, da je taj kvijetizam mnogo manje opasan nego onaj Molinin. Ali spomenute četiri propozicije su lažne i mogle bi dovesti do loših posljedica.

1. Krivo je, da na zemlji postoji stalno stanje čiste ljubavi, koje isključuje nadu. Jer, kako to s pravom veli peti Issyčki članak: „svaki kršćanin u svakom stanju, iako ne u svakom času, mora htjeti, željeti i tražiti svoj vječni spas, kao stvar, koju Bog hoće i koju želi, da i mi hoćemo, Njemu na slavu". Istinito je to, da kod savršenih, želju za savršenošću podržava ljubav, i da ima časova, kad izričito ne misle na svoje spasenje.

2. Isto je tako kriva i druga propozicija. Bez sumnje je bilo svetaca, koji su imali u nižem dijelu svoje duše vrlo jaki utisak, da bi opravdano bili osuđeni. Ali to nije promišljeno uvjerenje višeg djela duše. Ako su neki i učinili uvjetnu žrtvu u pogledu svoga spasenja, to nije bila apsolutna žrtva.

3. Još je manje ispravno, da je duša u stanju čiste ljubavi ravnodušna prema svojem savršenstvu i prema vježbanju u krepostima. Vidjeli-smo baš naprotiv, da sv. Terezija neprestano naglašuje, i u najvišim stupnjevima savršenstva, brigu oko napretka i oko temeljnih kreposti.

4. Krivo je konačno i to, da u savršenim stanjima duša gubi distinktni pogled Isusa Krista. Sv. Terezija - u svom preobražajnom sjedinjenju, imala viđenje svetog čovječanstva. Isusa Krista. Istinito je to, da u nekim prolaznim časovima, duša ne misli, izričito na Njega.

Polu-kvijetističke težnje

Nađe se katkada, u pojedinim duhovnim djelima, koja su inače izvrsna, više ili manje kvijetističkih težnja, koje bi, ako bi postale pravilom duhovnog vodstva za obične duše, dovele do velikih zloporaba.

Temeljna zabluda, koja se provlači u tim knjigama, što se nastoji usaditi u sve duše, pa i one, koje su malo uznapredovale dispozicije pasivnosti koje u stvari odgovaraju samo putu sjedinjenja. Hoće se prerano pojednostavniti duhovni život zaboravljajući da se za većinu duša pojednostavnjenje može korisno provedi, tek što su prošle putem diskurzivnog, razmatranja, posebnog ispitivanja savjesti i vježbanja u moralnim krepostima.

To je pretjeravanje dobrog svojstva. Htjelo bi se duše učiniti savršenima prije nego je to moguće, potiskujući one srednje stupnjeve i sugerirajući odmah s početka sredstva, koja uspijevaju dušama, koje su jače uznapredovale.

Na taj se način - pod izlikom gajenja nezainteresirane, ljubavi, ne daje kršćanskoj nadi ono mjesto koje ona mora zauzimati. Postavlja se, da je želja za vječnom srećom sporedna, i da je sve Božja slava. A u stvari su slava Božja i vječna sreća međusobno posve povezani: jer spoznanje Boga i ljubavlju prema Njemu, daje Mu se slava, a spoznaja i ljubav u isto vrijeme sačinjavaju našu sreću. Mjesto da ta dva sastavna dijela sastavljamo, treba ih sjediniti i pokazati kako se upotpunjuju i usklađuju, sve jednako imajući na pameti da slava Božja ima glavno mjesto, u koliko ih promatramo zasebno.

Isto se tako previše naglašuje pasivna, strana, pobožnosti: pustiti da Bog djeluje u nama, baciti se Njemu u ruke to su riječi koje se naglašavaju da se uz to ne nadoda da Bog to redovito i općenito ne čini, dok se sami kroz dugo vremena nismo vježbali u aktivnoj pobožnosti.

Kad se opet dođe do sredstava posvećenja, gotovo se isključivo iznose ona koja odgovaraju putu sjedinjenja. Kritizira se na primjer metodičko razmatranje i kako se veli ukalupljeno, posebne odluke, koje - tobože narušavaju jedinstvo duhovnog života posebno ispitivanje savjesti koje se može nadomjestiti jednostavnim pogledom. Ali se kod toga zaboravlja, da početnici redovito dolaze, do pojednostavnjene molitve i razmatranja baš metodičkim razmatranjima, da za njih općenite odluke, da će ljubiti Boga svim srcem, moraju biti točno određene i da moraj li zaći u pojedinosti, da bi upoznali svoje pogreške i da bi ih popravili. Oni se nalaze u jako velikoj pogibelji, da se zadovolje samo onako površnim, pogledom i osvrtom na sam, sebe i uslijed čega će i dalje ostati na životu sve njihove strasti i sve njihove slabosti. U biti neće biti borbe sa pojedenim strastima i grijesima da ih se iskorijeni.

Jednom riječi zaboravlja se na to da postoji više stupnjeva kojima treba proći, da bismo stigli do sjedinjenja s Bogom i do pasivnog stanja.

5. Krunica je i meditativna i kontemplativna molitva

Sv. Ljudevit Montforski je veliki učitelj marijanske pobožnosti i duhovnosti te on najbolje sabire tradicionalni svetački nauk o meditativnom ali i kontemplativnom karakteru molitve svete krunice. O tome je napisao i knjižicu *Čudesna tajna svete krunice za obratiti se i spasiti se* jedan od klasika svetačke tradicije o krunici. Evo njegova nauka.

„Na usmenu molitvu treba dodati i mislenu jer ona prosvjetljuje duh, raspaljuje srca i priprema dušu da bude sposobna poslušati glas Mudrosti, kušati njezine slasti i posjedovati njezino blago. Osobno ne nalazim ništa moćnijega da u naše duše privuče Kraljevstvo Božje, vječnu Mudrost, od mislene i usmene molitve združene zajedno dok molim sveti ružarij razmišljajući o petnaest otajstava koja su u njemu sadržana“ (LJVM 193).

O razvojnom putu molitve Montfort u svojim djelima govori i opširnije pa ćemo tu temu bolje objasniti. Poznato je da razvojni put molitve prati duhovni rast i sazrijevanje kao njegov

sastavni i bitni dio.[62] Sv. Ljudevit je svima, pa i najokorijelijim grješnicima, na početku duhovnoga puta preporučivao molitvu, posebno molitvu svete krunice kao sredstvo oslobađanja od teških grijeha i kao početak autentičnog duhovnog puta.

„Ako budete vjerno i pobožno molili krunicu sve do svoje smrti, unatoč množine vaših grijeha, vjerujte mi: primit ćete neuveli vijenac slave“ (1 Pt 5, 4). Ako se nalazite na rubu ponora ili ste jednom nogom u paklu, čak i ako ste prodali dušu đavlu kao kakav vrač, ili ste okorjeli i tvrdokorni krivovjernik kao kakav demon, prije ili kasnije ćete se obratiti i spasiti. Samo ako, ponavljam i dobro pripazite na riječi moga savjeta, svakodnevno do smrti pobožno molite svetu krunicu, da biste upoznali istinu, zadobili milost pokajanja i oproštenje svojih grijeha“ (TSK 4).

Osobama koje su se obratile i obnovile svoje krsne zavjete, Montfort kao u jednom dnevnom programu življenja vjere preporuča sredstva za duhovni rast i ustrajnost kako bi išle putem duhovnog sazrijevanja. U tom programu molitva je opisana kao vježba s asketskim naporima. Uz vrijeme posvećeno molitvi i meditaciji preporuča se često prikazanje Bogu i vježbanje življenja u njegovoj prisutnosti. Cilj je postići dobar kršćanski život.[63] Svetac traži od vjernika da njegov život odražava molitvu i obrnuto, uči da dobar život jača molitvu:

„Dobro moliti Boga nije lako, često molitva umjesto da ga umiri, udvostruči njegov gnjev. Dobru molitvu ćemo prepoznati po dobrom životu, ona prebiva u toj razboritosti ili se radi o prijevari. Molitva u kojoj se jasno vidi razboritost i uzoran život su dvije sestre koje zajedno idu i djeluju“ (P 15, 27-30).

Sv. Ljudevit slijedeći klasičnu katoličku nauku, jasno označava put duhovnoga rasta koji prati razvojni put molitve.

„Prije nego što se uzdignemo do najvišeg stupnja kontemplacije potrebno je proći ovu lakšu meditaciju. To je misao sv. Tome Akvinskog;[64] to je savjet koji on daje kada kaže da se prvo treba vježbati, kao na bojnom polju, u zadobivanju svih krijeposti, čiji savršeni uzorak imamo u otajstvima svete krunice. I upravo u toj meditaciji kaže učeni Kajetan, ostvarit ćemo sjedinjenje s Bogom, bez kojega je kontemplacija samo iluzija koja može zavesti duše“ (TSK 76).

Svetac je jasan. Razvojni put molitve kreće od početnog asketskog napora u meditaciji i vježbanju krijepostima i po čistoj, ustrajnoj i postojanoj vjeri sve više napreduje putem mistične molitve, u kojoj naglašeno djeluje Duh Sveti, a ta molitva je dar i vodi sjedinjenju s Bogom. Razmjerno jačini sjedinjenja s Mudrošću jača čista vjera kao neophodni temelj puta duhovnog rasta koji vodi do sjedinjenja. Čista je vjera počelo i učinak Mudrosti u našoj duši: što imamo više vjere, to imamo i više Mudrosti; što imamo više Mudrosti, to imamo i više vjere. A krajnji cilj molitvenog puta, sjedinjenje s Kristom Mudrošću, ostaje čisti i nezasluženi dar:

„Ako, dakle, želiš postići Mudrost, moli za nju i danju i noću. I ako ju je dobio nakon što je čitav život proveo tražeći je i moleći za nju i nastojeći da je zasluži svim vrstama križeva i napora, neka ne misli da ju je dobio po pravdi kao nagradu, već iz čistog milosrđa, kao milostinju“ (LJVM 188).

Za sv. Ljudevita je molitva krunice kako on preporuča meditativna molitva koja s vremenom kroz duhovni rast i sazrijevanje postaje i molitva kontemplacije:

„I upravo u toj meditaciji, kaže učeni Kajetan, ostvarit ćemo sjedinjenje s Bogom, bez kojega je kontemplacija samo iluzija koja može zavesti duše. Da su kvijetisti,[65] lažno prosvijetljeni

[62] M. Herraiz, *Meditazione*, u DM str. 803 – 807.
[63] Molitvu u programu svakodnevnog življenja vjere opisali smo u 4.1.1. cjelini.
[64] *Summa Th. II. 2.q. 182, čl.3.*

[65] Kvijetizam je bio jedan duhovni pokret u Katoličkoj Crkvi koji ima svoje korijene u nauku M. Molinosa. A radi se o odnosu između kontemplacije i meditacije – akcije. Molinos je naučavao potpuno predanje u Boga a bitno umanjivao ljudsku odgovornost i držao suvišnima čine, djela i vježbe u vjeri. Papa Inocent XI. 1687. je osudio taj nauk kao krivovjeran. Montfort aludira na svoje suvremenike i njihove sljedbenike Madame Guyon (+ 1717.) i biskupa F. Fénelona (+ 1715.) koji su bili osuđeni kao kvijetisti.

naših dana, slijedili ovaj savjet, ne bi bili doživjeli tolike strašne padove niti uzrokovali toliko sablazni u pobožnosti. Posebne su đavolske zablude vjerovati da postoje uzvišenije molitve od *Oče naš* i *Zdravo Marijo*, i napustiti ove božanske molitve koje su oslonac, snaga i čuvar duše. Slažem se da nije uvijek potrebno moliti na glas, i da je nutarnja molitva, u određenom smislu, savršenija od usmene, ali uvjeravam vas da je vrlo opasno, da ne kažem pogubno, svojevoljno napustiti molitvu krunice pod izgovorom jednog savršenijeg sjedinjenja s Bogom. Duša profinjeno ohola, prevarena od đavla što hara o podne (usp Ps 91, 6), nastoji koliko joj je to moguće u nutrini, uzdići se do uzvišenog stupnja molitve svetaca. Ona zato prezire i zanemaruje tradicionalne načine molitve koje smatra dobrima samo za obične duše; sama sebi zatvara uho anđeoskom pozdravu i čak molitvi koju je Bog sam sastavio, molio i zapovjedio: „A vi molite ovako: *Oče naš*…" (Mt 6, 9). Na taj način ta duša pada iz obmane u obmanu, iz ponora u ponor. Vjeruj mi, dragi subrate svete krunice, želiš li doći do visokog stupnja molitve, bez pretvaranja i opasnosti od pada u đavolske obmane u koje redovito padaju pobožne osobe, moli svaki dan, ako možeš, cijeli ružarij ili barem jednu krunicu. Može biti da si s Božjom milošću već stigao do toga; onda ako želiš ostati i napredovati u poniznosti, moli svetu krunicu. Duša koja svakodnevno vjerno moli svetu krunicu, naime, nikada neće biti formalno krivovjerna niti je može đavao prevariti. Ovu tvrdnju bih potpisao svojom krvlju" (TSK 77-78).

I Crkva izričito naglašava meditativni i kontemplativni karakter molitve svete krunice: „Kršćanska molitva prvenstveno nastoji razmatrati Kristova otajstva, kao u božanskom čitanju (lectio divina) ili u Gospinoj krunici" (KKC 2708). Ali crkveno učiteljstvo dodaje i precizira da je krunica bitno kontemplativna molitva, moljenje koje zahtijeva miran ritam i gotovo misaono otezanje, što molitelju omogućuje razmatranje otajstava Gospodinova života."[66]

„Krunica, upravo zato što polazi od Marijina osobnog iskustva, izrazito je kontemplativna molitva. Bez te kontemplativne protege, izgubila bi svoje značenje, kao što je to Pavao VI. jasno istaknuo: „Krunica je bez razmatranja kao tijelo bez duše, njeno moljenje u tom slučaju pada u pogibao da postane mehaničko opetovanje formula." Moljenje krunice po samoj svojoj naravi zahtjeva polagan ritam, pružanje dovoljnog vremena kako bi molitelj mogao razmišljati o otajstvima života Gospodinova, gledanima kroz srce one koja je bila Gospodinu najbliža, pa da bi se na taj način mogla odatle crpsti neslućena bogatstva. rijedi se zadržati na tom dubokom razmišljanju Pavla VI., da bi se istaknuli neki vidici krunice koji pokazuju da je doista Krist u središtu te kontemplativne molitve."[67]

Sv. Ljudevit, koji je sam bio veliki molitelj i promicatelj svete krunice, poziva vjernika da budno pazi da se pod isprikom uzvišenije kontemplativne molitve ne udalji od molitve svete krunice. Naime, i molitva krunice po čistom Božjem daru može prerasti u mističnu kontemplativnu molitvu.[68] Pri tome se svetac poziva na potrebu osobnog proživljenog iskustva u molitvi kao i na djelovanje Duha Svetoga.

„Ako se posavjetuješ s nekim od pobožnih molitelja, a takvih u svijetu ima puno, koji ne poznaju iz osobnog iskustva uzvišenost i važnost krunice, oni ne samo da je neće nikome preporučiti nego će radije uputiti na kontemplaciju, kao da su krunica i kontemplacija međusobno nespojive, te kao da mnogi sveci, koji su bili vjerni molitelji krunice, nisu bili uzdignuti do najuzvišenijih kontemplacija" (TSK 149).

„Pobožne duše prosvijetljene Duhom Svetim, neka vam ne bude žao ako vam ponudim mali mistični ružičnjak koji je nebeskog porijekla, da biste ga vi presadili u vrt vaše duše. On neće škoditi miomirisnom cvijeću vaših kontemplacija. Jako je mirisan i posve božanstven: neće nimalo pokvariti plan vaših lijeha. Prečist i dobro uređen, on sve dovodi u sklad i blistavost. Ako ga svaki

[66] Kongregacija za bogoštovlje i disciplinu sakramenta, *Direktorij o pučkoj pobožnosti i liturgiji,* Zagreb, 2003. str.159.
[67] Papa Ivan Pavao II., *Krunica Djevice Marije,* Zagreb 2003, str. 17-18.
[68] D. Mastalska, *Il Rosario via alla preghiera mistica secondo la Rosarium Viginis Marie,* u Associazione Mariologica Polacca, *La vergine Maria nel magistero di Giovanni Paolo II,* Vatikan, 2007, str. 123–143.

dan zalijevamo i pravilno obrađujemo, on čudesno raste i širi se tako ne samo da ne priječi sve ostale pobožnosti, već ih čuva i usavršava. Vi koji ste duhovni, razumijete me! Ovaj su ružičnjak Isus i Marija u životu, smrti, vječnosti. Ne prezrite, dakle, moju malu blagoslovljenu i božansku biljku u cvatu. Posadite je i vi sami u svoju dušu odlučni da ćete moliti krunicu. Uzgajajte i zalijevajte je moleći je vjerno svaki dan, čineći dobra djela. Primijetit ćete da će ovo sjeme, koje sada izgleda tako malo, s vremenom postati veliko stablo, gdje će se ugnijezditi i nastaniti nebeske ptice, odnosno predodređene duše visokih kontemplacija. U njegovom hladu bit će zaštićene od sunčeve žege, na njegovim će vrhovima naći utočište od divljih zemaljskih zvijeri i otkrit će fini ukus njegovog ploda; Isus dostojan štovanja, kojem neka je svaka čast i slava uvjeke vjekova“ (TSK 4-5).

Na putu molitve, osobito kada se prelazi na kontemplaciju, mogu se javiti teške nutarnje borbe da se ustraje u molitvi krunice. One su plod Božjeg ulivenog samodarivanja, nepročišćenosti duše koja ga ne može prihvatiti i izraz nutarnjih poteškoća u preobraženju duševnih moći. Jer da bi se duša sjedinila s Bogom mora se pročistiti, a nutarnje moći volje, razuma, pamćenja, mašte i osjećaja preobraziti i pobožanstveniti kako bi bile osposobljenje za prihvaćanje Boga koji se ulijeva u dušu. Svetac daje i jedan kriteriji za razlučivanje jačinu tih nutarnjih napora. Taj napor je razmjeran većoj ili manjoj navezanosti duše na samu sebe, a napor preobraženja duše, prema svecu, još se povećava zbog napasti i sugestija đavla koje se miješaju s naravnim nutarnjim poteškoćama.

„Vaši kućni neprijatelji napast će vas toliko žešće koliko ste bili dublje s njima sjedinjeni. Kanim govoriti o duševnim moćima i tjelesnim osjetilima, o rastresenosti duha i dosadama volje, o suhoći srca, o potištenostima i bolestima; svi ovi protivnici sa zlim duhovima, koji će se među njih umiješati vikat će ti: Ma ostavi krunicu! Zbog krunice te boli glava! Dakle, pusti je! Ionako molitva krunice nije obavezna u savjesti te je izostaviti nije grijeh. Ili bolje, moli samo jedan njen dio. Tvoje su muke samo jedan dokaz da Bog ne želi da je moliš, ostavi krunicu za sutra, kada se budeš bolje osjećao, itd. Ukratko, dragi subrate, svakodnevna krunica od petnaest otajstava ima puno neprijatelja te ja držim da je jedan od najvećih Božjih darova milost da se ustrajno moli do smrti. Stoga, budi ustrajan u njoj i dobit ćeš divnu krunu, pripremljenu u nebu kao dar za tvoju vjernost: „Budi vjeran do smrti i dat ću ti vijenac života“ (Otk 2, 10) (TSK 149-150).

Iako sv. Ljudevit redovito na sve načine potiče vjernika na ustrajnost u svakodnevnoj molitvi krunice on je svjestan da mistična molitva ima svoje dinamike nekada teško razumljive i samoj duši. Naime, vjernik se može naći u nutarnjem stanju nemoći moliti krunicu, ne samo naravnom, zbog bolesti ili drugih sličnih razloga, nego i nadnaravnom kada Bog otajstvenim putovima čini nemoguću kontemplativnu molitvu krunice jer dušu vodi putem veće lišenosti, umiranja sebi i ogoljenja pred Bogom i spoznajom vlastitoga ništavila te je tako ukorijenjuje u poniznosti. Ipak duša koja živi posvetu u takvim iskustvima, kuša žalost što ne može moliti krunicu, drži je dragocjenom molitvom i redovno je preporuča drugim vjernicima. Svetac nas poučava:

„Ja ne znam kako to biva i zašto, ali je, međutim, ovo istina: da doznam da li je netko Božji, ja boljega sredstva nemam negoli ispitati da li mu je drago moliti *Zdravomariju* i krunicu. Velim: “je li mu drago”, jer se može dogoditi da se netko nađe u nemogućnosti, naravnoj ili dapače vrhunaravnoj, moliti je,[69] ali mu je ipak vazda draga i rado je preporučuje drugima“ (PP 251).

Kontemplacija se općenito smatra jednim od načina i središta cjelokupnog mističnog života.

Sv. Alfons Liguori govori o rastu same kontemplativne molitve koja prolazi kroz faze i događa se u različitim nutarnjim naizgled oprečnim iskustvima bilo osjećaja Božje prisutnosti i velike sabranosti bilo velike rastresenosti u sjetilima kada sama duša ne primjećuje nikakav učinak molitve. Kontemplacija prolazi kroz faze od početnog stupnja molitve sabranosti ili čisto kontemplativnog mirovanja, preko pozitivne (potvrdne) i negativne (niječne) kontemplacije, kontemplacije nadnaravne sabranosti i smirenosti (mira), te negativne kontemplacije jasnog

[69] Da napredak u milosti može zadavati poteškoće u molitvi vidi kod sv.Ivana od Križa, *Tamna noć,* II.,8,1i I.,8,3.

potamnjenja što vodi dušu do mističnog sjedinjenja s Bogom. A i u samom sjedinjenju svetac ukazuje na rastuću dinamiku triju vrsta sjedinjenja s Bogom te razlikuje: jednostavno sjedinjenje, sjedinjenje zaručništva u kojem je duša sjedinjena s Bogom, ali još ga ne kuša kao trajno stanje te duhovni brak kao vrhunac mističnog preobraženja u kojem je duša sjedinjena s Bogom kao trajno mistično stanje.[70]

Upravo o tome vrhunskom mističnom iskustvu je sv. Ljudevit govorio kada je kazao prijatelju Blainu da osjeća u duši trajnu Isusovu i Marijinu prisutnost. Sv. Ljudevit je prema vlastitom pisanju došao do vrhunaca mističnog i kontemplativnog života, o čemu ćemo govoriti u sljedećem poglavlju, ali se nije htio upuštati u dublje analize kontemplativne molitve. Kao što smo vidjeli on priznaje vrijednost kontemplativne molitve kao Božjega dara i upućuje vjernika na molitvu krunice koja nakon perioda ozbiljnog duhovnog života u meditaciji i vježbanju u krijepostima postaje i kontemplativna molitva. U molitvi krunice duša s Marijom i po njenom zagovoru razmišlja o Isusu u otajstvima njegova života, a prema sv. Ljudevitu osobito o njegovim krijepostima (usp. TSK 65) i to je molitva meditacije, ali u molitvi krunice po čistom daru, kako to svetac s pravom naglašava, dolazi se i do kontemplacije u kojoj duša s Marijom i po njenom zagovoru, ljubavlju privučena motri Isusa, a to je kontemplativna molitva. U tom kontemplativnom pasivnom iskustvu Bog sam privlači dušu, djeluje i moli u duši. Dajmo riječ svecu:

„Ako te zatim Bog, po svojem milosrđu, privlači k sebi dok moliš krunicu, tako snažno kao što je to činio i s nekim svecima, pusti se privući, prepusti se njemu, pusti da on djeluje i moli u tebi, a na svoj način moli krunicu; i ovo će ti biti dovoljno za jedan dan. Međutim, ako si samo u aktivnoj kontemplaciji ili uobičajenoj molitvi i miru, u Božjoj prisutnosti i ljubavi, onda imaš još manje razloga ostaviti krunicu. Daleko od toga da ćeš moleći krunicu nazadovati u kontemplaciji i krijeposti, naprotiv ona će ti čudesno pomoći, kao prave Jakovljeve ljestve od petnaest stepenica po kojima ćeš se penjati iz krijeposti u krijepost, iz svjetla u svjetlo i stići ćeš jednostavno, bez obmana do zrele dobi Isusa Krista“ (TSK 78).

Krunica koju Katekizam katoličke Crkve naziva „sažetak svega Evanđelja“ (br. 971) upravo zbog toga ostaje neiscrpno blago za molitvu. Montfort koji je to i sam kušao tvrdi:

„Nitko nikada neće moći razumjeti čudesna bogatstva posvećenja koja su sadržana u molitvama i otajstvima svete krunice. Razmišljanje o otajstvima života i smrti našega Gospodina Isusa Krista jest izvor najčudesnijih plodova za onoga tko se tome posveti“ (TSK 75).

O svojim mističnim iskustvima molitve, svetac kao u jednom dahu kliče: „O moj Bože, želim te ljubiti, ljubav me potiče, počinjem izgarati. Ti me očaravaš. Pustite me da ljubim“ (P 138, 1).

6. Prijeporna pitanja među teolozima o kontemplaciji

Iznijeti ćemo glavne točke, o kojima se raspravlja u duhovnoj i mističnoj teologiji o naravi i dinamikama kontemplacije. Mi ćemo to učiniti što je moguće više nepristrano - ne doduše tako, kao da bismo imali namjere uskladiti različita mišljenja (to je nemoguće), nego da pokušamo naći nerazličita zbliženja među umjerenim predstavnicima različitih škola.

Razlozi tih razilaženja

Najprije dvije tri o uzorcima tih glavnih razilaženja.

Prvi razlog sigurno leži u težnji i nejasnosti samih pitanja, o kojima je riječ. Pa doista nije laka stvar prodrijeti u tajne namjere Božje obzirom na općenitost poziva krštenih na ulivenu

[70] Sv. Alfons Liguori, nav. dj. str. 24-45. Na samo njemu svojstven genijalno jednostavan način opisuje teme koje smo ovdje spomenuli. Za cjelovitost razumijevanja te duhovne stvarnosti kod življenja posvete uz ovo poglavlje preporučamo proučiti i cijeline 5.8., 5.9., 7.1., 8.4. i 8.5.

kontemplaciju ili točno izraziti narav tog čudesnog čina, gdje glavnu ulogu ima Bog, i gdje je duša više pasivna nego li aktivna, gdje ona prima svijetlo i ljubav, a da pri tom ne gubi slobode. Nije dakle ni malo čudno da pisci, koji pokušavaju objašnjavati te divne Božje darove, ne tumače ih svi na isti način.

Drugi je razlog razilaženja različita metoda. Kako smo već rekli u početku, sve škole nastoje da zajedno povežu dvije metode: eksperimentalnu i deduktivnu. Ali, dok se jedni posebno pozivaju na iskustvo, dotle drugi više inzistiraju na dekutivnoj metodi. Iz tog nastaju razlike i razilaženja u zaključivanju! Jedni će, potaknuti činjenicom, da je veoma maleni broj kontemplativaca, to tumačiti tako, da svi ljudi nisu pozvani na kontemplaciju. Drugi će opet, iz činjenice, što svi imamo dostatne nadnaravne pretpostavke, da bismo se popeli do kontemplacije zaključiti iz toga, da zato ima malo kontemplativaca, što ima malo dovoljno velikodušnih duša, da čine potrebne žrtve, da bi do toga došle.

Ovo različita gledišta uvjetovana su nadalje i temperamentom, odgojem, načinom života, koji čovjek provodi. Ima naravi, koje su sklonije kontemplaciji od drugih, pa ako je tu sklonost još i povećava odgoj i način života, onda je takav čovjek sklon mišljenju, da je kontemplacija nešto normalno i redovito. Drugi opet, koji su aktivniji i koji po svom temperamentu, kao i po načinu svoga života, nalaze više zapreka u kontemplaciji, iz toga mogu lako zaključiti, da je to neko izvanredno i posebno stanje.

Konačno, ne smijemo zaboraviti, da su filozofski i teološki sistemi, koje čovjek slijedi u pogledu spoznaje, ljubavi, milosti djelatne (efficax) i dovoljne (sufficiens) prenijeli svoje obilježje i u mističnu teologiju. Tako, ako prihvaćamo, zajedno s Tomistima, da je milost djelatna sama po sebi, tada je čovjek više sklon da u pasivnom stanju duše promatra produljenje aktivnog stanja, jer i u tom stanju (naime aktivnom) već djelujemo na poticaj djelatne milosti. Ne smiju dakle čovjeka toliko smetati ta razilaženja u tako teškim točkama i neka svatko ostane slobodan, da prihvati sistem, koji mu izgleda utemeljen na boljim razlozima.

Ta razmimoilaženja možemo svesti danas na tri glavna pitanja:
1. Narav ulivene kontemplacije
2. Opći poziv na tu kontemplaciju
3. Redovito vrijeme, kad ona počinje

1. Razmimoilaženje o naravi kontemplacije

Svi prihvaćaju, da je ulivena ili mistična kontemplacija dragovoljni Božji dar, koji nas stavlja u pasivno stanje i koji nam daje spoznaju i ljubav prema Bogu, koju mi moramo samo primiti. Ali u čemu se sastoji ta spoznaja? Ona se očito razlikuje od spoznaje, koju stječemo pomoću svijetla vjere. Po priznanju sviju, ona je iskustvena ili eksperimentalna Ali je li ona neposredna, bez posredovanja nekih slika, ili je ona posredna pomoću slika, bilo stečenih bilo ulivenih? Postoje dva suprotna sistema:

Teorija o naprednoj spoznaji: Ova teorija, koja se poziva na autoritet Pseudo-Dionizija, škole sv. Viktora i flamanske mistične škole, tvrdi, da je ulivena kontemplacija percepcija, ili intuicija ili neposredno gledanje Boga, iako tamno i nejasno. Budući da je neposredna, razlikuje se od redovite spozna svijetlom vjere. A budući da je tamna, razlikuje se od blaženog gledanja. Ima različitih načina, kako se to tumači.

Tako o. Poulain oslanjajući se na teoriju o duhovnim sjetilima, misli da duša u kontemplaciji direktno osjeća prisutnost Božju. "Za vrijeme tog sjedinjenja, kad ono nije suviše jako, slični smo čovjeku, koji je postavljen kraj svojeg kojeg prijatelja, ali na mjestu, gdje je posve mrak i gdje vlada posvemašnja šutnja. Ne vidi ga, ne čuje ga, on samo osjeća, da je on tu pomoću opipa, jer drži njegovu ruku u svojoj. Tako mu preostaje da na njega misli i da ga ljubi".

O.Marechal, nakon što je ustanovio, da mistici tvrde, u stanjima visoke kontemplacije da postoji neka intelektualna intuicija Boga i nerazdijeljenog Trojstva, misli, "da visoka kontemplacija

uključuje u sebi neki novi element, koji se kvalitetno razlikuje od normalnih aktivnosti i od redovite milosti... da ona uključuje aktivnu, ne simboličku predodžbu, Boga u duši, sa svojim psihološkim korelativom: neposrednom intuicijom Bogatu duši. To ne izgleda tako čudno, na dodaje on, ako se prihvati da je intuicija bitka, da tako kažemo, središte perspektive ljudske psihologije.

Ovu je teoriju usavršio o. Picard. Nakon što je izložio, da nije nemoguće, u naravnom pogledu, kakvo shvaćanje ili intuicija Boga, neposredna, ali zbrkana i nejasna, nakon što je jednom dokazana Božja opstojnost klasičnim dokazima, primjenjuje tu teoriju na mističnu kontemplaciju. Taj Bog, čija se je prisutnost oživjela u dnu duše, čas je zahvaća, djelujući na njezine spoznajne sposobnosti da se u tišini, divljenju i miru usredotoči na njega. A čas je opet zgrabi uglavnom za volju i za njezine afektivne moći. Kad to Božje djelovanje više zahvaća spoznajne moći, tada imamo molitvu sabranosti. A kad duša osjeća, da je zahvaćena u svojini voljnim i afektivnim činima, ona se nalazi u molitvi mira".

Pisac dalje pokazuje, da u onoj mjeri, u kojoj Bog povećava snagu svoga zahvaćanja, u kojoj daje potpuniji, žarči i veći utjecaj na dušu, u toj mjeri duša napreduje u višim stupnjevima kontemplacije.

Teorija posredne spoznaje: No općenito je prihvaćeno mišljenje, da je spoznaja jednog kontemplativca - kako god ona bila savršena - posredna, da je u isto vrijeme nejasna i tamna, sve ako je kao eksperimentalna. Na prvim se stupnjevima Bog zadovoljava time, da baci svoju svjetlost, svjetlost darova na naše pojmove, koje već imamo, bilo tako da privuče našu pažnju na koju ideju i to na posebno snažni način, bilo izvlačeći iz dviju pretpostavki kakav zaključak, koji nam živo udara u oči. U višim stupnjevima mistične molitve, kao na primjer kod zanosnog sjedinjenja, on stavlja u nas nove razumske slike, koje nam predočuju istine Božanske na mnogo jači način, nego li naši vlastiti pojmovi, i tada se duša zanosi promatrajući istine, koje su joj do tada bile nepoznate.

I budući da se ona zanosi i uživa u tim istinama, ima o njima skoro -eksperimentalnu spoznaju. Ta spoznaja ostaje dakle spoznaja vjere, samo što je ta spoznaja mnogo življa, a napose mnogo više prožeta ljubavlju od redovite spoznaje. I ona se razlikuje od te redovite, što je duša prima od Boga, i što duša, dok prima u isto vrijeme i spoznaju i ljubav, ima samo da pristane na Božansko djelovanje, koje provodi u njoj te tako dragocjene darove.

Mi se priključujemo ovoj nauci. Čini se, da ona bolje pazi na razliku bitnu između kontemplacije, koja ostaje posredna i tamna, u ogledalu i u zagonetki i blaženog gledanja, koje je neposredno i jasno. Ali ćemo se čuvati i toga, da ne bismo osuđivali one, koji drže vjerojatnim ono mišljenje, koje zastupa neposredno gledanje, samo kad oni u svom izlaganju naglašuju nejasno i tamno obilježje te spoznaje.

Bez sumnje, mnogi mistici upotrebljavaju izraze, koji su malo smioni, pa izgleda na prvi pogled, da možemo pretpostavljati da su oni u neposrednom dodiru s božanskom biti, da vide Boga. Ali, ako dobro ispitamo kontekst, posve se čini, da te riječi treba razumjeti i da se one odnose na učinke, koje je u duši izvelo božansko djelovanje. Po daru mudrosti osjećamo ljubav, veselje, duhovni mir, koji Bog stavlja u našu dušu. Baš zato je sveta Terezija nazvala molitvu mira "Božanskim okusima". U duhovnim dodirima misticima se čini, da je sama bit njihove duše zahvaćena, toliko je dubok utisak, što im ga u duši čini božanska ljubav! Ali, kad žele potanko opisati te utiske, sve što opisuju, može se svesti na različite učinke jedne žarke i velikodušne ljubavi. Možemo dakle misliti, da je razlog zbog čega oni upotrebljavaju tako jake izraze u siromaštvu ljudskog govora, da opiše utiske, koje milost izvodi u duši.

2. Opći poziv na kontemplaciju

Ovdje se ne radi o osobnom i bližem pozivu na ulivenu kontemplaciju. U toj točki svi prihvaćaju i slažu se sa naukom Taulera i sv. Ivana od Križa. Ovdje se radi o daljnjem i općem pozivu. Ili drugim riječima, pitamo se da li su sve duše, koje su u stanju milosti, pozvane na neki općeniti i daljnji način na ulivenu kontemplaciju?

U toj ovako izraženoj točki postoje dva oprečna rješenja, koja izlaze, barem u svojem velikom dijelu, iz različitog pojma, koji imaju jedni i drugi o kontemplaciji.

Opći poziv na kontemplaciju usvajaju i zastupaju - uz različite nijanse - mnogobrojni autori, koji pripadaju različitim redovničkim Redovima, kao Dominikanci, Benediktinci. Ima zastupnika toga mišljenja i među Franjevcima, Karmelićanina, Isusovcima, Eudistima kao i u svjetovnom kleru. Pokrenute su i neke Revije - posebno *La vie spiritualle*, da podrže i prošire to mišljenje. 0. Garrigou-Lagrange izlaže snažno tu tezu, pokušavajući dokazati, da je mistični život normalni razvitak nutarnjeg života i da su, dosljedno, sve duše, koje su milosti, pozvane na taj život. Evo u kratko njegovih dokaza;

Temeljno počelo mističnog života je isto, kao i u običnom nutarnjem životu: a to je milost posvetna, ili kreposti i darovi. A ti darovi u nama s ljubavlju rastu i kad se posve razviju, djeluju u nama na svoj nadljudski način, i stavljaju nas u pasivno ili mistično stanje. Dakle, počelo redovitog kršćanskog nutarnjeg života sadržaje u sebi klicu mističnog života, koji je ovdje na zemlji kao cvijetak nadnaravnog života.

U razvijanju i napredovanju nutarnjeg života duša se posve čisti tek pasivnim čišćenjem. A ta su čišćenja upravo oznaka mističnog života. Dakle, nutarnji život može doseći svoj potpuni razvitak samo u mistici.

Ci1j ili svrha nutarnjeg života je ista kao i svrha mističnog života, a to je što savršenija dispozicija da primimo svijetlo slave odmah poslije smrti, bez prolaženja kroz čistilište. A ovako savršeno raspoloženje i priprava da primimo blaženo gledanje odmah poslije zadnjeg izdisaja, može biti samo intenzivna ljubav jedna posve pročišćene duše, s žarkom željom da vidi Boga, a to jedno i drugo imamo kod mističnog sjedinjenja, a posebno kod preobražajnog sjedinjenja. To je sjedinjenje ovdje na zemlji vrhunac razvitka milosnog života.

Teorija posebnog i ograničenog poziva: Čini se međutim, da ovi dokazi, nisu za sve uvjerljivi. I veliki broj duhovnih pisaca, koji pripadaju Družbi Isusovoj, kao karddinal Billot, o.Maumigny. Poulain, Bainvel, T. de Guibert, drugi neobuvenim Karmelićanima, kao o. Marija-Josip od presvetog Srca, treći, koji se nalaze izvan škola, kao Msgr Lojeune i Msgr. Farges, misle, da je ulivena kontemplacija dragovoljni dar Božji, kojega ne daje svima i koji osim toga nije ni potreban da bi se došlo do svetosti.

Ukratko ćemo iznijeti njihove dokaze. Sigurno je, da je prethodna, teorija krasna teološka konstrukcija. Ali se čina, da više kamenja te zgrade nije baš tako čvrsto ugrađeno. Tako nije dokazano, da sedmerostruki darovi odgovaraju sedmerostrukim ulivenim stanjima, a ne možda samo sedmorim vrstama različitih milosti, za koje se razum i volja da ih prime pripravlja svaka samo jednim jedinim raspoloženjem. I osim toga, kad bi to bilo i dokazano, trebalo bi još i to dokazati, da darovi Mudrosti i Razuma mogu u potpunosti izvesti svoju zadaću samo u kontemplaciji, a ne možda, i kod primanja svijetla i milosti, koja nije nužno vezana uz ovu vrstu molitve: a to ne izgleda neprijeporno.

Isto tako nije dokazano, da darovi djeluju uvijek na iznad ljudski način. Kardinal Billot misli, da darovi djeluju na dva načina, nekad na redovit, obični način, prilagođujući se ljudskom načinu djelovanja, a čas opet na jedan izvanredni način, izvodeći u nama ulivenu kontemplaciju.

Bez sumnje izgleda, da su pasivne kušnje najsnažnije sredstvo za čišćenje duše da po njima prođe kroz pravo čistilište. Ali, u ovoj suznoj dolini, u kojoj imamo toliko prilike da trpimo i da se mrtvimo, nije li moguće ostvariti svoje zemaljsko čistilište, poniznim predanjem u volju Božju i pozitivnim mrtvenjem, koje čovjek obavlja pod vodstvom Duha Svetoga i kakvog iskusnog duhovnog vođe? Je li dokazano, da su milosti kontemplacije jedini oblik posebnih milosti?

Svi priznaju, da ima duša, koje nisu još stigle do ulivene kontemplacije, savršenijih od drugih, koje Bog - svojom slobodnom voljom - uzdiže do kontemplacije, upravo zato, da bi time postale bolje. Budući da su savršenije, one su time i pročišćenije. Može se dakle dogoditi, da na smrtnom času njihovo očišćenje bude potpuno.

Istina je, da je svrha nutarnjeg, kao i mističnog života, da nas pripravlja za blaženo gledanje, i da je preobražajno sjedinjenje za neke duše najbolja priprava za to. Zar samo ono? Ima duša, koje

ostaju na putu diskurzivnog ili afektivnog razmatranja i koje su ipak uzori herojskih kreposti, i u očima onih koji ih poznaju, izgledaju isto tako, pa još i više, kreposne, kao i kontemplativne duše. Je li dokazano, da darovi Duha Svetoga ne pomažu na neki izvanredni način u tisućama strelovitih molitava, što ih izmole neke osobe u svojim svagdanjim poslovima, u stalnoj i nadnaravnoj vježbi u svojim staleškim dužnostima, koje traže, da bi ih čovjek stalno obavljao, herojsku snagu? Pa ipak, kad pitamo te osobe ne nalazimo kod njih nikakvih tragova kontemplacije, barem ne habitualne. Ne treba li iz toga zaključiti i priznati, da Bog, koji znade svoje milosti prilagoditi svačijem karakteru, odgoju, položaju, koji mu je Providnost namijenila, ne vodi sve duše istim putevima; da On, sve jednako doduše tražeći od svakoga, da se savršeno pokorava poticajima Duha Svetoga, ipak sebi ostavlja pravo, da ih posvećuje na različite načine.

Pokušaj, da se te dvije teorije približe jedna drugoj. Imajući na pameti razloge, koje iznosi za svoju tezu jedna i druga strana, čini se, da bi se ta dva mišljenja mogla jedno drugomu približiti. Pogledajmo najprije zajedničke dodirne točke u kojima se slažu umjereni elementi svakog pojedinog gledišta:

a) Bilo je i ima kontemplativaca svih temperamenata i svakog zvanja. Ipak je činjenica, da ima temperamenata i načina života, koji su zgodniji i prikladniji za ulivenu kontemplaciju od drugih. Razlog je u tome, što je kontemplacija dragovoljni Božji dar, koji Bog daje kome hoće i kad On to hoće i što Bog obično udešava svoje milosti prema temperamentu i staleškim dužnostima svakoga pojedinca.

b) Kontemplacija nije svetost, ali je jedno od najizvrsnijih sredstava, da se do svetosti dođe. Znamo, da se svetost sastoji u ljubavi, u bliskom stalnom sjedinjenju s Bogom. A kontemplacija je u sebi skraćeni put da stignemo do tog bliskog sjedinjenja, ali nije jedini i ima ne kontemplativnih duša, koje mogu biti više uznapredovale u kreposti, u pravoj ljubavi, nego druge, koje su brže primile ulivenu kontemplaciju.

c) Svi smo na krštenju primili nadnaravni organizam (posvetnu milost, kreposti, darove), koji organizam, koji kad dođe do svog potpunog razvitka, normalno i redovito vodi do kontemplacije, u tom smislu, što nam daje onu gipkost, onu poslušnost, koja omogućuje Bogu, da nas stavi u pasivno stanje, kada hoće i onako kako hoće. Ali je činjenica, da ima duša, koje ovdje na zemlji ne stižu do kontemplacije bez ikakve krivnje sa svoje strane.

Unatoč slaganja u tim važnim točkama, ipak ostaju i neke razlike, koje izlaze, mi tako mislimo, iz različitih sklonosti prema mističnom stanju i više ili manje redovitom ili izvanrednom obilježju, koje se tome stanju pridaje. Izložit ćemo čedno svoje rješenje, koje u sebi uključuje dvije tvrdnje:

a) ulivena je kontemplacija u sebi normalni produžetak kršćanskog života,

b) ipak je činjenica, da sve duše u stanju milosti, čini se nisu pozvane na kontemplaciju, mislimo na preobražajno sjedinjenje.

Ulivena kontemplacija, kad je promatramo neovisno o izvanrednim mističnim pojavama, koje je katkada prate, nije ništa čudnovatoga, nenormalnoga, nego slijedi iz dvaju uzroka njegovanja našeg nadnaravnog organizma, posebno darova Duha Svetoga, i djelatne milosti koja isto nema ništa čudnoga. Već smo rekli, da ulijevanje novih razumskih slika nije potrebno na prvim stupnjevima kontemplacije. Možemo također nadodati, s karmelićanskim Madridskim Kongresom, da je kontemplacija u sebi stanje sjedinjenja između Boga i duše, i to najsavršenije što se može postići u ovom životu, najuzvišeniji ideal i kao zadnji stupanj kršćanskog života na ovom svijetu kod duša koje su pozvane na mistično sjedinjenje s Bogom, redoviti put stalno herojske svetosti i kreposti. Ta je nauka, čini se, prava tradicionalna nauka kakvu nalazimo kod mističnih pisaca, od Klementa Aleksandrijskoga pa sve do sv. Franje Saleškog.

Ipak ne slijedi iz toga nužno, da su sve duše u stanju milosti uistinu pozvane, pa i na daljnji način, na preobražajno sjedinjenje. Isto, kao što na nebu ima različitih stupnjeva slave tako ima na zemlji različitih stupnjeva svetosti na koje su pozvane duše već u ovom životu. A Bog, koji je

slobodan uvijek u dijeljenju svojih darova, i koji znade prilagoditi svoje djelovanje temperamentu, odgoju i načinu života svakoga pojedinca može uzdići duše do stupnja svetosti, za koji ih određuje različitim putevima.

Onima, koje su po svojem življem karakteru i po svojim poslovima, koji ih jače zaokupljaj u i stvoreni - čini se - više za djelovanje, nego li za kontemplaciju, dat će milosti, da se posebno vježbaju u aktivnim darovima. Te će duše živjeti u bliskom i stalnom sjedinjenju s Bogom, katkada će postostručiti svoje strelovite molitve toliko da se čini da to nadilazi njihove sile. A posebno će ispunjavati u Božjoj prisutnosti i iz ljubavi prema Njemu, tisuće malih, svakodnevnih dužnosti s herojskom ustrajnomu, stalno poslušni poticajima Duha Svetoga.

I na taj će način postići stupanj svetosti, za koji ih Bog određuje, i to bez pomoći - barem habitualno - ulivene kontemplacije. One će se nalaziti na jednostavnom putu sjedinjenja kako smo ga pisali. Kažu bez sumnje, da su to iznimke i da je kontemplacija normalni put svetosti. Ali, kad su te iznimke brojne, ne treba li o njima voditi računa kod problema daljnjeg poziva, jer su temperamenti i staleške dužnosti elementi koji pomažu rješavanje pitanja zvanja?

Na koncu konca slaganje između jedne i druge teorije je stvarnije nego kad se gleda na različito razlaganje. Jedni, stojeći na apstraktnom i formalnom stanovištu, dopuštaju da postoje mnogobrojne iznimke u pogledu općeg poziva na kontemplaciju, ali podržavaju načelo općenitosti. Drugi, promatrajući pod vidom činjenica, radije izjavljuju jednostavno, da poziv nije općenit, iako je kontemplacija naravni i prirodni produžetak kršćanskog života.

Rješenje, koje mi dajemo, čini nam se, da ima temelja u tradicionalnoj nauci. S jedne strane gotovo svi duhovni pisci, počevši od Klementa Aleksandrijskoga, pa sve do sv. Franje Saleškog, raspravljaju o kontemplaciji kao kruni i naravnom završetku duhovnog života.

S druge strane, vrlo mali broj među njima izričito i posebno ispituje pitanje općeg poziva na kontemplaciju. Oni koji to i čine obraća u se većinom upravo odabranim dušama, koje žive u kontemplativnim ili barem vrlo gorljivim zajednicama. Kad oni dakle tvrde, da svi ili gotovo svi mogu doći do izvora žive vode (kontemplacije), onda oni time misle na članove one zajednice, kojoj oni govore, a ne na sve duše u stanju milosti. Konačno, počevši od 17. stoljeća, kad su počeli ulaziti u točno preciziranje same stvari, veliki broj pisaca traži za ulivenu kontemplaciju posebni poziv, a više njih pozitivno tvrdi da se može doći k svetosti i bez te kontemplacije.

Na mjestu je dakle, da ne miješamo ta dva pitanja. Može se dopustiti i to, da je kontemplacija normalni produžetak duhovnog života kao i to da sve duše, koje su u stanju milosti, nisu pozvane na kontemplaciju što preobražava.

Nadodajmo da postizanje svetosti i vodstvo koje ide za tim, ne ovisi uopće o rješenju tog teškog, pitanja. Kad kod vodstva duša uporno stoji na njegovanju darova Duha Svetoga, kao i na posvemašnjom odricanju od samoga sebe i stvorenja, kad duhovni vođa duše malo po malo vodi u molitvu jednostavnosti, kad ih uči da slušaju glas Božji i da slijede njegove poticaje, time ih u isto vrijeme dovodi na put koji vodi u kontemplaciju. Ostalo pripada Bogu, koji jedini može zgrabiti te duše i prema krasnoj usporedbi svete Terezije, staviti ih u kontemplativni mir.

3. Kada počinje kontemplacija

Općenito i zajedno s većinom pisaca mislimo, da ulivena kontemplacija pripada putu sjedinjenja. Svakako ima iznimnih slučajeva, kada Bog uzdiže na kontemplaciju duše, koje su manje savršene, upravo zato da ih još bolje usavrši. Ali to On ne čini redovito.

Ipak ima uvaženih pisaca kao što je na primjer o. Garrigou-Lagrange, koji stavljaju čišćenje sjetila i molitvu mira na put prosvjetljenja. Oni se u tom oslanjahu na sv. Ivana od Kriza, koji piše u *Tamnoj noći:* "Pasivno čišćenje sjetila je općenito i ono se događa i zbiva kod velikog broja početnika... Po odmakli ili uznapredovali se nalaze na putu prosvjetljenja, to jest tamo, gdje Bog hrani i jača dušu ulivenom kontemplacijom." (N I, 8,14)

Znamo mi za taj tekst već odavno, ali s prevodiocem velikog mistika, H. Hoornaertom tumačimo taj stavak drugačije. Sveti Ivan od Križa govori u svojim različitim djelima samo o

ulivenoj kontemplaciji. A u toj kontemplaciji (kao i onima, niže vrste) ima početnika, uznapredovanih i savršenih. Početnici su prema njemu oni koji ulaze u pasivno čišćenje sjetila. Eto, zato on govori već od prvog poglavlja o Tamnoj noći. Uznapredovali su oni koji su već ušli u ulivena kontemplaciju, molitvu mira i potpuno sjedinjenje. Savršeni su oni koji su već prebrodili noć duha i nalaže se u stanju zanosnog ili preobražajnog sjedinjenja. Tu je dakle različito stanovište s kojeg polazi.

Konačno sa stanovišta didaktike koja mora prevladavati u kratkom pregledu važno je zbližiti sve ono što se nalazi i što se odnosi na razne vrste kontemplacije, da bi iz toga bolje upoznali narav i različite vrste, stupnjeve. Ali zato smo mislili da nam se valja držati plana kojeg se općenito drže. Ali brzo na dodajem, da se Bog, čiji su pute vi isto tako mnogostruki, kao što su i divni, logičkih planova, koje smo pokušali ocrtati uvijek ne drži. Za duhovnog vođu je važno, da slijedi poticaje milosti, a ne da ide pred njima.

U XIX. stoljeću razvit će se polemika u kojoj će jedni postaviti u pitanje tri tvrdnje koje nas ovdje sad neposredno zanimaju:

1) specifična distinkcija između asketike i mistike
2) ne nuždan karakter ulivene kontemplacije za kršćansku svetost ili savršenstvo
3) postojanje jedne stečene kontemplacije, gornje granice redovnog i općeg puta.

To će osobito zastupati dominikanci J. Arintero i R. Garrigou- Lagrange. Drugim riječima, nikako Boga ne možemo nagnati ili nagovoriti da podari kontemplaciju. Ako se duša i ne znam kako pripravi, Bog joj se ne mora priočiti. Stečenom kontemplacijom i aktivnim pročišćenjem (askezom) ne može se tako isprazniti i pripraviti da je nemoguće da se Bog ne priopći, to jest da je nužno da ga se primi.

Drugi su u gornje tri tvrdnje vidjeli izraz tradicije jedne škole kojoj su bili posebno privrženi i koju je trebalo braniti. To su uglavnom bili karmelićani, od kojih se može izdvojiti Krizogon od Sakramentalnog Isusa i Gabrijel od svete Marije Magdalene. Pozivali su se na tekst svetog Ivana od Križa (ŽP 3,46) daje Bog poput Sunca koje stoji nad dušama i upire u njih te je nemoguće da se ne priopći otvorenoj mu duši koja se na to priopćenje pripravila ispražnjenjem, askezom, odricanjem, i otvaranjem "prozora" Bogu. Stečena kontemplacija bila bi ljudska priprava na ulivenu kontemplaciju.

Kako je Boga uistinu nemoguće prisiliti na izravno i neposredno priopćenje, tako nikakvom stečenom kontemplacijom ne možemo pripraviti sebe ili svoju nutrinu na slobodno i mistično Božje samo priopćenje. K tome, stečena kontemplacija nije molitva koja bi imala isti karakter kao i ulivena kontemplacija. Stečena je kontemplacija molitva sabranosti u kojoj se ljudski subjekt vlastitim tehnikama usredotočuje na samo jedan objekt motrenja koji ga posve obuzima. No nad Božje se srce nikakvim stečenim kontemplacijama ne možemo nadviti. Stečena je kontemplacija molitva ili stanje koje se razvilo dugotrajnim vježbanjem koncentracije, sabiranja i usredotočivanja na jedan objekt koji može biti koji mu drago.

Može biti i Bog, ali ta koncentracija na Boga, to stečeno motrenje Boga nije drugo motrenje nekog njegovog kategorijalno izrečenog epiteta (ljubavi prema meni osobno, prema svijetu, prema grešnicima, Božjega milosrđa, pravde, mudrosti, blagosti...) kojega poznajemo na temelju javne Objave. Motri se Bog ne kakav je u sebi nego kakvim se očituje; motri se njegovo djelovanje prema svijetu i prema svakom pojedincu, učinci toga djelovanja i tako redom. U tom smislu se motri Boga kao što se može motriti i svaki drugi imanentni objekt u ovome svijetu.

Kao što se istočni grijeh koji je u svakom čovjeku koji se rađa na ovaj svijet samo analogno zove grijeh. Postoji *peccatum originale originans i peccatum originale originatum*. Onaj prvi je pravi grijeh, to je povjesno počinjen grijeh koji je kronološki i ontološki prvi, izvorni, koji ima sve odlike grijeha: punu svijest i slobodnu volju te tešku materiju. Radi se o stvarnom i povijesnom, konkretnom pokušaju samo dovršenja i samo spašavanja bez i/ili protiv Boga. Onaj drugi (peccatum originale originatum), onaj s kojim se svaki čovjek rađa, samo se analogno zove grijeh, jer iz

prvoga grijeha proizlazi i vodi ka konkretizaciji u svakom osobnom grijehu, ali se radi u stvari o stanju pomanjkanja one milosti koja bi trebala biti u čovjeku a koje sad nema zbog istočnoga grijeha prvih ljudi i čije pomanjkanje uzrokuje sasvim sigurno osobni grijeh i pad svakog pojedinog čovjeka koji se rodi u tom stanju, te je sudbina svakog takvog čovjeka propast.

Tako se i stečena kontemplacija analogno zove kontemplacijom jer se u ulivenoj kontemplaciji događa smirenost čovjeka u Bogu, obuzetost Bogom i usredotočenost na Boga, ali u ulivenoj kontemplaciji sam Bog pokazuje svoje biće, sebe transcendentnog, te tako zaokuplja čovjekovo biće. Stečena i ulivena kontemplacija su posve različite stvarnosti i stoga bi trebalo izbjegavati uporabu izraza "stečena kontemplacija" da se izbjegne svaki mogući nesporazum. Kao što je i izraz "istočni grijeh" vrlo opasan ako se ne objasni na koji je to analogni način nazvan grijehom.

Analogna tvrdnja tvrdi da se neka stvarnost posve podudara i posve razlikuje u isto vrijeme od njoj analogne stvarnosti, to jest da se istim pravom može nazivati imenom analogne stvarnosti i nekim drugim imenom. U slučaju istočnoga grijeha je vrlo teško uvesti sad novu terminologiju pa se upotrebljava stara, ali uz dužna objašnjenja i ograde. Tako bi trebalo biti i sa "stečenom kontemplacijom".

Rekli smo da su i dominikanci i karmelićani imali pravo jer su jedni i drugi izrazili po jedan aspekt otajstva koje je sastavljeno od dviju naizgled nepomirljivih tvrdnji. Istina je da Boga ne možemo pripravom prisiliti na darivanje, i da duša ne mora primiti Boga kad je sa svoje strane učinila sve da se na božansko priopćenje pripravi (a kad možemo biti sigurni da je sve napravila?). Ali je isto tako istina da je nevjerojatnije da se Bog ustegne duši koja je ogoljena i očišćena negoli da zraka Sunca ne uđe u sobu kojoj su prozori širom otvoreni. Kao što zraka svjetla odmah ulazi u prostoriju kojoj su otvoreni kapci i prozori, tako se i Bog odmah priopćuje duši koja je za to priopćenje spremna, koja mu se posve otvorila. Izlaz je u tome da se veli da je mistično priopćenje Božje uzrok a ne posljedica askeze, da je ono dar i prije askeze, to jest predviđeno je da se ostvari. Bog vodi putem askeze one kojima se želi priopćiti da bi im se priopćio. Ne može im se neprepravljenima priopćiti, ali njegovo priopćenje nije plod ili posljedica pripreme nego slobodne odluke da se priopći. Bog ne može ne dati se, ne može se ustegnuti duši koja se na nj pripravila, ne zbog priprave duše (zbog askeze), nego zbog vjernosti svojoj slobodno danoj početnoj odluci da se priopći.

7. Klasični savjeti svetačke tradicije za duhovno vodstvo duša koje prolaze kroz kontemplativni dio puta duhovnog rasta

Tekst koji slijedi je od sv. Alfonsa Liguoria

O molitvi kontemplacije i njenim različitim stupnjevima

Kada dođe neka duša obdarena darom kontemplacije ispovjednik treba dobro shvatiti kako je treba voditi i osloboditi od prevara, u protivnom nanijeti će joj veliku štetu i kako kaže sv. Ivan od Križa morati će Bogu dati veliki račun.

Kontemplacija je jako različita od meditacije. U meditaciji se traži Boga s naporom razmišljanja, u kontemplaciji bez napora se motri Boga koga se već pronašlo. Između ostalog u meditaciji duša djeluje činima vlastitih moći, u kontemplaciji djeluje Bog, duša je samo pasivna i dobiva darove ulivene od milosti bez da on djeluje, jer ista svjetlost Božje ljubavi koja ju ispunja čini ju ljubezno pažljivu u motrenju dobrote svoga Boga, koji ju na takav način obdaruje.

Molitva sabranosti ili čisto kontemplativno mirovanje

Treba još primijetiti da Gospodin, prije nego obdari dušu darom kontemplacije, običava uvesti ju u *molitvu sabranosti* ili čisto *kontemplativno mirovanje* kako ga nazivaju mističari koje još nije ulivena kontemplacija jer je duša još u aktivnom stanju.

Ova sabranost, ovdje mislim na naravnu jer o nadnaravnoj ću govoriti naprijed, je kada razum ne treba izlaziti s naporom kao van duše i promatrati neko otajstvo ili vječnu istinu, nego povučen od vanjskih stvari i sabran kao u samoj duši, bez napora i s velikom blagošću misli na neku istinu ili otajstvo.

Kontemplativno mirovanje je skoro isto, osim što u sabranosti duše se daje na neku posebnu pobožnu misao, dok u mirovanju s općenitom spoznajom Boga osjeća se sabrana i ljubezno Bogu privučena. U toj sabranosti ili kontemplativnom mirovanju kažu neki mistici da iako je ova molitva naravna ipak duša treba prestati samo s meditacijom nego i s činima volje, to jest činima ljubavi, prikazanja, predanja itd... i biti samo u stanju ljubeznog motrenja Boga bez da čini bilo kakav čin.

S ovom vrstom vezanja ja uistinu se ne mogu složiti. Kada je duša već sabrana, ne kažem da se treba truditi oko meditacije jer je već pronašla bez napora ono što je tražila redovitom meditacijom, koja kako to dobro kaže p. Segneri u svom lijepom djelu *Usklađenost između napora i mirovanja,* čini poslije nekog vremena *kontemplaciju koja se naziva zadobivena,* to jest onu koja jednim pogledom spoznaje istinu koji je prije s umovanjem i naporom spoznavala.

A zašto bi duša treba prestati s dobrim činima volje? Koji bi trenutak bio bolji za činiti te čine od sabranosti? Istina je da je sv. Franjo Saleški savjetovao sv. Ivani de Chantal da u molitvi, kad je sjedinjena s Bogom ne čini novih čina, ali zašto? Jer je svetica već uživala pasivnu kontemplaciju.

Ali kada je duša još u aktivnom stanju zašto bi dobri čini sprječavali djelovanje milosti? Sam sv. Franjo je dušama koje je vodio propisao određeni broj ljubeznih uzdizanja duše koje treba periodično činiti. Kada je duša u pasivnom stanju kontemplacije tada iako ne zaslužuje, jer ne djeluje nego je pasivna, ipak prima veliku snagu za djelovanje ubuduće s većim savršenstvom, ali kada je u aktivnom stanju za zaslužiti treba činiti dobre čine koji su djela kojima duša zaslužuje Božansku milost.

Tako, dobro zaključuje spomenuti p. Segneri da kada Bog govori i djeluje, duša treba da šuti i zaustavi svoja djelovanja a sa svoje strane iskazuje samo pažnju ljubavi prema Božjem djelovanju, kada Bog ne govori, duša treba pomoći sebi kako bolje može da bi se sjedinila s Bogom po meditaciji kad je to potrebno, uzdizanjem, molitvama, odlukama pod uvjetom da se ti čine ne čine s naporom nego treba činiti samo one na koje je duša slatko potaknuta.

Duhovno čišćenje sjetila i duha i savjeti za vodstvo

Treba još napomenuti da Bog, prije nego uvede dušu u kontemplaciju, običava čistiti je nadnaravnom suhoćom, koja se naziva *duhovno čišćenje*, kako bi je očistio od njenih nesavršenosti, koje joj priječe kontemplaciju. *Ovdje treba razlučiti sjetilnu suhoću, to jest sjetila i bitnu suhoću to jest duha.*

Sjetilna suhoća kada je naravna, sobom donosi težinu u duhovnim stvarima te kraću i manju tamu, a kada je nadnaravna, o kojoj sada govorimo, stavlja dušu u jako duboku tamu koja duže traje i jača. Ipak u tom stanju duša se osjeća više odvojena od stvorenja i drži misao uvijek usmjerenu na Boga, s velikom željom i odlukom da ga savršeno ljubi a s druge strane vidi da joj je nemoguće to učiniti zbog njenih nesavršenosti zbog toga joj se čini da je učinila sebe mrskom Bogu, sa svim tim ne napušta jačati se u krepostima.

Ova mučna suhoća je plod milosti, ona je nadnaravno svjetlo, ali svjetlo koje sobom nosi muku i tamu, jer želeći komunicirati s čistim duhom i nalazeći sjetila i duševne moći još nesposobne za nju, jer još nisu odvojeni od sjetilnog kušanja, još tvarne, pune oblika, slika i likova, zato svijetlo uzrokuje duši ove tame tako mučne, ali jako korisne, jer po njima duša zadobiva odvojenost od sjetilnih užitaka, kako zemaljskih tako duhovnih; još više zadobiva veliku spoznaju svoje bijede i nesposobnosti za činiti bilo kakovo dobro, skupa s velikim poštovanjem prema Bogu kojega si predstavlja uzvišenog i strašnog.

U ovom stanju duhovnik treba poticati dušu, kako je već rečeno, da se nada velikim stvarima od Boga koji se tako prema njoj ponaša. Treba reći duši da se ne napreže meditirati, nego neka se

ponizi, prikaže i preda Bogu sva podložna odlukama Božje volje koja je sva usmjerena činiti nam dobro.

Poslije ovog čišćenja sjetila Gospodin običava udijeliti dar radosne kontemplacije, kao nadnaravne sabranosti, mira i sjedinjenja o kojima ćemo naprijed govoriti. Ali prije sjedinjenja nakon sabranosti i mira Bog običava čistiti dušu *suhoćom duha,* nazvanom i bitnom suhoćom, kojom Gospodin želi da se duša poništi u sebi samoj.

Suhoća sjetila je lišenost sjetilne pobožnosti, ali suhoća duha je božansko svjetlo kojim Bog duši daje spoznati njeno ništavilo. Odvije se događa da se duša nalazi u najužasnijoj agoniji, budući da je iako odlučna pobijediti sebe u svemu i pažljivija u služenju Gospodinu, ipak jer tada više spoznaje svoje nesavršenosti, izgleda joj ju je Bog već od sebe odvojio i napustio, kao nezahvalnu na primljene milosti; i same duhovne vježbe koje čini, molitve, pričesti, mrtvljenja više je trgaju, dok tom čini s najvećom mukom i naporom vjeruje da više zaslužuje kaznu i čine je još mrskijom Bogu.

Naprotiv ponekad se čini ovim dušama da kušaju mržnju prema Bogu i da ih je Bog već odbacio kao njegove neprijateljice, te da je već u ovome životu počeo njima dati kušati muke osuđenika i Božju napuštenost. Ponekad Gospodin dopusti da slične suhoće budu popraćene od tisuće drugih napasti i nečistoće, bijesa, psovke, nepovjerenja i iznad svega očaja, tako da sirote duše u toj veliko tami i zbrci, ne mogu dobro razlučiti otpor volje (otpor koji jest uistinu, ali je njima potamnjen ili barem sumnjiv, zbog prisutni tama), boje se da su pristale i zato se drže još više napuštene od Boga.

Tada ispovjednik, kada susretne neku dušu ove vrste, koja već hodi putem savršenstva i vjeruje da je ostavljena, prvenstveno neka se ne prestraši videći ovu zbrku i slušajući njene osjećaje straha i očaja, niti neka se ne pokazuje bojažljiv ili kako oklijeva, nego neka s jakošću ju potiče da se ničeg ne boji i da više nego ikada ima povjerenja u Boga govoreći joj ono što je Gospodin kazao sv. Tereziji, da nitko ne gubi Boga bez spoznaje da ga gubi.

Neka kaže duši da sve ove sugestije psovke, nevjere, nečistoće i očaja nisu voljni, nego muke koje kada se trpe s predanjem više sjedinjuju dušu s Bogom. Neka joj kaže da Bog ne zna mrziti neku dušu nego je ljubi i ima dobru volju. Neka joj kaže da se tako Bog ponaša prema najdražim dušama. Sv. Terezija kaže: «Suhoćom i napastima Gospodin kuša svoje ljubljene. Pa neka suhoća traje i cijeli život duša neka ne ostavlja molitve, doći će vrijeme kada će sve biti naplaćeno» (Život 11, 1). Lijepi osjećaj za ožalošćenu dušu!

Neka ohrabruje dušu, da očekuje velike stvari od Boga kada je već vodi sigurnim putem koji je put križa; i neka se prvo ponizi kao dostojna da se tako prema njoj ponaša zbog mana prošlog života, kao drugo neka se potpuno preda u volju Božju prikazujući se da trpi i veće muke ukoliko se to Bogu sviđa, kao treće neka se preda kao mrtva u ruke Božanskog milosrđa i Marijine zaštite koja se naziva Majka milosrđa i tješiteljica žalosnih.

Sjetilna suhoća traje dok se ne pročiste sjetila i duša postane sposobna za kontemplaciju. Suhoća duha traje dok ne učini dušu sposobnu za božansko sjedinjenje. I treba primijetiti da i nakon sjedinjenja Gospodin ponekad odredi da se vrate ove suhoće da se, kako kaže sv. Terezija, duša ne bi zapustila i da ponekada ponovno vidi svoje ništavilo.

Slijede savjeti od Tanquerya

Tokom izlaganja već više puta iznijeli pravila, kojih se valja držati pri duhovnom vodstvu. Vrlo je važno, da u toj stvari dadnemo jedan kratki sintetički pregled, i da pokažemo, kako se mora vladati duhovni vođa, da pripravi duše na kontemplaciju, kako da ih vodi u opasnostima koje duše na tom putu susreću, i kako da ih opet pridigne ako su na nesreću pale.

Ima li duhovni vođa pod svojim vodstvom velikodušnih duša, tada, ima dužnost, da ih malo po malo pripravlja za put sjedinjenja i za kontemplaciju. Kod toga se treba čuvati dviju pretjeranosti htjeti natjerati na kontemplaciju sve pobožne duše bez razlike i brzo, ili druga: misliti da je beskorisno time se baviti.

Da bi duhovni vođa izbjegao prvu pretjeranost mora imati na pameti, da redovito duša ne može misliti na kontemplaciju, dok se nije vježbala kroz dulje vremena u afektivnoj molitvi, kršćanskim krepostima, čistoći srca, odricanju od sebe i stvorenja, poniznosti, poslušnosti, slaganju s voljom Božjom, duhu vjere, pouzdanja i ljubavi.

Duhovni će vođa imati na pameti riječi sv. Bernarda: "Ako ima među redovnicima kontemplativnih duša, to obično nisu novaci u kreposti, koji - što su istom umrli grijehu i koji rade s uzdisanjem i sa strahom na liječenju svojih još svježih rana. To su naprotiv redovito oni, koji su - nakon duge suradnje s milošću postigli ozbiljne uspjehe, u kreposti, koji ne vrte i ne prevrću više u svojem duhu žalosnu sliku svojih grijeha, nego uživaju u danonoćnom razmatranju i u vježbanju Božjeg zakona".

Ako bi kod njih ih opazio, da požuruju i preuzetno nastoje oko kontemplacije, morat će ih zauzdavati podsjećajući ih na to da nitko, ne može na kontemplaciju sam svojim nastojanjem, silom doći i konačno, da su ugodnosti i radosti, koje ona donosi općenito uvjetovane prije toga i velikim kušnjama.

Pazit će dobro, da ne zamjeni osjetilne utjehe početnika ili pače duhovne utjehe uznapredovali s kontemplacijom čekati će prije nego se izjasni da li se radi o ulasku u pasivno stanje - da se pokažu ona tri posebna znaka koje navodi sv. Ivan Od Križa, koja smo izložili.

Da bi izbjegao drugu pretjeranost duhovnik mora imati na pameti, da se Bog, koji je uvijek slobodan u svojim darovima, velikodušno daje dušama, koje su pune žara i poslušnosti..

Ne govoreći izravno o kontemplaciji, izgrađivati će dobre duše ne samo u krepostima, nego i u pobožnosti prema Duhu Svetome: podsjećati će ih češće na taj božanski Duh, koji stanuje u duši, na dužnost, da često misle na Njega, da Mu se klanjaju, da slušaju njegove poticaje, i da razvijaju njegove darove.

Pomagat, će im malo po malo da im molitva (razmatranje) postane sve više afektivno, da im vjerske vježbe postaju što dublje, kao i čini ljubavi, predanja u volju. Božju, čini, na koje će se vraćati, češće preko dana, jednostavnim uzdizanjem srca i ne zanemarujući svoje staleške dužnosti niti vježbanje u krepostima. Kad opazi, da su već dotle došle, da ostaju šuteći i tiho pred Bogom, da bi Ga čule i izvršile Njegovu volju, tada će ih ohrabriti i reći, da se tu radi o jednoj izvrsnoj i vrlo plodonosnoj molitvi.

Kad je duša jednom ušla na putove kontemplacije, duhovni vođa mora biti do maksimuma razborit, da tu dušu vodi u njezinim suhoćama i u duhovnim radostima.

U pasivnom kušnjama je potrebno podržati dušu, da ne u padne u klonulost ili neke druge napasti. Glavno raspoloženje duše koja trpi kontemplativne kušnje je potpuno predanje u volju Božju i prihvaćanje puta kojim je vođena iako ga ne razumje u uvjerenju da Bog za nju izvodi novo i veliko dobro u duši iako ona to ne primjećuje ni po kakvim učincima poglavito na početku ovakvih iskustava. Ako se radi o stvarnoj ulivenoj kontemplaciji onda se duša ne treba truditi vraćati na misaonu molitvu meditacije jer će joj to samo stvoriti dodatne i nepotrebne nutarnje napetosti. Treba ostaviti dušu na miru pred Bogom pa i onda kada joj izgleda da ništa ne radi u molitvi i treba velikodušno podnositi poteškoće u molitvi.

Kod ugodne kontemplacije, može duša doći u opasnost za duhovnom lakomošću ili taštim uživanjem u nutarnjim iskustvima.

Da bi duša izbjegla prvi nedostatak, važno je, da neprestano ima na pameti, da upravo Boga treba ljubiti, a ne božanske radosti, koje Bog pri tom daje, i da su te utjehe i radosti samo sredstvo da se s Njime sjedinimo, i da moramo biti spremni, da se toga odmah u srcu odrečemo, ako se Bogu svidi, da nam to odbije. Jedino Bog sam dosta.

Katkada Bog sam preuzima na se zadaću, da spriječi pokrete oholosti, uzrokujući u duši na vrlo živi način duboki osjećaj bijede i ništavila i pokazujući joj jasno, da su svi ti darovi i naklonosti čisti dar kojeg čovjek ne može na nikakav način zaslužiti.

Ali, kad duše nisu s noći duha posvema očišćene, tada se moraju po riječima svete Terezije, neprestano vježbati u poniznosti i u slaganju s voljom Božjom. Osobito će ih morati duhovni vođa

sačuvati od želje za viđenjima, objavama i drugim izvanrednim pojavama. Nikada nije dopušteno to željeti, i svete ih duše od sebe brižljivo odbijaju s poniznošću.

Ne smijemo zaboraviti ni na to da je ekstaza obmana, ako je u isto vrijeme - prema izjavi sv. Franje Saleškog ne prati i ekstaza života, a to znači vježbanje u herojskim krepostima Bila bi vrlo velika obmana zanemarivati svoje staleške dužnosti, da bi tako duša imala više vremena za kontemplaciju. Pater Baltazar Alvarez koji je bio ispovjednik sv. Terezije, izjavljuje jasno da je potrebno, ostaviti kontemplaciju, da bi čovjek ispunio svoje dužnosti ili pritekao u pomoć bližnjemu. Nadodaje da Bog daje duši, koja se ovako znade mrtviti, više svijetla i ljubavi u jadnom jedinom satu molitve, nego kojoj drugoj, (koja se tako ne mrtvi) kroz više sati.

Još bi bila veća obmana umišljati, da kontemplacija sa sobom nosi povlasticu nepogrešivosti. Povijest pokazuje da su lažni mistici, koji su se kao na primjer Beghards i Kvijetisti, smatrali nepogrešivima, upali u najteže mane. Sv. Terezija uporno naglašuje potrebu bdijenja, da hi se izbjegao grijeh, pa i onda, kad je duša stigla na najviše vrhunce kontemplacije. A sveti je Filip Neri često govorio: "Dobri Bože, pazi na Filipa, inače će izdati!" Doista ne možemo dugo ustrajati bez posebne milosti. A takvu milost Bog daje poniznima, koji s. ne pouzdavaju u sebe, nego sve svoje pouzdanje stavljaju u Boga.

Treba dakle predvidjeti slučajeve, gdje bi kontemplativne duše mogle pasti u grijeh. Ti bi se padovi mogli dogoditi iz više razloga:

a) Duša se je uzdigla do kontemplacije prije nego je dovoljno ukrotila svoj e strasti. Umjesto da nastavlja junački i odvažno borbu, ona se pospano predaje slatkom snu. Nastanu najednom žestoke napasti, i ona previše se pouzdavajući u samu sebe pada. Lijek je skrušeno kajanje i povratak Bogu srcem skrušenim i poniženim, duga i ozbiljna pokora. Što duša - s višega pada, više joj je potrebno ponizno i ustrajno nastojanje, da se opet popne i da se opet vrati na vrhunce. Na duhovnog vođu spada, da je na to blago i odlučno neprestano podsjeća.

b) Ima kontemplativaca, koji su se dugo junački borili, da zavladaju svojim zlim sklonostima. I u tom. su uspjeli. Ali, zamišljajući, da je bitka dokončana, popuštaju u svojem nastojanju, nemaju više velikodušnosti u ispunjavanju nekih svojih dužnosti, koje smatraju manje važnima. To je neka vrst postepenog popuštanja, koje bi moglo uroditi mlitavošću i mlakošću. Vrlo je važno zapriječiti to sklizanje nizbrdo, podsjećajući ih, da moraju to više pojačavati svoj vlastiti žar, što se Bog pokazuje velikodušniji prema, njima, da i najmanje nemarnosti kod Božjih prijatelja vrijeđaju živo Onoga, koji im tako obilno iskazuje svoju ljubav.

Pročitajmo u autobiografiji sv. Marije Margarete stroge prijekore, koje joj je upravio naš božanski Spasitelj, da ispravi njezine najmanje pogreške i nevjernosti, njezi ne omaške obzirom na poštovanje i pažnju za vrijeme oficija i razmatranja, pa pogreške u pogledu ispravnosti i čistoće njezinih nakana, znatiželje, najmanjih prestupaka poslušnosti, što više i u tom vidu, da si nametne više strogosti. I poslužimo se tim prijekorima, da potaknemo te duše na žar.

c) Drugi su opet očekivali, da će nakon prvih pasivnih kušnja - u kontemplaciji nalaziti samo ugodnosti i duhov ne radosti. A u stvari im Bog neprestano šalje naizmjence iskušenja, pa utjehe, da ih posvećuje na što djelotvorniji način. Tada takve duše klonu i nalaze se u pogibelji, da upadnu u mlitavost i u sve njezine posljedice. Veliki je lijek protiv toga da im se neprestano naglašuje i u dušu usađuje ljubav prema Križu, ne zato, što bi križ u sebi bio sladak i privlačan nego zato što po njemu postajemo sličniji raspetom Isusu.

Nadalje, govorio, je sv. župnik Arški: "Križ je dar, koji je Bog načinio za svoje prijatelje. Treba moliti ljubav prema križevima, i tada oni postaju slatki.. Ja sam to iskusio., ah. Imao sam križeva, imao sam ih takvih, da ih gotovo više nisam mogao nositi! Stadoh moliti za ljubav prema križevima. I tada postadoh sretan... Zbilja, nema takve sreće, kao što je ta!"

Da skupimo sve u jednu riječ, što mora duhovni vođa kontemplativnih duša činiti: studirati djela i biografije mistika i moliti za dar savjeta, da ništa ne rekne ovim dušama prije, nego se je posavjetovao s Duhom Svetim.

8. Klasični katolički nauk o van rednim mističnim fenomenima i đavolskim utjecajima

Opisujući kontemplaciju pustili smo po strani izvanredne podave, koje ju često prate, posebno, počevši od zanosnog sjedinjenja: viđenja, objave, itd. A kako đavao oponaša božanska djela, ima katkada - kod pravih i lažnih mistika"- i đavolskih pojava. Govorit ćemo najprije o božanskim, a onda o đavolskim pojavama.

VANREDNI MISTIČNI FENOMENI

Vanrdne mistične fenomene podijeliti ćemo u tri skupine:

a. jedni su intelektualne, spoznajne naravi, odnose se na spoznajnu moć duše. Ovdje spadaju: viđenja, nutarnji govori, objave, razlikovanje duhova, hierognosa (spoznaja onoga što je sveto) i drugi mistični spoznajni fenomeni.

b. drugi su afektivne naravi. Ovdje spadaju: ekstaze i plameni ljubavi.

c. treći su mistični fenomeni koji se odnose na tijesnost. Ovdje spadaju: stigmate, krvave suze i znoj, obnova i razmjena srdaca, trajni ili duži post, nespavanje, gipkost, bilokacija, levitacija, tankoća, širenje svijetla, širenje mirisa.

1. VANREDNI MISTIČNI FENOMENI INTELEKTUALNE, SPOZNAJNE NARAVI

Ovi mistični fenomeni se odnose iznad svega na razumsku dimenziju ljudskoga bića pa od tuda i ovakva njihova klasifikacija. Ovdje spadaju: objave, viđenja, nutarnji govori, čitanje srdaca, hierognosa (spoznaja onoga što je sveto) i drugi mistični spoznajni fenomeni.

ČITANJE SRDACA je još jedan od vanrednih mističnih fenomena spoznajne naravi. Radi se o nadnaravnoj spoznaji duhovnog stanja tajni srca. Bog ovu milost daje kome, kada i kako hoće za duhovnu korist duše koja prima ovu spoznaju ili drugih ljudi.

Mnogi sveci su imali ovaj dar. Dosta se prisjetiti sv. Tome, sv. Filipa Nerija, sv. Josipa iz Kopertina, sv. Ljudevita Montforskoga, sv. Ivana od Boga, sv. Ruže Limske, a na poseban način sv. Ivana Marije Vianeya i sv. patera Pija koji su godinama ovaj dar prakticirali tijekom ispovijedanja brojnih vjernika koji su im svakodnevno dolazili. Mnoge su zgode iz svetačke tradicije koje svjedoče o ovome daru. Tako na primjer sv. Ivan Marije Vianeyu po pričanju jednoga maldića kad ga je ispovijedao upita ga je li sve kazao na što ovaj odgovori potvrdo a svetac doda a što je s onim svijećama koje si ukrao u sakristiji crkve sv. Vinka tada i tada. Zbunjeni mladić samo ponizno reče da je bio zaboravio.

Sigurnu i nepogrešivu nadnaravnu spoznaju tajni srdaca može se imati samo po Božjoj milosti, do toga ne može doći ljudska narav ni đavao. Ali čovjek iskusan u duhovnim stvarima a i đavao mogu naslutiti nekom moralnom sigurnošću stanje nutrine neke osobe kao što iskusan liječnik ili psiholog mogu uvidjeti stanje njihova pacijenta.

HIEROGNOSA (SPOZNAJA ONOGA ŠTO JE SVETO) je mistični fenomen koji označava sposobnost koju su imali neki sveci da prepoznaju stvari i predmete koji su blagoslovljeni. Na primjer koja je slika ili krunica ili neki drugi nabožni predmet blagoslovljen a koji nije. Bl. Katarina Emmerich je znala sa svom sigurnošću kazati koji su među mnoštvom nabožnih predmeta blagoslovljeni a koji nisu. Sv. Katarina Sijenska je opomenula jednog svećenika koji ju je htio staviti na kušnju bez da joj to kaže nudeći joj ne posvećenu hostiju kao tijelo Kristovo, a svetica je

odmah prepoznala kako stvari stoje. Slični događaji se nalaze u životu sv. Franciske Rimske i sv. Ludovine. Hijerognosa se može smatrati nekom simpatijom ili Božjom milošću osnaženom naravnom sklonošću prema svetome koja se ostvarila u duši po preobrazi same duše u Boga.

PRIVATNE OBJAVE

Narav privatnih objava: Izložit ćemo im narav i pravila za razlikovanje pravih od lažnih. Razlika između privatnih i javnih objava**.** Božanska je objava - općenito govoreći - nadnaravno očitovanje, što ga daje Bog o nekoj nepoznatoj istini. Kad to očitovanje Bog daje za dobro cijele Crkve, tada se radi o javnoj objavi, (na primjer objave Srca Isusova sv. Margareti Mariji Alaqoce), a kad Bog daje očitovanje isključivo zbog duhovne korist onih osoba kojima ga da je, tada to nazivamo privatnom objavom. Ovdje govorimo samo o toj posljednjoj.

Uvijek je bilo privatnih objava. Sv. Pismo i postupci za kanonizaciju nam za to daju dovoljno primjera. Ove objave ne spadaju u predmet katoličke vjere, koja se oslanja samo na polog, koji se nalazi sadržan u Sv. Pismu i Usmenoj Predaji, i koji je povjeren Crkvi, da ga vjerno tumači. Te objave prema tome nisu dužni vjerovati svi vjernici. Kad ih Crkva odobrava, ona nas time ne prisiljava, da ih i vjerujemo, nego samo dopušta - tako nam veli papa Benedikt XV. - da ih mogu objavljivati za pouku i poticaj vjernicima: pristanak dakle, kojim pristajemo uz te objave nije obvezujući čin katoličke vjere, nego čin obične ljudske vjere, koji se temelji na činjenici, da su te objave vjerojatne i da ih možemo pobožno vjerovati.

Ipak mnogi teolozi misle, da same osobe, kojima su te objave dane i one, na koje se odnose, mogu u to vjerovati pravom vjerom, samo ako imaju sigurnih dokaza u njihovu vjerodostojnost.

Kako nastaju objave? Nastaju na tri različita načina: a) viđenjima; b) nutarnjim riječima; c) Božanskim doticajima.

VIĐENJA su nadnaravni opažaji objekta, koji čovjek naravno ne može vidjeti. Ta se viđenja smatraju objavama samo onda, kad otkrivaju nepoznate istine. Ta su viđenja trovrsna: 1. osjetilna, tjelesna, vide se tjelesnim očima; 2. imaginativna, maštom, viđenja popraćena slikom mašte; 3. intelektualna, razumska, viđenje u razumu bez ikakvih popratnih slika.

l. Osjetilno ili tjelesno viđenje, koje zovemo i ukazanjem, je takvo, gdje osjetila zamjećuju objektivnu stvarnost, koja je naravno nevidljiva čovjeku. Nije nužno, da opaženi predmet bude tijelo od mesa i kosti, dosta je da bude zamjetljivog oblika ili svijetlog izgleda. Tako na primjer teolozi općenito drže, zajedno sa sv. Tomom, da naš Spasitelj kad se ukazuje u Euharistiji to se tumači na dva načina: ili čudesnom utisnutom slikom u očne organe (to je u slučaju, kad ga vidi samo jedan) ili stvaranjem u zraku neke realne osjetilne forme, ali ipak različite od tijela našeg Spasitelja.

2. Imaginarna su viđenja ona, koja izvodi u mašti ili sam Bog ili preko anđela, bilo na javi ili u snu. Tako se je Božji Anđeo ukazao sv. Josipu više puta u snu, a sv. Terezija pripovijeda o više imaginarnih viđenja čovječanstva Našeg Spasite1ja, koje je imala u budnom stanju. Često ova viđenja prati i intelektualno viđenje, koje mu tumači značenje. Katkada čovjek u viđenju prolazi dalekim krajevima: tada se radi - ponajviše - o imaginarnim viđenjima.

3. Intelektualnim viđenjima nazivamo ona, u kojima razum zapaža duhovnu istinu, bez osjetilnih forma: takvo je bilo viđenje presvetog Trojstva, što ga je imala sv. Terezija. Ova viđenja nastaju bilo preko ideja, koje smo već stekli, samo što ih Bog sređuje ili preinačuje, bilo preko ulivenih oblika (species infusae), koji bolje prikazuju božanske naravi, nego li stečeni pojmovi. Katkad su ta viđenja ne jasna i očituje se samo prisutnost objekta. Drugi su put opet bistra, ali traju samo jedan čas. To je kao neko intuitivno gledanje, koje ostavlja duboki utisak.

Ima viđenja, koja su u sebi sastavljena u isto vrijeme od dvije ili tri vrste. Tako je viđenje sv. Pavla na putu u Damask, bilo u isto vrijeme tjelesno, kad je vidio sjajnu svjetlost, imaginativno, kad je Ananijin lik bio predstavljen njegovoj mašti, i intelektualno, jer je shvatio volju Božju o sebi.

Sv. Ivan od križa uči da duša koja želi duhovno rasti treba odbaciti sve vrste viđenja a ona koja su od Boga, (intelektualna viđenja) već dok duša doživljava mistični fenomen Bog u njoj čini ono što želi učiniti po tome. (U II,11) A na poseban način đavao može imati utjecaja na dušu u *osjetilnim ili tjelesnim viđenje* i *imaginarnim viđenja* te ih duša mora odbacivati.

Sv. Terezija kaže da kada Bog utiskuje intelektualna viđenja u dušu tada duše ne može sumnjati, nego je sigurna da dolaze od Boga. (Ž 29,5)

BOŽANSKI DOTICAJI su duhovni slatki osjećaji, utisinuti u volju nekom vrstom božanskog dodira i uvijek ih prati živa svjetlost za razum. Razlikujemo ih dvije vrste: obični božanski poticaji, i bitni božanski dodiri, koji su, pogađajući volju, tako duboki, pa izgleda da nastaju u samoj biti duše. Odatle oni izrazi mističara, da su doživjeli dodir biti u bit. U stvari se ti dodiri izvršuju na najviši dio volje i razuma, tamo, gdje se te sposobnosti urašćuju u samu bit duše. Ali prema nauci sv. Tome, te utiske ne prima bit, nego sposobnosti. Taj najviši dio volje mističari nazivaju vrškom razuma ili vrškom volje ili još: osnovnim temeljem duše.

NUTARNJE RIJEČI su očitovanja božanske misli, koja zamjećuje vanjska sjetila, nutarnja sjetila, ili direktno razum. Zovemo ih slušnim, ako su to čudesno izvedeni podražaji, koji djeluju na uši. Imaginarnim, kad ih čujemo u mašti. Intelektualnim, kad se odnose direktno na razum.

Sada ćemo malo ući u razglabanje o **nutarnjim govorima** – imamo 3 vrste, sv. Terezija Avilska ovako ih naziva: (Ž 25, 1/ Ž 27, 6 / Z VI. 3, 1-2): *1.Razgovijetna ili čujna, 2. Nepredodžbena koja se razumiju, ali se ne čuju; 3. Nerazgovjetna, bez riječi, gdje Bog daje duši da razumije ono što On hoće da ona razumije.*

Sv. Ivan od Križa ovako naziva te nutarnje govore: *Susljedne riječi, formalne riječi i bitne riječi*

Susljedne riječi ili razgovijetni čujni govor, ovisno o terminologiji sv. Ivana od Križa ili sv. Terezije – to su riječi, kao da čuješ riječ po riječ, zovemo one riječi što ih duh u sabranosti običava u sebi izgovoriti ,misleći i uobličujući. Duša ima u sebi osjećaj da joj netko govori 'Ja tebe ljubim'. Sv. Ivan uči da to ljudski duh potpomognut Božjim duhom, tako da govore sam od sebe poput treće osobe. To je jedna sposobnost ljudskog duha da takve riječi oblikuje, a ima osjećaj da joj netko drugi ili treći govori izvan nje. Sv. Ivan od Križa savjetuje da se izbjegava ili odbaci sve što dolazi tim putem (U str. 117), više je razloga za to:

1. Duši se nameće da počne precjenjivati sebe misleći da je to od Boga. To je zamka u koju uglavnom svi padnu koji kušaju te fenomene. Počne duša sebe previše cijeniti.
2. Da se duša oslobodi od napora i opasnosti kojima se u tome nalazi. Kako ćemo to prepoznati? Kada te riječi dolaze od razumskog svijetla, ne prate ih kreposni čini i volja ostaje suha, kada je to čisto ljudsko nema poticaja na krepost. Nema žara ljubavi prema Bogu. Nešto je teže spoznati kada ti govori dolaze od ***zloga duha***, on uvijek potiče na ***oholost.*** Ljudi se ohole jer misle da zbog tih fenomena su bilo kakvi, svetiji ili bilo što.

Formalne riječi ili imaginativni govor koji Bog pobuđuje u duši posredstvom nutarnjih misli ili neposredno djelujući na maštu. Oni više djeluju na maštu. Ovaj govor ne spada u bliže sredstvo općenja s Bogom. Kod formalnog govora Bog na narav način bez vanjskih sjetila predstavlja duši mnoge stvari. Jasni su i razgovijetni. Duša čuje ovo ili ono jednu riječ iza druge.

Stvarni nagovori ili bitne riječi (bitna komunikacija), ovdje veće teže ulazi zli duh, to je ono što Terezija govori u ovim odajama, na što se ona osvrće. Duša je u VI. odajama jako blizu svome Zaručniku i nekada čuje iz najdubljih nutrina, to je govor bez riječi, nisu susljedne riječi (Ja tebe ljubim.). Odjedanput prosine ta misao bez da čuješ bilo koje riječi, iz najdubljih dubina duše.

Odmah su učinkoviti ako su od Boga, te riječi čuješ, čine ono što Bog želi u duši učiniti. Moraš se obratiti, može biti taj poticaj iz najdubljih dubina duše. Dok duša primijeti što se to u njoj događa, taj Božji poticaj već u njoj učini ono što Bog hoće da učini. Takve riječi dolaze od Boga i Njegova riječ je moćna i može proizvesti ono što kaže.(Ž 25, 1)

Savjeti svetaca vezanih uz ove nutarnje govore: Sv. Ivan od Križa potpuno to odbacuje i govori da su to fenomeni na koje se ne treba obazirati. Sv. Terezija Avilska je više sklona prihvaćanju, ali samo ovih bitnih komunikacija

Zašto? Ne postoji nikada potpuna sigurnost da su ti mistični fenomeni od Boga. Mogu biti od Boga, đavla ili duha ljudskoga kao takvoga. Ako su od Boga oni već u trenutku u kojem se događa fenomen, čini u duši ono što Bog hoće. Sveci se nisu nikada pozivali na to. Bilo koja osoba koja nastupa da njoj Bog kaže da netko nešto treba činiti, to je siguran znak da to ne potječe od autentičnog duhovnog puta i to nisu oni stupnjevi duha o kojima sveci govore, to su skroz neke druge stvari, to su fenomeni u kojima se oni silno varaju. Bl. Terezija iz Kalkute je imala mistični doživljaj da Krist od nje to hoće, ali kada je Papi pisala nije rekla „ meni je Krist rekao to i to ... “ Sveci ne idu tim putem. Ona je napisala pismo, pa ako Krist hoće onda će tako biti, ako neće onda je to Njegov problem. Tako to ide. Sveci se ne pozivaju na te mistične fenomene kao neki autoritet.

Držanje duše prema tim izvanrednim milostima

Veliki mističari svi jednoglasno uče, da te izvanredne Božje darove ne treba ni željeti, niti za njih moliti, te da to ni nisu potrebna sredstva, da bi došlo do božanskog sjedinjenja. Što više, katkada mogu biti, zbog naših loših i nepročišćenih težnja, prije zapreke do li pomoć za božanske sjedinjenje. To posebno pokazuje sv. Ivan od Križa: on tvrdi, da ta želja za privatnim objavama odnosi duši čistoću vjere, razvija opasnu znatiželju, koja je izvor obmanama, zaokuplja razum ispraznim utvarama, često pokazuje nedostatak poniznosti i nedostatak podložnosti Našem Spasitelju, koji nam je po javnoj objavi dao i objavio sve, što nam je potrebno, da nas vodi u nebo.

On odvažno opominje i protiv onih duhovnih vođa, koji nerazborito ugađaju toj želji svojih podložnika za viđenjima. *"Oni im daju poticaj, veli on, da se na ovaj ili onaj način bave tim viđenjima, a to im onda smeta, da žive čistim i savršenim duhom vjere. Oni ih ne izgrađuju i ne jačaju više u vjeri, nego se daju na duge razgovore o tim viđenjima. Na taj im način daju razumjeti, da im se to sviđa i da do toga mnogo drže. Isto tako rade i te duše. Tada te duše, pod utjecajem njihovih utisaka, više ne nadahnjuje vjera i više se ne otkidaju, i ne oslobađaju od tih osjetilnih stvari... Gdje je tu poniznost te duše, od vremena, kad ona misli, da je to nešto dobro, i utvara si što više, da Bog čini od nje posebni slučaj?... Kako se ti ispovjednici nalaze pred osobama, koje su predmet božanskih objava, oni ih iskorišćuju, moleći ih, da bi bile dobre, da budu posrednice, da Bog dade, da upoznaju ovo ili ono, za njih same ili za druge. Te su osobe tada dosta nespretne, da preuzmu tu zadaću... Istina je u tom, da se to ne sviđa Bogu, i da On toga nikako ne želi". (U II,16.)*

Uostalom, u tim viđenjima ima mnogo halucinacija, obmana. I eto, upravo je zato potrebno dati pravila, po kojima ćemo razlikovati ona prava od lažnih.

Pravila za razlikovanje objava

Da bismo mogli dobra razlikovati prave objave, i da bismo znali prepoznati ljudski udio, koji se tu može uvući, važno je iznijeti pravila, koliko samo moguće točnije, ta se pravila odnose: a) na osobu, koja prima objave; b) na predmet, na koji se one odnose; c) na učinke, koje one izvode i d) na znakove, koji ih prate.

Pravila, koja se odnose na OSOBU, koja prima objave

Bog bez sumnje može davati objave svakome, kome hoće, pa i grešnicima. Ali redovito On daje objave samo gorljivim i svetim osobama, i to, kad su se već uzdigle do mističkog, stupnja

sjedinjenja s Bogom. Osim toga je potrebno - pa i za tumačenje pravih objava - poznavati svojstva i nedostatke osoba, koje drže, da dobivaju objave. A radi toga je potrebno proučavati njihova naravna i nadnaravna svojstva.

Naravna svojstva tih osoba: Obzirom na temperament, jesu li to dobro uravnotežene osobe ili ih je zahvatila psiho-nervoza ili histerija? Svakako je očito, da u ovom drugom slučaju treba smatrati sumnjivim objave, za koje tvrde, da su ih imali, jer takvi temperamenti lako podliježu halucinaciji.

Obzirom na razumno djelovanje, radi li se o osobi zdravog suda, pravilnog rasuđivanja ili o osobi, koja ima previše živu maštu spojenu s pretjeranom osjetljivošću? Nadalje: radi li se o učenoj osobi ili neučenoj? - Od koga je primio svoju naobrazbu? - Nije li joj razum oslabio kakvom bolešću, dugim postovima?

Obzirom na moralnost, je li osoba posve iskrena ili ima naviku da "zaokružuje" istinu, a katkada čak da i izmišlja? Je li, mirnog ili raspaljivog karaktera?

Rješenje ovih pitanja ne će nesumnjivo odmah dokazati, da li ima objavi mjesta ili nema, ali će mnogo doprinijeti, da se prosudi vrijednost svjedočanstva, koje nam ti "vidovnjaci" daju.

Što se tiče nadnaravnih svojstava valja ispitati, da li osoba ima čvrste i prokušane kreposti, isprobane kroz dulje vrijeme ili samo neki više ili manje osjećajan žar. Da li je iskreno i duboko ponizna, ili se naprotiv voli isticati, pripovijedati svuda i svakome o svojim duhovnim darovima. Prava je poniznost kamen kušnje za svetost, pa ako poniznosti nema, tada je to vrlo loši znak. Upoznaje li ona svoga duhovnog vođu s tim objavama, mjesto da ih pripovijeda drugim osobama, i drži li se poslušno njegovih savjeta.

Da li je već prošla pasivne kušnje i prve stupnjeve kontemplacije? Napose, ima li zanošenja u njezinom životu, to jest, vježba li se u krepostima u herojskom stupnju: općenito naime govoreći, Bog ta viđenja ostavlja za savršene duše.

Dobro zapamtimo, da posjedovanje svih tih svojstava još ne dokazuje da se doista radi o objavama, nego su po tim svojstvima izjave vidovnjaka samo vjerojatnije. A ako ih nema - iako to ne dokazuje da nema ni objava - njihovo je svjedočanstvo malo vjerojatno.

Osim toga, ovako postavljena: načela će nam omogućiti lakše otkriti lašce i one, koji si umišljaju, da imaju viđenja. Ima ih naime, koji iz oholosti, ili iz želje, da nešto znače, hotimično glume zanose i viđenja. Drugi opet - i to brojniji - padaju u obmanu radi svoje prebujne mašte, i svoje vlastite misli uzimaju kao viđenja i nutarnje riječi.

Pravila obzirom na PREDMET objave

Osobitu pažnju valja posvetiti baš tome: jer neumoljivo treba odbaciti svaku objavu, koja se protivi vjeri i ćudoređu, prema jednodušnoj nauci Otaca, koja se temelji na onim riječima sv. Pavla: "Ali, ako i mi, ili anđeo s neba navijesti vam evanđelje drukčije, nego što vam navijestismo, neka bude proklet" . Bog ne može sam sebi proturječiti, niti objavljivati stvari protivne onome, što nas po svojoj Crkvi uči. Iz toga slijede neka pravila, koja iznosimo:

Treba smatrati lažnom svaku onu privatnu objavu, koja nije u skladu s kojom vjerskom istinom: takve su na primjer navodne objave duhova, koji niječu više naših vjerskih istina, na primjer vječnost paklenih muka. Isto tako se imaju smatrati lažnima, ako se protive jednodušnom učenju bogoslova i Otaca, jer njihovom jednoglasno učenje predstavlja jedan oblik redovitog crkvenog učiteljstva.

Radi li se o kakvom spornom pitanju među samim teolozima, treba sumnjati u svaku objavu, koja bi išla za tim, da riješi poteškoću i tako na primjer prekinula spor među tomistima i molinistima: Bog se naime ne običaje izjašnjavati u pitanjima ove vrste.

Treba odbaciti kao lažno i svako viđenje, koje bi se protivilo zakonima kršćanskog morala ili čednosti: na primjer ukazivanje ljudskih oblika bez odijela, čuti kakav trivijalni ili nepristojni razgovor, minuciozno i detaljno opisivanje besramnih mana, koje nužno vrijeđaju stidljivost. Bog,

koji objavljuje nešto samo radi dobra duša, očito ne može biti začetnik takvih objava, koje po svojoj naravi nose duše u zlo.

Prema tom istom načelu, sumnjiva su i sva ona ukazanja, u kojima nema dostojanstva, suzdržljivosti, a napose ona, koja u sebi imaju što smiješnoga. Upravo to posljednje je tipični znak ljudskih ili đavolskih patvorina: takva su na primjer bila ukazivanja na groblju svetog Medarda. Ne može se dopustiti, da dolaze od Boga ni zahtjevi, koje nije moguće ostvariti. Bog ne traži, što je nemoguće.

Pravila obzirom na UČINKE, koji slijede iz objava

Stablo prosuđujemo po plodovima. Tako možemo i objave prosuđivati prema učincima, koje izvode u duši Prema sv. Ignaciju i sv. Tereziji, božansko viđenje budi u duši najprije čuvstvo čuđenja i straha, spoznaju vlastite bijede i ništavila, a zatim dolazi duboki osjećaj trajnog mira, radosti i sigurnosti. Sasvim je obratno s viđenjima s đavolske strane. Ona najprije u duši bude veselje potajnu oholost, brzo iza toga nastaje nemir, žalost, klonulost: na taj način đavao upropašćuje dušu.

Prave objave učvršćuju dušu u krepostima: poniznosti, poslušnosti, strpljivosti, slaganja s voljom Božjom; lažne opet rađaju ohološću, preuzetnošću i neposlušnošću.

Poslušajmo, što veli sv. Terezija: *"Ova milost Gospodnja nosi sa sobom najveći stid i poniznost. Da je to potjecalo od zloduha, bilo bi sve protivno. Ona spoznaje razgovjetno, da joj je tu stvar dao sam Bog, jer čovječja vještina ne bi bila dosta, da to osjeća. I zato ne može nikako misliti, da je to njezino dobro, nego dar iz ruke Božje... Ove opisane učinke, koji se pokazuju na duši, može zamijetiti na sebi svaka od vas, koju Gospodin povede ovim putem. A iz toga može upoznati, da to nije prevara (nečastivoga) ni puko utvaranje. Kako rekoh, kad bi tu djelovao zloduh, držim, da ne bi moglo toliko trajati niti duši činiti tako veliku korist, niti joj podavati toliki unutarnji mir. Nije to zloduhov običaj, a sve kad bi htio ne bi, onako zao kako jest, mogao činiti tolikoga dobra."(Z VI, 8,5)*

Ovdje se nameće pitanje, da li je dopušteno tražiti znakove kao potvrdu za privatne objave. Radi li se o važnoj stvari, tada je to slobodno, ali dakako ponizno i uvjetno (ako Bog hoće); Bog naime nije dužan činiti čudesa, da bi dokazao istinitost tih viđenja.

Ako čovjek Boga za to moli, dobro je, da Mu prepusti na volju. Dobri je župnik iz Lurda tražio u znak ukazanja, da procvate jedna divlja ruža u po zime. Taj znak nije bio dan, ali je Bezgrješna Djevica dala, da izbije čudesno vrelo, koje je imalo liječiti tijela i duše. Kad je utvrđeno čudo, koje se tražilo, kao i činjenica, da je ono baš u vezi s ukazanjem, onda je to dovoljan dokaz, koji nam pruža povoljno uvjerenje.

Pravila za razlikovanje lažnog od istinitog kod privatnih objava

Izvjesna objava može biti istinita u svom temelju, i u isto vrijeme izmiješana s nekim zabludama. Bog ne čini čudesa bez razloga i ne popravlja predrasude ili zablude, koje se mogu naći u razumu onih, koji imaju viđenja. Bog naime ima u vidu njihovo duhovno dobro, a ne njihovu intelektualnu izgradnju. To ćemo bolje razumjeti, kad budemo obrađivali glavne uzroke zabludama, koje susrećemo u nekim privatnim objavama.

Prvi je uzrok u tome što se često miješa ljudska djelatnost s nadnaravnom Božjom djelatnošću, napose, ako čovjek ima živu maštu i razum. Tako nalazimo u privatnim objavama zablude onoga vremena u pogledu fizičkih i povijesnih nauka. Sv. Franciska Rimska tvrdi, da je vidjela kristalno nebo između zvjezdanog neba i neba blaženih i pripisuje plavu boju nebeskog svoda zvjezdanom nebu. Marija Agredska tvrđi da znade iz objavljenja, da se jedanaest nebesa s poštovanjem otvorilo za Riječ, koja je silazila s neba, da se utjelovi.

Nalazimo tu, u tim objavama, često i predrasude, misli ili sisteme duhovnih vođa onih osoba, koje su imale viđenje. Prema vjerovanju svojih duhovnih vođa, sveta je Koleta vjerovala, da je

vidjela, da se sv. Ana tri puta udala, i kako joj dolaze u posjet sa svojom brojnom obitelji. Katkada sveti dominikanci ili franjevci govore, u svojim viđenjima, u skladu s posebnim sustavom učenja svoga Reda.

Objave su katkada protkane i povijesnim zabludama. Bog ne običaje objavljivati pojedinosti o životu Našega Spasitelja ili Blažene Djevice Marije, kad te objave nemaju nikakve veće vrijednosti za pobožnost. A neke osobe, koje su imale viđenja, miješaju svoja pobožna razmatranja s objavama, pa donose pojedinosti, brojke, datume, koji se ne slažu s povjesnim dokumentima i ostalim objavama. Tako su na primjer u različitim prikazima o Muci, mnoge male pojedinosti, o kojima se govori u viđenjima, protuslovne, na primjer, broj udaraca, koji je Isus primio prilikom bičevanja, ili detalj da li je svaka od Isusovih nogu bila posebno pribijena na križ ili obje skupa.

Božanske se objave može i loše tumačiti. Tako na primjer, kad je sv. Ivana Arška pitala, da joj Gospodin objavi, da li će biti spaljena, glas joj odgovori, da se preda u ruke Našem Spasitelju, da će je On pomoći i da će biti oslobođena velikom pobjedom. Ona je mislila, da ta pobjeda znači njezino oslobođenje iz zatvora. A u stvari to je bilo njezino mučeništvo i njezin ulazak u nebo.

Sveti je Norbert izjavio, da znade iz objavljenja, i to sigurno, da će antikrist doći u vrijeme "sadašnjeg pokoljenja" (12. stoljeće). Nakon što ga je sv. Bernard natjerao u škripac, rekao je, da barem ne će umrijeti, dok ne bude vidio opći progon Crkve.

Sveti je Vinko Fererski objavio opći sud, kao da je blizu i činilo se, da je čudesima potvrđivao to svoje proročanstvo.

Neku objavu može baš onaj, koji ju je doživio, izvrnuti u času, kad je želi rastumačiti, a još je češće mogu izvrnuti njegovi tumači. Sveta je Brigita sama priznala, da je katkada retuširala svoja objavljenja, da bi ih bolje rastumačila. Takva tumačenja nisu uvijek izuzeta od zabluda. Danas se priznaje, da su djela, koje su napisale objavljenja Mariji Agreda. Katarini Emmerick i Mariji Lataste, retuširana toliko, da je to teško odrediti izvornu objavu. Iz svih navedenih razloga, nikada nije dosta mudrosti i opreznosti u ispitivanju privatnih objava.

Zaključak: Kako se treba vladati u pitanju privatnih objava

Ne možemo učiniti bolje, nego da nasljedujemo mudru opreznost Crkve i Svetaca. A Crkva ne usvaja objava, dok nisu dobro i valjano utvrđena, pa i onda ih ne predlaže na vjerovanje vjernika. Što više, i onda, kada se radi o ustanovljenju kakvog blagdana ili kakve vanjske ustanove, ona čeka kroz dugo godina, da se izjasni i odlučuje se tek, kada je stvar zrelo promotrila i u samoj sebi i u njezinu odnosu prema Dogmatici i Liturgiji.

Tako je na primjer sv. Julijana iz Liegea, božja izabranica za ustanovljenje blagdana presvetog Sakramenta, obznanila svoje nacrte teolozima a tek 22 godine nakon svojih prvih viđenja; 16 godina iza toga je biskup iz Liegea uveo taj blagdan u svoju biskupiju, a 6 godina iza smrti blaženice uveo ga je papa Urban IV. u cijelu Crkvu godine 1264. Tako je isto i blagdan presvetog Srca Isusova odobren mnogo godina nakon objave sv. Mariji Margareti i s razloga, koji su posve neovisni o samim objavama. Iz toga slijedi za nas pouka, kojom se moramo okoristiti:

Ne smijemo proglasiti sa sigurnošću, da se doista radi o nekoj privatnoj objavi sve dotle dok ne bude zato uvjerljivih dokaza, a te je dokaze, koji se traže, ukratko iznio papa Benedikt XIV. u svojoj knjizi o kanonizacijama. Općenito, nikada se ne smijemo zadovoljiti samo s jednim dokazom, nego ćemo zahtijevati više. I ispitivat ćemo, da li jedan drugog nadopunjuju, da li se međusobno slažu i da li jedan drugoga potvrđuju. Što ih bude više, i sigurnost je veća.

Kad koji duhovni vođa postane uvjeren, da se doista radi o objavama, tada će paziti, da ne pokaže svoje divljenje: to bi moglo djelovati na onog koji doživljuje viđenja tako, da ih neposredno promatra kao istinite, a možda da se i uzoholio. On naprotiv mora pokazati, da su sve te stvari mnogo manje važne, nego vježbanje u krepostima, da je lako moguća obmana, da prema, tome treba biti jako oprezan i obziran i na koncu, da ih prije treba odbaciti, nego li prihvatiti.

Takvo pravilo postavljaju sveci. Evo, što o tom piše sv. Terezija: *"A treba se bojati vazda kod bolesnih i zdravih, dok se ne upozna duh, od kojega dolaze te stvari. Zato i kažem, da se najbolje*

toga riješiti ispočetka. Jer ako je Duh Božji od kojega to potječe, više pomaže da duša napreduje i više raste, kad se iskušava. Tako je to. Ali ne treba mnogo stiskati i uznemirivati duše jer ona zbilja ne može više". (Z VI, 3.3)

Sveti je Ivan od Križa još odlučniji. Nakon što je nabrojio šest glavnih znakova, koji ukazuju, da sigurno ne prihvatimo objave, nadodaje: *"Đavlu nije ništa draže od duše, koja traži objave i koja ih želi. To znači pokazati mu svu lakoću, da nam natukne zablude i da nam oslabi vjeru i time se duša često izlaže kojekakvim ludorijama i jakim napastima".* (U I,10).

Ipak mora duhovni vođa blago postupati s dušama, koje drže, da imaju, objave. Upravo će time steći njihovo povjerenje i moći će s više uspjeha doznati sve pojedinosti, koje će im omogućiti, da nakon zrelog razmišljanja donese sud. A ako su u obmani, imat će time pred njima samo više ugleda, da ih rasvijetli i da ih privede k istini.

Ovako savjetuje sv. Ivan od Križa, koji je vrlo strog prema objavama: *"Strogo smo naglasili, da je potrebno odreći se viđenja i objava, nadodavši, da ispovjednici moraju od toga odvraćati duše, da se s njima ne upuštaju u razgovor o tim stvarima, ali to ne znači, da se moraju pokazati grubi i prezirno odbijati sve njihove izjave, koje im se u toj stvari dadu. Time se zatvaraju vrata svakom povjerenju. Duše se ustežu i zatvaraju same u se, tako da više ništa neće reći, a iz toga može slijediti samo zlo."* (U II, 20).

Radi li se u objavi o nekom utemeljenju ili kakvoj vanjskog zakladi, duhovni će se vođa čuvati, da dušu na to potiče, prije nego li je brižljivo ispitao sve razloge za i protiv u svijetlu nadnaravne mudrosti. Tako su se vladali Sveci. Sveta Terezija, koja je imala tolike objave, ne htjede, da njezini duhovni vođe budu samo pod utjecajem njezinih viđenja u svojim odlukama. Tako na primjer, kad je Spasitelj u objavi od nje zatražio, da osnuje samostan u Avili, ona je ponizno predložila svoj prijedlog na rješenje svome duhovnome vođi, i kako je ovaj oklijevao, ona prihvati poziv svetog Petra Alkantara, sv. Franje Borgija i sv. Ljudevita Bertranda.

Što se tiče samih osoba, koje doživljuju objave, za njih postoji samo jedno pravilo, da svoga duhovnog vođu upoznaju sa svojim objavama i viđenjima i da u svemu ponizno slijede njegove naputke. To je najsigurniji način da ne će zastraniti.

DRUGI MISTIČNI SPOZNAJNI FENOMENI. Radi se o mističnim fenomenima koji su na neki način vezani uz spoznaju a odnose se na posebne sposobnosti i darove koje su neki sveci imali o znanju ili nekim umijećima i umjetnostima.

Čudesno učenje u temeljnim stvarima. Po posebnoj milosti sv. Katarina Sijenska je u jednom času naučila čitati i pisati. Sv. Ruža Limska je kao dijete je isto tako u času naučila pisati prekrasnim rukopisom. Isto se dogodilo i bl. Ozani iz Mantove.

Općenito uliveno znanje: Bl. Gregorio Lopez koji nije studirao po ulivenom znanju imao je široku kulturu i poznavao izvrsno je Sveto Pismo, povijest Crkve, duhovnost i vođenje duša, kozmologiju, medicinu, agronomiju... I službenica Božja Marija Agredska je na divljenje mnogih pokazivala široki spektar znanja a da nije studirala te materije.

Uliveno znanje iz nekih područja: Sv. Katarina Aleksnadrijska je po ulivneom znanju bila upućena u duhovnost i filozofiju do te mjere da je diskutirala i nepobitnim argumentima pobijala najučenije ljude svoga doba. Sv. Hildegarda je imala uliveno znanje iz medicine u svom vremenu.

Nadnaravno poznavanje mistične teologije: Sv. Getruda Velika, sv. Katarina Sijenska, sv. Terezija Avilska bez da su bile učene u svojim djelima izvrsno izlažu najsloženiji nauk mistične teologije.

Uliveni dar za neke umjetnosti: Toma Kempenac, Jakopone iz Todija, sv. Franjo Asiški su spjevali neke od najljepših duhovnih himana i pjesama. Bl. Anđelko iz Fiesole je dobio uliveni dar za arhikteturu i kiparstvo, sv. Cecilija i sv. Katarina iz Bolonje za slikarstvo i glazbu, sv. Vinko Fererski za govorništvo.

2. VANREDNI MISTIČNI FENOMENI AFEKTIVNE NARAVI

Ovi mistični fenomeni se odnose iznad svega na voljnu dimenziju ljudskoga bića, pa od tuda i ovakva njihova klasifikacija. Ovdje spadaju: ekstaze i plameni ljubavi.

EKSTAZE. Kako se razvija kontemplativna molitva tako sve više i dublje zahvaća duševne moći. Kod molitve počinka je zarobljena volja (srce), kod molitve sjedinjenja još i razum, a kod molitve zanosa ili ekstaze čak i vanjske moći, naša sjetilna spoznaja. Duša je tako uronjena u Boga da zaboravlja, ne vidi i ne osjeća vanjski svijet. Živi u zanosu, extazi, neosjetljiva je za pojavni svijet. Tijelo je nepomično, oči ukočene i uperene prema jednoj točki, disanje usporeno, sjetila obamrla. Kao da nije kadro izdržati duševni ushit, ljudsko tijelo klone i zamre. Kao da se duša vraća svojoj suštinskoj jednostavnosti, nespriječena okovima tijela. Extaza je neposredni susret dvaju duhova, božanskoga i ljudskoga. Duhovna opojnost.

Extaze se ne mogu postići nikakvim naporom, vježbom ili tehnikom. Nisu nikada same sebi svrhom, vode do bržeg sjedinjenja s Bogom. Doživljuju ih samo osobe visoke duhovnosti i moralnosti, asketski savršene. Mogu nastupiti postupno i polako, ali isto tako naglo i nenadano. Zanesenome izgleda kao da je uznesen na nebesa. Extazu redovito prati radost i blaženstvo, ali nerijetko i bolni trzaji čitave duše, na koju se još jednom spušta "noć duha" (oratio extatica crucifigens, nox spiritus). To je definitivno čišćenje koje može potrajati godinama a sam molitva zanosa obično ne traje duži vremenski period. Duhovne zaruke su Božje obećanje duši da će se jednoga dana s njom sjediniti.

Ovo sjedinjenje dolazi do izražaja u dva oblika: ugodnom i bolnom obliku. Zanosno sjedinjenje ne uključuje u sebi nužno pojavu leviacije (uzdizanja), o kojoj ćemo govoriti u slijedećem poglavlju, nego samo obustavljanje djelovanja osjetila, što je značajka ovog sjedinjenja. Ovo je sjedinjenje prema tome još potpunije, nego dva pređašnja, jer ono sadržava, osim sastavnih dijelova, koji su vlastiti za ona dva, obustavljene djelovanja vanjskih osjetila.

Dva sastavna dijela sačinjavaju to sjedinjenje uronjenje duše u Bogu i obustav1janje djelovanja osjetila. Budući da je sva duša posve uronjena u Boga i vanjska sjetila izgledaju kao da su prikovana uza Boga ili uz predmet, koji On pokazuje.

Uronjavanje u Boga ima svoja dva glavna razloga, divljenje i ljubav, kako to vrlo lijepo tumači sv. Franjo Saleški. (O Božjoj ljubavi, VII, 4 -6)

„Divljenje nastaje u nama, kad spoznamo kakvu novu istinu, koju prije nismo poznavali, i za koju nismo očekivali, da ćemo je spoznati. Ako je još uz ovu novu istinu koju spoznajemo, povezana ljepota i dobrota. divljenje koje iz toga nastaje, je vrlo ugodno. Kad se svidi Bogu i božanskoj dobroti, da našem razumu udijeli neko posebno svijetlo pomoću kojega razum promatra božanske tajne na neki izvanredni i jasnije objavljeni način, tada se razum - videći u njemu više ljepote, nego je mogao i misliti divi. A divljenje ugodnim stvarima vezuje i čvrsto spaja razum uz predmet kojem se divimo: koliko zbog divne ljepote koju mu Bog otkriva toliko i zbog novosti te-ljepote, i zato što se razum ne može dosta nasititi gledanjem stvari, koju nije vidio i koja je tako ugodna za gledanje".

Uz divljenje nadolazi i ljubav. "Ta zanosna ljubav ovako djeluje na volju Bog je takne svojom ugodnom čari ljubavi i volja se, koju privlači nebeska li ljubav okreće i teži k Bogu kao što se igla, taknuta magnetom okreće i usmjeruje prema polu zaboravljajući na sebe radi svoga neosjetilnog stanja, pa ostavlja sve svoje zemaljske sklonosti, ulazeći na taj način u neki zanos ne od spoznaje nego od veselja ne od divljenja nego od ljubavi, ne od znanja, nego od iskustva; ne od gledanja nego od užitka i slatkoće.“

Uostalom divljenje raste s ljubavi i u, i ljubav s divljenjem:
"Razum katkada zapada u divljenje, gledajući svetu radost koju volja doživljava u svojem zanosu isto kao što se i volja često raduje, gledajući razum u divljenju. Na taj način te dvije sposobnosti jedna drugo priopćuju svoj zanos i ushićenje jer gledanje na ljepotu nam omogućuje, da je ljubimo a ljubav nam pomaže da je gledamo."

Nije prema tome ništa čudno, da duša, koja. je tako sva uronjena, u divljenje i ljubav prema Bogu bude, da tako kažemo, sva izvan sebe i usmjerena Njemu. Ako se onaj, koji pusti, da ga zavede strast ljudske ljubavi može dotle zaboraviti, da sve ostavi, da bi se posve dao ljubljenom predmetu, zar je onda čudno, da nas božanska ljubav, koju je sam Bog utisnuo u našu dušu, toliko obuzme, da zaboravljamo na sve da vidimo i ljubimo samo Njega.

PLAMENI LJUBAVI. Ovi mistični fenomeni su se nepobitno očitovali u životima nekih svetaca. Naime snaga i žar Božje ljubavi kojom je bilo zahvaćeno njihovo srce se kao plamen prenosio na okolne osobe i predmete te je uzrokovao toplinu kod njih. To se događalo u različitim stupnjevima.

Kao jednostavna nutarnja toplina. Naime nakon izlijeva Božje ljubavi u srce toplina se širila i prenosila na cijeli organizam. Sv. Brigita je nakon takvih mističnih izlijeva ljubavi tako osjeća toplinu u cijelome tijelu da nije osjećala ništa od velike hladnoće koja je zahvatila Švedsku te zime. Sv. Vencislav kada je noću po snijegu pohađao Presveto u Crkvi prigodom tih izlijeva Božje ljubavi, iza njega se širila takva toplina da poslužitelj koji ga je pratio kad bi stavljao svoju nogu u tragove koji su ostajali iza sveca uopće nije osjećao hladnoću.

Jaki žar i vrućina. Sv. Stanislav Kostka je prilikom doživljaja i izlijeva Božje ljubavi u svoje srce na tijelo u predjelu srca stavljao obloga namočene mrzlom vodom da ublaži žar i vrućinu koju je osjećao. Sv. Petar Alkantarski iz istog razloga nije mogao podnijeti toplinu koja se iz njegova srca širila u ćeliji da je trčao van na zimu da se malo ohladi. Sv. Katarina Đenovska nije mogla približiti ruku svome srcu a da ne osjeti nepodnošljiv žar na ruci.

Izvanjska opeklina i paljenje. Sv. Pavao od Križa je više puta doživio da nakon takvih izlijeva ljubavi u svome srcu da je lanena tunika koju je nosio na sebi bila opaljena u predjelu srca. Isto se dogodilo i sa odjećom i habitom koji je nosila sv. Gema Galgani tijekom njenih mističnih doživljaja Božje ljubavi. Bl. Nikola Factor kada više nije mogao plodnosti žar Božje ljubavi se usred zime bacio i kadu mrzle vode a u njegovu procesu za kanonizaciju ostalo je zapisano da se voda u koju se bacio u brzo jako zagrijala.

3. VANREDNI MISTIČNI FENOMENI KOJI SE ODNOSE NA TIJESNOST

Ovi mistični fenomeni se odnose iznad svega na psiho tjelesnu dimenziju ljudskoga bića pa od tuda i ovakva njihova klasifikacija. Pod time se imenom razumijevaju pojave, koje djeluju istovremeno i na dušu i na tijelo. Ovdje spadaju: stigmate, krvave suze i znoj, obnova i razmjena srdaca, trajni ili duži post, nespavanje, gipkost, bilokacija, levitacija, tankoća, širenje svijetla, širenje mirisa.

LEVIJACIJE, UZDIZANJA, LEBDENJE U ZRAKU. Lebdenje je pojava, koja se sastoji u tome, da se tijelo nalazi uzdignuto iznad zemlje i da se u tom položaju neko vrijeme zadrži bez ikakvog prirodnog oslonca. Nazivamo to lebdećim zanosom. Katkada tijelo poleti u velike visine to je onda zanosni let. A za druge se opet čini da trče brzo ne dotičući zemlju: to je zanosni hod. O mnogobrojnim lebđenjima čitamo u životu više svetaca. Tako na primjer ove mistične fenomene nalazimo u životu sv. Pavla od Križa, sv.Filipa Nerija, sv. Stjepana, mađarskog kralja, sv. Josipa Copertino, sv. Petra d' Alcantara, sv.Franju Ksaverskog, sv. Ljudevita Montfoskoga. Jedno od najčudesnijih lebđenja je ono sv. Josipa Copertina, koji, vidjevši jednoga dana radnike kako se teško muče, da uzdignu vrlo teški misijski križ, svetac bijaše uzdignut zgrabi križ za sami vrh i usadi ga bez ikakve muke u rupu, koja je za to bila iskopana.

Toj je pojavi slična i jedna: druga, a to je izvanredna težina, koja se očituje time, da nekoga nije moguće podignuti ni uz veliku silu.

ŠIRENJE SVIJETLA. Zanos katkada prati širenje svijeta. To je neki puta svijetla aureola, koja ovija čelo, a ponekada je opet cijelo tijelo obasjano svjetlošću. Ovaj fenomen je zabilježen i u Bibliji, s lica Mojsija kad se vraćao s brda Sinaja izbijala je svijetlost a i u životu brojnih svetaca kao na primjer kod sv. Ljudevita Beltranda, sv. Igancija Loyoskoga, sv. Franje Paulskoga, sv. Franje Saleškoga, sv. Ivana Vianneya. To je jedan od najraširenijih fenomena među svetačkom mističnom literaturom. Jednom zgodom kad je sv. Ljudevit Montforski propovijedao svijetao oblak je potpuno obavio njegovo lice da slušatelji nisu više mogli razabrati njegovo lice nego su samo čuli njegov glas koji govori iz tog oblaka.

U biti radi se o nekom vanjskom ižaravanju sjedinjenja i preobraženja duše u Boga.

ŠIRENJE MIRISA. Katkada Bog dopušta, da se iz tijela Svetaca, za vrijeme njihova života, bilo iza njihove smrti, širi miris, koji na neki način slikovito prikazuje dobar i ugodni miris Bogu dragih kreposti, u kojima su se dotični sveci vježbali. Tako se iz rana sv. Franje Asiškog širio neki ugodni miris. Kad je umrla sv. Terezija, voda u kojoj su joj prali tijelo, ostala je mirisna. Kroz devet mjeseci se neki čudesni miris širio od njezina groba, a kad su je iskopali, njezinim je udovima teklo neko dragocjeno, mirisno ulje. Slični fenomeni su zabilježeni u životu sv. Ludovina, sv. Katarine de Ricci, sv. Gerarda Maicalla, sv. Franje Paulskoga, sv. Geme Galgani, sv. patera Pija.

DUGI POSTOVI. Ima svetaca, posebno među stigmatiziranima, koji su živjeli i više godina ne uzimajući nikakve druge hrane, osim sv. Pričesti. Dr. Imbert-Goubeyre nabraja posebno, neke naročite slučajeve: "Blažena Anđela de Foligno živjela je 12 godina ne uzimajući nikakve hrane, sveta Katarina Sijenska oko 8 godina, blažena Elizabeta de Rente više od 15 godina, sveta Lidvina 18 godina, Blažena Katarina de Racconigi 10 godina, Rosa Andriani 28 godina, Ljudevita Lateau, 14 godina".

NESPAVANJE. Treba spomenuti i pojavu nespavanja kod nekih svetaca. Sv. Macarije iz Aleksandrije je proveo 20 godina bez spavanja, bl. Augeda de la Cruz je provela 8 zadnjih godina bez sna, sv. Koleta je spavala samo 1 sat tjedno, Tako je sv. Petar Alcantara, kroz 40 godina, spavao svaku noć samo sat i po. Sveta Katarina, de Ricci je spavala samo jedan sat na tjedan. Sv. Pater Pio je spavao manje od 10 sati godišnje.

TANKOĆA. Ovaj mistični fenomen se sastoji u prolazu jednog tijela kroz drugu materiju. Ovo čudo se dogodilo u Novom zavjetu kad je Isus ulazio kroz zatvorena vrata u sobu gdje su bili okupljeni apostoli. I u svetačkoj tradiciji iako rijetko su se događali slični mistični fenomeni. Najpoznatiji je slučaj bl. Raimonda iz Penafortea koji je ušao u svoj samostan u Barceloni prošavši kroz zatvorena i zaključana vrata.

GIPKOST. Ovaj mistični fenomen se sastoji u tome da osoba bude tjelesno prenesena skoro trenutačno iz nekoga mjesta u drugo. U Novom Zavjetu čitamo kako je đakon Filip bio prenešen nakon što je poučio i krstio eunuca etiopske kraljice (Dj 8, 39). I u povijesti svetačke tradicije nalazimo na slične događaje. Sv. Terezija Avilska kaže da joj se jednom zgodom ukazao sv. Petar Alkantarski iako je tada živio jako daleko. Sv. Filip Neri je to iskustvo više puta zaživio u svome životu. Sv. Antun Padovanski je put od više tisuća kilometara od Padove do Lisabona prošao u jednoj noći, i slijedeće se noći vratio u Padovu. U životu sv. Martina de Porres su se događali slični mistični fenomeni.

BILOKACIJA. Ovo je jedan od naj iznenađujući vanrednih mističnih fenomena koji se može objasniti samo čudom Božjim. Bilokacija je istovremena prisutnost iste osobe na dva različita mjesta neki puta i jako udaljena. Brojna su svjedočanstva iz život svetaca o ovom mističnom fenomenu. Nalazimo ga u životu sv. Franje Asiškoga, sv. Antuna Padovanskoga, sv. Ludovina, sv. Martina de Porresa, sv. Josipa iz Kopertina, sv. Ljudevita Montfoskoga. Među najpoznatijim

bilokacijma u povijesti svetačke tradicije spadaju one sv. Klementa pape i sv. Alfonsa Luguorija. Sv. Klementa pape, dok je slavio misu u Rimu u jednom trenutku narodu je izgledalo kao da je zaspao i ostao je u tom stanju. Nakon 3 sata je došao sebi i kazao svima okupljenima da je po nalogu sv. Petra bio otišao u Pisu kako bi posvetio crkvu baš u čast sv. Petra. I uistinu sveti papa je istovremeno bio i u Pisi i u Rimu gdje ga je moglo vidjeti mnoštvo ljudi.

Za sv. Alfonsa Luguorije je ostalo zapisano u njegovu procesu za kanonizaciju da je 21. 9. 1774. dok je kao biskup bio u mjestu Arinezu kao pao u san. U tom je stanju ostao dva dana, a kad je došao sebi kazao je da je bio uz papu Klemneta XIV koji je bio na umoru. I uistinu ista čas kaj je sv. Alfons došao sebi papa je bio umro u Rimu.

OBNOVA I RAZMJENA SRDACA. Povijest mistične tradicije poznaje još čudnovatije fenomene, a među njih svakako spada obnova i razmjena srdaca. Ovaj fenomen se sastoji od mistične razmjene srdaca – izgleda i u fizičkom smislu – između osobe koja to doživljava i druge osobe, najčešće Isusa Krista, ili na drugi način do događa se istovremena prisutnost Srca Isusova u Srcu mističara.

Ovo iskustvo su imali brojni sveci među njima se na poseban način ističu sv. Gertruda Velika, sv. Ludgarda, sv. Marija Magdalena de Pazzi, sv. Katarina de Ricci, sv. Ivana di Valois, sv. Margareta Marija Alacoque, sv. Mihael de Sanctis, bl. Osana iz Mantove, bl. Katarina iz Racconigli, bl. Agneza Lnageac.

Među najpoznatijim je svako razmjene srdaca koju je doživjela sv. Katarina Sijenska koju njezin ispovjednik bl. Raimondo de Capua ovako opisuje: „Jednoga dana Katarina je bila u kapelici otaca dominikanaca u Sijeni kad je pala u ekstazu. Kad se povratila iz ekstaze podigla se kako bi se vratila u svoj samostan. U jednom trenutku je obavi neka nebeska svijetlost i u svijetlu se ukazao Isus koji je držao u ruci rumeno i svijetlo ljudsko srce joj se približio i s lijeve strane tijela joj je otvorio grudi i unio u njeno tijelo srce koje držao u ruci govoreći: *Predraga kćeri kao što sam prije uzeo tvoje srce sada ti dajem svoje s kojim ćeš od sada uvijek živjeti.* Rekavši to Isus zatvori Katarine grudi a kao znak čuda na tijelu svetice je u predjelu srca na koži ostao trajni ožiljak koji sam vidio kao i njene su sestre“. (*Život br. 180).*

KRVAVE SUZE I ZNOJ. Tijekom ovoga mističnog fenomena krvava tekućina i krv izlaze iz pora na koži, na poseban način onih na licu ili iz očiju kad kao da teku krvave suze. U Novon zavjetu se govori o Isusovom krvavom znoju e Getsemaniju prije muke. (Lk 22,44)

U povijesti svetačke tradicije jako je mali broj svetaca i pobožnih osoba doživio mistični fenomen krvavog znojenja. Ovaj mistični događaj se može naći u životu sv. Lutgarde, bl. Kristine iz Stumblena, službenica Božje Magdalene Moris, Marije Domenike Lazzari, Katarine Putigny.

Još rjeđi je fenomen krvavih suza koji je do sada zabilježen kod Rose Marije Andrijani i Terese Neumann.

STIGMATE. Su jedan od najčudnovatiji psiho fizičkih mističnih fenomena. Ta se pojava sastoji u tome, da se na neki način utisnu svete Spasiteljeve rane na noge, ruke, bok i čelo. One se pojavljuju najedanput, ne uzrokuje ih nikakva vanjska povreda i iz njih povremeno curi zdrava krv. Među teolozima i bibličarima se razvijala diskusija o tome je li apostol Pavao imao vidljive stigmate ili se radi samo o simboličkom izričaju. Naime on izričito tvrdi: *Ubuduće neka mi nitko ne dodijava jer ja na svome tijelu nosim biljege Isusove.* (Gal, 6,17)

Prvi poznati stigmatizirani čovjek za koga je to povijesno dokazano je sv. Franjo Asiški. U jednom svojem visokom zanosu, na brdu Alverno, 17. rujna 1222., vidje on anđela Serafina, kako mu prikazuje sliku raspetog Isusa i kako mu na tijelo utiskuje svete Rane. Do smrti je sačuvao te rane, odakle je tekla rumena krv. Pokušao je sakriti to čudo, ali nije u tome posve uspio i na dan njegove smrti 11.listopada 1226. godine, čudo postade javnim. Od onda je bilo mnogo takvih slučajeva. Dr. Imbert ih do 1965. godine nabraja 321. Šezdeset i dvije stigmatizirane osobe su kanonizirane. Među najpoznatijim u prošlom stoljeću je svakako sv. pater Pijo.

Izgleda, da je utvrđeno, da stigmatizacija postoji samo kod osoba, koje su na stupnju molitve zanosnog sjedinjenja, i da prije nje prethodi, i da je prati vrlo živo i teško fizičko i moralno trpljenje, po kojem dotična osoba postaje na taj način sličan Isusu, koji trpi. Kad tih muka ne bi bilo, to ne bi bio dobar znak: jer su stigme upravo simbol sjedinjenja s Raspetim božanskim Spasiteljem i učestvovanja u njegovom mučeništvu.

Prema sv. Ivanu od Križa rane ljubavi su „otajstveni utisci ljubavi koji poput raspaljene munje ranjavaju i probadaju dušu, ostavljaju je svu nagriženu plamenom ljubavi" (S I,17).

Sv. Terezija ovako opisuje to iskustvo: *„Drugi način redovit ove molitve je slijedeći. Radi se o jednoj vrsti rane koja izgleda da je napravljena na duši kao da nam netko strelicom probada dušu ili srce. Doživljava se tako velika bol da duša krikne žaleći se, ali je istovremeno tako slasno da ne želi da nikada prođe... Drugi puta izgleda da se ova rana događa u dubinama duše s koristima još dragocjenijim. Budući da je nemoguće uzrokovati ovo ako ga Bog ne daje isto tako je nemoguće odbaciti ga kada se udostoji udijeliti ga. Radi se o željama tako uzvišenim i gorućim za Bogom da nemam riječi za izraziti to. I kako duša osjeća da ne može uživati u Bogu koliko bi htjela doživi živu odbojnost prema tijelu jer joj izgleda kao zid koji joj priječi da slobodno uživa dobro koje joj izgleda da već posjeduje. I iz toga shvaća veliko zlo Adamova grijeha koji joj je oduzeo slobodu" (Izvješća p. Alvarezu V,17-18, vidi i Ž 29,11)*

Neki puta ova rana ljubavi koja je redovito čisto duhovne naravi i nutarnja se pokaže i na van jer probija i fizički srce (trasverbacija srca sv.Terezije) ili jer se pojave rane na rukama i nogama i boku. Ovi vanjski učinka spada u besplatnu milost te ne posvećuje više dušu nego li kad se rane događaju samo u nutrini.

S. Ivanu od Križa uči: *„Vraćajući se na ono što je radio onaj Seraf a njegovo je djelo rana u nutrini duha, kažemo da će se, ako koji put Bog dopusti da u osjete prodre koji učinak koji odgovara unutarnjem ubodu ili rani, rana pokazati izvana, kako se je dogodilo svetom Franji kad mu je, naime, Seraf ranio dušu ljubavlju prema pet rana Isusovih, pojavile su se stigme kao učinak onih ljubavnih rana utisnutih u dušu. Bog redovito ne daje posebnih milosti tijelu a da prije i glavno ne dade duši, i onda koliko je veća slast i sila ljubavi prouzrokovana od rane unutar duha, toliko je veća vanjska bol rane na tijelu; dok raste jedno, raste i drugo. To se događa stoga što je ono, kad su takve duše pročišćene i ukorijenjene u Bogu, što je njihovom raspadljivom tijelu uzrok bolova i patnje, zdravom i jakom duhu slatko i ukusno. Čudesna je stvar osjećati da istodobno raste bol i užitak; a dobro je to iskusio Job u svojim ranama, kad je rekao Gospodinu: Vrativ se k meni mučiš me čudesno*

Da, to što duša uživa toliko više ugodnosti i slasti koliko osjeća boli i muke, zaista je čudesna stvar i odgovara onom obilju dobrote i nježnosti koju Bog čuva za one koji ga se boje. Ali, kad je rana zadana samo u duši, a da se ne pokazuje vani, užitak može biti jači i uzvišeniji. Tijelo je, zaista, duhu na smetnju, pa kad se duhovna dobra podaju također tijelu, ono priteže kočnice i postavlja uzde u usta brzom konju duha, stežući mu veliku živahnost, jer da se on služi svom svojom snagom, uzde bi mogle puknuti. Ali dok još nisu pukle, duh ne do¬pušta da bude potlačen i da sloboda bude potisnuta, prema izreci Mudraca: Propadljivo tijelo tlači dušu, i ovaj zemaljski šator pritiskuje um bremenit mislima." (Plamen ljubavi II, 2-13).

Dakle prema nauci sveca vanjski učinak stigmata je spektakularniji zbog toga vrijedi manje duhovno od onog samo u duhu i nutarnje. Učinci ove rane ljubavi su divni, duša želi da se razbiju okovi tijela i da odleti slobodno Bogu. Jasno vidi da je ova zemlja izgnanstvo i ne shvaća one koji dugo žele živjeti na zemlji. Treba dobro shvatiti ovaj kontemplativni mistični doživljaj rana ljubavi koji je jako posvećujući i razlikovati ga od tjelesnih stigmata koje su besplatna milost i više su spektakularne ali imaju manju duhovnu vrijednost.

Opstojnost je stigmata dokazana tako mnogobrojnim svjedočanstvima, da i sami nevjernici općenito priznaju njihovu opstojnost. Ali oni ih pokušavaju protumačiti na prirodni način. Oni naime tvrde, da se kod nekih pojedinaca, nadarenih posebnom osjetilnošću, može pomoću mašte

izazvati izbijanje krvi, što naliči na rane. A u stvari kod nekoliko slučajeva, koji su ne taj način postignuti, ima mnogo razlike od pojava, što ih zapažamo kod pravih stigmatiziranih osoba.

Znakovi za raspoznavanje stigmata

I zato da bismo bolje razlikovali stigmatizaciju kao umjetnu pojavu, koja se može izazvati kod izvjesnih pojedinaca, treba skrenuti pažnju na sve okolnosti, koje su značajne za prave stigme.

Prave se stigme nalaze upravo na onim mjestima, gdje je i Naš Gospodin imao pet rana, dok je istjecanje krvi kod hipnotiziranih osoba lokalizirana drukčije.

Općenito je obnavljanje rana i boli stigmatiziranih osoba vezano u dane ili liturgijsko vrijeme, kada se više spominje uspomena na Muku Isusovu, kao na primjer: Veliki Petak ili koji drugi blagdan Gospodnji.

Ove se rane ne gnoje: krv, koja iz rana teče, je čista, dok i najmanja ozljeda na drugom dijelu tijela dovodi do gnojenja, pa i kod stigmatiziranih osoba. One ne ozdravljaju unatoč redovitih medicinskih sredstava i traju katkada po 30 ili 40 godina.

Iz tih rana obilno teče krv, što možemo shvatiti prvi dan, kad se pojave, ali ostaje neprotumačivo u slijedeće dane. I obilno krvarenje postaje neprotumačeno. Stigmata su redovito na površini, daleko od glavnih krvnih sudova, a ipak iz tih rana curkom curi krv.

Konačno i posebno spomenimo, da se stigmata nalaze samo kod osoba, koje se na herojski način vježbaju u krepostima i koje imaju posebnu ljubav prema svetom Križu Kristovu.

Proučavanje svih ovih okolnosti pokazuje, da se tu ne radi o kakvom redovitom patološkom slučaju, nego da milost djeluje na te stigmatizirane osobe, da ih učini, što je moguće više, sličnima Raspetom Spasitelju

5. RAZLIKA IZMEĐU AUTENTIČNIH MISTIČNIH FENOMENA KOJE UZROKUJE BOŽJA MILOST I BOLESNIH PARAPSIHOLOŠKIH POJAVA

Pojave, koje se povezuju uz mistične fenomene i zanos, tako su dobro dokazane, da ih se ne može nijekati. Neki samo pokušavaju, da ih izjednače s pojedinim bolesnim pojavama, koje imaju svoj izvor u psiho nervozi, a posebno u histeriji. Neki opet vide u tome neku vrstu ludila. I sveci mogu biti bolesni, kao i drugi ljudi ali ne radi se o tom pitanje. Radi se samo o tome da li mistični daju dojam zdravih i uravnoteženih ljudi obzirom na razum. A baš u toj stvari ima toliko bitnih razlika između mističnih i bolesnih pojava, da nijedan dobronamjerni čovjek ne može to ne vidjeti i iz toga ne zaključivati, da tu nije moguća nikakva sličnost. Te se razlike zapažaju posebno obzirom na osobu koja doživljava mistične fenomene, obzirom na različitost pojava i obzirom na rezultate i plodove mističnog fenomena.

Razlike obzirom na osobu koja doživljava mistične fenomene

Usporedimo li one, koji boluju od psihoneuroze, s onima koji su zanosno sjedinjeni s Bogom, vidimo da su prvi moralno i fizički neuravnoteženi, dok su drugi, barem u moralnom pogledu, posve uravnoteženi. Prvi su neuravnoteženi duševno, kao i fizički.

Kod njih možemo utvrditi umanjenu razumsku djelatnost, kao i umanjenu moć volje. Svijest potpuno ili djelomično radi, pažnja popušta, razum osiromašuje, mašta se toliko rastvara, da se dobiva dojam odvojene osobnosti. Naskoro u duhu ostaje samo još mali broj čvrstih misli. I odatle nastaje neka ujednačenost misli nešto slično ludosti. U isto vrijeme slabi i volja. Čuvstva i uzbuđenja preuzimaju maha. Čovjek postaje igračka svojih željica ili sugestije tuđe volje, više ne pripada sam sebi. To je dakle neko stanovito oslabljenje, umanjenje ličnosti, intelektualnih i moralnih sila.

Sve je to posve protivno kod mistika: njihovo je razumsko djelovanje sve veće, volja biva jača i postaju sposobni, da pothvate i izvedu velike stvari. Pa vidjeli smo zaista, kako su u mističnim iskustvima stekli nove spoznaje o Bogu, o njegovim svojstvima, o vjerskim istinama, o samima sebi. Bez sumnje, ne mogu izraziti sve, što vide. Ali priznaju posve iskreno, da su više naučili za nekoliko časaka kontemplacije, nego li dugim čitanjem. I to se uvjerenje prenosi i na stvarni napredak u vježbanju herojskih kreposti. Vidi se očito, da su ti ljudi još ponizniji još podložniji Božjoj volji, pa i u najtežim iskušenjima i da uživaju mir, sreću i nepomućenu vedrinu. Kako smo daleko u tom slučaju od uzbuđenja i strastvenih pokreta bolesnih histerika i psihopata!

Razlike s obzirom na različitost pojava

Isto tako postoje i mnoge razlike, obzirom na način, na koji se zbivaju te pojave kod autentičnih mističara i kod psihološki bolesnih osoba. Ništa nema žalosnije; neugodnije za promatranje od histeričnih napadaja.

Prvi je stupanj sličan nekom laganom napadu padavice, ali se od nje razlikuje, što se zapaža kao neka knedla, koja dolazi do grla i koja je u stvari neka nabreklost grla, s utiskom gušenja, i kao neko pištanje u ušima. Drugi se stupanj sastoji u neuravnoteženim kretnjama, grčenju čitavog tijela, osobitomu kružnom luku. Treći se stupanj sastoji u strastvenom strahu, zavisti, pohote u vezi sa slikom ili idejom, koja opsjeda.

Konačno svršava pretjeranim plačem ili smijehom. Zatim nastaje smirenje. I nakon što je napad prošao, ti su ljudi umorni, iscrpljeni i trpe od različitog neraspoloženja.

I ovdje, kolike li razlike između njih i osoba, koje su u zanosnom sjedinjenju! Kod njih nema nikakvih grčeva, nikakvog silovitog udaranja, kod njih vlada takav mir, takav zanos duše, koja je tijesno sjedinjena s Gospodinom Bogom, da se svjedoci zanosa, kao na primjer oni, koji su vidjeli svetu Bernardicu u času njezinog viđenja u Lurdu kod Massabiellske špilje, ne mogu uzdržati, da se ne dive! Pa i tijelo, kako to veli sv. Terezija, umjesto da bude iscrpljeno poprima, zanosu nove snage.

Razlike obzirom na učinke i plodove

Što se tiče učinaka, i oni su različiti u oba slučaja. Kod histerika sve više dolaze do izražaja opisani prizori i sve se viši povećava neuravnoteženost sposobnosti: pretvaranje, laž, oglupljivanje, bludno raspoloženje, to je rezultat iskustvenih činjenica na tim nesretnim žrtvama.

Kod mistika se naprotiv radi o stalnom porastu spoznaje, ljubavi prema Bogu i ljubavi prema bližnjemu. Kad imaju prilike, da poduzimaju kakvo djelo, da nešto osnuju, oni kod toga pokazuju zdravi sud, otvoren i odlučan duh, jaku volju, i to konačno sve bude okrunjeno krunom uspjeha.

Sveta je Terezija osnovala do svoje smrti, unatoč mnogobrojnih protivljenja, 16 ženskih i 14 muških samostana. Sveta je Koleta osnovala 13 samostana i popravila stegu u mnogo drugih. Gospođa Acarie, koja je bila u zanosnom sjedinjenju već sa 16 godina, bila je udata kroz 30 godina, odgojila je šestero djece, popravila je imovno stanje svoje obitelji, koje je bilo stradalo nepromišljenostima njezinog muža i kad je postala udovica, pridonijela je osnutku Karmela u Francuskoj. Sveta Katarina Sijenska koja je umrla u 32. godini, i koja kroz dugo vremena nije znala ni čitati ni pisati, igrala je vrlo važnu ulogu, u događajima onoga vremena, a posebno obzirom na povratak Pape u Rim i to tako važnu, da ju je jedan povjesničar nazvao državnikom i to velikim državnikom.

6. MILOSTI KOJE BOG DRAGOVOLJNO DAJE BEZ ZASLUGA DUŠA

Objave, o kojima smo govorili, Bog daje za osobnu korist pojedine duše. Dragovoljno darovane milosti što ih Bog daje bez zasluga duša posve obratno, Bog daje za korist drugih.

To su dakle: dragovoljni darovi, izvanredni i prolazni, koje Bog daje izravno za dobro drugih, i koji mogu neizravno poslužiti i za osobno posvećenje. Svezi ih Pavao spominje pod imenom darovi. U poslanici Korinćanima ih nabraja devet, a sve dolaze od istoga Duha:

1) Riječ mudrosti, koja nam pomaže, da izvodimo vjerske istine promatrane kao načela i da izvodimo zaključke, koji pomažu bolje shvatiti vjerske istine.

2) Riječ znanja, koja nam pomaže, da se okoristimo ljudskim znanjem za tumačenje vjerskih istina.

3) Dar vjere, ne sama krepost, nego jedna posebna sigurnost koja je u stanju, da izvodi čudesa.

4) Dar odzdravljivanja koja nije ništa drugo, nego moć ozdravljanja bolesnika.

5) Moć izvoditi čudesa i to za potvrđivanje božanske objave

6) Dar proroštva ili dar poučavanja, u ime Božje i po potrebi dokazati i potvrditi svoje učenje proročanstvima.

7) Razlikovanje duhova ili uliveni dar čitati tajne srdaca i razlikovati dobrog duha od zloga.

8) Dar jezika, koji je kod sv. Pavla dar molitve na stranom jeziku s nekim osjećajem ushićenja; prema bogoslovima to je i dar govoriti više jezika.

9) Dar tumačenja ili sposobnost tumačiti strane riječi, koje su u pitanju (254).

Prema vrlo opravdanoj opasci sv. Pavla i sv. Tome sva su ovi darovi daleko manje važni od ljubavi i posvećujuće milosti!

7. ĐAVOLSKI UTJECAJI

U želji da se imitira božansko djelovanje u duši, đavao nastoji, da i sam izvodi svoju vlast ili bolje svoju tiraniju nad ljudima. Čas opsjeda, da tako kažemo, dušu izvana, budeći strašne napasti: a čas se opet nastanjuje u samom tijelu, i pokreće ga po svojoj volji, kao da bi mu on bio gospodar, s namjerom da zbuni i upropasti dušu. Prvi, redoviti i općeniti đavolski utjecaj je napastovanje i svi su u većoj ili manjoj mjeri tome podložni. Napast kao takva može doći od duha svijeta, iz naše na grijeh sklone duhovne mane ali i od đavla. Ovdje nećemo govoriti o tim redovitim đavolskim utjecajima nego o vanrdnim. U prvom redu radi se o đavolskom opsjednuću, a u drugom slučaju o posjednuću.

Treba izbjegavati dvostruko pretjeravanje obzirom na đavolsko djelovanje. Ima ih, koji đavlu pripisuju sva zla, što nas snalaze. To znači zaboraviti, da postoje u nama neka bolesna raspoloženja, koja ne pretpostavljaju nikakav đavolski utjecaj, da postoje, nadalje, zle sklonosti, kojima je izvor u trostrukoj požudi i da su ti naravni uzroci posve dovoljni, da njima protumačimo mnoge napasti... Ima i drugih, koji posve obratno nijedan događaj neće pripisati utjecaju đavla, zaboravljajući na ono, što nam Sveto pismo i predaja govore o đavolskom djelovanju.

Da se držimo zlatne sredine, treba se držati pravila, da prihvaćamo kao đavolske pojave samo one, koje imaju kakvo izvanredno obilježje, ili koje po svim svojima okolnostima ukazuju, da se radi o djelovanju zloga duha. Govorit ćemo prvo o đavolskom opsjednuću, a onda o posjednuću.

7.1. ĐAVOLSKO OPSJEDNUĆE

Opsjednuće je zapravo čitav niz trajnijih i žešćih napast, nego što su redovito. Ono je vanjsko, kad je utjecaj na vanjska sjetila ukazivanjima. Ono što je nutarnje, kad je izazivlje nutarnje, duboke utiske. Vrlo je rijetko to opsjednuće čisto vanjsko, jer đavao djeluje na sjetila samo zato, da lakše smete dušu. Ipak ima svetaca, koji – iako su bili opsjednuti na izvanjski način utvarama, svih mogućih vrsta, sačuvaše u svojoj duši potpuni mir.

Đavao može djelovati na sva vanjska osjetila. Na vid, prikazujući se čas u ogavnim oblicima, da zastraši osobe i da ih odvrati od vježbanja u krepostima, kao što je to bio slučaj kod

časne Majke Agneze de Langeac i kod mnogih drugih. Drugi puta se opet pokazuje u zavodljivim oblicima, da navuče dušu na zlo, kao što je često se događalo svetom Alfonzu Rodriguezu.

Na sluh, tako da osobe, koje opsjeda, čuju riječi ili pjesme, koje su sadržajem bogohulne ili bludne, kako to čitamo u životu, bl. Margarete Cortonske. Ili se katkada čuje kao neko tapanje, da zastraši, kako se to katkada dogodilo svetoj Magdaleni de Pazzi i sv. Župniku Arškom .

Đavao može djelovati na opip i to na dva načina: zadavajući udarce i rane, kako čitamo u bulama za kanonizaciju sv. Katarine Sijenske, sv. Franje Ksaverskog i u životu sv. Terezije, katkada opet zagrljajima, koji imaju za cilj izazvati na zlo, kako to sveti Alfonz Rodriguez pripovijeda sam za sebe.

Kako to opaža o. Schram ima slučajeva, kad su ta ukazivanja jednostavne halucinacije, koje nastaju uslijed živčanih uzbuđenja. I u tom slučaju su to sumnjive napasti.

Đavao djeluje i na nutarnja sjetila, na maštu i pamćenje, i na strasti da ih uzbuni. Kad čovjeka unatoč njegove volje, salijeću nezgodne slike možemo u tom gledati posebno djelovanje đavla. Osim toga, isto tako, kad je čovjek bez ikakvog pametnog razloga sklon na srdžbu, u tjeskobama na očaj, na instinktivne pokrete antipatije ili naprotiv na opasne nježnosti. Bez sumnje, katkada je vrlo teško riješiti, radi li se o pravom opsjednuću. Što više, kad su te napasti iznenadne, žestoke, dugotrajne i teške za tumačenje naravnim uzrocima, možemo u tom vidjeti đavolsko djelovanje. U slučaju sumnje dobro je pitati za savjet katoličkog liječnika, koji bi morao ispitati, nisu li možda te pojave posljedica kakvog bolesnog stanja, koje bi se moglo ukloniti dobrom higijenom.

Duhovno vodstvo. Treba zajedno spojiti najveću razboritost i očinsku dobrotu. Prije svega, ne vjerovati, bez ozbiljnih razloga, u pravo opsjednuće. Ali, radilo se o njem, ili ne, duhovnik mora imati mnogo ljubavi i smilovanja prema pokorniku, kojeg napadaju strašne i dugotrajne napasti i pomagati mu mudrim savjetima.

Osobito će svoje pokornike podsjetiti na ono, što smo rekli o napastima, o načinu, kako ćemo im se opirati. Ako se - u žestokom naletu napasti - dogodila kakva, neurednost bez ikakva pristanka volje, onda će ih upozoriti da nema grijeha bez pristanka. U slučaju sumnje će prosuditi, kao da grijeha nije bilo, barem ne teškoga, kad se radi o osobi, koja je redovito dobro raspoložena.

Kad se radi o gorljivim osobama, tada će se duhovni vođa pitati, nisu li te stalne napasti zapravo pasivne kušnje, o kojima smo govorili. I tada će, ako se u to uvjeri, dati tim osobama savjete, koji odgovaraju njihovom duhovnom stanju.

Ako je đavolsko opsjednuće moralno sigurno ili vrlo vjerojatne, mogu se upotrijebiti, privatne molitve za oslobađanje. U tom slučaju je dobro, da se na to i ne upozori osobu, nad kojom se kani moliti, ako se je bojati, da ovakva izjava ne bi uznemirila i uzbunila njezinu maštu. Dosta je samo, da je upozorimo, da ćemo nad njom izmoliti jednu molitvu, odobrenu od Crkve.

7. 2. ĐAVOLSKO POSJEDNUĆE

Narav posjednuća. Dva dijela sačinjavaju posjednuće: prisutnost đavla u tijelu zaposjednute osobe i vlast, koju on vrši nad tim tijelom - i preko njega - i na njegovu dušu. To zadnje valja rastumačiti. Đavao nije sjedinjen s tijelom, kao što je duša sjedinjena s tijelom. On se odnosi prema duši kao vanjski pokretač i ako na nju djeluje, to biva posredstvom tijela u kojem boravi. On može izravno djelovati na tjelesne udove i vršiti na njih utjecaj, da izvode svakovrsne pokrete. Neizravno djeluje i na sposobnosti i to u onoj mjeri, u kojoj su one u svom djelovanju ovisne o tijelu.

Možemo dakle kod posjednutoga, razlikovati dva različita stanja: stanje krize i stanje mira. Kriza je kao neka vrsta žestokoga napadaja, u kojem đavao pokazuje svoju tiransku moć, unoseći u tijelo neko grozničavo gibanje, koje se očituje u grčenju, nastupima bjesnoće, bezbožnim i bogohulnim riječima. Bolesnici - izgleda - gube tada svaki osjećaj za ono, što se s njima događa, i kad dođu k sebi ne sjećaju se više ničega, što su rekli ili radije što je govorio i činio đavao preko njih. Oni osjećaju đavolsku navalu samo na početku. Iza toga čini se gube svijest.

Ima međutim od tog općenitog pravila iznimaka. O. Surrin, koji je i sam postao zaposjednut, egzorcizirajući Uršulinke iz Louduna, imao je svijest o svemu, što se događalo u njemu. On opisuje, kako je njegova duša bila razdijeljena, otvorena s jedne strane đavolskim utiscima, a s druge strane prepuštena djelovanju Božjem. Opisuje kako moli, dok mu se tijelo valja po zemlji. Nadodaje:

"Moje je stanje takvo, da mi preostaje vrlo malo čina, gdje sam slobodan. Želim li govoriti, jezik me ne sluša. Za vrijeme Mise sam prisiljen, da se najednom zaustavim. Kod stola ne mogu prinositi zalogaje k ustima. Ako se ispovijedam, grijesi mi izmiču s pameti. Osjećam, da je đavao u meni, kao kod svoje kuće, i da ulazi i izlazi kako ga je volja".

U časovima mira ništa ne odaje prisutnost zloga duha. Rekao bi čovjek, da se je povukao. Ipak se katkada ova prisutnost očituje nekom kroničnom slabošću, koja prelazi sva sredstva liječničke znanosti. Često se događa, da više demona, zaposjedne jednu te istu osobu: to pokazuje njihovu slabost. Općenito govoreći đavao zaposjeda samo grešnike. Ima međutim iznimnih slučajeva, kao što je i slučaj o. Surina.

Znakovi posjednuća. Budući da ima živčanih i umnih oboljenja, ili slučajeva ludila, koji su u svojem vanjskom izgledu vrlo slični posjednuću, vrlo je važno da iznesemo neke znakove, po kojima bi se moglo prepoznati i razlikovati đavolsko posjednuće od bolesnih pojava.

Prema Rimskom Obredniku ima tri glavna znaka, po kojima se može prepoznati posjednuće: "govoriti nepoznatim jezikom i to upotrebljavati više riječi, toga jezika ili razumjeti nekoga, koji ga govori; otkrivati daleke i tajne stvari; pokazivati snagu, koja nadmašuje dob ili stanje, i drugo slično. A što se više takvih pojava sastane, to je veći znak.

U nekoliko ćemo riječi rastumačiti svaki taj znak. Upotreba nepoznatih jezika. Da bi se to utvrdilo, treba provesti ozbiljni ispit o odnosnoj osobi, vidjeti nije li možda u prošlosti imala prilike naučiti neke riječi tih jezika, nadalje, da li ona, mjesto da samo izgovara neke izraze, koje je naučila napamet, govori i razumije jezik, koji joj je doista nepoznat.

Otkrivanje nepoznatih stvari, što se ne može na nikakav naravni način rastumačiti. I tu treba ozbiljno ispitati, stvar. Radi li se na primjer o dalekim stvarima treba ispitati i biti siguran, nije li ih dotična osoba saznala putem, pisma, telegram ili kakvog drugog naravnog sredstva. Ako se radi o budućim stvarima, treba čekati njihovo ostvarenje, da bismo vidjeli, jesu li se one ispunile upravo onako, kako je rečeno, i jesu li dovoljno točno izražene, da ne bi bilo nikakve jednoznačnosti. Ne treba dakle voditi nikakva računa o onim bespredmetnim proročanstvima, koja navješćuju velika zla, koja slijede iza sretnih uspjeha. Na taj bi način bilo vrlo lako steći glas proroka! Kad je činjenica dovoljno utvrđena, treba vidjeti i utvrditi, da li ta nadnaravna spoznaja dolazi od dobroga ili zlog daha, prema pravilima za razlikovanje duhova. I konačno, dolaze li od zlog duha, koji je upravo sada prisutan u zaposjednutome.

Pokazivanje snage, koja vidno prelazi sile dotične osobe, vodeći računa o njezinoj dobi, o njezinoj izvježbanosti, o njezinom bolesnom stanju, itd. Ima doista slučajeva razdraženosti, gdje su sile dvostruko veće. Već smo rekli, da je pojava lebđenja kad je dovoljno dokazana, nadnaravna, odnosno mimo naravna. Ima slučajeva, u kojima se - vodeći računa o okolnostima - to ne može pripisati Bogu ni anđelima. Moramo dakle u tom gledati znak đavolskog utjecaja!

Uz ove znakove možemo nadodati i one, koji se pokazuju iz učinaka, što ih je izazvala upotreba egzorcizama ili blagoslovljenih stvari, osobito, ako se to primjenjuje bez znanja osoba koje su navodno zaposjednute. Ima ih na primjer, koji prilikom dodira jednom svetom stvari, ili dok se nad njim mole liturgijske molitve, upadaju u strašni bijes i užasno psuju. Ali taj je znak siguran samo kod onih, kod kojih se to radi bez njihova znanja. Naime, ako oni to opaze, mogu se i sami razbjesniti bilo zbog svoga straha i bijesa na sve, što je religiozno, bilo da se samo pretvaraju.

Nije dakle lako prepoznati pravo posjednuće i nikad ne možemo biti dovoljno oprezni, prije nego se izjasnimo.

Razlika između posjednuća živčanih poremećaja. Iskustvo, što ga imamo od osoba, koje su bolovale od živčanih poremećaja je pokazalo, da postoji neka sličnost izmetu ovih bolesnih stanja i

vanjskog vladanja zaposjednutih. Tome se ne moramo čuditi. Đavao može prouzročiti bilo živčane bolesti bilo vanjske pojave, koje su veoma slične ovim živčanim. I to je još jedan razlog više, da treba biti vrlo suzdržljiv u tim sudovima o navodnim slučajevima posjednuća.

Ali ta se sličnost odnosi samo na vanjsko držanje, koje samo po sebi ne pruža nikakva dokaza za zaposjednute. Još se nije našlo živčano bolesnih, koji govore nepoznatim jezicima, otkrivaju tajne srca ili da proriču budućnost točno i sigurno. To su, dakle, rekli smo već, pravi znakovi posjednuća. Kad ih uopće nema, možemo vjerovati, da se radi o običnoj živčanoj stvari.

Ako su se koji puta egzorcisti prevarili, to se dogodilo samo zato, što su se udaljili od pravila, koja je dao Obrednik. Da bi se izbjegle ovakve zablude, zgodno je i dobro je, da stvar ne ispita samo svećenik, nego i katolički liječnici.

Tako o. Debreyne, koji je bio liječnik prije svoga ulaska u Trapistički red, pripovijeda, kako je imao slučaj s jednom ženskom zajednicom, koji je imao velike sličnosti s onim slučajem Uršulinki u Loudunu. On ih je za kratko vrijeme izliječio naravnim sredstvima, posebno ustrajnim i različitim ručnim radom.

Posebno valja biti oprezan u slučajevima umišljenog posjednuća. Može se dogoditi, da takav stvarni slučaj posjednuća kod onih koji su bili svjedoci tog slučaja, izazov živčano stanje i rastrojenost koja je na vani sasvim slična posjednuću. Najbolji način, da se to izbjegne jest da se udalje osobe, koje su tome sklone i da se uklone iz sredine, u kojoj su došle do tog živčano rastrojenog stanja.

Lijek protiv posjednuća. Ti su lijekovi, općenito govoreći, svi oni, koji mogu umanjiti djelovanje đavla na dušu, očistiti dušu i ojačati volju protiv đavolskih nasrtaja. A na posebni način, lijek protiv posjednuća su egzorcizmi (zaklinjanja).

Općeniti lijekovi. Upotrijebit će se sve ono, što smo već spomenuli kad smo govorili o đavolskim napastima. Jedan od najuspješnijih lijekova i sredstava je čišćenje duše u dobroj ispovijedi, a posebno u općenitoj ispovijedi, koja udaljuje od nas oholog i nečistog duha, ponizuje nas i posvećuje. Obrednik savjetuje, da se uz to nadoda post, molitva i sv. Pričest.

Što je čovjek čistiji i umrtvljeniji i đavao ima manje utjecaja na njega. A po sv. Pričesti dolazi u nas. Onaj, koji je svladao đavla.

Sakramenti i blagoslovljeni predmeti su također vrlo moćno sredstvo radi molitava, što ih je Crkva molila, blagoslivajući te stvari. Sveta je Terezija imala posebno pouzdanje u blagoslovljenu vodu, a to pouzdanje nije bez temelja, jer Crkva uz nju veže moć udaljiti đavla. Ali se treba njome služiti velikom vjerom, ponizno i pouzdano.

Raspelo, znak svetog Križa, a napose prave relikvije križa Isusova su đavlu strašne, jer je pobijeđen na Križu: "Da onaj, koji je na drvetu iznio pobjedu, na drvetu bude i svladan po...". Iz istog se razloga zli duh mnogo boji i zazivanja Imena Isusova, koje, prema obećanju samog Učitelja, ima čudesnu moć, da tjera u bijeg vragove.

Egzorcizmi (zaklinjanja)

Budući da je Isus Krist svojoj Crkvi ostavio vlast izgoniti đavole, ona je odmah u početku ustanovila red egzorcista, kojima će povjeriti vlast, da stavljaju ruke nad zaposjednute, bilo krštene bilo katekumene. A kasnije je sastavila i molitvene obrasce, kojima su se pri tom imali služiti. Ali kako se za vršenja teške egzorcističke službe traži mnogo znanja, kreposti, opreznog nastupanja, ta je vlast danas vezana i mogu je na svečani način izvršavati samo izabrani svećenici, koje je za to izabrao biskup. Ipak svećenici mogu obavljati privatne molitve oslobađanja, koristeći se crkvenim molitvama ili drugim obrascima. I laici mogu moliti te molitve, ali, jasno, ne u ime Crkve.

Obrednik propisuje način, kako treba postupati i daje egzorcistima veoma mudre upute. Mi ovdje možemo iznijeti samo glavne. Kad je posjednuće jednomutvrđeno i kad je postignuto ovlaštenje za izvršenje egzorcizma, onda.

Vrlo je zgodno, da se dotični svećenik pripravi za tu važnu službu poniznom i iskrenom ispovijedi, da đavao ne uzmogne predbacivati egzorcistima njihove pogreške. A osim toga: postom i molitvom, jer se taj rod izgoni samo tim sredstvima.

Općenito govoreći, egzorcizmi se imaju obavljati u crkvi ili kapeli, osim ako se iz vrlo važnih razloga razborito odluči, da ih se obavlja u kakvoj posebnoj prostoriji. U svakom slučaju neka egzorcista ne bude sam sa zaposjednutom osobom. U njegovoj se pratnji moraju nalaziti ozbiljni i pobožni svjedoci, dosta jaki, da drže bolesnika u njegovim napadima. Ako se radi o ženi treba da budu prisutne, - da je drže - žene, koje su prokušane u razboritosti i kreposti. I svećenik će kod toga pokazivati najveću suzdržljivost i čednost.

Nakon što je izmolio propisane molitve, egzorcista, će nastaviti pitanjima. On mora postavljati pitanja, autoritativno i ograničili se samo ona pitanja, koja su potrebna, i koja savjetuje Obrednik: za broj i imena duhova koji zaposjedaju dotičnu osobu, vrijeme i molitve, što su u nju ušle. Onda ga se pozove, da se izjasni, kada će otići i koji će znak dati, po kojem će se poznati, da je izašao, prijeteći mu se – opre li se - da će se povećati njegove paklene muke razmjerno s njegovim opiranjem.

U tu će se svrhu upotrebljavati upravo ona zaklinjanja, koja ga - čini se - više ljute, kao što je zazivanje Isusova Imena i Marijina, križanje i škropljenje blagoslovljenom vodom. Prisiliti ih treba, da se prostru pred presvetom Euharistijom ili pred Raspelom ili svetim moćima. Treba brižljivo izbjegavati svaku brbljavost, znatiželjna i radoznala pitanja. Ako nečisti duh daje zajedljive ili smiješne odgovore, ili ako skreće s pitanja, tada mu valja naložiti autoritativno i dostojanstveno da šuti.

Ne smije se dopustiti svjedocima egzorcizma - kojih u ostalom mora biti samo malo da postavljaju pitanja. Oni neka budu tihi i neka šute i neka se mole zajedno s Onim, koji izgoni đavole. Egzorcista ne smije, unatoč vlasti koju ima, nastojati da otpravi đavla radije na ovo mjesto nego na koje drugo. On se ima ograničiti na to, da istjera zlog duha, prepuštajući njegovu sudbinu Božjoj pravdi. Egzorcizmom treba nastaviti više puta, što više i više dana, s razmacima odmora, sve dotle dok đavao ne izađe ili barem ne pokaže spremnost da to učini.

Kad je oslobođenje od posjednuća utvrđeno, egzorcista moli Boga da zabrani đavlu, da se ikada vrati u tijelo, koje je morao napustiti. Zahvaljuje se Bogu i poziva oslobođenu osobu, da ga blagoslivlja da se brižno čuva svakog grijeha, da opet ne padne pod vlast zlog duha.

PARALELIZAM SA NUKOM BL. HENRIKA SUSONA: sedma hridina

U sedmoj etapi duhovnog života duša nastavlja put duhovnoga rasta koji postaje put sjedinjenja. Nastavlja opisivati savršene duše. U usporedbi sa Zamkom duše sv. Terezije Avilske stanje duše koje ovdje opisuje bl. Hernik odgovara petim odajama. Prema sv. Tereziji pete odaje predstavljaju stanje duša koje već žive mistični život u pravom smislu riječi. Kušaju jednu nutarnju obnovu i novost života u Kristu. U molitvi sjedinjenja koja je nadnaravna ulivena kontemplacija i koju Bog daruje kada i kako hoće iako se duša sa svoje strane treba za nju pripravljati. Istinski znakovi ovoga sjedinjenja s Bogom, koje još nije potpuno, jesu sigurnost o Božjoj prisutnosti uz nutarnja i vanjska progonstva i patnje koje stavljaju na kušnju ljubav prema Bogu. Dušama na ovom stupnju duhovnog života je potrebna jedna autentična vjernost i dokazana odlučnost.

Odgovor: Otvori sada svoje oči i gledaj iznad sebe.

Čovjek podiže oči i vidje da je ova sedma hridina mnogo viša od šeste, vidje jako mali broj osoba koje uspinju sa šeste na sedmu hridinu. Čim bi se uspeli, odmah bi pali naniže i jako mali broj njih ostaje na ovoj hridini.

Čovjek: Ljubljeni moj, a što to znači? Koje su ovo osobe?

Odgovor: Vidjet ćeš.

Čovjek se odmah nađe na sedmoj hridini koja je bila puno ljepša od svih ostalih koje je do sada vidio. A na ovoj hridini je bilo puno manje osoba nego na bilo kojoj drugoj koju je vidio. Ali ako ih je bilo manje, bili su puno ljepši i sjajniji od svih koje je do sada vidio.

Čovjek: Ljubljeni moj, kakvi su ovi ljudi?

Odgovor: To su ljudi koji su se potpuno predali Bogu i žele u tome ustrajati do smrti. I sve njihovo nastojanje sastoji se u tome da podlože koliko više mogu svoju narav razumu, da budu uistinu zadovoljni svime što Bog želi od njih bilo u nutrini bili izvana. Radi se o lijepim djelima ljubavi prema drugima naizvan i o nutarnjoj sabranosti kojoj teže prema Božjoj volji koju jako žele vršiti. A razlog zašto tako sjaje na poseban način je taj što im je Bog udijelio posebno obilje milosti prosvjetljenja. Zbog toga više sjaje od onih koji su ispod.

Čovjek: Ljubljeni moj, jesu li ovi ljudi došli do svoga izvorišta i iskona?

Odgovor: Ne, trebaju se još uspeti na puno veće visine.

Čovjek: Zašto se događa to da tako malo ljudi boravi u svom izvorištu i iskonu?

Odgovor: Ti trebaš sve to još vidjeti.

Čovjek: A što priječi u tome ove ljude?

Odgovor: Neprijatelj je u njih bacio veliku kukicu kojom ih drži da se ne mogu uspinjati naviše.

Čovjek: Što to znači da je ovim ljudima bacio kukicu dok je drugima bacao udicu?

Odgovor: Neprijatelj se jako boji da će mu ovi ljudi pobjeći prema svome izvorištu i iskonu.

Čovjek: A što je kukica kojom ih drži?

Odgovor: Radi se o tome da su ovi ljudi primili od Boga velike milosti i svjetla te u njima nekad skriveno uživaju u svojoj naravi na puno načina i ne osvrću se do kraja na to. Služe se velikim milostima za uživanje u svojoj naravi i ne prepoznaju kako su za to odgovorni, a to bi trebali dobro primjećivati. A neprijatelj to sugerira i to dobro zapazi jer je on jako okretan i spretan. A kada ovi ne primaju od Boga žuđenu utjehu, pričešćuju se da bi kušali utjehu, a to nije savršenije. Vidjet ćeš druge osobe koje su potpuno umrle same sebi u ovome. Ali osobe koje borave na sedmoj hridini uživaju u ovoj slasti i drugim užitcima jako potajno i skriveno u svojoj naravi. Pa iako ti ovo izgleda mala zapreka, ipak će morati trpjeti veliko Čistilište iako puno manje od onih koji borave ispod, ali će biti nagrađeni vječnom nagradom puno većom od drugih.

SAVRŠENE DUŠE

Sada ćemo izložiti nauk Saudreaua o ovom stupnju puta duhovnoga rasta. Budući da on u svom studiju redovito prikazuje nauk odaja sv. Terezije i hridina bl. Henrika ovdje nećemo iznositi taj dio njihova i njegova nauka jer smo ga gore donijeli. Iznijeti ćemo samo njegova razmišljanja koja dopunjuju sv. Tereziju i bl. Henrika ukazivanjima na druge svetačke tradicije. Saudreaua duše na ovm stupnju duhovnog života naziva savšene duše i ovako opisuje njihovo nutarnje duhovno stanje.

- Duše koje žive na ovom stupnju sjedinjenja s Bogom, kušaju žarku želju da ljube Boga, koju sam Bog budi u dušama pokazujući im uvijek na nov način koliko je on više ljupkiji i dostojniji ljubavi nego je uistinu ljubljen. Ta iskustva su često popraćena s boli jer duša kuša koliko je slaba njena sposobnost da istinski ljubi Boga i u kojoj mjeri to ne uspijeva u razmjeru sa željom koju osjeća u sebi.

- Istovremeno te duše žive veliku slobodu i veliko nutarnje distanciranje od svega što im je prije bilo jako važno, a sada u odnosu na to osjećaju se slobodne jer njihovo srce boravi u Bogu koji je svo njihovo blago. Naravne želje, nemiri i zemaljske brige koje su jako uznemirivale duše na prethodnim stupnjevima duhovnog rasta, ne mogu ih više pomutiti u dubokom miru.

- Uz to duše koje su došle do sjedinjenja s Bogom, prakticiraju gorljivu ljubav prema bližnjemu na koju ih potiče Duh Sveti te su uz duboku svijest o svom ništavilu osjetljive na radosti i patnje bližnjega, one kušaju duboku poniznost jer uz spoznaju o vlastitom dostojanstvu djece Božje, po spoznaji vlastite bijede i krhkosti kao da rukom dodiruju ništavilo vlastitoga stvorenoga bića. Uz to imaju jasnu svijest da su uz već dobivene milosti trebale donijeti puno više duhovnih plodova. Na taj način kušaju veliku odbojnost prema i najmanjim nesavršenostima. Žele biti vjerne Bogu i u

najmanjim sitnicama, ali ne zbog vlastitog perfekcionizma nego iz čiste želje da Bogu u svemu ugode. Iskustveno uviđaju što su vjernije, Bog ih to više prosvjetljuje.

- I na kraju, duše koje su došle do sjedinjenja, kušaju duboki mir i vedrinu. Porazi ih ne obaraju, poniženja ih ne ogorčavaju. Čine najbolje što mogu, a uspjeh svog nastojanja predaju u volju Božju. Računaju i oslanjaju se na volju Božju, a ne na ljudska sredstva.

ŠESTI STUPANJ

ŠESTE ODAJE - ZARUKE DUŠE

Šeste odaje predstavljaju stanje duše kojima duša prolazi najviša nutarnja čišćenja, a među mistične milosti koje Bog udjeljuje duši na posve nadnaravan način spadaju nutarnje lokucije, ekstaze i viđenja… Duša proživljava jednu veliku gorljivost za spasenje ljudi i ima jedan apostolatski duhovni naboj te spremnost da napusti samoću za rad na širenju kraljevstva Božjeg. Da bi se uspela do najviših stupnjeva mističnog života potrebno je motrenje Kristova čovještva. U ovim odajama duša proživljava duhovne zaruke, tj. Kristovo obećanje da će jednoga dana s njom se sjediniti. Nutarnji život milosti duši otkriva čudesna Božja djela u tipično mističnoj molitvi sjedinjenja.
U jednoj usporedbi opisa paralelizma duhovnog puta sv. Terezije i sv. Ivana od Križa na ovom razvojnom stupnju duhovnog života za daljnji duhovni rast duša treba proći tamnu noć duha da bi došla do vrhunca mističnog sjedinjenja s Bogom na zemlji, duhovnim brakom.

Na šestim odajama Terezija se najduže zadržala. Njima posvećuje cijelih jedanaest poglavlja, dok svim ostalim odajama zajedno sedamnaest.
Ovdje Terezija izlaže nauk na kojem je dosad malo inzistirala, a to je pročišćenje.
Radi se o posljednjim pripremama i spremanju duše od samoga Boga za potpuno sjedinjenje. Naime, to je razdoblje zaruka, posljednji korak prije sklapanja braka..
Sa svoje strane duša se maksimalno trudi u izbjegavanju grijeha, pa i najmanje nesavršenosti. Želi se u potpunosti uskladiti s Božjom voljom, raditi za njegovu slavu i pod cijenu bilo kakve žrtve. Po Božjem nadahnuću napušta i samoću iako je silno voli te odlazi među ljude svjedočeći i prenoseći Božju ljubav.

Prema Castellanu stanje duša šestih odaja su duhovne zaruke, milost vodi prema čudesnom Božjem djelovanju, mistična molitva je ona koja odgovara ovim dušama.

Teško je ukratko iznijeti, pa i ono najhitnije, iz ovih odaja. U njima Terezija želi biti iscrpna u savjetima i upozorenjima, u ukazivanju na opasnosti i poteškoće, a ponegdje želi i u detalje, koliko je moguće, prikazati način Božjeg djelovanja, stanje duše, plodove pojedinih milosti, pa onda opet odustaje uz napomenu da se to ne može izreći, niti to može razumjeti itko osim onoga tko je to iskusio.

Najprije iznosi neke vanjske poteškoće s kojima se susreće duša u tom duhovnom stanju: izrugivanja od strane najbližih da se dotična osoba pravi sveticom i zavarava svijet (Z VI. 1, 3), ili u suprotnom da se priča previše pozitivno o njoj, dok ona osjeća da to nije tako i zbog toga trpi (Z VI. 1, 5); poteškoće koje proizlaze od najrazličitijih bolesti koje Gospodin šalje (Z VI. 1, 6-7); problemi s ispovjednicima koji mnoge duhovne stvarnosti ne razumiju i pogrešno tumače (Z VI. 1, 8); tu je još strah da se možda ispovjednika ne zavarava o stanju (Z VI. 1, 9), sumnje da možda Bog šalje muke zbog loše prošlosti koju je imala ta duša (Z VI. 1, 8),te mnoge druge tjeskobe i duhovne muke »kojima se ne zna naći ime« (Z VI. 1, 13).

Međutim, sve te poteškoće, ne samo da ne mogu slomiti dušu nego čak »potiču na još viši let« (Z VI. 2, 1). Svjesna je da to ne može pobijediti svojim snagama, ali zato u pouzdanju i sigurnosti čeka na milosrđe Boga koji „jednom jedinom svojom riječju odstranjuje sve tako brzo da se čini da nije bilo oblaka kod one duše, po tome kako je ispunjena suncem i s puno više utjehe« (Z VI. 1, 10).

Ove su odaje posljednji prolaz do konačnog cilja. Zaručnik je posve blizu, na dohvat duše, u sedmim odajama. Tu blizinu ona tako jako osjeća da je sva zahvaćena neodoljivom željom da ga čim prije dohvati i s Njim se sjedini u ljubavi. Tu joj je želju sam Zaručnik utisnuo u srce djelujući na njezinu nutrinu na neopisiv način (Z VI. 2, 1).

Duša ga ne vidi, ali njegovu prisutnost duboko osjeća, čuje ga i razumije, iako se radi o različitim vrstama govorenja: »Jedne (vrste govorenja) izgleda da dolaze izvana, druge iz najdublje nutrine duše, treće iz njezina najvišeg dijela, a neke su toliko izvanjske da se čuju ušima« (Z VI. 3, 1).

Ta su govorenja tako sigurna i jasna da duša ni najmanje ne sumnja da su od Boga (Z VI. 3, 7). Riječi ostaju duboko urezane u pamet, pune snage, čine ono što označavaju, a u duši ostaje »velika smirenost te pobožna i umirujuća sabranost, pa je pripravna za hvaljenje Boga« (Z VI. 3, 6).

Terezija govori i o drugim načinima Božjeg saopćavanja duši kao što je »umno viđenje«, i odmah navodi glavne znake po kojima se raspoznaje da to viđenje ne potječe od mašte nego od samoga Boga (usp. Z VI. 3, 12-16).

Ove bi se odaje mogle s pravom nazvati ekstatičnima jer je to način na koji Bog najčešće zahvaća dušu. Terezija odmah objašnjava zašto je to tako: »da bi Njegovo Veličanstvo sklopilo zaruke«: jer inače, kad bi duša vidjela »daje tako blizu prevelikom Veličanstvu, ne bi možda mogla ostati na životu« (Z VI. 4, 2).

Terezija nadalje navodi različite vrste ushita, načina na koji ih Bog izvodi, njihove učinke i znake raspoznavanja. U njima Bog duši otkriva mnoge tajne, nebeske stvari koje se ne mogu vjerno opisati, ali ostaju usječene u najdublju nutrinu duše ostavljajući neizrecive učinke ljubavi (usp. Z VI. 4, 5s i Z VI. 8).

Svetica se vraća svojoj omiljenoj temi na kojoj ovdje posebno inzistira: Kristovo čovještvo. Motrenje Krista u njegovu čovještvu predstavljeno je kao nužno za posljednje dvije odaje, jer svaka nadnaravna kontemplacija polazi od Krista i u njemu se usavršava: po njemu, u Duhu Svetomu, imamo pristup Ocu.

Cijeli je duhovni život kod nje kristološki predstavljen: u Kristu se objavljuje i djeluje Bog, i u Kristu se objavljuje uzor - Čovjek prema kojem težimo u duhovnom rastu. Krist je objava Boga i čovjeka, ali i mjesto susreta Boga i čovjeka.

Mistične milosti šestih odaja proizvele su u duši neizmjernu sposobnost ljubavi koja je dovodi u stanje goruće želje i teške tjeskobe. Sva je želja usmjerena jedino na posjedovanje Boga, i to što prije, iz čega onda proizlazi patnja i tjeskoba: »Ta patnja, kako je rečeno, nije u tijelu, već u nutrini duše. Otuda je ta osoba zaključila koliko su jače duševne patnje od onih tjelesnih. (...) Osjeća se poput obješene osobe koja se ne upire ni o što na zemlji, a ni na nebo se ne može popeti; sažegla od žeđi, a ne može stići do vode« (Z VI. 11, 3. 5).

Izvanredna dubina ljubavi koju je u duši stvorio božanski plamen, a koja je sva usmjerena prema Zaručniku, razara i čini nemoćnima zle sklonosti koje mogu biti prisutne čak poslije mističnih zaruka. Susreti u tom razdoblju ostvaruju cjelovito očišćenje duše spremajući je za konačno sjedinjenje.

Sažimajući sve ovo, moglo bi se reći da su šeste odaje odaje svjetla i zaljubljenosti. Ljubav i svijetlo predstavljaju se u čisto pročišćavajućem obliku: kao posljednji dubinski zahvat u pripremi za duhovnu ženidbu. Jedan se fenomen predstavlja više kao pročišćavajući, drugi više prosvjetljujući. Bog pročišćuje i prosvjetljuje dušu da bi joj se mogao očitovati, odnosno da bi ga mogla upoznati. Naime, on se ovdje ne očituje inteligenciji čovjeka, nego njegovoj osobi. I do spoznaje Boga ne dolazi toliko putem razuma koliko putem ljubavi, srca koje postaje sposobno shvatiti mnogo toga što razum nije u stanju.

Tu imamo 40% sveukupnog teksta Zamka duše. Tu je jako puno tema, mi ćemo imati 2 nagovora, pa sam ja pokušao sažeti, izvući barem neke najjednostavnije crte, to nije jednostavno. To je jako dugačak i jako nabijen mistični tekst.

„Predimo, dakle, uz pomoć Duha Svetoga, na razgovor o šestim odajama, gdje je duša, već ranjena Zaručnikovom ljubavlju, brine za više prostora da bi bila sama, prema mogućnostima svoga stanja i da odstrani sve što je može uznemiravati u toj samoći. Tako su joj urezani u dušu oni ogledi1 da je sva njezina želja u tome da ga ponovno uživa. Već sam rekla da se u ovoj molitvi ne vidi ništa, da bi se moglo reći — vidjeti, pa ni predodžbom, kažem ogledi zbog usporedbe koju sam stavila. Duša je već posve odlučna da ne uzme drugoga zaručnika; ali Zaručnik ne gleda na njezine želje da se već obave zaruke jer hoće da to želi još više i daje nešto stoji to dobro koje je najveće od svih dobara. I premda je sve maleno u usporedbi s tako velikom dobiti, kažem vam, kćeri, da je i dalje potreban znak i dokaz koji o dobiti već postoji da bi mogle izdržati. Ah, Bože mili, što li su tek unutarnje i izvanjske patnje koje podnese dok ne uđe u sedmu odaju! (Z VI. 1, 1)

Cijela knjiga Zamak duše ima dvadeset sedam poglavlja, a svih prvih pet poglavlja upisanih u dvanaest poglavlja. Dok za opisati druge dvije Svetica koristi petnaest poglavlja. To kažemo samo da naglasimo važnost ovih dviju zadnjih odaja u Zamku duše. Čitajući dvije zadnje odaje ima se dojam da se radi o vanrednim darovima, mističnom djelovanju u duši, koju Bog vodi prema središtu Zamka. Ali treba razlučiti da mnogi vanredni mistični darovi nisu bit duhovnoga puta niti preobraženja. Tako Sicari kaže da su šeste i sedme odaje za sve kršćane i to je bit mističnog preobraženja duše i mističnog sazrijevanja. Dok su vanredni mistični fenomeni besplatni Božji dar koje Bog daruje kome hoće i kada hoće, i oni čine učinak u duši koje Bog hoće. I ne mora duša nužno imati vanredne mistične darove da bi nastavila hod sve do središta Zamka, odnosno do sjedinjenja s Kristom.

Terezija u zadnje dvije odaje koristi simboliku zaručništva i braka za preobraženje duše u Krista. Šeste odaje, vrijeme zaruka, zaručništva, duhovnog zaručništva. Taj simbol već imamo u Bibliji, u Starom Zavjetu, npr. prorok Hošea 2, 12; u Novome Zavjetu 2 Kor 11, 2. Poglavito u Svetačkoj tradiciji novi naglasci vezani uz zaručništvo Boga i duše odnose se na tumačenje Pjesme nad Pjesmama. Npr. Grgur Nizijanski i Grgur Veliki o tome su pisali i o tome govore. U šestim odajama radi se o jednom dramatičnom zaručništvu. (VI. odaje 1 prema Sicariju)
Riječ zaručništvo obično kod ljudi priziva slast, milinu i nježnost.

I upućuje na ljubezne stvari i lijepa, ugodna iskustva. Ali u Zamku duše Terezije Avilske naglašava se dramatičnost i mučne situacije vezano za to iskustvo na duhovnome putu. I to je jedna dramatičnost ljubavi. U biti Sicari kaže da se to događa kada Bog daje duši da kuša da hoće sve od nje, i da ne dopušta ništa drugo. Bog sam pripravlja dušu na ta iskustva čisteći je, preobražavajući je iznutra. Tako da su šeste odaje i zaručništvo istovremeno vrijeme neizrecivih kušnji i muke za dušu. I istovremeno dubokih rana ljubavi u duši, ali duša kuša velike kontemplativne kušnje. Npr. nerazumijevanje, progonstva, klevete, neuspjehe u društvu, u životu, osjećaji velikih nutarnjih padova, čak neka vrsta depresije, nemira, kušnji, suhoća u molitvi, tame, potpuno ispražnjenje u nadi, nemoć nade, nemogućnost življenja u ljubavi. Sam duhovni put osobe kao da se potpuno ugasio. Terezija Avilska kaže u VI. 1, 8: *... da nekada duša kuša takve nutarnje suhoće i tame kao da joj izgleda da joj Bog nikada ništa nije udijelio.* Izgleda duši kao da nema ni najmanu zraku ili da nema ni najmanju iskru ljubavi prema Bogu

„Čini se da nema potrebe za razmišljanjem da bi ovo shvatila, jer ju je stečeno iskustvo daje posve nemoćna navelo da shvati našu ništavnost i kakav smo jad; jer milost (premda ne mora biti bez nje, budući da uz ovu nevolju ne vrijeđa Boga, niti bi Ga uvrijedila zbog ičega ovozemaljskog) tako je skrivena da joj se čini kako ne vidi nijedne svoje sitne iskrice ljubavi prema Bogu, niti daju je ikad imala; jer ako je napravila neko dobro ili joj je Njegovo Veličanstvo udijelilo neku milost, sve joj izgleda kao sanjano i da je privid. Grijehe jamačno vidi da je počinila". (VI. 1, 11),

Duša ne može moliti čak niti ne zna što je to molitva (VI. 1, 13). Izgleda duši kao da gubi njoj najdragocjeniju stvar, svoju nutarnju molitvu, ima osjećaj da je odbačena od Boga (VI. 1, 9).

„Sve to nije ništa ako se na to ne nadoveže pričinjanje da ne zna očitovati stvar ispovjednicima i da ih obmanjuje; i uza sve to što još više razmišlja i vidi da ne postoji niti onaj prvi pojavak a da im ga ne kaže, to ne koristi jer razum je tako pomračen da nije kadar vidjeti istinu, već vjeruje ono što mu predodžbena moć prikazuje (jer ona je tada gospodarica), te besmislice koje joj hoće prikazati nečastivi, kojemu naš Gospodin zacijelo daje dopuštenje daje kuša, pa čak daje uvjeri daje osuđena od Boga. Jer mnogo je stvari koje je tuku, uz unutarnju tjeskobu, na tako primjetljiv i nepodnošljiv način da ne znam s čime bi se to moglo usporediti, osim s onima što se podnose u paklu; jer u ovoj se oluji nikakva utjeha ne prihvaća. Ako hoće doći do nje s ispovjednikom, čini se da su se nečastivi sjatili k njemu zato daje uznemire još više; a tako je, razgovarajući jedan s jednom dušom, koja se nalazila u toj uznemirenosti, nakon što je prošla (a izgleda daje to opasna tjeskoba zato što je toliko stvari skupa), govorio joj je da ga izvijesti kada se bude osjećala tako, a bivala je sve gora daje zaključio da više nije u njegovim rukama . Događalo se da osoba koja zna dobro čitati uzme knjigu na svom materinjem jeziku, a da od toga nije razumijela ništa, baš kao da ne zna ni slova, zato što razum nije bio na to spreman....

Pa što će učiniti jadna duša ako to kod nje potraje više dana? Jer ako moli, isto je kao da ne moli, za njezinu utjehu, hoću reći; jer ne prima se u nutrini, a čak ni sama ne razumije što moli, pa makar to bilo usmeno, stoga što za misaono nije ovo vrijeme ni na koji način, zato što moći nisu za to; dapače, još veću štetu nanosi samoća, uz to što je još jedna patnja za sebe da bude i s kim ili da se s njom razgovara. Na taj je način, koliko god se trudila, obuzeta nevoljkošću i u lošem stanju u vanjštini, što je kod nje jako vidljivo.

Zar zbilja neće znati reći što joj je? — To je neiskazivo; jer to su tjeskobe i duhovne muke kojima se ne zna naći ime. Najbolji je lijek — ne kažem zato da se to odstrani, jer ja ga ne nalazim, već da se može podnositi — baviti se djelima milosrđa i onim izvanjskima, te uzdati se u Božje milosrđe koje nikad ne nedostaje onima koji se u Njega uzdaju. Neka za vijeke bude blagoslovljen, amen". (Z VI 9 i 13).

U biti radi se o tome da Bog djeluje u duši i oslobađa je iznutra od svih veza i svake nepročišćenosti i nesavršenosti. Na kraju šestih odaja Terezija će kao jedan usklik izreći: ... *pravedno je da tako puno košta dušu put preobraženja.* Bog uvodi dušu prema zaručništvu i sjedinjenju sa samim sobom, i svaka muka gleda se sa strane ljubavi je kao jedna kap vode u odnosu na more (VI.11, 6). Ove muke i patnje Terezija opisuje kao rane ljubavi, tj. milosno djelovanje Duha Svetoga koji čisti dušu od svake navezanosti. Ali naglašava često puta u životu mnogih kršćana događaju se slična iskustva potpunog ispražnjenja, fizičkog, psihičke klonulosti. Isto tako naglašava da ne treba olako uzimati sve tame koje ljudi prolaze u smislu kontemplativnih kušnja i tame o kojoj govori sv. Terezija. Negdje znak razlučivanja je ljubav stvarna do koje duša dolazi po kušnjama i po pročišćenosti prema Bogu. Ali ipak, sve poteškoće koje bilo tko prolazi mogu se preokrenuti u Božju milost. Mnoge osobe žive svoja iskustva života da im izgleda kao da su u paklu, ali te njihove muke mogu postati i kontemplativne kušnje po potpunom predanju u ruke Božje. I po povjerenju da Bog iz svega izvodi dobro, da im jača teologalne kreposti, tj. vjeru, ufanje i ljubav. Moraju prihvatiti put kroz koji ih život vodi. Dakle, sve naše izranjenosti, ljudske i duhovne, mogu poslužiti velikoj ljubavi. Rast u ljubavi, ali osoba mora to prihvatiti i nositi u duhu vjere i povjerenja.

„Ah, Bože mili, kolike su nutarnje i vanjske patnje koje duše podnose na ovom stupnju ..." – sv. Terezija Avilska sabire u ovim odajama put pročišćenja duše, put neposrednog sjedinjenja s dragim Bogom. Ako bismo pitali sv. Ivana od Križa to bi onda bila ***TAMNA NOĆ DUHA*** u njegovoj terminologiji. U biti Bog ulijeva velika svijetla u dušu (ulivena kontemplacija), a duša iznutra nije ni pročišćena, ni dovoljno preobražena da bi mogla primiti to svijetlo. Onda nastaje svih mogućih vrsta kušnje, kontemplativnih kušnji, kako to izgleda malo bliže u životu?

Sv. Ivan od Križa (1 TN 8,2/ 1 TN 8,1) – „Prva noć je strašna za osjete, no ne može se usporediti s njom druga, jer je užasna i strahovita za duh, koji mora proći svetac da bi došao do sjedinjenja za duh. „

Nešto drugo veoma žalosti dušu, a to da joj tamna noć drži vezane duševne noći, tako da ne može kao prije uzdisati osjećaje i pamet, niti može moliti.

Sv. Padre Pio - „Stanje moje duše je ogorčeno, užasno, zastrašujuće, sve oko mene i u meni je tama. Tama u razumu, žalost u volji, nemir u osjećajima i sjećanjima, samo misao na čistu vjeru me drži na nogama. Dragi moj oče, umjesto utjehe primam veća mučenja. Kada bi barem mogao moliti i vikati, izgleda mi kao da Isus odbacuje moje molitve."

Sv. Bernard - „ Dođi Gospodine Isuse, iskorijeni svaki korijen zloće iz moje duše, dođi i kraljuj u njoj, škrtost se podiže i traži mjesta u njoj, taština i umišljenost žele mnome ovladati, oholost želi biti kraljica u meni, blud viče ovdje ja zapovijedam, ogovaranje, zavist i bijes tuku se u meni, kako bi vidjeli kome će dati prednost."

Kako svetac ponizno opisuje taj nutranji košmar. On govori o osjećajima svoje duše, nutarnjim osjećajima duše. Sv. Terezija Avilska opisuje kako se zapravo radi o kušnjama kontemplativne duše. Da bi duše ušle bliže Bogu moraju proći kroz te kušnje. Sv. Alfons Liquori, govori što se duši tu događa, ovdje se događa da se duša nalazi u najužasnijoj agoniji, budući da je duša odlučna pobijediti samu sebe i u svemu pažljivo služiti Gospodinu, ipak tada više spoznaje svoje nesavršenosti, izgleda joj kao da se Bog od nje odvojio, napustio kao nezahvalnu za primljene milosti i same duhovne vježbe, i čine, pričesti, mrtvljenja više je trgaju, dok to čini sa najvećom mukom i naporom. Vjeruje da više zaslužuje kaznu, da je mrskija Bogu zbog svojih čina, naprotiv ponekada se čini da kuša mržnju prema Bogu, kao da ju je Bog potpuno odbacio. Ponekada Bog dopusti da slične suhoće budu popraćene sa tisuću drugih napasti, nečistoća, bijede i psovke. Velike nutarnje muke i kušnje svih vrsta i načina.

Bl. don Calabria, je imao sugestije te vrste, psovku, tako dok je išao na pričest iznutra mu psovka izlazila. To su te velike i mistične kušnje. Duša s jedne strane se trudi izbjegavati grijeh, pa i najmanji, želi u potpunosti biti sa voljom Božjom, raditi za Božju slavu, pod cijenu bilo koje žrtve koje čini po Božjem nadahnuću, želi ulaziti u samoću, silno je voli itd. S druge strane, kuša ove i puno drugih stvari u svome duhu. Oni koji su to prolazili, prolazili su kontemplativne kušnje prave tamne noći duha, a istovremeno su bili silno veliki Božji prijatelji. Kušnje koje oni prolaze, to su kušnje koje ukorijenjuju u duši herojske kreposti.

Kada Crkva nekoga hoće prolaziti svetim, jedne od najvažnijih stvari da se istražuju kreposti te osobe, zato su one herojske, što to znači? Ničija ljudska narav ne može podnijeti teške kušnje sama po sebi. Kaže Terezija Avilska da neki ljudi misle da su sveti, a jedna riječ ih pokosi, uzdrma ih duhovno. Ako neka osoba nosi u duhu velike kušnje, u evanđeoskom duhu, vedro i od svega srca, to je nepogrešivi znak da je s Kristom sjedinjena. Ne može ljudska narav to djelo učiniti, to je znak, da Krist koji je prolio krv i dao život za sve nas, On je u toj duši u velikoj mjeri sjedinjen i onda On to čini u duši, daje snagu duši da to učini. Da, ali ta je osoba prolazila teške kušnje, nutarnje i vanjske, puno molitve i puno radosti u molitvi. U tim kušnjama se ukorijenjuju kreposti, i to se zove herojskim krepostima u duhovnom smislu.

Kontemplativne kušnje:
Fizičke bolesti
Progonstva, bilo izvan nas bilo od drugih
Neki su poslani u zatvor od svoje subraće (sv. Ivan od Križa)
Protivljenja od onih koji su daleko od Boga, i koji su blizu Bogu, pa ti govore kako si svet, a duša osjeća da je upravo suprotno od svega toga.
Razne vrste nutarnjih napasti protiv vjere, nade, ljubavi, čistoće – bl. Terezija iz Kalkute, ona je imala mistične kušnje protiv vjere, isto kao Malu Terezija.

Osoba u sebi kuša prividnu nemoć za bilo kakve kreposti – često jako velika bol duše da neće moći ljubiti Boga. Upoznao sam časnu sestru koja je govorila da neće uspjeti ljubiti Boga, silno je puno u to uložila, i na kraju Bog joj je pokazao da bez Njega to neće uspjeti. To su kušnje koje donose duši silno velike plodove, duša prođe kroz to, i duša dolazi do velikih plodova duhovnog života.
Duša može doći do viđenje naših bijeda, grijeha i mana – Bog pokazuje duši sve grijehe koje je učinila, ona ima osjećaj da se pred njom pakao otvara i da će baš tamo završiti.
Živi bolno odvojenje od onih koje je okružuju.
Osjeća veliku samoću u zajednici sestara. Duša osjeća veliku potrebu da je netko razumije, a nikako da naiđe na to. Svih vrsta sumnja, velike žudnje za Bogom, velike želje za Bogom koja postaje veliko mučeništvo. Duša silno želi Boga, a ne može doći do nutarnjeg sjedinjenja duše s Bogom.
Ideja Bog me mrzi.
Mržnja prema Bogu kao napast
Rastresenost itd.

Terezija Avilska spominje neke od ovih kušnji, koje spadaju u kontemplativne kušnje (Z VI. 1, 3) : izrugivanje od strane najbližih da se dotična pravi sveticom i zavarava druge, da se priča previše pozitivno o njoj dok ona osjeća da nije tako (Z VI. 1, 5), poteškoće koje proizlazi iz najrazličitijih bolesti(Z VI. 1, 6-7), problemi s ispovjednicima koji mnoge duhovne stvarnosti ne razumiju i pogrešno tumače (Z VI. 1, 8), strah da se vara svog ispovjednika o stanju duše i duhovnika, strah da ja lažem duhovniku i ispovjedniku (Z VI. 1, 9), sumnje da Bog šalje te muke zbog loše prošlosti koje je imala duša, Bog me kažnjava (Z VI. 1, 8).

Uloga tih poteškoća u duhovnom životu

U šestim odajama nalazi se duša na duhovnome putu kada Bog sažima i sažiže. Odnosno čini da nestaju sve nesavršenosti u duši po tvrdim kušnjama, a to je nutarnji plamen ljubavi, iako duša to ne doživljava tako kada kroz to prolazi. Jedan od znakova je da duša trajno želi Boga i ništa drugo ne može je umiriti ni smiriti u njenoj nutrini. Uz patnje koje duša živi tu mogu biti iskustva velikih nutarnjih radosti i pohoda Božjih koje duša proživljava kao pohodi Božji u koje duša ne može niti sumnjati. Terezija govori u autobiografiji Ž 29, 13, o toj vanrednoj milosti, rane ljubavi, koje je ona doživjela u svom osobnom iskustvu.

„Gospodin se udostojao da vidim ovdje nekoliko puta ovo viđenje: vidjela bih pored sebe jednog anđela, s lijeve strane, u tjelesnom obliku, ono što ne običavam vidjeti, osim čudom. Premda mi se puno puta prikazuju anđeli, to biva a da ih ne vidim, već je nalik onom prethodnom viđenju koje sam spomenula najprije. To viđenje Gospodin se udostojao da vidim ovako: nije bio velik, nego malen, jako lijep, tako zažarena lica, da je bio nalik onim jako uzvišenim anđelima koji izgleda da se svi žare. To mora da su oni koje nazivaju kerubinima, jer mi imena ne kazuju. No dobro vidim da u nebu postoji tolika razlika od jednih anđela do drugih, te između ovih i onih, da to ne bih znala iskazati. Vidjela sam mu u rukama dugačko zlatno koplje, a na vršku željeza činilo mi se da bijaše malen oganj. Činilo mi se da mi je time nekoliko puta probo srce i da mi je sezalo do utrobe. Kad ga je izvadio, činilo mi se da je odnosi sa sobom. Sva bih ostala zažarena ljubavlju prema Bogu. Bol bijaše tako velika, da me je prisiljavala ispuštati one jecaje. Slast koju mi pruža ova prevelika bol tako je neizmjerna, da se ne može poželjeti da mine, niti se duša može naslađivati ičim doli Bogom. Nije to tjelesna bol, nego duševna, premda ponešto sudjeluje i tijelo, pa čak i puno. To je tako blago udvaranje koje se vodi između duše i Boga, da usrdno molim njegovu dobrotu neka dade da ga okusi onaj tko bude pomislio da lažem“. (Ž 29, 13)

Dakle kontemplativne poteškoće ne samo da ne slome duše, već je potiču na veći let. Svjesna je da ne može sama po sebi pobijediti svojim snagama, zato stavlja pouzdanje u Boga. Kroči u čistoj vjeri, iznutra kuša sve suprotno, a oslanja se na čistu vjeru. Bog može tim osobama

dati u jednom trenutku velike nutarnje utjehe. Bog to može na trenutak to prekinuti i dati silne utjehe(Z VI. 1, 10), a onda poslije opet se vrati u te ili slične kušnje. Manje više to je ta dinamika, a ta dinamika potiče sve višu i višu goruću želju za Bogom. Sv. Ivan od Križa kada opisuje ta stanja i tu tamnu noć duha, onda on to opisuje usporedbom kada se ***drvo baci u vatru*** – drvo postaje još crnje, pa počne zaudarati, pa pišti, dok ne postane žar, to su sve slike iza kojih stoji duhovna stvarnost, dok vatra ne zahvati drvo i dok drvo ne počne gorjeti i postane žar kao takvo. Drvo to je duša, a vatra to su kušnje. U 3. odajama, slika farizeja u hramu, osoba se moli i dok se moli samoj se sebi dopada, ovdje upravo suprotno, do kada, dok ne umre farizej u duši. Bog sažimlje u duši tu nutarnju samodopadnost koja rađa mnoge zle plodove kao takve i puno toga drugoga duša proživljava. Ovi učinci su preko svake mjere pozitivni, preobražavajući učinci ovih stanja kroz koje prolaze te duše u VI. odajama. Kada se govori o VI. odajama, onda središnji odlomak su ***DUHOVNE ZARUKE***. Što je to? Još u V. odajama imali smo tu mističnu sliku, da tu sliku braka Terezija koristi za odnos duše i Boga, ovdje se veće govori o duhovnim zarukama.
Ako baš hoćemo, u biti to je nutarnje obećanje mistično u dušu, u samim dubinama duha, u kojima Bog obećava duši da će biti s Njime sjedinjena. Bog usred duha, obećava duši da će biti sjedinjena s Bogom. To su zaruke, a u VII. odajama biti će brak, biti će sjedinjenje tog mističnog sjedinjenja na zemlji.

Terezija Avilska govori da se to kod nje dogodilo u jednom mističnom ushitu i zanosu

„Uza sve što je rečeno o tegobama i uza sve ostalo, kakvo spokojstvo može imati jadna leptirića? Sve je to zato da više želi uživati Zaručnika, a Njegovo Veličanstvo, kao onaj koji pozna našu slabost, osposobljava je ovim i mnogim drugim stvarima da stekne srčanosti kako bi se združila s tako velikim Gospodinom i uzela Ga za Zaručnika . Smijat ćete se što ovo kažem i izgledat će vam besmislica jer se može svakoj od vas učiniti da to nije potrebno i da neće biti nijedne tako jadne žene koja je ne bi imala da se zaruči s kraljem. — Tako i ja vjerujem daje sa zemaljskim kraljem, ali za nebeskog vam kažem daje potrebno više nego što mislite; jer naša je narav vrlo plašljiva i neprikladna za tako veliku stvar, pa smatram sigurnim, kada srčanosti Bog ne bi dao, s time što vidite da nam dobro dolazi, da to ne bi bilo moguće. Tako ćete, eto, vidjeti što čini Njegovo Veličanstvo da bi se sklopile ove zaruke, što mislim da to mora biti tada kada daje ushite jer je izvlači iz osjetila. Naime, kada bi osjetila, dok se nalazi u njima, daje tako blizu prevelikom veličanstvu, ne bi možda bilo moguće da ostane na životu. Podrazumijeva se da to budu ushiti, a ne ženske slabosti kakvih ovdje imamo, pa da nam sve izgleda ushit i zanos, a ima ih — kako mislim da sam rekla — tako slaba ustrojstva da od jedne molitve smirenosti umiru“. (Z VI. 4,1- 2).

Ona govori da se te duhovne zaruke dogode kada Bog duši dadne ushit ljubavi. Koji su ti učinci duhovnih zaruka? Bog se daruje preko svake mjere, objavljuje se kao Bog ljubavi u same dubine duše, obećanje vjernosti, znači Isus obećava duši da će On biti vjeran toj duši (Z VI. 4, 16). To je nutarnje proživljanje u kojem doživljava ono što Terezija ovdje opisuje, Isus toj duši obećava da je ona već Njegova, u potpunom sjedinjenju da će biti Njegova. To Isus obećava svakome, problem je taj što mi to vjerujemo, ne vjerujemo, što imamo tisuću zapreka na tom putu, što mi odemo od Njega, a On ne ode od nas. Kaže sv. Alfons Liquori, Duh Sveti nikoga ne napušta, mi Njega samo potjeramo od sebe. Bog je to svakome obećao, ali ova duša ostaje Bogu vjerna, pa ima nutarnju proživljenost o kojem govori Svetica. Kaže ona, da čini se da Gospodin želi da svi shvate da je ova duša već Njegova i da nitko ne smije u nju dirati, tijelo, čast i imetak, On će je štititi od cijeloga svijeta, čak i od samoga pakla. Ona se samo sama može od Njega udaljiti. To je nutarnje proživljavanje kao vjernost uzajamnog obećanja. Duša obećava vjernost Bogu, a Isus obećava vjernost duši kao takvoj.

GORUĆE ŽELJE

To je jako važan naglasak, one idu otprilike ovako. Mogu prerasti u pravu vrstu mučeništva duše. Duša kuša nutarnju slast Božju, a onda kuša odsutnost Boga. Ta nutarnja slast koju kuša budi

još dublju želju za Bogom, duša je spremna sve činiti samo da dođe do Boga i onda ta dinamika kuša i ne kuša, a onda dolazi Božja ljubav koja unutra raspaljuje dušu, to budi sve više i više želje. Što duša više kuša Božju ljubav, to se te želje sve više i više raspaljuju. Te želje silno raspaljene u duši, u biti najviše čiste dušu, od posljedica ne ljubavi koja je ona nekada imala u svome životu, i od svih posljedica koja je ona nosila u sebi. Tu bismo mogli napraviti jedan paralelizam, tekst sv. Katarine Đenovske „Rasprava o čistilištu", jer ove stvari koje se ovdje događaju su zapravo čišćenja koja duša proživljava u vječnosti. Ona kaže da je vrhunac čišćenja duše, prije nego ona uđe u raj, sve druge želje prestanu, čistilište čežnje ili želje.

Sv. Katarina Đenovska kaže da duša prije nego što uđe u raj ima jedan duži period života kada nikakvih drugih muka nema, samo najdublju moguću čežnju za Bogom, a ne može doći da posjeduje Boga. To je samo jedna usporedba.

Oni koji su jako veliki Božji prijatelji, u njih Isus ima povjerenje, njima Isus otkriva patnje Svoga Srca.

Nastaviti ćemo nagovor o ***VI. odajama***. Došli smo do onog dijela o gorućim željama, vidjeli smo kontemplativne kušnje i patnje duša, kojima Bog čisti i pročišćuje dušu, preko ulivene ljubavi da bi ih vodio do sjedinjenja. Za te goruće želje i patnje Terezija govori u Z VI. 11, 3-5 „ ... ta patnja nije u tijelu nego u nutrini duše ... " To je taj vapaj prema nebu, a do neba ne možeš, a na zemlji nisi, sve zemaljsko je maknuto iz duše kao takvo. Kada svetačka tradicija drži i uči o duhovnom putu, Terezija Avilska drži još od 3 odaja, pa dalje, ona kaže da veliki problem pravi duši svojevoljni laki grijeh. Duša ne može doći ozbiljno do viših odaja, ako se ne bori protiv svih svojevoljnih lakih grijeha. Ne može duša nikako ići prema čistoći ljubavi bez toga. Sv. Ljudevit Montforski kaže: " ... sebeljublje je upravo suprotno od svete vatre Božanske ljubavi, sve trpjeti, sve učiniti, kao bi se protjeralo ovu profinjenu pakost, kako bi se gorjelo Mojim čistim plamenom, kako bi se kušalo Moje sveto pomazanje. Treba mrziti svoju dušu do mrtvljenja. Moja spasonosna vatra se gasi vodom lakih grijeha, tko ih ne čini svojevoljno doći će do milosti čiste ljubavi." Zato je sv. Alfons Liquori, savjete koje on daje, ne mogu se dati jednostavniji savjeti, kada bilo koja kušnja kuca na vrata srca, nutarnja sugestija kao takva, ako duša već pristaje, to je već laki grijeh. Ako dušu napada misao mržnje, misao bluda, duša mora ući u borbu po molitvi.

Čim dođe bilo koja napast, duša se utječe u molitvi, zazivaš Krv Kristovu ili zoveš Majku Božju, na bilo koji način. Tijekom svog vremena borbe moli se, može promijeniti misao, promijeniti položaj tijela, prošetati, ali usprkos toga borba može potrajati. Usprkos toga ulazi se u borbu po molitvi, dok se bori moli se, čak ako duša i padne u smislu pristanka, neizmjerno je manji negativni učinak tame u duši, nego da duša nije molila. Treći savjet je čim se padne odmah na Ispovijed. Pod tim uvjetima duša ulazi u duhovni boj, i onima kojima sam rekao prije, nosi se s time i ide naprijed. Kada su dolazili sv.Alfonsu Liquoriju na Ispovijed u ovom kontekstu on je uvijek samo jednu stvar pitao „Jesi se molio?" Kada je počinjala napast to je jedino pitanje bilo. Jedini problem je što mi idemo prema ono pučkoj, međunarodnoj, opće prihvaćenoj „drži, ne daj se, čim postane ozbiljno predaj se ... "

Problem je taj što duša ide po toj logici, to onda nema nikakvog duhovnog rasta, nema nikakvog puta dalje. Cijeli put stanja VI. odaja je izvanredna dubina ljubavi koja u duši stvara Božanski plamen, ona je prema Zaručniku, a ove kontemplativne kušnje razaraju te zle sklonosti koje čine nemoguće sjedinjenje s Njime. Tako da su VI. odaje odaje svijetla i zaljubljenosti, svijetlo predstavljaju pročišćenje duše u obliku zahvata koje Bog čini da bi spremio dušu za duhovnu ženidbu. U jednom trenutku Terezija Avilska u tim VI. odajama počinje govoriti ***o fenomenima, mističnim fenomenima, lokucijama ili nutarnjim govorima.*** Terezija će u VI. odajama spomenuti nutarnje govore, viđenja i ushite. (govori Z VI. 3, 6/ viđenja Z VI. 3, 12/ Z VI. 4, 2/ ushite Z VI. 8.)

Jedan od vanrednih mističnih fenomena koji se događaju u duši u šestim odajama, da duša kao da čuje glas svoga Zaručnika. Nekad se to događa kao izvana, nekada kao iznutra (VI. 3). Radi

se o vanrednim mističnim fenomenima koje Sicari želi malo pojasniti. Duša ne smije davati tim fenomenima previše važnosti da ne bi pala u zabludu, ali kada Bog govori duši onda te nutarnje riječi doživljaja ovako izgledaju prema Sicariju – one su prepune nutarnje uzvišenosti i snage, slasti, učinkovitosti, mira, odnose se na beznačajne stvari, nisu teške za razumjeti, ne smetaju ne uznemiruju dušu, ne vode prema oholosti, imaju u sebi neodoljivu snagu i preobrazbu, riječi čine ono što izražavaju, samim time događa se to u duši. Duša uvije ima na raspolaganju dva apsolutna kriterija, prvi je sud Crkve i njenih službenika, i drugi kriterij je sukladnost tih nutarnjih doživljaja, lokucija i riječi koje čuje sa Svetim pismom (VI. 3, 5). Kome služe ove vanredne riječi, pita se Sicari. Da bi to bolje shvatili on se osvrće na iskustvo svete Terezije u njenom životu. Prve riječi koje je čula kada je pitala zašto se meni sve ovo događa: *Ne osvrći se na to nego ti mene slijedi (Ž 19,9).* To su prve riječi koje je čula. Druge riječi koje je Terezija čula : *Ne boj se, ja sam, neću te ostaviti, ne boj se(Ž 25, 18).*

U izvještajima 35: *Ne boj se, nitko te neće moći odijeliti od mene. Odsada nadalje ti ćeš biti moja zaručnica.* U Ž 32,11, govoreći o reformi Karmela, Gospodin je kazao Tereziji da će On uvijek biti s njom. Prema Sicariju te riječi koje smo ovdje naveli prizivaju ono što je Bog govorio velikim likovima u Bibliji, Abrahamu, Mojsiju, prorocima, Mariji: *Ne boj se Ja sam s tobom, Ja ću te zaručiti, zaručiti ću te itd.* Znači Bog se ponaša prema Tereziji kao prema svojim prijateljima u Bibliji. Tek sada govori o privatnosti zaručništva (VI. 4, 5). Isus kao zaručnik pokazuje ljepotu Boga duši kako bi je više privukao sebi. Događaju se neka druga iskustva u životu Svetice kao što su zanosi, poleti duha itd. Želeći ujediniti dušu sa Sobom Bog uvodi dušu u svoj svijet (VI. 4, 13). Zaručnik zapovijeda da se zatvore sva druga vrata, iz drugih odaja da se zatvore vrata, i da se zatvore vrata ulaza u Zamak, odnosno isključivost usmjerenost duše na Boga. Ostaju jedino otvorena vrata koja vode od šestih do sedmih odaja gdje boravi Trojstvo. Bog privlači dušu prema onoj nutrini gdje On sam boravi. Duša kao da je uvučena u svoje nutarnje središte gdje izgara i naslućuje istinsku veličinu Božju.

„Postoji jedan način kad duša, makar to ne bilo u molitvi, biva taknuta nekom riječju Božjom koje se sjetila ili je čuje; čini se da Njegovo Veličanstvo iz nutrine duše rasplamsava iskru koju smo već spomenuli , potaknut samilošću stoga što je vidio kako toliko vremena trpi po Njegovoj želji, tako da spaljena cijela poput feniks-ptice biva pomlađena i, pobožno se može vjerovati, oprošteni njezini grijesi , pa je tako čistu sjedinjuje sa Sobom a da to još nitko ne shvaća osim njih dvoje, pa čak ni sama duša to ne shvaća tako da bi to kasnije mogla izreći premda nije bez unutarnje svijesti; jer to nije kao kad nekoga uhvati nesvjestica ili paroksizam, pa nikakve unutarnje ni izvanjske stvari ne zamjećuje.

U ovom slučaju mislim da duša nikad nije bila tako budna za Božje stvari niti s toliko svjetla i saznanja o Njegovom Veličanstvu. Činit će se da to nije moguće jer ako su moći tako obuzete da možemo reći da su mrtve, kako se može pojmiti da razumije tu tajnu? — To ne znam, a možda niti ijedan stvor, osim samoga Stvoritelja, ni mnogo drugih stvari koje se događaju u ovome stanju, hoću reći, u ove dvije odaje; jer ova i posljednja lijepo bi se mogle spojiti zato što između jedne i druge nema zatvorenih vratiju. Zato što u posljednjoj ima stvari koje se nisu razotkrile onima koji još nisu stigli u nju, namjerilo mi se da ih odijelim. (VI. 4, 3- 4).

Kao da nikada prije nije bila tako budna za Boga niti je doživjela toliko svjetla i spoznaje, iako ne uspijeva izreći ništa od toga. Odnosno kuša neizrecivost iskustva mistične preobrazbe u Bogu. Učinci kušanja Božje mistične preobrazbe su goruća želja da se služi Bogu na bilo koji način koji On želi. Želi se imati tisuću života kako biste sve za Boga dali (VI. 4, 15). Duša nekada doživljava u tim svojim poletima duha kao da je potpuno nošena dušom i tijelom (VI. 5, 1). Bog pokazuje duši koliko je ljubi koliko je Njemu draga, tako da će On nju samu braniti protiv svega, svijeta i pakla (VI. 4, 16). Duša kao da više ne gospodari samom sobom nego ljubav u njoj dominira (VI. 5, 2). Sicari ove ekstaze o kojima govori Svetica objašnjava preko Ivana od Križa, koji govori u biti da je ekstaza izlaženje iz samoga sebe kako bi se duša izgubila u Bogu. Ta privlačnost koju

Bog pokazuje zaručnici (VI. 6) ima taj učinak da duša kuša istinsku i najveću glad i žeđ za Bogom sa dva nutarnja naglaska. Muka i misao da bi mogla uvrijediti Boga i želi zbog toga izbjegavati sve pa i najmanje nesavršenstva, izbjegavati sve prigode koje mogu do toga dovesti. Znači bježati od svijeta, druga stvar, baciti se usred svijeta ne bi li na koji način učinila da samo i jedna duša slavi više Boga (VI. 2, 3). Istovremeno ima se bijeg od svijeta u nutrini i želja da se u tom svijetu pomogne dušama da traže Boga. Kuša se velika radost kao ona koju je doživio mlađi sin kod povratka, a da duša osjeća da ima pravo pozvati sve koje susreće na to slavlje (VI. 6, 10).

Sicari to objašnjava kao da su to neke svete ludosti, npr. kao Isus sv. Franju, poticale da razbojnike poziva da pjevaju Boga (VI. 6, 12). Odnosno duša ima želju da pozove sve ljude da slave Boga zbog blizine koju doživljava s Bogom. Znači prema Sicariju cilj cjelokupne formacije svih kršćanskih nastojanja mora biti upravo to, ljubav i zaljubljenost u Boga. Neke druge zgode iz života svetaca, Sicari na primjer kaže da sv. Franjo svaki puta se oblizivao kada bi čuo izricanje imena Isusova. *Sveti Ivan od Boga je počeo vikati svoje grijehe po ulicama i trgovima u jednom trenutku. Možda ovo zadnje nije baš pametno poslušati, jer nastala bi neka gužva poslije kada prođu ove svetačke ludosti, ovo što je radio Ivan od Boga. Duša bi se mogla jako posramiti i kazati, nisam to bio ja, to je bio moj susjed. ...*

Dakle, šeste odaje vode dušu prema tome da motri Boga licem u lice, odnosno prema mističnoj preobrazbi sjedinjenju s Bogom. Ali to podrazumijeva da stvorenje odnosno vjernik, odnosno zaručnica mora upoznati samu sebe. Terezija je na toj nutarnjoj samospoznaji inzistirala još od samih početaka: *...o da se dobro poznajemo (I. 2, 8).* I kaže Terezija da nikada duše ne mogu doći do tih visina da ne moraju ulaziti u tu nutarnju samospoznaju, jer bez toga je sve izgubljeno. Doslovno u ovome citatu kaže Svetica (Ž 12, 4). Kaže da se cijelo nutarnje zdanje temelji na poniznosti. Kako se duša više približava Bogu mora dublje ići u tu samospoznaju, u protivnom sve se može srušiti.

„Jako godi Bogu kad vidi da neka duša s poniznošću uzima za posrednika njegova Sina i toliko ga ljubi da se čak kad je Njegovo Veličanstvo hoće uzdignuti do jako velikog motrenja - kako sam rekla - priznaje nedostojnom, govoreći sa svetim Petrom: Udaljite se od mene, Gospodine, jer sam čovjek grešan.

To sam iskusila. Na taj je način Gospodin vodio moju dušu. Drugi će ići - kako sam rekla- drugim prečacem. Koliko sam shvatila, sav taj temelj molitve postavljen je na poniznosti, i što se neka duša više ponizi u molitvi, to je više uzvisi Gospodin. Ne sjećam se da bi mi bio udijelio neku vrlo značajnu milost, o kojima ću dalje govoriti, a da to nije bilo kad bih bila skrhana videći kako sam nevaljala. Čak mi je Njegovo Veličanstvo nastojalo ukazivati na neke stvari da mi pomogne da se upoznam, a koje ne bih znala ni zamisliti. Uvjerena sam, kad duša učini nešto sa svoje strane kako bi si pomogla kod ove molitve sjedinjenja, makar se za tren učini da joj koristi, da će se kao nešto što nema temelja brzo srušiti. Bojim se da nikad neće stići do istinskog siromaštva duha, što znači ne tražiti utjehu ni nasladu u molitvi - jer one zemaljske već su napuštene - nego utjehu u nedaćama iz ljubavi prema Onome koji je uvijek živio u njima, te u njima i u suhoćama biti smirena. Makar se nešto i osjeti, ipak ne bi donijelo uznemirenost i muku kao nekim osobama koje, ne rade li uvijek s razumom i s osjećanjem pobožnosti, misle da je sve izgubljeno, kao da bi se vlastitim trudom zaslužilo toliko dobro. Ne kažem da se to ne nastoji i da budu uvijek brižljive pred Bogom, no ako ne budu mogle imati čak ni jedne dobre misli, kako sam već rekla, neka se ne ubijaju. Sluge smo nekorisne, pa što mislimo da možemo?“ (Ž 22, 11).

Zdanje molitve se temelji na poniznosti. Ona kaže u tome citatu da se ne sjeća da je dobila ikoju veću milost od Boga, a da nije bila uvučena dublje u dubine vlastite bijede. Sada kada se nalazi na pragu zadnjih odaja Terezija ponovno priziva tu nutarnju samospoznaju pred Bogom. Bog i Božje svijetlo po kontemplaciji prodire u dubine duše i Bog prašta duši pokazujući joj svu nježnost, ali duša kao da ne uspijeva sama sebi oprostiti. Ali nije to psihološki labilni osjećaj grešnosti, nego je to jedna jačina i dubina kajanja (VI. 7,1). Svetica kaže u tome citatu da toliko više raste bol za grijehe koliko Bog daruje više milosti. (VI. 7, 2)

„Činit će vam se, sestre, da će duše s kojima se Gospodin na tako osobit način združuje (posebice će moći pomisliti to što ću reći one koje ne budu došle do ovih milosti, jer ako su to uživale i od Boga je, vidjet će što ću reći), zacijelo već biti tako sigurne da će Ga uživati za uvijek, da se neće trebati bojati ni oplakivati svoje grijehe; a bit će to velika zabluda jer bol zbog grijeha sve više raste što se više prima od našega Gospodina. A ja pak smatram da ona neće minuti dok ne budemo ondje gdje ništa ne može zadati bol.

Istina je da jedanput stegne jače negoli drugi put, a i drukčija je zato što ne misli na patnju koju će podnijeti zbog njih, već na to kako lije bila tako nezahvalna Onome kome toliko duguje i koji toliko zavređuje da bude služen; jer po ovim veličanstvenostima koje joj razotkriva, puno bolje shvaća veličinu Božju. Zgraža se kako lije bila tako drska, plače zbog Njegovoga premalog štovanja, njezina joj se bezumnost čini tako bezumnom da nikako ne može prestati žaliti kad pomisli da je zbog tako niskih stvari zapuštala tako veliko Veličanstvo. Puno više pomišlja na to negoli na milosti koje prima premda su tako velike kao i one o kojima je bilo i o kojima će biti riječi; čini se da ih odnosi nabujala rijeka i donosi u svoje vrijeme; a ovo u vezi s grijesima je poput mulja, te se uvijek čini da oživljavaju u sjećanju i jako je velik križ.“ (Z VI. 7, 1- 2)

Duša oplakuje svoju presmionost. Kaže Svetica da ona osjeća u sebi da je bila tako zla da to ne uspijeva zaboraviti (VI. 7, 4). Odnosno, neposredno prije sjedinjenja duša doživljava tamnu stranu same sebe, ima doživljaj da je veliki grešnik, a upravo taj doživljaj da je veliki grešnik pomoći će duši da se ukorijeni u poniznosti. U sažetku u svome životu kada piše ona govori 29. ožujka 1515. rodila se Terezija od Isusa i dodaje grešnica. Znači ta duboka svijest o krhkosti, grešnosti pred Bogom može biti obogaćujuća na duhovnom putu, odnosno da se duša ukorijeni u poniznosti.

U P 62,12 Terezija govori da je upravo možda ona zbog svojih velikih grijeha učinila da toliko velika zla događaju u svijetu. Sicari naglašava da je ovaj doživljaj grešnosti jako važan pred Bogom neposredno prije sjedinjenja i vrhunca mistike, jer ukorjenjuje dušu u poniznosti i daje svijest da je preobraženje uvijek preobraženje jednog čovjeka koji je grešnik. Nama Terezija u VI. 3, 17 daje jedan znak raspoznavanja Božjih darova, ako ono što duša proživljava vodi dušu do toga da se osjeća boljom i nije zbunjena zbog tih Božjih pohoda, neka ne vjeruje da je to od Duha Svetoga.

Ima slično pravilo i u razlikovanju duhova svetoga Ignacija, odnosno kada Duh Božji istinski dijeli milost u dubini duše, onda duša doživljava vlastitu nedostojnost i grešnost, ide dublje u poniznost. To je nutarnji doživljaj na djelovanje milosti i Duha Svetoga u duši. Suprotno ako se duša smatra boljom zbog tog djelovanja, duhovnijom na bilo koji način onda je to put prema uznositosti i oholosti. Drugi razlog prema Sicariju zašto Svetica naglašava taj osjećaj velike grešnosti neposredno prije ulaska u sedme odaje je što Svetica proživljava da je bila i nezahvalna na svim darovima. Poglavito se optužuje da se jedno vrijeme bila udaljila od motrenja Kristovog čovještva na putu sjedinjenja s Bogom. Prema Sicariju oni koji se uspnu u tu apstraktnu školu izlažu se opasnosti rastavljanja od vlastitoga ja u dubini duše, odnosno dehumanizacije. I može voditi dušu malo pomalo prema nekim stvarima koje su protivne kršćanstvu.

Odnosno, napuštanje svega onoga što je ljudsko i što tješi dušu, može voditi prema otuđenju u duši. Tek kada duša shvati da je Bog postao čovjekom može ispravno vjerovati, držati, smatrati i proživljavati svoju ljudskost, bilo u ranjenom dijelu bilo u pozitivnom dijelu. Treći krivi naglasak za one koji ostavljaju po strani čovještvo Isusa Krista, malo pomalo duša gubi osjećaj za euharistijsku dimenziju, jer Bog je htio poslužiti se i na takav način da ostane s nama. odnosno, naš Bog nije Bog apstraktni, nego je htio poslužiti se ljudskom naravi Isusa Krista, pa se služi materijalnim stvarima u Otajstvu vjere. Šeste odaje vode dušu prema tome da duša uvijek iznova proživljava Kristovu prisutnost (VI. 7, 1). Kaže sveta Terezija da ne možemo ništa nego uvijek biti u društvu s Isusom. Odnosno, motri se malo pomalo sve više prisutnost Zaručnika.

Tada Sicari govori o čestim određenim drugim mističnim fenomenima kao viđenjima, kada Svetica govori da je doživjela kao da je Isus Krist uvijek pored nje, iako ga ne vidi tjelesnim očima,

ali On je uvijek bio pored nje (Ž 27, 2). Učinci tih doživljaja i tih viđenja o prisutnosti Krista (VI. 8, 4) su jedna nježna ljubav, prema Njegovom veličanstvu, još jače i goruće želje da se potpuno preda Njemu na službu, velika čistoća savjesti i duša postaje pažljivija na male stvari. Terezija govori u šestim odajama o tim intelektualnim, tim bitnim viđenjima i imaginativnim, odnosno viđenjima u mašti, u sjetilnom načinu.

U Ž 28 ona nabraja razna viđenja Krista, ali opominje u VI. 9, 14 da duša to ne želi da bude vođena tim putem. Najsigurniji je onaj put koji Bog sam hoće i odabire za dušu. Sama Terezija kaže da postoje mnoge svete duše koje nikada nisu primile ove milosti, a da je ona upoznala neke duše koje su primile ove mistične milosti i viđenja, a da nisu svete (VI. 9, 16). Viđenja i mistični fenomeni nisu odlučujući za svetost bilo koje osobe(VI. 9, 16 – važan citat).Znači mi se nalazimo pred stvarnim Kristom, Kristovom prisutnošću(Ž 28, 7 -8). Ta intelektualna viđenja koja Bog daruje nekima, to je samo jedna pomoć koju Bog daruje duši da dublje usvoji to iskustvo stvarne Kristove prisutnosti. Sicari naglašava neke stvari (VI. 10, 11) kao samo prag sedmih odaja. Prvo je svjetlo Istine, prije nego se dogodi duhovni brak duša mora proći još jedno naknadno, zadnje sazrijevanje (VI. 10, 6). Duša treba biti uvedena u svjetlo Božanske istine .

Tako Bog pokazuje duši da ona nije bolja od onoga što ona smatra i pokazuje ispraznost i laž ovoga svijeta. Odnosno, Bog želi da duša hodi u istini, a kaže velika Terezija izgleda da mi sami po sebi nismo ni dobro da imamo bilo što, nego da smo bijeda i ništavilo (VI. 10, 7). Odnosno, duša ulazi u vlastito ništavilo, to je jedno kontemplativno svjetlo u koje u Bog sve vidi (VI. 10, 2). Imate prekrasan citat bl. Marije Terezije od sv. Josipa o tom kontemplativnom svjetlu koje pokazuje duši, upravo ovo o čemu govori Terezija Avilska. Duša proživljava svoju nepročišćenost, i kada je u milosti činila je grijehe i slabosti, i propuste (VI. 10, 3). Bog je nas podnosio, i Njemu samome, jer duša je već dugo u Bogu, odnosno u milosti, dakle, Božji je prijatelj. I usprkos toga, duša je i dalje imala slabosti i grijehe.

Znači, Bog kao da je bio dopustio da duša u Njega, u Njegov život, Njegovu milost, u sjedinjenje s Njime unese i svoje grijehe i svoje slabosti, te duša to jako, jako bolno i duboko doživi (VI. 10, 3). Jedna od najvećih nutarnjih proživljavanja je odsutnost, jedna goruća želja da se motri i gleda Boga, da se dođe do sjedinjenja s Njime. Nijedno stvorenje više ne može zadovoljiti dušu, niti druženje s Njime, tako da je to još više muči i uznemiruje (VI. 11, 5). Kaže Terezija da se duša čak nekad boji kao da će zbog tih muka i čežnji umrijeti od svega toga skupa. Sicari citira dvadeseto poglavlje iz knjige *Moj život* gdje Svetica opisuje te velike goruće želje.

Mistični fenomeni u sklopu duhovnoga puta

Nikada nisu dokaz svetosti niti kontemplacije. Mala Terezija nikada u svojim spisima ne govori da je ona imala te mistične fenomene, ima jedan njezin tekst „nikada Mu glas nisam čula ... “ Znači, oni nisu bit mistike, bit je ulivena Božja ljubav koja preobražava i oni nisu dokaz ničije svetosti.

„Najzad, sestre, osim ovih ima i drugih i vjerujte mi daje najsigurnije ne htjeti doli ono što hoće Bog, jer nas poznaje bolje od nas samih i ljubi nas. Prepustimo se u Njegove ruke da se vrši Njegova volja na nama i ne možemo pogriješiti ako smo s odlučnom voljom uvijek pri tome. A morate znati da se ne zaslužuje veća slava zato što se primi više ovih milosti, štoviše obvezne ste služiti više jer to znači primati više. Ono u čemu se najviše zaslužuje ne oduzima nam Gospodin jer to je u našim rukama, pa tako ima mnogo svetih osoba koje nikad nisu znale što znači primiti neku od ovih milosti, te drugih koje ih primaju a koje to nisu. I nemojte misliti daje to stalno; što više, time što ih Gospodin jednom udijeli, vrlo su veliki napori, pa duša i ne misli da li će ih primiti, već kako da ih zasluži“. (Z VI 9,16)

To nije dokaz da je osoba sveta, upravo suprotno, svetost osobe je samo preduvjet da se može govoriti o autentičnosti mističnih fenomena i neke od tih fenomena đavao imitira. Kaže

Terezija da i sama duša može to sebi zakomplicirati. Zašto vam o ovome govorim? Danas vam je silno velika pošast u raznoraznim molitvenim grupama i drugim o tome.

Sada ćemo malo ući u razglabanje o ***nutarnjim govorima*** – imamo 3 vrste, sv. Terezija Avilska ovako ih naziva: (Ž 25, 1/ Ž 27, 6 / Z VI. 3, 1-2)

Razgovijetna ili čujna
Nepredodžbena koja se razumiju, ali se ne čuju
Nerazgovjetna , bez riječi, gdje Bog daje duši da razumije ono što On hoće da ona razumije.

Sv. Ivan od Križa ovako naziva te nutarnje govore:
Susljedne riječi
Formalne riječi
Bitne riječi

Susljedne riječi ili razgovijetni čujni govor, ovisno o terminologiji sv. Ivana od Križa ili sv. Terezije – to su riječi, kao da čuješ riječ po riječ, zovemo one riječi što ih duh u sabranosti običava u sebi izgovoriti ,misleći i uobličujući. Duša ima u sebi osjećaj da joj netko govori 'Ja tebe ljubim'. Sv. Ivan uči da to ljudski duh potpomognut Božjim duhom, tako da govore sam od sebe poput treće osobe. To je jedna sposobnost ljudskog duha da takve riječi oblikuje, a ima osjećaj da joj netko drugi ili treći govori izvan nje. Sv. Ivan od Križa savjetuje da se izbjegava ili odbaci sve što dolazi tim putem (U str. 117), više je razloga za to:
1. Duši se nameće da počne precjenjivati sebe misleći da je to od Boga. To je zamka u koju uglavnom svi padnu koji kušaju te fenomene. Počne duša sebe previše cijeniti.
2. Da se duša oslobodi od napora i opasnosti kojima se u tome nalazi. Kako ćemo to prepoznati? Kada te riječi dolaze od razumskog svijetla, ne prate ih kreposni čini i volja ostaje suha, kada je to čisto ljudsko nema poticaja na krepost. Nema žara ljubavi prema Bogu. Nešto je teže spoznati kada ti govori dolaze od ***zloga duha,*** on uvijek potiče na ***oholost.*** Ljudi se ohole jer misle da zbog tih fenomena su bilo kakvi, svetiji ili bilo što.

Formalne riječi ili imaginativni govor koji Bog pobuđuje u duši posredstvom nutarnjih misli ili neposredno djelujući na maštu. Oni više djeluju na maštu. Ovaj govor ne spada u bliže sredstvo općenja s Bogom. Kod formalnog govora Bog na narav način bez vanjskih sjetila predstavlja duši mnoge stvari. Jasni su i razgovijetni. Duša čuje ovo ili ono jednu riječ iza druge.

Stvarni nagovori ili bitne riječi (bitna komunikacija), ovdje veće teže ulazi zli duh, to je ono što Terezija govori u ovim odajama, na što se ona osvrće. Duša je u VI. odajama jako blizu svome Zaručniku i nekada čuje iz najdubljih nutrina, to je govor bez riječi, nisu susljedne riječi (Ja tebe ljubim.). Odjedanput prosine ta misao bez da čuješ bilo koje riječi, iz najdubljih dubina duše.

Odmah su učinkoviti ako su od Boga, te riječi čuješ, čine ono što Bog želi u duši učiniti. Moraš se obratiti, može biti taj poticaj iz najdubljih dubina duše. Dok duša primijeti što se to u njoj događa, taj Božji poticaj već u njoj učini ono što Bog hoće da učini. Takve riječi dolaze od Boga i Njegova riječ je moćna i može proizvesti ono što kaže.(Ž 25, 1)
Savjeti svetaca vezanih uz ove nutarnje govore:
Sv. Ivan od Križa potpuno to odbacuje i govori da su to fenomeni na koje se ne treba obazirati
Sv. Terezija Avilska je više sklona prihvaćanju, ali samo ovih bitnih komunikacija
Zašto? Ne postoji nikada potpuna sigurnost da su ti mistični fenomeni od Boga. Mogu biti od Boga, đavla ili duha ljudskoga kao takvoga. Ako su od Boga oni već u trenutku u kojem se događa fenomen, čini u duši ono što Bog hoće. Sveci se nisu nikada pozivali na to. Bilo koja osoba koja nastupa da njoj Bog kaže da netko nešto treba činiti, to je siguran znak da to ne potječe od autentičnog duhovnog puta i to nisu oni stupnjevi duha o kojima sveci govore, to su skroz neke

druge stvari, to su fenomeni u kojima se oni silno varaju. Bl. Terezija iz Kalkute je imala mistični doživljaj da Krist od nje to hoće, ali kada je Papi pisala nije rekla „ meni je Krist rekao to i to ... “ Sveci ne idu tim putem. Ona je napisala pismo, pa ako Krist hoće onda će tako biti, ako neće onda je to Njegov problem. Tako to ide. Sveci se ne pozivaju na te mistične fenomene kao neki autoritet. Kako se nositi sa tim stvarima?

Koji su klasični savjeti svetačke tradicije vezano uz ove fenomene?
Ne davati važnost tome – to nije znak bilo čega, poglavito ne nekog uzvišenog duhovnog puta
Ne ulaziti u sumnje i istraživanje – dali meni Bog govori ili ne, tako se duša samo zaplete
Ne tražiti to i ne hlepiti za tim
Jedan blag nutarnji stav odbacivanja, ali ne se ni opirati
Rast u kreposti i gledati plodove
Bog se može poslužiti i takvom Božanskom pedagogijom. Sv. Ignacije Lojolski, kaže kada se ovakvi fenomeni događaju, otprilike ovako, u nutrini duše, onda ako je od Boga prvo što duša kuša u sebi je zbunjenost, smetenost i nedostojnost, onda ide dublje u poniznost, nakon toga ima mir. Ako je od neprijatelja onda to diže i uznosi dušu. Duša postane samodopadna, i počinje se dizati i uznositi. To je znak razlučivanja. Inače mistici su trezveni, realni ,razboriti, diskretni, spodobni za realnost i nikada to ne pokazuju.

Drugi mistični fenomeni koje Terezija spominje
Viđenja
Klasična podjela još od sv. Augustina, je na 3 vrste:
Tjelesna viđenja - Vidiš tjelesnim očima – ti fenomeni ne moraju biti od Boga, mogu doći od đavla, imaginacije, ali mogu biti i od Boga.
Imaginativna viđenja – vezana uz maštu, sjetila predstavlja mašti živu upečatljivu stvarnost koje duša već prije vidjela ili vidi, onda naš osjećajni dio bića predstavlja mašti, a mašto to sebi predoči. Može biti slike koje si već prije vidjela, ili koje nisi vidjela, a možeš ih stvarno kao takve vidjeti. Na poticaj nečega što je već prije bilo ili onoga što već prije imamo u našoj memoriji, ili onoga što se odnosi.
Umna ili razumska viđenja – duša vidi, ali ne svojim očima, već u svome duhu, u svome srcu. Npr. Krista koji se znoji krvlju u Getsemaniju. Takvi fenomeni mogu potrajati dugo. Ova prva 2 traju kratko, 10 ili 20 sekundi, a ovaj treći je duboki, nutarnji fenomen i može dugo potrajati. Bog se i time može poslužiti da dušu potakne na veću ljubav. To onda budi skroz druge stvari u duši, duša iznutra duboku gleda npr. Kristovu muku, na takav način Bog u duši budi duboka kajanja, polete ljubavi i puno toga drugoga. (rast kajanja Z VI. 7, 1-2) Što više duša ide putem nutarnje ulivene kontemplacije to kajanje postaje žarče i žarče.
Ova razumska viđenja su čisti Božji dar i Bog se time može poslužiti. Ako su od Boga duša doživljava strahopoštovanje, ljubav, poniznost, ako nisu od Boga onda su to osobine umišljene blagosti, uznemirenost, umišljenost, oholost. Uvijek bude poslanje „ajde neka drugi znaju tko tebi govori...“

MOLITVA ŠESTIH ODAJA: MISTIČNE KONTEMPLATIVNE MOLITVE ZANOSNOG SJEDINJENJA I DUHOVNE ZARUKE

Duhovne zaruke: Pred kraj ovoga procesa događaju se duhovne zaruke. Budući da je kršćanska mistika ekstatična i personalistička, uz "noćnu mistiku" razvijena je "bračna ili svadbena mistika". Stanje duhovnih zaruka je stupanj mistike u kojem Bog povremeno pohađa dušu i priopćuje joj se na poseban i vrlo dubok način, ali ne može biti stalno s njom, odnosno ne može je trajno apsorbirati u sebe. U časovima njegova pohoda duša je otvoreno i izravno s njim, sva je njime zaokupljena. Budući da još nije posve preobražena u Boga, budući da nije pobožanstvenjena, onda je ti trenuci iscrpljuju, posve zaokupljaju tako da ne može u njima biti prisutna i u stvorovima.

To je aktualno sjedinjenje s dušom koje ne može trajati dugo jer duša još živi po principima nebožanskoga.

Vremena pohođenja Božjega se produljuju i učešćuju, postaju sve intenzivnija, češća i duža. U jednom času će prerasti u duhovno vjenčanje. Ono pretpostavlja trajnu prisutnost Ljubljenog u duši čovjeka i trajnu usmjerenost na njega. No ta usmjerenost ne smeta životu i ophođenju sa stvorenjima, jer je odnos prema stvorovima preobražen i pozornost na Boga, kao i zaokupljenost njime nije kategorijalnog tipa pa nije konkurencija usmjerenosti i zaokupljenosti stvorenjima. To nije kao istovremeno gledanje dvaju televizijskih programa jer bi to bilo stanje shizofrenije. Svijest mistika u duhovnom braku nije podvojena na Boga i ostatak stvarnosti.

Vidjeli smo da duša u VI odajama prolazi tamnu noć duha koja je i kod svetaca trajala godinama, a bitno se odnosi i molitvu. O tome smo govorili. Izgleda duši kao da nema ni najmanju zraku ili da nema ni najmanju iskru ljubavi prema Bogu. Duša ne može moliti čak niti ne zna što je to molitva (VI. 1, 13). Izgleda duši kao da gubi njoj najdragocjeniju stvar, svoju nutarnju molitvu, ima osjećaj da je odbačena od Boga (VI. 1, 9).

„...i kako god ne možemo zadržati gibanje neba , jer juri svom brzinom, isto tako ne možemo zadržati našu misao, pa ulažemo sve moći duše u nju i čini nam se da smo izgubljene i da smo potratile vrijeme provedeno pred Bogom; a duša je možda sva uz Njega, u posve bliskim odajama, a misao u predziđu zamka mučeći se s tisuću životinja, zvijeri i otrovnica i zaslužujući tim trpljenjem, tako da nas to ne treba zbunjivati niti pak to trebamo napustiti, a to je ono čemu teži nečastivi. I najvećim dijelom sve te uznemirenosti i tegobe dolaze od nepoznavanja nas samih...

Još u ovome životu ***Gospodin je (dušu) oslobađa od toga kad stigne u posljednju odaju****, kako ćemo reći, ako Bog dade. I ove bijede neće svima zadavati toliku muku niti ih napadati, kao što su meni zadavale niz godina zato što sam bila nikakva, jer izgleda da sam se htjela osvetiti sama sebi. A ono stoje tako mučno za mene, mislim da će možda biti i za vas, pa to spominjem tu i tamo zato da vam možda* ***uspijem nekad dati da shvatite kako je to neizbježno, te da vas ne uznemiri i ražalosti, već da pustimo da se okreće ovo mlinsko čeketalo i meljimo svoje brašno ne dopuštajući da djeluju volja i razum“****.* (Z IV. 1, 9, 12- 13.)

Na temelju ovog nauka treba dobro shvatiti dinamiku doživljaja kontemplativnih i mističnih molitava čiji opis slijedi. Dakle najveći dio vremena duša je u poteškoćama u molitvi, suhoćama, rastresenostima a onda Bog kada i kako hoće daruje iskustva kontemplativnih i mističnim molitava ali ta iskustva kako sam svetica kaže su vremenski jako ograničena a imaju velike nutarnje učinke. U slijedećem dodatku o prikazu krivog nauka o kontemplaciji koji je Crkva osudila i katoličko nauku o tim pitanjima nauk crkve o tom je slijedeći: *Čini kontemplacije traje veoma kratko, iako duševno stanje koje iz tog nastaje može potrajati nekoliko dana.* Ovo napominjemo da ne bi netko krivo shvatio da duše u ovoj odaji imaju trajno molitveno stanje ovih molitava.

Molitva zanosa (ekstaze) - duhovne zaruke. Kod molitve počinka bila je zarobljena naša volja (srce), kod molitve sjedinjenja još i razum, a kod molitve zanosa čak i vanjske moći, naša sjetilna spoznaja. Duša je tako uronjena u Boga da zaboravlja, ne vidi i ne osjeća vanjski svijet. Živi u zanosu, extazi, neosjetljiva je za pojavni svijet. Tijelo je nepomično, oči ukočene i uperene prema jednoj točki, disanje usporeno, sjetila obamrla. Kao da nije kadro izdržati duševni ushit, ljudsko tijelo klone i zamre. Kao da se duša vraća svojoj suštinskoj jednostavnosti, nespriječena okovima tijela. Extaza je neposredni susret dvaju duhova, božanskoga i ljudskoga. Duhovna opojnost.

Extaze se ne mogu postići nikakvim naporom, vježbom ili tehnikom. Nisu nikada same sebi svrhom, vode do bržeg sjedinjenja s Bogom. Doživljuju ih samo osobe visoke duhovnosti i moralnosti, asketski savršene. Mogu nastupiti postupno i polako, ali isto tako naglo i nenadano. Zanesenome izgleda kao da je uznesen na nebesa. Extazu redovito prati radost i blaženstvo, ali

nerijetko i bolni trzaji čitave duše, na koju se još jednom spušta "noć duha" (oratio extatica crucifigens, nox spiritus). To je definitivno čišćenje koje može potrajati godinama a sam molitva zanosa obično ne traje duži vremenski period. Duhovne zaruke su Božje obećanje duši da će se jednoga dana s njom sjediniti.

Ovo sjedinjenje dolazi do izražaja u dva oblika: ugodnom i bolnom obliku. Zanosno sjedinjenje ne uključuje u sebi nužno pojavu leviacije (uzdizanja), o kojoj ćemo govoriti u slijedećem poglavlju, nego samo obustavljanje djelovanja osjetila, što je značajka ovog sjedinjenja. Ovo je sjedinjenje prema tome još potpunije, nego dva pređašnja, jer ono sadržava, osim sastavnih dijelova, koji su vlastiti za ona dva, obustavljene djelovanja vanjskih osjetila.

Narav zanosnog sjedinjenja

Dva sastavna dijela sačinjavaju to sjedinjenje uronjenje duše u Bogu i obustav1janje djelovanja osjetila. Budući da je sva duša posve uronjena u Boga i vanjska sjetila izgledaju kao da su prikovana uza Boga ili uz predmet, koji On pokazuje.

Uronjavanje u Boga ima svoja dva glavna razloga, divljenje i ljubav, kako to vrlo lijepo tumači sv. Franjo Saleški. (O Božjoj ljubavi, VII, 4 -6)

„Divljenje nastaje u nama, kad spoznamo kakvu novu istinu, koju prije nismo poznavali, i za koju nismo očekivali, da ćemo je spoznati. Ako je još uz ovu novu istinu koju spoznajemo, povezana ljepota i dobrota. divljenje koje iz toga nastaje, je vrlo ugodno. Kad se svidi Bogu i božanskoj dobroti, da našem razumu udijeli neko posebno svijetlo pomoću kojega razum promatra božanske tajne na neki izvanredni i jasnije objavljeni način, tada se razum - videći u njemu više ljepote, nego je mogao i misliti divi. A divljenje ugodnim stvarima vezuje i čvrsto spaja razum uz predmet kojem se divimo: koliko zbog divne ljepote koju mu Bog otkriva toliko i zbog novosti te-ljepote, i zato što se razum ne može dosta nasititi gledanjem stvari, koju nije vidio i koja je tako ugodna za gledanje".

Uz divljenje nadolazi i ljubav. "Ta zanosna ljubav ovako djeluje na volju Bog je takne svojom ugodnom čari ljubavi i volja se, koju privlači nebeska li ljubav okreće i teži k Bogu kao što se igla, taknuta magnetom okreće i usmjeruje prema polu zaboravljajući na sebe radi svoga neosjetilnog stanja, pa ostavlja sve svoje zemaljske sklonosti, ulazeći na taj način u neki zanos ne od spoznaje nego od veselja ne od divljenja nego od ljubavi, ne od znanja, nego od iskustva; ne od gledanja nego od užitka i slatkoće.“

Uostalom divljenje raste s ljubavi i u, i ljubav s divljenjem:
"Razum katkada zapada u divljenje, gledajući svetu radost koju volja doživljava u svojem zanosu isto kao što se i volja često raduje, gledajući razum u divljenju. Na taj način te dvije sposobnosti jedna drugo priopćuju svoj zanos i ushićenje jer gledanje na ljepotu nam omogućuje, da je ljubimo a ljubav nam pomaže da je gledamo."
Nije prema tome ništa čudno, da duša, koja. je tako sva uronjena, u divljenje i ljubav prema Bogu bude, da tako kažemo, sva izvan sebe i usmjerena Njemu. Ako se onaj, koji pusti, da ga zavede strast ljudske ljubavi može dotle zaboraviti, da sve ostavi, da bi se posve dao ljubljenom predmetu, zar je onda čudno, da nas božanska ljubav, koju je sam Bog utisnuo u našu dušu, toliko obuzme, da zaboravljamo na sve da vidimo i ljubimo samo Njega.

Zaustavljanje osjetila je posljedica tog uronjena u Boga. To se odvija postepeno i ne odvija se kod sviju u istom stupnju.

Što se tiče vanjskih osjetila, to je:

1. Prije svega neosjetljivost više ili manje izražajna, slabljenje fizičkog života, usporavanje disanja, zatim umanjenje tjelesne topline; "Opaža se - veli sv. Terezija - da naravna toplina pada, i da se tijelo po malo hladi, ali uz neiskazanu slatkoću i uživanje« (Ž 20,3)

2. Zatim se tu zapaža neka nepomičnost, koja ostavlja tijelo u onom položaju, u kojem ga je to stanje zatekli. Pogled ostaje ukočen prema nekom nevidljivom predmetu.

3. To stanje, koje bi u naravnom slučaju moralo tijelo oslabiti, daje mu naprotiv nove snage. (Ž 20,21) Bez sumnje, u samom času dolaženja u obično stanje osjeća se neka umornost, ali odmah iza toga slijedi obnova snage.

4. Katkada je zaustavljanje osjetila potpuno, a katkada je nepotpuno i omogućuje tim osobama, da govore u pero svoje objave, koje primaju, kako to vidimo, u životu svete Katarine Sijenske.

Nutarnja su sjetila zaustavljena u djelovanju još savršenije i potpunije, nego u mističnom sjedinjenju, o kojem smo već govorili.

Pitamo se, da li je obustavljena i sloboda volje. Odgovaramo zajedno sa sv. Tomom, Surrezom, sv. Terezijom, Alvarezom de Paz, da sloboda volje ostaje i da dosljedno tome, duša može u zanosu zasluživati, duša slobodno prima duhovne darove koji su joj dani.

A što se tiče **trajanja zanosa**, ono je vrlo različito. Potpuni zanos općenito traje samo nekoliko časaka. katkada pola sata. Ali prije zanosa, kao i poslije njega, prethodi i nadolazi nepotpuni zanos, to on može trajati nekoliko, dana, vodeći računa o svim raznim oblicima, kojima on prolazi«. Ekstaza može biti popraćena i levitacijom i to u trajanju od više sati kako se to dogodili sv. Tomi iz Villanuove. Bez levitacije sv. Angela Folinjska je provela 3 dana u zanosu, sv. Ignacije Loyolski 8 dana, sv. Koleta 15 dana a sv. Magdalena de Pazzi je provela 40 dana bez da se povratila sebi i izišla iz zanosa.

Duša tijekom ekstaze ostaje slobodna te svim svojim snagama pristaje uz Boga i njegovo djelovanje te samim time mistično iskustvo molitve zanosa **uvećava zasluge duše pred Bogom.**

Iz zanosa se izlazi putem buđenja, bilo spontanog bilo vještačkog. U prvom slučaju duša trpi neku tjeskobu, kao da se je vratila s drugoga svijeta i malo po malo opet. poprima svoje djelovanje na tijelo

U drugom slučaju buđenje se izaziva i to naređenjem ili pozivom poglavara: ako je usmeno, uvijek ga slušaju, ako je samo misleno, onda ga uvijek ne slušaju.

TRI STUPNJA ZANOSNOG SJEDINJENJA

Tri su glavna stupnja u zanosu: **jednostavni zanos, ushit i let duha.**

Jednostavni zanos je neka vrst slabosti koja nastaje polako, i uzrokuje u duši ranu bolnu i ugodnu u isto vrijeme. Njezin joj zaručnik daje osjetiti svoju prisutnost, ali samo za neko vrijeme, a ona bi htjela, da u Njemu stalno uživa, i trpi radi toga, što joj to nije dano. Ipak je taj užitak slađi, nego li kod molitve mira.

Poslušajmo sv. Tereziju: *"Duša osjeća, da je preslatko ranjena. Ali ne zna, kako i tko ju je ranio. Ne poznaje dobro, da je rana dragocjena, pa ne bi rado nikad od nje ozdraviti. Tuži se svom Zaručniku riječima ljubavi, pa i vanjskima, I ne može drugo uraditi, jer spoznaje, da je On nazočan, ali ne će da joj se objavi na takav način ga stane uživati. Velika je to muka, sve ako je ljupka, i slatka. Mnogo je više to zadovoljava, nego slasno udubljivanje u molitvi mira, gdje nema muke". (Z VI,2,2)*

Već i u ovom stupnju kontemplacije ima nadnaravnih, riječi i objavljenja.

Ushiti ovaj doživljaj je vezan uz afektivni dio našeg bića. To je plamen iznutra. Može biti ushit, ekstaza, na bilo koji način. (Z VI. 4, 6). To mogu biti jaki žar kao plamen ljubavi, žar ljubavi iznutra koji se kuša, u tim fenomenima žar se prelijeva i na drugi dio duše, sjetilni dio duše, može se nekada prelijevati i na materijalno oko osobe kao takve, i na prostor na kojem osoba radi, pa i na druge osobe. U VI. odajama Bog, u biti, pročišćuje i prosvjetljuje dušu, raspaljuje u njoj žar i žudnju za Njim, da bi joj se mogao potpuno očitovati, da bi Ga ona mogla upoznati. On se ne očituje toliko u inteligenciji i razumu čovjeka, ne dolazi se do sjedinjenja putem razuma, već putem ljubavi i srca, žudnje, želje. Ta želja se raspaljuje u duši, a to je vezano sve uz voljni dio duše. Duša želi samo vršiti volju Božju, to je u samoj srži i srca duše, ona samo to želi, onda je Bog uzdiže vodi je tim putem.

Ushit zahvaća dušu naglo i silovito, tako da se ona nikako ne može tome oduprijeti. Mogli Bismo reći, kao da vas kakav veliki orao nosi na svojim krilima a čovjek ne zna, kuda s njim ide. Unatoč radosti, koju čovjek kod toga osjeća, naravna slabost uzrokuje, u početku, osjećaj straha. Ali taj je strah izmiješan s nekom novom i žarkom ljubavi prema Onomu., koji tu tako nježnu ljubav pokazuje prema crvku, koji je sama gnjiloća.

„Kod ovih ushita čini se da duša u tijelu ne daje života, pa se vrlo primjetljivo zamjećuje kako mu ponestaje prirodne topline, postaje hladno, premda s velikom slašću i užitkom. Ovdje nema nikakva lijeka da se odupre, dok kod sjedinjenja ima lijeka dok se nalazimo na našoj zemlji. Premda s mukom i nasilu, oduprijeti se može gotovo uvijek. Ovdje, najčešće, nema nikakva lijeka, već često puta, bez predosjećanja i bez ikakve pomoći, nadođe tako snažna i brza provala, da vidite i osjećate kako se diže ovaj vodonosni oblak ili ovaj orao i kupi vas svojim krilima. Kažem da se primjećuje i vidite kako vas odnose, a ne znate kamo. Jer, premda to biva uz nasladu, slabost naše naravi čini nas da se bojimo u početcima, pa duša mora biti odlučna i srčana - puno više nego što je rečeno - da riskira sve, neka se dogodi što mu drago, te se prepustiti u ruke Božje i ići, drage volje, kamo nas odnesu, budući da vas nose makar vam bilo teško. I do te mjere, da bih se ja vrlo mnogo puta htjela oprijeti, pa ulažem sve svoje snage, posebice poneki put kad to biva javno i mnogo puta tajno, bojeći se da sam obmanuta.

Poneki put mogla sam nešto, uz veliku izlomljenost, a nakon toga sam bivala umorna poput nekoga tko se bori sa snažnim divom, Katkad je to bilo nemoguće, jer mi se uzdizala duša, pa čak gotovo redovito i glava za njom, a da je nisam mogla zadržati, a gdjekad cijelo tijelo, čak i dižući se. Kad sam se htjela oprijeti, činilo mi se da me ispod nogu podižu tako jake sile koje ne znam s čime bih usporedila, što je bivalo s puno većom žestinom negoli one druge stvari duha, pa bih bivala sva izlomljena. To je velika borba i, najzad, malo pomaže kad Gospodin to hoće, zato što nema moći protiv njegove moći. Katkad se udostoji zadovoljiti time da vidimo kako nam hoće udijeliti milost i da ona ne izostaje zbog Njegova Veličanstva, a ako se opre iz poniznosti, ostavlja iste učinke kao da se sasvim pristalo". (Ž 20, 3-4 i 6)

I u tom se ushitu u ekstazi sklapaju duhovne zaruke. kao što smo vidjeli i kod sv. Terezije. I baš se tu očituje tako nježna Božja pažnja; jer kad bi se duša i dalje služila svojim osjetilima, možda bi 1 život izgubila, videći se tako blizu tog neizmjernog Veličanstva . Kad je ushit završio, volja ostaje kao opojena i može se baviti samo Bogom. Izgubi radost za sve zemaljsko, pa osjeća neutaživu želju, da čini pokoru, i to toliko, da se tuži, kad ne trpi. (Z VI, 4)

Iza ushita slijedi let duha koji je tako jak, da se čini, da dušu odvaja od tijela i da mu se čovjek ne može oprijeti.

„Vraćajući se pak ovom naglom poletu duha, on je takav da se uistinu čini da izlazi iz tijela, a s druge je strane jasno da ta osoba ne postaje mrtva; u najmanju ruku ona ne može reći da li se nalazi u tijelu ili ne, kroz nekoliko trenutaka. Čini joj se daje cijela bila u nekom drugom kraju, posve drukčijem od ovog u kojem živimo, gdje joj se pokazuje druga svjetlost, toliko različita od

ovdašnje da kad bi je ona cijelog života smišljala skupa s dragim stvarima, ne bi ih bilo moguće dokučiti. A događa se da joj se u jednom trenutku pokaže toliko stvari skupa da za mnogo godina što bi radila na tome da ih sredi sa svojom predodžbenom moći i razmišljanjem, ne bi mogla ni tisući dio toga. To nije umno, nego predodžbeno viđenje, zato što se očima duše vidi puno bolje nego što ovdje vidimo tjelesnima i bez riječi joj se razotkrivaju neke stvari, hoću reći ako vidi neke svece, pozna ih kao da se s njima puno družila". (Z VI,5,7)

Glavni učinci molitve sjedinjenja zanosa – ekstaze

Učinci ekstaze su na **tijelu i duši.** Ipak glavni učinak koji u sebi sadrži sve druge, je velika svetost života, koja ide sve do heroizma, tako da ako toga nema i zanos sumnjiv.

Ovako primjećuje sv. Franjo Saleški: "Kad dakle vidimo, da neka duša ima u molitvi ushićenje a ipak nema zanosa u svom životu to jest ne provodi život svet i u Bogu, odričući se svjetovne radosti, mrtveći svoju volju i naravne sklonosti, ako se ne odlikuje poniznošću, blagošću, a napose neprestanom ljubavlju onda vjeruj, Filoteja, da su svi ti ushiti jako sumnjivi i opasni. To su ushiti koji mogu doprinijeti da im se dive ljudi ne da i njih posvete". (Teotim VII,7)

„Reći ćete mi, ako kasnije nestane sjećanja na one tako uzvišene milosti što ih tu Gospodin udjeljuje duši, kakvu joj korist donose? — Ah, kćeri tako je; velika da se ne može preuveličati; jer premda ih ne znaju iskazati, u najskrovitijoj nutrini duše ostaju dobro zapisane i nikad se ne zaboravljaju. Pa ako nemaju lika niti ih moći zamjećuju, kako ih se može sjećati? — Ni to ne dokučujem, ali razumijem da u duši ostaju neke istine o Božjoj veličini tako urezane da bi Mu se, kad ne bi imala vjere koja joj govori tko je i da je dužna smatrati Ga Bogom, od toga časa klanjala kao takvom, kao što je učinio Jakov kad je vidio ljestve , jer je preko njih zacijelo shvatio druge tajne koje nije znao iskazati; jer samo time što je vidio ljestve po kojima su silazili i penjali se anđeli, kad ne bi bilo veće unutarnje svjetlosti, ni bi shvatio tako velike tajne". (Z VI,4,6)

Učinci ekstaze na tijelu su trostruki.

a. Tjelesna neosjetljivost. Kada je ekstaza potpuna događa se i potpuna neosjetljivost na tijelu. Tijelo je neosjetljivo na udarce, ubode, plamen... oči često ostaju otvorene ali ne gledaju ništa od materijalnog svijeta. Neki sveci su u ekstazi razgovarali s onime što doživljavaju u ekstazi, neki su ekstazi neki puta hodili kao sv. Katarina Sijenska. Za vrijeme ekstaze polagano se hladi životna toplina tijela poglavito u krajnjim udovima (ruke, noge). Kod nekih ekstaza koje su bile jake u doživljaju tijelo nakon izlaska iz ekstaze može biti iscrpljeno i više dana.

b. Tijelo osobe koja je pala u ekstazu mijenja izgled i odražava blaženi let duše zbog iradijacije duhovne stvarnosti iz nutrine na materiju, tako da izgled lica poprima nebesku ljepotu.

c. Levitacija. Neki puta ekstaza je popraćena i levitacijom jer i tijelo slijedi hod duše prema visini te se tijelo protivno svim zakonima gravitacije uzdiže sa zemlje.

Neki osobiti mistični fenomene kod svete Terezije. U dvadesetom poglavlju Života ona bi željela objasniti, uz pomoć Božju, razliku između sjedinjenja i zanosa ili ushita ili poleta što ga zovu duhovnim [poletom] odnosno zanijećem, a to je sve jedno. Ova su različita imena samo jedna te ista stvar koja se zove i ekstaza (usp. Ž 20,1). Vanjske fenomene koji se javljaju kod zanosa, naša svetica opisuje ovako: *"Vratimo se sada k zanosu i promotrimo, što je u njemu najobičnije. Rekoh, često mi se činilo da mi je tijelo lagano te mu je ponestajalo sve težine. A gdjekad je bilo tako lagano, te gotovo nisam ni osjećala da mi se noge dotiču tla. Dok traje zanos, tijelo ostaje kao mrtvo, te često puta ne može ništa raditi. A kad ga spopadne zanos, tako i ostane vazda sjedeći, otvorenih ili zatvorenih ruku. Rijetko se izgubi uporaba sjetila, no meni se to dogodilo da sam izgubila i to malo kada i na kratko vrijeme" (Ž 20,18).*

Učinci ekstaze na duši.

Ulijeva nadnaravnu duhovnu snagu duši te ona prakticira kreposti u herojskom stupnju. Herojske kreposti se očituju kada u teškim situacijama nemogućim samoj ljudskoj naravi duša čini velike čine evanđeoskih kreposti. Kada nekog mučenika muče, na primjer sv. Mariju Goretti osoba koja je želi silovati ubija je jer se ona brani i prašta mu a zadnje riječi svetice tom istom mučitelju su bile: „Izmoliti ću ti obraćenje“ što se poslije i dogodilo... taj čin je nemoguć bilo kojem čovjeku, samoj ljudskoj naravi, dakle duša sveca to čini jer je Krist u njoj koji je oprostio svima s križa, duša je sjedinjena s Kristom te čini herojske čine kreposti.

Što se tiče glavnih kreposti što ih sa sobom nosi zanosno sjedinjenje su:

1. Potpuno odricanje od stvorenja. Bog pomaže duši da se popne da se tako izrazimo na vrh jedne tvrđavice, odakle ona jasno razabire ništavnost ovozemaljskih stvari. Ubuduće više ne želi imati ni svoje vlastite volje, ona bi se željela otresti i svoga vlastitog mišljenja, kad bi to mogla.

2. Veliku bol zbog počinjenih grijeha dušu ne tišti i ne boli strah od pakla, nego upravo to, što je uvrijedila Boga.

3.Česti i srdačni pogled ha sveto čovještvo Našega Gospodina, Blaženu Djevicu Mariju. I kako li je divno to društvo Isusa i Marije. Ova viđanja mašte i razuma, koja bivaju sve češća konačno otkidaju dušu od svega i uranjaju je u poniznost.

4. Konačno divna strpljivost za junačko podnošnje svih muka i novih pasivnih kušnja? što Bog šalje, a zovemo ih čišćenjem ljubavi.

5. Tijekom ekstaze događaju se duhovne zaruke duše i Boga što je u biti Božje obećanje da se sjediniti s dušom u duhovnom braku što je u biti preobražavajuće sjedinjenje. Sv. Terezija tvrdi da se to događa u ekstazi kako duša ne bi umrla u doživljaju svijetla Božjeg Veličanstva. (Z VI. 4,2)

Zahvaćena i ispunjena željom da vidi Boga, duša se osjeća kao pogođena nekom vatrenom strjelicom, i glasno uzdiše od boli videći, da je rastavljena od onoga, kosa jedino ljubi. To je pravo mučeništvo koje počinje, mučeništvo i duše i tijela koje je popraćeno, žarkom željom za smrti, da čovjek, više ne bude rastavljen od Ljubijenog Dobra, to je mučeništvo katkada isprekidano zanosnim uživanje. To ćemo bolje shvatiti, kad budemo govorili'0 drugoj noći sv. Ivana od Križa, o noći duha.

Postoje i mnoge druge milosti i mistični fenomeni koje se iskazuju na van. Budući da je čovjek utjelovljeni duh, i u svom čovještvu želi biti sličan Kristu, a zbog jedinstva ljudskog bića, s druge strane, mnoge duhovne milosti očituju se na razne vidljive načine. Uzmimo sljedeći primjer iz Života: Ž 29,13.14. I danas se u relikvijaru koji sadrži srce svete Terezije od Isusa u gradu Alba de Tormes, može vidjeti ožiljak na srčanom mišiću. Slična stvar su rane na tijelu koje se pojavljuju na mjestima rana Isusovih nastalih za vrijeme razapinjanja. To je fenomen stigmatizacije. Riječ dolazi iz Gal 6,17, gdje Pavao veli da na sebi nosi rane Isusove. Grčka riječ stigmata znači općenito neki urezani znak, oznaka.

Jeronim Jaegen koji je i sam proživio duhovni i mistični život do najviših stupnjeva u svom djelu *Mistični život milosti*, ovako piše“:

Mistične zaruke

Spasitelj se u svojoj neizmjernoj ljubavi prema ljudima ne zadovoljava s mističnim prijateljstvom. S onima koji postanu vrijedni njegove osobite ljubavi on sklapa još tješnju čvršću vezu za koju ljudski jezik nema nekog uzvišenijeg naziva. Mistici je nazivaju mističnim zarukama, što odgovara zemaljskoj višoj ljubavnoj vezi.

Budući da je Bog, zaručnik, čisti duh, moramo dobro shvatiti da je ovo sjedinjenje čisto duhovno u najuzvišenijem obliku. Tu nema mjesta osjetnoj raspojasanosti ili sličnome. Osobina kojima zaručnica veseli zaručnika jesu ćudoredna ozbiljnost, viteška odvažnost, ljubav prema revnom djelovanju i junačkom trpljenju.

Pohvalne pjesme 'istaknutih mistika koje crtaju odnose između božanskog zaručnika i mistične zaručnice spadaju među najljepše što je dao ljudski jezik.

Ushtjedne li Spasitelj neku dušu s kojom je već sklopio vezu mističnog prijateljstva unaprijediti za svoju mističnu zaručnicu, on je na to malo po malo pripravlja.

Jer ako ona ima stupiti u tako povjerljive odnose sa Svevišnjim, zaista je potrebno da postigne neki visoki stupanj kršćanske savršenosti.

Spasitelj rasvjetljenjima i poticajima na neki način nagovještava njezinom razumu da joj želi dati tu milost. Njezina se poniznost odmah usprotivi tako visokim iskazima naklonosti. Bog, naime, pruža takve milosti samo istinski poniznima. Tad započinje u duši oštar boj između njezine poniznosti i ljubavi prema Spasitelju. Poniznost odnosi pobjede predbacujući joj malene grijehe koje još ima. Sad se duša velikom čežnjom želi putem duševnog i tjelesnog trpljenja osloboditi od tih pogrješaka, da na njoj više ne bude ništa što se utjelovljenom Sinu Božjem i najmanje ne bi svidjelo.

Patnje koje on sada pripušta da dođu na dušu ne treba da budu dugotrajne, ali su većinom oštrije od prijašnjih. Njima je, naime, zadaća, da isperu dosad skrivenu nečistoću duše koja je još preostala od istočnog i od osobnih grijeha, da duša postane još sličnija Bogu. Te patnje moraju u njoj odstraniti svaku naravnu ljubav što je duša još goji prema bilo kojoj osobi ili stvari. Nebeski je, naime, zaručnik ljubomoran na njezinu iskrenu ljubav. Te patnje, konačno, moraju posve pokoriti neuredno sebeljublje. Zaručnik, naime, hoće da bude neograničeni gospodar u kući svoje zaručnice. Njoj se čini da je kod svoga pročišćavan ja kao igraća lopta bacana amo tamo. Ona zna tko je baca, i dopušta da je baca.

Nalazi li se čovjek u svijetu. Gospodin se neobično mnogo obazire na njegov stalež i zvanje. Tjelesne patnje koje pripušta bit će testne i upravo neugodne. Ali one neće u bitnosti spriječiti službeno djelovanje. No duševne patnje bit će zato tim oštrije. One se najradije nadovezuju na službeno djelovanje i na unutrašnji život. U svakom slučaju mora duša ispunjavati svoje službene dužnosti koliko je moguće bolje, ma kako joj to bilo teško.

Nažalost ih nema mnogo koji su u duhovnom životu tako daleko uznapredovali da bi iz čiste ljubavi prema Bogu pripustili na vlastitom ja do kraja izvesti ova tegobna pripremanja.

Kad se ta pripremanja približavaju svome kraju silazi na dušu velik Božji mir, neka radost koja nadmašuje sve zemaljske pojmove. Prekoravanje se savjesti stišalo kao da ga nikad nije bilo. Molitva i razmatranje pružaju veći užitak zbog neposrednog saobraćaja s Bogom. Vanjski svijet, živi i neživi stvorovi, ne mogu duši pružiti ništa što bi se moglo i izdaleka usporediti s duševnim radostima što ih ona uživa u svojoj nutrini. Prava opojnost prostruji često dušom, kad je obuzme misao kako srdačno ona Boga ljubi i kako je istinski i duboko od njega za uzvrat ljubljena.

Tisuće ljudi dali bi sve svoje blago i sva dobra, uzeli bi na se svoj križ i požurili bi se u susret svom nebeskom zaručniku, da bi zaslužili samo jedan dan te radosti.

Kod pročišćene duše sve više rastu duhovne radosti i unutarnji doživljaji. Oni sve više uspaljuju u njoj vatru božanske ljubavi i pobuđuju u njoj sve veću želju da se u vremenu i u vječnosti poda Spasitelju kao njegova mistična zaručnica.

Božanski ljubavnik je namjerno tako dugo čekao. Sad zadovoljava vrućoj čežnji za njim. Spasitelj, druga Osoba Presvetog Trojstva, jednog dana pohodi dušu i proglasi je svojom zaručnicom.

Prema toku jednog takvog mističnog zaručivanja predočimo u svojoj pameti kako se ono može zbiti.

Spasiteljev izabranik ili izabranica kleči na klečalu u dubokoj unutarnjoj molitvi. Duša je potpuno svjesna da se nalazi u svojoj sobi pri razmatranju ili motrenju.

Najednom iznenada izgubi vanjsku svijest te se prividno, kao u snu, nađe na nekom drugom mjestu. Slično kao što je Magdalena najednom prepoznala Isusa poslije uskrsnuća te mu se bacila k nogama tako se ona u imaginarnom viđenju najednom nađe pred Spasiteljem i baci mu se pred

noge. Ona vidi kako je on pozivlje da s njim saobraća tješnje negoli do sada. Duboko svjesna toga nije dostojna, ona mu to i kaže. Brani se protiv njegovih nastojanja da je povuče gore i najednom se opet nađe na svome klečalu u sobi tako kao da je prividno ostavila samu sebe.
Njezinim srcem struji tako velika radost kakve još nije nikad u životu osjetila. Tako je opijena ljubavlju da joj je cijelog dana teško obavljati staleške dužnosti.

Ona spoznaje jasno i sigurno da ju je Spasitelj zaprosio za svoju mističnu zaručnicu.
U iskrenoj poniznosti ona se je protiv toga branila. Međutim još uvijek osjeća u sebi da je Spasitelj snažno privlači, i uvijek se još brani protiv tog privlačenja. Tako se još brani drugog i trećeg dana Tada ne može više. Njihova je međusobna ljubav prevelika. Duša se predaje, nalazi Spasitelja na unutarnji način i postaje njegovom mističnom zaručnicom. Sad poznaje put do njegova srca.
Navlaš smo izabrali ovaj oblik zaruka, da dobro razlučimo ono što je bitno od onoga što je nebitno. Otkupitelj je odlučio da dušu čini svojom mističnom zaručnicom. On to saopćuje njezinom razumu. To je bitno.

Kod ovog saopćenja služi se sa dva sredstva- ushitom i viđenjem. Ovo je od podređenog značenja, jer se je on mogao poslužiti i drugim sredstvima. Međutim su primijenjena sredstva bila veoma svrsishodna. Ushitom je, naime. Spasitelj skupio duševne moći u nutrinu da ih ništa ne bi smetalo kod važnog posla. A budući da duša na ovom stupnju bez pomoći mašte još ne može primiti misli koje Bog njezinom razumu duhovno utisne, mašta uz osobito Spasiteljevo sudjelovanje na neki način utjelovi spomenute razumu udahnute misli.

Po slici, koja se je u viđenju pojavila, duša jasno upoznaje Spasiteljevu namjeru da nju privuče na svoje srce. U svojoj se poniznosti odlučno brani od te milosti. Kako se je to protivljenje odigralo u mašti, to je sporedno. No nakon nekoliko dana, nadvladana snagom Božje ljubavi, dala je zaručniku na znanje svoj pristanak. I to je nešto bitno. Tako su zaruke izvršene.

Mi smo mišljenja da se mistične zaruke uvijek sklapaju s Utjelovljenim Sinom Božjim, a ne s Božanstvom općenito ili s Duhom Svetim, kako neki drugi uzimlju.

Sad počinje za dušu vrijeme sretnog zajedničkog zaručničkog života. Zaručnik i zaručnica rade zajedno da junačkim vježbanjem u krepostima i povećavanjem posvetne milosti duša u očima zaručnikovim postaje sve ljepšom. Što češće primanje svete pričesti pruža tu ljepotu i umiruje onu čežnju koju zaručnik i zaručnica imaju jedno prema drugome.

Zaručnički život može potrajati dugo — mjesece i godine. Isprva zaručnik samo rijetko pohađa zaručnicu na tako jasan način. Često ona mora dugo unutarnjim načinom tražiti dok se on ne dade naći, tako da ona uzdiše sa zaručnicom iz Pjesme nad pjesmama: »O da si mi brat, da si sisao prsa majke moje, našla bih te vani i poljubila bih te, i nitko me zato ne bi prezirao«. Potom je pohađa češće. Ona ga želi zadržati, ali ne može. Ona doista znade da joj je on kao Bog uvijek blizu. Ali ona ne može njegovu božansku prisutnost tako živo spoznati kako je potrebno da bi mogla s njime saobraćati na gore opisani način. Među božanskim duhom i očima njezina duha postoji nešto što duša ne može prodrijeti. Božanski pak zaručnik to prodire kod svojih pohoda, kao što sunce sve jasnije prodire kroz gusti oblak.

Ostane li mu duša vjerna u svemu, on dolazi sve češće, konačno svaki dan. I tada je njoj kao da on nikad više ne ide od nje. Ali o tom više u slijedećem poglavlju.
Osobni saobraćaj između Spasitelja i duše na četvrtom stupnju mističnog života, u stanju zamka, vrši se većinom u obliku imaginativnih, veoma slikovitih viđenja i nagovora i nešto je popraćen ushitima.

Čim duša opazi da je Spasitelj hoće da na taj način pohodi, neka odmah moli Duha Svetoga da je nadahne kako se mora vladati prema Spasitelju. Tad ne smije prema njemu ništa drugo činiti nego ono što je Duh Sveti onaj čas nadahne.

Nebeski Otac i Spasitelj, koji je jedinorođeni Sin Oca, veoma se raduju božanskoj ljepoti i ljubavi prave mistične zaručnice. A Duh Sveti, koji jednako kao Bog izlazi od Oca i Sina, uposlen je kao nitko drugi oko toga da dušu vodi kako se mora vladati u tako uzvišenim časovima.

Mističnu zaručnicu mora prožimati visoki stupanj iskrene poniznosti, plemenitog divljenja, djetinjeg pouzdanja i anđeoske čistoće. Manjka li koja od ovih kreposti, ne može se misliti na Spasiteljev pohod. Tad postoji velika mogućnost da se duša umišlja ili da je od đavla zavarana.

Đavao, naime, lako može u ljudskoj mašti izazvati sliku Spasiteljevu i pod tom slikom na unutarnji način saobraćati s dušom. Taj joj udahnjuje nevjerne i sujevjerne misli, hvali joj sebeljublje i sjetilne težnje i navodi je na mnoga zla koja joj prikazuje kao svjetlo.

Za vrijeme pravog Spasiteljevog pohoda ne treba se bojati đavolske prijevare. Zao duh se ne usuđuje smetati duši dok s njome saobraća Božanski zaručnik.

Koji put se desi da Spasitelj otkrije svojoj mističnoj zaručnici jedan mali dio svoje ljepote, da ju ojača za duševnu borbu ili da je utješi poslije gorkih tjelesnih i duševnih patnja koje je za Boga podnijela. Tad je zanese u ushit pa stvori, sam ili po kojem anđelu, njezinoj mašti prikladnu sliku svoga čovječanstva urešenu preobiljem boja i takvim svjetlom koje prelazi svaki ljudski pojam.

Duša odmah spoznaje da ove milosti u njoj Bog proizvodi, jer ona sama nije sposobna stvoriti u svojoj mašti tako prekrasnu i uzvišenu sliku.

Spasitelj nuka svoju zaručnicu da teži uvijek na više i više. Tako jednog dana reče jednoj: »Tvoj ideal neka bude težiti da postigneš sve tješnje sjedinjenje sa mnom«.

Što duša više saobraća s Bogom, to postaje poniznijom. Jedna takva ponizna zaručnica zađe jednog dana nakon duge bezutješnosti u tužbu: »O Bože, zar ja dakle ne mogu nikad više biti vesela?« Na to joj u nutrini odgovori Duh Sveti: »Tvoje veselje nek bude svijest da svojom ljepotom i ljubavlju razveseljuješ Spasitelja«.

Promotrimo kod ovog odgovora dvije okolnosti. Duh Sveti bijaše veoma otvoren, jer je znao da svojom izjavom neće nanijeti nikakve štete dubokoj poniznosti duše. Drugo: Mistična zaručnica je upoznala svoj veliki zadatak.

Što na zemlji može biti ljepše i što može više razveseliti dušu negoli poziv da u mističnom zaručničkom životu razveseljuje svojeg nebeskog zaručnika onom božanskom ljepotom i božanskom ljubavlju, što joj je trojedini Bog — Otac, Sin i Duh Sveti u tu svrhu poklonio? (*Mistični život milosti II pog 6*)

DODATCI ZA ŠESTE ODAJE

DODATAK 1. Paralelizam sa nukom sv. Ivana od križa - za daljni put rasta i ući u sedme odaje duša treba proći kroz tamnu noć duha

(Vidi uvodnu napomenu o značenju dodataka pojedenih odaja skripte: Ovaj dodat donosimo kako bi se mogao usporediti nauk sv. Terezije i sv. Ivana od Križa te dublje shvatiti duhovni dinamiku koju svetica opisuje u periodu duhovnog života)

TAMNA NOĆ DUHA

Prva noć sjetila je čistila dušu, da bi je pripravila za radosti molitve mira, sjedinjena i zanosa. Ali prije još čistijih i trajnijih radosti, što ih sobom nosi posvemašnje sjedinjenje u duhovnoj ženidbi, potrebno dublje i još temeljitije čišćenje. Izložit ćemo 1. Čemu ta noć - . 2. Bit strašne kušnje koje duša u njoj proživljava i divne učinke tog čišćenja.

1. U ČEMU JE SMISAO TE NOĆI DUHA

Da bi se čovjek sjedinio, s Bogom na onako bliski i trajni neraskidivi način, kako to biva kod sjedinjenja, koje preobražava u duhovnoj ženidbi, potrebno je da se duša oslobodi i onih zadnjih nesavršenosti koje ostaju u duši. Noć duha se sastoji u dugim pasivnim čišćenjima i kušnjama koje imaju za cilj dovršiti čišćenje duše započeto u tamnoj noći sjetila. Tijekom ovih često užasnih kušnji duha za dušu nedostatci i nesavršenosti koje su ostale u duši nakon tamne noći sjetila budu iščupane iz korijen u duši. Sv. Ivan od Križa piše:

„Napredni imaju dvije vrsti nesavršenosti: trajne i trenutne. Trajne nesavršenosti jesu strasti i nesavršene navike koje još ostaju u duhu poput korijena do kojega čišćenje osjeta nije moglo doprijeti. Razlika između sadašnjeg njihovog čišćenja i prijašnjega jest kao razlika između toga da se izvadi korijen i presiječe grana, ili da se očisti stara i duboka mrlja i digne nova i površna. Čišćenje osjeta s obzirom na čišćenje duha samo su vrata i početak motrenja, te služi više zato da prilagodi osjete duhu negoli zato da duh sjedini s Bogom. Stoga ipak u duhu ostaju mrlje staroga čovjeka, koliko god se njemu činilo protivno, niti ih duh uspijeva vidjeti: ako se ne očisti bjelilom i jakom lužinom u čišćenju ove noći, duh neće nikad doprijeti do čistoće božanskog sjedinjenja.

Onima koji još imaju takozvanu hebetudo mentis ili prirodnu grubost, što je svaki čovjek stječe grijehom, i rastresenost duha na vanjske stvari, treba da se ta grubost rasvijetli, razbistri i sabere pomoću muka i tjeskoba duhovne noći. Svi oni koji nisu izašli iz stanja naprednih imaju ove trajne nesavršenosti, koje ne mogu stajati skupa sa savršenim stanjem sjedinjenja s Bogom u ljubavi.

U trenutne nesavršenosti ne padaju svi na isti način. Oni koji duhovna dobra iznose prema vani, prilagođujući ih mnogo osjetima, više su od drugih podložni nezgodnostima i opasnostima koje smo nabrojili u početku. Jer, kako oni imaju pune ruke tolikih saopćenja i doživljaja u osjetima i u duhu, vrlo često se desi da primaju imaginarna i duhovna viđenja i doživljavaju slasne osjećaje od strane đavla i svoje vlastite mašte. Dapače, đavao običava utisnuti te spoznaje i doživljaje s tolikom ugodnošću da bi se, kad ne bi bih na oprezu ponizujući se i braneći se čvrsti u vjeri, zanijeli izvan sebe i tako bili zavedeni u zabludu. I zaista ih zloduh često navodi da uzmu kao istinita mnoga isprazna viđenja i lažna proročanstva, i nastoji da povjeruju da Bog i sveci s njima govore; a mnogo puta tu vjeruju svojoj mašti. K tome ih đavao obično ispunjava preuzetnošću i ohološću tako da se, potaknuti taštinom i nadutošću, puštaju vidjeti u izvanjskim djelima koja liče na svetost, kao što su ushiti i druge izvanjske .pojave. Kod nekih se pak lažnost i zablude znadu umnožiti i ukorijeniti dotle, da je veoma sumnjivo hoće li se povratiti na čisti put kreposti i istinskoga duha: a u takav ponor bijede padaju, jer su se s prevelikom sigurnošću podali duhovnim opažanjima i osjećajima kad su počeli napredovati na putu duha.

Imao bih toliko reći o njihovim nesavršenostima i htio bih pokazati kako se od ovih nesavršenosti teže ozdravlja, jer oni misle da su te stvari duhovnije od pređašnjih. Ali volim ne dodati više ništa. Jedino, da bih utvrdio da je noć duha potrebna za onoga koji treba da pođe naprijed, reći ću da nitko, barem od ovih naprednih, koliko god bio uzdržljiv, nije bez mnogih ovih naravnih poriva i nesavršenih navika za koje je potrebno prethodno čišćenje kao priprava za božansko sjedinjenje.

Osim toga treba primijetiti, kako smo već rekli, da ako osjetni dio još sudjeluje u duhovnim saopćenjima, ova saopćenja ne mogu biti tako napeta, čista i jaka kakva se zahtijevaju za sjedinjenje s Bogom. Zato, da se dođe do sjedinjenja, treba da duša uđe u drugu noć, noć duha gdje, lišavajući osjete i duh svakog prianjanja i naslade, postaje slobodna da hoda u tamnoj i čistoj vjeri, koja je vlastito i primjerno sredstvo za sjedinjenje duše s Bogom, prema riječima proroka Hošee: Zaručit ću te, ili sjedinit ću te sa sobom, u vjeri". (T II,1)

A te su nesavršenosti -veli nam sv. Ivan od Križa dvostruke: jedne su habitualne (stalne) a druge su aktualne (prolazne). Prve stalne nesavršenosti se sastoj e u dvije stvari:

a) u nesavršenoj ljubavi i navikama. To je kao neko korijenje koje je ostalo u razumu gdje čišćenje osjetila nije moglo prodrijeti, na primjer nešto suviše živa prijateljstva. Treba ih dakle raskinuti.

b) u nekoj slabosti duha, radi koje je čovjek rastresen i otvara razum prema vam. A te su slabosti nespojive s potpunim sjedinjenjem.

Aktualne prolazne nesavršenosti, koje, su također dvovrsne:

a) neka oholost, neka tašta samodopadnost, koja dolazi od preobilnih duhovnih utjeha, što ih čovjek prima takav osjećaj dovodi katkada do obmane pa nas dovodi u zabludu: da lažna viđenja i proročanstva uzimamo kao stvarnosti;

b) neka prevelik blizina i smjelost u odnosu s Bogom, radi čega gubimo strah i poštovanje koje je potrebno, na čemu se opet temelje sve kreposti.

Potrebno je dakle pročistiti i preoblikovati te težnje. I da. nam u tome pomogne, Bog nam šalje kušnje tamne noći duha.

2. UZROCI KUŠNJE TAMNE NOĆI DUHA

Uzroci tame noći duha su isti kao kod tamne noći sjetile, ulivena kontemplacija i nepročišćenost duše. Jakost svijetla ulivene kontemplacije muči i zasljepljuje dušu dok joj živo pokazuje naj neznačajnije i najmanje nesavršenosti koji duša vidi da je prepuna. Sv. Terezija o učincima te ulivene kontemplacije ovako piše:

„Duša vidi jasno da je vrlo nedostojna, jer u prostoriji u koju ulazi puno sunca nema prikrivene paučine: vidi svoju bijedu“ (Ž 19,2)

„Ovdje vidi ne samo paučinu svoje duše i velike nedostatke već i najsitniju prašinu kad je ima, koliko god sitna bila, zato što je sunce jako sjajno. Tako, koliko god se neka duša trudila da bude savršena, ako uistinu zahvati ovo Sunce, vidi se da je sva zamućena. Poput vode je koja se nalazi u čaši: ako je obasjava sunce, vrlo je bistra; ako mu je izložena, vidi se da je sva puna trunja. Doslovce joj odgovara ova usporedba“.(Ž 20,28)

Kontrast između neizrecive veličine i čistoće Božje koja se naslućuje po kontemplativnom svijetlu i duboko doživljenoj nepročišćenosti i nesavršenosti duše vodi je do uvjerenja da neće nikada biti moguće sjedinjenje tolikog svijetla, Boga, i tolike tame (duša) te ima doživljaj da je nenadoknadivo osuđena živjeti a da nikada neće doći do sjedinjenja s Bogom. Ovo duši postaje očigledno i bez mogućnosti da to promjeni a usprkos toga ona je silno tražila Boga te je to dovodi do jedne nutarnje muke tako užasne i strašne koja nadilazi muke koje duše kušaju u čistilištu te duši izgleda da već trpi paklene muke na zemlji. Sv. Ivan od Križa to jasno uči:

„Na prvome mjestu, budući da je svjetlost i mudrost motrenja veoma jasna i čista, duša obučena u nju, crna i nečista kakva jest, mora trpjeti veliku muku primajući je, kao što oči, bolesne i nečiste od kakvog zlog raspoloženja, trpe veliku smetnju pod udarom živoga svjetla. Ali muka, što je duša osjeća zbog svoje nečistoće kad je obasjana istinskim božanskim svjetlom, upravo je neizmjerna; jer, dok je ova čista zraka obuhvaća zato da je pročisti od njenih ljaga, duša se osjeća toliko bijednom i nečistom da joj se čini te se je Bog postavio protiv nje i da je ona jao, stala njemu protivna. Ova sumnja da je od Boga odbačena uzrok je neizmjernoj žalosti i boli; pače dodajem da je jedna od najtežih muka, koju je trpio blaženi Job dok je bio oštro kušan od Gospodina, bila upravo ona tjeskobna misao koja je činila da usklikne:

Zašto si ko metu mene ti uzeo, zbog čega sam tebi na teret postao?'

Duša videći jasno, iako u tami, svoju nečistoću pomoću ove blještave svjetlosti, očigledno spoznaje da nije dostojna Boga niti bilo kakvoga stvorenja; a najviše je muči pomisao da nikada to neće ni biti i da je za nju svršeno svako dobro. Svemu je tome uzrok što je ona uronjena u duboku spoznaju i u osjećanje svojega zla i svoje bijede, jer joj božanska svjetlost stavlja sve njezino zlo i bijedu pred oči, da se uvjeri kako sama neće nikada moći imati nešto bolje. U tom smislu možemo razumjeti onaj Davidov tekst koji kaže:

Ti kaznama popravljaš čovjeka i sve mu najdraže kao moljac rastačeš. (N II,5.5)

Da bi očistio i preoblikovao dušu, Bog ostavlja razum u tami, volju u suhoći, pamćenje bez uspomena, a čuvstva (osjećaje) izgubljena u boli i tjeskobi.

Sv. Ivan od Križa tvrdi da Bog provodi to čišćenje pomoću svijetla ulivene kontemplacije, svijetla koje je u sebi živo ali za dušu tamno i bolno radi njezina ne znanja i njezine nečistoće.

Slijedi cjelovit tekst sv. Ivan od Križa iz Tamne noći poglavlje 6-8 koja opisuju stanje duše koja prolazi tamnu noć duha.

„O DRUGIM MUKAMA ŠTO IH DUŠA TRPI U OVOJ NOĆI „1. — Pored onoga što smo spomenuli u pređašnjem poglavlju, duša trpi i na treći način, to jest zbog toga što se dvije krajnosti, božanska i ljudska, u njoj ujedinjuju: božanska je ovo motrenje koje čisti, a ljudska je sama duša. A jer božanska krajnost obuzima dušu zato da je preporodi i pobožanstveni, pa jer joj oduzima osjetne navike i ono što je vlastito starom čovjeku, kojemu je veoma privržena i s kim je sjedinjena, ne samo da je uvlači u duboku tamu, nego joj mrvi i satire duhovno biće tako da se duša osjeća kao poništena i satrta na pogled svojih bijeda, proživljavajući krutu smrt duha. Događa joj se kao da bi bila progutana od kakve zvijeri i probavljena u njenoj tamnoj utrobi trpeći strahovito muke, kao Jona u utrobi one morske nemani; a ipak mora ostati u tom grobu crne smrti radi duhovnog uskrsnuća koje ju čeka.

2. — David opisuje ove muke, premda su one uistinu neopisive, kad kaže:

Valovi smrti okružiše mene, prestraviše me bujice pogubne. Užad Podzemlja sputiše me, smrtonosne zamke padoše na me: U nevolji zazvah Jahvu i Bogu svome zavapih.

U tom stanju, uostalom, najmučnije je to što joj se čini kao očito da ju je Bog odbacio i da ju je ostavio u tami zbog toga što je odurava: i sigurno nema za nju teže muke od pomisli da ju je Bog napustio! I David je doživio sličnu muku te ju je opisao ovim riječima:

Među mrtvima moj je ležaj, poput ubijenih što leže u grobu, kojih se više ne spominješ, od kojih si ustegao ruku. Smjestio si me u jamu duboku, u tmine u bezdan. Teško me pritišće ljutnja tvoja, i svim me valima tvojim prekrivaš.

I zaista, kad pritišće motrenje koje čisti, duša veoma živo osjeća sjenu smrti te muku i bol pakla, Podzemlja, što se sastoji u tome da se ona osjeća bez Boga, kažnjena i odbačena bez Njega, i u tom da misli da se on veoma srdi na nju. Sve to duša u ovom stanju osjeća. Ali ima tu još nešto: velik osjećaj straha čini da misli da će tako biti uvijek.

3. — Zatim osjeća istu zapuštenost i prezir od strane svih stvorova, posebno od strane svojih prijatelja. Stoga u navedenom psalmu David dalje kaže:

Udaljio si od mene znance moje, učini da im gnjusan budem. Prorok Jona, koji je tjelesno i duševno iskusio ove muke, opisuje ih ovako: Ti me baci moru u dubine, i vode me tvoje optječu. Sve poplave tvoje i valovi oboriše se na me. Pomislih: odbačen sam ispred očiju tvojih. Al ipak oči upirem svetom Hramu tvojem. Vode me do grla okružiše, bezdan me opkoli. Trave mi glavu omotaše, siđoh do korijena planina. Nada mnom se zatvoriše zauvijek zasuni zemljini.

Zemljini zasuni označuju za nas nesavršenosti duše koje joj smetaju uživati slatko motrenje.

4. — Četvrti način muke prouzročen je jednim drugim svojstvom tamnog motrenja, to jest njegovom uzvišenom veličinom koja u duši izaziva osjećaj druge krajnosti nasuprot njezine unutarnje krajnje bijede i nevolje: a taj osjećaj je jedna od glavnih muka što ih duša trpi u ovom čišćenju. U sebi osjeća duboku prazninu i siromaštvo u trim vrstama dobara što su određena duši za okrepu: u vremenitim, naravnim i duhovnih dobrima; jer vidi da je postavljena u protivna zla, to jest u bijedu nesavršenosti i suhoće, u prazninu duševnih moći s obzirom na shvaćanje i u tamnu zapuštenost duha. A budući da Bog ovdje čisti dušu u njezinom osjetnom kao i u duhovnom dijelu, u njezinim unutarnjim kao i u vanjskim moćima, potrebno je da ih ostavi u suhoći, u praznini i u

tami, osjetna dio čisti se u suhoći, duševne moći u praznini svojih shvaćanja, a duh se čisti u gustoj tami.

5. — Sve to Bog djeluje pomoću tamnog motrenja. Ovdje duša trpi ne samo pomanjkanje i obustavljenost naravnih oslonaca i shvaćanja — a to je trpljenje veoma tjeskobno, kao kad nekome nestaje daha — nego se poput zlata u ognju čisti od troske svih strasti i nesavršenih navika što ih je stekla u dosadašnjem životu. Budući da su te navike i strasti veoma ukorijenjene u biti duše, ona obično trpi, osim rečene naravne i duhovne praznine, još veliko i mučno unutarnje rastvaranje, da se ovdje ispuni što kaže Ezeikijel:

Skupi drva, vatru potpali, skuhaj meso, primiješaj začine, nek izgore i kosti!

Pod tim riječima se razumije muka koja se trpi zbog ispražnjivanja i osiromašivanja onoga od čega se sastoji osjetna i duhovna duša. I odmah dodaje:

A zatim ga prazna na žeravicu pristavi

da mjed mu se usija i nečistoća njegova sva se rastopi, da se uništi rđa na njemu.

Odatle se može zaključiti kako je velika muka koju duša trpi u ognjenom čišćenju ovoga motrenja; jer prorok veli da je za čišćenje i odstranjenje rđe potrebno, na neki način, da se sama duša poništi i rastvori, jer je iste naravi s tim strastima i nesavršenostima.

6. — Na tom kovačkom ognjištu duša se čisti kao zlato u lončiću za kušanje, prema riječima Mudraca : *Iskušajmo ih kao zlato u taljiku,*

i osjeća da se uvelike rastače u svojoj biti i da je gotovo nestaje u krajnjoj bijedi. To se može zaključiti iz onoga što, s obzirom na to, kaže David o sebi vapijući k Bogu ovim riječima:

Spasi me, Bože vode mi dođoše do grla! U duboko blato zapadoh, i nemam kamo glavu staviti; U duboku tonem vodu, pokrivaju me valovi. Iznemogoh od vikanja, grlo mi je promuklo, oči mi klonuše Boga mog čekajući.

Takvim mukama Bog veoma ponizuje dušu, da je, zatim, isto toliko uzdigne. Uostalom, njegova providnost uređuje tako, da, kad se osjećaj muke oživi u duši s više oštrine, brzo se također uguši, jer da nije tako, duša bi se brzo rastavila od tijela; ali — ponavljam — časovi u kojima duša osjeća svu svoju nutarnju bijedu nisu neprekidni. Ipak duša kadikad ima tako živ osjećaj svoje niskosti, da joj se čini kao da vidi pred sobom otvoren pakao i svoju propast. I uistinu se može reći da oni, koji su kušani na ovaj način, silaze živi u pakao, ih barem da u ovom životu trpe ono čistilište što bi trebalo da trpe u drugom. I zato duša, koja prođe kroz motrenje o kojem govorimo, ili neće doći u čistilište ih će se u njem zadržati veoma malo, jer više vrijedi jedan sat muke negoli ondje mnogo sati.

NASTAVLJAJUĆI ISTI PREDMET GOVORI SE O DRUGIM PATNJAMA I TJESKOBAMA VOLJE

1. — U noći duha su muke i tjeskobe volje neizmjerne, tako da koji put probadaju dušu, kad se iznenada sjeti zala u kojima živi i kako je nesigurno da li će ih se riješiti. Neka se doda, k tome, uspomena na prošlu sreću, jer su oni koji ulaze u ovu noć redovito već uživali mnogo ugodnosti u Bogu i dosta su mu služili, te zato osjećaju veću bol videći da su tako daleko od toga dobra, a nemaju nade da će ga ponovno zadobiti. I sveti Job je iskusio nešto slično, te je to izrazio ovim riječima:

Mirno življah dok On ne zadrma mnome, za šiju me ščepa da bi me slomio. Uze me za biljeg i strijelama osu, Nemilosrdno mi bubrege probode i mojom žuči zemlju žednu natopi. Na tijelu mi ranu do rane otvara, kao bijesan ratnik nasrće na mene. Tijelo sam golo u kostrijet zašio, zario sam lice svoje u prašinu. Zapalilo mi se sve lice od suza, sjena tamna preko vjeđa mi je pala.

2. — Tako su brojne i oštre muke u ovoj noći i toliko ima mjesta u Svetom pismu koja bi se o tome mogla navesti, da bi nam pomanjkalo vremena i snage ispisati ih, jer je bez sumnje uvijek

malo što god se može reći; a iz već navedenih tekstova možemo stvoriti neki pojam. Ipak, da se bolje razumije što je ova noć duha, navodim samo što kaže Jeremija slijedećim izrazima punim plača:

Ja sam čovjek što upozna bijedu pod šibom gnjeva njegova. Mene je odveo i natjerao da hodam u tmini i bez svjetlosti mi upravo mene bije i udara bez prestanka njegova ruka. Iscijedio je moje meso, kožu moju, polomio kosti moje. Načinio mi jaram, glavu obrubio tegobama. Pustio me da živim u tminama kao mrtvaci vječiti. Zazidao mi ceste tesanim kamenom, zakrčio je putove moje. Meni on bijaše medvjed koji vreba, lav u zasjedi. U bespuća me vodio, razdirao, Ostavljao me da umirem. Napinjao je luk svoj i gađao me kao metu za svoje strelice. U slabine mi sasuo strelice, sinove svoga tobolca. Postao sam smiješan svome narodu, rugalica svakidašnja. Gorčinom me hranio, pelinom me napajao. Puštao me da zube kršim kamen grizući, zakapao me u pepeo. Duši je mojoj uzet mir, i više ne znam što je sreća! Rekoh: Dotrajao je život moj i nada koja mi od Jahve dolazi. Spomeni se bijede moje i stradanja, pelina i otrova. Bez prestanka na to misli sahne duša u meni.

3. — S ovim tužaljkama, kojima Jeremija plače svoje muke i svoje boli, on veoma živo opisuje što trpi duša u čišćenju duhovne noći. Duša, kojoj Bog dosudi ovu olujnu i strašnu noć, zaslužuje svako naše saučešće. Doista, zapala ju je veoma sretna sudbina radi neprocjenjivih dobara što joj iz te noći imaju proizaći kad Bog bude, kako kaže Job, tminama razotkrio dubine i sjenu smrtnu na svjetlo izveo, tako da će, prema riječi Davidovoj, svjetlost duše biti jednaka prijašnjim njenim tminama. Ali uza sve to, i zbog žestoke muke koju trpi i zbog velike nesigurnosti za uspjeh, vrijedna je velikog sažaljenja i samilosti. Duša misli, poput Jeremije, da njezine nevolje nemaju svršetka, jer joj se čini, kako kaže David, da ju je Bog bacio u tmine kao one koji su davno umrli, i stoga joj duh već zamire u njoj i srce joj trne u grudima.

K tomu, zbog zapuštenosti i osamljenosti ove noći, dolazi i to da duša ne nalazi utjehe ni oslona ni u jednoj nauci niti kod kakvog duhovnog učitelja, jer kad joj drugi pokazuje razloge da se ohrabri gledajući na dobra koja su sadržana u njezinim mukama, ona ne uspijeva da se u to uvjeri Budući da je posve preuzeta i uronjena u osjećaj muke i da u tom osjećaju vidi vlastitu bijedu, misli da oni koji je hrabre čine to zato što — ne videći što ona vidi i osjeća — nisu u mogućnosti da bi je razumjeli, pa mjesto utjehe ima od toga novu bol, jer joj se čini da to nije lijek za njezino zlo. I zaista je upravo tako, jer dok Gospodin ne završi čišćenje kako sam hoće, nema nikakvog lijeka koji bi mogao ublažiti njezinu bol. Tim više, ako pomislimo da duša u ovim uvjetima može veoma malo, kao onaj koji je zatvoren u tamnoj podzemnoj prostorija vezanih ruku i nogu tako da se ne može maknuti, niti što vidjeti niti primiti kakvu pomoć od bilo koga; i to sve dotle dok duh ne oslabi, dok se ne ponizi i pročisti i postane tako nježan, jednostavan i osjetljiv da se može posve sjediniti s duhom Božjim prema stupnju ljubavnog sjedinjenja što će mu ga božansko milosrđe htjeti udijeliti; jer je u vezi s ovim stupnjem čišćenje više ili manje žestoko i više ili manje dugotrajno.

4. — Ali, ako čišćenje ima biti uspješno i istinsko, koliko god bilo jako, traje nekoliko godina. No od vremena do vremena tu postoje razmaci utjeha u kojima tamno motrenje, po providnosti Gospodinovoj, popušta i ne drži dušu u čišćenju, nego je obuhvaća na način rasvjetljenja i ljubavi. Tada se duša, kao oslobođena od tamnice i razvezana od okova, odmara u svojoj slobodi i širini duha te uživa veliku ugodnost mira i ljubeznog prijateljstva s Bogom uz obilje duhovnih saopćenja. Ovo je za nju znak zdravlja što ga čišćenje u njoj proizvodi i predosjećaj obilja kojemu se nada: tako da joj se čak koji put čini da su već sve njezine nevolje svršile. Jer duhovne stvari, kad su čišće duhovne, obično su takve naravi da, ako se radi o mukama, duša misli da neće više iz njih izaći i da za nju više nema sreće, kako smo to vidjeli u odlomcima Svetog pisma što smo ih naveli; kad se pak duša nalazi u duhovnom dobru, čini joj se da je zlo svršilo i da dobro neće nikad uzmanjkati; a to David priznaje da je mislio u sreći, kad kaže:

U svojoj sreći rekoh:
»Neću se pokolebati nikada!«

5. — Ovo se događa stoga što sadašnje posjedovanje jedne protivnosti u duhu po sebi otklanja da se sada posjeduje osjećaj druge protivnosti, a to se u tolikoj mjeri ne događa u osjetnom dijelu duše, jer osjetni dio ne hvata predmet jako kao duhovni dio duše. A dok duh još nije dobro pročišćen od raznih privrženosti nižeg dijela, premda se kao duh ne mijenja, ipak, ukoliko je pod njegovim utjecajem, moći će se promijeniti podlažući se teškim mukama, kao što se je dogodilo Davidu koji je, nakon vremena svoje sreće za koju mu se je činilo da se nikada neće pokolebati, prešao na to da trpi mnoge muke i boli. Isto tako, kad se duša vidi opskrbljenom duhovnim dobrima u velikom obilju, budući da joj ne uspijeva vidjeti korijen nesavršenosti i nečistoća što joj preostaju, misli da su njezine muke završile.

6. — Ali ova joj misao veoma malo puta dolazi, jer sve dok duhovno čišćenje nije završeno, vrlo rijetko slatka saopćenja običavaju biti tako obilna da bi joj sakrivala korijen preostale nečistoće ili da bi učinila te duša ne osjeća u svojoj nutrini da joj manjka ili da joj se ima dogoditi nešto što joj neće dati da potpuno uživa tu utjehu. Unutar sebe osjeća, skoro bih rekao, nekog neprijatelja koji, iako je na miru i spava, daje straha da će se ponovno probuditi i da će učiniti koju od svojih. I zaista je tako, jer kad je duša sigurnija i kad manje to očekuje, neprijatelj je ponovno napadne i poždere svodeći je na gori, krutiji i žalosniji položaj negoli je bio prijašnji, a taj će trajati neko vrijeme, možda duže nego onaj prije. A sada duša počinje ponovno misliti da je opet za nju svake sreće nestalo: jer ono što je iskusila da je, nakon prvih muka u kojima ju je mučila ista misao, ipak još uživala sreću, nije dostatno da je u ovim drugim mukama uvjeri kako svaka njezina sreća nije za nju svršila nego da će se povratiti kao i prvi put. To bolno uvjerenje u duši nastaje, ponavljam, od onoga što duh sada shvaća, a to shvaćanje u njemu ništi svaki protivni osjećaj radosti.

7. — Ovo je uzrok zbog kojega duše u čistilištu muče teške sumnje o njihovom oslobođenju i o svršetku njihove kazne. Premda trajno imaju tri bogoslovne kreposti — vjeru, ufanje i ljubav — ipak im aktualni osjećaj muke i osjećaj da su lišene Boga ne dopušta da uživaju aktualnu pomoć ovih kreposti. Pa, iako znadu da ljube Boga, ova ih spoznaja ne tješi, jer se njima čini da one nisu dostojne da im Bog uzvrati ljubav. Dapače, videći da su bez njega i da su bačene u to mjesto muka, drže da u sebi imaju toliko zla te zaslužuju da budu odbačene i zauvijek rastavljene od Boga. Na isti način duša koja je postavljena u tamnu noć, iako znade da ljubi Boga i da bi za nj dala tisuću života — i zaista takve duše u svojim patnjama ljube Gospodina istinski djelotvornom ljubavlju — ipak je ta misao ne hrabri, nego je još više muči. Jer, dok ona ljubi Gospodina tako te joj nijedna druga stvar nije toliko na srcu, s druge strane vidi da je odveć bijedna da bi je Gospodin ljubio i, daleko od toga da bi u sebi našla kakvih zasluga da bude ljubljena, otkriva radije mnogo uzroka da bude odbačena ne samo od njega nego od svakoga stvorenja; pa se stoga žalosti videći u sebi takve razloge koji je čine nedostojnom Njega, koga ona ipak toliko ljubi i želi.

O OSTALIM MUKAMA KOJE PRITIŠĆU DUŠU U NOĆI DUHA

1. — Nešto drugo veoma žalosti i muči dušu, a to je da joj tamna noć drži vezane duševne moći i čuvstva, tako da ne može kao prije uzdizati osjećaje i pamet k Bogu, niti mu se može moliti jer joj se čini, kao i Jeremiji, da joj je Bog postavio ispred oblak, da njezina molitva ne bi prodrla do njega; a to je ono što prorok kaže u već navedenom tekstu:

Zazidao mi ceste tesanim kamenom.

Ako pak koji put moli, to biva s takvom suhoćom i bez slasti, da joj se čini da je Bog ne sluša i da ne mari za nju, kako prorok dodaje na istome mjestu:

Kada sam vikao i zapomagao, molitvu je moju odbijao?

Zaista, ovo nije vrijeme da se govori s Bogom nego da se, kako kaže Jeremija, usne priljubi uz prašinu i da se gleda neće li možda izbiti tračak nade, podnoseći s ustrpljenjem vlastito čišćenje. Sada Bog djeluje u duši: zbog toga ona ne može ništa. Nije sposobna moliti niti pažljivo prisustvovati bogoslužju, pa niti paziti na koji vremeniti posao; dapače je često podložna takvim rastresenostima i tako dubokim zaboravnostima u pamćenju, da joj prolaze mnogi razmaci vremena a da kasnije ne zna što je radila ili mislila, niti može biti pažljiva, koliko god to htjela, na bilo koju stvar što radi.

2. — Tomu je razlog što se u ovome stanju čisti ne samo razum od svoga svjetla i volja od svojih nagnuća, nego se čisti i pamćenje od svojih razlaganja i svojih predodžaba, te zato treba da se i pamćenje poništi s obzirom na te stvari, da se tako ispuni što David kaže da mu se je dogodilo u ovom čišćenju:

Bezumnik bijah bez razbora, ko živinče pred tobom.

Ovo »bezumnik« odnosi se na otuđivanja i zaboravi pamćenja, koja su prouzrokovana od nutarnje sabranosti u koju motrenje uvlači dušu. I zaista, da bi se duša prilagodila i osposobila za božansko sjedinjenje u ljubavi, bilo je potrebno da najprije sa svim moćima bude uronjena u tamnu duhovnu svjetlost ovoga motrenja i da tako bude otrgnuta od svih nagnuća i privrženosti prema stvorovima: a to redovito traje duže ili kraće vrijeme, već prema jačini same svjetlosti. Stoga, koliko jednostavnije i čišće ova božanska svjetlost obuzme dušu, toliko je više zatamni, isprazni i poništi s obzirom na njezina pojedinačna shvaćanja i osjećanja, bilo da se radi o nebeskim ili pak o zemaljskim stvarima; i obratno, koliko je manje čista i jednostavna u obuzimanju duše, toliko manje dušu ispražnjuje i manje joj je tamna. Čini se nevjerojatnim da naravna i božanska svjetlost toliko više potamnjuje dušu, koliko više ima sjaja i čistoće, i obratno, ali će se to već razumjeti ako se sjetimo onoga što smo gore rekli o izreci Filozofa, to jest da nadnaravne stvari postaju za naš razum tamne, koliko su u sebi jasne i čiste.

3. — A da se to bolje razumije, poslužit ćemo se uspoređenjem božanske svjetlosti s naravnom. Promotrimo sunčanu zraku što ulazi kroz prozor. Što je svjetlija i čišća to se slabije opaža, a što je zrak puniji prašine to je zraka našem oku svjetlija. Uzrok tomu leži u tom što se svjetlost sama ne vidi, nego je ona sredstvo pomoću kojega se vide druge stvari kad ih ona obuhvati; u ovom slučaju se vidi svjetlost, ah samo po odsjevu što ga proizvodi na stvarima. Tako, kad bi po nekom slučaju sunčana zraka ulazeći u sobu prešla od jedne strane sobe do druge a da ne bi susrela nikakvog predmeta, zraka se uopće ne bi vidjela, niti bi soba bila svjetlija negoli je prije bila; dapače, tko bi dobro promatrao, opazio bi da zraka na prolazu odnosi nešto od prijašnje svjetlosti.

4 — Na isti način božanska zraka motrenja djeluje u duši. Obuhvaćajući je svojom božanskom svjetlošću nadilazi njezinu naravnu svjetlost i time je potamnjuje i lišava je svih naravnih shvaćanja i osjećanja, do kojih je prije dolazila naravnom svjetlošću, i tako je ne samo ostavlja u tami nego je također ispražnjuje s obzirom na naravne i duhovne moći i težnje. Ostajući, dakle, duša gola u tami, čisti se i rasvjetljuje božanskom duhovnom svjetlošću a da sama i ne opaža da je posjeduje, nego joj se radije čini da živi posred tmina, upravo kako smo rekli o zraci koja se, ako je čista i nema na što udariti, ne zapaža. Ali, kad božansko svjetlo kojim je duša obuzeta nalazi u što će udariti, to jest kad se duša nađe pripravna i razumije koju, pa i najmanju, stvar o duhovnoj savršenosti, ili da izreče koji sud o istinitosti ili neistinitosti, odmah vidi i razumije mnogo jasnije negoli bi to bila mogla prije no što se je našla u ovim tminama. Isto tako, poznavajući s lakoćom nesavršenost na koju naiđe opaža također duhovno svjetlo koje posjeduje; kao što smo rekli o zraci, premda je u sebi nevidljiva, čim se neki predmet postavi ispred nje odmah se skupa s njim opaža.

5. — Osim toga, budući da je duhovno svjetlo jednostavno, čisto i općenito, a ne pripada posebno nijednom određenom spoznajnom predmetu, bilo naravnom bilo božanskom — ono je, naime, poništilo i ispraznilo duševne moći od svih pojedinačnih opažanja — slijedi da duša s velikom općenitošću i lakoćom spoznanja također prodire bilo koji zemaljski ili nebeski spoznajni predmet koji joj se pruži. Zato je Apostol rekao: Duh sve ispituje, čak i dubine Božje.

Na ovu općenitu i jednostavnu mudrost odnosi se što Duh Sveti kaže po ustima Mudraca: Mudrost proniče i prožima sve svojom čistoćom , jer se ne zaustavlja na posebnostima kod nijednog određenog spoznajnog predmeta. A to je vlastitost duha koji je pročišćen i poništen s obzirom na sve posebne sklonosti i pojedinačne spoznaje, da, naime, ne ciljajući i ne uživajući ništa posebno, ležeći u svojoj praznini i u svojim tminama, ima veliku mogućnost obuhvatiti sve, da se tako na njemu ispuni riječ svetoga Pavla: Čini se da smo ljudi bez ičega, a zapravo smo oni koji posjedujemo sve; a tu sreću posve zaslužuje takvo siromaštvo duha.“ (T II, poglavlje 6-8) (*Završava citat sv. Ivana od Križa)*

Duša koja prolazi ova užasna stanja tijekom tamne noći duha ne pada u očaj samo po posebnoj Božjoj pomoći koji je svojom milošću podržava u tom stanju bez da duša to može na bilo koji način percipirati.

Trpljenje razuma za vrijeme tamne noći duha

a) Budući da je svijetlo kontemplacije živo i čisto smeta očima našega razuma, koji je vrlo slab i vrlo nečist, da je podnese. Isto onako, kao što živo i jasno svijetlo smeta očima bolesnih ljudi, tako isto to božansko svijetlo smeta i nanosi bol i paralizira nasu dušu, koja je još bolešljiva, tako da joj se smrt čini nekim oslobođenjem.

b) Tu bol još povećava i to, što se u istoj duši susreće božansko i ljudsko: to znači, s jedne je strane zahvaća kontemplacija koja čisti, da je obnovi, usavrši pobožanstveni s druge strane sama duša sa svojim pogreškama proživljava utisak uništenja, duhovne smrti, preko koje mora proći, da bi došla do uskrsnuća.

c) K toj se boli još nadodaje jasni pogled na svoje vlastito siromaštvo i svoje ništavilo. Budući, da se osjetilni dio duše nalazi u suhoći a razumski dio u tami, duša proživljava strašni osjećaj čovjeka bez oslonca, čovjeka, koji visi u zraku. Što više, katkada vidi, kako se otvara pakao, da je proguta zauvijek. To su bez sumnje samo slikoviti izrazi, ali oni ocrtavaju učinak toga svijetla, koje pokazuje s jedne strane Božju veličinu i svetost, s druge strane ljudsko ništavilo i bijedu.

Trpljenje volje za vrijeme tamne noći duha je isto tako neizrecivo:

a) Duša osjeća, da je lišena svake sreće i uvjerena je, da je to zauvijek. Ni njezin je ispovjednik ne može utješiti.

b. Da bi je podržao u toj kušnji, Bog joj šalje časove olakšanja, kad ona uživa slatki mir u ljubavi i božanskoj blizini; ali iza tih časova opet se vraćaju oni teški časovi, kad ona opet misli, da je Bog ne voli, da ju je s pravom napustio. To je strašna muka duhovne ostavljenosti.

c. U tom je stanju nemoguće moliti. Ako čovjek to i čini, to biva s toliko suhoće, da mu se čini, da ga Bog ne sluša. Ima slučajeva, da se ne može baviti više ni svojim vremenitim poslovima, budući da mu je pamćenje posve zatajilo: to je vezanje duševnih moći, koje se odnosi na naravne čine.

Da sve kažemo jednom riječi: to je neka vrsta pakla obzirom, na bol, što je duša proživljava, ili neka vršila čistilišta obzirom na čišćenje koje mu je plod.

Dakle nauk sveca se može ovako sažeti. Za vrijeme trajanja "Pasivne noći osjetila" duša se potpuno nalazila u suhoći što se tiče njezinog osjetilnog dijela, ali je u svome duhu uživala duboki mir u spoznaji da ju Bog ljubi i da ona ljubi njega sa svoje strane.

Kada Bog odluči da ovu dušu stavi u "Pasivnu noć duha" on joj oduzima i ovu spoznaju koju je imala da je ljubljena od njega odcjepljujući i čisteći ju tako od posljednje utjehe koja joj je preostala. Time je čini sposobnom za ovu ljubav vrlo čistu koja će omogućiti njezino sjedinjenje s njime.

Naš Svetac nam kaže da "ako je Noć osjetila gorka i strašna za osjetila, Noć duha se s njom ne može usporediti, jer je strahovita i užasna za duh". (1 TN 8)

S druge strane, ova druga Noć apsolutno je potrebna, bilo da upotpuni prvu (nakon koje, kako smo to već rekli, preostaju još "korijeni" osjetnih sklonosti) bilo da ukloni glavnu smetnju za potpuno sjedinjenje s Bogom a ta je navezanost na sama sebe.

Pogledajmo kako se to događa.

Bog ulijeva u dušu "TAMNO MOTRENJE (tamnu kontemplaciju)" o sebi, a zahvaljujući njoj duša, "a da ne čini ništa niti shvaća kako joj se to događa" (2 TN 5), nađe se licem u lice s neizmjernom Božjom savršenošću.

U ovom "Tamnom motrenju" ili "zaljubljenoj Mudrosti Božjoj" (istoj koja obasjava nebeske blaženike!) duša otkriva svoju vlastitu ružnoću, svoju nečistoću i svoju nedostojnost.

Ovo sučeljavanje udara dušu te je baca u tmine i očaj! U tminama, budući da beskonačno svjetlo zasljepljuje vidnu moć duše, u očaju, jer videći se "tako nečista i jadna, čini joj se da joj je Bog suprotstavljen te da je ona postala protivna Bogu". (2 TN 5)

Ovo "uvjerenje da ju je Bog osudio... te daje kažnjena s pravom, da ju je odbacio i da će zauvijek biti nedostojna njega" (2 TN 6), muka je jednaka bolima pakla.

Osim toga duša, kao što se događa u paklu, također je uvjerena da je "napuštena i prezrena od svih stvorova, osobito od osoba koje su joj drage". (2 TN 6)

Jedna druga muka koja žalosti i muči dušu u ovoj "Noći", je ta što joj je nemoguće moliti. "Ako katkada u tome uspije, čini to bez snage i bez slasti, uvjerena da ju Bog ne sluša i da ne mari za njene molitve". (2 TN 8)

Katkada duša ne uspijeva pače ni da se bavi svojim poslovima, "podložna rastresenostima i zaboravnostima tako dubokim, da joj prolaze dugi trenuci a da kasnije ne zna što je radila ni što se dogodilo, niti što radi ili što će raditi". (2 TN 8)

Međutim ovo 'tamno motrenje" dar je osobite ljubavi pomoću koje je Bog "poništava, prazni, čisti od svih sklonosti i nesavršenih navika stečenih za čitava njena života , onako kako vatra postupa sa rđom - pa na taj način sada prolazi kroz čistilište koje bi trebala izdržavati u drugom životu". (2 TN 6)

I budući da ove sklonost "prebivaju u središtu duše" pa su kao pomiješane s njom, "gotovo da je nužno da sama duša bude poništena i razorena kao zlato u talionici". (2 TN 6)

"Sličnim mukama, Bog veoma ponizuje dušu, ali samo zato da bije kasnije uzvisio. Ponizuje je utoliko više, što više je hoće uzvisiti". (2 TN 7)

Ovdje se spontano postavlja pitanje: koliko vremena obično traje strašna "Noć duha'?

Sveti Ivan od Križa, oslanjajući se na svoje osobno iskustvo i na iskustvo duša koje je vodio, kazuje nam da "ako ona uistinu treba biti duboka, koliko god bila jaka, traje nekoliko godina". (2 TN 7)

Srećom je ovo "tamno motrenje Boga" isprekidano međuprostorima olakšice, inače ga duša ne bi izdržala. Ali i sami ovi međuprostori su joj mučni radi svijesti o korijenu nečistoće koji se još uvijek nalazi u njoj kao i po sigurnosti da će se "Noć" brzo vratiti da bi ona trpjela. "Zaista, duša će vidjeti koliko uzvišenosti i niskosti ima na ovom putu, i kako nakon napredovanja u kojem uživa, ponovno dolazi oluja i trpljenje... Takav je redovan stil i vježbanje stanja motrenja, u penjanju i spuštanju, ne ostajući nikada u istom stanju, dok se ne stigne u stanje počinka (u Bogu)". (2 TN 24)

Zbog toga duša ima potrebu za velikom mjerom srčanosti i ljubavi, i "velike čistoće koju ne može postići bez velikog lišavanja od svega stvorenog i bez živog mrtvenja". (2 TN 24)

Prema tomu koliko "tamno motrenje Boga" u duši rastjerava svako samopoštovanje te ju prazni od svakog sebeljubnog zadovoljstva, Bog sve dublje prodire u nju te ju preobražava u sebe.

Duša spoznaje svoje novo stanje te u njemu svojski uživa, ali ne zna niti može izraziti ono što joj se dešava, budući da se ovo iskustvo ne može zamijetiti ni pomoću osjetila niti pomoću razuma.

Ona je jedino sposobna da osjeti njegove plodove te "može jedino reći da je zadovoljna, mirna, zadovoljena što zamjećuje Boga i da je po njenom mišljenju sve dobro". (2 TN 17)

Zaista samo osobno iskustvo može nam dati spoznati i kušati milinu Božju "jer se božanska savršenstva ne mogu razumjeti onakva kakva su u sebi... ako ih ne kušamo i u njima uživamo". (2 TN 7)

Sa svoje strane duši ne preostaje drugo nego da nastavi vježbati tri bogoslovne kreposti kako je to činila u prošlosti. Mnogo više, u onom "tamnom i zaljubljenom motrenju Boga" ove kreposti postaju njezin jedini oslonac i njena jedina nutarnja djelatnost.

Osim toga, ove ju čine uvijek sve ljepšom u Božjim očima tako da više ne može biti napadana od svoja tri neprijatelja: đavla, svijeta i tijela, osim katkada, ali jedino zato da ga nakon toga veliča. Bog dopušta da je đavao može još okrznuti osjećajima nemira i užasa.

Stoga ona odlazi u potpunoj sigurnosti i bez bojazni u susret Zaručniku.

Zaručnik, što više u nutrini duše gdje stanuje na skrovit i bitan način, daje sada svojoj zaručnici cjelov ljubavi.

U ovom cjelovu ili "bitnom dodiru božanskog sjedinjenja između Boga i duše... ona prima jedno dobro koje nadilazi sva ostala dobra te dolazi do najvišeg stupnja molitve što postoji". (2 TN 23)

"Zahvaljujući ovim bitnim dodirima, duša se malo po malo čisti, jača i osposobljava da na stalni način prima sjedinjenje s Predragim... u svojim Duhovnim zarukama s Božjim Sinom". (2 TN 24)

Ivan predočuje one iste mane kao i prije, one nisu bile iščupane već samo sasječene. Zato treba opet pročišćenje i otklanjanje sjena grijeha tj. nesavršenosti naravi koji imaju odjek na duhovan život. To je psihološki više nego moralni element. Teže se osloboditi prihvaćanja nesavršenosti jer ih savjest ne primjećuje. One ne vrijeđaju toliko Boga, ali nisu dobre. Čak se neke nesavršenosti prodaju kao krepost. Npr. antipatija nije grijeh, ali je nemoć i može biti grijeh ako se prema njoj odnosi tvrđe. Te osobe nisu nekada u stanju napraviti realan ispit savjesti, iskrenost mogu zamijeniti sa istinom. Nije nekada samo dobra nakana dovoljna. Tu Bog preuzima intervenciju, on spaljuje nesavršenosti i to je noć duha. Bog svojim svijetlom pročišćuje te nesavršenosti (a ne grijeh), a ta svjetlost nadilazi moći duše pa je to za dušu tamna noć. Bijeda koju duša ima u sebi ispliva na površinu pod udarom Božjeg svjetla i to je tamna noć. Koji trpi čovjek kao Job ima se pravo sukobiti sa Bogom. Patnje koje se podnose nisu neprekidne već imaju pauze jer ne bi izdržao. Kada čovjek izađe na svjetlo onda vidi kako je korisno što je prepatio. Može potrajati i nekoliko godina, ovisno koliko ima materijala za čišćenja. Uzrok patnje i tame je zlo koje nalazimo u sebi. Kada ispliva na površinu vidi koliko je zla i to je za nju velika muka. Proces će trajati toliko dok nesavršenosti nisu iskorijenjene.

Najjača obilježja trpljenja:

Osjećaj Božje napuštenosti, spoznaja vlastite bijede, osjećaj da nema pomoći izvana (nitko ne razumije tvoje stanje).

Plodovi procesa čišćenja: u noći grijeha čovjek potvrđuje sebe, a njega Bog, a u noći duha je obrnutno, tj. čovjek dolazi do svijesti vlastitog dostojanstva i silne slobode duha, to su ljudi čuda za koje ništa nije nemoguće. Bog se služi uvijek nečijom ljubavlju i dobrotom da od toga napravi čudo. To je sloboda u svim pravcima, sloboda ljubavi u svim pravcima.

Uloga *noći duha* (2N) je da očisti dušu kako bi ova bila u skladu sa zahtjevima sjedinjujuće ljubavi Božje. Nužnost pasivne duhovne noći: nisu iskorijenjene glavne mane koje je čovjek udomio u svojoj nutrini. U noći osjeta režu se grane naših mana, a u noći duha uništavaju se korijeni. Tek kad se duh dodirne (sjedište čovjekova jastva) tad se događa i čišćenje i preobrazba. Ona označava prijelaz iz starog u novog čovjeka.

Mistična noć je djelo Božje, no muka, uznemirenost i depresija koje iz nje proizlaze nemaju izvor u Bogu. Nije izvor trpljenja kontemplativna milost[71], nego su «uzrok muke tromost i nesavršenost same duše što sačinjavaju raspoloženje protivno primanju dobrih učinaka» (2N 9,11).

[71] *"Ulijevanje božanskog svjetla ne može po sebi nanijeti muku nego joj naprotiv donosi veliku slast i ugodnost"* (2N 9,11). Kontemplacija ima dva učinka: pročišćuje (prosvjetljuje) dušu i oraspoložuje ju za sjedinjenje s Bogom u ljubavi

Živa svijest i spoznaja vlastite mizerije i bijede je jedno od tipičnih dometa noći, i izvor trpljenja: *«Božanska joj svjetlost stavlja sve njezino zlo i bijedu pred oči, da se uvjeri kako sama neće moći nikada imati nešto bolje»* (2N 5,5).

Ne prolazi svatko na isti način i u istom intenzitetu ovu noć. Ivan će reći da je malo osoba kod kojih se čišćenje odvija u onom intenzitetu u kojem ga on opisuje, a što ovisi o stupnju sjedinjenja na koji je Bog poziva (usp. ŽP 1,24). Svakoga na njemu svojstven način Bog uvodi u ovu noć koja može poprimiti različite forme i stupnjeve.

Tri su bitne komponente pasivne noći:

- teška unutarnja stanja duše kao i teške vanjske situacije, koje na radikalan način traže teologalni odgovor subjekta;

- Bog ulijeva tamno svjetlo vjere i snagu ljubavi kako bi se moglo shvatiti i djelovati vjerno u takvim situacijama;

- subjekt odgovara slobodno s bolnom vjernošću. Dok se ne dogodi ovaj treći element, ne može se govoriti o tamnoj noći u teologalnom smislu.

Tri su norme (savjeta) ponašanja u ovoj noći:

- Nastojati ustrajati i ne činiti ekstravagantnosti kako bi se izašlo, «jer dok Gospodin ne završi čišćenje kako sam hoće, nema nikakvog lijeka koji bi mogao ublažiti njezinu bol» (2N 7,3).

- Živjeti ovu situaciju s velikom postojanošću i strpljivošću («trpeći strpljivo i vjerno»: ŽP 2,28), tj. ustrajući u izabranom zvanju, u vlastitim dužnostima i službama, iako se one sada obavljaju bez imalo ukusa i slasti.

- «Neka se pouzdaju u Boga koji nikad ne zapušta one što ga traže jednostavnim i iskrenim srcem, jer on neće propustiti da im dade sve potrebno za put, sve dok ih ne dovede do jasnog čistog svjetla ljubavi» (1N 10,3). Traži se dakle, vjerna strpljivost, koja se pouzdaje u Boga i njegova obećanja, više nego li u vlastitu snagu i nevinost.

SRETNI UČINCI TAMNE NOĆI DUHA U DUŠI KOJA JU JE PROŠLA

Sv. Ivan od Križa ovako ukratko iznosi te učinke:

»Ako to čišćenje potamnjuje razum, to je zato da mu dade svjetlosti o svemu; ako ga ponižava i čini bijednim, to je zato da ga uzdigne i oslobodi; ako ga osiromašuje i lišava svakog posjedovanja i naravne ljubavi, to je zato, da ga učini sposobnim da božanski u živa milinu svih dobara". (N, II. 9)

Da bi rastumačio te učinke, svetac upotrebljava usporedbu jednog mokrog drveta, bačenog u vatru koja prvo potamni pa pišti da bi zatim postalo žar.

„Radi veće jasnoće o onom što je rečeno i što će se reći, dobro je ovdje istaknuti da ljubavna spoznaja koja čisti, ili božansko svjetlo o kojem govorimo, tako djeluje u duši čisteći je i pripravljajući je na savršeno sjedinjenje sa sobom, kao što djeluje vatra na drvo da ga pretvori u sebe. Kad materijalni oganj zahvati drvo, prije svega počinje ga sušiti izvlačeći iz njega vlagu što je sadrži. Zatim ga pocrni i čini da ispušta iz sebe neugodan miris; i dok ga malo pomalo suši, izvlači iz njega i oduzimlje mu sva neprijatna i tamna svojstva koja se protive ognju. Konačno ga počinje grijati i izvana, zapaljuje ga i pretvara ga u sebe čineći ga tako lijepim kao što je sam oganj. Doprijevši do toga stupnja, drvo, konačno, nema više nikakvog vlastitog djelovanja ili čežnje nego,

izuzev protežnost i dužinu, posjeduje sve vlastitosti i djelovanje ognja: suho je i suši druge; toplo je i daje toplinu; svijetlo je i svijetli i mnogo je laganije negoli prije. Božansko čišćenje izvlači svu vlagu zloće" (N II, 10,1) .

A kada se duša potpuno očisti u tamnoj noći duha ili da sa svecem koristimo sliku iz gornjeg citata kada drvo bačeno u vatru i samo postaje sama vatra onda imamo preobraženso sjedinjenje koje svetac ovako opisuje:

„Ali kad duša strgne sa sebe svaki sloj i svaku mrlju stvorenoga i kad bude imala volju posve sjedinjenu s voljom Božjom, jer se prava ljubav sastoji u tom da se lišimo svega što nije Bog — dat će mjesta božanskoj svjetlosti i odmah će biti rasvijetljena i preobražena u Boga. Tada će joj Gospodin priopćiti svoju nadnaravnu bit, tako da će izgledati sam Bog, te će imati sve što sam Bog ima. To ujedinjenje postupa kad Njegovo Božansko Veličanstvo udijeli duši tu nad¬naravnu milost, po kojoj su duša i sve božanske stvari jedno po učešću: duša se više čini da je Bog negoli da je duša, pače i jest Bog po učešću, zadržavajući ipak uvijek svoju naravnu bit različitu od Božje biti, kao što staklo zadržava svoju bit različitu od zrake, koliko god bilo rasvijetljeno od nje". (U II, 5,7)

Svetac te učinke svodi na ova četiri glavna:

a) žarka ljubav prema Bogu. Već od početka te noći ju je duša imala u svojem višem dijelu, ali toga nije bila svjesna i nadolazi čas, kada joj Bog daje svijest o tome i tada je spremna, sve poduzeti, sve učiniti, da bi Mu se svidjela.

b) Vrlo jasno svijetlo. To joj je svijetlo u početku jasno pokazivalo samo njezinu bijedu i zato je bila žalosna ali čim su iz duše pokajanjem odstranjene nesavršenosti tada to svijetlo pokazuje bogatstva, koja će duša steci i tako donosi mnogo utjehe. Duša iz tamne noći duša iziđe sva lijepa, prosvjetljenja, preobražena.

c) Veliki osjećaj sigurnosti, jer je to svijetlo čuva od oholosti, koja je velika zapreka za spasenje. Ono joj jasno pokazuje, da je upravo. Bog onaj, koji je vodi i da joj više koristi trpljenje, što joj ga šalje, nego li radosti. Konačno, ono unosi u volju čvrstu odluku, da ne će ništa učiniti, što bi Ga moglo u vrijediti, i da ne će ništa propustiti, čime bi mogla nešto doprinijeti njegovoj slavi.

d) To joj čišćenje donosi konačno čudnu -snagu, da se može penjati preko deset stepenica božanske ljubavi, što ih opisuje Ivan od Križa (N II, 19 i 22) s uživanjem i o tom treba brižljivo razmišljati da bi imala pojam 0 čudno vatom uspinjanju, koje vodi do preobražanskog sjedinjena.
ili Duhovna ženidba.

DA LI JE POTREBNO PROĆI TAMNU NOĆ DUHA DA BI DUŠA DOŠLA DO KRŠĆANSKOG SAVRŠENSTVA?

Postavlja se pitanje da li je apsolutno potrebno proći tamnu noć duha da bi duša došla do kršćanskoga savršenstva? Odgovor je ne ako se promatra stanje duše koja prema nauku sv. Terezije Avilske u 5 odajama govori o redovitom putu sjedinjenja duše s Bogom shvaćenom kao sjedinjenje volje s voljom Božjom. U tom slučaju Bog nadomješta čišćenje tamne noći duha drugim bolnim kušnjama s izmjeničnim periodima utjehe, svijetla i tame i suhoća dok ne uzdigne dušu do stupnja savršenstva ljubavi za koju je određena. Ali tamna noć duha je neophodna za duše koje Bog vodi do 7 odaja, to jest nije moguće doći do preobražavajućeg sjedinjenja ili duhovnog vjenčanja bez da se prođe čišćenje tamne noći duha.

DUŽINA TRAJANJE TAMNE NOĆI DUHA

Ne postoji određeno pravilo nego to ovisi i raznim prilikama. Obično taman noć duha traje duži vremenski period, često godinama prije nego li duša uvedena u preobražavajuće sjedinjenje ili duhovno vjenčanje. Tijekom tog vremena Bog povremeno dopušta duši da se odmori od kušnji, ali to vrijeme obično kratko traje sve dok je Bog potpuno ne preobrazi.

Royo Marin, u jednom od klasičnih priručnika duhovnosti' tvrdi da dužina trajanja tamnih noći ovisi o stupnju ljubavi na koji Bog želi uzdići pojedinu dušu te o većoj ili manjoj količini nesavršenosti od koji Bog treba osloboditi pojedinu dušu. Kod nekih osoba smjenjuju se periodi prosvjetljenja i tame te se ne može reći ni kada su ušli u ta iskustva ni kada su iz njih izišli.

Citirajući kardinala Bonu isti autor tvrdi da je na primjer sv. Franjo Asiški proveo 10 godina u tim tamnim iskustvima čišćenja, sv. Terezija Avilska 18 godina, sv. Klara iz Montefalca 15 godina, sv. Magdalena Paziška prvo 5 a zatim 16 godina a sv. Pavao od križa utemeljitelj pasionista čak 40 godina.

KOLEKTIVNA TAMNA NOĆ

Ivan govori o individualnim osobama iz Biblije, ali je tu spomenut i narod koji u sebi nosi sjene grijeha. Pasivnošću su željeli rješavati svoje stanje. Edith Stein je živjela tamnu noć nacizma. Mala Terezija je imala tamnu noć ateizma. Nije bit tamne noći u našoj patnji već prihvaćanje s budnošću i velikodušnošću. Traži se vjera, ufanje i ljubav jer će tada voditi preobrazbi. Zašto ne omogućiti da se i zato kliče o felix culpa! Patnja je uvijek rizik za čovjeka i narod jer može čovjeka udaljiti od Boga umjesto da ga približi. Može završiti u očaju, magiji, ludilu,… Preobrazba se ne može dogoditi ako se na patnju ne da odgovor vjere, ljubavi i nade bilo da se radi o pojedincu ili narodu. Previše je ogorčenja u dušama. Izrael – preobrazba u sužanjstvu, slika o Mesiji koju kasnije gube i zato Isus ostaje neprihvaćen. Kod patnje postoje dvije mogućnosti ili će se desiti autentična preobrazba ili degradacija. To ne važi samo za površne već i za revne koji misle da im se to ne smije dogoditi. Površni krivo tumače i krivo završe. Opasnost za naš narod je da na patnju da pogrešan odgovor, mržnju vratiti mržnjom, tada se preobrazba ne može dogoditi. Odgovor mora biti u vjeri i ljubavi. Previše je stradalih koji su za oporuku ostavili osvetu.

Življenje tamne noći je teško i opasno, osoba nema sigurnost da je osposobljena za taj proces i da će preživjeti. Ako je muka i unutar zajednice (kolektivno) tada je življenje teže, nema moralne podrške ni utjehe koja je potrebna. Ako osoba primi protu svjedočanstvo, taj drugi život joj postane preobraženiji i misli da tako može biti bliže Bogu. Mogu se ostvariti i najcrnja predviđanja (Jeremija – neću više grmiti u tvoje Ime, Job – nije uvijek bio strpljiv). Ivan naglašava da treba djelovati sa strpljivošću, a ne pasivna strpljivost. Sveci su bili sveci u ambijentu koji im nije bio sklon, osjećaju se odbačeni jer im nitko ne može pojasniti stanje, teško može primiti pojašnjenje jer misli da ga nitko ne razumije. Čovjek tu po ljubavi postaje Božja sličnost jer ljubav ima tu vlastitost da joj je sve moguće. Ona je ispred razuma. Mnogi ljudi u tim patnjama ne istražuju porijeklo, nadaju se boljim vremenima, to je pasivno i oni tada ni drugima ne pomažu. Ima dosta prirodno zdravih ljudi koji nose u sebi osjećaj krivice. Job se pobunio protiv Boga, zna da Bog postoji, ali ga brine da li Bog zna da postoji Job. Izriče zbog svog stanja teške riječi, ali on se bori i ostaje vjeran. Otkriva Boga i to drugačijeg nego na početku procesa. to je na kraju Bog iz njegovog Uskrsnuća, a onda narod još nije vjerovao u Uskrsnuće, to je bio mat. Svatko tko hoće upoznati Boga u sebi mora upoznati i pakao u sebi – svoje naboje. Pisac Joba je htio reći da đavao poznaje čovjekovu fiziološku i psihološku. Tamna noć donosi povratak izgradnji duhovnog bića kroz pakao, sumnju, gubitak. U tim stanjima čovjek sebe upoznaje kakvog se nije znao. U patnji se događa najsrdačniji odnos s Bogom, i molitva je drugačija (nije samo molba). Ivanove stranice postaju danas privlačne za sve i mnogi se od njega osjećaju shvaćeni i prihvaćeni.

DODATAK 2. O pročišćenjima i ljubavnoj spoznaji Boga u mističnom iskustvu

(Vidi uvodnu napomenu o značenju dodataka pojedenih odaja skripte: Ovaj dodatak donosimo jer teološki dobro obrađuje temeljne dinamike čišćenja i preobrazbe duše koja se događa u mističnim iskustvima koje opisuju sv. Terezija i sv. Ivan od Križa)

Noć - metafora za pročišćenje: Noć je dvostruko dobra metafora za kontemplaciju to jest mistiku jer se radi o spoznaji Boga koja je tamna razumu. "Ne radi se o podcjenjivanju slave i svjetla blaženoga gledanja, [odnosno izravne i neposredne spoznaje Boga u mistici na zemlji, veli Rahner] niti uistinu o platonizmu (koje je u svom intelektualizmu moglo shvatiti svaku nespoznatljivost kao privremenu stvarnost), kad su grčki oci veličali vječno otajstvo kao blaženstvo. U vrhovnom stanju života i spoznaje, prema Pseudo Dioniziju Areopagitu, ulazi se u tamu u kojoj prebiva Bog; nepoznavanje je po Maksimu Ispovijedaocu nadrazumsko spoznavanje; pristup k Svetinji nad svetinjama, po Grguru Nisenskom, znači biti zaogrnut božanskom tamom.

Ovo viđenje čovjeka i njegovoga blaženstva je utoliko čišće kršćansko, ukoliko pomiruje radikalnu stvorenost i radikalnu blizinu Boga, čineći od nespoznatljivosti Božje blaženstvo čovjeka, a ne ograničenje blaženstva...". Rahner je spominjući božansku tamu kod svetog Grgura Nisenskog, mislio vjerojatno na "božansku noć" koju spominje i Hans Urs von Balthasar u eseju o religioznoj filozofiji svetoga Grgura Nisenskog. Radi se o spoznaji koja se događa izvan svake naravne svjetlosti razuma, u noći koja je ustvari vjera

Tako smo dakle ušli u temu pročišćenja u kontemplaciji. Dvije su dakle niti koje nam je slijediti u razvoju mistike i njenim etapama: pozitivna, svijetla nit spoznaje Boga, to jest razvoj intuitivne, ljubavne spoznaje Boga, i negativna, tamna nit pročišćenja i posvećenja, to jest preobrazbe u Boga koja je u svojim početnim stupnjevima vrlo mučna.

Sveti Ivan od Križa je posvetio cijelo svoje (doduše nedovršeno) djelo Tamna noć ovom problemu. U petom poglavlju drugog dijela te knjige otpočinje tumačiti kako je ulijevanje Boga, to jest mistika, odnosno kontemplacija za čovjeka kojemu se podaje ne samo noć nego i muka i patnja.

Na području spoznaje se to prilično jasno može objasniti rekavši da je svjetlo Božje toliko jasno da zaslijepljuje onoga kojemu se daje, pa da se zato duši koja u kontemplaciju tek ulazi, nenavikloj na takovo i tako jarko svjetlo, čini da ulazi u tamu. No na području trpljenja to je malo kompliciranije. "Prvi je razlog [što je kontemplativno, pasivno čišćenje mučno] taj što je božanska Mudrost visoka te nadilazi sposobnost duše, pa je stoga za dušu tamna; a drugi je razlog što je sama duša niska i nečista, zbog čega joj spomenuta Mudrost postaje teška, mučna i tamna" (2 TN 5,2).

Put pročišćenja: Za nepročišćenog čovjeka su prvi stupnjevi mističnoga života, to jest prvi stupnjevi izravnog i neposrednog Božjeg samopriopćenja doživljeni kao pročišćenje, to jest čistilište. Ono što je klasična teologija do sredina našega stoljeća zvala uglavnom čistilište, u mistici se od sredine XVI. stoljeća naziva tamna noć. Naime, izravno i neposredno samopriopćenje Božje je milosni dar na koji Bog pripravlja čovjeka u prvom, naravnom dijelu duhovnoga puta, ali Bog ostaje potpuno slobodan da li će se i kada, koliko i pod kojim uvjetima priopćiti čovjeku.

Kad se jednom počne priopćavati, njegovo osobno i izravno priopćenje je efikasno, djelatno, čini i ostvaruje preobrazbu čovjeka u Boga, pobožanstvenjenje čovjeka ostavljajući netaknutim i ontički i personalni identitet stvorenja. Još jedan dijalektički izraz, dakle, koji nam govori da čovjek ostaje stvorenje i radikalno različit od Boga, a ipak se u nj preobražava i s njim sjedinjuje, to jest biva pobožanstvenjen čuvajući istovremeno svoju različitost od Boga.

Po mnogim misticima koji su opisivali ove prve stupnjeve mističnoga života, a osobito po svetom Ivanu od Križa koji je pročišćenju i posvećenju u mistici posvetio mnoge svoje stranice, onaj isti Duh Sveti, onaj isti oganj Božji koji u posljednjim stupnjevima mističnoga života pobožanstvenjuje i preobražava dušu u Boga, koji je natapa srećom, blaženstvom i slavom, jest ujedno i pročišćujući oganj koji dušu čisti od njenih moralnih nečistoća i oslobađa naravnih ograničenja, uklanjajući bilo fizičku, bilo moralnu bijedu čovjeka, to jest ono što bi Pavlovim rječnikom rekli, čovjek pod djelovanjem Duha Svetoga prestaje živjeti u tijelu i po tijelu i počinje

živjeti u Duhu odnosno po Duhu. Naime, tijelo i duh nisu upotrijebljeni u aristotelovskom, nego u stoičkom smislu, a što to točno znači i kakve to posljedice ima za razumijevanje mističnoga puta i njegovih etapa, vidjet ćemo kad za to dođe čas.

Čovjek nema naravnih sposobnosti primiti neizmjernoga i onostranoga Boga pa ga za to treba pripraviti. Uz to, u susretu sa svetošću Božjom čovjek iskustveno proživljava, doživljava i vidi svoju nesavršenost, grešnost, nedostatnost i ravnodušnost, nezainteresiranost za Boga, grešno i nezahvalno odgovaranje na Božje darove i dobrotu, na njegovu strpljivost i tome redom, pa ta izravna i neposredna spoznaja sebe samih u svjetlu Božje pravednosti, blagosti, vjernosti i dobrote rađa patnjom i trpljenjem kod čovjeka. Otuda i patnja u čistilištu, kao i patnja u mističnim pročišćenjima na zemlji. Naime, čovjek se iskreno opredijelio za Boga i iskreno žali za svaku uvredu i nemar prema tolikoj i takvoj dobroti, iskreno se kaje i odriče svega što je u njegovom životu u neskladu ili suprotnosti s ljubavlju Božjom. To je pravo obraćenje ili metanoja.

Pročišćenje na duhovnom putu: Nastavljamo dakle s našim putovanjem mističnim stupnjevima. Prodiranje Boga u dušu čovjeka ima dakle za prvu posljedicu moralno pročišćenje čovjeka, a onda i ontičko. Čovjek nije sposoban uvidjeti sve svoje nesavršenosti i navezanosti, sve ono što ga priječi da bude sav Božji i da se Bogu posve preda. Nije sposoban osloboditi se nagnuća da svoje spasenje, to jest dovršenje, puninu i ostvarenost vlastitoga bića nastoji ostvariti po stvorenim stvarima i stvarnostima, zvale se one kako mu drago: posjedovanje nekretnina ili pokretnih dobara, karijera, položaj, ugled, moć, vlast, čast, neka osoba, predmet, užitak ili što tome slično.

Čovjek mora biti posve čist i slobodan kako bi Bog bio njegovo jedino spasenje i dovršenje, njegov jedini Spasitelj i Oslonac. Čovjek ne smije imati drugih oslonaca osim Boga, drugih izvora blaženstava ili života doli Boga jedinoga. Čovjek mora biti slobodan od traženja svoje ispunjenosti po ograničenim stvarnostima kako bi bio sposoban za polet prema Bogu. Nema razlike za pticu, veli Ivan od Križa, da li je vezana debelom ili tankom niti, ni u jednom slučaju ne može slobodno poletjeti. Dok čovjek nije oslobođen svih svojih navezanosti, dok ne prestane nastojati dovršiti se po ma kojoj stvorenoj stvarnosti, njegovo traženje spasenja u Bogu i po Bogu nije ostvareno. Čovjek ne smije nimalo biti ustegnut Bogu, i otvorenost prema Bogu, to jest povjerenje u njega i predanje njemu, ili postoji ili ne postoji.

Čovjek se sam po sebi nije kadar osloboditi trajne napasti da spasi samoga sebe traženjem samodovršenja kroz priskrbljivanje užitaka, posjeda, vlasti, časti ili koje druge stvorene stvarnosti koju može kontrolirati, manipulirati i dominirati, imajući prema toj stvarnosti magijski stav, to jest ostvarujući svoje spasenje na magijski način.

Obraćenje od magije na pravu i istinitu vjeru, na vjernički, to jest pravednički stav prema Bogu, vlastitom spasenju i cjelokupnoj stvarnosti, nije moguće bez svjetla, snage i ljubavi Duha Svetoga. To nam govori iskustvo, a to nam može pokazati i teološka analiza ovog antropološkog problema. Pozabavit ćemo se nekim njegovim elementima ako nam to vrijeme bude dopuštalo.

Proces pročišćenja, to jest patnja, trpljenje i bol u mističnom životu kao posljedica izravnog dodira svetog, onostranog, neizmjernog i savršenog Boga s grešnim, stvorenim, konačnim i nesavršenim stvorenjem, samo je negativna strana medalje koja se u pozitivnim terminima izriče kao pobožanstvenjenje i preobrazba čovjeka u Boga. Istočna teologija i shvaća čistilište kao proces čovjekovog preobraženja u Boga, čovjekove deifikacije. A Hans Urs von Balthasar je u jednom svom izvrsnom interventu nastalom sredinom našega stoljeća o obnovi eshatologije napisao da smo još uvijek malo postigli ako smo kozmičko, prostorno poimanje posljednjih stvari (raja, čistilišta, pakla) zamijenili shvaćanjem po kojem su te stvarnosti u stvari stanja čovjeka.

Prema Objavi koju nalazimo bilo u Novom, bilo u Starom Zavjetu, Bog je posljednja stvar stvorenja. Ukoliko je postignut, on je nebo; ukoliko je izgubljen (promašen), on je pakao; ukoliko nas pročišćuje, on je naše čistilište. Osobni susret s osobnim Bogom je i sud i pročišćenje. Samo odatle proizlazi kao posljedica stanje ljudskog prosuđivanja, ono što u eshatologiji nazivamo partikularni sud, kao i stanje odnosno proces ljudskog pročišćenja. Ali i sud i čistilište, i nebo i

pakao treba shvaćati osobno. Jedino je personalna koncepcija ljudskog spasenja izvorno kršćanska odnosno židovska.

Postoje dvije vrste pročišćenja, to jest noći: aktivna i pasivna. U aktivnoj je čovjek onaj koji se trudi oko odricanja od svega onoga što nije Bog svjestan da ga jedino Bog može spasiti i da jedino radi Boga sve i vrijedi ostaviti. Ali istovremeno se i vidi da čovjek nije sposoban to učiniti zbog grijeha i svoje naravne nesavršenosti. Potrebna je pasivna purifikacija koju u duši izvodi Bog izravno i neposredno se priopćujući duši. Koliko će ona trajati i kakav će joj biti oblik i intenzitet, ovisi o svakom pojedinom čovjeku i o njegovoj hrabrosti, odvažnosti, srčanosti i zaljubljenosti u Boga, to jest o stupnju njegove raspoloživosti i otvorenosti Bogu, to jest suradnji s milošću. Što čovjek tamo proživljava i kako mu se u tim trenucima vladati, majstorski je opisao Crkveni naučitelj, sveti Ivan od Križa. Ovi periodi pročišćenja ipak nisu kontinuirani.
Postoji uz njih, u skladu sa stupnjem pročišćenosti i pobožanstvenjenosti koji je duša primila, i rast u kontemplativnoj molitvi, to jest u ljubavnoj spoznaji Boga koja je intuitivna, razumu tamna, to jest neizreciva ljudskim pojmovima, jasnim i određenim.

Pročišćenje u mistici: Mistika počinje u jednom času kad Bog suvereno odluči izravno i neposredno darivati se duši, nakon što je čovjek na putu meditacije i askeze napredovao toliko da je ostvario s Bogom određeni stupanj intimnosti i nakon što je spreman hrabro i srčano odgovoriti zahtjevima mistike, zahtjevima koji su izuzetno visoki i veliki, jer gdje je dobitak velik, i ulog mora biti proporcionalno velik. A budući da se u mistici podaje sam Bog koji se stvarno predaje čovjeku, onda je dobitak neizmjeran, totalan, potpun, savršen, pa i gubitak svega što nije Bog mora biti potpun, a čovjek mora ne samo izgubiti savršeno i totalno ono što nije Bog, nego mora izgubiti sve što nije Bog, mora se odijeliti u duhu od svega, ne biti ni na što navezan, niti na stvari ovoga svijeta, niti na stvari duha, to jest nebeske!

Jedno takvo pročišćenje i odcjepljenje može, očito, izvesti samo Bog, i ono čini integralni dio mistike. Da bi ga čovjek slobodno prihvatio u ovom životu (ako to ovdje ne prođe, proći će u vječnosti, jer svatko se mora pročistiti i osloboditi, u Boga preobraziti, ako ga želi vidjeti), dakle, da bi ga čovjek slobodno prihvatio mora imati veliku i stabilnu motivaciju, snagu i svjetlo od Boga. Do toga treba postupno doći kroz period naravnog duhovnog života, meditaciju i askezu.

U svom posljednjem djelu, Živom plamenu ljubavi, na jednom mjestu navodi Ivan od Križa razlog zašto tako malo duša dopire za ovoga života do kontemplacije, odnosno do mistike: "Ovdje je dobro upozoriti na uzrok zbog kojega ih malo dopire do tako visokog stupnja savršenog sjedinjenja s Bogom. To se događa ne stoga što bi Bog htio da bude malo uzvišenih duhova, jer bi On, pače, htio da svi budu savršeni; nego stoga što nalazi malo savršenih posuda sposobnih za tako uzvišeno djelo. Većinu njih Bog kuša u malom, i nalazi da su mlitavi, tako da odmah bježe od napora i neće da se muževnom strpljivošću podvrgnu najmanjoj neugodnosti i odricanju. Iz toga slijedi da Bog - ne nalazeći da su jaki i vjerni u tom malome kojim ih je obdario i počeo ih uglađivati - dobro vidi da bi mnogo manje bili jaki i vjerni u velikom, pa zato prestaje da ih dalje čisti i uzdiže iz prašine putem napornog odricanja za koje bi trebala veća postojanost i snaga od one što su je oni pokazali" (ŽP 2,27).

No kad jednom Bog nađe čovjeka koji je toliko oduševljen njime da sve otpadom smatra da stekne Krista i u njemu se nađe, ne svojom pravednošću, onom od Zakona (djela, zasluga, prava), nego pravednošću što dolazi od vjere (oslanjanja na Boga!, usp. Fil 3,8.9), onda se počinje tome čovjeku neposredno podavati i priopćavati. To njegovo neposredno i izravno priopćenje ima svoje glavne posljedice: kontemplativnu molitvu u kojoj čovjek intuitivnom, ljubavnom i razumu tamnom spoznajom kuša Boga, i pobožanstvenjujuće pročišćenje koje rezultira na kraju ljubavnom preobrazbom u Boga.

Razlozi trpljenja u pročišćenjima: One proizlaze iz sukoba jedne pozitivne i totalne opcije za Boga i ljudske nesavršenosti, grešnosti i navezanosti na stvoreno, na ono što nije Bog, tražeći sigurnost, postojanost i spašenost, to jest dovršenost vlastitoga bića po ograničenim i konačnim stvarima i stvarnostima. Čovjek teži osigurati si dno vlastitoga bića, imati postojanje u sebi i po

sebi, osigurati si vlastitu strukturu i postojanje, držati je sam na okupu i njome gospodariti, biti siguran u sebi. Isto tako teži dovršiti samoga sebe, spasiti samoga sebe, postići vlastitu puninu i blaženstvo, neovisnost i neograničenost, svemoć i svako drugo dobro po sebi i imati to onda u sebi i na apsolutnom raspolaganju.

Kako smo vidjeli iz antropoloških razmatranja, to je nemoguće. Pokušaj ostvarenja tog nemogućeg projekta je istočni grijeh i svaki osobni grijeh koji vodi u propast ne zato što je to tako Bog odlučio, nego zato što je to jednostavno nemoguće.

Bog je na neki način dno našega bića, on nam daje postojanje i stvara nas dinamički. Imamo svoju strukturu i osobnost samo zato što nam on to sve dinamički daje i podržava nas. Kad čovjek grešnik, koji je još nepročišćen, koji još nije do kraja povjerovao u ljubav Božju, počinje to uviđati jer Bog mu to daje vidjeti u kontemplaciji. Takav čovjek, koji kuša da nema dno bića u sebi, koji kuša da mu se cijelo biće klima i da ovisi samo o niti Božje vjernosti i ljubavi, čovjek koji kuša da postoji samo zato što ga Bog stvara i samo dok ga Bog stvara, čovjek koji kuša da ta ista zakonitost vlada i na polju spasenja odnosno života vječnoga, mora biti obuzet osjećajem strave, strahopoštovanja, užasa, nesigurnosti i patnje.

Tek kad se posve smiri u ljubavi Božjoj, tek je onda oslobođen straha jer samo savršena ljubav izgoni strah, piše sveti Ivan u svojoj Prvoj poslanici: „I mi smo upoznali ljubav koju Bog ima prema nama i povjerovali joj. Bog je ljubav i tko ostaje u ljubavi, u Bogu ostaje i Bog u njemu“ (1 Iv 4,16). Tko je upoznao darom Božjim ljubav i vjernost Božju, tko je upoznao da mu se sigurnost i vječnost postojanja temelje na sigurnoj ljubavi i vjernosti Božjoj i tko je toj ljubavi povjerovao, to jest tko se vjerom oslonio na Boga i u njega iskoračio, taj ostaje u Bogu i Bog u njemu.

I nastavlja Ivan: „Straha u ljubavi nema, nego savršena ljubav izgoni strah jer strah je muka i tko se boji, nije savršen u ljubavi“ (1 Iv 4,18). Strah o kojem govori Apostol je strah i muka ograničenog, stvorenog i stvaranog bića koje je u grču i nema povjerenja u Boga, da će mu Bog trajno priopćavati postojanje i spasenje. Tko se boji, kao što đavli vjeruju i dršću, nije savršen u ljubavi. Tko nema povjerenja u Boga, tko nema hrabrosti vjere za iskorak ljubavi iz sebe u Boga, taj se boji i nije savršen u ljubavi.

Ono što prolaze mistici u tamnim noćima pročišćenja su gotovo muke pakla. Jedina komponenta koja ih razlikuje od paklenih muka je svijest da neće trajati vječno. Ali i to je donekle prisutno, jer dok muka traje, onome koji je trpi se čini da će tako ostati zauvijek. To je karakteristika duha uronjenog u prostor i vrijeme. Veli sveti Ivan od Križa: "Jer duhovne stvari, kad su čišće duhovne, obično su takve naravi da, ako se radi o mukama, duša misli da neće više iz njih izaći i da za nju više nema sreće, kako smo to vidjeli u odlomcima Svetog pisma što smo ih naveli; kad se pak duša nalazi u duhovnom dobru, čini joj se da je zlo svršilo i da dobro neće nikada uzmanjkati..." (2 TN 7,4) jer postoje predasi na putu duhovnog pročišćenja, odnosno patnje koja bi bila neizdrživa za čovjeka kad bi bila kontinuirana.

Prodor Boga u čovjeka ima za posljedicu da čovjek izravno i otvoreno spoznaje i kuša što je spoznao. A ono što spoznaje i kuša je istina o Bogu i istina o čovjeku, te istina o njihovom međusobnom odnosu. Kad čovjek počinje prihvaćati istinu vlastitoga bića, da mu je sigurnost i temelj u Drugome, u Onostranome kojega ničim ne može kontrolirati i da samo o njegovoj ljubavi i vjernosti ovisi, onda je to mučno prihvatiti bez povjerenja u ljubav Božju koja tek počinje rasti. Teško je izgubiti sve oslonce i prestati spašavati samog sebe po stvorenim i ograničenim stvarnostima. Stoga je oslobađanje od navezanosti na stvorove, ukoliko su izvor sigurnosti i oslonac spasenja, to jest dovršenja čovjeka, vrlo mučan i težak.

Onaj isti Bog koji je na kraju mističnog puta doživljavan kao blag i svijetao, mio i ugodan, pobožanstvenjujući, na početku je doživljavan kao mučan i neugodan, odatle trpljenje u mističnom pročišćenju (ŽP l,18-21a.22a.23c). Kao što se vlažna i prljava klada najprije dimi i cvili kad se stavi na ognjište, i kao što se opire prodoru vatre u sebe, tako i duša osjeća suprotnost između božanskog koje prodire u nju i svojeg nebožanskog načina postojanja i spašavanja. Bog je dinamika, vječni ples ljubavi. Otac vječno rađa Sina, i kakav je On, takvi smo i mi u ovome svijetu (1 Iv 4,17). Morali bismo prihvatiti tu dinamiku, taj božanski način postojanja i dovršenja. Ali mi bismo, ne znam zašto, htjeli statičko dovršenje i postojanje.

U prodoru božanskog izlaze pred oči čovjeku sve njegove moralne bijede, sva traženja samodovršenja i samospašavanja, kao i sve njegove fizičke bijede i ograničenosti. O fizičkima smo nešto rekli prije toga: užas je to koji se rađa iz spoznaje da mi je temelj bića u bezdnom ponoru Boga kojega ne mogu kontrolirati, dominirati i manipulirati, a moralne su bijede svi pokušaji da si ipak, ne vjerujući ljubavi Božjoj, nekako ugrabim postojanje i život i da ga suvereno posjedujem bez Boga, ne oviseći o njemu. Razne moralne bijede i rane su razne forme traženja samodovršenja, i sve mora biti ozdravljeno to jest svako krivo samospašavanje uništeno da bi Bog ostao jedini Spasitelj, jer jedino on i može biti Spasitelj, to jest Dovršitelj odnosno Dovršavatelj čovjeka.
Teško je gledati u beskrajni ponor Božji i ne vidjeti mu dna, a ipak se osloniti na nj i u Bezdanu tražiti dno i oslonac, baš tamo gdje nema nikakvog oslonca, gdje se razum ni o što ne može osloniti, gdje ni za što ne može zapeti, gdje nema nikakve sigurnosti niti će je ikada biti, nego samo i zauvijek čista i gola vjera, predanje Bezdnom i iskorak vjere, to jest bacanje u naručaj trajnoj, vječnoj stvarateljskoj Božjoj aktivnosti.

Tako i Karl Rahner u već citiranom članku O pojmu otajstva... veli ovako: "Milost je, dakle, milost blizine vječnog otajstva, milost koja omogućuje da se Boga iskusi kao sveto otajstvo i u ovom svom nespoznatljivom karakteru. Ako je nespoznatljivost Boga blažena definitivnost... milost je onda zaista milost da se ne možemo više zavaravati oko nespoznatljivosti Božje, da je ne možemo više držati privremenom, onda je ona milost neuvjetovane ljubavi u božanskoj tami, ona je onda i hrabrost koju Bog daje da bi se ušlo u ovo jedinstveno i jedino istinito blaženstvo, i da bi ga se uživalo kao hranu jakih. ... Otajstvo je ono očito.

Da je neuklonjivo, već smo rekli. Gnozeološki (spoznajno) i ontološki (na razini bića), ono je toliko prijetnja, koliko i blaženi mir čovjeka. Može ga potaći na protest, jer ga prisiljava napustiti ograničeni brlog svoje prividno jasne osobne stvarnosti da bi se izišlo u guštara, «premda je noć»; ... pa ipak, otajstvo je jedini mir onoga koji mu se povjerava, koji ga ponizno ljubi, i koji mu se odvažno daje u spoznaji i ljubavi". Guštara o kojoj ovdje Rahner govori je guštara Ivana od Križa, ona koji se pojavljuje u njegovoj pjesmi Duhovni spjev, a radi se o onostranosti i nespoznatljivosti Božjoj, te o beskraju spoznaja koje se kriju u Bogu i u koje želi Bog uvući čovjeka. Izraz "premda je noć" isto je tako uzet od Ivana od Križa, i dolazi iz jedne njegove pjesme koju Ivan nije protumačio u prozi.

Ljubavna spoznaja Boga: K tome možemo ovdje objasniti zašto se radi o ljubavnoj spoznaji. Naime, spoznaja, shvaćanje ili razumijevanje spadaju na razum odnosno um, na misaonu moć čovjeka. Ljubav pak spada na volju (ne na osjećaje kako bi mnogi krivo mislili, pa se ljubiti može i da se ne osjeća neka simpatija ili koji pozitivni osjećaj nad kojim čovjek ionako nema kontrole). Kako spoznaja može biti ljubavna?

To je još jedan od dijalektičkih izričaja kojima se moramo služiti kad god izričemo otajstvo. Radi se naime o posebnoj vrsti spoznaje koja je različita od kategorijalne, diskurzivne, svakodnevne, one koju bismo mogli zvati intelektualnom odnosno razumskom spoznajom. Ona se ne događa po raščlambi i apstrakciji, po prelaženju s jedne slike i pojma na drugi. Stoga je razumu tamna i neizreciva. To je iskustvena spoznaja koja je posljedica neposrednog i izravnog priopćenja Boga, pa čovjek intuitivno, dakle izravno i neposredno shvaća u biti ili srži ono što mu se daje, a to je sam Bog, odnosno neka njegova vlastitost ili odnos s nama odnosno cjelokupnom stvarnošću. Rekli smo da je diskurzivni način shvaćanja proces u kojem na kraju slaganja pojedinačnih pojmova (posao koji je obavio, zovimo ga, razum), smisao i značenje dosegne um, to jest intuitivna sposobnost čovjekova.

E sad, može se doći do ovog shvaćanja i na drugi način, a ne samo apstrakcijom i slaganjem pojmova. Može se izravno i neposredno priopćiti shvaćanje, razumijevanje i smisao, to jest srž ili bit neke stvari ljudskom duhu, a da on ne prođe ovaj proces razglabanja i slaganja. Ako je to preskočeno, razum ostaje u tami. Kako nije putem jasnih i razgovijetnih ideja došao do shvaćanja ne može to što je shvatio ni izraziti tim kategorijama. Može nešto mucati ili po analogijama nešto reći, ali shvaća da to nije to. I sa stvorenim stvarnostima nam se ponekad tako nešto dogodilo, ali kad se radi o Božjim otajstvima, onda ona u sebi, kakva jesu ni ne mogu proći procesom apstrakcije

i sintaktičkog slaganja, pa je jedini način njihova ulaska u stvoreni ljudski subjekt intuitivna, razumu tamna, općenita spoznaja. Sveti Ivan od Križa zove ovu spoznaju općenitom jer nije učinjena putem pojedinačnih ideja kako je to karakteristično za razumsku spoznaju.

Na kraju, objasnimo pridjev ljubavna. Radi se o ljubavnoj spoznaji Boga. U čovjeku postoje dvije duševne moći koje su razdvojene, i u sadašnjem stanju grijeha ponekad i suprotstavljene. Grijeh je naime podjela, u prvom redu razdor između čovjeka i Boga, zatim između ljudi, između čovjeka i prirode, i napokon u samom čovjeku. U sve četiri dimenzije ljudskog bića koje smo u antropološkim predavanjim vidjeli, grijeh je unio podjelu.

Tako se u individualnoj dimenziji ljudskog bića podjela očituje u času smrti kad se dijele duhovni i materijalni dio čovjeka. Da čovjek nije sagriješio, ne bi ni umirao. U Blaženoj Djevici Mariji vidimo kakva bi nam bila sudbina bez grijeha. Dovršili bismo tijek svoga zemaljskog života i prešli u proslavljenom, uskrslom tijelu u blaženu vječnost. Ovako, dio bića i života što smo ga grijehom uskratili Bogu, on svojim Duhom Životvorcem nije mogao zahvatiti, a što Duh ne oživi, nema u sebi života vječnoga. No nas zanima u ovom času jedna druga podjela: između razuma i volje. Ako čovjek živi na površini svoga bića, razum i volja su dvije moći koje su razlučive i ponekad odvojene ili suprotstavljene jedna drugoj. Razum mi može govoriti jednu stvar (vidim da je nešto dobro) ali volja želi i preže da drugim (ono što je eventualno manje dobro ili zlo). Razum k tome ima svoje zakonitosti a volja svoje.

No, postoji jedna razina ljudskog bića gdje su te dvije moći još uvijek ujedinjene. Razni mistici su tu razinu različito nazivali: najdublje dno duše, najdublje središte duše, srž ili bit duše i tako redom. Na toj se razini Bog priopćuje duši, i tamo je cijelo naše biće još jedno i jedinstveno, pa je i spoznaja ujedinjena s ljubavlju, te se spoznaja i ljubav ujedinjuju u jedan i jedinstven čin: u ljubavnu spoznaju.

I Karl Rahner u svom članku O pojmu otajstva u katoličkoj teologiji govori o nužnosti sjedinjenosti ljubavi i spoznaje u jedan jedinstven čin kad se govori o pravoj i istinskoj spoznaji Boga: "....bit duha, u prožimanju spoznaje i ljubavi je jedna jedina. Ako nećemo ostaviti da spoznaja i ljubav stoje jedna pokraj druge, u neposrednom dvojstvu pozitivističkog tipa, jer u biti - bez da se zna zašto- isto je biće ono koje spoznaje i ljubi, onda, premda dopuštajući mnoštvo (raznolikost, pluralnost) moći i njihovih čina, moramo pripisati biću, koje je jedno, neki izvorni i cjeloviti odnos prema sebi samom i prema apsolutnom biću, neki temeljni čin čiji se čimbenici moraju smatrati oni uzajamno odnosni i uvjetovani čini koje u empiričkom smislu zovemo spoznaja i volja, prosudba i ljubav.

U tom slučaju, u prvom i početnom predmetu spoznaje mora biti nešto što će prisiliti spoznaju da postane ljubav, ili da izda vlastito biće. Ako bi se reklo samo da se umom spoznaje dobrota i vrijednost premeta i da se tako budi ljubav, ne bi se stiglo do stvarnog prožimanja, do neke izvorne ujedinjenosti obiju moći. Naime (govoreći sa svetim Tomom Akvinskim), ili bi ova dobrota za um bila istina, ili bi um samo predstavio ljubavi njen predmet, bez da se uzmogne njime neposredno baviti, zbog čega bi ostao upit kako to da može samo upoznati dobrotu u sebi samoj, ako je ne može podrediti kao takvu, vlastitom formalnom predmetu".

U meditaciji, vidjeli smo, ljubav potiče sve dublju spoznaju i sve veće spoznavanje potiče ljubav, ali su spoznaja i ljubav kao dvije spirale u DNK koje se pretječu i potiči jedna drugu, ali se nikada ne stapaju u jedan čin. To se u kontemplaciji događa. Intuitivna, iskustvena spoznaja Boga je razumu tamna i općenita i stoga što je ljubavna, to jest zato što se događa na onim razinama bića gdje nema diskurzivne, intelektualne spoznaje.

K tome, kako je podjela bića posljedica grijeha, tako je priopćenje Boga Svetoga nadvladavanje grijeha i svih njegovih posljedica, pa je ujedno i nadvladavanje podvojenosti između razuma i volje. Gdje ulazi Sveti i Savršeni Bog mora izaći svaki grijeh i njegova posljedica. Tako se ljubav i spoznaja ujedinjuju u tom izravnom i neposrednom priopćenju Božjem.

Kad je dakle, Bog uveo čovjeka u mistiku, počinje razvoj mističnoga života koji ima svoja svjetla i sjene. Najprije tu je ta intuitivna, kontemplativna spoznaja Boga koja nema samo informativni karakter nego i formativni, preobražava čovjeka u Boga, čini ga sličnim onome koga spoznaje. Čovjek se pretvara u ono što gleda i spoznaje na takav iskustveni i izravni način. Taj

proces pobožanstvenjenja ima u svojim počecima sjena, to jest negativnih strana koje mistici zovu noćima, pročišćenjima, trpljenjem i patnjom.

Pročišćenje i preobrazba čovjeka:

U svjetlu Istine koja se izravno i neposredno podaje čovjeku, spoznaje se da Bog neizmjerno nadilazi čovjeka a da ipak samo on može biti blaženstvo i smisao ljudski. No u svjetlu se Istine isto tako vidi vlastita nečistoća, postaje očigledno čovjeku kako nije dostojan Boga, koliko i kako je bio ravnodušan, nezainteresiran, protivan Bogu, koliko ga je žalostio, vrijeđao. U svjetlu Božjem čovjek upoznaje svoju bijedu i grijeh, žali iskreno zbog toga i to je i bol čistilišta. Sve pogreške i grijesi su ponovno proživljeni i iskupljeni ljubavlju. Svega se čovjek odriče i zbog počinjenoga žali iskreno jer se u svemu ponovno to proživljujući, opredjeljuje za ljubav.

Čovjek u mistici trpi zbog svojega života *u tijelu*, to jest zbog toga što se teško odreći svoje stvorene i ograničene stvarnosti i sigurnosti, i priznati i prihvatiti dinamiku stvaranja i spasenja, to jest prihvaćanje istine da mi postojanje i spasenje dolaze samo od radikalno Različitog od mene. Izraz *u tijelu* označuje kod svetog Pavla život u karakterističnom stanju tijela, to jest stvorenosti, a to je stanje nebožanskoga, raspadljivoga, ograničenoga, neslavnoga, nedinamičnoga, ukoliko su neraspadljivost, slava, sila (pokretljivost, gibljivost) i duh oznake božanske naravi (usp. 1 Kor 15,42-44). Od toga treba pročistiti dušu, izvesti je iz njene navezanosti na osjetno, diskurzivno, naravno, tjelesno, stvoreno, nebožansko i tako redom.

Sve su to izrazi koje Pismo i mistici upotrebljavaju da označe prelazak iz karakterističnog stanja nebožanskoga u stanje pobožanstvenjenja. Bog nije mogao u stvaranju preskočiti stanje ograničenog, stvorenog, relativnog. Bog to tolerira kao nužno zlo da bi čovjeku dao istinski identitet različit od božanskoga bića. Ali to fizičko zlo nije cilj za koji je čovjek stvoren i Bog se opire tome da čovjek ostane u tom stanju, to jest Bog to ne želi pozitivno, nije zato stvorio čovjeka, pa se, biblijski govoreći, na to gnjevi, to jest gnjev Božji ostaje na takvima koji se grčevito toga drže, nastojeći tako postići svoju puninu i spasenje. Stoga se oni koji su u tijelu ne mogu svidjeti Bogu (Rim 8,8). Mi moramo preći u karakteristično stanje Duha, to jest biti u Duhu. Spoznavati kao Bog, željeti kao Bog, osjećati kao Bog, djelovati kao Bog i tako redom. Ne samo to.

Čovjek u mistici trpi i zbog svoga života *po tijelu*, to jest i zbog svoje moralne bijede. Živjeti po tijelu znači tražiti spasenje u ograničenosti, namjerno izvan i protiv Boga da se ne bi o njemu ovisilo. Stoga je ulazak Boga u čovječju stvarnost radikalna preobrazba i čovjekova bića, djelovanja i života, a to zbog sadašnjeg stanja čovjeka ne ide bez borbe i trpljenja.

Kršćanska je mistika, vidjet ćemo to detaljnije u jednom od slijedećih predavanja, ekstatična i to mistika koja je usmjerena prema jednoj Osobi, prema Bogu koji se pojavljuje kao osobno i onostrano biće na horizontu mistika i cilj je kršćanske mistike sjedinjenje s tom Osobom u ljubavnoj preobrazbi u nju. Drugi vatikanski sabor je izrekao da je poziv čovjekov samo jedan: božanski (GS 22,5). Budući da Bog neizmjerno nadvisuje čovjeka, budući da je otajstven i neizmjeran, jedini Svet i Savršen, izravni i neposredni dodir božanskog s nebožanskim ima za posljedicu ono što mistici zovu noći.

Postoji cijela jedna "Noćna mistika", to jest izrazito apofatična teologija, koju su otpočeli sveti Grgur Nisenski i Pseudo Dionizije Areopagita, a nastavili sveti Ivan od Križa i neki suvremeni teolozi kao K. Rahner, H. de Lubac, H. U. von Balthasar, J. Danielou i drugi.

Polazna joj je točka Nepoznati Bog (usp. Dj 17,23) koji ostaje uvijek onostran i do kojega treba doprijeti njegovom milošću. Ovoj početnoj točki dodaje se ideja puta: čovjek je homo viator, putnik. Zašto su mistici uspoređivali život, osobito mistični život s putom? Kad putujemo, uzdiže se na najvišu potenciju karakter bježljivosti, iscurljivosti, nestalnosti koji je vlastit našem odnosu sa stvarima (stvarnostima). Čovjek je prirodno putnik. Izraz homo viator je suprotstavljen pojmu homo comprehensor, čovjek shvatitelj, obuhvatitelj. Dinamika je radikalno, dijametralno suprotstavljena statici.

Dakle, imamo božanski poziv čovjekov, imamo Boga koji je trajno onostran i čije je dosizanje vječno u vječnoj i neutrnjivoj dinamici. Kao treći stup teološke analize mističnih noćiju

imamo pojam pročišćenje. Ovaj izraz izražava potrebu koju čovjek putnik ima da se oslobodi raznih tereta i opterećenja svoje naravi i osobito strasti i krivih, grešnih nagnuća da bi uopće dosegao svoj cilj, a to je sjedinjenje s Bogom, Svetim u apsolutnom smislu te riječi.

Personalistička, ekstatična mistika, kakva je naša kršćanska, koja od Boga čini cilj mističnoga puta, ima jednu važnu konstantu: ljubav. Ljubav je krepost koja sjedinjuje s Bogom. Po njoj postajemo jedno s Ljubljenim u ljubavnoj preobrazbi u njega. Naime, piše Ivan od Križa: "...treba znati da sklonost i navezanost koju duša ima prema stvorenju, izjednačuje samu dušu sa stvorenjem, i koliko je veća sklonost, toliko je više izjednačuje i čini sličnom, jer ljubav čini sličnost između ljubitelja i ljubljenoga. ... i tako, onaj koji ljubi stvorenje, toliko se spušta, koliko je nisko ono stvorenje, i na neki način još niže jer ljubav ne samo da izjednačuje nego i podlaže ljubitelja ljubljenome. i odatle dolazi to da se duša, kad ljubi nešto, onesposobljuje za čisto sjedinjenje s Bogom i njegovu preobrazbu..." (1 US 4,3).

Potrebno se, dakle, svega što nije Bog osloboditi i od svega se očistiti. A za to oslobođenje i pročišćenje potrebna je ljubav! Ljubav čini da čovjek izađe iz svega stvorenoga, da prestane sebe i svoje spasenje tražiti izvan Boga. Odricanje i pročišćenje je posljedica pozitivnog izbora Boga za svoga jedinog i konačnog Spasitelja.

Bog je nas prvi ljubio i tražio. Ako duša traži Boga, veli Ivan od Križa, mnogo više njezin Ljubljeni traži nju (ŽP 3,28). Kao što sam već nekoliko puta rekao, Bog čini prvi korak, ranjava dušu ljubavlju i povlači je za sobom. Ako duša Gospodinu upravlja svoje ljubavne želje, on njoj šalje miomiris svojih pomasti kojim ju privlači i daje da trči za njim [Pj 1,3.4] a to su njegova božanska nadahnuća i dodiri. Tako i Duhovni spjev počinje dodirom Božjim koji Ivan od Križa zove ljubavnim ranjavanjem, na što duša odgovara izlaskom za njim.

Suvremeni švicarski psiholog Carl Gustav Jung, uveo je u psihologiju pojam arhetipa. Između ostalih temeljnih arhetipa postoje dva koja nas sada posebno zanimaju, to su dva vidika naše najdublje osobnosti koje je on prozvao animus i anima. Animus je razumski, racionalni, dominirajući, logički, konstruktivni i proračunati princip, vid naše osobnosti; dok je anima prihvaćajući, otvoren, nježan princip, sposobnost svakog ljudskog bića da drugoga nasluti srcem. Zaručnica iz Pjesme nad pjesmama je takva. Postoje dva odlomka iz Pjesme nad pjesmama koji govore o dolasku Dragoga do zaručnice, o njenom oklijevanju i izlasku za njim: Tražila sam onoga koga ljubi duša moja, ali ga nisam našla. Kako bi animus protumačio ovaj redak pozivajući se na proračune i efikasnost, uspješnost, produktivnost i korisnost, real-politiku i poštivanje principa nekog zdravog razuma? Rekao bi nešto poput ovoga: Ako ga nisi našla, to znači da nije za tebe, da je možda previsoko, previše iznad tebe, da nisi stvorena za njega, da si na pogrešnom putu.
Postoji knjiga, što ju je napisao neki ateist, kojoj je naslov uzet iz Vulgatinog prijevoda ovog retka Pjesme nad Pjesmama: Tražih/ne nađoh. U knjizi autor prepričava svoje traženje Boga, govoreći da ga razumski nije uspio pronaći. Ta je osoba očito bila ograničena na animus, i tražeći Boga razumskim dokazima, odustala je u određenom trenutku.

Naprotiv, anima će na jednoj dubljoj razini reagirati posve različito. Stoga će onaj čija je osobnost potpuna, reći ovako: Tražio sam ga, i budući da ga nisam našao, nastavit ću ga tražiti još većom ljubavlju, udeseterostručit ću napore po savjetu proroka Baruha.
Glagol "izaći" je ključni u procesu pročišćenja. U mistici Bog izvlači dušu, čini da izađe iz svih navezanosti na stvorove, da izađe iz svih svojih sigurnosti, da napusti sve svoje oslonce, sve što joj je ikad išta značilo. Sve mora izgubiti da bi pristigla k Bogu i opet sve to ponovno u njemu pronašla ali pročišćeno, vrijedno i značajno u Božjem svjetlu.

Ljubavna preobrazba u Boga.

U duhovnom vjenčanju događa se preobrazba duše u Boga, pobožanstvenjenje čovjeka koje izvodi onaj isti oganj Duha Svetoga kojega je čovjek na počecima mistike osjećao kao teškog i mučnog za vrijeme pročišćenja: "Jer razum, koji je prije ovog sjedinjenja (u kontemplaciji) razumijevao prirodno snagom i jakošću naravnog svjetla putem tjelesnih osjeta, sad ga već pokreće i 'informira' drugi viši princip nadnaravnog svjetla Božjega, ostavivši osjete po strani; i tako se

preobrazio u božanski (razum), jer su po sjedinjenju dušin i Božji razum samo jedan. I volja, koja je prije ljubila nisko i smrtno samo svojim naravnim afektom, sad se već preobrazila u život i ljubav Božju, jer ljubi visoko božanskim afektom, pokretana snagom i moći Duha Svetoga, u kojem već živi život ljubavi; jer po ovom sjedinjenju, njegova i njena volja su jedna jedina volja" (ŽP 2,34).

I sad Ivan od Križa tako nastavlja i za pamćenje, naravne apetite, radovanja, sve pokrete, djelovanja i nagnuća duše. Cijelo biće i cijeli život sa svim djelovanjima preobraženi su u Boga. I to "na taj način da je, po onom što je rečeno, razum ove duše razum Božji, i njena volja, volja Božja, i njeno pamćenje, vječno pamćenje Božje, i njeno radovanje, radovanje Božje, i bit ove duše, premda nije bit Božja, jer ne može bitno postati on, ali, budući da je sjedinjena s njim, kao što i jest ovdje s njim i apsorbirana u njega, jest Bog po sudjelovanju na Bogu" (ŽP 2,34). Za razliku od druge redakcije Živog plamena ljubavi, u prvoj redakciji naš svetac upotrebljava glagol pobožanstveniti, dvostruko više puta. U drugoj redakciji nalazimo ga samo dva puta (ŽP 1,35; 2,3), dok ga u prvoj redakciji nalazimo čak četiri puta.

Prevedimo zato još na hrvatski neprevedene odlomke iz prve redakcije Živog plamena ljubavi: "No pogledajmo sad zašto duša ovaj unutarnji nasrtaj Duha Svetoga zove radije susret nego li ikojim drugim imenom. I to je stoga jer duša osjeća u Bogu, kao što smo rekli, neizmjernu čežnju da joj se svrši život kako bi ga konzumirala u slavi; samo, kako još nije pristiglo vrijeme, to se ne ostvaruje; i tako da bi je više konzumirao i uzdigao iz puti, Duh u njoj izvodi neke slavne i božanske nasrtaje (nalete) na način susreta, koji su uistinu susreti, po kojima vazda prodire pobožanstvenjujući bit duše i čineći je božanskom. Pri čemu uvlači dušu nad svako biće k biću Božjem, jer ju je susreo Bog i živo probo u Duhu Svetom, čija su priopćenja žestoka (nagla, silovita, burna) kad su zagrijana (sokoleće, podstičuća, afervoradas), kao što je to ovo" (Prva redakcija ŽP 1,29).

Malo niže, na početku objašnjenja druge strofe prve redakcije Živog plamena ljubavi nalazimo ove retke: "I čudesna je stvar i dostojna pripovijedanja da, premda je ovaj oganj Božji (Duh Sveti) toliko jak i gutalački, da bi većom lakoćom progutao tisuću svjetova nego što bi oganj lanenu nit, ipak ne konzumira ni čini gotovima duhove u kojima plamti; samo ih, po mjeri svoje snage i žara raduje i pobožanstvenjuje, plamteći u njima blago po čistoći svojih duhova, kao što se dogodilo u Djelima apostolskim (Dj 2,3)..." (Prva redakcija ŽP 2,3). {U prvoj redakciji piše o duhovima u kojima plamti Duh Sveti, dok je u drugoj redakciji osobniji i intimniji, govoreći u jednini o kontemplativnoj duši u kojoj se zbivaju ovi pobožanstvenjujući nasrtaji Duha Svetoga.}
I napokon tekst kojega nema u drugoj redakciji, ali koji itekako zaslužuje našu pozornost: "Tako čini Bog onima koje želi unaprijediti po najglavnijoj prednosti, da ih daje kušati dokle se može prispjeti, da bi im pobožanstvenio sve što se može pobožanstveniti, dajući im sjedinjenje u svojoj mudrosti..." (Prva redakcija ŽP 2,25).

Stanje duhovnog vjenčanja je stanje trajne prisutnosti Ljubljenog i stanje ljubavne preobrazbe u njega. Pročišćenja su dala svoj plod. Kad je duša "naučila" imati povjerenja u ljubav koju Bog ima prema njoj i kad se toj ljubavi sasvim predala, onda joj pobožanstvenjenje i preobrazba u Boga nisu više nimalo mučni. Ova je preobrazba u Boga posljedica personalističke mistike. Naime, ljubav ima to svojstvo da teži izjednačenju između ljubitelja i ljubljenoga: "duša traži izjednačenje njezine ljubavi s Božjom, za čim je težila naravnim i nadnaravnim načinom, jer koji ljubi ne može biti zadovoljen ako ne osjeća da ljubi koliko je ljubljen..." (DS 38,3). Stoga duša mora realno posjedovati Boga da bi ga mogla dati Bogu po Bogu. To se i događa jer joj se Bog osobno priopćuje i daje na raspolaganje budući da mu se ona posve predala i dala na raspolaganje.

Za Ivana od Križa kao i za svetu Tereziju, sjedinjenje se najjasnije vidi po jedinstvu volja. Tu možemo i najbolje teološki objasniti kako ostaju dva subjekta duša i Bog, premda ujedinjeni ljubavnim sjedinjenjem: naime, postoje dva značenja riječi volja. Postoji volja htijuća (volens) i volja željena (voluta). Volja htijuća je čin volje kojim se nešto želi: popiti čašu vode, na primjer. Željena volja je ono što se želi: ispijanje čaše vode. Tako dva čovjeka mogu željeti istu stvar: ispiti čašu vode. Njihove su volje ujedinjene, dakle to je jedna volja u objektu, jedna je željena volja, dok ostaju dvije htijuće volje, obojica žele istu stvar svaki svojim činom volje.

Pročišćenje u mistici oslobađa čovjeka od svih stvorova i od njega samog preobrazujući ga u Boga, a to je moguće samo izravnim i neposrednim priopćenjem Božjim. Time duša stvarno posjeduje Boga, iako njime ne raspolaže suvereno: "...duša je na neki način Bog po sudjelovanju; ...i budući da je ona po bitnoj transformaciji sjena Boga, ona čini u Bogu po Bogu ono što on čini u njoj po sebi samom i na način na koji to čini, jer je volja njih dvoje jedna, i tako je djelovanje Boga i nje samo jedno. Odatle proizlazi da, kako joj se Bog daje slobodnom i milosnom voljom, tako isto i ona, imajući toliko slobodniju i velikodušniju volju, koliko je sjedinjenija s Bogom, daje Boga Bogu samom u Bogu, i to je prava i potpuna darovnica duše Bogu. Jer tamo duša vidi da je Bog uistinu njen i da ga ona posjeduje nasljednim posjedom, vlasništvom prava kao posvojeno dijete Božje, po milosti koju joj iskaza Bog da joj dade samoga sebe, i kao svoju stvar, može ga priopćiti kome ona hoće po svojoj volji. I tako ga daje svom Ljubljenom a to je isti Bog, koji joj se dao, i tako ona plaća Bogu sve što treba jer drage volje mu uzvraća koliko od njega prima" (ŽP 3,78).

I na kraju, unutar stanja duhovnog vjenčanja, to jest ljubavne preobrazbe čovjeka u Boga, postoje neki trenuci u kojima se Duh Sveti posebno budi i proplamsuje u duši. Kao što klada koja je sva pretvorena u žar te i sama postaje izvor topline i svjetla još može povremeno baciti koju iskru ili plamen iz sebe. O tim vrhuncima, od kojih je jedan i posljednji, onaj koji dušu grabi u nebo, Ivan je pisao u Živom plamenu ljubavi i možda nešto o tome reknemo kad budemo govorili o tom velikom mistiku i njegovim djelima.

Sve religije, povrh Vjerovanja ili doktrinalnog korpusa, zahtijevaju i jedan stav primanja i poslušnosti, život [moralnost, rekli bismo]; i treba u tu domenu religioznog egzistencijalnog iskustva smjestiti mistično iskustvo. Kao religiozni stav, ono pretpostavlja novi odnos i novu svijest prema otajstvu, odnos i svijest pune poleta koji nose živjeti to otajstvo i koji se, u nekim oblicima, konkretizira kao dar koji oslobađa i spašava.

Jeronim Jaegen koji je i sam proživio duhovni i mistični život do najviših stupnjeva u svom djelu *Mistični život milosti*, ovako piše“:

Slavljenje Boga na putu askeze

„Pod askezom razumijevamo nastojanja, pouke i vježbe koje su potrebne za postignuće kršćanske savršenosti.Katolička literatura poznaje mnoge upute kako postići kršćansku savršenost. Pisac isto pojasnio za ljude u svijetu i to pod naslovom Borba za najviše dobro. Na strani 196. pobliže je obrazložio slijedeću definiciju:

Kršćanska savršenost se sastoji u tome da naša duša bude što sličnija Bogu i s njime što tješnje sjedinjena.

Težnja za ovom sličnošću i sjedinjenjem zahtijeva tešku duhovnu borbu koja traje čitav život. Tu se, kao u svakom ratu, mogu razlikovati: bojno polje na kojem se vodi borba; neprijatelji koji navaljuju; oružje kojim se borci brane; vođe koji upravljaju borbom; saveznici koji podupiru borbe i, konačno, ono što je veoma važno: plan borbe prema kojemu moramo napredovati da osvojimo svoje nadnaravne ciljeve.

Možemo postaviti četiri takva cilja što ih moramo trudeći se, malo pomalo, osvojiti:

1. moramo očistiti svoju dušu od svega grešnog i tako iščupati iz sebe sve što se Bogu ne dopada;
2. zatim se moramo uresiti krepostima, da tako postanemo sve sličniji Bogu i da u sebi sve više očitujemo Njegovu savršenost u skladu sa svrhom za koju smo stvoreni;
3. daljnja naša zadaća je tada snažno se obratiti k Bogu i njemu se predati punim pouzdanjem. Kod toga mu posvjedočujemo svoju ljubav i priznanje na osobiti način kad molimo, radimo i trpimo iz ljubavi prema njemu, te ga častimo time što živimo posve po njegovoj božanskoj volji;
4. tako se više približavamo posljednjem cilju, što savršenijoj sličnosti i sjedinjenju s Bogom.

Duhovni učitelji su postavili samo tri stepenice koje vode prema gore: put čišćenja, put prosvjetljenja i put sjedinjenja. Mi pak držimo praktičnijim naš slijed četiri cilja.

Uz pomoć redovitih milosti možemo se na putu askeze vrlo visoko uspeti po brdu savršenstva i tako proslaviti Boga. Ipak se taj put u svome posljednjem dijelu, kako ćemo vidjeti u slijedećem

poglavlju, uz pomoć mističnih milosti prevaljuje mnogo lakše i uspješnije negoli kad hodimo samo uz pomoć redovitih milosti.

Duhovni se boj vodi duševnim moćima. Možemo razlikovati tri duševne moći: spoznajnu, čuvstvenu i voljnu. Spoznaja dobra proizvodi težnju za njim. Od obiju, od spoznaje i težnje, proizlazi odluka, volja.

Volja je odgovorna gospodarica duše. Ona je odgovorna u svojim odlukama i ne može biti prisiljena ni na što. U tom se slažu svi katolički bogoslovci. No na nju mnogo utječu spoznaja i čuvstva od kojih ona proizlazi.

Naša se volja uvijek mora odlučiti na ono što je dobro i što se Bogu dopada. Zato moramo ispravljati našu spoznaju, čuvstva i volju dokle god se te moći protive Božjim načelima. Kako to mora ići, uče nas asketske knjige, kao »Borba za najviše dobro«. U ovoj knjizi ne možemo ulaziti u pojedinosti tog rada.

Ovdje želimo naglasiti samo jedno. Naša se slobodna volja mora tako ojačati pomoću sredstava milosti što nam ih pruža Crkva da postane kršćanski čelik — značaj koji, vladajući čitavim životom duše, sluša samo dobre unutarnje i vanjske poticaje a velikom se silom suprotstavlja unutarnjim i vanjskim zlim nasrtajima, tako da u konačnici slobodna volja moralno ne može htjeti zla. Na to polažemo veliku važnost.

U svome životu možemo na razne načine slaviti Boga.

U vanjskom ga životu slavimo sudjelujući u raznim bogoslužnim činima Crkve, vršeći svoje staleš ke dužnosti u kršćanskom duhu, javnim govorom i djelovanjem u čast Božju, u interesu Krista i Crkve, i na razne druge načine primjereno našem staležu i našim sposobnostima.

U tišini na unutarnji način. Slavimo ga u sebi kad ga svojim razumom spoznajemo i priznajemo gospodarom neba i zemlje i, napose, svojim gospodarom; kad ga nastojimo ljubiti svim srcem, svom dušom i svim silama svojim radi njega samoga, služiti mu prema njegovim odredbama i živjeti posve u njegovoj volji.

Mi ga slavimo živo vjerujući u njegovu neizmjerenost, svemogućnost, sveznanje, premudrost, posvemašnjost, vjernost, istinitost i ostale mnoge savršenosti; nadalje povjeravajući se bezuvjetno njegovoj dobroti, milosrđu, pravednosti i ostalim takvim svojstvima; i napokon predajući mu, puni ljubavi, čitavo svoje biće u svim životnim situacijama, u radosti i u žalosti, u obilju i u oskudici, u svakoj odredbi njegove božanske očinske providnosti.

Isto tako u sebi očitujemo Božju savršenost i slavu kad težimo da budemo savršeni 'kao što je savršen naš Otac na nebu'. Tada se naime trudimo da usvojimo u što višem stupnju sva njegova božanska svojstva koja se mogu prenijeti na nas ljude, dakle sve kršćanske kreposti, da time postanemo Bogu sve sličniji i da se po svojini svojstvima sve više i više u Bogu preobrazimo.

Trojedini se Bog neobično brine za dobro svoje djece te im stoga rado pomaže ispuniti svrhu za koju su stvoreni.

Kao što on oživljuje naš naravni život, tako da bez neprekidnog sudjelovanja Boga, koji u njemu živi, čovjek ne bi mogao učiniti ništa što odgovara njegovim naravnim sposobnostima, na primjer ne bi mogao podignuti svoje ruke. Tako on, živeći u nama svojom milošću, oživljuje naš nadnaravni život, ako se nalazimo u stanju posvećujuće milosti.

Duh Sveti se, naime, na poseban način nastanjuje u našoj duši po sakramentu krštenja. U određeno vrijeme on uzima u svoje ruke nadnaravno vodstvo duše. On je vodi na unutarnji način rasvjetlje- njima, nagovorima, nadahnućima i slično. Osobito rado to čini kod molitve, duhovnog čitanja i razmatranja, i onda kad duša moli za njegovo vodstvo. Na izvanjski način on djeluje na dušu preko duhovnog vođe, propovjednika, dobrih knjiga, dobrih prijatelja i slično. Što se više dajemo od Boga voditi na unutarnji i na izvanjski način, to ga više častimo vjerujući u njega, pouzdajući se u nj i ljubeći ga.

Većina je ljudi doista tako uronjena u zemaljske poslove ili je tako obuzeta svojim strastima, da gotovo i ne zapaža djelovanja Duha Svetoga. Mnogi tako slabo poznaju kršćanske vjerske istine da ne razumiju njegovo djelovanje i upravo zbog toga propadaju. Duh Sveti hoće svakomu dobro, ali je njegovo djelovanje manje ili više beskorisno njihovom krivnjom i na njihovu štetu.

I Spasitelj se zauzima za nas. Postavši čovjekom ustanovio je Crkvu u kojoj nam je ostavio svoju nauku i sredstva milosti. On hoće da stupi u najtješnju povezanost sa svim bivšim, sadašnjim i budućim ljudima. Stoga ujedinjuje čitav ljudski rod sa sobom u jednu cjelinu, u otajstveno tijelo kojemu je on glava, a ljudi udovi. Od njega se, kao od glave, izlijeva nadnaravna životna sila na sve koji su s njim povezani vjerom, krštenjem i posvećujućom milošću. Zbog uzajamne ovisnosti glave i udova njegova molitva, njegova djela i patnje postaju našima. Zbog te uzajamne ovisnosti imaju neobično visoku vrijednost u Božjim očima također naše molitve, naša djela i patnje, što ih vršimo svjesno povezani sa životnom silom što nam iz njega struji.

Kao glavno sredstvo da nas prožme svojim nadnaravnim životom ustanovio je Božanski Spasitelj presveti oltarski Sakrament. Pod prilikama kruha prisutan je on na oltaru tijelom i krvlju, duhom, božanstvom i čovječanstvom skupa s Ocem i Duhom Svetim. Kod svete pričesti dolazi u naše tijelo i u našu dušu da nam se poda u posjed i uživanje sa svime što jest i da nas sve više i više preobrazi u sebe. Podajući nam svoje tijelo i krv na blagovanje, on prodire u nas sa svojim božanskim bićem, ali ne zato da poput vremenite hrane bude rastvoren i da nas na taj način jača, nego da s našim tijelom pomiješa svoje, koje je ispunjeno životnom božanskom silom, da se tako preobrazimo i produhovimo u Kristu. U isto vrijeme uranja on sa svojim božanstvom u našu dušu. Rasvjetljuje nas svojim božanskim svjetlom, grije nas svojom božanskom vatrom i napunja nas svojom božanskom silom da se u svojim mislima i težnjama sve više i više preobrazimo u nj i postanemo božanski. Tako, u skladu sa svrhom za koju smo stvoreni, očitujemo u sebi u visokom stupnju Božju savršenost.

Ovo djelovanje Spasitelja i Duha Svetoga u nama jest kraljevstvo Božje u nama. To je nadasve vrijedna srž cjelokupnog našeg života, dok je naš vanjski životni položaj i stalež samo manje vrijedan njezin okvir. Okvir, naime, ima zadaću čuvati pomagati srž tokom razvoja. To moramo imati uvijek pred očima kod svog djelovanja i rada.

Tad će nebeski Otac svojom providnošću sretno urediti naše odnose, prema riječima Spasiteljevim: »Ne brinite se tjeskobno za život svoj što ćete jesti i što ćete piti, ni za tijelo svoje u što ćete se obući... Ta Otac vaš nebeski zna da vam sve ovo treba. Tražite najprije kraljevstvo Božje i pravdu njegovu, i sve će vam se ovo dodati«. Prepuštajući svoju budućnost providnosti nebeskog Oca, s puno pouzdanja i ljubavi častimo dragog Boga u najvišem stupnju.

Kad, brinući se za svoj život, vršimo s kršćanskom razboritošću dužnosti svoga zvanja, koje moraju biti uređene po kršćanskim načelima, sam će se Gospodin skupa s nama brinuti za naše zemaljsko uzdržavanje. Dat će nam se sve što je potrebno za život primjeren našem staležu, i to ne kao neka osobita velika milost, nego kao nešto što je drugotne važnosti, ali ipak potrebno, da nas vanjska bijeda ne smeta u težnji za našim glavnim nadnaravnim ciljem. Iz svog osobnog iskustva mogao bih tako navesti više slučajeva kako me je Bog doveo u lijep životni položaj preko naoko slučajnih događaja.

Iz rečenog vidimo kako tri božanske Osobe nastoje svaku dušu dovesti do što veće sličnosti i sjedinjenja s Bogom, to jest do kršćanske savršenosti.

Sad je od bitne važnosti kako ovim nastojanjima duša odgovara poboljšavajući svoju nutrinu, i kako sudjeluje s redovitim milostima Božjim. Što se, naime, duša više uspne na putu askeze, to ima više izgleda da će joj Bog dati i izvanredne mistične milosti da bi postigla najtješnje sjedinjenje s njime, koliko je to na zemlji moguće.

O tom posve tijesnom sjedinjenju govori se u daljnjim poglavljima. Do njega, dakako, ne mogu na zemlji doći oni koji ne prime nikakve mistične milosti.

Slavljenje Boga na putu mistike

Pod mistikom, općenito, razumijeva se nauka o onom što je tajnovito.Kršćanski život je pun tajanstvenih odnosa prema Bogu koji se ostvaruje pri dijeljenju sakramenata, ali i inače. Stoga su istaknuti kršćanski mistici ranijih stoljeća nazvali kršćanskom mistikom cjelokupni unutarnji nadnaravni život milosti. Na to treba pripaziti kod proučavanja njihovih spisa. Oni, na primjer, kažu da askeza spada u mistiku, jer joj je ona potrebna priprava. Njihova su mistička razlaganja svuda

isprepletena asketskim opaskama. Kasnije, dakako, većina mistika dijeli veliko područje duhovnog života na dva dijela: na askezu i na mistiku.

Radi veće jasnoće potrebno je usporediti ta dva pojma.Askeza je, naime, čovječje nastojanje potpomognuto redovitim Božjim milostima, kako smo rekli u pređašnjem poglavlju.
Mistika pak u užem smislu jest, naprotiv, neobično Božje djelovanje u čovjeku, osobito sve više rastuće podavanje Božje čovjeku putem izvanrednih milosti koje — kako ćemo još vidjeti — Stvoritelj ne podjeljuje svakome.

Askeza, dakle, i mistika u osnovi teže za istim ciljem, za kršćanskim savršenstvom. Ali put koji tamo vodi dijeli se u dvoje: u asketski i u mistički put. Asketski put dovodi do obične, a mistički do neobične, mističke kršćanske savršenosti. Ta se dva puta veoma razlikuju među sobom, jer na mističkom Stvoritelj mnogo više sudjeluje i postiže mnogo ljepši uspjeh negoli na asketskom.
Što su katolički i drugi mistici tokom mnogih stoljeća proživjeli u izvanrednom djelovanju Božjem na čovjeka, postavili su malo po malo u „znanstveni oblik“ da nam učine pristupačnim stečeno iskustvo. Tako je malo po malo nastala nauka kršćanske mistike.

Prema tome u ovom djelu pod kršćanskom mistikom razumijemo unutarnji tajnovit život milosti što se nekima koji teže za kršćanskom savršenošću podjeljuje izvanrednim unutarnjim osobnim Božjim zahvatom. O ovom unutarnjem Božjem zahvatu oni svaki put imaju svi jasnu spoznaju da ih vodi prema nekoj više nego običnoj sličnosti i sjedinjenju sa Svevišnjim i, dosljedno, prema nekom trajnom unutarnjem zajedničkom životu s njime već na zemlji.
Što je osnovno i bitno u ovom životu milosti upoznat ćemo u prvom poglavlju drugog odsjeka. U III odsijeku obrađujemo pojedine stupnjeve koji vode do vrhunca mističnog života.

Vođenje duše po mističnom putu u mističnom životu, to tajnovito djelovanje Božje, vrši se preko mističnih milosti. Smijemo li i moramo li težiti za mističnim milostima?
Ovdje je neophodno potrebno razlikovati tri skupine milosti.

Prvu skupinu čine bitne mistične milosti. One služe za usavršavanje vlastite duše. O njima je govor u spomenutom 1. poglavlju II odsjeka.

U drugim skupinama spadaju takozvane mistične popratne pojave, o kojima potanje raspravljamo nakon toga u istom poglavlju.

Treća skupina se, konačno, sastoji od mističnih fenomena. To su: hodanje, lebdenje, govorenje i svijetljenje u ushitu i slično. Vođa duša, koji mora o ovim stvarima biti pobliže upućen, naći će što mu treba u mističnim knjigama od Gorresa i drugih, koji posebno obrađuju mistične fenomene. Mi im u ovom djelu nećemo posvetiti nikakve pažnje.

Pošto bitne mistične milosti vode k vlastitom posvećenju, svaki katolik može odlučno i razborito težiti za njima i moliti ih od Boga. Prema tome može svatko željeti da od Duha Svetoga bude uveden u područje mistike.

Drugo je, dakako, pitanje, može li svatko to tražiti u svako doba.

Kod svih, naime, naših nastojanja moramo paziti da svaka težnja bude prikladna dobi. Do mističnih visina vode mnoge stepenice. Stoga, kad bi početnici u duhovnom životu već htjeli težiti za mističnim milostima, postupali bi u najmanju ruku tako ludo kao dijete iz osnovne škole koje bi htjelo odmah pohađati sveučilište. I za napredne je potrebno da budu ponizno suzdržljivi. Mnogi, naime posve 'krivo prosuđuju svoj napredak u duhovnom' životu po osjetnoj ljubavi prema Bogu.

Osjećaj, pak, često nastaje iz naravnih uzroka i stoga nije mjerodavan za prosuđivanje naših odnosa prema Bogu, koji uvijek gleda na cjelovito naše duševno stanje.

Pokornik, dakle, i ispovjednik, u slučaju da raspravljaju o našem predmetu, moraju se uvijek pitati da li je za trenutačno stanje duše uopće razumno i samo pomišljati na mistični život. Ludo bi, naime bilo težiti za nečim što je dalje a pritom zanemarivati ono što je potrebno, to jest temeljitu askezu.

U II odsjeku ćemo vidjeti kako velikim opasnostima idu u susret oni koji za mističnim milostima teže samo iz znatiželje, ili iz pohlepe za izvanrednim.

Najprije, dakle, askeza, onda mistika! Obje, inače, moramo uzgajati sve do konca života.

Za mističnim popratnim pojavama ne smijemo težiti niti ih od Boga moliti. Razlog tomu jesu s njima skopčane pogibelji da budemo prevareni. Mi moramo potpuno prepustiti Bogu hoće li nam ih dati u vezi s bitnim mističnim milostima i kad smatra da je vrijeme za to.
Za mističnim fenomenima ne smijemo težiti ni u kakvim okolnostima. Ne smijemo ih ni od Boga moliti. Oni, naime, uopće nisu potrebni za naše usavršavanje ni za sjedinjenje s Bogom. A imati ih skopčano je također s velikim opasnostima.

Samo, dakle, za bitne mistične milosti smije svatko težiti i moliti Duha Svetoga da ga uvede u područje mistike. To uvođenje Spasitelj nije — kao kod ustanovljenja svetih sakramenata — vezao uz stalan uvjet koji, kad je ispunjen, neizostavno donosi milost.
Nego, kao što u državnom uređenju kraljevine nitko nema prava na ministarsku stolicu već kralj na nju pozivlje ljude svog povjerenja, tako nema po sebi nijedan čovjek prava na nadasve lijepo mistično sjedinjenje s Bogom. On, naime, sam izabire za to duše prema svome ispravnom prosuđivanju. Ipak, kao što u svakoj državi ima visokih činovnika koji smiju pomišljati da će biti pozvani na ministarsku stolicu, tako ima i duša koje su se toliko uzdigle na brdo kršćanske savršenosti i tako istinski i srdačno ljube Boga, da i one mogu pomišljati na mogućnost da će ih dragi Bog uvesti u područje mistike.

Svi koji teže za tim moraju se truditi da steknu osobito povjerenje Svevišnjeg. To je, dakako, veoma težak i zamršen pothvat koji traži da mu posvetimo najviše naravne i nadnaravne sile svoga života. Koji su pak ti koji ozbiljno teže za savršenošću, za sličnošću, i jedinstvom s Bogom, te imaju tražena svojstva koja se božanskom Veličanstvu osobito sviđaju pa su u mogućnosti da stupe u bliži, povjerljiviji mistični saobraćaj s njime?

Da odgovorimo na ovo pitanje, moramo ponovno poći od svrhe za koju smo stvoreni. Gospodin nas je stvorio u prvom redu zato da njega častimo ljubimo i da mu služimo, a tek u drugom redu zato da mi budemo sretni.

Ljubimci, dakle, Svevišnjega jesu ioni koji hoće da mu služe ne toliko radi nagrade koliko iz ljubavi. To su oni koji drže višim njegove probitke negoli svoje, te se tako u svakom životnom položaju pitaju: kako mogu sada najviše ugoditi Bogu makar me stajalo i mnogo vremena, brige i samosvladavanja? Ipak se ne smiju iz ljubavi prema njemu odreći vječnog blaženstva. Oni pak koji u svojoj molitvi, radu i služenju Bogu imaju pred očima naravnu i nadnaravnu, vremenitu i vječnu korist, radije su njegovi sluge negoli ljubimci. Kao sluge zaista dobivaju od njega traženu, odnosno zasluženu zemaljsku i nadnaravnu plaću, ali se on sam njima samo malo podaje, jer se i oni samo malo njemu daruju.

Svoju ljubav možemo Svevišnjemu pokazati unutarnjim saobraćajem s njime u molitvi. Još bolje požrtvovnim radom za njegovu čast i za spas duša. Najbolje pak gorkom, tjelesnom i duševnom patnjom za njegove probitke svake vrste. Zato nam rado daje prigode trpjeti, da mu u tom smislu poklanjamo svoje patnje. Tada nam on znade podijeliti odlične djelotvorne nadnaravne milosti koje nas vode sa sigurnošću gore po brdu savršenosti, te nas već na zemlji uvlače u mistično područje, u neposrednu njegovu blizinu. On to uvijek rado čini.

Nebo je mjesto božanskog mira i nebeske radosti u Bogu, a zemlja je, naprotiv, mjesto borbe i trpljenja za probitke Svevišnjeg. To treba da uzmu k srcu svi koji teže za mističnim milostima. Oni treba da srčano i velikodušno s velikim strpljenjem uzmu svoj križ što im ga je Bog poslao te radosno slijede Spasitelja. Inače nisu vrijedni njegova prijateljstva. Znak prave ljubavi nije počivanje u božanskim utjehama, lijepe misli i slatki osjećaji, nego dragovoljno preuzimanje briga, napora i žalosti radi Ljubljenog što nam, kao i Spasitelju u Maslinskom vrtu, tjera krvavi znoj na čelo.

Stoga su mistične milosti uvijek povezane sa zemaljskim patnjama koje se podnose iz ljubavi prema Bogu. Takve patnje privlače Božje milosti.

Svaku pojedinu dušu po mističnom putu vodi Duh Sveti, kako ćemo još vidjeti u slijedećem poglavlju, a trojedini Bog odabire za to najrevnije. Oni koje je Duh Sveti doveo na taj put ne smiju se zbog toga držati boljima od drugih.

Još manje smiju misliti da su oni zbog svojih zasluga Božji ljubimci, ili da su već sigurni za svoju ustrajnost. Bog im ostavlja punu slobodu sve do konca života. Oni mogu ponovno postati nevjerni i tako to veću kaznu zaslužiti što su veće milosti primili.

Tako isto ne smiju misliti da će sigurno stići do vrhunca mističnog života, jer to bitno ovisi o njihovom sudjelovanju i o namjerama Božje providnosti. Po mišljenju priznatih mistika — mnogi, čak većina (ih), ostaju ,na prvom ili drugom stupnju, jer se ne mogu oduševiti za veće žrtve.
Sretnom treba smatrati dušu koja na putu askeze revno i ustrajno teži za najtješnjim sjedinjenjem s Bogom i preobraženjem u njega tako te je Duh Sveti uvede u mistični život milosti. Taj će život biti, kako smo već označili, u bitnosti izveden osobnim Božjim utjecajem po božanskim pohodima i podavanjima.

Po božanskim pohodima koji neprestano sve više uzimaju maha, te uslijed mističnog zajedničkog života i djelovanja Boga i čovjeka, čovjek dostiže neku bitno veću savršenost negoli bi je postigao redovitim milostima. Naša nadnaravna djela imaju to veću vrijednost pred Bogom što više sudjeluju s njime. U III odsjeku govorit ćemo potanko o stupnjevima koji vode do vrhunca.
Najviši stupanj nazvat ćemo mističnim sjedinjenjem is Bogom. A što može na zemlji postojati ljepše od toga da se Bog već ovdje sve više i više podaje duši mistički obdarenoj, da u njoj sve više očituje svoju čast te se uz njezinu slobodnu suradnju u njoj i po njoj sve više i više proslavljuje, tako da konačno u njoj posve zavlada te se njome služi kao živim oruđem svoje božanske ljubavi?

Ako duša shvati tu Božju nakanu te moleći, radeći i trpeći prizna njega gospodarom i poda mu se u potpuno vlasništvo, ona radi protivno od onoga što su Adam i Eva uradili istočnim grijehom.

Konačno je ona tako usko povezana s Trojedinim Bogom da može s Ocem, Sinom i Duhom Svetim, koji u njoj stanuju, saobraćati sve više i više na neki način oči u oči i, tako često kako sama hoće, te s Presvetim Trojstvom moli, radi i trpi za njegove probitke. Tada ona radi mnogo više nego drugi na njegovu čast i za spas duša. Tad ga može mnogo više od drugih spoznati, ljubiti ga i služiti mu.

Mistično, dakle, jedinstvo s Bogom, vrhunac mističnog života milosti, jest najuzvišeniji cilj ljudskih težnja. Zato ova 'knjiga želi oduševiti čitaoca da dostigne taj cilj, i u isto vrijeme ustanoviti na koji način možemo malo po malo doći do tog vrhunca.

Mistično jedinstvo s Bogom je upravo ono jedinstvo koje je Spasitelj na zadnjoj večeri molio nebeskog Oca za nas. Upravo kad bijaše ustanovio presveti oltarski Sakrament u kojem nam se podaje za hranu, upravo kad se je namjeravao predati za nas svojim neprijateljima da ga razapnu, molio je ovako svog nebeskog Oca, ne samo za prisutne nego i za sve koji će uzvjerovati u njega: »Slavu koju si mi dao dadoh njima, da budu jedno kao što smo i mi jedno: ja u njima, a ti u meni«.
Spasitelj, dakle, druga božanska osoba Presvetog Trojstva koja je postala čovjekom, želi u nama i s nama stvoriti najtješnje jedinstvo što može postojati među dvjema osobama. Neka čitatelj ne izgubi iz vida ovu važnu istinu. K tom su cilju upravljena sva razlaganja ove knjige.

Duše koje još nisu primile nijedne mistične milosti ne smiju nerazborito težiti za njima usprkos svoje velike želje za Spasiteljem. Isto tako ne smiju htjeti same stupiti na područje mistike, jer ,na nj imaju na razne načine pristupa i različiti zli duhovi. Tu oni nastoje zavesti dušu na stranputicu te oponašaju sredstva i posljedice pravih milosti. Stoga sve mističke knjige opominju na suzdržljivost i na velik oprez. Ovdje treba ozbiljno i mirno razlikovati Božje milosti od varke vlastite naravi i zlog duha, pa zadržati dobro a zlo odbaciti. Potanje o ovome vidi u 5. poglavlju II odsjeka.

No, s druge strane, pošlo bi se također predaleko kad bi se htjelo zbog tih mogućih opasnosti uopće izbjegavati, zanemariti i omalovažiti mistični život.

Oni pak koji nisu nikad primili mističnih milosti, premda revno teže za kršćanskom savršenošću, mogu biti uvjereni da je to bolje za njihovo vječno spasenje. Možda Bog predviđa da oni ne bi svojim sudjelovanjem odgovorili na te velike milosti, te bi ga tako uvrijedili. Ili on znade unaprijed da bi oni u mističnom saobraćaju više težili za vlastitim užitkom negoli bi tražili njegovu slavu. Ili pak on želi da oni usmjere svoja nastojanja više na radni život za spasenje 'drugih, a kod toga predviđa da bi ih mistični život u tom priječio iz posebnih njemu poznatih razloga. Ili ima koji

drugi razlog da im te milosti uskraćuje za njihovo dobro. Neka se oni samo sjedine s njegovom voljom koju su upoznali, pa će time postići veću vječnu slavu negoli bi je postigli u drugim okolnostima s mističnim milostima.

Kao što se milost Božja uvijek obazire na vanjske okolnosti onoga komu se dodjeljuje, tako ni pravi unutarnji mistični život ne poremećuje uredne vanjske odnose niti naše stvarne staleške dužnosti.

Duša treba da uvijek stupa po načelima kršćanske razboritosti. Treba se kloniti svake pretjerane jednostranosti, svakog neobičnog postupka, svake povrede tona koji je uobičajen kod dobrih katolika. Treba usvojiti staru poslovicu: Sve u svoje vrijeme! Vanjsko marljivo djelovanje primjereno staležu i unutarnji duhovni saobraćaj s Bogom moraju mirno teći jedno pored drugoga te se međusobno potpomagati do savršene visine na oba područja. To je neprevarljivi znak prave kršćanske mistike. Građanin na visokom položaju u svijetu može, ako je uveden u mistični život milosti, taj dvostruki život voditi jednako lako i bez s poticaja kao i pustinjak u pustinji ili redovnik u samostanu. Njegovi najbolji zemaljski prijatelji naslutit će, ne jednom, tajnu njegovog unutarnjeg života duše, njegov neprekidni mistični život u jedinstvu sa Svevišnjim koji ga nadasve usrećuje.

Predodređenje za mistični život milosti

Koje duše dobivaju visoku milost mističnog života? Neki bogoslovi kažu: samo one koje je Bog za to odredio. Odgovor je ispravan, ali se može krivo razumjeti, jer lako zavodi na shvaćanje da je tu mjerodavna samo volja Božja, a sveukupno držanje čovjeka da je bez utjecaja.

Zato želimo sa svom odlučnošću naglasiti: prema našem shvaćanju, ljudsko sudjelovanje s Božjom milošću, osobito sudjelovanje onih koji su daleko napredovali u preobrazbi u Boga postajući mu slični po svojstvima i živeći s njime u tijesnom sjedinjenju, vrši velik upliv na daljnje Božje odluke i na podjeljivanje običnih i mističnih milosti.

Duh Sveti, naime, u podjeljivanju milosti ne postupa samovoljno, nego prema pravilima koja su za sve ljude načelno ista. Kao što je, naime, Stvoritelj dao prirodi stalne zakone po kojima se sve u prirodi mijenja tokom godine i stoljeća na osnovu izmjeničnog utjecaja među stvarima prirode, tako odgovara njegovoj neizmjernoj pravednosti da ustanovi stalne zakone za nadnaravni život ljudskog roda, poimence za podjeljivanje milosti računajući na naše sudjelovanje, kao i to da ustanovi pravila za prosuđivanje našeg čistog ljudskog djelovanja.

Po tim zakonima milosti nadnaravna djelovanja vrše utjecaj jedno na drugo, a i na Božje odluke. Tu nema slučaja, ni samovolje, ni određivanja unaprijeđeni hirova ni pristranosti. Svuda je mjerodavna Božja pravednost i milosrđe. Udalji li se on prividno od zakona svoje pravednosti zbog naklonosti prema kojem čovjeku, to on čini iz milosrđa. Sigurno on ima za to opravdan razlog — za koji začuđena okolina ne zna — koji mu daje povod da u tom slučaju učini iznimku. Ova postojanost u vodstvu Duha Svetoga i u dijeljenju milosti može svakoga ispuniti velikim pouzdanjem.

Isti se Duh Sveti neobično brine za spas duša i trudi se da ih od stupnja do stupnja povede što je moguće na više. Kod toga on predviđa od vječnosti kako poslušne duše marljivo surađuju s njegovom milošću koja prethodi, kako im on zato daje sve više i više milosti te se na taj način milost i slobodna volja čovjeka koji surađuje uspinju kao dvije noge na brdo savršenstva, a stanje duše postaje po svojim svojstvima sve sličnije Bogu. Zato Trojedini Bog unaprijed određuje da takvim veoma revnim i poslušnim dušama podijeli i također mistične milosti, čak da ih u danom slučaju povede kroz razne mistične stupnjeve do mističnog jedinstva sa sobom.
To je predodređenje za mistični život milosti.

No kako Bog može predvidjeti budući slobodni život čovjeka? Kako naime on može unaprijed znati ponašanje naše slobodne volje?

Mi slabi kratkovidni ljudi ne možemo pojmiti tu uzvišenu Božju sposobnost. Ipak možemo stvar no doprinijeti njegovoj časti, ako se potrudimo istražiti to važno pitanje. Time se učimo bolje upoznavati njegovu svemogućnost i nalazimo novih razloga da ga ljubimo i da ga poštujemo kao

stvoritelja i upravitelja naše sudbine. Kod toga moramo dozvati u pamet djelovanje Božje na čovjeka i zakone našeg naravnog i nadnaravnog života te iz svega toga povući svoje zaključke.
Već smo napomenuli kako različite duševne moći djeluju jedna na drugu po određenim zakonima. Tako spoznaja nekog dobra proizvodi u nama neki osjećaj, težnju ili želju za njim. Spoznaja i osjećaj potiču volju da izabere i da se odluči. Ona je kod odlučivanja svoj vlastiti slobodni gospodar. Volja može učiniti sve što hoće, ukoliko to leži u našoj ljudskoj moći. Među vjernim katolicima nema o tom nikakve dvojbe.

Sad polažemo težište pitanja na činjenicu da naša slobodna volja može mnogo toga iz ćudorednih razloga ne htjeti. Savršeno dobar ne može htjeti zlo. On bi, na primjer, mogao ubiti svoga susjeda kad bi htio, ali on to ne može htjeti, osim u samoobrani. Tako, dakle, sva volja ovisi o cjelokupnom čovječjem duševnom stanju koje na nju utječe, to jest o njegovim nazorima i težnjama i željama koje su mu postale navikom, a odnose se na naš naravni i nadnaravni život.
Zato se kršćanin koji teži za savršenošću namjerno priučava na načela i običaje što moraju upravljati njegovim značajem, tako da slobodna volja moralno ne može htjeti zla. Vježbanje u tom jest glavna zadaća askeze.

Sad, kao što je Stvoritelj neslobodnoj prirodi dao stalne zakone, tako da isti uzroci u istim okolnostima izazivlju iste učinke, tako je također ustanovio stalna pravila za nadnaravni život milosti koja su, zbog njegove pravednosti, načelno lista za sve ljude. Isti, naime, uzroci pod istim uvjetima izazivlju iste učinke.

Bog, dakle, već sada znade po onom što je prethodilo kako će se čovječja slobodna volja vladati kasnije u budućnosti u nekoj određenoj prigodi, na primjer u napasti. Već sada Bog znade unaprijed sasvim točno kakvo će kod te napasti biti duševno stanje onoga koji je napastovan i kakvim će on milostima pomoći čovjeka u toj napasti. Duševno je, naime, stanje posljedica izvanredno velikog broja naravnih i nadnaravnih utjecaja. Na dušu djeluje vegetativni i sjetilni život, mašta, ćud, dob, zdravlje, bolest, snaga mišljenja i rasuđivanja, odgoj, urednost života, Božje milosti, dobri i zli duhovi, dobar i zao primjer bližnjih, što sve stvara njezino raspoloženje.

No neizmjerni Bog, kao stvoritelj i upravitelj našeg tijela, naših naravnih duševnih moći i naravnih uvjeta života znade već sada kako će ta tri čimbenika stajati u budućnosti.

Stoga on dijeli svoje milosti uvijek po stalnim načelima, kod čega se u bitnosti vlada prema našem duševnom stanju, prema molbama koje iz njega proizlaze i prema sličnim stvarima. I dobri i zli duhovi mogu djelovati samo s njegovim dopuštenjem. Konačno, on već sada jednako dobro poznaje buduće dobre i zle utjecaje drugih ljudi na nas, kao što znade unaprijed naše vlastite čine, jer oni također ovise duševnom stanju onoga koji ih vrši.
Bog, dakle, pozna posve točno sve utjecaje skupa s njihovim križanjima. Stoga on znade i kako će oni sada i u budućnosti djelovati jedan na drugi i kako će prema zakonima naravi i milosti djelovati na samu našu volju.

Ako sad Bog, da se izrazim na ljudski način, očima svoga duha pogleda unatrag život čovjeka, on vidi kako su njegove prve milosti čovjeka dovele na dobar put. Tada dolaze spomenuti utjecaji i upravljaju duševno raspoloženje na bolje ili na gore. Slobodna volja koja je potpomognuta milošću ravna se prema promijenjenom duševnom stanju i primljenoj milosti te uobličuje uvijek iznova novo stanje duše.

Milost, volja i duševno stanje djeluju tako ovisno jedno o drugom i mijenjajući jedno i drugo. Sve se to zbiva po stalnim zakonima.
Zato može Bog već sada dozvati pred svoje oči budućnost duše sve do smrti. On znade već unaprijed kakvo će biti duševno raspoloženje u stanovitom času i, dosljedno, kako će se tada vladati milost i slobodna volja.

Ako nadnaravno stanje duše može imati i velikih kolebanja, ipak je redovito kod većine ljudi upravljeno ili prema gore ili prema dolje. On putuje ili uzbrdo u nebo, ili nizbrdo u pakao.
Prema ovim razmatranjima vidimo kako Bog unaprijed znade naše buduće slobodno dobro i zlo ponašanje. On dakle također znade sa sigurnošću kako će čovjeku pravedno odrediti nagradu ili kaznu, iako će odluka o tom pasti tek poslije smrti.

Ovo Božje predodređenje, takozvana predestinacija, mnogima zadaje velike brige. To je zlo. Pravedni se, naime, mogu jednako veseliti Božjem predodređenju kao i njegovoj providnosti.
Mi smo, radi lakšeg razumijevanja, po ljudsku predstavili kako neizmjerni Bog promatra tijek ljudskog života zgodu po zgodu. Ali Božje sveznanje i premudrost u stvari gleda mnogo jednostavnije i sveobuhvatno, u jednoj riječi: božanski.

Jer ono što mi ljudi možemo razmatrati u svome duhu malo po malo to neizmjerni Bog gleda jednim jedinim pogledom duha. On u jednom pogledu vidi svu našu prošlost u svim pojedinostima, a u isto vrijeme svu našu budućnost sve do smrti koja je, na neki način, logična posljedica promjena duševnih stanja, vanjskih utjecaja, djelovanja Božjih milosti i naše slobodne volje.

Tako nedohvatljivi Bog gleda ne samo život pojedinaca nego, u jednom te istom času, gleda prošlost, sadašnjost i budućnost svih ljudi koji su od stvaranja svijeta živjeli i koji će živjeti do konca svijeta. Isto tako vidi sve one uplive što su ih ljudi jedan na drugoga vršili, vrše ili će vršiti.
Mi se divimo Božjoj mudrosti i moći u prirodi, u veličini zvjezdanog neba, u lijepim prizorima životinjskog carstva. A ipak se njegova svemoć, sveznanje i dobrota pokazuju još mnogo većma na ljudskom rodu: u čudesnim naravnim moćima duše, u duhovnoj borbi pravednika, u zajedničkom životu Trojedinog Boga s ljudskom dušom koja je urešena posvetnom milošću. Neizmjerni Bog se trudi oko svakoga s takvom pažnjom kao da je on u velikom svemiru radi njega. Svemogući ne zna ni za kakve teškoće. Premilosrdni se brine za vremenito i za vječno dobro sve svoje djece.
Dragi čitatelju, moli Trojedinog Boga ne bi li i tebi kao svome djetetu dao da postigneš neku zaista veliku sličnost i vrlo tijesno sjedinjenje s njime. On bi ite htio povesti vrlo visoko. Ti bi ga morao, uz pomoć njegove milosti, vrlo rado slijediti i vjerno s njime surađivati. Da li će ti on u tu svrhu biti voljan dati svoje mistične milosti ili ne, to prepustiti njemu. Jer on zna bolje od tebe što je korisnije za njegovu čast i za tvoje spasenje“. (*Mistični život milosti,* poglavlje 2-4)

DODATAK 3. Opis kontemplativnih kušnji u tamnoj noći duha

(Vidi uvodnu napomenu o značenju dodataka pojedenih odaja skripte: Ovaj dodatka donosimo jer može pomoći čitatelju – molitelju da uvidi različitost kontemplativnih kušnji te da prepoznaje neke duhovne dinamike i u svome osobnom iskustvu)

Kušnje koje prate tamnu noć sjetila

(donosimo i opis kušnji koje prate tamnu noć sjetila jer u tamnoj noći duha mogu se javiti iste takve kušnje ali puno dubljeg i jačeg intenziteta)

Suhoća je jedna od glavnih kušnji tijekom tamne noći sjetila se očituje ovako:

- prije je duša molila gorljivo i lako; sada naprotiv, nesposobna je oblikovati jednu jedinu misao ili jedan samo osjećaj sklonosti za Boga;
- prije se radovala misleći na milosti koje je primila od Gospodina; sada se vidi jadnom, grešnom i jedino dostojnom prezira;
-prije se veselila dobru koje je uspijevala učiniti vršeći svoju dužnost ili djela milosrđa; sada se osjeća beskorisnom i lažljivom.

Ovaj unutarnji obrat izaziva Bog, ili neposredno u duši po kontemplativnoj suhoći koju smo opisali ili pomoću žalosnih događaja kao bolesti, smrt koje drage osobe, stečaja ili drugih nesretnih događaja. Na taj način duša je iščupana silovito i bolno od svih navezanosti na stvorenja i na samu sebe, dok se njenom duhu ne predoči novo viđenje stvarnosti gdje Bog jedini vrijedi.

U početku, ovo iskustvo vrlo je bolno tako da se ne treba čuditi da mnogi koji dođu do te točke, odustaju i vraćaju se dragovoljno utjehama stvorova koje su godinama nastojali odbijati! Ali

ako se ovo iskustvo prihvati na način slijep i pasivan kako to i jer to Bog hoće, ono malo po malo postaje izvorom svjetlosti i unutarnjih utjeha kako to duša nikada ranije nije osjetila.

Duša koja prima ovo iskušenje, nalazi se tako kao dijete lišeno svakog oslonca. Nalazi se bez potpore majčinih ruku što znači bez božanskih utjeha koje je uživala ranije i bez potpore svojih nogu još slabih i nesposobnih za hodanje, u jednom stanju nereda i tjeskobe koje u njoj suši svu sjetilnu utjehu.

"Takvu noć, općenito prate teške i dugotrajne sjetilne napasti te napastovanje duha psovke koji se provlači kroz sva njihova poimanja i misli... s tolikom snagom da im se čini da će ih izgovoriti... Drugi puta ih ispunjavaju skrupule i sumnje što predstavlja najveću strahotu ove noći". (1 TN 14)

U "Duhovnim savjetima" koje je sakupio Otac Elizej od Mučenika naš nam Svetac predlaže da se borimo protiv ovih napasti činima ljubavi prema Bogu koji prebiva u nama:

"Kada osjetimo prvi pokret ili napad neke opačine, kao na pr. bludnosti, srdžbe, nestrpljivosti ili osvete, mi joj se ne trebamo suprotstavljati činom suprotne kreposti, već čim ju osjetimo, pođimo joj u susret činom ili pokretom ljubavi... uzdižući naše srce na sjedinjenje s Bogom. Zahvaljujući ovom uzdizanju, zaista, budući se duša udaljuje odavde te se predaje Bogu, sjedinjuje s njime, napast se smiruje a neprijatelj ostaje prevaren u svojoj namjeri te ne nalazi više koga da udari". (Duhovni savjeti, 5)

Ova pročišćavajuća suhoća očituje se uglavnom za vrijeme molitve. Tada dok je prije duša uspijevala meditirati s užitkom razmišljajući o božanskim stvarima i tako dolazila do ganuća - plodova njezine ljubavi prema Bogu - sada ne uspijeva više da, bez obzira na njen napor, oblikuje ma i najmanju duhovnu misao.

Ako duša pred tim iskušenjem:

- odbije da se vrati utjehama što joj ih nude stvorenja;
- ako se boji da u svemu ne izvršava volju Božju (premda zbog toga trpi, uvjerena da ju ne izvršava kako bi on to zavrijedio);
- ako nastavlja moliti revno i žarko, tada, ako suhoća i dalje traje, znak je to da ona dolazi od Boga , da je to dakle blagoslovljena suhoća koja ju uvodi u novi i savršeniji odnos s njime: u odnos pasivnog motrenja (kontemplacije) njegove ljubavi. (1 TN 9)

Duhovni pisci to općenito strašno opisuju, jer opisuju ono, što se događalo u dušama Svetaca. koji su morali podnijeti vrlo teške kušnje, jer su bili pozvani na visoki stupanj kontemplacije. Ali drugi, koji nisu pozvani na tako visoki stupanj, imali su i manje kušnja. Dobro je to znati, da se ohrabre bojažljive duše, koje bi strah od križa mogao omesti, da pođu tim putem. Treba imati na umu, da Bog daje svoje milosti razmjerno s veličinom i težinom iskušenja.

Osim te neprestane suhoće, o kojoj smo govorili, duša tijekom tamne noći sjetila trpi i strašne napasti.

1. Protiv vjere; budući da ništa ne osjeća DUŠA misli da ništa ni ne vjeruje.

2.Protiv nade: budući da je lišena utjeha, duša drži da je napuštena, spopada je dosada i klonulost.

3. Protiv čistoće: tada se pojavljuje anđeo Sotone ili duh bludnosti, koji dušu uznemiruje jakim i ogavnim napastima, sugerira joj ohole misli, uznemiruje maštu vrlo živim slikama, a to je sve za one koji su predmet tih napadaja, gore od same smrti.

4. Protiv strp1jivosti: uslijed svih tih neugodnosti čovjek je sklon, da mrmlja protiv drugih, ili da je ljut i na samoga sebe. Tada je čovjek sklon i na bogohulne misli, koje se tako živo pojavljuju u svijesti, da se čini da je jezik izgovorio te riječi.

5. Protiv duševnog mira: čovjeka spopada tisuću skrupula i perpleksnih ideja i toliko se zaplete u svojim idejama, da ne može slijediti savjeta niti popustiti razumnom rasuđivanju. I odatle takvi trpe najveće muke.

Duše koje prolaze tamnu noć sjetila na kušnju stavljaju i ljudi:

1. Nevjernici, koji ih progone na sve moguće načine: "I svi, koji žele pobožno živjeti u Isusu Kristu, trpjet će progonstvo" .

2. Katkada ih stavljaju na kušnju i poglavari, prijatelji, na koje, jer ne razumiju njihovo stanje vrlo loše djeluju na dušu njeni neuspjesi, neprestane suhoće.

3. Katkada predstavlja, kušnju i sam duhovni voda, koji nekad to stanje smatra mlakošću, a nekada opet ne zna, kako da nas utješi u takvoj tjeskobi i žalosti.

Katkada i vanjska patnja zna povećavali te nutarnje trpljenje:

1. Čovjek ima katkada-neke čudne bolesti, koje zbunjuju liječnike.

2. Više ne uspijeva u pothvatima kao prije, zbog nesposobnosti uzrokovanom tamom u kojoj nalazi ili. se, jer je zaokupljen, svojim nutarnjim poteškoćama, osjeća kao izgubljen, tako da to i drugi primjećuju.

3. Katkada trpi i vremenite gubitke, koji dovode do očajnog stanja. Jednom, riječi čini se, da se, je nebo i zemlja urotila protiv tih siromašnih duša. U mnogo slučajeva mogu te kušnje biti naravne i ne prelaziti okvir onih, koje Bog šalje gorljivim dušama, da ih usavrši. Ali u drugim slučajevima, te su kušnje tajanstvene: poznajemo ih po tome, što su nenadane, vrlo oštre i po sretnim učincima, koje kada prođu one stvaraju u duši.

Slije opis kušnji tamne noći duha – ovaj tekst je na neki način nadopuna prvom dodatku iz ovih odaja u kojima se izlaže tamna noć duha

Sv. Ivan od Križa ovako opisuje temeljnu duhovnu dinamiku tamne noći duha: „U tom vremenu čišćenja duša je ovijena gustom tamom u svom razumu; u volji trpi veliku suhoću; a u svojoj biti trpi zapuštenost i najveće siromaštvo. Skoro je uvijek u suhoći i hladna, rijetko osjeća žar, ni u kojoj stvari ne nalazi utjehe pa niti jednu misao koja bi je ohrabrila, ne može niti srce uzdignuti k Bogu, jer je čisti neki plamen koji joj je tako protivan da je sveti Job, podvrgnut takvoj kušnji, uskliknuo: *Prema meni si postao okrutan*! I zaista, kad duša trpi sve to skupa, čini joj se da se je Bog uistinu rasrdio i postao okrutan protiv nje.

Neopisivo je što duša trpi u to vrijeme: Katkad je to malo manje od čistilišta. Niti bih ja sada mogao učiniti da se shvati koliko je taj plamen ne¬prijateljski i do kojeg stupnja dolazi sve što se u njemu doživljava, osim da navedem riječi što ih, u tu svrhu, kaže Jeremija:

Ja sam čovjek što upozna bijedu pod šibom gnjeva njegova. Mene je odveo i natjerao da hodam u tmini i bez svjetlosti. I upravo mene bije i udara bez prestanka njegova ruka. Iscijedio je moje meso, moju kožu, polomio kosti moje. Načinio mi jaram, glavu obrubio tegobama. Pustio me da živim u tminama kao mrtvaci vječiti. Zazidao me i ja ne mogu izaći; otežao je moje okove. Kada sam vikao i zapomagao, molitvu je moju odbijao. Zazidao mi ceste tesanim kamenom, zakrčio je putove moje.

Sve to kaže Jeremija i još mnogo toga u istome odlomku. Na taj način Bog liječi i ozdravlja dušu u njezinim slabostima, ali takvo čišćenje ona nužno mora trpjeti, već prema bolesti. Ovdje božanski Tobija stavlja njeno srce na žeravu da otjera svaku vrst đavola, i potom, kad izađu na svjetlo sve njezine slabosti, Bog joj ih liječi i stavlja joj ih pred oči da ih upozna.

Na taj način slabosti i bijedu, što je duša prije imala ukorijenjene i skrivene u sebi i što ih nije mogla vidjeti ni osjetiti, sada vidi i osjeća na svjetlu i na žaru božanskog ognja. Kao što se na drvu ne vidi koliko je vlažno dok oganj, obuhvativši drvo, ne iz¬vuče vlagu i dim tako da se drvo užari, isto tako treba reći i o nesavršenostima duše koja je zahvaćena božanskim plamenom. Čudesna stvar! Tako se podiže u duši borba između dvije vrsti protivnika: pristaše duše protiv prisitaša Božjih koji su dušu uhvatili; i — kako kažu filozofi — jedni se bolje ističu kad su blizu drugih te se bore u istom subjektu, to jest u duši, nastojeći da jedni druge istjeraju da bi ondje vladali. To znači: kreposti i svojstva Božja, koja su do krajnosti savršena, bore se protiv navika i

svojstava dušina subjekta, koja su do krajnosti nesavršena, a duša zbog toga u sebi trpi protivnost. Božanski plamen je krajnje blistav i, zahvaćajući dušu, čini da njegova svjetlost zablista u njezinim tminama, koje su također krajnje; i tada duša osjeća svoje naravne i grešne tmine, koje su protivne nadnaravnoj svjetlosti. Ovu pak duša ne osjeća, jer je nema u sebi; svoje tmine osjeća, da, jer ih ima u sebi, i one prihvaćaju svjetlost pa će ih zato duša osjećati sve dotle dok ne budu zahvaćene božanskom svjetlošću, bez koje ih ne bi mogla vidjeti. Ali kad svjetlost bude otjerala tmine, duša će biti pretvorena u svjetlost i preobražena, te će vidjeti u sebi onu svjetlost koja joj je očistila i ojačala duhovno oko.

Neizmjerna svjetlost uzrokovat će mrklu tamu nečistom i slabom vidu jer, u tom slučaju, pre odličan podražaj izvrne moć vida; i stoga je božanski plamen bio oduran oku razuma. Budući da je božanski plamen po sebi do krajnosti ljubezan i nježan, on nježno i ljubezno zahvaća volju; ali je ona od svoje strane suha i tvrda. A sad, budući da se tvrdoća i suhoća zapažaju kad su postavljene nasuprot nježnosti i ljubavi, događa se da volja, kad je nježno i ljubezno zahvaćena plamenom, osjeća svu svoju naravnu suho¬ću i tvrdoću prema Bogu. Budući da u ovom pred- raspoloženju ima takva svojstva koja su nespojiva s božanskim svojstvima, ne može osjetiti ljubav i nježnog plamena sve dok ovaj ne istjera iz nje protivna svojstva i ne učini da zavladaju njegova. Radi toga je, dakle, plamen bio oduran volji, ukoliko joj je uzrokovao da trpi vlastitu suhoću i tvrdoću.

Slično, plamen je veoma širok i neizmjeran; volja je, naprotiv, tijesna i skučena i zbog toga osjeća svoju tjesnoću i skučenost kad je plamen zahvati; na kraju je pak sam plamen proširi i osposobi. Nadalje, plamen je ukusan i sladak, dok volja ima duhovno nepce nepravilno, s neuredno raspoloženim osjećajima; zbog toga ne može osjetiti slatkoću hrane Božje ljubavi, pa joj je plamen odvratan i gorak. Tako volja osjeća svoju skučenost i bljutavost u blizini onog golemog i ukusnog plamena, a ne osjeća ukusnost jer je nema u sebi; a dobro osjeća ono što ima u sebi, to jest svoju bijedu. Konačno, plamen ima neizmjerno bogatstvo, užitke i dobrotu; pred svime time duša, jer je veoma siromašna i bez ikakvog dobra koje bi je zadovoljavalo, jasno spoznaje svoje siromaštvo, svoju bijedu i zloću. Ona božanska svojstva su joj nepoznata, jer zloća ne može sadržati dobrotu, siromaštvo ne može sadržati bogatstvo, prije negoli plamen ne završi da očisti dušu i prije negoli je ispuni bogatstvom, slavom i slastima, preobrazivši je. Eto, dakle, u kojem je smislu plamen bio oduran duši više negoli se to može izreći. U njoj su se dvije vrsti protivnika borile između sebe: sva božanska svojstva protiv svih njezinih nesavršenih navika, zato da bi je Bog, preobrazujući je u sebe, učinio blagom, mirnom i sjajnom, kao što oganj čini s drvom kad prodre u njega.

Kod malo duša je čišćenje tako jako: samo kod onih koje Gospodin hoće da uzdigne do najvišeg stupnja sjedinjenja. On svaku dušu pripravlja više ili manje jakim čišćenjem, već prema stupnju na koji je pozivlje i prema njenoj nečistoći i nesavršenosti. Trpljenje se, o kojem govorimo, može usporediti s trpljenjem u čistilištu jer, kao što se ondje duhovi čiste zato da kasnije mogu Boga gledati u jasnom gledanju vječnog života, tako se na zemlji duše čiste na sličan način zato da se mogu preobraziti u Boga, da ga mogu ljubiti u ovom sjedinjenju“. (ŽP I,20 -24)

Nutarnje kušnje tijekom tamne noći duha

(popis kontemplativnih kušnji je preuzet iz knjige p. A. Poulain, Trattato della teologia mistica, grazie d orazione)

1. Napasti, svih vrsta jake i duboke, **suhoće i rastresanost uz nemoć molitve,** sa velikim sugestijama u duhu do te mjere da i samoj duši nije jasno da li je na njih pristala ili nije. Pustinjakinja sv. Marija Egipatska je ispripovijedala jednom duhovnom prijatelju da je 17 godina trpjela užasne borbe protiv napasti i đavla. Sv. Alfons Liguori je 8 godina prije smrti u 83 godini bio silno napastovan skrupulama i napastima protiv vjere s takvom žestinom da je u borbama znao ispustiti krik koji je čuo u cijeloj kući. Sv. Josip Labre i sv. Franciska Rimska imali su snažne napasti protiv čistoće, a bl. Cesar di Bus je trpio ove napasti 25 godina.

Sv. Margareta Marija zapisa u svojoj autobiografiji da ju je Isus obavijestio da će dopustiti sotoni da je kuša svim napastima poglavito očajem i ohološću. Svetica zapisa: „*Đavao ne napastovao u vrijeme molitve i poticao da osjećam strašnu glad i zatim bi m i prikazivao sve čime*

bi je mogla utažiti na način da je to meni uzrokovalo veliku muku. A glad bi trajala dok ne bi ušla u blagovaonicu kako bi jela, a u tom trenutku osjećala sam veliku odbojnost prema hrani tako da sam se morala jako siliti da samo malo uzmem".

Kada Bog pripušta kušnje za cilj ima da učvrsti dušu u nasljedovanju Krista po križu i da ojača kreposti u duši. Kako bi se učvrstila krepost vjere Bog dopušta borbu protiv mučnih sumnji, krepost nade borbu protivi obeshrabrenja i očaja, krepost ljubav borbu protiv vezanosti uz stvorenja i pobunu protiv Boga...

2. Prividna nemoć za zaživjeti neku krepost. U ovom stanju duša nije udarana sugestijama napasti nego doživljava vlastitu nemoć da zaživi bilo što od svojih velikih želja, planova i očekivanja. Naprotiv duša kuša veliku odbojnost i vidi u sebi tisuće mana koje ne može iskorijeniti. Apostol Pavao je kušao velike nutarnje prepreke u dobru koje je želio (vidi Rim, 7,18) Na posebno bolan način kontemplativne duše kušaju ovu kušnju u nemoći da ljube Boga a to bi silno htjele. To se može odnositi na poseban način na trenutak pričesti kada se kuša indiferentnost i hladnoća prema Isusu, odnosno potpuna nemoć za bilo koji osjećaj ljubavi prema njemu.

3. Duboki nutarnji pogled koji prožima svu vlastitu grešnost i prirodne mane. Ova nutarnja mučenja su popraćena velikom zbunjenošću i osjećajem straha pred Božjim sudom. Podnošenje ovih kušnji vodi dušu prema poniznosti i istinoljubivosti, vrednovanju sebe počevši od milosti Božje ne od samoga sebe....

4. Živi osjećaj odvojenosti od onih koje su osobu prije okruživali i koji su joj bili jako dragi... Bog koji želi biti jedino dobro duše odvaja dušu od svega uključujući osjećaje prema najmilijima iz obitelji i druženju s njima.... Dušu još muči i to što ne shvaća svoje stanje te sama sebe ili je drugi optužuju za nebrigu, nemar i ne ljubav...

5. Osjećaj nemoći činjenja dobra drugima... Duša je prije imala puno planova i nastojanja činiti dobro drugima a onda Bog dopusti da osjeća potpunu nemoć činiti bilo što za bilo koga te zbog toga trpi... ili je drugi uznemiruju

6. Dosada i žalost... bez razloga i povoda, duša više ne kuša slast u onome što čini za Boga i druge a prije je u tome uživala, sada kuša odbojnost... duša se žalosti što duhovno ne napreduje, nego ima osjećaj da nazaduje... kao da kuša nešto od Isusove getsemanske gorčine... Isus reče sv. Margareti Mariji: *„Svake večeri između četvrtka i petka učiniti ću te dionicom one smrtne žalosti koju sam htio kušati u Getsemaniju, a ova žalost će te dovesti, bez da to možeš shvatiti, do muke i agonije teže za podnositi od same smrti".*

Dosada i žalost uzrokuju napasti i osjećaj besmislenosti za vlastiti poziv, napuštanje molitve... Sv. Elizabeta Schoenau je u tim stanjima bila napastovana mišlju na samoubojstvo. Duša treba strpljivo podnositi ovo svoje stanje i pobuđivati misao radost ako joj je to moguće i sjećati se trenutaka kad je Bog bio uza nju do sada.

7. Sumnja o istini u sve milosti koje je duša do sada primila od Boga. To je gotovo općenita kušnja poglavito na počecima kontemplativnih iskustava.. a to je popraćeno osjećajem vlastite nedostojnosti, neznanju što se događa... muke samo još povećava povjerljivi razgovor s nekim tko ne shvaća ovo novo stanje duše.... Često ove sumnje se odnose i na duhovno vodstvo u smislu da se duša boji da vara duhovnika ili da nju duhovnik krivo vodi....

8. Goruća čežnja za Bogom, povremena i nemoć da mu se preda i s njim sjedini... **I osjećaj da je duša ostavljena od Boga...**ovo stanja su blaža na počecima kontemplativnih kušnji a kako zbog nepročišćenosti duše a kad se duša više pročisti mogu postati pravo mučeništvo nutrine koja želi Boga a ne može ga još posjedovati. ne može se s njim sjediniti... Sv. Ljudevit Montforski to iskustvo nazuva mučeništvom nutrine... sv. Ivan od križa o tome govori (N I, 2, 7)

9. Postojana misao duše da je Bog mrzi i da ju je predodredio za vječnu propast. Duša ne doživljava samo da je daleko od Boga nego i da ju Bog odbacuje, što u biti predstavlja kušnju protiv kreposti nade. Brojni sveci su kušali ovu napast neki kratko neki čak i godinama. Sv. Franko Saleški je to kušao mjesec, sv. Filop Benzi samo tri sata ali to je bilo u agoniji, bl. Henrik Susone je godinama trpio ovu kušnju. Ova kušnja je uzrokovana živim nutarnjim pogledom na vlastite grijehe a što je još gore gotovo redovito popraćena uznemiravanjem sotone u maši i

sjetilnosti tim sugestijama te želi odvesti dušu od obeshrabrenja i odustajanja od svega.... te duša kuša kao da je Bog mrzi i odbacuje.

10. Osjećaj i doživljaj duše da mrzi Boga i velika sugestija i napast da ga psuje. Ovo stanje je često samo nastavak prethodnoga. Đavao nuka dušu da mržnjom odgovori na osjećaj da je Bog mrzi... Bl. Hugo, biskup Ženeve, (+ 1132) je 52 godine bio napastovan psovkom i proklinjanjem Boga. Talijan bl. Kalabrija iz prošlog stoljeća je isto duži vremenski period bio napastovan psovkom.

11. Razne **bolesti,** fizičke klonulosti i nemoći kojima liječnici ne mogu pronaći fizičke uzroke često su sredstva kušnji za kontemplativne duše.

12. Progoni i nepravde od ljudi, a što je još bolnije često i od onih koji su Bogu posvećeni. Brojna su svjedočanstva u životima svetaca o ovome. Brat Ilije je optužio sv. Franju, braća su sv. Ivana od Križa stavila u zatvor, sv. Tomu Akvniskoga su roditelji 2 godine držali zatvorena u zamku jer je htio postati redovnik. Događaju se poteškoće u komunikaciji s ljudima, s prijateljima koji je krivo shvaćaju, s ispovjednicima, evo svjedočanstva sv. Terezije Avilske....

„Iako nisam držala da ću govoriti o tome, pomislila sam da će nekoj duši, koja se zatekne u tome, biti velika utjeha saznati da se to događa onim osobama kojima Bog udjeljuje takve milosti, jer tad doista izgleda daje sve izgubljeno. Neću se držati redoslijeda kojim se događaju, već kako mi padne na pamet. A želim početi od onih najmanjih, a to je zabadanje onih osoba s kojima se druži, pa i s kojima se ne druži, već joj se učini da bije se mogle sjetiti u životu: »ta, pravi se svetica«; »ta, ide u krajnosti da bi obmanula svijet i da bi oblatila druge«, »ta, bolji su kršćani bez tih ceremonija«. A treba primijetiti da nema nikakvih, već nastoji dobro paziti na svoj stalež. Oni koje je smatrala prijateljima udaljuju se od nje i baš joj oni zadaju najžešće ugrize, a to su oni koji se jako osjete: »ta, ona je duša izgubljena i očigledno obmanuta«, »ta, to su stvari nečastivoga«, »ta, bit će kao ova i ona osoba koja se izgubila, te prigoda da opadne krepost«, »ta, obmanjuje ispovjednike«, pa idu k njima govoreći im to, navodeći (im primjere onoga što se dogodilo nekima koji su se tako izgubili; tisuću načina izrugivanja i takvih govorkanja.

Znam za jednu osobu koja se bila jako pobojala daje neće tko imati ispovjediti, po tome kako su stvari stajale, a jer ih ima puno, nema razloga zadržavati se. A najgore je što takva protivljenja ne prolaze brzo, već je to cio život, i što upozoravaju jedni druge da se čuvaju druženja sa sličnim osobama". (Z VI, 1,3-4)

13. Naglašena prisutnost đavla te nutarnja i vanjska borbe s njim. Gotovo redovito još jedan bolna kušnja prati iskustva kontemplativnog puta svetaca a to je naglašena prisutnost đavla, nutarnja u dušu i vanjska te borba a s njime. Sv. Terezija Avilska to na više mjesta spominje a posebno u 31 poglavlju o svom životu. Donosimo samo jedan citat gdje svetica svjedoči kako se nije mogla oduprijeti da pod utjecajem đavla udara dijelovima vlastitoga tijela ili kako je u snu doživljavala gušenje.

*„Budući da sam spomenula neke napasti te unutarnje i pritajene smutnje koje I mi je pribavljao nečastivi,' želim navesti druge koje je izvodio gotovo javno, gdje se i nije moglo ne znati da to bijaše on. Drugi put me **je pet sati mučio** tako užasnim bolovima te unutarnjim i izvanjskim nemirima, da mi se činilo kako to više neću moći podnositi. One koje su se nalazile sa mnom bijahu zaprepaštene, i nisu znale što bi učinile, a ni ja kako da si i pomognem. Običavam, kad su bolovi i tjelesna patnja jako nesnosni, pobuđivati u sebi i čine predanja, moleći Gospodina, ako se udostoji, da mi Njegovo Veličanstvo dade i strpljenja i neka budem takva do svršetka svijeta. Budući da sam taj put osjetila jako žestoku patnju, pomagala sam si tim činima i odlukama. Gospodin se udostojao da spoznam kako to bijaše nečastivi, jer sam pored sebe ugledala neko odvratno crnče kako reži bijesno što je gubilo tamo gdje je kanilo dobiti. Ja pak, čim sam ga ugledala, nasmijala sam se, i nisam se prestrašila, zato što je tamo sa mnom bilo nekoliko sestara i koje se nisu mogle snaći. Nisu znale kakav bi lijek pružile tolikoj patnji**, jer je kod mene bilo teško lupanje tijela, i glave i ruku, a da se nisam mogla oduprijeti.** Najgori od svega bio je unutarnji nemir, jer ni na koji način nisam mogla naći mira. Nisam se usuđivala tražiti blagoslovljene vode zato da ih ne prestrašim i da ne*

shvate o čemu bijaše riječ.

U to vrijeme jedne noći pomislila sam da će me zadaviti. Kad su me poškropile s puno blagoslovljene vode, vidjeh veliko mnoštvo nečastivih, kako se strmoglavljuje. Toliko su me puta ti prokletnici uznemirivali - a tako ih se već malo bojim, jer znam da ne mogu vrdati ako im Gospodin ne da dopuštenje - da bih zamorila Vašu milost a i sebe kad bih ih navodila". (Ž 31, 1,3 i 9)

Brojan su svjedočanstava iz svetačke tradicije o ovoj vrsti kušnji i navodimo samo neka. Bl. Ivan de Castillo je imao iskustvo da ga je đavao silio da vlastitim rukama šamara samoga sebe ili da zapali Gospine slike.

Đavao je nekim svecima poticao jake sugestije na samoubojstvo, tako je sv. Marija Magdalena de Pazzi u jednom takvom trenutku pobjegla iz kora otrčala u kuhinju s nakanom da uzme nož i da se ubije.

Brojni su sveci vidjeli đavla pod likom raznih rugoba ili su čuli njegove urlike na primjer sv. Antun pustinjak, sv. Ivan Marija Vianeyi, sv. Filip Neri, sv. German, sv. Coletta...

Brojni su sveci doživjeli da su udarani i kao bičevani od đavla. Prije polaganja zavjeta tijekom 4 godine bl. Agnesu da Langeac je đavao 2 puta tjedno bičevao, sv. Tereziju Avlisku je gurnu niz stepenice i tom je zgodom slomila lijevu ruku, sv. Nikola iz Toletina je bio puno puta tako izudaran od đavla da je ostajao kao polu mrtav, jednom je od tih udaraca ostao šepav za cijeli život. U našem vremenu sv. Pater Pio je cijeli život imao boj sa đavlom pod gotovo svim vidicima uključujući udarce i bičeve koje je često trpio.

Zašto Bog dopušta kontemplativne kušnje

1. Kako bi duše dale potpunu zadovoljštinu za svoje grijehe koji ostavljaju posljedice u duši ali i u dušama drugih ljudi. Već smo vidjeli u dodatku za 6 odaje pod naslovom *Trpljenja koja duše prolaze u tamnoj noć duha uspoređena sa patnjama dušu u čistilištu* da sveci u kontemplativnim kušnjama vide analognu dinamiku kao u čistilištu.

2. Da bi duša došla do preobraženjskog sjedinjenja i duhovnog vjenčanja mora se osloboditi svega što nije Bog a podnošenje kušnji u čistoj vjeri upravo vodi do toga.

3. Prakticiranje herojskih kreposti jer je stanje duše u kontemplativnim kušnjama uvijek jako mučno za dušu i zbog toga prihvaćanje i podnošenje kušnji učvršćuje kreposti u duši.

4. Bog tako daje duši da uvidi stvarano stanje vlastitih kreposti kako se ne bi uzdizala, umišljala i pala u oholost a time bi bio otvoren put za pad i u teške grijehe čime bi se mogao izgubiti plod dugogodišnjeg napora na duhovnome putu.

5. Podnoseći kušnje Bog poučava dušu o uzvišenim stvarima duha kao na primjer evanđeoskoj mudrosti da bolje shvaća prepreke i put rasta, tajne čistilišta, mogućnosti i uzroku pada duša u Pakao.

6. Kušnje nakon što duša se duša pročisti i dođe do sjedinjenja s Bogom i duhovnog vjenčanja postaju aposlolatske to jest duša koja je do toga došla trpi ali ne više za svoje vlastito pročišćenje nego za dobro Crkve. Sveci došli do sjedinjenju s Kristom žive onu duhovnu stvarnost koju je još sv. Pavao apostol u Poslanici Galaćanima opisao riječima: *„Dječice moja koju ponovno u bolovima rađam dok se Krist ne oblikuje u vama" (Gal 4,1 9).*

„Sada se radujem patnjama koje podnosim za vas. Tako nadopunjam u svome zemaljskome životu za Tijelo Kristovo – to je Crkva - što nedostaje mukama Kristovim". Kol (1,24)

DODATAK 4. Iskustva tamne noći duha raznih svetaca

(Vidi uvodnu napomenu o značenju dodataka pojedenih odaja skripte: Slijedi opis kušnji i tamnih noći duha u iskustvima nekih svetaca. Slične kušnje se mogu pronaći na putu duhovnoga rasta svih svetca. Ali treba ove tekstove shvatiti na autentičan način sukladno klasičnom nauku katoličke duhovne tradicije. Neki od tekstova koje navodimo mogu kod nekih čitatelja pobuditi strah i poštovanje, kod drugih divljenje ali kad se iskustva svetaca žele primijeniti na vlastito

duhovno iskustvo to treba dobro razumjeti. Naime mi iz njih možemo učiti Božansku pedagogiju i zakonitosti duhovnoga puta a ne možemo se izravno s njima uspoređivati. Naime dubine čišćenja koje pojedina duša treba podnijeti ovise o tome koliko je zaprljana pred Bogom a još više o stupnju jačine čiste ljubavi na koji Bog želi uzdići pojedinu dušu. Držimo da je sv. Ljudevit Montforski tona najbolje tako jednostavno, duboko i slikovito izrazio:

„I ako je katkada bilo svetaca ili drugih velikana, koji su molili za križeve, preziranja i poniženja, iste tražili, a katkada si ih dapače sami pribavili svojim zasebnim ponašanjem, moramo dobro to upoznati i diviti se izvanrednom djelovanju Duha Svetoga u takovim dušama, pa gledajući ovakvu krepost moramo se istodobno sami u sebi poniziti, ne usuđujući se poletjeti toliko visoko, jer smo prema ovim brzim orlovima i ričućim lavovima samo pokisli pilići i umirući psi". (*Pismo prijateljima Križa br. 44)*

Sv. Terezija Avilska jasno ukazuje da je put kojim Bog vodi kontemplativne duše podložan bolnim kušnjama koje mogu pobuditi strah i zebnju duše kad o tome više sazna:

„Dakle, ja vam kažem, kćeri, one koje Bog ne vodi ovim kontemplativnim putom, prema onome što sam vidjela i saznala od onih koji idu njime, da ne nose najlakši križ i da biste se prestrašile putova i načinâ koje im dodjeljuje Bog. Poznati su mi i jedni i drugi i pouzdano znam da su nepodnošljivi napori koje Bog dodjeljuje kontemplativnim osobama; takvi su da se ne bi mogli podnijeti, kada im ne bi davao ono slasno jelo. I jasno je, budući da one koje Bog mnogo ljubi vodi tegobnim putovima, i što ih više ljubi, težima, nema se zbog čega misliti da prezire one koji su kontemplativni, jer ih Svojim ustima hvali i smatra prijateljima... Vjerujem da oni od djelatna života, vide li da su ovi samo malo obdareni, misle da nema ničega osim toga. A ja vam kažem da možda nijedan dan od onih koje ovi prođu, ne biste mogle podnijeti". (P 18, 1 i 3)

Sv. Ivan od Križa jasno poručuje da duša mora proći kroz nutarnje i vanjske patnje ako želi doći do kontemplativne mudrosne spoznaje Krista:

„Mnoga su čudesna otajstva razotkrili sveti učitelji i pobožne duše u ovozemnom životu. Ipak većim dijelom ta otajstva još čekaju da budu izrečena i razumljena. Zato valja duboko kopati u Kristu. On je poput bogata rudnika što ima mnogo rukavaca s blagom. I ma koliko tko kopao, nikada neće stići do dna ili na kraj. Štoviše, u svakome rukavcu posvuda susreće nove žile novih bogatstava. Stoga Apostol reče o Kristu: „U kom su sva bogatstva mudrosti i spoznaje skrivena". Duša u to blago ne može zaći niti mu se može primaći ako prije ne uloži silan napor da prodre i ude, trpeći iznutra i izvana, i ako je prije Bog ne obaspe mnogim razumskim i osjećajnim dobročinstvima. A svemu tome treba da prethodi dugotrajno duhovno uvježbavanje.

Sve su to nužni preduvjeti za više prodore u spoznanje otajstava Kristovih. A to je spoznanje najviša mudrost što se može steći u ovome životu. O kad bi ljudi napokon razumjeli da je nemoguće prispjeti do silnoga bogatstva mudrosti Božje ako se prije ne ude u silne napore, uz mnogovrsne muke, tako da duša odloži svoju utjehu i želju.

Duša koja čezne za božanskom mudrošću uistinu najprije želi ući u duboki smisao križa. Stoga je sveti Pavao poticao Efežane da ne klonu u nevoljama i da budu u ljubavi ukorijenjeni i utemeljeni te mognu shvatiti sa svima svetima koja je Dužina i Širina i Visina i Dubina te spoznati nadspoznatljivu ljubav Kristovu da se ispune sve punine Božje. Jest, vrata kroz koja se ulazi u bogatstvo Kristovo su križ. I ta su vrata tijesna. I mnogi žele doprijeti do slasti do kojih se samo kroza njih može prispjeti, ali ih je malo koji hoće da na ta vrata udu". (DS, B, k. 36-37)

Kao uvodnu misao u opis iskustva svetaca tijekom tamne noći duha donosimo poticaj **Taulera** s kojim stavom ih je najbolje proživljavati u duši. Ovaj velikan duha uči: „Kada Nebeski Otac odredio da obdari dušu uzvišenim milostima i da je na uzvišen način preobrazi u nutrini On je obično ne pere i ne čisti blago nego je baci u ocean gorčina, u ocean kušnji kao proroka Jonu... A čovjek koji traži Boga smoga je često napastovan mukom i kidanjem srca. Naime on se boji da nije

čisto samo Boga imao pred svojim očima te da su mu zbog toga njegova djela beskorisna, i ta misao mu oduzima mir i uranja ga u gorčinu i muku. Ova žalost neki puta dolazi od neke bolesti, slabosti karaktera ili od samoga đavla koji uznemiruje dušu svojim sugestijama.

Treba blago odbaciti sve ove sugestije i zadržati dušu u miru jer nema boljega lijeka. Suprotno jako je loše odbacivati ove muke na silu s bijesom i srdžbom jer ovo ne služi ničemu osim što razbijaju i umaraju glavu. Isto se događa kad se u velikom nemiru utječemo liječnicima, duhovnim vođama i Božjim prijateljima kako bi tražili pomoć i njihov savjet jer nas nitko ne može osloboditi ovih kušnji. Zaključujemo na kraju, kada ove žalosti i kontemplativne kušnje se dižu u duši ponašajmo se kao kad pada jaka kiša ili grad, sklonimo se odmah pod neku nadstrešnicu dok ne prođe. Slični kada mi želimo Boga samoga i samo Boga i usprkos toga nas zahvaća muka blago izbjegavajmo oluju dok ne prođe, podnosimo sami sebe strpljivo, ostanimo u miru pod nadstrešnicom Božje odredbe".

Tauler o tamnoj noći duha zapisa: „Tada smo napušteni na takav način da izgleda kao da nemamo više nikakvu spoznaju Boga i padamo u takve nutarnje i vanjske muke da ne znamo više jesmo li ikada bili na pravom putu, ne znamo da li Bog postoji ili ne, i da li smo mi sami živi ili mrtvi. Tako da nas pada tako čudna patnja da nam izgleda kako nas sve na svijetu pritišće. Nemamo više nikakvo iskustvo niti spoznaju Boga nego nam sve postaje odbojno jer nam sve izgleda kao da smo zarobljenici između dva zida".

Bl. Anđela Folinjska: Opisuje kušnje koje je imala više od dvije godine: „Iz straha da se zbog mnoštva objava i viđenje ne uznesem i postanem ohola, da me moj užitak ne opoji, udijeljeni su mi brojni napasnici koji su umnažali napasti u meni i žalosti bilo u tijelu ili duši. Što se tiče tijela ne vjerujem da se može izraziti ta muka jer sam na svakom udu tijela užasno trpjela.

A što se tiče mučenja duše ona su bila još gora i brojnija, đavli su me neprestano žalostili. Prija svega bila sam predana na nemilost većem broju đavli koji su u meni oživljavali poroke koji su već bili iskorijenjeni i mrtvi u duši po pokori i to me je užasavalo a zatim su dodavali i druge koje nisam nikada imala. Porok bluda koji nikada nisam imala je sišao u mene i jasno vidim da je to bilo po dopuštenju Božjem. On nadilazi sve druge a za boriti se protiv njega dana mi je krepost od Boga koja nije dopuštala da padnem. Ako bi u svemu gubila povjerenje u Boga ostajala bi mi barem u tome da Bog neće dopustiti da pristanem uz ovaj porok. U duši ostaje mirna sigurnost i nada koje sumnja ne može uzdrmati, snaga će uvijek pobijediti, porok je pobijeđen... Kada se ova snaga sakrije za trenutak ili me prividno napušta, porok koji se ne usuđujem spomenuti postane tako jak da mi izgleda da ni sramota, ni kazna nisu sposobne spriječiti me da padnem u grijeh. Ali iznenada ova Božja snaga se vrati i oslobodi me i ni za koju stvar u svijetu ne bi htjela sagriješiti.

Napast očaja. neki puta se nađem u užasnoj tami sličnoj onoj u kojoj su đavli bez utjehe nade bilo kojega dobra, i te tmine su užasne... ja kažem Bogu: „Ako trebam biti prokleta daj da to bude odmah, nemoj odgađati, budući da si me ostavio baci me u ponor. Ja sam apsolutno očajavala o Boga i svim njegovim dobrima, mislila sam da je za mene sve gotovo, da na cijelom svijetu Pakao nema boljeg pijena od mene, sve milosti, svi darovi koje mi je Bog dao služili su samo da pojačaju moj očaj i moj pakao. Molim te traži od Božje pravednosti da spozna moje srce, glava mi puca, moja stas se prigiba, gubim vid zbog mnoštva suza, udovi mi se rastavljaju jer ne mogu obznaniti moje laži i dvoličnosti. I znaj da su moje riječi ništa u odnosu na stanje moje duše. Eto što sam primorana reći o ponoru moje ništavnosti a zatim se podiže oholost.

Evo sada sam potpuno jedno s bijesom, sva sam oholost, žalost, sama gorčina i plamen. Dobra koja mi je Bog udijelio meni se izokreću u uzrok beskrajne žalosti. Čemu služe? Oni samo potiču bolno divljenje koje izgleda kao uvreda mome očaju. Zašto u meni uvijek je apsolutni nedostatak bilo kakove kreposti, zašto to Bog dopušta? Dakle moje sumnja čini da ponavljam bi li me Bog ikada prevario? To je napast koja mi skriva svako dobro. Dakle, bijes, oholost, žalost, gorčina, ljutnja i žalost se takvi u meni da se to ne može ljudskim riječima izreći. A što se tiče svih mudraca svijeta, svih svetaca Neba da mi iskazuju bezbroj utješnih nagovora, bezbroj obećanja, da me Bog ispuni svojim utjehama a da me ne potpuno ne promjeni i ne počne djelovati u dnu moje duše na novi način umjesto da mi to koristi, svi mudraci, sveci, Bog samo bi povećali preko svake

mjere moju žalost i bol, moje zasljepljenje, moj bijes i očaj. Ah kad bi mogla promijeniti ova moja mučenja sa svim zlima svijeta, sa svim bolestima, sa svim patnjama koje muče ljudsko tijelo smatrala bi da ću zadobiti olakšanje".

S dušom uronjenom u ovaj ponor ja sam se okretala u podnožju noga moje braće i govorila im: "Nemojte mi više vjerovati, zar ne vidite da sam zaposjednuta đavlom? Vi koji se zovete mojom duhovnom djecom molite Božju pravednost da đavli napuste moju dušu i pokažu svijetu užas moga ponašanja te da se više ne obeščašćuje Boga zbog mene... Znajte da sam došla do nečuvenog stupnja očaja. Apsolutno očajavam da mi Bog neće pomoći i da sam izgubila sva njegova dobra i to je definitivno stanje među nama. Vjerujem da na svijetu nema stvorenja tako zloga i toliko dostojna da bude prokleto kao ja. Svi Božji darovi imali su za cilj to da me dovedu u najgore stanje očaja i prokletstva. Neki puta se osjećam obuzeta bijesom na samu sebe da s puno napora se odupirem da se ne raskomadam. Drugi puta ne mogu a da užasno ne udaram samu sebe do te mjere da moja glava i udovi budu otečeni.

Lažna poniznost. Trajno doživljavam poniznost koja čini da vidim da sam lišena bilo kakvog dobra, ili kreposti uronjena u mnoštvo grijeha i mana tako da mi Bog više ne može iskazati svoje milosrđe. Izgleda mi da sam kao boravište đavli, njegova djelatnica, njegova igračka, njegova kćer, izvan bilo koje pravednosti i istine dostojna najdubljih dubina pakla. Ta poniznost nije ona koju sam imala prije koja me radovala i u kojoj sam motrila Božju dobrotu, ova od sam mi uzrokuje samo bezbrojne patnje.

U nekom trenutku se moglo primijetiti nakon ove dvije godine da su đavli nastavili svoje bitke i napadaje protiv duše i tijela ali viši dio duše je istovremeno uživao u uzvišenoj kontemplaciji te blaženica zapisa: „Ne mogu veliki boj puta kada sam motrila najviše dobro za vrijeme velike tame, ali u tim prigodama bila sam uzdignuta na najviši vrh, neizrecivo. Usprkos tih milosti moje tijelo je bilo mučeno bolestima, svijet mi je uzrokovao kušnje i gorčine, đavli su me neprestano žalostili jer su imali vlast nadamnom. S druge stane Bog me privlačio dobru koji sam primjećivala u tami. Zatim mi je neki puta izgledalo da sam ostavljena od Boga i da ne mogu moliti, jedna od tih kušnji je trajala mjesec dana. Ja ne vidim više nikakvog traga Boga u meni imam samo apsolutnu volju ne griješiti. I konačno sam čula riječi: „Što se više osjećaš ostavljenom više si ljubljena od Boga i sjedinjena s njime.

Malo prije svoje smrti je govorila svojoj duhovnoj djeci: „Bog ne okončava napasti i oluje dok cijeli čovjek nije zgažen, pritisnut, smrvljen. To je njegovo posebno ponašanje prema svojoj istinskoj ljubljenoj djeci".

Bl. Battista Varani, optaica klarisa iz Varana (+ 1527) u tridesetim godinama je počela proživljavati dvije velike kušnje jednu iza druge a svaka je trajala 2 godine. Već prije je bila prošla jedan niz kušnji i imala je duži miran period u duhovnome životu. Ona zapisa: „Bog mi je u snu pokazao sve muke i žalosti koje me čekaju... Tada se usta ponora, koja su bila već 10 godina zatvorena se otvori na užasnije načine nego li ikada prije. Zmaj je izišao ričući na mene i napao me s toliko bijesa da je izgledalo da će me proždrijeti."

O jednoj od te dvije napasti zapisa: „Ja sam se na neki način pobunila protiv Boga optužujući njega za sve moje mane, grijehe i moje pogreške i usudila sam se Njega pitati za račun zbog svoga ponašanja, optužujući ga da je lagao u mnogima stvarima koje mi je kazao ili koje sam našla u Svetom Pismu... Imala sam mnoge druge zle misli kojih samo sjetiti se budi mi užas".

Bl. Marija od Utjelovljenja, uršulinka: Tri godine je provela u duhovnoj zapuštenosti koja je postajala sve mučnija. Prva iskustva zapuštenosti su bila nakon što je već bila kušala 5 godina neprestano sjedinjenje s Bogom, dok je još bila u svijetu. Tada se na njenu dušu spustila tama, njen duh se ispunio tamom a njena volja je izgledala kao oslabljenja. Ona zapisa: „Vidjela sam kako silazim u ponor, svaka utjeha mi je bila oduzeta kao a sjećanje na primljene milosti izbrisano, a moja se muka udvostručila zbog toga što sam bila skoro uvjerena da u prošlosti to nisu niti bile milosti nego da sam bila prevarena, nego da je sve bilo samo gubljenje vremena tijekom kojega sam se zabavljala... Trebala sam uložiti silne napore za nastaviti pobožne vježbe i pokoru... A što se tiče

bližnjega sve što su mi govorili doživljavala sam kao meni protivno i trebala sam ulagati ogromni napor kako bi bdjela sama nad sobom i sačuvala spremnost na posluh u duhu“.

Nakon što je prošla ova kušnja koja je trajala dugi niz mjeseci blaženica je bila obdarena još većim milostima na poseban način razumskim viđenjem Presvetog Trojstva, a malo zatim ulivenim znanjem nauka Svetog Pisma i latinskog jezika iako ga nikada nije učila.

Dvije godine nakon ovoga dok je još bila u svijetu, još nije imala duhovnika, a u ruke joj je došla knjiga o tome kako razmatrati pomoću metoda za tu molitvu. U toj je knjizi čitala o opasnostima u koje padaju duše koje ne slijede takvu molitvu razmatranja s raznim točkama. Ona zapisa: „Trudila sam se svim silama slijediti takav način razmatranja otajstava našega Gospodina, i svom sam se snagom opirala privlačnosti prema nadnaravnoj molitvi kako sam to prije činila gledajući samo jednim pogledom ljubavi što me je dovodilo u neko pasivno stanje. Svaki dan sam se trudila metodički razmatrati što mi je uzrokovalo ogromnu glavobolju tijekom dvije godine. Konačno mi je u ruke došla *Filoteja* a ubrzo nakon toga i duhovnik koji je shvatio stanje moje duše i potakao me da obavljam molitvu onako kako je to meni priličilo u nutrini“.

Drugi period kušnji u životu blaženice je započeo nekoliko mjeseci nakon njenog ulaska u samostan i trajao je dvije godine. Tada je ona imala 31 godinu. Ova nutarnja kušnja se sastojala od slijedećih elemenata:

- nemogućnost obavljanja molitve: „U vrijeme molitve moja prva misao je bila sjećanje na križeve koje sam trpjela i to bi trajalo do kraja molitve“.

- Mašta „je bila napadana svim vrstama gnusoba. Stvari koje nikada nisam ljubila u svijetu ispunjale su mi duh. Misli psovke su mi stalno prolazile kroz glavu, sumnje protiv vjere, čudni umori i iscrpljenosti kad bi htjela činiti pokoru, oholost, ispraznost, mržnja prema bližnjemu, neposluh kao da su izvirali uz moga srca. Bojala sam se da me Bog zbog svega ovoga napustio. Moj prošli život mi je izgledao samo kao jedan neprekinuti niz bijeda a svi darovi i milosti koje sam bila primila kao plod bijedne zablude i prevarenosti. Padala sam u nesavršenosti koje sam doživljavala kao skandal kod drugih duhovnih osoba te me je to još više ponižavalo jer sam jako teško mogla shvatiti kako se neki nedostatci mogu spojiti s postojanošću u krepostima, te nisam mogla biti prikladnije kažnjena“.

- Dosada i odbojnost prema svetim stvarima su pritiskali i žalostili njenu dušu: „Samoća koju sam prije toliko voljela je za mene postala čistilište, postalo mi je nepodnošljivo ostati cijeli dan sama u ćeliji i nikoga ne susresti. Posao koji sam morala raditi m i je postao tako odbojan da sam se morala silno prisiljavati da ga barem malo prihvatim, a doživljavala sam izvanjski napor tako veliki da sam to jedva mogla podnositi. Moje muke su me dovodile do očaja. Jednoga dana sam bila došla do te točke da kad sam se našla pored otvorenog prozora imala sam užasnu napast da se bacim kroz njega vani jer moj razum je bio potpuno u tami“.

- Kako bi oslobodio njen duh od bilo kojeg ljudskog oslonca Bog je dopustio da duhovnik koji ju je dobro vodio napusti grad. A samostan je dobio novoga ispovjednika koji umjesto da je potakne i ohrabri dovede u pitanje sve milosti koje je bila primila govoreći joj da je u svemu bila prevarena te da su njene nutarnje muke samo plod nedovljne umrtvljenosti. Ona zapisa da u tom periodu je „sebi je vidjela samo zlobu i dvoličnost“.

Nakon što je ovaj period kontemplativnih kušnji prošao u 40-etim godinama blaženica je otputovala za Kanadu. A tada je započeo period kušnji koji će trajati 8 godina. Evo sažetka tih kušnji:

- Osjećala je odbojnost i nepovjerenje prema svim koji su joj se približavali.

- A stvar je postala uzajamna. Ona zapisa: „Bog je dopustio i suprotno, da su susestre imale trajnu odbojnost prema meni, kako su mi kasnije i priznale“-

- „Smatrala sam se najnižim i najbjednijim stvorenjem na svijetu, naj dostojnim prezira. Skoro da se nisam usuđivala podići oči toliko sam se osjećala pod teretom dubokog nutarnjem poniženja. Trudila sam se raditi samo najponiznije poslove i nisam se smatrala dostojnom bilo čega drugoga“.

- „Držala sam da me ovaj preveliki nutarnji osjećaj bijede u nutrini udaljio od Boga i lišio svih milosti i njegova milosrđa.... Vidjela sam sebe kao uronjenu u neki pakao pun žalosti i smrtne

gorčine koji su proizlazili iz jedne užasne napasti očaja koja se rađala u ovoj tmini bez da sam ja shvaćala razlog tome. Neki puta bila sam na mome putu iznenada zaustavljena iznenadnim viđenjem koje mi je pokazivalo otvoreni pakao ispod mojih nogu, te mi je izgledalo da iz ovoga ponora izlaze plamenovi koji će me sažgati i proždrijeti me“.

- „A ja sam istovremeno doživljavala da sam nošena nutarnjim poticanjem na užasavajuću mržnju na Boga. Jednom zgodom kad sam prolazila pored zida posebna napast samoubojstva tako živa i snažna me zahvatila da nije bilo podnih podloga na rubu zida za koji sam se uhvatila bila bih se strmoglavila“.

- „Neki puta u svim ovim mučnim tminama podizala se u mojoj duši jedna božanska zraka koja me prosvjetljivala i raspaljivala ljubavlju koja ju je poticala na vanrednu gorljivost na takav način da mi je posije tolike muke i gorčine izgledalo da sam u Raju. Tada sam blisko komunicirala s Bogom koje me milovao grleći me. Ali to je brzo prolazilo jer je ova svijetlost bila kao ona sunčeva koja se probija kroz tmurne oblake tijekom oluje a oni bi ubrzo ponovno zaklonili sunce... Ja sam tada iz ponora svijetla i ljubavi padala u ponor tmine i bolne tame“.

- Konačno je Gospa oslobodila blaženicu od ovih kušnji: „Iznijela sam Gospi da ona dobro poznaje moju slabost i koliko su ove duhovne patnje suprotne od mira koji je Ona kao božanska Učiteljica htjela ukorijeniti u središtu moje duše.... Vidjela sam da sam Božji Duh želi da ovako govorim Majci Božjoj te samu u isti čas osjetila da sam uslišana i bila kao oslobođena nekog teškog kaputa. Bog je učinio da spoznam da tijekom ovih godina kušnji nisam ništa izgubila nego naprotiv da me ispunio neizrecivim blagom“.

Pred kraj života ona je tvrdila: „Ponavljam da treba proći kroz velike nutarnje i vanjske muke koje bi prestrašile dušu da ih vidi prije nego li kroz njih prođe te bi napustila plan puta da duhovno napreduje a ne bi ih mogla ni podnijeti kad kroz njih prolazi da je jedna Božja duboka i skrivena snaga ne drži“.

Bl. Ana od sv. Bartolomeja. Jedna od prvih družica sv. Terezije Avilske mlada sa 14 godina je ušla u obnovljeni karmel i samo nekoliko dana po ulasku u novicijat u Avili vanredne nutarnje milosti koje joj je Gospodin bio udijelio su prestale i ona je imala iskustvo nutarnje tame tijekom cijele 1 godine te je u svoj jednostavnosti srca govorila Isusu: „Što se događa? Zašto si me napustio? Da te ne poznajem smatrala bi da si me prevario, a da sam znala da trebaš otići ja ne bi ušla u samostan“.

Pred kraj života nakon što je bila puno puta prokušana imala je još dvije godine velikih nutarnjih muka te reče: „Nutarnje muke su tako velike da nisam već bila upoznala i kušala dobrotu Gospodnju, bila bi izgubila povjerenje, ali On mi je ostavio ovu milost da imam povjerenje ma koliko bila potlačena uvijek sam predana u volju Božju... Duša je moja vidjela u jednom trenutku kako na nju pada jedna vrsta tamnog oblaka mračnijeg od najtamnije noći“.

Sv. Marija Magdalena de Pazzi (+ 1607). Od svoga ulaska u duhovni život u 16-etoj godini njen život je ubrzo postao jedna duga serija zanosa, gotovo neprekidnih, ali imala je dva perioda od po 5 godina nutarnjih kušnji.

Prvi niz od 5 godina koji je ona nazvala „lavlja jazbina“ počeo je u njenoj 19-toj godini, a prethodio je neprekidnom zanosu od 7 dana. Svaki dan je iz zanosa izlazila samo po 2 sata. U jednome od tih zanosa Gospodin joj reče: „Znaj kćeri moja da ćeš tijekom 5 godina biti lišena osjećaja moje milosti, ali ne same milosti kao takve... Želim učiniti s tobom kao neki general koji prokušava svoga vojnika na razne načine prije nego li ga unaprijedi“.

Čim je kušnja tame započela svetici se ukazao đavao i započele su joj kušnje protiv vjere i poslušnosti. Reče tom zgodom: „Sve moje pobožne vježbe postale su mi teretom i bila sam primorana prisiljavati se do najvišeg stupnja da pođem na molitvu, u kor i na posao. Na kraju me proždirao očaj. Konačno mi se Gospodin smilovao te me tješio ponekom duhovnom utjehom“.

Molila je Gospodina da njen život bude „život čiste patnje“. Drugi niz kontemplativnih kušnji je započeo u zadnjih 5 godina života: „Bila sam se razboljela silnim bolestima popraćenima velikim duhovnim suhoćama i nutarnjim tminama. Morala sam se boriti sa đavlom i suočiti sa

raznim vrstama napasti na poseban način protiv poniznosti, čistoće i očaja. U jednom trenutku sam bila zahvaćena sumnjom da sam sve pogriješila time što sam izabrala život u klauzuri te me spopala napast da bacim habit i vratim se kući. Na vrhuncu ove kušnje postala sam plijen očaja, došla sam do toga da sam bila gotovo sigurna da neću biti spašena te sam bila oko vrata stavila konopac da se obijesnim. Zatim me Gospodin utješio i udijelio mi važno poslanje po izljevima njegovih darova sudjelujem u obnovi onih dijelova Crkve koji su bili zahvaćeni pokvarenošću, mlakošću i nedostatkom zajedništva".

Sv. Alfons Rodrigez: On je podnio tri perioda teških nutarnjih kušnji.

- Negdje oko polovice svoga životnog vijeka tijekom 10 godina je imao skrupule koji su kako reče „uranjali moju dušu u neizmjernu žalost i muku".

- Negdje oko svoje 50-ete godine kada je već bio dobio mnoge vanredne milosti imao je užasne napasti protiv čistoće tijekom 7 godina a ukazivao mu se i đavao. Sam o sebi zapisa: „Bio sam tako pritiješnjen izbliza da je nemoguće opisati moju muku, neki puta sam bio preslab i bez daha, a redovito u tami i lišen svake utjehe ljudske i božanske. Tada mi je izgledalo da za mene nema Boga nego da ima samo đavli koji u me okruživali i koji su se ukazivali pod raznim likovima potičući me na zlo i proklinjući me jer nisam htio pristati na ono što su oni napastovali. Drugi puta sam slušao njihove paklene razgovore i slušao kao proklinju Boga, ili sam osjećao kako će me zadaviti jer su me stiskali za vrat. Nisu odlazili osim da u paklu kuju planove protiv mene, oni su se savjetovali sa velikim brojem đavli... Obično su dolazili oko pola noći kad sam bio već zaspao ulazili bi sa velikom bukom u sobu da me prestraše. Na tu njihovu buku ja bi se probudio i oni bi me odmah napadali raznim napastima, plesali su predamnom a neki bi se bacili na mene bez da sam se mogao osloboditi, nisu mi ostavljali ništa drugo osim mogućnosti da ne pristanem na njihove planove. Usprkos hladnoće zimi bio sam sav znojan tako je bila jaka i živa borba koju sam morao voditi. A ja govorim samo o manjem dijelu ovih iskustava ono čega se sjećam... Jednom zgodom na poseban način su me uhvatili tako da se nisam mogao osloboditi, toliki je bio bijes koji su imali prema meni, tijekom tog događaja bio sam krajnje žalostan i gotovo da sam izdahnuo od njihova gušenja, tražio sam neku utjehu kako bi se ublažile moje muke ali nisam ništa postigao. Zazivao sam Gospu ali je nisam nalazio, molio sam svece a oni su bili gluhi na moje vapaje... U ovim užasnim progonstvima moja žalost je postajala tako teška da je moje zdravlje popuštalo. Često nakon ovih borbi s đavlima Bog me tješio u nutrini na takav način da je tijelo bilo često preslabo da podnese obilje Božje utjehe".

- „U zadnjoj bolesti prije smrti 5 mjeseci sam bio napastovan nepovjerenjem, suhoćom i skrupulama. Mir mi se povratio iznenada nakon što su mi se ukazali Isus i Marija".

Sv. Ruža Limska: Ona je u svojim tamnim noćima imala posebnu kušnju. Tijekom 15 godina sat i pol dnevno ju e mučio đavao s toliko žestine da je ne neki način trpjela muče duša iz čistilišta koje su bile najbliže paklu. Za vrijeme ove oluje nije mogla ni pomisliti na Boga, trpjela je potpune tamu, suhoći i nepodnošljiv osjećaj ostavljenosti, đavli su već kad se približavalo vrijeme napasti njenu maštu ispunjali najužasnijim prikazama tako da se ona bojala, tijelo joj se treslo i molila je Gospodina da je oslobodi ovog kaleža.... A čim bi prestajale kušnje svetica bi doživljavala velike nutarnje utjehe. Uz to mučile su je razne bolesti. Ona reče: „Nema bolesti koja me nije mučila, angina, astma, bolovi želuca, glave i oni grudima su bili oni koji su me najviše mučili".

Sv. Ivana de Chantal: Svetica je zadnjih 7 godina života trpjela velike kušnje duha sve do 1 mjesec prije svoje smrti. To vrijeme je provela u neprestanoj agoniji, proživljavala je sve vrste suhoća, sumnje u vjeri, velike nutarnje poticaje na psovku, osjećaj da je Bog mrzi, strašne sudove bližnjega, skrupule... Pred kraj života reče jednoj duhovnoj kćeri: „Zbog neprekidnih užasnih napasti i muka duha svedena sam na to da mi ništa u ovome svijetu ne može donijeti utjehu osim same smrti".

Sv. Veronika Giuiani: „Snašla me toliko veoma velika potištenost, da nisam znala što mi je činiti, da je se oslobodim. Osjećam se ozlovoljena tako da nisam kadra ništa podnijeti. Velika mi je muka družiti se s drugima. Sa svima bih počela galamiti, a znam daje sve to znak nedostatka kreposti. Čini mi se da me snalaze svakovrsne napasti. Izgleda da sam malodušnost prihvatila kao posestrimu, a velika mi je muka pomišljati na nadahnuća, na prosvjetljenja, što mi ih je Bog ranije davao. Nisam u stanju za ništa prionuti. Sama pomisao na molitvu izgleda mi kao čistilište. Ako me je prije sama pomisao na trpljenja veselila, sada, ne samo što mije nestalo takve radosti, nego mi ni na kraj pameti nije pomisliti na to. Stvarno se nalazim u tmini; ne izgleda da za me tu postoji ni Bog ni sveci. A što me veoma muči jest ovo što osjećam da mije tijelo oslabilo, pa se jedva držim na nogama. Bilo sve iz ljubavi prema Bogu!...

Ja osjećam tako veliku protivnost prema svemu što se odnosi na redovnički život, pa mi izgleda nemoguće sebe upokoriti s obzirom na nepodnošljivu teškoću. Već sami zidovi mi potiču dosadu. Oh! Mislite i na drugo! Habit što ga nosim, muči me. Ne čini mi se da ću ga moći gledati na sebi, jer mi izgleda kako će mi sve to služiti za moju osudu. Više ne znam što trebam činiti. Već sam vezana zavjetima, a ne mogu se čak ni vama, velečasni, obraćati. Blagoslovljen bio Isus!

...Mnogo su me izmučile raznovrsne napasti. Među ostalima, napasnik mi je usjekao u pamet sve one patnje što sam ih do sada pretrpjela u ovoj redovničkoj zajednici. Time mije također na izvjesni način budio mržnju na bližnje, kao i na sve drugo u istoj redovničkoj obitelji.

U tom času sam se vrlo snuždila s osjećajem da sam od svakoga napuštena. Meni se činilo da nema ni Boga ni svetaca. Boravkom u veoma gustoj tami, mučile su me moje mane i grijesi. Izgledalo mije da mi je duša posve prestrašena u očekivanju presude, što će je proglasiti Gospodin: Idite od mene, prokleti (Mt25,41.) Oh! Koliko ovo muči moju sirotu dušu. Ne postoji muka, s kojom se može usporediti ova odvojenost duše od Boga. Ja od časa do časa vrlo dršćem i spopada me strah da će mi biti zlo kad me se prihvati bolest.

U tom času me snađe napast očaja i razočarenja, nepouzdanja u Boga. Osim toga, dolaze mi napasti psovanja. Uz to, što me više razapinje, jest pomračenje pameti, pa ne znam, da li se radi o pristanku, ili ne. Ja pri zdravoj pameti i pri jasnoj spoznaji spremna sam tisuću puta prije umrijeti, prije nego li ikada pristati na nešto što bi bilo i neznatna uvreda Boga. I stoga uvijek opetujem: Moj Bože, ti najbolje znaš da Te nikada ne želim ražalostiti. Moju slobodu stavila sam Tebi na raspolaganje. Postupaj sa mnom kako Ti se sviđa. Razapni me, muči me, šalji mi svaku nevolju po svom nahođenju, samo da Te ljubim i da uvijek vršim Tvoju volju. Nju prihvaćam, nju želim, da radim i trpim na veću tvoju slavu...

U ovom času mi je govorio o mojem ništa. Kao ništa, ne moram se buniti niti opirati ništa. Međutim posve uništena i ponižena, do dna satrvena, moram O ovom priopćenju ne mogu ništa pisati. Samo ću kazati prosvjetljenja i učinke, što ih je ono izvelo u onom času kao i onda kad sam došla k sebi. Ja sam spoznala kako je spoznaja našeg ništavila pravo sredstvo da prihvatim ovu misao o Bogu samom; za susret s velikim dobrom i za stalni boravak s njim. Ovo je pomoć da se odricanjem snizujemo, da izdržimo pod pritiskom ruganja i uvreda i svim onim neprilikama što bi nas mogle zadesiti. A pošto se istinsko i jedino blago nalazi između svega toga blaga, ukoliko se Bog u njemu skriva, dogodit će se da će ovdje naći skrivenoga svoga Boga ona duša koja uporno traži dubinu, korijen i temelj vlastitog bitka, služeći se na sve moguće načine traženjem istinskog stvarnog svoga ništa....

Nisam mogla pristupiti Bogu, jer nisam znala da se nalazi u mjestu milosrđa nego u mjestu pravde. Ovo lišavanje Boga jest muka tako mučna, da se ne može protumačiti. Donosi sa sobom raznovrsno trpljenje, i onom času, sa svim time što se kušaju nesnosni jadi, nema izgleda da stigne. Sa svim što se uživo osjeća svaka muka, ova spoznaja kako se mora kroza svu vječnost osjećati bez Boga nadilazi svako trpljenje, sva mučila, pa izgleda ako se ikada pomišlja na pakao, sve zaključuje i uključuje ovdje, u ovoj točki gubitka najvišeg Dobra. O Bože! Ja nisam sposobna dobro prikazati ovaj problem. Međutim htjela bih da ga svi prihvate s razumijevanjem. Posebno, grešnici, da bi promijenili život kako ne bi morali izgubiti Boga za čitavu vječnost. O moj Isuse, učini Ti da se shvati ovaj problem, jer perom ne mogu ni riječi napisati! Oh! neka se sada ovdje drhće i strepi, ali ne na način što nimalo ne koristi. Neka nam sve pomogne shvatiti što je duša bez Boga. Ista ona

nalikuje samom paklu. Oh! Pomišljajte što su najteže paklene muke. Nije ih moguće shvatiti, ne mogu se izreći. Samo, u jednu riječ, za shvatiti njihovu žestinu, dovoljno je već da su one lišene Boga. Kako bi se to kazalo, može se prihvatiti kao trpljenje što u sebi sadrži sve muke paklene. O Bože! Koliki jad, kakve li boli, kolika li mučila ja iznosim u ovom prikazu! Više ne duljim, jer već samo opisivanje me potiče na drhtanje tako da ne mogu držati pero u ruci. Neka je Bog blagoslovljen. Sve je malo za njegovu ljubav.

Ovu sam noć provela trpeći. Sve je malo za Boga. A kolika mi je muka što ne prihvaćam patnju da ugodim Bogu. Čini mi se daje čitavo trpljenje za to da se ne može drugo raditi. To osjećam uživo i borim se protiv toga, ali ne znam razlučiti što je. Osjećam duboko u srcu, kako mi odatle dolazi bilo koja muka, ali je ipak želim i molim. Najednom mi se ispred toga ispriječi zapreka veoma velika... i pomišljam na napasnika jer mi se ono malo čežnje i želje preokreće u trpljenje.

Više ne razabirem što je, dosađujem se pomišlju na smrt, pa bih molila i za samu smrt, da me više ne muči ovo strašno mučilo. Osjećam se kao da sam u najtamnijem zatvoru. Zidovi, opeke i sve ono što vidim, stavljaju me na muku. O Bože! Čak me i moj habit muči. Ne mogu ga gledati, pa, da se svladam, ja ga ljubim. Ali mi ništa ne pomaže.

Muči me i gledanje ovih znakova, na rukama, i ne mogu zamisliti daje Bog ovako postupao sa mnom. Radi toga mi se čini da sam ja najveći neprijatelj kojega Bog drži na zemlji. To je unutrašnji problem. Riječima se ne može ništa razjasniti...

Došla sam k sebi i, kao bezumna, osjećala sam se posve priljubljena promatranju beskrajne Božje biti. Ponizivala sam se do moga ništavila, gledajući u njemu čvrsti oslonac za malo pronalaženje ovog beskrajnog Boga! O Bože! Ova spoznaja, ostvarena brzinom leta, ne znači ništa. Potrebno je da se duša udubi, da se sakrije, da stekne istinsku i stvarnu spoznaju. Ukoliko ona samo malo produbе ovo naše ništavilo, ona stvarno po njemu posjeduje posebno Božje prosvjetljenje. A ovo se svjetlo širi, proteže, oblači istu dušu od svojega bitka, oblači je od njezinoga ništa što gaje prije imala, stavlja joj ga sprijeda. A to čini stoga da pod tim pogledom promatra, kao u nekom zrcalu, lijepu odjeću od Boga darovanu. Bog joj je daje; uz pomoć Božju je nanovo stavlja, i za Boga je nosi na sebi.

Ovo nošenje na sebi jest onda kada ona, na koji način, nešto radi na slavu Božju, kao što su, na primjer, ove rane što mi ih je Bog utisnuo. Ova je poput haljine što je držim na sebi. Ali ona nije moja, nego samoga Boga. Samo je držim njemu na slavu i na nakanu što On želi. Tako je i s drugim milostima i darovima što ih on stavlja i diže kada hoće, kako hoće. Stoga je nužno da uvijek pred sobom držimo odjeću našega ništa; jer, kada nas Bog lišava svega, dok imamo pred sobom što je rečeno, uvjerit ćemo se da tako treba postupiti, i kako mi ne zaslužujemo ništa. I kada bi nas Bog obilato nakrcao sa mnogo blaga, nužno je također pred sobom držati ono naše ništa, jer mnogo bolje shvaćam kako sve ono što posjedujemo nije naše, i mi nismo vlasnici. Sve je Božje, i sa svim Bog raspolaže.

Oh! Kakvo li zadovoljstvo, koliko veselja osjeća duša kada nađe onoga za kim je toliko čeznula! Sada joj Gospodin daje drugu milost, a nalazi se u činjenici što je ona našla svoje najveće Dobro sakriveno ispod ništa. Spoznaje da je njezina moć Božja snaga, a njezina nemoć vlastita ništica. Ovdje se Bog očituje duši. Sjedinjuje s njom na način, da s njom postaje jedno. Ona se pak zaustavlja samo na samoj jedinoj misli, a to je razmišljanje o najvišem Dobru“.

Bl. Marija od Anđela: Zavjete je u Karmelu položila sa 17 godina, a 7 godina nakon toga započela je kušnja tamne noći duha. Za vrijeme 8 mjeseci ukazivali su joj se đavli i jako je tukli te napastovali protiv čistoće, vjere i nade. Đavao joj je jednoga dana samilosno govorio: „Vjeruj mi bolje je da pristaneš nego da trajno budeš mučena na ovaj način čim više jer ću te na kraju pobijediti... Zašto više služiti Bogu, ti si prokleta a tvoje pokore, suze i muke su izgubljene jer je tvoja vječna osuda već određena i izrečena, zašto dakle da si stvaraš dvostruki pakao boreći se? Puno je bolje da si oduzmeš život i da sve prestane“.

Nakon što je prošao period ove kušnje nakon nekoliko godina došao je novi period kušnji koji će potrajati 6 godina a sastojao se u brojnim napastima posebno u očaju.

Isus joj je nagovijestio ovaj period kušnje u ukazanju svoga križa riječima: „Križ je znak da od danas nećeš više osjećati slast moje prisutnosti. Osjećati ćeš se ostavljenom, tvoj će se napasti samo povećavati, osjeti ćeš snagu svih svojih strasti koja je do sada bila kao zaspala i koje će te mučiti kao neki bjesni psi i konačno ono što će te najviše mučiti biti će to što ćeš misliti da si pala u moju nemilost. Ali ostani postojana u mojoj ljubavi, podložna poglavarima a ja ti obećavam moju pomoć“.

O ovom periodu svoga života blaženica reče: „Moj je život neprestana smrtna agonija zbog straha da neprestano vrijeđam Boga. Drugim riječima osjećam da je moja duša uvučena u mržnju i bijes tako da mi izgleda da sam ja sama više đavao nego li stvorenje s ovoga svijeta. Kada sam u ovim mukama osjećam da mi ne preostaje ništa drugo nego da se bacim u Pakao“. Ipak periodično joj je Gospodin dao da kuša olakšanje a kad je vrijeme kušnje prošlo gotovo svakodnevno je doživljavala zanose.

Sv. Terezija od Djeteta Isusa ovako opisuje svoju veliku unutarnju kušnju u zadnjoj godini života: „Ljubljena Majko, vi to znate vrlo dobro, dragi se Bog udostojao da provede moju dušu kroz svakojake kušnje; mnogo sam pretrpjela otkad sam na zemlji, ali ako sam u djetinjstvu trpjela u žalosti, danas ne trpim više tako, nego u radosti i miru: ja sam uistinu sretna što trpim. O draga Majko, trebalo bi da znate sve tajne moje duše da se ne nasmijete čitajući ove retke, jer ima li koja duša koja bi bila manje kušana od moje, ako se sudi po vanjskom izgledu? Ah, kad bi kušnja koju trpim već godinu dana izašla na vidjelo, kakvog bi bilo čuđenja!...

Predraga Majko, vi poznate tu kušnju. Alija ću vam još o njoj govoriti, jer je smatram kao veliku milost koju sam primila pod vašim blagoslovljenim prioratom... U tako radosne dane uskrsnoga vremena dao mije Isus da osjetim da uistinu ima duša koje nemaju vjere, koje zlorabeći milost gube to dragocjeno blago, izvor jedinih čistih i pravih radosti. On dopusti da mi dušu obuzmu najmračnije tmine i da mi misao na nebo, tako slatka za mene, bude odsada samo predmet borbe i muke... Ta kušnja nije imala trajati samo nekoliko dana, nekoliko tjedana: imala se ugasiti onoga časa kad je odredio dragi Bog, i - taj čas još nije došao... Voljela bih da mogu izreći što osjećam, ali jao! Mislim daje to nemoguće. Samo onaj tko je prošao tim mračnim tunelom može shvatiti njegovu tamu. Ipak ću pokušati da to objasnim jednom usporedbom.

Pretpostavljam da sam se rodila u zemlji obavitoj gustom maglom; nikada nisam vidjela nasmijani izgled prirode, preplavljen i preobražen sjajnim suncem. Od svoga djetinjstva čujem, doduše, govoriti o tim divotama, znam da zemlja u kojoj živim nije moja domovina, da ima druga zemlja za kojom moram težiti bez prestanka. To nije pripovijest koju je izmislio neki stanovnik tužne zemlje u kojoj živim: to je sigurna stvarnost, jer je Kralj domovine gdje sjajno sunce sja došao da živi trideset i tri godine u zemlji tmina. Ali jao! Tmine nisu shvatile daje taj božanski Kralj svjetlo svijeta...

Ali, Gospodine, tvoje je dijete shvatilo tvoju božansku svjetlost, ono te moli da oprostiš njegovoj braći, spremno je da jede kruh muke dokle god ti hoćeš, i ne želi se od toga stola puna gorčine, za kojim se hrane siromašni grešnici, dići prije dana koji si ti označio... Ali zar ne može tvoje dijete reći u svoje ime i u ime svoje braće: »Smiluj nam se, Gospodine, jer smo siromašni grešnici!«... (Lk 18,13) O Gospode, otpusti nas opravdane... Neka svi oni koje još nije obasjala svijetla luč vjere ugledaju napokon njezino svijetlo... O Isuse, ako treba da stol što su ga oni oskvrnuli očisti duša koja te ljubi, spremna sam da sama s njega jedem kruh kušnje dok ti se ne svidi da me uvedeš u svoje svijetlo kraljevstvo. Jedina je milost koju te molim, da te nikada ne uvrijedim!...

Predraga moja Majko, ovo što vam pišem nije suvislo. Moja mala povijest, koja je bila nalik na bajku, prometnula se najednom u molitvu. Ne znam kakvo ćete zanimanje moći naći da čitate sve te misli, zbrkane i loše izražene. Napokon, draga Majko, ja ne pišem zato da stvorim književno djelo, nego iz poslušnosti; ako vam bude dosadno, bar ćete vidjeti daje vaše dijete dokazalo dobru volju. Ja ću dakle hrabro nastaviti svoju malu usporedbu ondje gdje sam je prekinula. Rekla sam da sam već od svoga djetinjstva dobila sigurnost da ću jednoga dana otići daleko iz ove tužne i mračne zemlje; to sam ne samo vjerovala po tome što sam čula od ljudi mudrijih od mene, nego sam i u

dubini svoga srca osjećala težnju za ljepšim krajem. Isto tako kao što je duh Kristofora Kolumba naslutio da postoji nov svijet, tada kad nitko nije o tom sanjao, tako sam i ja osjećala da će mi jednoga dana druga zemlja biti stalnim boravištem. Ali najednom magle koje me okružuju postaju gušće, prodiru u moju dušu i tako je obavijaju da mi više nije moguće da u njoj nađem tako slatku sliku svoje Domovine. Sve je iščezlo!

Kad hoću da svoje srce, izmoreno tminama koje ga okružuju, odmorim uspomenama na svijetlu zemlju prema kojoj težim, moja se muka podvostručuje: čini mi se da mi tmine, uzimajući glas grešnika, govore rugajući mi se: »Ti sanjaš o svjetlu, o domovini punoj najslađih mirisa, ti sanjaš o vječnom posjedovanju Stvoritelja svih tih divota, ti vjeruješ da ćeš jednoga dana izići iz ovih magla koje te okružuju! Samo naprijed! Veseli se smrti koja će ti dati ne ono čemu se nadaš, nego još dublju noć, noć ništavila.«

Predraga Majko, slika koju sam vam htjela dati o tminama koje zamračuju moju dušu tako je nesavršena kao skica u usporedbi s modelom. Ali neću dulje o tom pripovijedati, bojala bih se da hulim... bojim se, pače, da sam previše o tom rekla...

Ah, neka mi Isus oprosti ako sa ga ražalostila. On zna dobro da, uza sve to što ne nalazim užitka u vjeri, bar pokušavam vršiti djela vjere. Mislim da sam u posljednjoj godini izrekla čin vjere više puta nego za cijeloga svog života. U svakoj novoj prilici za borbu, kad moj prijatelj dolazi da me izazove, vladam se junački: znajući daje kukavičluk boriti se u dvoboju, okrećem leđa svome protivniku tako prezirno da ga ne gledam u lice; tada trčim k svome Isusu, govorim mu da sam spremna proliti i zadnju kap svoje krvi da posvjedočim svoju vjeru u nebo. Govorim mu da sam sretna što ne uživam to lijepo nebo na zemlji, da bi ga on otvorio za vječnost siromašnim nevjernicima.

Tako, unatoč ovoj kušnji, koja mi oduzima svaki osjećaj radosti, mogu ipak klicati: »Gospodine, ti me razveseljuješ svim djelima svojim.« (Ps 91,4) Jer, ima li veće radosti nego trpjeti za tvoju ljubav?... Što je patnja dublja, to se manje pokazuje očima stvorova, to više razveseljuje tebe, o Bože! Ali kad bi se - što je nemoguće - dogodilo da ti ne znaš za moju patnju, ja bih opet bila sretna što je posjedujem, kad bih po njoj mogla spriječiti ili popraviti jedan jedini grijeh počinjen protiv vjere...

O draga Majko! Nikada nisam tako dobro osjetila koliko je Gospodin blag i milosrdan. On mi je tu kušnju poslao tek onda kad sam imala snagu da je podnesem; prije bi me ona, čvrsto vjerujem, bacila u malodušnost... Sad mi ona oduzima sve naravno zadovoljstvo što bi se moglo naći u mojoj želji za posjedovanjem neba... Predraga Majko, sad mi se čini da me ništa ne priječi da odletim, jer nemam više velikih želja, osim želje da ljubim dok ne umrem od ljubavi“.

Marta Roben, suvremena stigmatizirana mističarka: Slično kao sv. pater Pijo i nju je đavao mučio na užasan način, bičevao mu je, bacao s kreveta udarao po cijelom tijelu na kome je nosila znakove Isusovih rana a o patnjama koje Bog pripušta svojim prijateljima reče: „Patnje nisu samo kušnja, one su prije svega velika gesta ljubavi, obnova nutarnjeg života, ohrabrenje za djelovanje za Boga jer patnja doseže do naših najdubljih snaga i mogućnosti te nas podsjeća na cilj za koji smo stvoreni i kome moramo težiti... Patnja je novost, nepoznati i božansko koja prožima život kao mač koji obznanjuje i razotkriva nam božanske Isusove želje. Isus nas tako uči da gledamo u visine, dalje a posebno s više ljubavi, ono što ljudski govor naziva patnja i muka u stvari je samo najviši uvjet sretne vječnosti i ljubavi u nebu... Ne bih znala drugačije živjeti osim u ljubavi, u patnji u žrtvovanju Isusu kako bi bila okajnica i zadobivala duše s Isusom, kao Isus“.

Sv. pater Pio je dugi niz godina proveo u tamnim noćima evo nekih njegovih svjedočanstava: „Moja je duša već duže vremena dan i noć uronjena u visoke noći duha i duhovne tmine koje traju duge sate, dane, tjedne... Moja jadna duša ne zna što bi činila u ovim visokom noćima a ono što me najviše žalosti i povećava moje muke je to što ove nepodnosive muke izgleda kao da će vjenčano trajati, jadan duša ne vidi nikakva kraja ovog užasnoj bijedi.

Stanje moje duše je ogorčeno, užasno, zastrašujuće, sve oko mene i u meni je tama. Tama u razumu, žalost u volji, nemir u osjećajima i sjećanjima, samo misao na čistu vjeru me drži na

nogama. Dragi moj oče, umjesto utjehe primam veća mučenja. Kada bi barem mogao moliti i vikati, izgleda mi kao da Isus odbacuje moje molitve...

Uvijek držim oči podignute prema gore u noći koja me okružuje ne bi li razaznao onu čudesnu zvijezdu koja vodila kraljeve do Betlehema, ali uzalud. Što više gledam to i što se više trudim tražeći je više sam obavijen tamom. Sam sa danju i noću nijedan zrak svijetla me ne prosvjetljuje da oživi dušu u tmini koja me neprestano izjeda bez da me potpuno istroši.

Suze su moj kruh danju i noću. Strah i užas su me napadali i tmine su me prekrile sa svih strana. Na mome ležaju sav u muci tražim svoga Boga. Gdje da ga nađem? Ah Bože moj izgubio sam se i izgubio sam tebe. Zar si me odvodiš sve dalje i dalje da živim daleko od tvoga lica? Zaspim i padam u nesvjesticu, neki puta najveća mučenja trsu moj duh koji traži samoga sebe koji uzalud nastoji pronaći svoje blago koje je izgubio. Moj duh je kao izgubljen, napušten, depresivan. Ovo je najprofinjenije mučeništvo koje koja krhkost može podnositi. Izgubio sam svaki trag Najvećeg dobra, Boga. Ostavljen sam, u ništavilu sam bez ikakve spoznaje Boga osim uistinu besplodne želje da ga ljubim. Posred ove sveopće napuštenosti prisiljen sam živjeti kada je u svakom trenutku u meni želja da umrem.“

Osim nutarnjih tmina sv. pater Pio je trpio i zbog gotovo neprestanih đavolskih napadaja kako sam kaže „boreći se skoro do smrti“. Evo nekih njegovih svjedočanstava: „Tko zna koliko se puta bacim na krevet u sobi a slijedeće jutro se ustajem sav krvav. Kada se ovaj ružni đavao udaljio hladnoća me zahvatila od glave do nogu. Tresao sam se kao neka trska na vjetru. Trajalo je dva sata, iz mojih usta je izlazila krv. Od četvrtka na večer do subote meni se događa bolna tragedija.“

Pa ipak kao i svi oni koji su živjeli vrhunce mističnog i duhovnog života ured svojih kušnji najtežih sv. pater Pio piše: „Ne želim ništa osim ljubiti i trpjeti. Zadovoljan sam usred ovih žalosti jer su velike i slasti koje mi daje Gospodin. Istina je trpim, trpim na neizreciv način ali i usprkos i usred muka Gospodin mi daruje i neizrecivu radost“.

Rana ljubavi: Možemo se sjetiti da je otac Pio smjerao na to ranjavanje u napisanoj rečenici od 26. kolovoza 1912.: "Moj dragi Oče, sad je Isus izvukao svoje vatreno koplje, ali rana je smrtna..." (1,95) Na to se vraća u pismu, koje je napisao ocu Agostinu 4. rujna 1915. Pri tom govori o "otvorenoj rani u predjelu srca":

"Upravo jučer stiglo mi je Vaše zadnje pismo, piše on, i beskrajno zahvaljujem Isusu i Vama zato, da mije stiglo u vremenu krajnje duhovne borbe. Lijepim riječima, što ih primih, u duši bilo mije malo lakše i osjećam se ojačanim novom snagom u gornjem vrhu duše, da bih većom odanošću izložio čelo najoštrijoj kušnji, čemu se mene podložiti svidjelo Isusu.

Ipak biste li povjerovali? To sijevanje munja pretvorilo se u najkraćem vremenu u još gušću tamu, koja je onda sve više rasla i sad je dospjela do točke, da se osjećam kao izgubljen u najvećoj tami. I nijedne iskrice svjetla, također ni najmanje borbene pauze.

Osjećam kako mi nestaje hrabrost. Misao da sam se izgubio, predodžba o uvredi Boga, ispunjaju me užasom, paraliziraju me, najteži pritisak opterećuje dušu i tijelo. Osjećam da su mi iščašene sve kosti i istodobno polomljene i samljevene. Misao na Boga još drži dušu uspravnom. Posve neznatna utjeha za dušu je misao, da je Bog posvuda nazočan, jer ona se ne raduje više slatkom nazočnošću njezinog Ljubljenog i opažam kako je oštra i teška njezina usamljenost.

Ali čim kušnja postaje oštrija i raste u uvjerljivosti, razdire me još užasnija muka, vidjeti se daleko od Boga. Zatim ne donosi mi gore spomenuta misao ništa drugo nego još veću duševnu muku. Duša se onda zbunjuje, razum nestaje, spopadaju me tisuće predodžbi o nestrpljivosti i ta utješna istina posvudašnjeg Boga ostaje obavljena gustim velom.

Sve moje misli govore mi da sam daleko od Boga i nema nikakvog balzama da bi ublažio tu moju strašnu ranu, nikakvog lijeka koji bi nešto vrijedio, i nikakve druge utjehe osim one, za tako dostojnu nakanu podnijeti pravo mučeništvo.

Moj Oče. ima li koga među smrtnicima, koji bi mogao odgonetnuti, kako je bolna kušnja kojoj sam izložen? Ima li koga, koji bi mogao naslutiti kako je duboka raka što se otvorila u predjelu srca? Ima li koga, koji bi mogao odgonetnuti kakva je ruka pustila strijelu? Ima li koga. koji bi mi mogao pokazati, kakvim balzamom bih mogao učinit manje grubim tako užasno mučenje?

Ah, kako sam pak glup, moj Oče. Kad bi ih se moglo izliječiti siromašnim sredstvima ljudskog ljekarništva, onda bi sigurno prestali biti patnjom tako visokog područja. I međutim... kako mogu živjeti prikovan u ovoj tamnici? Ah, nije istina, daje kratak život čovjeka ovdje dolje. Ne, predug je, izgleda beskrajan. Čemu mi, dakle, služi da sam još dugo zarobljen u ovom svijetu? Za mene nema baš nikakvog melema, koji bi mogao ublažiti tu groznu ranu, ako ne prepustiti se da bih se tako svidio mojem slatkom Gospodinu.

Ah, moj Oče, molimo zajednički preslatkom Jačatelju istinitih ljubitelja: O moj Bože, Preslatki miru Tvojih ljubitelja, daj pak napokon zaljubljenom srcu u Tvoje ljepote kušati taj mir - srce, koje živi za jednu jedinu svrhu! Ako Ti hoćeš, možeš mučeništvo neke duše što se troši u čežnji, zauvijek sjediniti s Tobom, malo manje učiniti užasnim."

Svetac je doživljavao i izljeve Božje ljubavi. Ali kako se mora biti na to spreman, otac Pio je te božanski izljev ljubavi, taj nebeski zanos platio vrlo skupo, jer "ukratko zatim razvezao se pakao protiv mene. Ta riječ obuhvaća sve. Bijah bačen u još mračniju tamnicu nego prethodno, gdje se upravo sad nalazim i tamo ne vlada ništa drugo nego vječni strah. Tu se otkrivaju svi moji grijesi i duša ne vidi ništa drugo nego tu svoju zloću, koja je dostigla tako visoki stupanj. A u isto vrijeme vidi se posve jasno udaljenom u najvećoj mjeri od tog sjedinjenja s Bogom, za kojim pak ona postojano čezne.

Uz to dolazi do buđenja svih strasti, s izuzetkom jedne jedine. Beskrajnost strahova sudara me svakog trenutka. Kušnje protiv vjere i one me nastoje dovesti dotle da sve zaniječem. Moj Oče kako je teško to za vjerovati!"

Bl. Majka Terezija iz Klakute. Blaženica našeg vremena je prolazila slična stanja kao i Božji prijatelji u prošlosti. Tek nakon smrti bl. Majke Terezije iz Kalkute su na vidjelo izišla njena svjedočanstva o tamnim noćima kroz koje je prolazila, ona zapisa:

„Sve sam vrijeme s osmjehom, tako kažu moje sestre i ljudi. Misle da je moja nutrina prepuna vjere, povjerenja, ljubavi... da samo znaju da moje biti s osmjehom, da moj osmijeh je pokrivač koji prekriva mnoštvo trpljenja... Molim te moli za mene da ne razorim djelo koje Isus čini te da se On objavi jer u sebi imam užasnu tamu kao da je sve mrtvo. Tako se osjećam otkada sam započela djelo. Moli Gospodina da mi udjeli hrabrosti... U mome srcu je duboka osamljenost koju ne uspijevam izraziti. U meni je sve hladno, samo me slijepa vjera vodi uistinu za mene je sve tama... Neki puta agonija bezutješnosti je tako velika a istovremeno živa želja za Odsutnim da jedina molitva koju još mogu moliti je zaziv: *Presveto Srce Isusovo tebi vjerujem, utažiti ću tvoju žeđ za dušama...* Želim čak i pred Isusom zadržati osmjeh tako da kada bi to bilo moguće sakrijem i prede njim tamnu moje duše. Živa želja za Bogom je tako bolna pa ipak nutarnja tmina postaje sve veća. Koje li proturječnosti u mojoj duši, osjećam duboku žudnju za Bogom, tako veliku da mi uzrokuje veliku bol, trajnu patnju a istovremeno s tim osjećaj da me Bog ne želi, da sam odbačena, prazna bez vjere, bez ljubavi, bez gorljivosti, nebo za mene ništa ne znači, izgleda mi kao prazno mjesto. Patnja je tako velika da ne osjećam ništa zbog velike propagande oko mene i pričanja ljudi“.

Jednom zgodom u listopadu 1958 Terezija je molila Isusa znak njegove blizine te tada posvjedoči monsinjoru Perieru: „Tada nestade ove dugotrajne tame, muke izgubljenosti, samoće i one čudne desetogodišnje patnje. Sada je moja duša puna ljubavi i neizrecive radosti, neprekidnog sjedinjenja u ljubavi“.

Ali već za nekoliko dana blaženica piše: „Naš Gospodin je mislio da je za mene bolje biti u tunelu tame, tako da je ponovno otišao i ostavio me samu. Zahvalna sam mu za ovo vrijeme ljubavi koje mi je dao... Nisam nikada mislima da ljubav može toliko trpjeti bilo zbog odsutnosti ili žudnje. Po prvi sam puta nakon 11 godina počela ljubiti ovu tamu jer sada vjerujem da je ona jedan dio, najmanji dio tame i patnje koju je Isus trpio na zemlji.... Što Bog uistinu izvlači iz ovog mojeg stanja bez vjere, bez ljubavi i bez ikakva osjećaja? Prije nekoliko dana je bio trenutka kad sam skoro odbila prihvatiti ovu situaciju i tada sam uzela krunicu i počela je moliti polako i lagano bez razmatranja i bez da sam mislila na bilo što tako je prošao taj loš trenutak ali tama je uistinu velika a patnja jako mučna...

Osobe kažu da su privučene Bogu vidjevši moju čvrstu vjeru. Zar to ne znači varati ljude, svaki puta kad sam htjela reći istinu, to jest da nemam vjere riječi nisu mogle izići im mojih usta, nisam to mogla izreći, usta su mi bila zaključana i ja sam nastavila osmjehivati se Bogu i ljudima... Moli za mene da ne postanem Juda.... Kažu da je vječna muka koju duše trpe u Paklu u biti gubitak Boga... U mojoj duši ja doživljavam upravo ovu užasnu muku prokletstva, Boga koji me neće i ne želi, Boga koji nije Bog, Boga koji ne postoji. Isuse molim te oprosti moju blasfemiju... Bila sam došla do toga da kažem Ne... Osjećam se kao da će se nešto u meni jednoga dana slomiti. Moli Boga za mene, da ne odbacim Boga u ovom času. Ja to ne želim ali bojim se da bi to mogla učiniti."

Ipak u svim svojim tamnim noćima blaženica nošena milošću koju ona sama ne primjećuje u sebi ostaje postojana i do kraja predana te zapisa: „Ako patnje i muke, moja tama i odvojenost od Tebe, Tebi donose samo kap utjehe, moj Isuse čini sa mnom sve što želiš... Želim ugasiti tvoju žeđ svakom kapi krvi koju možeš u meni vidjeti. Nemoj se brinuti da se vratiš mojoj duši, spremna sam čekati te cijelu vječnost".

Sv. Ljudevit Montforski: Nakon dva prividna neuspjeha u apostolatu u tami i čistoj vjeri sv. Ljudevit ponovno pješači prema Parizu. Ljudevit ne samo da neće za vrijeme boravka u Parizu dobiti traženo svjetlo nego će doživjeti najveću tamu u duhovnom životu i najveća poniženja, neprihvaćanja, nerazumijevanja i čišćenja, tamnu noć duha po kojoj će ga Bog dovesti do najvećeg duhovnog dara zaručničkog sjedinjenja i mističnog braka s Isusom Kristom, Mudrosti. Tražeći pomoć, Ljudevit dobiva veće kušnje i križeve, po svetačkom prihvaćanju Volje Božje i svega što mu Providnost šalje u životu, vođen od Marije, kako sam kaže s lakoćom će proći najveća čišćenja i doći do vrhunaca mističnog sjedinjenja s Kristom po križu.

Ljudevit ne zna kamo poći. Ovaj put se nema više ni gdje skloniti. U ulici Pot-de-Fer blizu isusovačkog novicijata, manje od jednog kilometra od sjemeništa sv. Sulpicija u kojem je odgojen, Ljudevit nađe utočište u malom mračnom prostoru, podstepeništu. U potpunoj krizi ostvarenja svojih želja i ideala predaje se molitvi i mrtvljenju. Pariz je grad u kojem je postao svećenik, tu su svi njegovi odgojitelji, poznanici i prijatelji, a on traži odgovor na sva svoja pitanja. On je već kušao dijalektiku ljubavi, prihvaćanja i odbačenja. Njegov duhovni put u ovom krucijalmon trenutku života bit će ponovo pod tim znakom, ali će ovaj put u igri biti njemu najbliže osobe koje najviše ljubi, pa će time njegova muka i trpljenje biti veće. Ljudevit kroči onim putem koji mistici zovu tamna noć duha.

On pokušava probiti krug samoće i zatvorenosti. Jedan od razloga njegova puta u Pariz je bila i potreba za duhovnim vodstvom i savjetima Leschasiera kojega smatra svojim duhovnim ocem. Grignion se pokušava približiti ambijentu sv. Sulpicija. Župnik istoimene župe De La Chetardye, prijatelj iz sjemenišnih dana koji je prema Ljudevitu dok je ovaj još bio sjemeništarac gajio otvoreno divljenje do te mjere da se na njegov prolaz ustajao u znak poštovanja, odbije ga sada strogom ravnodušnošću i gotovo s prezirom.

Neuobičajene geste koje je Ljudevit učinio u Poitiersu i Parizu samo povećavaju glasine koje kruže o njemu. On postaje predmet ogovaranja i prepričavanja u pariškim salonima, te i ljudi iz Crkve ne znaju što je sve istina u svim tim glasinama. Blain izvješćuje: "Priča se da su vidjeli gospodina Grigniona kako propovijeda na javnim trgovima, a gospodin biskup, da bi zaustavio tu gorljivost, zabrani mu propovijedanje. Priča se da drugi puta napade ulične pjevače na Novom Mostu i druge slične osobe, da je izazvao veliki nered i pomutnju, te da je zbog toga bio zaustavljen i pritvoren u gradski zatvor".

Ljudevit se bezuspješno pokušava približiti Leschasieru. Jedan pokušaj javnog približavanja Leschasieru i sulpicijancima samo poveća njegovu muku i nesigurnost u kojoj se već nalazi. Naime, sulpicijanski prijatelj iz Nanta, Leveque, u čijoj je zajednici Ljudevit bezuspješno pokušao ostvariti misionarsko zvanje, razboli se i zamoli za boravak u sv. Sulpiciju kako bi na miru umro. Sulpicijanci ga primiše, te on svoje zadnje dane provede u miru i molitvi. Preminu 12. lipnja 1703. Možda prigodom njegova sprovoda ili u nekom drugom trenutku Leschassier skupa sa klericima, svećenicima i sulpicijancima nalazi se u Issy, ljetnom odmaralištu sv. Sulpicija. I Blain je s njima

jer još ne bijaše napustio Pariz zbog postdiplomskih studija, kad se neočekivano pojavio i Ljudevit Grignion.

Kao očevidac Blain piše: Leschassier "ga primi ledena i gnjevna lica, i ljutito ga potjera ne htijući ga ni saslušati niti mu odgovoriti. Ja zbunjen bijah prisutan i nemalo sam trpio zbog poniženja kojemu sam prisustvovao. Ljudevit, naprotiv to podnese ljupko i u uobičajenoj blagosti mirno se vrati natrag kao što je i došao".

Leschassier u biti od Ljudevita traži da se više ne pojavljuje u sv.Sulpiciju. On je za njih postao rizična osoba, jer kao svećenik odgajan u njihovom sjemeništu svojim ponašanjem baca sjenu na tu uglednu ustanovu. Gdje započne ne zna ustrajati, ne slijedi redovite putove ponašanja, umišlja utemeljenja novih redovničkih zajednica na najčudniji način i u razumski govoreći nemogućim uvjetima, ponašanjem i oblačenjem više nalikuje na prosjaka pored puta nego na svećenika, pripadnika drugog staleža francuskog društva.

U pismu koje sv.Ljudevit samo prije godinu i pol pisao Leschassieru iz Poitiersa za svaku sitnicu pitao je duhovnika "postupam li dobro". Sada, kad je odbijen od onoga koga smatra svojim duhovim ocem Ljudevitu, se ruši njegov svijet. Surovi doživljaj odbacivanja od najdraže osobe koja je za sve vrijeme njegove formacije za njega bila utjelovljenje evanđeoske mudrosti i autoriteta samo povećava Ljudevitovu muku. Ovo odbacivanje i patnja cijena je koju svetac treba pretrpjeti da bi zadobio duhovnu slobodu i neovisnost o sulpicijancima kako bi mogao kročiti svojim putem tražeći i svjedočeći u Crkvi na novi način mudrost evanđelja. On se povlači na molitvu u podstepenište ulice Pot-de-Fer.

Sv. Ljudevit nije umišljeni i neposlušni avanturist. Naprotiv, on duboko poznaje i cijeni vrijednost i važnost duhovnog vodstava. Moli superiora isusovačke zajednice za duhovno vodstvo, ali ovaj u strahu od svega što se o njemu priča to odbije. Ako Božja Providnost s jedne strane zatvara putove i to tamo gdje je to svetac najmanje očekivao, otvara ih s druge strane. Naime, u Parizu u isusovačkoj zajednici novicijata gdje u podstepeništu boravi Montfort nalazi se njegov stari znanac i prvi duhovni vođa još iz gimnazijskih dana iz Rensa, isusovac Descartes. Sv. Ljudevit proživljava u nutrini i tipično kontemplativne poteškoće u molitvi i spoznaju vlastite bijede i ništavila. U obliku dijaloga o tome u svojim pjesmama zapisa:

„Ožalošćeni: Ja sam žrtva. Tijekom moje molitve vidim se sav u grijehu i potpuno ostavljen. Đavao: Proklinji, očajavaj, jer Bog te napustio, on je srdit, previše si ga vrijeđao. Prijatelj Božji: Gospodin te kuša, izdrži, moli: sigurno je, on će u tome naći i svoju i tvoju čast. Traži od njega milost. Podnosi sebe i trpi i vidjet ćeš lice svoga dragog Zaručnika. Ova ljubavna skrovitost ispunja ljubavlju srce, ispunja dušu svjetlom i puni je snagom. Dobri križu s Kalvarije, kao on, kao on, dobri križu s Kalvarije, kao on moći ćeš izdržati" (P 101, 33-43).

Descartes, koji ga poznaje još iz djetinjstva, prihvati duhovno vodstvo svećenika Grigniona kojega u Parizu uglavnom svi izbjegavaju. Od sada pa do kraja života Ljudevit će se u svim životnim situacijama obraćati isključivo ocima isusovcima za duhovnu pomoć i uvijek će nailaziti na razumijevanje. Za Montforta je to povratak na vodstvo isusovačke duhovnosti koju je susreo u Rensu i koja njemu kao osobi više odgovara jer je više u skladu s njegovim svećeničkim idealima. Pater Descartes, koji preuze vodstvo sv. Ljudevita u najtežem trenutku njegova života jednom će zgodom, razgovarajući s Blainom o njemu, puno godina nakon ovih događanja, reći: "Najteži križevi za njega bijahu kao slamčica bačena u veliku vatru, u čas bi bila spaljena".

U drami koju živi sv. Ljudevit njegov prijatelj Blain živi svoju malu dramu. On kuša gorko iskustvo sumnje u duh prijatelja s kojim je odrastao i prošao kroz razna sjemeništa te sazreo do svećeništva. Blain istražuje i raspituje se kod svih protagonista ovih događanja. Rastrgan je između želje za dvostrukom vjernošću. Želi ostati vjeran prijatelju kojega oduvijek duboko cijeni, a s druge strane kako ne ostati vjeran sulpicijanskom duhu formacije i odgojiteljima najuglednijeg sjemeništa u Parizu. Od prvih trenutaka prijateljstva Ljudevit je fascinirao Blaina, na određen način provocirao i pozivao da ga slijedi na duhovnom putu. Blain traži Ljudevita u podstepeništu i želi od njega čuti objašnjenja za sve što se o njemu govori. Ostaje zadivljen i iznenađen mirom u kojemu se nalazi

njegov prijatelj. Ljudevit s lakoćom opovrgava sve glasine koje o njemu kruže. Ponovno prema vlastitom pisanju Blain osjeti veliku privlačnost "slijediti Ljudevita i pridružiti mu se". Ovaj mu to i predloži, ali on za to nije imao ni odlučnosti ni hrabrosti te se u vlastitoj muci pomno raspituje o Ljudevitu u sv. Sulpiciju.

Blain čuti mišljenje Breniera, ravnatelja manjeg sv. Sulpicija koji za studentskih dana Grigniona podloži kušnji duhova, ali ovaj šuti. Ipak daje naslutiti duboko poštovanje prema Grignionu. Izričito pitanje postavi i Leschassieru a ovaj mu odgovori: "Jako je ponizan, krajnje siromašan, dokraja umrtvljen, duboko sabran, pa ipak, teško mi je vjerovati da je vođen od dobroga duha". Duhovnik jasno vidi nepobitne Ljudevitove kreposti, ali se ne želi ili ne može distancirati od svojih sulpicianskih uvjerenja, umjerenosti, razbora, konformizma, opreza…Leschassier se više želi distancirati od sv. Ljudevita, jer osjeća da ga sve to skupa nadilazi do li prosuđivati njegov put. Nakon mnogo godina u jednoj sličnoj situaciji, kad je sv. Ljudevit već bio pokojan, a svi su ga javno smatrali svecem Blain s dozom želje za zadovoljštinom ponovno upita Leschassiera o Ljudevitu, a ovaj u svoj poniznosti odgovori: "Vidite da se ne razumijem u svece…". Teškog li odgovora koji istovremeno optužuje i oslobađa Leschassiera. Optužuje jer sam se nije uspeo do vrhunaca duhovnog života i nije imao razumijevanja za one koji se dižu do tih visina, oslobađa zbog poniznosti starog razboritog duhovnika koji poznaje svoj domet. A da je ova izreka gospodina Leschassiera uistinu točna, potvrđuje i činjenica da će on osim sv. Ljudevitu biti duhovni vođa i jednom drugom autentičnom svecu, sv. Ivanu Baptisti de la Sallu. Nažalost, rezultat će biti isti, a možda još porazniji za duhovnika. Leschassier će ostati upamćen u povijesti kao duhovni vođa dvojice svetaca koje nije razumio i s kojima se nije znao vinuti do vrhunaca svetosti.

Ljudevit nema nikakvih zaduženja, nema apostolata, nema dnevnog rasporeda koji mora opsluživati. Ostaje mu Bog, molitva, pokora i kontemplacija. Ponovno može dopustiti svome duhu da do zasićenja ulazi u otajstveni svijet molitve. Blain, jedini povremeni posjetitelj Ljudevita u podstepeništu zapisa: "Provodio je veći dio dana i noći u molitvi, do te mjere da posumnja ne bi li bilo bolje, odazvati se tako velikoj nutarnjoj želji i prekinuti s aktivnim životom ili ga barem privremeno suspendirati. O ovome je zatražio savjet, ali, kako izgleda, savjetovano mu je da nastavi gorljiva djela apostolata."

Ljudevit ponovno u duši kuša veliku želju i nostalgiju za kontemplativnim životom. U apostolatu na sve strane nailazi samo na nerazumijevanja, prepreke, protivljenja i progone. Govore mu da je on, njegova osoba, karakter i ponašanje uzrok tome, a s druge strane trajna želja za molitvom, mrtvljenjem samoćom i povučenošću prati ga cijeli život i budi u njemu sumnju u misionarski poziv. Blain nam tek daje naslutiti nutarnji svijet svoga neshvaćenog i neprihvaćenog prijatelja. Sv. Ljudevit kroči putovima kontemplacije sve do vrhunaca mistike. Svi njegovi problemi potječu iz apostolata, svi njegovi duhovnici, pa i sam Leschassier u trenutku kad ga odbija, priznaju mu veličinu njegovog kontemplativnog duhovnog života. Zašto ne ostaviti svijet i ljude koji ga odbacuju u zamjenu za molitvu i kontemplaciju u kojoj toliko uspijeva?

Isusovac Descartes, koji još od djetinjstva poznaje tu dilemu sv. Ljudevita i njegove velike potencijale u susretu s ljudima, savjetuje mu da nastavi apostolat i potiče ga na susrete s ljudima. Sv. Ljudevit Marija Grignion će u samoći podstepeništa doći do svoje karakteristične duhovne fizionomije koja će se samo iskristalizirati u daljnjem toku njegova života. On definitivno umire sam sebi, umire u njemu Ljudevit Grignion, umiru u njemu tipično sulpicijanski naglasci svećeničkog ideala, a rađa se otac Montfortski, ili kraće Montfort, rađa se s njim jedna nova škola duhovnosti. Grignion postaje Montfort, misionar bez oca, majke, kuće, slobodan od svega, potpuno predan i sjedinjen s Isusom po Mariji, sav prožet željom za uspostavom Božjeg kraljevstva na zemlji, baš kako on moli Boga u *Gorućoj molitvi* za misionare svoje družbe.

Montfort će tako zorno na kraju života Blainu u svijetlu evanđelja opisati taj put nove mudrosti, no sada je vrijeme porođajnih bolova. U svojim patnjama, odricanjima i odbačenosti svetac se suobličuje Isusu Kristu Raspetome i cijeli njegov preostali život bit će u znaku tog sjedinjenja. I dok se on povlači u molitvu i šutnju, u Parizu Ljudevit nosi teret obilježene osobe, ili barem duhovno sumnjive. U sv. Sulpiciju čak i sjemeništarci se pitaju je li Grignion vođen od dobroga duha ili ga je prevario i zaveo zli duh.

Blain piše: ”Prosudite sami muku gospodina de Montforta, koji vidje ljude tako svete i toliko prosvijetljene na Božjim putovima kako sumnjaju o njegovu putu, i čak se ne usuđuju preuzeti ga na duhovno vodstvo, u strahu da ga zalutaloga ne mogu voditi ili da na sebe ne navuku prijekore zbog njegovih neuobičajenih čina. Koliko je osoba više Božja to više osjeća, toliko njenu dušu više prožima bol i strah. U vezi s time sv. Petar Alkatranski reče sv. Terezi da je kušala jednu od najvećih patnji koje se mogu pretrpjeti na zemlji”.
Ova bol i strah izazvani sumnjom onih kojima je on do kraja otvarao svoj duhovni život duboko prodiru u dušu sv.Ljudevita te uz nutarnja i vanjska progonstva, odbačenost i nerazumijevanja čine bit mistične noći duha sv. Ljudevita. Sve njegove velike ljubavi i svi veliki planovi u životu ruše se. Želi biti misionar, a zatvoren je i zaboravljen od svih u podstepeništu. Planovi utemeljenja novih redovničkih zajednica izgledaju puste iluzije.

Najbolji prijatelji nisu u stanju biti mu potpora. Blain, jedini koji zalazi u podstepenište, više dolazi tražiti objašnjenja svojim sumnjama o njemu ili pojašnjenje glasina što o njemu kruže doli podržati ga kao prijatelja. Luiza Trischet, kao što smo vidjeli, samo nakon par mjeseci njegova odlaska iz Poitiersa, i sama u sumnji, pokuša postati redovnica u nekom samostanu, pokazujući tako nepovjerenje u put kojim je vodi Montfort. Njegova sestra miljenica Luiza, Ivana-Guyonne, jedna od rijetkih osoba koja je uvijek imala potpuno povjerenje u Ljudevita i koja zahvaljujući njegovoj bratskoj ljubavi uđe u samostan, kako ćemo ubrzo vidjeti iz pisma, razboli se te dođe u pitanje nastavak njene redovničke formacije. Ljudevit trpi sa svih strana, u svim svojim planovima, željama i prijateljima. Grandet je zapisao da je proživljavao “jedan slijed najtežih križeva, napuštenosti, lišenosti, suhoća, poništenja i umiranja…”

Na sve to skupa Ljudevit odgovara molitvom, pokorom, kontemplacijom i traženjem Mudrosti Božje koja se očituje u Križu Kristovu. Uza svu tamu noći duha i trpljenja Blain na svoje veliko čuđenje nalazi svoga prijatelja u miru. Puno puta su se životopisci i duhovni autori koji su studirali sv.Ljudevita pitali otkuda njemu toliki mir i predanje u tim najtežim čišćenjima, križevima, patnjama i progonstvima. Sam Ljudevit u svojim djelima otkriva tajnu svoga duhovnoga puta koja se sastoji u *svetom ropstvu ljubavi ili Posveti Isusu Kristu po Mariji*.
U *Marijinoj tajni* svetac je zapisao: “Izabrana dušo, evo tajne koju mi je Svevišnji objavio, a koju nisam mogao naći ni u jednoj knjizi, ni staroj ni novoj. Povjeravam ti je pomoću Duha Svetoga”(br.1).

Sv. Faustina Kowalska: „Moj je razum bio čudno zamračen. Nijedna istina nije mi se činila jasnom. Kad mi se govorilo o Bogu, srce mi je bilo kao od kamena. Iz srca nisam mogla izvući niti jedan jedini osjećaj ljubavi. Kad sam se potrudila činom volje ustrajati kod Boga, obuzela me velika muka, a vjerovala sam da tim izazivam veću Božju srdžbu. U svojoj sam duši osjećala veliku prazninu, koju ničim nisam mogla ispuniti. Počela sam osjećati glad i čežnju za Bogom, ali vidjela sam svu svoju bespomoćnost. Meditirati kao prije, uopće nisam mogla. Pokušavala sam polagano čitati, rečenicu po rečenicu, i tako meditirati, ali to je bilo uzalud. Ništa od toga nisam mogla razumjeti, što sam bila čitala. Nisam se usuđivala pogledati u nebo. Neprestano je pred očima moje duše bio ponor moje bijede. Čim bi pristupila nekim vježbama u kapeli, osjećah uvijek jače muke i kušnje. Najveća je muka za mene bila pretpostavka da moje molitve nisu Bogu ugodne i također dobra djela. Ponekad sam se borila za vrijeme cijele Sv. mise protiv bogohulnih misli, koje mi se gurahu na usnama. Osjećah odbojnost prema svetim sakramentima. Imala sam dojam da ne dospijevam do nikakvih plodova koje podjeljuju sveti sakramenti.

Išla sam na sakramente samo iz poslušnosti prema ispovjedniku, a ova slijepa poslušnost bila je za mene jedini put kojim sam trebala ići - i spasenje. Kad mi je svećenik objasnio da su to kušnje od Boga,"... u stanju, u kojem se nalaziš, ne vrijeđaš Boga, nego si Mu veoma prijatna a to je znak da te Bog neizmjerno ljubi i ima vrlo mnogo povjerenja, zbog toga te kuša takvim kušnjama". Njegove riječi me ne utješiše. Jedno me čudilo, da su me ponekad, kad sam jako trpjela, u trenutku kad sam se približavala ispovjedaonici, napuštale iznenada moje muke, ali čim bi se odmakla od ispovjedaonice, one sve bi me još bješnje spopale. Tada sam pala licem na zemlju pred Presvetim sakramentom i ponavljala riječi: "Ako bi me htio i ubiti, ja ću se pouzdati u Te."

Mislila sam u svojoj boli da se borim sa smrću. Najstrašnija misao za me bila je da sam odbačena od Boga. Zatim uslijediše druge misli. - Zašto se trebam truditi oko kreposti i dobrih djela? - Zašto se trebam mrtviti i trošiti? - Zašto polagati zavjete? - Zašto moliti? - Zašto se žrtvovati i mrtviti? – Zašto na svakom koraku prinositi za žrtvu? - Zašto, kad sam odbačena od Boga? - Zašto naprezanje? - Ovdje samo Bog zna što se događalo u mom srcu.

Ničeg se ne bojim. Kad Bog pošalje duši velike muke, On je potpomaže još većom milošću, iako ih ona uopće ne osjeća. U takvim trenucima čin povjerenja daje Bogu više časti, nego mnogi sati utješne molitve. Sada vidim, kad Bog želi dušu držati u tami, nitko je ne može prosvijetliti, ni knjiga niti ispovjednik.

Ne dam se uvući tako u vrtlog rada, da Boga zaboravim. Sve slobodne trenutke želim provesti do nogu Učiteljevih, koji je skriven u Presvetom Oltarskom sakramentu. Isus Sam je moj učitelj od djetinjstva do sada. On me je vodio kroz svaku džunglu i sve opasnosti. Jasno prepoznajem da me je samo Bog mogao voditi neoštećenu i bez gubitaka kroz tako velike opasnosti, pri čemu je moja duša mogla biti nedirnuta i izaći uvijek pobjednicom iz neshvatljivih opasnosti.

Dušu obuzima strahovita tama. Ona vidi samo grijehe u sebi. Užasno je njeno osjećanje. Duša gubi iznenada Božju nazočnost. Mjesto Božje nazočnosti zauzima suhoća i duhovna suša. Ona se osjeća napuštenom od Boga. Bog se sakrio pred njom i ne nalazi utjehe kod nijednog stvorenja. Ona ima osjećaj da je predmet Njegove mržnje i samo je jedan korak udaljena od očaja. Ona se opire koliko može. Pokušava nadati se. Misli da je izgubila sve Božje darove. Molitva je pak za nju još veća muka. Ona se baca na sve strane i ne nalazi nikakvog zadovoljstva. Nalazi se na nebeskom vrhuncu koji se izdiže nad provalijom.

Duša teži Bogu a osjeća se odbačenom. Sve patnje i muke ove zemlje nisu ništa u usporedbi s ovim osjećajem, u koje je duša uronjena - osjećaj odbačenosti od Boga. Nitko joj ne može donijeti ublaženje. Ona se vidi usamljenom. Nema nikog za njezinu obranu. Uzdiže svoj pogled prema nebu, ali zna da ono nije za nju. Sve je za nju izgubljeno. Iz tame upada u još veću tamu, zamišlja daje Boga izgubila zauvijek, onog Boga kojeg je tako ljubila. Ova misao stvara joj neopisivu bol. Ona se ne želi s tim pomiriti. Pokušava gledati u nebo. Ipak uzaludno. To joj čini još veću bol.

Nitko ne može prosvijetliti takvu dušu kad je Bog želi držati u tami. Odbačenost od Boga ona osjeća živo i užasavajuće. Njenom srcu otimaju se bolni uzdasi, tako užasni da ih ni jedan svećenik ne razumije, ako ih sam nije doživio. K tomu dolaze još patnje od zloga duha. Sotona se ruga: "Vidiš li? Hoćeš li sada i nadalje biti vjerna? Sad imaš svoju plaću. U našoj si moći". - Sotona ima samo onoliko vlasti nad dušom koliko joj Bog dopusti. Bog zna koliko možemo izdržati. - "Što imaš od toga mrtvljenja? Od toga da si vjerna Pravilu? Čemu svi napori? Ti si odbačena od Boga". - Riječ "odbačena" postaje vatrom što prodire kroz svaki živac sve do moždine. Prodire njezinim cijelim bićem. Poslije slijedi vrhunac kušnje.

Duša ne traži više pomoć. Ona se zatvara u samu sebe i sve gubi iz vida, kao da bi se slagala s mukama odbačenosti. To je trenutak za koji ne pronalazim riječi. To je umiranje duše. Kad mi se to stanje približavalo po prvi put, bila sam iz njega istrgnuta na osnovu poslušnosti. Učiteljica novakinja bila je tako uplašena mojim stanjem da me je poslala na ispovijed. Ispovjednik me nije razumio a ja ne zadobih čak ni sjenu olakšice. O Isuse, daj nam iskusnih ispovjednika.

Čim rekoh da u duši trpim paklene muke, on mi uzvrati da nije zabrinut za moju dušu jer u njoj vidi velike Božje milosti. Ništa od toga nisam mogla razumjeti, čak ni najmanja zraka svjetlosti nije prodrla u moju dušu.

Sada započinjem zamjećivati pomanjkanje tjelesnih snaga, i sada više ne mogu ispunjavati svoje dužnosti. Patnje više ne mogu skrivati, iako za njih ne gubim ni jedne riječi. Izdaje me bol koji se oslikava na mom licu. Majka predstojnica reče da joj sestre dolaze i obavještavaju da ih moj pogled u kapeli potiče na žaljenje kako užasno izgledam. Usprkos svim naporima duša nije u stanju skriti svoje muke.

Isuse, Ti sam znaš kako duša uzdiše u muci, a ipak čeznući za Bogom, kao užarene usne za vodom. Ona umire i vene. Ona umire ne umrijevši, to znači - ona ne može umrijeti. Njeni napori su ništavni jer se nalazi u silovitoj ruci. Sada duša prelazi u vlast Pravednoga. Svi vanjski napori popuštaju. Sve, što je okružuje, šuti. Kao što umirući gubi sve izvanjsko - tako duša stoji posve pod

vlašću Pravednog, trostruko svetog Boga. - Vječno prokleta. - To je najveći trenutak i samo Bog može dušu tako kušati, jer samo On zna da to duša može izdržati. Kad je duša prožeta paklenom vatrom, obuzima je gotovo očaj.

Moja duša doživjela je taj trenutak kad sam bila sama u ćeliji. Kad je započela ponirati u očaj, osjećah da umirem. Uzeh ipak križ grčevito i stegnuh rukom. Tad osjetih da mi se duša odvaja od tijela, te iako htjedoh ići poglavarima ne imadoh snage. Izrekoh zadnje riječi: "Ja se uzdam u Tvoje milosrđe". Učinilo mi se da sam tim potakla Boga na još veću srdžbu. Padoh u očaj. S vremenom na vrijeme ote se mojoj duši bolan uzdah. Duša u smrtnoj borbi - mislila sam da moram ostati u tom stanju, jer vlastitom snagom ne bih se mogla osloboditi iz njega. Svaka pomisao na Boga postaje neopisivim morem patnje. Usprkos tomu u duši se nalazi nešto što teži Bogu. Njoj se pak čini da se to događa samo zato da bi ona više trpjela. Sjećanje na ljubav, koju joj je Bog darivao, za nju je samo nova vrsta muke. Njegov pogled prodire dušom i sve izgara u njoj pod Njegovim pogledom.

To stanje je potrajalo duže, kad jedna sestra uđe u moju ćeliju i nađe me gotovo mrtvu. Ona se uplašila i požurila učiteljici novakinja koja mi je zapovjedila u ime svete poslušnosti ustati sa zemlje. Odmah osjetih tjelesnu snagu i podigoh se sa zemlje drščući cijelim tijelom. Učiteljica novakinja odmah prepozna stanje moje duše, započe mi govoriti o neshvatljivom Božjem milosrđu misleći da se ne treba užasavati: "Ja Vam zapovijedam snagom poslušnosti." - Ona reče: "Sada vidim da Vas je Bog pozvao na veliku svetost. Bog Vas želi imati blizu uza se kad dopušta takve stvari, i to tako rano. Ostanite vjerna Bogu jer to je znak da Vas želi imati visoko u nebu". No ja nisam ništa razumjela te riječi. Kad sam ušla u kapelu imala sam osjećaj daje sve spalo s moje duše, kao da dolazim iz Božje ruke. Osjetih nedodirljivost svoje duše. Osjetila sam se kao malo dijete.
Tada ugledah Isusa u svojoj duši kako mi govori: "Ne boj se, kćeri moja, Ja sam s tobom."- U tom trenutku popuca sva tama i muka. Neshvatljiva radost preplavi osjetila i ispuni svjetlošću sile duše. Želim još spomenuti da su na mom tijelu još dva dana ostala obilježja izdržanih patnji, iako je moja duša već bila pod zrakama Njegove ljubavi. Moje lice ispunjala je smrtna bljedoća a oči podbule od krvi. Samo Isus zna što sam trpjela. U usporedbi sa stvarnošću blijedi su moji zapisi. Ne mogu to opisati, čini mi se kao da sam se vratila iz drugih svjetova. Osjećam odbojnost prema svemu što je stvorenje. Naslanjam se na Božje srce kao dojenče na grudi majke. Sve vidim drugim očima. Svjesna sam što je Bog učinio jednom jedinom riječju u mojoj duši. Od toga živim. Sjećanje na muke izaziva jezu u meni. Da ih nisam sama doživjela ne bih vjerovala da se može tako trpjeti. Ponekad se čudim da su anđeli i sveci mirni, za vrijeme takve duševne patnje. No, oni nas baš posebno vode u takvim trenucima.
To je skroz naskroz duhovna patnja. U svim tim patnjama i borbama nisam nikada propustila Sv. pričest!!! Kad sam pomislila da se ne smijem pričešćivati pošla sam učiteljici novakinja rekavši joj da ne smijem ići na Sv. pričest, jer da imam dojam da to ne smijeni učiniti. Ona mi nije dopustila ne pričestiti se.

O ispovijedi i ispovjednicima

Nekoliko riječi o ispovijedi i ispovjednicima. Ja želim samo spomenuti što sam doživjela i iskusila u svojoj vlastitoj duši. U tri slučaja ispovijed ne donosi duši nikakve pomoći u izvanrednim okolnostima.

Prvo. - Kad ispovjednik suviše slabo poznaje izvanredne putove i kod otkrivanja velikih tajni, koje Bog poduzima u duši, pokazuje začuđenost. Njegovo čuđenje plaši već osjetljivu dušu. Ona se uvjerava da ispovjednik oklijeva sa svojim mišljenjem. Kad to duša zamijeti, ona ne prima nikakve utjehe, nego nakon ispovijedi, ima više sumnji nego ranije, jer osjeća da je ispovjednik nastoji utješiti - ali sam nije siguran. Ili također - što mi se dogodilo - da ispovjednik ne može prodrijeti u neke tajne duše i uskraćuje ispovijed, jer se nekako boji susresti takvu dušu u ispovjedaonici. Kako onda može duša u takvom stanju naći smirenje u ispovjedaonici, budući da na svaku riječ svećenika reagira posebno osjećajno? Po mom mišljenju morao bi svećenik koji ne razumije dušu u vremenima posebnih Božjih kušnji ili uputiti na jednog iskusnog prosvijetljenog ispovjednika, ili sam crpiti prosvjetljenje da bi mogao duši dati što joj je potrebno, a ne uskratiti

ispovijed, i time je izložiti većoj opasnosti. Poneke duše mogle bi stoga napustiti put na kojem ih Bog želi posebno imati. To je od velike važnosti, jer sam sama doživjela da sam počela posrtati usprkos posebnih Božjih milosti, Iako me je sam Bog smirivao, težila sam uvijek za potvrdom Crkve.

Drugo. - Kad ispovjednik ne dopušta otvoreno se izraziti i kad pokazuje nestrpljenje. Duša zanijemi, ne kaže sve i ne zadobije nikakve koristi. Još manje pomaže kad ispovjednik započne ispitivati dušu koju ne pozna - tada napravi štete umjesto da pomogne. Duša zna, da se to događa stoga jer je ispovjednik ne poznaje, ne dopušta joj potpuno
otvoriti se - ni u području milosti niti u području njezinih potreba. Tako ispitivanje može biti neprimjereno. Doživjela sam ispitivanja koja su me navodila na smijeh. Stvar je vidljivija ako kažem: Ispovjednik je liječnik duše. Kako može dakle liječnik, koji ne poznaje bolest, propisati odgovarajući lijek? - Nikad! - Ili ne nastupi uopće željeno djelovanje, ih je lijek prejak pa izazove pogoršanje, ili - neka Bog sačuva -nastupi smrti. To govorim iz iskustva. U ponekim slučajevima zadržao me je sam Gospodin.

Treće. - Događa se da ispovjednik ne zapaža neznatne stvari. U duhovnom životu nije pak ništa neznatno. Ponekad otkrivaju prividno mali predmeti vrlo teške stvari a za ispovjednika su kao zraka za spoznaju duše. Mnoge duhovne sjene nalaze se u neupadnim stvarima.
Velika građevina ne može nastati ako odbacujemo male cigle. Od nekih duša Bog traži veliku čistoću, stoga joj poklanja duboku spoznaju njene bijede. Prosvijetljena nebeskom spoznajom, bolje spoznaje što se Bogu sviđa - a što ne. Grijeh odgovara spoznaji i svjetlu duše. Točno tako i nesavršenost. Iako duša zna da strogo uzeto grijeh spada u sakrament ispovijedi, ali male stvari igraju veliku ulogu u težnji prema svetosti stoga ih ispovjednik ne smije podcijeniti. Strpljivost i blagost ispovjednika otvaraju put najdubljim tajnama duše. Ona otkriva gotovo nesvjesno svoje bezdane dubine i osjeća se jačom i otpornijom. Ona se hrabrije bon, više se trudi, budući zna da će morati o tome polagati račun.

O ispovjedniku želim još nešto kazati. On mora ponekad iskušavati, mora ispitivati, mora biti strog, mora znati da li radi, sa slamom, željezom ili čistim zlatom. Svaka od tri spomenute duše potrebna je drugih vježbi. Ispovjednik mora bezuvjetno imati jasnu sliku o svakoj duši, da bi znao, što ona može podnijeti u određenim trenucima, datostima i slučajevima.

Što se na mene odnosi, nakon puno iskustava, kad sam spoznala da nisam razumljena, nisam otkrivala svoju dušu i nisam narušavala svoj mir. Ali to se tek događalo, ili štoviše od tada, kad su se sve milosti nalazile na prosudbi pred mudrim, obrazovanim i iskusnim ispovjednikom. Sada znam kako se mora postupati u nekim slučajevima.

Ponovno želim preporučiti tri riječi duši koja odlučno teži svetosti i koja želi također plodove, to znači imati koristi od ispovijedi.

Prvo - bezuvjetna iskrenost i otvorenost. I najsvetiji i najmudriji ispovjednik ne može duši silom uliti što želi, ako duša nije iskrena i otvorena. Neiskrena i zatvorena duša u duhovnom životu ide u velike opasnosti, a Isus se ne obraća u većoj mjeri takvoj duši, jer On zna da ona neće imati nikakve koristi od ovih posebnih milosti.

Druga riječ - poniznost. Duša se ne koristi odgovarajuće sakramentom ispovijedi ako nije ponizna. Oholost drži dušu u tom. Ona ništa ne zna i ne želi temeljito uroniti u ponore svoje bijede. Ona se pretvara i izbjegava sve što bi je trebalo izliječiti.

Treća riječ- poslušnost. Neposlušna duša neće iznijeti nikakve pobjede čak kad bi se ispovjedila kod samog Isusa. Najiskusniji ispovjednik ne može pomoći takvoj duši. Neposlušna duša ide u veliku nesreću, ne postiže nikakvog napretka u svojoj savršenosti i ne snalazi se u duhovnom životu. Bog obilato obasiplje dušu Svojim milostima, ali poslušnu dušu.

Učinci tamne noći vode prema sjedinjenju

Iako su to užasne stvari, nijedna duša ne treba se previše plašiti, jer Bog ne tovari više nego što možemo nositi. S druge strane Bog nam neće možda nikad pripustiti slične patnje. Ovo pišem za slučaj ukoliko bi se Bogu svidjelo neku dušu voditi kroz slične patnje, onda se ne treba toga plašiti.

Ona bi trebala u svemu, koliko to zavisi od nje, ostati vjerna Bogu. Bog ne nanosi nepravdu vrijednoj duši budući daje On Sam ljubav i pozvao je u život po Svojoj neshvatljivoj ljubavi. Za vrijeme mog trpljenja nisam to bila razumjela. O moj Bože, spoznala sam da nisam od ove zemlje. To je Gospodin ulio mojoj duši u velikoj mjeri. Moj kontakt je više u nebu nego na zemlji, iako ne zanemarujem svoje obveze na nikoji način.

Nakon ovih patnji duša je u većoj čistoći duha i većoj božanskoj blizini. No, moram dodati, da je ona za vrijeme duhovnih patnji također u Božjoj blizini, ali je tada slijepa. Njen pogled obavijen je tamom a Bog je trpećoj duši vrlo blizu. Tajna je pak u tome, da toga nije svjesna. Ona ne misli samo da ju je Bog napustio nego daje čak predmet Njegove srdžbe. Kako teška bolest vida duše, koja tvrdi - zaslijepljena Božjim svjetlom - da On nije nazočan. Međutim svjetlo je toliko jako daje zasljepljuje.

Kasnije sam pak spoznala daje Bog u takvim trenucima duši bliži nego inače, jer bez posebne milosti ona ne bi izdržala takve kušnje. Božja svemoć i izvanredna milost ovdje je na djelu, jer bi se inače duša slomila već pri prvom udarcu.

O božanski Učitelju, u mojoj duši je samo Tvoje djelo. Ti, Gospodine, ne bojiš se dušu postaviti na rub užasnog ponora, gdje se boji i uplašena je - a onda je pozivaš opet k sebi. To su Tvoje neshvatljive tajne.

Kako su dražesni himni koji dolaze od trpeće duše. Cijelo nebo očarano je jednom takvom dušom, posebno kad ju je Bog dodirnuo. Njemu pripadaju njezine čeznutljive žalopojke. Njena ljepota je velika jer dolazi od Boga. Ona prolazi kroz divljinu života, ozračena Božjom ljubavlju. Ona dodiruje zemlju samo jednom nogom.

Duša, koja je izdržala (ove) patnje, posjeduje duboku poniznost. Njena čistoća je velika. Od prvog trenutka zna bolje što treba činiti ili izostaviti u datom trenutku. Ona osjeća najtiši dodir milosti i jako je Bogu vjerna. Izdaleka prepoznaje Boga i neprestano Mu se raduje. Otkriva Boga vrlo brzo u drugim dušama kao i u svojoj okolici. Kao Čisti duh Bog uvodi dušu u čisto duhovni život. Sam Bog prethodno je pripremio i očistio dušu, dakle osposobio je za prijateljsko susretanje s Njim. Duhovnim načinom susreće se s Gospodinom u dražesnom miru. Ona govori Gospo¬dinu bez izražajnosti osjetila. Bog ispunja dušu svojim svjetlom. Njen prosvijetljeni razum jasno vidi i razlikuje stupnjeve u duhovnom životu. Ona vidi kad se nesavršeno sjedinila s Bogom, gdje su osjetila sudjelovala i duševnost bila povezana s njima, doduše već na viši, poseban način - ipak ne savršeni. Postoji jedno više i savršenije sjedinjenje s Gospodinom - duhovno. Duša je ovdje sigurnija od prijevara. Njena duhovnost je dublja i čišća. U životu, gdje su osjetila, opasnost zavaravanja je veća. Opreznost duše, kao i ispovjednika, mora biti tim veća. Ima trenutaka kad Bog premješta dušu u jedno čisto duhovno stanje. Osjetila se gase i kao mrtva su. Duša je najtješnje povezana s Bogom. Uronjena je u Božanstvenost. Njeno spoznavanje je cjelovito i savršeno, a ne podijeljeno - kao ranije, nego općenito i cjelovito. Ona se raduje tome. Ipak želim još govoriti o trenucima kušnje. U takvim trenucima nužno je da su ispovjednici strpljivi s tom dušom. Ali najveću strpljivost mora duša imati sa samom sobom.

Moja duša ponekad je kričala za Bogom kao što se malo dijete dere svom snagom, pred kojim majka skriva lice da ga ono ne prepozna. O moj Isuse, za kušnje ljubavi hvalim i slavim Te. Veliko i neshvatljivo je Tvoje milosrđe. Sve, o Gospodine, što poduzimaš s obzirom na moju dušu, prožeto je Tvojim milosrđem.

Gospodin susreće, počinje težiti svom snagom za Bogom. Po samoj sebi ipak ne može ništa. Ovdje je samo Bog na djelu. Duša to zna i toga je potpuno svjesna. Ona još ne živi u progonstvu i dobro zna da još mogu biti oblačni i kišoviti dani, ali na to bi trebala drugačije gledati nego do sada. Ona se ne osigurava lažnim mirom, nego se ispruža prema borbi Zna da potječe od viteškog podrijetla. Sada je u svemu postala svjesnija Ona zna da je od kraljevskog roda i sve se odnosi na nju, što je veliko i sveto. Puninu milosti izlijeva Bog na dušu nakon ove vatrene kušnje Duša se raduje ovo prisnom sjedinjenju s Bogom. Ona ima mnogo duhovnih kao i osjetilnih viđenja, čuje mnoge nadnaravne riječi i ponekad jasne zapovijedi. Usprkos ovim milostima ne može sama sebi biti dovoljna Tim manje budući da je Bog obdaruje takvim darovima, jer je izložena različitim

opasnostima, lako može podleći obmani. - Ona treba stoga moliti za duhovnog vođu, ali ne samo za nj moliti nego se i za takvog potruditi i tražiti ga, koji se snalazi, kao vodič koji mora poznavati putove sto trebaju voditi borbi. Duša, koja je sjedinjena s Bogom, mora se pripremiti za velike i gorke borbe.

Kad sam bila satrvena patnjama, pođoh u kapelu i iz dubine svoje duše molih: "Isuse, čini sa mnom što ti je po volji. Posvuda ću Te slaviti. Sva Tvoja volja neka se događa u meni. O moj Gospodine i Bože, slavit ću Tvoje beskrajno milosrđe". Ovim činom podlaganja popustiše i nestaše strahovite patnje. Ugledah Isusa koji mi reče: "Ja sam uvijek u Tvom srcu." Neizreciva radost prože moju dušu i ispuni je velikom ljubavlju prema Bogu, kojom rasplamsa moje siromašno srce. Vidim da Bog nikada ne dopušta više, nego što možemo podnijeti.

Nakon ovih čišćenja i kušnji Bog posebno susreće dušu, a ona pak ne surađuje uvijek s milošću. Ne da to ona po sebi ne bi htjela, ali nailazi na velike vanjske , nutarnje poteškoće, budući da zaista treba čudo da se održi na takvoj visini. Ovdje joj je bezuvjetno potreban duhovni vođa Moja duša često je ispunjena sumnjama. Ponekad raste strah u meni jer pomislim da nisam obrazovana, ne poznam mnoge stvari, tim manje duhovne. Kad su se sumnje namnožile tražila sam jasnoću kod ispovjednika Pretpostavljenih. Ali za čim sam težila, nisam dobila.

Utjecaj okoline

Ovdje želim spomenuti, da okolina ne bi trebala dodavati nikakvih dodatnih vanjskih patnji, jer duša čiji je kalež pun do ruba, može upravo ovom jednom kapi koju smo dolili njenom kaležu, biti već previše da se kalež prelije gorčinom. Tko će odgovarati za ovu dušu? Čuvajmo se toga da drugima nanosimo boli jer se to ne dopada Gospodinu. Kad bi susestre ili poglavari znali ili slutili, da se duša nalazi u takvim kušnjama i ipak joj dodatno tovarili patnju, tada bi smrtno sagriješili i Bog bi se sam založio za tu dušu. Ovdje ne govorim o slučajevima koji su grijeh po naravi nego
O takvim stvarima koji pod drugim okolnostima nisu grijeh. Čuvajmo se nositi takve duše na savjesti. U samostanskom je životu velika i jako proširena pogreška da, videći trpeću dušu, želi joj se nanijeti još više patnje. Ne mislim na sve, ali takvih osoba ima. Prisvajamo si različite prosudbe i iznosimo ih tamo gdje ih ponekad ne bi smjeli ponoviti.

S. Marija od Anđela Sorazu: „Upoznavši stazu koju mora slijediti — a ta učvršćuje dušin poziv — ulazi na nju i počinje hodati sa blagoslovom Boga Oca, potpomognuta prisutnošću i djelotvornom pomoći Duha Svetoga, priljubljena samom Isusu Kristu svojem putu, istini i životu; zaštićena osim toga Presvetom Djevicom, svojim Anđelom čuvarom i svetima koje posebno štuje. Hoda radosno, trpeći predano trnova ubadanja, cjelivajući s ljubavlju i poštovanjem križeve što ih susreće na svom prolazu i bere cvijeće, znamenje Isusovih kreposti i savršenosti; od tog cvijeća jedno jede i upija; drugim pokriva vjenčanu haljinu i kiti se njime; a ostalo, u obliku lijepe rukoveti, poklanja Nebeskom Ocu po bezgrešnim rukama Presvete Djevice, na njegovu vječnu slavu i hvalu, zaklinjući ga da za uzvrat, i radi beskrajne vrijednosti istog, oprosti grešnom ljudstvu i da nam svima udijeli svoju ljubav i vrhovnu zaštitu te božanski blagoslov.

Poslije jednog više ili manje dugog razdoblja utjehe, za vrijeme kojeg je hodala čvrstim i hitrim korakom i prevalila neku daljinu, evo kako je iznenada zatiče noć; prva noć iza blještava i svečana dana njezina duhovnog života; noć o kojoj nije ni slutila, jer nije znala da takve noći postoje na Božjim putovima. Noć se sastoji u tom da joj Gospodin, radi uzvišenih ciljeva svoje slave i dobra te duše, oduzme osjetnu milost pobožnosti i ostale utjehe koje joj je prije sipao; iz te je duhovne pobožnosti i utjehe ona čitala ljubav koju joj je Bog iskazivao i odobrenje što su zavrijedila njezina djela procjenom samog Boga; vidjela je, jednom riječi, siguran dokaz dobra stanja svoje savjesti i napredovanja u duhovnu životu.

U trenutku u kojem prestaje ta pobožnosti utjeha, duša ostaje u mraku, kako ostajemo kada nas pomrčina riješi sunčeva svjetla. Traži razlog čudne pojave što je doživljava i ne vidi ga. Širi svoje ruke kušajući da li može nastaviti svoj hod usred tmina, pipajući križeve i cvijeće sto ih je

prije vidjela, ali nailazi samo na prazninu, jer nema više cvijeća ni križeva, niti trnja, kojeg bi joj ubodi sličili na slavu zbog znanja i sigurnosti sto bi joj njegova prisutnost ulijevala o čvrstim tla kojim korača. Ne, nema više sigurnosti za nju, jer se staza preokrenula u pustinju. Nalazi se u nekoj samoći užasnoj, žalosnoj, suhoj i goloj od svakog zelenila, usred noćnih tmina. Događa se da joj Isus, povukavši joj osjetnu pobožnost, oduzme također osjećaj svoje božanske prisutnosti; tim dvostrukim oduzimanjem ostaje siromašna duša ne samo u tami, nego i opustošena, trpeći potpunu i žalosnu napuštenost. Evo pustinje.

Za vrhunac svoje nesreće, izgubila je lakoću koju je imala da misleno moli, jednako i snagu koju je nalazila u dubini svog bića da se vježba u krepostima i čini pokoru. Živu čežnju, žarku razdraganost i najvišu širinu koju je kušala u obavljanju molitve i ostalim pobožnim činima, zamjenjuje zlovolja i odvratnost, muka i suhoća, raspad, žalost i napuštenost, neka golema praznina koju ništa ne može ispuniti, i sumnje i strahovi da se nalazi u smrtnom grijehu i da će to biti uzrok toga što trpi; ako bude pristala na napast A ili B, koju je osjetila prethodni dan ili dane prije svoje napuštenosti, ozlovoljeni će Bog povući svoje milosti, itd. Sve je smušenost za siromašnu dušu.

Ako ima Duhovnog vođu i priopći mu svoju teškoću i tjeskobu, susreće u njemu svjetlo i potporu da se uzdrži čvrsta u svojoj odluci služiti Bogu i ne da se obeshrabriti, jer shvaća, poučena od njega da je njezina teškoća kušnja ljubavi koju joj Bog iskazuje, i da će njezin svršetak biti slavan za Boga a utjeha za nju. I ta je spoznaja oduševljava, tješi i čupa iz ponora očajavanja i malodušnosti. No ako nema Upravitelja, i još više ako nikad nije raspravljala sa svojim ispovjednicima o duhovnim stvarima, niti je čitala knjige o mističkom bogoslovlju - kako se ponekad događa - trpi muke tolike i tako bolne, da nema naziva da se izraze, jer se mnogim nevoljama i strašnom pustošenju, što ga trpe sve duše u rečenoj noći, pridružuju tjeskobe njezine uzbunjene savjesti, čvrsto uvjerenje da je upala u grijeh na dan i sat u koji joj je Gospodin povukao osjetnu milost; da više nema oproštenja ni spasenja za nju; da je ropkinja đavlu, kome pripada; i drugih tisuću tjeskobnih misli i nevolja koje joj đavao pribavlja ili si ih sama stvara, jer ne pozna konačno putove kojima Bog vodi duše.

Kada duša ulazi u tu noć i pustinju, Bog naš Gospodin traži od nje žrtve, to jest, da žrtvuje u samoj sebi sve ono što se protivi stupnju savršenosti i božanskog sjedinjenja na koje ju određuje; zatim svoje neuredne težnje, uvrnute i nesavršene sklonosti, oholost, samoljublje, osjetljivost, častohleplje i ostale mane, više ili manje snažne, koje izviru iz pokvarene naravi, počinjući glavnom strašću koja joj pokazuje kakva je.

Ako duša odgovori Božjim zahtjevima, žrtvujući svoje težnje i naopake sklonosti onako kako od nje traži, i čini protivne kreposti, brzo svršava za nju razdoblje kušnje, jer u trenu kada se sprema da ga posluša, tamnoj noći u kojoj se nalazi i osamljenosti što je trpi pridružuju se nove tmine, veće napasti i druge teškoće i tako ulazi sasvim u razdoblje čišćenja, iz kojeg ne izlazi dok se ne očisti i ne produhovi. Ali ako neće da posluša Boga, ili odbija žrtve koje od nje traži, ili stavlja zapreke njegovu božanskom djelovanju, tada ostane u pustinji dok se potpuno ne preda njegovoj božanskoj Volji.

To je razlog radi kojeg se vrijeme kušnje dulji i veće je nego u poučljivih duša koje moraju čistiti jednak broj pogrešaka i nalaze se u istim uvjetima, pa usprkos toga izlaze prije iz pustinje.
Buntovne duše trpe beskrajne muke sjećajući se primljenih darova i svojeg nezahvalnog odgovora na njih; sjećanje što ih progoni noću i danju, poput ubijena poziva, zovući ih na drugo obraćenje bolje rečeno, na usavršavanje prvog obraćenja koje moraju dopuniti svojim savršenim podlaganjem volji Boga, koji želi u njima uništiti ljudsko ja.

Katkada se tim dušama nametne milost; Bog se ili tuče s njima u njihovu jadu da podloži njihovu buntovnu volju i da ih dovede njihovim visokim ciljevima. I ako to ne postizava, upotrijebi druga sredstva, dok napokon ne uspijeva da podvrgne slatkoj svojoj vlasti. Tako ljubi Bog duše i brine se za njihovo spasenje! Bio blagoslovljen! Ah kada je pobijedio buntovno srce i njegove zapreke, bogato naplaćuje njegove uvrede mukama kojima ga pravedno kažnjava radi nepokornosti, iako tako ne postupa sa svim dušama, nego samo s onima koje zove na svoje božansko sjedinjenje.

U onom trenutku, kako se prije reklo, kada duša odgovori traženjima milosti i spremi se na žrtvovanje ili mističku smrt, noć daleko više potamni. To što trpi nije više nejasna noć, nego čista

tama; i što je prije izgledalo pustinja, sada izgleda podzemna tamnica, blizu pakla ili stavljena u sotonsku vlast.

Bog pripravlja dušu za ovu tvrdu kušnju, saopćavajući joj svoju božansku ljubav i jedno poštovanje samog Boga tako veliko, da je ne samo prisiljava da mu savršeno služi i da trpi za Njega koliko joj određuje, nego da to čini nesebično, za biće koje jest, smatrajući kao posebno dobročinstvo što se Bog udostojao da je uzme u svoju službu i da joj dopusti sreću ljubiti Ga i trpjeti za Nj.

Tom moćnom pomoćniku ljubavi koja cijeni (obožava) Boga, u nekim se dušama pridružuje ljubav, pobožnost i nenarušivo prianjanje uz Presvetu Djevicu u tako visoku stupnju da žive više Marijinim životom nego svojim vlastitim. Te koje prakticiraju marijanski život imaju u Djevici izvanredno jaku pomoć i olakšanje svojih muka u svim nevoljama osobito za vrijeme kušnje i napuštenosti.

Divan je postupak što ga vodi Gospa sa dušama koje joj pripadaju (svojom pobožnošću i savršenom posvetom) i žar što ga razvija u njihovu korist. Kolikom ih ljubavlju i nježnošću posjećuje, pohađa u nevolji, štiti i brani od njihovih neprijatelja, pomaže u njihovim potrebama, izaziva ih da ljube Boga, ukrašava ih i pripravlja na božansko sjedinjenje i postizava im tu milost! Te duše mogu istinski ponavljati riječi knjige Mudrosti: »Sva su mi dobra došla po njoj i od ruku njezinih blago nebrojeno« , jer tko ima kraj sebe Djevicu (a imaju je svi koji je uistinu ljube), posjeduje beskrajno blago, jer posjeduje samog Boga. I nitko ne sipa tako neizrecive utjehe kao Gospa svojim pobožnicima u vrijeme nevolje.

Radi toga nutarnje duše, pozvane da žive u intimnosti s Bogom, kao pripravu u kušnjama što ih čekaju u noćima i spiljama, u pustinjama i tunelima koje ima njihova staza, moraju nastojati poistovjetiti se s Djevicom i zaslužiti njezinu obranu i zaštitu; ako tako učine, manje će trpjeti i neprestano će više napredovati, naročito u razdobljima trpljenja, jer tada im je potrebnija njena zaštita.

Trpjet će manje, jer duše koje prakticiraju marijanski život, kada vide da ih je Bog napustio, da ih optužuje vlastita savjest, da ih muči demon te očajavaju zbog svojeg spasenja, uz zaštitu koju kušaju u svojem čestom obraćanju Djevici, čuvstvo dopadnosti što ga imaju prema Njoj, čini ih dionicima njezine sreće, i uživaju na bujici njezinih naslada. Više napreduju, jer im je duša rasvijetljena sjajem te jutarnje Zvijezde, koja se nikada ne sakriva svojim vjernim službenicima, svjesni su bolna čišćenja koje u njima obavlja milost, pojačani zaštitom Gospe, trpe ga poučeni od Nje savršenim predanjem, a da se ne brane niti ustežu, naprotiv nastoje surađivati s Njom kolikogod im je moguće. Bogu hvala.

Kada se nejasnoj noći priključe tmine, a pustinja se pretvori u duboku tamnicu, duša shvaća da je Bog protiv nje, njezina oprečnost i svemogući neprijatelj starog čovjeka koji se ukorijenio u njezinoj prirodi. I kako se vidi poistovjećena s njim, njezin je prvi nagon bježati od Boga, kojeg je prisutnost pritišće i ranjava, kao što krivca vrijeđa prisutnost krvnika koji se pripravlja da izvrši na njemu sučevu osudu, primjenjujući mu kaznu koju je zaslužio. Boga ne vidi tvarnim očima, ali ga osjeća oko sebe kao neumoljiva suca, beskrajno ozlovoljena i s mačem u ruci u trenu da spusti na nju sudbonosan udarac i da joj dade osjetiti svoju strogost.

Kao pritisnuta rukom svemogućeg Boga, pada siromašna duša u samu sebe; ispod vlastita bića, u istinsku i vlastitu spoznaju onog što je u stvarnosti; traži neko utočište kamo bi pobjegla i branila se od sučeve srdžbe koja je goni smrću, i nađe se u ponoru zlobe bez dna. Misli o sebi da je paklena hidra sastavljena od bezbroj grijeha, koji, poput zmajeva, podižu glave da je prožderu. Kako ne može podnositi pogled paklene nakaze koja se diže iz dubine njenog bića, želi pobjeći sama od sebe, ali kamo? Ako nema izlaza ni utočišta za siromašnu dušu koja leži u pokajničkim tminama, i ako pobjegne od sebe pada u svemoguću ruku koja će je pritisnuti pojačanim teretom.

Tako se bijedna i nesretna duša sukobljava gledanjem srdita lica Božjeg i sa pritiskom tereta njegove svetosti te pravednosti koja juriša na nju. Vraća se kao zaobilaznim putem vlastitu srcu da promatra neprestano paklenu hidru koju je sama rodila i koja ždere njezinu nutrinu. Ali to je viđenje tako nakazno i odbojno da ga ne može gledati; i kako se strašno viđenje nameće njenoj žalosnoj stvarnosti a ne može zatvoriti oči da ga ne gleda, vidi da je prisiljena trpjeti smrtne tjeskobe koje joj

njegova prisutnost uzrokuje. Sve je užas, tjeskoba i napuštenost siromašnoj duši u tim tminama, jer ne samo da čine njezino čistilište srdito lice Boga i stvaran osjećaj vlastite zlobe, koje joj pokazuje božansko svjetlo u svojoj golemoj težini, nego i demon svojim neprestanim i strašnim prijetnjama.

A da ne razumije kako, nađe se katkada u neku strahovitu samotištu ili u nekoj potpuno osamljenoj pustinji, daleko, jako daleko od Boga, kamo nitko nema pristup osim đavla, koji je ponekad pohađa da je muči svojim zvjerskim izgledom i da je bez ikakve samilosti zlostavlja. Prikazuje joj se sada kao gospodin, kojeg je vlasti podvrgnuta, jer je Bog preda njemu da je zlostavlja po svojoj volji u vremenu i u vječnosti; sada kao tiranin koji ju je istrgnuo živom silom iz krila njene majke, te je odvodi u onu pustinju, baštinu paklenih stanovnika, da se zabavlja s njom na povratku sa svojih pohoda u materijalni svijet i da je muči na hiljadu vrsta i načina; bez daljeg to izvršava. Nema naziva da se izraze tjeskobe što ih žalosna duša podnosi u toj strašnoj osami. Ne samo kada joj se đavao približava i gnjavi je, nego i u njegovoj odsutnosti, kada uvjerena da ju je Bog prepustio izopačenoj volji sotone za cijelu vječnost i da mu pripada zauvijek, čeka prestrašena strašan dolazak svog tiranina, gospodara i gospodina. Njegova se prva usluga sastoji u tom da se baci na nju te je pritisne svojom težinom davši joj osjetiti samrtno gušenje i muke.

Divno je u tom slučaju savršena strpljivost i predanje kojima duša trpi tu strašnu kušnju, primajući bezbroj vremenitih i vječnih muka koje joj demon predstavlja u ime Boga, a da ne izusti nijedne tužbe, niti pomisli nijedne misli protiv božanskog suca, koji ju je prepustio rukama njezina glavnog neprijatelja sotone; nego se klanja i ljubi njegovu beskrajno pravednu svetost, koja joj tako pravedno određuje kaznu vječne osude dužnu njezinim grijesima. Kako je Bog velik, koliko ljubak i beskrajno vrijedan poštovanja, jer tako ga obožava, blagoslivlje i ljubi onaj koji podnosi strogost njegove pravednosti, hvali i cijeni njegove sudove, makar su toliko protivni samoljublju i veoma bolni za svaku dušu koja želi savršeno posjedovati Boga! Bio blagoslovljen.

U cilju da stvorovi ne smetaju bolno, ali očišćavajuće djelovanje njegove milosti u toj duši, Bog naš Gospodin traži od nje da se potpuno povuče i odcijepi od osoba što je okružuju ili žive s njom, da se sasvim udalji, ako je moguće, od veze s ljudima; ako to nije moguće, zahtijeva od nje da osami doda sabranost osjeta kako se ne bi rastresala kada je potreba prinudi da ophodi sa stvorovima. U tom se Bog naš gospodin vlada s dušom kao što bi se vladao neki otac ili majka kada bi vidjeli svojeg sina okružena raspuštenim prijateljima, a ta bi veza i društvo ugrozilo njegovu katoličku vjeru i kršćanski odgoj koji su mu dali, nastojali bi da ga odvuku iz tog društva. Isto čini milost. Razjasnit ću.

U razdoblju se čišćenja milost nameće duši u sjaju svoje svetosti i pravednosti da je očisti. Primivši je, duša stiče jasnu spoznaju svojih grijeha, nesavršenosti, itd., kao da su joj pokazani nacrtani na nekoj slici sa svom svojom golemom težinom. Bolje rečeno, ne pokazuje joj grijehe, nego ih izdiže sa svom njihovom zlobom i odgovornošću; ona os¬jeća i doživljava vlastitu zlobu kao da bi ona bila njezina narav i njezin život, ili moralni elemenat koji proniče i ovija njezinu opstojnost. Kada joj se milost saopćava u tom obliku, duša se vidi i osjeća pokvarena, zločinačka, nakazna, jezovita, odvratna svima pa i samoj sebi; bezdani ponor zlobe te potpun nered, mrska samom Bogu, neugodna stvorovima te iznad svega vrijedna da je svi proklinju, gaze i preziru. I satrvena teretom te spoznaje te istinskim i intimnim osjećanjem svoje nedostojnosti i zlobe i grijeha, silazi ili napušta mjesto što ga je dotle zauzimala u vlastitoj spoznaji nadahnutoj u njezinoj oholosti, u sebeljublju i u poštovanju iskazivanu od stvorova; i spušta se strmoglavljena do dna svojeg ništa i grijeha, i tu se smješta da živi u žalosnoj stvarnosti onoga što jest i vrijedi u Božjem mišljenju. To spuštanje duše u stvarnost svojeg ništa i grijeha uzrokuje da se pustinja pretvara u podzemnu tamnicu ili rupu, gdje leži siromašica kao otuđena i prestrašena od sebe same zbog prevare koju trpi obzirom na vlastitu zaslugu i pojam što ga je o sebi imala.

Kako ta duša, koja se smatra čistom zlobom, vrijednom hiljadu paklova, metom Božje srdžbe, i središtem prezira od stvorova, radi toga što se tako pravedno stavila pod noge ili kao ispred svega stvorenja, kada ophodi sa stvorovima i sukobljava se sa privrženošću ili poštovanjem koje osjećaju prema njoj, prima utiske protivne onima što ih proizvodi čistilačka tama; milost traži od nje otcjep- ljenje i povlačenje od stvorova, da ne priječe niti otežavaju izvrstan posao što u njoj

obavlja, otkidajući je od njezine sabranosti, poniženja i duboka poništenja. Jednako od nje zahtijeva nutarnju šutnju, neprestanu molitvu, razborito mrtvenje tijela te vježbanje ostalih kreposti.

Muka, koja stoji dušu da obavlja ono što milost traži, velika je. I svladana teškoćama u kojima posrče na početku, jedanput ili dvaput propušta neke svoje pokore, zanemari molitvu i napusti samoću za kratko vrijeme; ali se brzo popravlja i, usprkos rečenih teškoća, koje su izvanredno velike, naročito u obavljanju molitve i samovanja (zbog strogosti kojom je Gospodin vodi i zbog smrtnih tjeskoba koje joj uzrokuje gledanje strašne slike koju joj predstavlja njezina savjest kada se sabere u svojoj nutrini), vjerno slijedi nadahnuća milosti, preskačući hiljadu i jednu zapreku što ih đavao podiže na njezinu putu da je zaustavi. Bog naš Gospodin, vjeran i širokogrudan u nagrađivanju naših malenih poslova, tajno, a da ne mijenja svoju prividnu strogoću u odnosima s njom, kruni njezine napore dajući joj ljubav i poštivanje svoje božanske dobrote tako velike da njoj služiti Bogu jest kraljevati, i nalazi svoju sreću u trpljenju za Njega i u ispunjavanju onoga što se Njemu sviđa.

U to čistilište ili ispaštalačke i čisteće tmine ulaze sve duše koje uistinu traže savršenost i napreduju prema božanskom sjedinjenju, ako su vjerne zahtjevima milosti. Velim ako su vjerne, jer kao prvo što Bog naš Gospodin traži od duša koje se predaju njegovoj službi jest vlastito odricanje da izgradi mistički hram kojeg želi sagraditi u njima na živoj stijeni vlastita samosvladavanja. Zbog toga čim duša počinje koracati prvim koracima, počinje Bog zahtijevati od nje sad jednu žrtvu sad drugu; i kada vidi da je žrtvovala u sebi samoj zatražene žrtve, ili da je učinila koliko je stajalo do nje da upravi na Njega svu svoju dušu aktivnim čišćenjem, podvrgava je pasivnu čišćenju da dovrši žrtvu i dopuni čišćenje što je ona počela.

Nisu sve vjerne milosti, nego jedne odstupaju čim su počele nasljedovati Krista, jer im nedostaje velikodušnost prema Bogu, kojemu odbijaju žrtve što ih traži. Druge vjerno slijede nadahnuća milosti za razdoblja utjehe; ali kada stiže noć i ulaze u pustinju i vide da im je uskraćena snaga koju im je pružala osjetna pobožnost dotle, i napokon je odbiju kada traži što je teško samoljublju, te odstupaju. Te su vrlo nesretne, jer za njih nema mira ni smirenja, nego provede čitav život u jednom neprestanom jao!, izmorene svojim strastima, svojom ohološću i sebeljubljem, kojeg neće žrtvovati i trpe neku vrstu pakla, ili bolje rečeno, trostruk pakao, jer mučenjima koja neprestano prouzrokuje krivudanje njihovih iskvarenih strasti pridolazi progon i poniženja što ih uglavnom trpe od strane stvorova i grižnje vlastite savjesti, koja ih optužuje zbog nevjere milosti Božjeg poziva kojom ih je Bog odlikovao.

Druge žele svim srcem slijediti milosne poticaje i dati velik predujam što ga Bog traži na putu svetosti; ali se ne osjećaju dosta jake da žrtvuju Bogu svoju glavnu strast, a to je tražen uvjet da zasluže milost pasivna čišćenja; i traže odgode (rokove) u Boga, obećavajući mu da će poslušati čim nestane teškoća s kojom se bore. Bog ustraje u svom traženju, i kako vidi u njima dobru volju i čvrstu namjeru da ga poslušaju, ima samilosti s njihovom slabosti i čeka ih, dok na kraju ne uspije podložiti ih i postizava od njih traženu žrtvu pod uvjetima koji koriste njegovoj slavi. Te duše ostaju kao nastanjene u pustinji dok ne postignu potpunu pobjedu nad sobom, svladavši glavnu strast.

Druge, u sredini svojeg hodanja ili noćnog sumraka i pustinjske osame, odgovaraju zahtjevima milosti istom brzinom kojom su to činile u razdoblju utjehe, žrtvujući svojem Bogu ono što od njih traži i što ih najviše stoji. I stekavši tu pobjedu nad svojom glavnom strašću, u jednom trenu razbiju sve ostale neprijatelje ukorijenjene u naravi. I kako su već učinile sve što je bilo u njihovoj moći i i što je Bog tražio od njih, prodiru smjesta u tmine, gdje se upravo prilagođuju za božansko sjedinjenje.

Ne može se odrediti vrijeme koliko traje pasivno čišćenje, jer ga utvrđuju namjere koje Bog ima s dušom koju u nj stavlja, broj i težina njezinih grijeha, i manje ili više savršeno predanje kojim ga podnosi.

U tom razdoblju čišćenja, u kojem se sve podvrgava gvožđu mrtvenja (čak i naravne sklonosti da se uprave i uzdignu Bogu), čistilačka milost, koja obrađuje duše, izjednačava ih sve do izvjesne točke, poistovjećujući nevine sa pokajnicama u prvom redu, i pokajnice sa nevinima a i sa povlaštenima, ako sve slijede njegove nakane istom vjernošću. Prije su se nevine povlaštene razlikovale od duša nabrojenih pod slovom b), i od onih pod slovom c), imale su bolje uvjete nego

one pod slovom d), koje su morale napeti krajnje sile da napreduju jednakim korakom kao one, jer nisu imale snagu koju je onima davala milost posebne ljubavi; ali sada kada njihova zasluga nije imati nego trpjeti, bit će sve oblikovane po istom uzoru, izrezbarene istom čistilačkom milosti koja ih obrađuje, pa će izići jednako lijepe, ako trpe istim predanjem.

Kada se raspršе tmine i stiže 'blještava zora pojave božanskog Zaručnika da se s njim sjedine i po njemu nastave svoj hod prema nebeskom Ocu, koji ih čeka na vrhu svetosti, stupat će sve istim korakom, jer raspolažu jednakim snagama; i biti će među njima samo male razlike u značaju ili posebnim službama, ako slijede Božje namjere istom vjernošću. Ali ako njihova vjernost milosti nije ista, neće biti niti njihova zasluga, i prema tome razlikovat će se jedne od drugih, ili bit će vjernije draže Bogu, zbog svoje veće sličnosti Isusu, iako su prije pripadale onima pod slovom d). Pogledajmo sada kako se ponaša milost u razdoblju čišćenja i kakve učinke proizvodi u dušama koje obrađuje.

Rad milosti i učinci čišćenja

Prvo što čini milost, kako se već reklo, jest da se nametne duši u sjaju svoje svetosti i pravednosti i da tajno prione uz nju u višem dijelu duha, a da se ne odrazi u nižem; saopćava joj svoja svojstva, ljubav prema kreposti te izvoru odakle izlazi, a to je Bog, i mržnju na grijeh. Duša opremljena svojstvima pravedne svetosti, bez računa (kao što joj se ne daje ni o saopćivanju milosti), ljubi dobro svim žarom kojim je sposobna; osjeća veliko poštovanje, najveće o Bogu i o kreposti, i najviši prezir svega što nije Bog niti je u vezi s njim. Kao protivno dobru što ga ljubi, osjeća u sebi prisutnost prokletog elementa, ili starog Adama, sa njegovim manama i požudama; i divnom jasnoćom gleda svoju zlobu i sve zlo prouzročeno u njezinoj duši sa njegovim otežavajućim okolnostima. Kao da ih ima napisane pred očima velikim slovima, čita sve svoje grijehe, od najteže krivnje do najmanje nesavršenosti. Njezin joj život prije krsnog preporoda izgleda odvratan i ponizujući, kao da nosi na sebi sramotu istočna grijeha, i gorko plače što nije ljubila svojeg Boga od prvog trena svog života. Razdoblje joj djetinjstva izgleda kao čisto životinjsko, i žali što je živjela ili prošla prve godine svog života a da nije ljubila Boga, kao životinjice, brinući se za hranu, itd ... i ništa više.

Njezina joj se mladost i djevojaštvo, ako ih je provela u svjetovnim razonodama - iako njezino ponašanje nije bilo sablažnjivo prikazuju jezoviti i nakazni, i grijesi počinjeni u to vrijeme, otežani onima koje je njezinom krivnjom mogao učiniti bližnji, ili zao primjer što ga je dala. Ta je okolnost teret nemoguć za nošenje; s njom se spušta ili silazi poništena i smetena u pakao. To se ne događa samo onima koje su živjele sablažnjivo, nego i onima koje su se ispravno ponašale, jer dosta je da su pridonijele širenju raskoši ili izrekle neku neispravnu riječ, da se osjete odgovorne radi jednog ili više grijeha što bi se mogli počiniti njihovom krivnjom i zbog osude jedne ili više duša, a to ih izvanredno tišti radi nemogućnosti popraviti štetu ili štete prouzročene bližnjemu.

Ako je oskvrnula svoje srce posvećujući ga ljubavi prema stvorovima, zgraža se; i oplakuje neus- poredivim bolom veze koje su je privezivale uz zemlju oštećujući time slavu Isusa Krista, božanskog Zaručnika duša. Čini joj se da je njezin život, uz to što je sav jedan potpun nered, u navedenu razdoblju bio više životinjski nego razuman, jer je posvetila vrijeme neurednoj ljubavi stvorovima i svjetovnim razonodama, zanemarujući svoje vjerske dužnosti prema Bogu, kojemu je morala posvetiti sav svoj život, a osobito svoju ljubav. Gledajući česte posjete milosti za vrijeme svojeg grešna života (to su bili različiti pozivi Boga, koji je po dnevnim životnim događajima pružao svoju milosrdnu ruku da je podigne iz ponora u kojem je ležala), koje je ona nezahvalno zanemarivala, gorko oplakuje svoju sljepoću i tvrdoglavost u griješenju.

Razdoblje joj se života što je pratilo njezino obraćenje prikazuje kao neprestana uvreda Božjeg veličanstva, koje čini joj se nije poznavala; i jer nije poznavala ni cijenila njegovu dobrotu kako zaslužuje ili treba, postupala je s njom kao da joj je jednaka, to jest, nisko, bez dužne cijene i poštivanja. Ako je počinila neke pogreške protiv šutnje i poštovanja u hramu, straši se i mrzi ih kao da su najteži grijesi, jer ih takvima drži živ osjećaj i neslomljiva vjera što ih ima u stvarnu prisutnost Isusa u Euhristiji.

Ne govorim to o običnoj svjetini, koja toliko vrijeđa Boga u crkvama, nego o pobožnim dušama koje se posvećuju kreposti koje isto tako griješe koji puta protiv šutnje i strahopočitanja, kada prisustvuju tim svetim mjestima. Jednako mnogo trpe radi nedostatka vjere, pouzdanja, štovanja i cijene što su ih počinile u svojim duhovnim vezama sa Božjim službenicima, u i izvan ispovjedi, čije dostojanstvo i božanski ugled duša upoznaje u tom razdoblju. Shvaća da ispovjednici i duhovni vođe predstavljaju Isusa Krista; da bi u njima morala vidjeti Isusa, te istom vjerom, pouzdanjem, poštovanjem i cijenjenjem s njima postupati kao da se ispovijeda i dade voditi izravno od Njega, i da ih sluša istom spremnošću; i kako se nije vladala tako »nego je činila protivno (kako obično čine to takozvane bogomoljke), trpi neizrecive muke radi živa osjećaja što ga ima o prisustvu Isusa Krista, koji ovijen osobom ispovjednika odrješava i upravlja duše; i još više zbog zloporabe vodstva i sakramenata, ako se nije njima ispravno služila i kako traži njihova svetost.

Ni najmanja pogreška ne ostane sakrivena u duši za vrijeme čišćenja, budući da vidi najlakše nesavršenosti, koje mnogo puta prate dobra djela koja činimo i držimo ih najispravnijiima jer nemamo oko prosvijetljeno čistilačkom milosti. Ako rečena duša pripada broju onih koje su ostale nepokretne u pustinji jer nemaju snage da žrtvuju žrtve koje Bog traži, sve pogreške što ih je učinila u tom nepomičnom razdoblju prikazuju joj se kao najviše gore otežane njezinom nevjerom, učinjenim gubicima i štetom nanesenom Božjoj slavi. I neizrecivo je ono što trpi, jer je više nego svi grijesi njezina života pritišću rečene pogreške, radi otežavajuće okolnosti božanskih darova koji su im prethodili i njezine nezahvalne suradnje s njima.

U svim djelovanjima svog života vidi nesavršenosti, pa i grijehe, čak u onim, najobičnijim i neod- ložívim iz ljudskog života. I premda rečena djela podnosi u bližnjemu, jer razumije da su vlastita čovjeku, u samoj ih sebi mrzi kao da su grijesi. Kako u sebi ne vidi drugo do nered i pokvarenost, i osjeća toliku mržnju i zgražanje nad sobom, čudi se da su je ljubile, cijenile i s ljubavlju postupale osobe koje su oko nje i žive pokraj nje, jer misli da svima škodi njezina blizina, da je svima dosadno njezino društvo, da je nitko nije vidio ni čuo a da se nije sablaznio njezinom smionošću, ponosom, dvoličnošću, ohološću, nerazumnošću, itd. Budući da misli da je bila vrlo ohola, izvanredno naduta, potpun nered, i stidi se što se je usudila razgovarati i povjeravati razumnim stvorovima (među kojima se smatra ne samo nastrana i manja, nego besramna nakaza, sablazan svima s kojima bijaše u vezi i koji su je poznavali), i kao neskladna nota ljudskog društva želi izaći iz njegova krila, otići i pomiješati se sa šumskim zvijerima, ali da ne izgubi razum. Jednako se smatra nižom od životinjskog carstva, i tražeći mjesto kamo pripada, gdje bi mogla počinuti kao u svom središtu a da se ne stidi, spušta se u pakao i smješta se pred noge osuđenih; no i tamo joj se čini da je previsoko i da joj ipak treba niže mjesto od paklena središta. To misli i osjeća o sebi samoj duša rasvijetljena milošću, koja se poznaje i živi u stvarnosti svojeg ništa i grijeha: postati središte Božje mržnje i cilj prezira sa strane stvorova.

Ako duša ponekad pomisli o sebi da je predmet posebne ljubavi i štovanja sa strane osoba oko sebe, trpi beskrajna mučenja i okrutne grižnje savjesti, jer to pripisuje svojem licemjerju i dvoličnosti, kojih nema, i osjeća da mora javno ispovjediti svoje grijehe, sve ono što mrzi i odurava, da razuvjeri one koji imaju o njoj dobar pojam te ih navede da je zasluženo preziru. I učinila bi to da je ne priječi strah da će sablazniti nevine, a to su svi po njezinu mišljenju. Ako netko navodi ili spominje događaje prošlog života koji su joj na čast, ili neko dobro djelo i koje je učinila, zapali joj se lice od čiste borbe; jer u događajima i krepostima koji se njoj u počast navode, ona vidi samo nedostatke za koje zaslužuje da je gaze.

Ako je neki put ispravila pogreške bližnjega, ili potakla na neko dobro djelo, smete se i kaje kao da je učinila neki grijeh. Prvo, što misli da je ispravljanje izišlo iz njezine oholosti i samoljublja, jer se ne razumije kako se ona najveća svjetska grešnica usudila ispravljati tuđe nedostatke, ako je nije zaslijepilo samoljublje. I drugo, jer vjeruje da se dobro učinjeno na poticaj tako pokvarena stvora mora uništiti, iako je dobro. Toliko se prezire, da misli kako su čak i njezine veze dionici njene sramote; da sve što joj pripada mora biti prezreno i omraženo. I ne usudi se govoriti o sebi ni spominjati svoju porodicu, rođake, prijatelje, itd., kao da bi svi bili ovijeni u njezinu sramotu; niti reći »Bog naš Gospodin«, nego veli »Gospodin« ili »Bog«, jer misli da obeščašćuje Boga ako doda riječ »naš«.

U ovom razdoblju čišćenja nameće se duši spomen na presvetu muku i smrt Spasiteljevu, (kao otežavajuća okolnost njezinih grijeha, odakle jasnije gleda svoju zlobu; jadi se i poništava u prisustvu trpljenja i božanske krvi, koji su joj zaslužili krsnu milost koju je izgubila zlorabeći svoju slobodu, i opravdanje na dan svojeg obraćenja, zbog nezahvalnosti kojom je odgovorila na to dobročinstvo. Kao otežavajuća okolnost njezinih grijeha nameće joj se također božanski zakon, ili zapovijedi i ostale dužnosti koje ima kao kršćanka i nalaze se u katekizmu; te se zapovijedi prikazuju duši u sjaju svoje svetosti i ljepote, i u njima, kao u čistu zrcalu, vidi sa strahom i gorkom boli ono što je učinila ili dopustila da se učini protiv istih, od najvećeg grijeha do najmanje nesavršenosti.

Tako se, dakle, raskajana, satrvana bolom i potpuno poništena, duša predaje sva Bogu da s njom raspolaže kako mu se svidi. Razumije da je Bog ozlovoljen na nju; to osjeća, ali je ne čudi, jer misli o sebi da je odvratna njegovim božanskima očima radi svoje zloće, i da je pravedno oštar s njom. Hvali njegove sudove, prima njegove odluke, bile joj naklone ili protiv nje; i čak se prepušta da trpi pakao, ako je baci u nj. Ali u tom slučaju moli povlasticu da nastavi u paklu svoj vjerski život sa zemlje, sa trajnom vježbom bogoslovnih kreposti, za koje ga prosi da joj ih ne oduzme. Ljubi svojeg Boga većim žarom nego ikada; beskrajno ga cijeni, toliko da se smatra sretnom što se može uposliti u stvarima njegove svete službe i držala bi se blaženom, makar joj ne bi dao drugu nagradu za njezine usluge nego teškoću i sramotu.

I usprkos ovoga, i marljivosti kojom nastoji da iskaže dužno poštovanje njegovoj dobroti, Bog naš Gospodin, ne pokazuje se samo ljut i da je zaboravio svoju vjernu ljubiteljicu, nego izgleda da se ozlovoljio njezinom nepovredivom ljubavlju i privrženošću, i radi kao da odbija usluge koje mu pruža. Ovo se ponavlja iz dana u dan, iz mjeseca u mjesec, možda cijelu godinu; i jadnica, koja vidi da je tako prezrena i napuštena od Boga, cijeni ga i ljubi većim žarom svaki dan i svaki sat, i bez nade da će Bog mijenjati svoje ponašanje s njom i još manje da će nagraditi službu kojom ga služi.

Đavao, koji ne poznaje ovu čistu ljubav i čudi se ustrajnosti ove duše u ljubavi i služenju Bogu koji je odbija kao da je ogavna, navodi je da napusti svoje pobožne vježbe i da se preda dobru životu u vremenu, kada je već u vječnosti čekaju samo muke. Uvjerava je da ju je Bog ne samo udario osudom vječnog prokletstva i prepustio u njegove zločinačke ruke da je muči kako mu se sviđa, nego da ju je također zauvijek zaboravio i nikad se je neće sjetiti ni za minutu.

Ove joj i druge strahovite misli podmeće demon da je odvrati od služenja i ljubavi Bogu. Duša mu to čvrsto vjeruje, jer misli da zaslužuje da je Bog kazni tako i mnogo više. I ma koliko je bolno za nju to znanje i očajan njezin položaj, ostaje vedra, zasnivajući svoju sreću u ljubavi i službi njemu. Iskazuje mu svaki put sve savršenije usluge, i cijeni ga i ljubi svaki put većim žarom, ne za korist, nego da ispuni svoju dužnost koju shvaća — da joj je ljubiti i služiti biće koje jest.

Obavljajući tu svetu službu iz dana u dan, uranja u pravu poniznost, odricanje i prezir same sebe, i stječe tako neizrecivu čistoću ljubavi i nakane, da otada neće više biti sposobna tražiti sebe, svoju slavu i svoju sreću, u svojim riječima, djelima i čuvstvima, nego će sve to činiti iz čiste ljubavi Bogu i da ispuni njegovu božansku volju.Ovo je jedan od glavnih plodova ikoje proizvodi pasivna milost, kojoj smo prvo razdoblje opisali. Bilo sve na slavu Božju.“ (s. Marija od Anđela Sorazu *Duhovni život III i IV poglavlje)*

DODATAK 5. Marija i prolasci duše kroz tamne noći duha

(Vidi uvodnu napomenu o značenju dodataka pojedenih odaja skripte: Ovaj dodatak donosimo jer sv. Ljudevit Motforski više i bolje od bilo kojeg drugog duhovnog autora uči o Marijanskoj dimenziji cjelokupnog puta duhovnoga rasta. Zbog toga ga je papa sv. Ivan Pavao II u enciklici Otkupiteljeva Majka cijeloj crkvi preporučio kao autentičnog učitelja marijanske duhovnosti. Ovdje donosimo nauk sv. Ljudevita o Marijinoj majčinskoj potpori duši u i za svece najtežim duhovnim iskustvima, tamnim noćima)

Sv. Ljudevit poručuje: „Posveta Isusu po Mariji je lagan put. Probio ga je Isus dolazeći k nama, i na njem nas nikakva zapreka ne priječi doći k njemu. Dakako, možemo i drugim putovima doći do božanskog sjedinjenja, ali to će biti s mnogo većim križevima i čudnim smrtima i uz mnogo više teškoća, koje ćemo teže svladati. Trebat će nam proći kroz tamne noći, čudne borbe i smrtne muke; trebat će nam ići kroz vrletna brda, preoštro trnje i strašne pustinje. A Marijinim putem idemo ugodnije. Istina, i na tom se putu imamo upustiti u žestoke borbe i svladavati velike teškoće, ali ova se dobra majka i gospodarica približava svojim vjernim štovateljima i uz njih stoji da ih rasvijetli u njihovim tminama, da im riješi njihove sumnje, da ih ohrabri u njihovom strahu, da ih podupre u njihovim borbama i poteškoćama, tako da ovaj djevičanski put na kojem nalazimo Isusa, prema svakom je drugom putu sav ružičast i meden. Bilo je nekoliko svetaca, samo u malom broju, kao sv. Efrem, sv. Ivan Damašćanski, sv. Bernard, sv. Bernardin, sv. Bonaventura, sv. Franjo Saleški itd., koji su ovim ugodnim putem došli k Isusu, jer im ga je Duh Sveti, vjerni Zaručnik Presvete Djevice, bio pokazao posebnom milošću. A ostali sveci, koji su mnogo brojniji, nisu išli ovim putem, ili su išli sasvim malo, premda su svi bili pobožni Presvetoj Djevici. Zato su prošli kroz žešće i pogibeljnije kušnje“ (PP 152).

Sv. Ljudevit kao poticaj da se živi posvetu navodi lakoću kojom duša posvećena Mariji prolazi kroz tamne noći kroz koje teže i s puno više muka i opasnosti prolaze oni koji se ne posvete Mariji kako bi došli do sjedinjenja s Bogom. Svetac drži da mu je Bog objavio tajnu milosti koja je velika pomoć i olakšanje u suhoćama i tamama na putu rasta i sazrijevanja, a upravo to su duhovnim osobama najteža iskustva za proživjeti na putu rasta. Put posvete je put po Mariji, na kome usprkos svih poteškoća ona majčinski rasvjetljuje, pomaže, podupire i ohrabruje te je u odnosu na sve druge lagan. Razlog tome je neokaljana Marijina svetost, a po potpunom predanju u njene ruke po posveti ona ima slobodu djelovanja u životu posvećenika. Zato Montfort tvrdi:

„Ali tko hoda neokaljanim Marijinim putem i vrši ovu divnu vježbu koju naučavam, taj radi samo obdan, radi na svetom mjestu i radi malo. U Mariji nema noći, jer u njoj nije nikad bilo grijeha, pače ni najmanje sjene grijeha. Marija je sveto mjesto, dapače svetište nad svetištima, gdje se oblikuju i odlijevaju sveti“ (PP 218).

Inače ustaljena nauka o duhovnom životu redovito govori o suhoćama, pustinjama, čišćenjima i tamnim noćima,[72] koje gore spominje i Montfort, kao putu koji vodi do sjedinjenja, a i svetac to priznaje napominjući da je taj put za dušu teži i izloženiji većim napastima. Sv. Ljudevit koji je i sam proživio tamne noći duha,[73] u življenje duhovnosti posvete sažeo je sve bitne dinamike duhovnoga puta koje osobi, ako ih vjerno živi, omogućava vedar put u svim situacijama duhovnog života, pa i onima koje autori opisuju kao tamne noći. Naime, početak obraćenja i osobnog puta vjere može biti prožet velikom radošću i slašću jer duša otkriva Boga ljubavi koji je slatko sebi privlači. U tim iskustvima redovito se javlja napast navezanosti na radost i utjehu koje Bog daruje i manje ili više neprimjetno traženje Božje utjehe nego Boga samoga. Svetac se je u pastoralu često susretao s tim iskustvima obraćenika, a neka opisao i u svojim pjesmama:

„Veliki Bože, divni Gospodine, hoćeš li dopustiti grješniku da nosi časnu titulu tvoga poniznoga sluge? Neka mi je tvoje milosrđe dade i udjeli kako bih mogao svima reći da te ljubim i da ti služim. Služiti Bogu, velike li uzvišenosti, to je više nego biti kralj. Gospodine, nisam dostojan da budem tvoj sluga, ali ti to želiš, veliki Učitelju, nastojat ću to biti, kazujući cijelom svemiru da te ljubim i da ti služim. Primio sam tvoje svjetlo, tvoju milost i oproštenje u zadnjim pučkim misijama slušajući propovijed. Započeo sam svete vježbe te ih preveo u hvalospjeve. Služim Bogu svim svojim srcem. On je moja slava i moja sreća“ (P 139, 1-6).

Nakon osobnog opredjeljenja za Boga po obnovi krsnih zavjeta, vjernik se potpomognut Božjom milošću mora usredotočiti na postojanost u procesu obraćenja, na opasnosti od gubitka

[72] I. Rodriguez, *Purificazione,* u DES, str. 2097- 2100. Autor slijedeći nauku sv. Ivana od Križa govori o pasivnoj noći sjetila i pasivnoj noći duha, obrazlažući ulogu i učinke u duhovnom životu.

[73] M. Sušac, nav. dj.. 142-147. U životopisu sveca je detaljno opisan duhovni put tame kroz koji je prošao Montfort prije mističnog sjedinjenja s Isusom kojega on naziva Mudrošću Božjom.

Božje milosti po teškim grijesima i zadobivanje krjeposti što smo opisali u putu čišćenja. Pa ipak i nakon više godina ozbiljnog napora da se živi autentičan kršćanski život i oslobodi se teških grijeha, vjernik kuša vlastitu nemoć u pročišćenju duše od korijena samih grijeha, slabosti, sklonosti na zlo, pa i padova u lagane grijehe. Vjernik u suradnji s Božjom milošću može izbjeći pad u teške grijehe, ali ne može iskorijeniti njegov nutarnji uzrok u duši. Na posebno bolan način duša to kuša u borbi protiv samodopadnosti koja rađa duhovnom ohološću te tako priječi daljnji duhovni rast. Svetac opominje:

„Čuvaj se, dakle, nemoj nasljedovati farizejevu oholu molitvu koja ga je učinila još tvrdokornijim i prokletijim (usp. Lk 18, 9-14). Radije se povedi za poniznim carinikom u svojim molitvama, koje mu pribaviše oproštenje njegovih grijeha“ (TSK 143).

Za to je potrebno posebno Božje djelovanje u kome Bog dušu koja mu se pokaže vjernom uvodi u nutarnje stanje u kome je n sam pročišćava. To su iskustva u kojima duša doživljava duhovni život više kao pasivni, u smislu da ona nastavlja činiti svoj udio, ali uočava vlastitu nemoć jer joj se događaju stvari koje ne može ni na koji način proizvesti, nego Bog sam djeluje u duši, a ona treba u povjerenju iz ljubavi prihvatiti način i mjeru Božjeg djelovanja. Naime, Bog sam oduzima duši osjećajne doživljaje u molitvi te ona kuša nutarnje suhoće i poteškoće u samoj molitvi koje kod vjernika mogu pobuditi osjećaj ostavljenosti i osamljenosti. Tada počinje teži pasivni period duhovnog života. Ako duša tada otvrdne i ne bude poučljiva prihvaćajući Božansku pedagogiju, izlaže se opasnosti da uspori ili čak prekine put duhovnoga rasta i sazrijevanja. Sv. Ljudevit u takvim iskustvima vidi življenje posvete kao najbolje sredstvo da se ostane postojan u miru i živi od čiste vjere, i to ne samo vlastite, nego vjeran postavkama francuske škole duhovnosti govori o komunikaciji Isusove i Marijine vjere duši koja joj omogućava u miru i vedrini, iako u suhoći, podnijeti taj put.

„Zato osoba pravo pobožna majci Božjoj nije nimalo prevrtljiva, turobna, skrupulozna ili bojažljiva. Neću reći da katkad ne posrne i ne izgubi osjetnu pobožnost. Ali padne li, ona se podigne pružajući ruku svojoj dobroj majci. Ako li ne nalazi osjetne ugodnosti u pobožnosti, zato se ne uznemiruje, jer pravednik i vjerni Marijin štovatelj živi o Isusovoj i Marijinoj vjeri, a ne o tjelesnim osjećajima“ (PP 109).

Duhovni život, dakle, podrazumijeva i iskustva tame, suhoće i poteškoće u molitvi koje božanska pedagogija šalje kao pripravu za duhovni rast i sazrijevanje. Oni se očituju ponajprije u krjepostima, a među njima poglavito u vjeri, ufanju i ljubavi prema Bogu i bližnjemu te poniznosti. Takva iskustva tame mogu se javiti periodično i nakon obraćenja i to iz više razloga: premorenost, slabost karaktera, posljedica grijeha, neodlučnost u borbi protiv grijeha. Nakon što je duša dovoljno ojačala, sam Bog je uvodi u tamnu noć i preko nutarnjeg ogoljenja i duhovnog siromaštva provodi kroz nutanje čišćenje do onih dubina do kojih duša sama po sebi ne bi mogla nikako doći. Duhovni život, dakle, prolazi kroz različite faze, a općenito se može podijeliti na dva velika dijela: aktivni i pasivni. Dok u aktivnom dijelu duhovnoga puta prevladava ljudsko nastojanje potpomognuto Božjom milošću, u pasivnom prevladava samo Božje djelovanje. Preko pasivnih čišćenja i puta prosvjetljenja duša prelazi na put zrelosti u ljubavi, put savršenstva i sjedinjenja. Svetac rođenu sestru koja se prikazala Bogu na službu u kontemplativnom samostanu i sve nas opominje: „A sada ima li izgleda da će mu ova žrtva biti savršeno po volji, ako nije potpuno očišćena od svih pa i najmanjih mrlja? Sveti nad svetima vidi mrlje gdje stvorenje vidi samo ljepotu. Često njegovo milosrđe pretječe pravdu te nas čisti (...). Koje li sreće za tebe da Bog hoće da sam pročisti i pripravi sebi žrtvu po svom ukusu“ (PIS 17).

Kada je tama posljedica Božanske pedagogije tada je odsutan teški grijeh. Naime, usprkos nutarnjih poteškoća, vjernik želi služiti Bogu i traži ga, a ne nalazi, istovremeno molitva i meditacija postaju teške, ali usprkos svemu on ne odustaje niti traži zadovoljstvo u stvarima koje su protivne duhu Evanđelja. U takvim se situacijama može javiti teška napast da je vjernik ostavljen od Boga. Duhovni vođa koji uistinu prepoznaje to stanje, može pomoći vjerniku u prihvaćanju puta kojim ga Bog vodi. Još jedna stvar se može javiti u takvim iskustvima, naime, duša u molitvi ne

nazire Boga, ali vidi sebe i svoje grijehe, pa i one koje do tada nije uviđala.[74] Svetac je ta iskustva opjevao u obliku dijaloga u jednoj pjesmi:

„Ožalošćeni: Moj Bože, kako se mučim tijekom molitve! U agoniji sam, potpuno rastresen. Đavao: Ne činiš ništa dobro, gubiš ovdje vrijeme, moraš raditi, idi, jer te čekaju. Prijatelj Božji: Isus Krist je ustrajao, moli u muci, on je tvoj uzor, trpi poput njega. Moli strpljivo, usprkos duši i tijelu. Molitva patnje je molitva jakih. Bog sam djeluje u duši kad duša zna trpjeti, on je obasjava i zapaljuje, a da se to ne osjeti. Dobri križu s Kalvarije, kao on, kao on, dobri križu s Kalvarije, kao on moći ćeš izdržati“ (P 101, 33-38).

Iako osobi koja se nalazi u stanju tame izgleda da su njene molitve i meditacije naporne i bez ikakvoga učinka, kao što vidimo iz teksta, svetac uvjerava upravo suprotno. Još jedna muka muči duše u tami i suhoći, a to je velika rastresenost u molitvi, meditaciji kao i nesposobnost molitve. S druge strane duša želi služiti Bogu, moliti i ljubiti ga. Bog sam i u molitvenom životu vodi dušu razvojnim putem od meditacije do kontemplacije u tami duha, i o tome ćemo više govoriti u sljedećem poglavlju,[75] a ovdje samo napominjemo da je prema sv. Ljudevitu krunica meditativna i kontemplativna molitva, te po ustrajnosti u molitvi krunice, iako uz velike napore, duša ostaje postojana u poteškoćama tame i suhoće te napreduje u sazrijevanju i prosvjetljenju koje vodi do sjedinjenja s Bogom. Govoreći o toj nutarnjoj borbi u molitvi Montfort poručuje:

„Ne vjeruj mu, dragi subrate krunice i ohrabri se ako je tijekom cijele krunice tvoja mašta bila ispunjena rastresenošću i čudnim mislima koje si, čim si ih uoči, pokušavao odagnati što si bolje mogao. Tvoja je krunica toliko bolja koliko je zaslužnija; ona je toliko zaslužnija koliko je teža; toliko je teža koliko je manje prirodno duši ugodna, i više uznemirivana dosadnim mravima i mušicama koje lutaju bez reda i protivno tvojoj volji vrte se u mašti te ne dopuštaju duši da uživa u onom što govori niti da se odmori u miru. Čak i onda kad se moraš boriti protiv rastresenosti tijekom cijele krunice, bori se hrabro s oružjem u ruci, to jest nastavi je moliti iako bez ikakve slasti ili osjetne utjehe. Bit će to strašna, ali i spasonosna bitka za vjernu dušu.[76] Naprotiv, ako položiš oružje, tj. ostaviš svoju krunicu, bit ćeš pobijeđen. I tada će te đavao, koji je trijumfirao nad tvojom voljom, ostaviti na miru, ali na sudnji dan, spočitavat će ti tvoju malodušnost i nevjernost. Onaj koji je vjeran u malim stvarima, vjeran je i u velikim (usp. Lk 16, 10): onaj koji vjerno potiskuje male rastresenosti tijekom vrlo kratke molitve, taj će biti vjeran u velikim stvarima. Ništa nije sigurnije od ovog: to su riječi Duha Svetoga! Hrabro, dakle, vi dobri sluge i vjerne sluškinje Isusa i njegove svete majke, koji ste odlučili svakog dana moliti krunicu! Neka vas nikada mnogobrojne mušice, nazovimo tako rastresenost koja vas muči tijekom molitve, ne uspiju podlo navesti na to da napustite druženje s Isusom i Marijom u kojem se nalazite dok molite krunicu“ (TSK 124-125).

Naime, sazrijevanje u kršćanskom životu podrazumijeva da se vjernik distancira od samoga sebe, svojih prosudbi i osjećaja i uči se hoditi putem čiste vjere koja se oslanja na Boga i njegovu riječ. Ako vjernik u ljubavi prihvaća put kojim ga Bog vodi onda suhoće, tame i poteškoće u molitvi pred Bogom imaju veliku vrijednost jer su upravo dokaz autentične ljubavi prema Boga koja ustraje i ostaje usprkos svih poteškoća. O tome svetac tako poticajno kontemplativnoj redovnici, vlastitoj sestri Luizi, piše:

---

[74] Svu složenost mističnog iskustava opisuje C.V. Truhlar, *L'espezienza mistica*, Rim, 1984.

[75] O molitvi kao sredstvu da se postigne sjedinjenje s Kristom te o samom razvojnom putu molitve u tamnim noćima, vidi 6.2. cijelinu.

[76] I drugi sveci govore o iskustvima takve molitve bez ikakve osjetne utjehe koja je strašna, ali donosi puno plodova duši. Takva iskustva i ta molitva su veliki znak napretka na putu svetosti i vezana je uz nutarnja čišćenja. Tako sv. Ivan od Križa kaže: "Prva je noć strašna za osjete, no druga se ne može usporediti s njom, jer je jednostavno užasna i strahovita za duh…Nešto drugo veoma žalosti i muči dušu a to je da joj tamna noć drži vezane duševne moći, tako da ne može kao prije uzdizati osjećaje i pamet k Bogu niti mu se može moliti."(*Taman noć* I, 8, 2; II, 8,1.). Sv. pater Pio potanko opisuje takvo svoje iskustvo: " Stanje moje duše je ogorčeno, užasno i zastrašujuće. Sve oko mene i u meni je tama, tama u razumu, žalost u volji, nemir u sjećanjima, samo misao na čistu vjeru me drži na nogama…dragi moj oče, umjesto utjehe primam veća mučenja. Kad bih barem mogao moliti i vikati. Izgleda mi kao da Isus odbacuje moje molitve." (*Pensieri, esperienze, suggerimenti,* San Givanni Rotondo 1995., st.109 i 115).

„Draga žrtvo u Isusu Kristu, čista Božja Ljubav neka vlada u našim srcima. Veoma sam zahvalan našem dobrom Bogu na milosti koju ti je udijelio da te je učinio savršenom žrtvom Isusa Krista, ljubimicom Presvetoga Sakramenta i nadoknadom za tolike zle kršćane i nevjerne svećenike. Koje li časti za tvoje tijelo da bude žrtvovano na nadnaravni način za vrijeme jednog sata klanjanja pred Presvetim. Koje li časti za tvoju dušu da obavlja na zemlji, bez užitka, bez spoznaje, bez svjetla, bez slave, u samoj tami vjere, ono što na nebu anđeli i sveti obavljaju s toliko užitka i svjetlosti. Koliku li slavu pribavlja mojemu Bogu vjerna klanjateljica na zemlji, ali se tako rijetko susreće, jer svi pa i najduhovniji, hoće da uživaju i gledaju, inače se dosađuju i sustaju. Pa ipak, sama vjera je dovoljna“ (PIS 19).

Dakle, ako duša ustraje u iskustvima tame, Bog je čisti od korijena grijeha i od svega onoga do čega nije mogla doprijeti samo svojim naporima potpomognutima milošću. A u dobro proživljenom iskustvu tame u duši, kako kaže Montfort, Bog je obasjava i zapaljuje, a da se to ne osjeti. Sv. Ljudevit od Marije za sebe traži upravo tu čistu vjeru u potpunom povjerenju i predanju: „Ne tražim od tebe ni viđenja, ni objava, ni osjećaja slasti, pa ni duhovnih radosti. Tebi pripada da gledaš jasno, bez tmina; da potpuno uživaš bez gorčine; da slaviš pobjedonosno slavlje na desnoj svoga Sina u nebu bez trunka poniženja; tebi pripada da neograničeno zapovjedaš anđelima i ljudima i đavlima, bez otpora, i konačno, da raspolažeš po svojoj volji svim Božjim dobrima, bez ikakva izuzetka. Eto, božanska Marijo, uzvišenog djela koji ti je Gospodin dao i koji ti se nikada neće oduzeti, a to mi prouzrokuje veliku radost. Za svoj dio ovdje na zemlji hoću samo onaj koji si ti imala, naime: vjerovati čisto, bez ikakva kušanja i gledanja; trpjeti radosno, bez utjehe stvorova; umirati neprekidno samom sebi, bez odmora; i jako raditi sve do smrti za tebe, bez ikakve koristi, kao najniži od tvojih robova. Jedina milost koju te molim da mi je udijeliš iz čistoga milosrđa jest da sve dane i časove svoga života izgovaram trosrtuki amen. Amen, na sve što si na zemlji radila dok si na njoj živjela; amen, na sve što sada radiš u nebu; amen, na sve što radiš u mojoj duši, da budeš samo ti u meni na potpunu proslavu Isusa u vremenu i vječnosti. Amen“ (MT 69).

Živjeti u čistoj vjeri ne znači ne kušati u životu svu veličinu i ljepotu Marijine majčinske skrbi. Upravo suprotno. Po posveti duša se potpuno predaje Mariji i izabire da o njoj svakodnevno ovisi u svim situacijama i prilikama te da ona majčinski vodi dušu putem duhovnog rasta i suobličenja s Kristom sve do sjedinjenja s njime. Dušu koja joj se preda, Marija čini dionicom svog jedinstvenog i nenadmašivog puta svetosti. Ako Montfort od Marije traži čistu vjeru, ona mu sa svoje strane dopušta da kuša svu ljepotu njene majčinske ljubavi. Svetac pjeva:

„Kad se uzdižem Bogu, svome Ocu, iz dubine moje nepravičnosti činim to pod okriljem moje majke, oslanjajući se na njenu dobrotu. Kako bih utišao gnjev Isusov, kažem mu: evo ti majke i on se odmah smiri jer je s Marijom uvijek radostan. Ova dobra majka i učiteljica pritječe mi posvuda snažno u pomoć, a kad u slabosti padnem, ona me odmah podiže. Kad je moja duša ožalošćena i uznemirena mojim svakodnevnim grijesima, odmah se umiri kad kažem Marijo, u pomoć! Kada sam u borbama, ona mi svojim glasom kaže: „Hrabro, moje dijete, hrabro, neću te napustiti!“ Poput dojenčeta privijen sam na njezine grudi. Djevica čista i vjerna hrani me božanskim mlijekom. Evo, što će se teško povjerovati: nosim je u sebi urezanu crtama slave iako u tami vjere. Ona me čini čistim i plodnim svojom čistom plodnošću, ona me čini snažnim i pokornim svojom dubokom poniznošću. Marija je moj čisti izvor u kojem otkrivam svoju rugobu, u kojem uživam bez uznemirivanja, gdje ublažujem svoja izgaranja. Po Isusu idem Ocu i nisam odbačen, po Mariji idem Isusu i nisam odbijen. Sve činim u njoj i po njoj. To je tajna svetosti kako bih uvijek bio vjeran Bogu, kako bih u svemu vršio njegovu volju. Kršćani, molim vas nadomjestite moju veliku nevjernost, ljubite Isusa, ljubite Mariju u vremenu i vječnosti. Bog sam“ (P 77, 9-20).

Svoje osobno iskustvo hoda u čistoj vjeri svetac je ugradio u duhovnu nauku posvete kojim želi voditi i vjernika. Upravo zbog toga u iskustvima tame sv. Ljudevit inzistira na važnosti ustrajnosti u molitvi i čistoj vjeri te tako dopustiti Duhu Svetome da čini svoje djelo u duši jer mu naše tjeskobne uznemirenosti priječe njegovo djelovanje ili ga barem otežavaju i ometaju. Daljnji put prema svetosti ovisi upravo o predanju punom povjerenja u Božje i Marijine majčinske ruke. Ne treba se nipošto udaljiti od molitve u tami i suhoći, iako ona može izgledati beskorisnom. Svetac potiče:

„Čista je vjera počelo i učinak Mudrosti u našoj duši: što imamo više vjere, to imamo i više mudrosti; što imamo više mudrosti, to imamo i više vjere. Pravednik, mudar čovjek, živi samo od vjere (usp. Rim 1, 17), a da ne gleda, da ne osjeća, da ne kuša i ne sumnja. Bog je tako rekao ili obećao, to je kamen temeljac svih njegovih nastojanja i molitava, iako mu se čini da Bog ne gleda na njegovu bijedu i ne sluša njegove prošnje, niti mu pruža ruku na pomoć protiv njegovih neprijatelja, iako je obasut rastresenošću, sumnjama i tamom duha, iluzijama, odbojnošću i prazninom u srcu, žalošću i bolju u duši. Mudrac ne traži da vidi izvanredne stvari kakve su gledali sveci, ne traži da kuša osjetne radosti u molitvi i pobožnosti. On u vjeri traži božansku Mudrost i dati će mu se. On unaprijed zna da će je dobiti kao da mu je anđeo sišao s neba da ga uvjeri, jer Bog je sam rekao: svi koji od Boga traže nešto dobro, dobit će ga (usp. Lk 11, 10). „Ako vi, premda ste zli, možete davati svojoj djeci dobre darove, koliko će više Otac nebeski dati Duha Svetoga onima koji ga mole" (Lk 11, 13) (LJVM 187).

Svetačka tradicija uči da i u samim nutarnjim poteškoćama u molitvi ima razlike. Suhoća sjetila je lišenost sjetilne pobožnosti i doživljaja utjehe molitvi u osjećajima, a razlikuje se od suhoća i tama duha koje dolaze od božanskog svjetla kojim Bog duši daje spoznati njeno ništavilo.[77] Ovdje se događa da se duša nalazi u najužasnijoj agoniji. Budući da je odlučna pobijediti sebe u svemu i biti pažljivija u služenju Gospodinu, ipak jer tada više spoznaje svoje nesavršenosti, izgleda joj da ju je Bog već od sebe odvojio i napustio kao nezahvalnu na primljene milosti; i same duhovne vježbe koje čini, molitve, pričesti, mrtvljenja više je trgaju, dok to čini s najvećom mukom i naporom, vjeruje da više zaslužuje kaznu i ima osjećaj da je još mrskija Bogu. Naprotiv, ponekad se čini ovim dušama da kušaju mržnju prema Bogu i da ih je Bog već odbacio kao njegove neprijateljice, te da je već u ovome životu počeo njima dati kušati muke osuđenika i Božju napuštenost. Ponekad Gospodin dopusti da slične suhoće budu popraćene tisućama drugih napasti nečistoće, bijesa, psovke, nepovjerenja i iznad svega očaja, tako da sirote duše u toj veliko tami i zbrci, ne mogu dobro razlučiti otpor volje, otpor koji jest uistinu, ali je njima potamnjen ili barem sumnjiv, zbog prisutnih tama, boje se da su pristale i zato se drže još više napuštene od Boga.[78] Montfort u obliku kratkog dijaloga opisuje mučninu i napasti duše:

„Ožalošćeni: Ja sam žrtva. Tijekom moje molitve vidim se sav u grijehu i potpuno ostavljen. Đavao: Proklinji, očajavaj, jer Bog te napustio, on je srdit, previše si ga vrijeđao. Prijatelj Božji: Gospodin te kuša, izdrži, moli: sigurno je, on će u tome naći i svoju i tvoju čast. Traži od njega milost. Podnosi sebe i trpi i vidjet ćeš lice svoga dragog Zaručnika. Ova ljubavna skrovitost ispunja ljubavlju srce, ispunja dušu svjetlom i puni je snagom. Dobri križu s Kalvarije, kao on, kao on, dobri križu s Kalvarije, kao on moći ćeš izdržati" (P 101, 33-43).

Sve nutarnje i vanjske poteškoće na putu duhovnoga rasta i molitve imaju za cilj oslobađanje duše od nje same, od samodopadnosoti, navezanosti na sebe te je po spoznaji vlasitog ništavila i bijede voditi putem rasta u svetosti po poniznosti i ljubavi. Da bi došla do čiste ljubavi, duša se mora suočiti sama sa sobom i vlastitim zlim skonostima koje Bog putem čišćenja odstranjuje preobražavajući samu dušu.[79]

---

[77] Nutarnje poteškoće u molitvi i kod iskustava u tamnim noćima koje dolaze od Boga i uvode dušu u pasivna čišćenja (ako koristimo terminologiju sv. Ivana od Križa) ili u suhoćama sjetila i duha (ako koristimo terminologiju sv. Alfonsa Liguorija) su uzrokovane od ulivenoga Božanskog svjetla koje duša zbog vlastite nepročišćenosti ne može usvojiti su razlog i promjene u molitvi koja od meditativne postaje kontemplativna. O razvojnom putu molitve u monfortanskoj duhovnosti vidi cjelinu 6.2. koja kao i cijelo 6 poglavlje u sklopu dinamike duhovnog rasta je najuže povezana s ovim prethodnim.

[78] Sv. Alfons Liguori, *Kratka vježba za savršenstvo i kako se treba ponašati ispovjednik u vodstvu duhovnih duša, Sav tvoj* , Zagreb, 2007., str. 30. Svetac upravo u ovim kategorijama opisuje to bolno duhovno iskustvo. Upozoravamo i na različitos upotrebe u terminlogiji u svetačkoj tradiciji. Sv. Alfons govori o sjetilnoj suhoći i suhoći duha, dok sv. Ivan od Križa govori o tamnoj noći sjetila i tamnoj noći duha, a u biti opisuju istu duhovnu stvarnost.

[79] Tu spoznaju vlasititog ništavila i bijede sv. Ljudevit opisuje kao prvi učinak življenja posvete, a mi smo je izložili u cjelini 7.1. A da je to općenito iskistvo u mistici, govori C.V. Truhlar, nav. dj. str. 52- 55.

„Budite uistinu uvjereni, da je sve, što je u nama, najvećim dijelom pokvareno po grijehu Adamovu i po našim osobnim grijesima, i to ne samo tjelesna sjetila, nego također moći duše. Niste li opazili da Gospodin često odvraća oči svoje od darova i milosti, kojima nas je obasuo? Zašto? Naš pokvareni duh promatra te darove, milosti i djela koja iz njih izviru, sa samodopadnošću i zlom nakanom i nadutošću, pa ih tako kaljamo i kvarimo. Kada, dakle, pogled i misli ljudskoga duha tako pokvare najbolja djela i božanske darove, što da tek reknemo o činima naše vlastite volje, koji su još pokvareniji nego oni duha? Nemojmo se čuditi ako Gospodin u otajstvima svoga lica sakriva svoje odabranike (usp. Ps 31, 21), tako da ih ne može okaljati ni pogled ljudski ni vlastito znanje. Što sve ne dopušta ljubomorni Bog da ih tako može sakriti? Ne pribavi li im tolika poniženja? Koliko puta dopušta da pogriješe? Ne dopušta li da ih muče mnoge napasti poput sv. Pavla (usp. 2 Kor 12, 7)? Zar ih ne pušta često biti u velikoj neizvjesnosti, nesigurnosti i tami? O kako je Bog čudnovat u svojim svecima i svetim putovima, kojima ih hoće dovesti do poniznosti i svetosti“ (PPK 47).

Montfort služeći se biblijskom prispodobom o Rebeki i Jakovu (usp. PP 183-212), kao metaforom pokazuje kakav bi trebao biti odnos osobe koja se posveti i Marije. U figuri Jakova Montfort nam predstavlja svoj ideal zrelog kršćanina. To je osoba koja otvorene duše sluša Boga, u svemu zavisi od Boga i Marije, ponizno se podlaže Mariji puna sinovskog pouzdanja, odana molitvi i spremna ulagati potrebne napore za daljnji duhovni rast. Marija je majčinski prisutna i djelatna u svim etapama duhovnog života od samog obraćenja, preko čišćenja i prosvjetljenja sve do sjedinjenja. Marija ljubi duše koje joj se posvete, uzdržava ih na duhovnom putu, vodi i upravlja, brani, štiti i zagovara (usp. PP 201-212). Put čišćenja i sazrijevanja kojim Marija vodi duše je onaj duhovnog siromaštva, koji podrazumijeva ogoljenje, lišenost, odricanje od grijeha i sebeljublja, umiranje samome sebi iz ljubavi prema Bogu i bližnjemu, nutarnje preobraženje u želji da se njemu služi, njega proslavi u životu, a sve u potpunom povjernju u Boga i Marijinu majčinsku ljubav.

„Predodređenici nježno ljube i istinski časte Presvetu Djevicu kao svoju dobru majku i gospodaricu. Ljube je ne samo jezikom, nego uistinu, časte je ne samo izvanjskim načinom, nego u dubini svoga srca; poput Jakova izbjegavaju sve što joj može biti mrsko, a vrše gorljivo sve čime misle da mogu zadobiti njezinu dobrohotnost. Donose joj i darivaju ne svoje jaradi, kao Jakov Rebeki, nego ono što su ta dva jareta označavala, svoje tijelo i svoju dušu sa svime što im pripada, s ovih razloga: da ih primi kao svoje vlasništvo; da ih ubije, tj. da učini da umru grijehu i samima sebi i da ih odere i liši njihove kože, njihova sebeljublja, tako da se mogu dopasti Isusu, njezinu Sinu, koji traži za prijatelje i sluge samo one koji su umrli samima sebi; da ih pripremi prema ukusu nebeskoga Oca, tj. na njegovu veću slavu, koju on poznaje bolje od ijednoga stvora; napokon, da to tijelo i ta duša, njezinom brigom i zauzimanjem dobro oprani od svake ljage, potpuno mrtvi, sasvim očišćeni i lijepo ugotovljeni, postanu ugodno jelo, dostojno ustiju i blagoslova Oca nebeskoga. Zar tako neće učiniti predodređeni, koje će rado prihvatiti i vršiti savršenu posvetu Isusu preko Marijinih ruku, koju posvetu, evo, ja naučavam da tako posvjedoče Isusu i Mariji svoju djelotvornu i junačku ljubav“ (PP 197)?

Dakle, da bi duša došla do sjedinjenja s Bogom, treba proći kroz tamne noći i nutanja čišćenja koja mogu trajati dugi niz godina, te biti mučna i teška za dušu, a često ta su iskustva popraćena različitim križevima, vanjskim poteškoćama i progonstvima.[80] Sv. Ljudevit, koji je s

[80] Jedan od klasičnih priručnika duhovnosti A. Royo Marin, *Teologia della perfezione cristiana,* Rim 1961, str. 514-518; tvrdi da dužina trajanja tamnih noći ovisi o stupnju ljubavi na koji Bog želi uzdići pojedinu dušu te o većoj ili manjoj količini nesavršenosti od koji Bog treba osloboditi pojedinu dušu. Kod nekih osoba smjenjuju se periodi prosvjetljenja i tame te se ne može reći ni kada su ušli u ta iskustva ni kada su iz njih izišli. Citirajući kardinala Bonu tvrdi da je na primjer sv. Franjo Asiški proveo 10 godina u tim tamnim iskustvima čišćenja, sv. Terezija 18 godina, sv. Klara iz Montefalca 15 godina, sv. Magdalena Paziška prvo 5 a zatim 16 godina. Isti autor sabirući klasične savjete svetačke tradicije duši koja prolazi kroz takva iskustva savjetuje potpunu i ljubeznu podložnost volji Božjoj prihvaćanjem svoga nutarnjeg stanja u predanju u Božju providnost; ustrajnost u molitvi koja može postati mučeništvo za dušu zbog želje za molitvom i kušane nemoći ostvarenja te iste želje kao što bi to duša htjela; ustrajati u slobodi i miru duše u nemoći razmatranja i zadržavanje u nutarnjem miru i jednostavnom pogledu na Boga bez želje da se kuša i uživa u njegovoj prisutnosti što u biti predstavlja početne stadije ulivene kontemplacije te na kraju razgovor i podložnost razboritom duhovniku koji je i sam prokušan na putovima molitve.

Marijom po posveti prošao ta iskustva, tvrdi „da je ovaj djevičanski put, na kojemu nalazimo Isusa, prema svakom drugom putu sav ružičast i meden“ (PP 152).

Neposredno prije nego što će sv. Ljudevit doći do iskustva mističnog trajnog sjedinjenja u obliku duhovnoga braka s Kristom Mudrošću, on u pismu Luizi Trichet piše da su takva iskustva „nužna pratnja što je Božanska Mudrost šalje u kuću u kojoj hoće da se nastani“ te da tim putem Bog vodi „velike duše“.

„Osjećam da ti ne prestaješ tražiti u Boga, za ovog jadnog grješnika, Božansku Mudrost putem križa, poniženja i siromaštva. Ustrajno, draga kćeri, ustrajno! Neizmjerno sam ti dužan; osjećam učinak tvojih molitava, jer sam više no ikad osiromašen, razapet, ponižen. Ljudi i zlodusi vode protiv mene u ovom velikom gradu Parizu veoma poželjnu i veoma slatku borbu. Neka me kleveću, nek mi se izruguju, neka ruše moj dobar glas, neka me bacaju u zatvor. Kako li su dragocjeni ovi darovi, kako su ovi zalogaji slasni, kako li očaravaju ove velike stvari. Ovo je posluga i nužna pratnja što je Božanska Mudrost šalje u kuću u kojoj hoće da se nastani. O, kad ću posjedovati ovu ljubeznu i nepoznatu mudrost! Kad će se ona nastaniti kod mene? Kad ću biti tako dobro ukrašen da joj poslužim da se povuče u moj stan? O, tko će mi dati da jedem ovoga kruha razumijevanja kojim ona hrani svoje velike duše“ (PIS 16).

Svetac uči da u odnosu na druge puteve, posveta je lak, kratak, savršen i siguran put da se postigne svetost jer daje potpunu slobodu Marijinom majčinskom djelovanju u duši:

„Budući da je ona posvuda Djevica plodna, u svaku nutarnjost u kojoj prebiva unosi čistoću srca i tijela, čistoću u nakanama i namjerama, plodnost u dobrim djelima. Ne misli draga dušo da Marija, najplodnija od svih stvorenja i koja je pošla tako daleko da je rodila samoga Boga, ostaje besposlena u vjernoj duši. Ona će učiniti da duša neprestano živi u Isusu, a Isus u njoj. Dječice moja, koju iznova rađam dok se Krist ne oblikuje u vama (usp. Gal 4, 19); i ako je tako Isus Krist Marijin plod u svakoj duši posebno i u svima općenito, to je u duši gdje ona prebiva na osobit način Isus Krist njezin plod i njezino remek-djelo“ (MT 56).

s. Marija od Anđela Sorazu koja je sama prošla put duhovnoga rasta do sjedinjenja o Marijinoj prisutnosti u tamnim noćima ovako piše:

„Prije nego ih uvede u čistilište duhovna života, nadahnjuje im pobožnost prema Presvetoj Djevici. Te se duše, potaknute milošću, potpuno posvećuju Gospi i poistovjećuju s Njom obavljajući marijanski život, koji se sastoji u tom da se čovjek u svemu nadahnjiva u Djevici i da sve čini u jedinstvu s Njom. Kada neka od ovih duša prodre u ispaštanje tmine, vidi da se Bog srdi na nju, i da je njezina vlastita savjest optužuje i progoni užasnom slikom njezinih grijeha pohiti pritisnuta Presvetoj Djevici da se skloni kod Nje i obrani od srdžbe Božje od prijetnja đavlovih i od vlastite grižnje savjesti koji ju progone na smrt. Presveta je Djevica prima majčinskom nježnosti, ne da je ukloni pravednog puta svetosti koja je traži i progoni da ubije, nego da je zaštiti od njezine uzbunjene savjesti, koja je grize, nego da je ojača i pouči slijediti odredbe milosti, prepuštajući se trpljenju njezinih bolnih djelovanja. Tako, dakle, kada duša bježeći pred srditim Božjim izgledom i nakaznom hidrom koju joj milost pokazuje u njoj samoj, bježi Mariji, Ona joj pomogne da se okrene u sebe i da promatra vlastitu zlobu i rugobu svaki put dulje, dok je ne uspije smjestiti u njezinom sta i grijeh, i oduševljava je i pomaže da uništi u sebi sve što se protivi Bogu, da uklonivši uzrok, prestane spasonosan progon istog Gospodina.

Tako radi duša, koja, dok opaža da je Bog zlovoljan i protiv nje, svaki put kada ide u hram ili se pripravlja na molitvu, čvrsto se privine uz Djevicu i moli je da je prati, predstavljajući se Njemu kao sakrivena pod zaštitničkim plaštem Gospe i govori: »Ne ljuti se, Gospodine, što me vidiš pred sobom, jer ne dolazim vrijeđati te nego počastiti svojom ljubavlju i poštovanjem. Gledaj svoju Majku. Kako je lijepa! Koliko te ljubi! I koliko joj duguješ! Promatraj me po njezinim krepostima i ljubavi koju mi pruža; ta ako tako radiš, nećeš me kazniti ni mrziti, nego ćeš sipati svoju ljubav i milosti, jer nećeš gledati u meni grešnicu koju progoniš, nego kćerku koju Marija vrlo ljubi. Zla sam veoma, Bože moj; priznajem to. Zaslužujem da se ljutiš i da me zauvijek napustiš; ali

ljubim tvoju Majku i sva sam njezina! Oprosti mi i budi milosrdan iz ljubavi i poštivanja koje Njoj duguješ.«

U trenu se Bog raznježi, nasmiješi se i slatko postupa s dušom koja mu tako govori iz dubine bezgrešna Srca Marijina, gdje leži kao skrivena. Ako vidi da joj Bog krije očinsko srce a pokazuje oštru strogost svoje pravednosti, prima na sebe strogost i kazne što joj pruža; ali želi upoznati njegovu dobrotu da je ljubi i opravdati njegovo ponašanje prema njoj (protiv prigovora sotoninih i krinke samoljublja), i biti sretna što On tako tvrdo postupa s njom. Da to postigne, traži Ga u Djevici, promatra njegovo milosrđe, dobrotu ljepotu, svetost i ostale kreposti ili savršenosti odražene u Gospi, i njegovu očinsku ljubav i nježnost u prijateljskim odnosima te milosti povlaštene ljubavi koje joj sipa. I kako ga gleda beskrajno ljupka, ljubitelja i dobrotvora, i kako pod strogim izgledom što ga njoj pokazuje krije očinsko i zaručničko srce, samu dobrotu i nježnost, duša se u Nj zaljubljuje, cijeni ga u najvišem stupnju i ljubi svim svojim umom i srcem. Smatra darovima kazne kojima je njegova pravednost bije, jer se osjeća sretnom zbog toga što postoji tako dobar Bog, pa bilo i zato da je kažnjava.

Kada shvati da ju je Bog napustio i predao zaboravu zauvijek, i da joj pripravlja mjesto u paklu da je vječno muči, jednako hita Mariji da traži neko olakšanje svojoj dubokoj boli; i nalazi ga u povlasticama, darovima i milostima sakupljenim u Gospi, u njezinoj slavi i sreći, koje si prisvaja ćuteći zadovoljstvo, a ono je sili da uživa u njezinoj sreći i blagostanju više nego u vlastitu životu i sreći.

Kako djevica nije sretna radi sebe, nego radi Boga, od kojeg je sve primila, duša iz ljubavi Gospi ljubi Boga i uživa u njezinoj slavi i sreći, zahvaljujući na darovima koje će dijeliti ili joj dijeli, a te cijeni više nego da su njezini, ili da ih je Bog dao njoj. Kada vidi da je Bog prezreo njezinu ljubav i počast koje mu iskazuje, okreće se Mariji da joj ponudi svoj život i srce što je Gospodin odbio. Gleda Je, svu u zanosu ljubavi i naslade, kako promatra beskrajno Božje veličanstvo i vlast i klanja mu se. I videći Djevicu kako služi slavi Boga, i kako na Nj prenosi časti koje njoj iskazuju pobožni vjernici, te da zato prima njihov život i srca što im želi svojim zaslugama povećati vrijednost i predati ih istom Bogu, duša se osjeća neodoljivo prisiljena ljubiti božanskom strasti ili beskrajno i božanski Boga kojeg obožava i ljubi Marija tolikim žarom i vjernošću; i ljubi ga, ako ne beskrajno, svim žarom kojim je kadra, i štuje ga sve savršenije, iako je Bog ponovno i ponovno prezire, jer dosta joj je i odviše vidjeti kako vjerno služi i ljubi Boga premudra Djevica, presveta i preljubljena njena Majka, da se uvjeri kako On zaslužuje da bude ljubljen i služen radi sebe, bez obzira na njegova dobročinstva, premda vjera neće učiti to isto.

Kada osjeti da je prenesena u samotište blizu pakla, i da je zlostavlja te ugrožava đavao kao da je u njegovoj vlasti, duša ne može tražiti Djevičinu zaštitu, jer gubi iz pameti Gospu i sve što bi joj moglo pomoći i utješiti je. Ali kako rečena nevolja traje ponekad duge ure, pa i čitav dan, ako u tom razdoblju čuje izgovoriti Marijino ime, smjesta se vraća u sebe, oslobođena pritiska što ga je trpjela, kao da su njezina vjera i povjerenje u Djevičinu zaštitu (koje se sjeti u trenu kada je čula spomenuti njezino ime) spustili s neba Gospu, i njezino prisustvo otjeralo đavla i zbrisalo samoću u kojoj je ležala. Tako marijanska duša nalazi u Djevici zaštitu, svjetlo, olakšanje, pomoć, ublaženje muka, i sva dobra….

Bog pripravlja dušu za ovu tvrdu kušnju, saopćavajući joj svoju božansku ljubav i jedno poštovanje samog Boga tako veliko, da je ne samo prisiljava da mu savršeno služi i da trpi za Njega koliko joj određuje, nego da to čini nesebično, za biće koje jest, smatrajući kao posebno dobročinstvo što se Bog udostojao da je uzme u svoju službu i da joj dopusti sreću ljubiti Ga i trpjeti za Nj.

Tom moćnom pomoćniku ljubavi koja cijeni (obožava) Boga, u nekim se dušama pridružuje ljubav, pobožnost i nenarušivo prianjanje uz Presvetu Djevicu u tako visoku stupnju da žive više Marijinim životom nego svojim vlastitim. Te koje prakticiraju marijanski život imaju u Djevici izvanredno jaku pomoć i olakšanje svojih muka u svim nevoljama osobito za vrijeme kušnje i napuštenosti.

Divan je postupak što ga vodi Gospa sa dušama koje joj pripadaju (svojom pobožnošću i savršenom posvetom) i žar što ga razvija u njihovu korist. Kolikom ih ljubavlju i nježnošću

posjećuje, pohađa u nevolji, štiti i brani od njihovih neprijatelja, pomaže u njihovim potrebama, izaziva ih da ljube Boga, ukrašava ih i pripravlja na božansko sjedinjenje i postizava im tu milost! Te duše mogu istinski ponavljati riječi knjige Mudrosti: »Sva su mi dobra došla po njoj i od ruku njezinih blago nebrojeno« , jer tko ima kraj sebe Djevicu (a imaju je svi koji je uistinu ljube), posjeduje beskrajno blago, jer posjeduje samog Boga. I nitko ne sipa tako neizrecive utjehe kao Gospa svojim pobožnicima u vrijeme nevolje.

Radi toga nutarnje duše, pozvane da žive u intimnosti s Bogom, kao pripravu u kušnjama što ih čekaju u noćima i spiljama, u pustinjama i tunelima koje ima njihova staza, moraju nastojati poistovjetiti se s Djevicom i zaslužiti njezinu obranu i zaštitu; ako tako učine, manje će trpjeti i neprestano će više napredovati, naročito u razdobljima trpljenja, jer tada im je potrebnija njena zaštita.

Trpjet će manje, jer duše koje prakticiraju marijanski život, kada vide da ih je Bog napustio, da ih optužuje vlastita savjest, da ih muči demon te očajavaju zbog svojeg spasenja, uz zaštitu koju kušaju u svojem čestom obraćanju Djevici, čuvstvo dopadnosti što ga imaju prema Njoj, čini ih dionicima njezine sreće, i uživaju na bujici njezinih naslada. Više napreduju, jer im je duša rasvijetljena sjajem te jutarnje Zvijezde, koja se nikada ne sakriva svojim vjernim službenicima, svjesni su bolna čišćenja koje u njima obavlja milost, pojačani zaštitom Gospe, trpe ga poučeni od Nje savršenim predanjem, a da se ne brane niti ustežu, naprotiv nastoje surađivati s Njom kolikogod im je moguće. Bogu hvala….

U drugom razdoblju. U drugom je razdoblju Djevica upravlja, uči i uvodi u tajne katoličke vjere i njezine dužnosti; i pruža joj uspješnu pomoć da prakticira, što može savršenije, kreposti i da oblikuje svoj život sa bolnim Spasiteljevim životom. Reklo bi se da milost dijeli sa Djevicom svoj božanski rad u marijanskim dušama, budući da ih po njoj ili njezinim zauzimanjem poučava, ravna i posvećuje, i nikako ne zapovijeda, ne traži niti išta čini obzirom na rečene duše bez Gospina posredovanja, a da nije zato manje gospodarica duše koju oblikuje i posvećuje.

Pošto je unišla u drugo razdoblje čišćenja, dok obavlja i usavršava se u kršćanskim krepostima i želi oblikovati svoj život prema bolnom Isusovom, prije nego joj se dade spoznaja otajstva Utjelovljenja, sada izravno, sada po nekoj knjizi ili osobi, Bog otkriva marijanskoj duši Djevičinu odličnost, njezine povlastice i kreposti, divnom jasnoćom i božanskim posljedicama.

Duša osjeća kao nagradu ako može nasljedovati Gospine kreposti, njene osjećaje i težnje, sve što vidi i zna o Njoj, ali snagom tako tajanstvenom kao uspješnom; i u jako kratko vrijeme uspije osvojiti Gospin duh i kreposti i Njezin život počinje biti njen vlastiti. Uči od Djevice ljubiti krepost iznad svega i plašiti se čak i najmanjih nesavršenosti, i rušiti sve što je naslijedila od starog Adama i grešne Eve. Jednom riječi, uči ljubiti sve dobro i stječe snagu da ga izvršava.

Čim joj je Gospodin saopćio poznavanje otajstva intimna Isusova života (za ovo poznavanje najbolja je priprava nasljedovanje Djevice), prima od Djevice čudesne pouke o kršćanskoj savršenosti koje ju navode da oblikuje svoj život prema Isusovu tako brižljivo i savršeno kako je to učinila Gospa, i da se vlada prema njemu kako se ona vladala, iskazujući mu iste i slične usluge i pribavljajući mu slavu i uživanje kao i ona, kada je prisustvovala božanskim otajstvima koje duša promatra i shvaća kao prisutne.

Dobra što ih duši donosi Djevičino učenje ne mogu se proračunati, jer su bezbrojna i neprocjenjiva, samo ih onaj razumije tko ima sreću uživati ih. Omogućuju dušama da budu marijanske koje misle da su povezane na intimno sjedinjenje s Bogom, i jamči da im neće biti teško, jer nema dragog sredstva kojim bi postigle tako brzo svoju težnju i tako korisno kao istinska pobožnost Djevici, o koioj sam rekla da se sastoji u čvrstu i neraskidivu prianjanju Gospi, i srediti svoje ponašanje prema njezinu. Tako bilo.

Kada je duša nastojala obnoviti u sebi najprije Dievičin život i kreposti a zatim Isusov život onako kako traži milost i znanje što ga prima o božanskim tajnama, osjeća živu čežnju da posjeduje Presvetu Djevicu, kao vlastito očinstvo ili baštinu, u dubini svojeg bića, i prosi tu milost ljupkom upornošću tokom više sedmica ili mjeseci, već prema većoj ili manjoj napetosti svoje ljubavi Gospi i žara kojim želi da je ima. To postizava u trenu kada je najmanje očekivala. Tada se osjeća tako

sretnom, da joj se čini kako nema više što željeti, jer sve to ima u Djevici, koje prisutnost osjeća na tajanstven, ali jasan način, u dubini svojeg bića.

Pošto je prošlo nekoliko dana, osjeća veliku prazninu, kao da je Djevica proširila prostore duše da načini mjesta Bogu; istovremeno osjeća se raspaljena božanskim žarom i žudnjom da posjeduje Boga, ali nekim tajanstvenim posjedovanjem Boga jer je ne zadovoljava božanska prisutnost koju već uživa snagom bitne spoznaje Utjelovljenja i ostalih božanskih otajstava. To što želi jest kao neko osvajanje Boga, kojeg želi posjedovati kao voljeno biće ih baštinu svoje duše. Kao pomamna te izbezumljena silom ljubavi i svoje žarke čežnje da ga posjeduje, traži Boga u svako doba i na svakom mjestu; pita za Njega Presvetu Djevicu u svim njeinim slikama koje susreće ili vidi na svom prolazu, i moli je da ako Ga ima, da joj Ga dade jer ga želi posjedovati i da bude sav, sav njezin, kako je ona Božja; a ako ga nema ili je izvan Nje ih odsutan, neka ga traži i neka joj ga dovede. Kada, Majko moja - veli joj - kada ću pobijediti srce svojeg Boga? Kada ću ga osvojiti i kada će, svladano ljubavlju, predati mi se čitavo, čitavo, čitavo da ga imam? Da li se plašiš da ću s njime zlo postupati i zato mi ga ne predaješ? Zar me Bog ne bi kao sto ja ljubim njega i ne želi doći u moju dušu i radi toga ne pristaje na moju molbu? Naredi mu pod poslušnost da se dade mojoj ljubavi i da mi se preda, kad već kažu sveci da kao Majka imaš nad Njim vlast. Pokaži svoja prava, da te posluša.

Djevica, mjesto odgovora, odobrava živu čežnju koju duša osjeća posjedovati Boga, i osigurava je da će na zadovoljavajući način, bolje rečeno, izvrsno biti ispunjene njezine želje; međutim joj naređuje da ga ljubi i prosi za savršeno posjedovanje, sa sve većom ljubavi i oduševljenjem, jer Bog zaslužuje da ga želimo beskrajne vjekove i beskrajnim žarom prije nego ga osvojimo. Tako je velik i neprocjenjiv!

U ovom razdoblju duša doživljava česte polete ili uzdignuća k Bogu; i mnogo puta, kada se vrati u sebe i osjeća prazninu i samoću koje redovito slijede uzdignuće, podiže oči prema nebu, ponavijajući: »Tamo se nalazi moj Dragi, moj Ljubljeni, moje najviše Dobro. Tamo se nalazi«.

Bog se često javlja duši u različitim oblicima, sada da joj obeća kako će ispuniti njezine želje, sada da ponovi svoja obećanja, sada da iskuša njezinu vjeru i pouzdanje, i uvijek da joj nadahne i poveća njezine čežnje. Ponekad se Bog otkriva duši na nekoj uzvišenoj visini, vrlo visokoj, vrlo plemenitoj, u svojstvu svoje božanske moći, kao božanska snaga, nesavladiv lav, kojeg nijedan stvor ne može podložiti, kao moćan Gospodin, beskrajno nadvisujući sve što postoji izvan njega. Pošto joj je dopustio vidjeti njegovu svemoć i beskrajnu veličinu odjenutu dobrotom, nekim znakovitim pokretom joj rekne da joj ni na kakav način neće uslišiti molbu, jer ne želi predati se njoj nekoć nevjernoj, i jer ne mora Stvoritelj pristati na molbe svojeg stvora, ni dozvoliti da on slavi slavlje nad njegovom beskrajnom moći; i da ga nitko neće obavezati da učini ono što želi, jer iznad Boga nema nikog, i nitko ne može prisiliti Svemogućega. Dok joj tako govori i označava da joj se neće predati, čita duša u dubini Božjoj protivno, i nekim jasnim načinom razumije da beskrajno žudi ispuniti njezinu čežnju i da će to učiniti ako Presveta Djevica posreduje i to ga moli, jer ova Gospa postiže sve što traži, i jedina je koja može pobijediti njegovu svemoguću dobrotu; neka je nastoji pridobiti za svoju korist, jer će postići bolje od onog što ona misli i čeka.

Marijanska duša, koja osjeća da je Djevica ljubi, i Njezina je dobra volja smiruje (bez sumnje Ona joj želi veća dobra nego ona traži i može poželjeti), uživa kada sazna da joj se daje moć Marijine molitve na tako tajanstven način, u isto vrijeme Bog joj pokazuje protivno. Požuri dakle prostrijeti se pred noge Djevičine da je zamoli i zaklinje, neka se zainteresira za njezino dobro i moli Boga da joj se preda, jer ne može živjeti ako joj se ne saopći onako kako zahtijeva beskrajna praznina koju osjeća u svojoj duši. Još jednom je Djevica uvjerava da će osvojiti Boga i da će postići više nego traži i čeka, te da će biti presretna; ali da je potrebno nekako to zaslužiti svojom ljubavi koja ga cijeni i sve većom čežnjom da ga zadobije. I bodri je da još malo trpi.

Drugi se put Bog javlja duši u kratkom razmaku, kao pun čežnje da joj se izruči. I duša biva potaknuta da se baci Bogu da ga stegne slatkim zagrljajem, ali ne može pregaziti razmak zbog neke zapreke (naočigled malene) koja se ispriječila među njima. Onda duša zapita: što znači zapreka i koji uzrok priječi Boga da joj se preda, jer joj pokazuje da to želi?

Ponekad se Bog otkriva duši da joj ponovi svoje obećanje i da se poigra njezinim željama, pokazujući joj neka sredstva da postigne svoju težnju i izigravajući napore duše, koja, upotrijebivši sredstva, ostane s njima ili većim željama, a da nije postigla svoju težnju.

Razumije duša time da nije dostojna imati svojeg Boga u stupnju što ga zahtijeva praznina koju kuša i žudi njezina ljubav. Ponizi se i želi predano trpjeti onu prazninu i ublažiti svoje čežnje; ali nemoguće jer njezina je ljubav svaki put vatrenija, a raste i cijena koju ima o njegovoj dobroti; i s odlaganjem raste njezina čežnja i nužno mora uporno tražiti i obnavljati svoju marljivost, u svakom slučaju ona to i radi. Njezino je trpljenje golemo, jer dani su joj dugi kao godine; i ako je živjela tjedan dana s ovim željama, čini joj se tako dugo kao da je prošlo mnogo vremena.
I tako se ona tuži Bogu, a naročito Presvetoj Djevici, koja je kao tješiteljica zaljubljene duše u tom posljednjem razdoblju pasivna čišćenja (jer Njoj iznosi svoje ljubavne jade i muke što ih trpi) i moli Je da je podrži u njezinu uzbuđenju, jer gubi snagu zbog ljubavne žestine.

Ne iznosim potanko prizore što se zbivaju između marijanske duše i Marije u to vrijeme, jer bi bilo dosadno, osobito onima koji ne ljube Gospu istom snagom. Istina je da Bog blagoslivlje rečene prizore nenadmašivom srdačnošću te ostaju zauvijek utisnuti, ne samo u njegovu božanskom umu, da nagradi duši njezinu sinovsku privrženost, slijepu i potpunu poslušnost te povjerenje u Mariju, nego jednako i u srcima Majke i kćerke, koje ih poslije spominju neizrecivim zadovoljstvom, blagoslivljajući Gospodina za ljupke mudrolije kojima se služi da osvoji srce svojih stvorova i da ih prilagodi za svoje božansko sjedinjenje. Bogu hvala“. (s. Marija od Anđela Sorazu, *Duhovni život VI polavlje)*

DODATAK 6. Trpljenja koja duše prolaze u tamnoj noć duha uspoređena sa patnjama dušu u čistilištu

(Vidi uvodnu napomenu o značenju dodataka pojedenih odaja skripte: Ovaj dodatak donosimo zbog zanimljivog paralelizma čišćenja u tamnim noćim duha i čistilišta. Sv. Ivan od križa trpljenja koja duša prolazi zbog svijetla ulivene kontemplacije i vlastite nepročišćenosti uspoređuje sa trpljenjima i čišćenima duše u Čistilištu. Donosimo najvažnije tekstove sveca o tome. U povijesti svetačke tradicije samo sv. Katarina Đenovska opisuje čišćenja i stanje duša u čistilištu počevši od svog iskustva čišćenja na zemlji pa donosimo i neke najvažnije njene tekstove iz Rasprave o čistilištu)

„Kod malo duša je čišćenje tako jako: samo kod onih koje Gospodin hoće da uzdigne do najvišeg stupnja sjedinjenja. On svaku dušu pripravlja više ili manje jakim čišćenjem, već prema stupnju na koji je pozivlje i prema njenoj nečistoći i nesavršenosti. Trpljenje se, o kojem govorimo, može usporediti s trpljenjem u čistilištu jer, kao što se ondje duhovi čiste zato da kasnije mogu Boga gledati u jasnom gledanju vječnog života, tako se na zemlji duše čiste na sličan način zato da se mogu preobraziti u Boga, da ga mogu ljubiti u ovom sjedinjenju“. (ŽP 1,24)

„Na tom kovačkom ognjištu duša se čisti kao zlato u lončiću za kušanje, prema riječima Mudraca : *Iskušajmo ih kao zlato u taljiku,*[81] i osjeća da se uvelike rastače u svojoj biti i da je gotovo nestaje u krajnjoj bijedi. To se može zaključiti iz onoga što, s obzirom na to, kaže David o sebi vapijući k Bogu ovim riječima:
Spasi me, Bože: vode mi dođoše do grla! U duboko blato zapadoh, i nemam kamo glavu staviti; U duboku tonem vodu, pokrivaju me valovi. Iznemogoh od vikanja, grlo mi je promuklo, oči mi klonuše Boga mog čekajući.[82]

Takvim mukama Bog veoma ponizuje dušu, da je, zatim, isto toliko uzdigne. Uostalom, njegova providnost uređuje tako, da, kad se osjećaj muke oživi u duši s više oštrine, brzo se također

[81] Mudr 3, 6.
[82] Ps 68, 1—4.

uguši, jer da nije tako, duša bi se brzo rastavila od tijela; ali — ponavljam — časovi u kojima duša osjeća svu svoju nutarnju bijedu nisu neprekidni. Ipak duša kadikad ima tako živ osjećaj svoje niskosti, da joj se čini kao da vidi pred sobom otvoren pakao i svoju propast. I uistinu se može reći da oni, koji su kušani na ovaj način, silaze živi u pakao, ih barem da u ovom životu trpe ono čistilište što bi trebalo da trpe u drugom. I zato duša, koja prođe kroz motrenje o kojem govorimo, ili neće doći u čistilište ih će se u njem zadržati veoma malo, jer više vrijedi jedan sat muke negoli ondje mnogo sati.“ (N II,6,6)

„Drugo, razumjet ćemo da muke duše ne dolaze od strane božanske Mudrosti jer, kako kaže Mudrac: s Mudrošću su mi došla sva dobra,[83] nego od strane tromosti i nesavršenosti duše, koja bez čišćenja nije sposobna primiti njezino božansko svjetlo sa slašću i ugodnošću što ga prate, i stoga veoma trpi; kao što drvo ne može biti preobraženo odmah čim mu se približi vatra, jer nije još pripravljeno. To potvrđuje i Sirah opisujući što je on pretrpio da stigne dotle da se sjedini s Mudrošću i da u njoj uživa: *I utroba mi uzdrhta od čežnje za njom, i stoga stekoh valjano blago.*[84]

Treće, usput napominjemo kako duše u čistilištu trpe. Vatra ne bi protiv njih ništa mogla, koliko god bi ih obuzimala, kad ne bi imale nesavršenosti za koje trpe. Nesavršenosti su materijal na koji se vatra hvata, a kad se materijal uništi nema što drugo gorjela: kao što u našem slučaju, kad nestane nesavršenosti duša prestaje trpjeti te preostaje samo uživanje“. (N II, 10, 4-5)

„Deseti i posljednji stupanj tajnovitih ljestava ljubavi čini da je duša potpuno slična Bogu, a razlog tome je jasno gledanje Boga, u kojemu Ga odmah posjeduje, jer došavši u ovom životu do devetog stupnja, ona izlazi iz tijela. Takve duše, a ima ih malo, budući da su posve očišćene za ljubav, ne ulaze u čistilište; i stoga sveti Matej kaže: *Blago onima koji su čista srca oni će Boga gledati.* Ovo gledanje, ponavljam, uzrok je da je duša potpuno slična Bogu, prema svjedočanstvu Ivana (koji kaže: »Znamo da ćemo biti slični«.[85] Ne tako da bi duša dobila neizmjerne Božje savršenosti, što je nemoguće, nego tako da će sve što ona jest postati slično Bogu, pa će se stoga ona zvati i bit će Bog po sudioništvu“. (N II, 20,5)

Započinje tekst sv. Ktarine Đenovske

Žestina ljubavi kojom duše u Čistilištu žude za Bogom, primjer gladnoga i kruha

Toliko su sjedinjene sa svojim Bogom, koji ih privlači k sebi (po njihovom prirodnom instinktu, jer su stvorene za to) da ne postoji nikakvo obrazloženje, slika ili primjer, koji bi bio dovoljno jak da bi razjasnio bar donekle tu povezanost, kako ih um i unutarnji osjećaj shvaćaju. Ipak ću dati ovdje jedan primjer koji mi pada na pamet.

Pretpostavimo da na cijelom svijetu postoji samo jedan kruh, koji mora utažiti glad svih stvorenja, a da se ta stvorenja mogu nasititi samo vidjevši ga. Čovjek kada je zdrav, već po instinktu želi jesti, pretpostavimo da ne može jesti, ne može se razboljeti, niti umrijeti, ta bi glad sve više rasla, jer instinkt za jelom nikada u čovjeku ne nestaje. Čovjek, znajući da ga samo pogled na onaj kruh može nasititi, a nemajući ga, glad ne bi nestala, niti bi mogla nestati, već bi on ostao u neizdrživoj muci. Koliko god bi se čovjek sve više približavao tom kruhu, ne mogavši ga ipak vidjeti, to bi se više u njemu raspalila prirodna želja za kruhom, jer je ta želja sva usredotočena prema kruhu iz kojeg on crpi svako svoje zadovoljstvo.
Nasuprot, kad bi pak bio siguran da neće nikada vidjeti taj kruh, tog časa doživio bi pravi pakao, kao proklete duše, koje su izgubile svaku nadu da će ikada više vidjeti "kruh Božji", pravog Spasitelja.

[83] Mudr 7, 11.
[84] Sir 51, 21
[85] 1 Iv 3, 2.

O potrebi Čistilišta Naprotiv, tvrdim još više. Vidim da Nebo nema vrata već tamo ulazi tko hoće. Bog je samo Milosrđe i stoji tamo raširenih ruku da nas uključi u svoju slavu. No, vidim tu prisutnost Božju, tog istog Boga u takovoj čistoći i blistavosti, neizmjerno većoj no što se to može zamisliti, da duša koja posjeduje u sebi i najmanju nesavršenost, kao najmanju mrvicu praha, odmah bi se radije bacila u tisuću pakla, nego se našla u prisutnosti tog Veličanstva s tom svojom nesavršenošću.

Duša stoga kada vidi Čistilište, kao mjesto određeno za pročišćenje, baca se u nj i osjeća da se nalazi na mjestu velikog milosrđa, jer se može riješiti prepreke sjedinjenja.

O strašnoj naravi Čistilišta Kako je strašno Čistilište ne može se riječima izreći niti umom shvatiti, osim što gaja vidim po mukama jednakim Paklu! Ipak vidim da svaka duša koja ima i najmanju mrlju nesavršenosti u sebi, prima Čistilište kao mjesto milosrđa, ne obaziruć se uopće više na čistilišne patnje, jer brišu mrlju nesavršenosti, prepreku njezinom sjedinjenju s Bogom, izvorom svake Ljubavi. Čini mi se da samo trpljenje duša u Čistilištu više od bilo čega drugoga proističe iz svijesti da ona u sebi ima nešto što Bogu nije drago, a da je to učinila svjesno i svojevoljno, protiv tolike dobrote Božje, pa stoga te muke stvaraju samu bit Čistilišta. To se dešava, jer duše u milosti vide i spoznaju istinu u svoj svojoj objektivnosti i svu težinu prepreke, koja im ne dopušta da se približe Bogu. Sve ovo što sam iznijela, te shvatila kao sigurnu realnost, koliko sam to mogla shvatiti u ovom životu, od neizmjerno su velike važnosti do te mjere da svaki pogled, riječ, osjećaj, pravda, istina, zamišljanje mi izgledaju u usporedbi s tom istinom samo puste laži i nevažna razlaganja. Još uvijek ostajem zbunjena, jer ne nalazim riječi, a koje bi morale biti neizmjerno jače, da bi donekle izrazile ono što sam htjela reći.

Božja ljubav, koja privlači sebi svete duše i prepreke koje one imaju zbog grijeha, rađa čistilišnu muku

Vidim daje težnja sjedinjenja duše s Bogom tako snažna, da kad je Bog vidi u svoj njenoj blistavosti, koju po prirodi ima u sebi, a u kojoj ju je sam Bog stvorio, ulijeva u nju tako veliku težnju vatrene ljubavi, da bi bila dostatna da je istog časa uništi, iako je besmrtna. Sam Bog dušu tako preobražava u sebe da se u njoj ne može vidjeti ništa drugo već samo Bog, koji je privlači i ražaruje ljubavlju, do te točke dok je ne dovede da zablista onom prvotnom čistoćom u kojoj bijaše stvorena.

Kada duša u nutranjem viđenju primijeti daje Bog privlači vatrom ljubavi, prema svom slatkom Gospodinu i Bogu, jednostavno se od ljubavi u kontemplaciji rastapa pred njim.

Duša zatim gleda u Božjem svjetlu kako Bog ne prestaje privlačiti je, te je u ljubavi vodi potpunoj savršenosti, s velikom pažnjom opskrbljujući je sa svim potrebnim, a to Bog sve čini samo iz čiste ljubavi. Ona uviđa da ne može slijediti svu jačinu privlačnosti koju osjeća prema Bogu, te se ne može posve sjediniti s njim, a uzrok te prepreke jest posljedica grijeha. Shvaća vrlo jasno kako je to užasno teško što je zakasnila u potpunosti vidjeti Božansko svjetlo. Tu sada dolazi do izražaja i sama narav duše, koja bi htjela bez ikakve prepreke sjediniti se s tim pogledom Božjim koji je tako privlači k sebi. Tvrdim da sve ove stvarnosti, koje sam navela, rađaju u duši čistilišne muke. Tvrdim, da duše uopće ne gledaju na tu svoju muku, iako je ona neizmjerno teška i jaka, one više gledaju na prepreku koja se nalazi u njima samima, a protivna je Volji Božjoj, dok gledaju Boga kako gori u ljubavi prema njima.

Ta ih ljubav neprestano privlači k sjedinjenju. Duša ne pronalazeći ništa druge što bi mogla učiniti, da ukloni tu prepreku sjedinjenja s Bogom, praktički se baca dragovoljno u Čistilište.

Ta ljubav je tako jaka, da kad bi duša našla još jedno Čistilište, iznad ovoga što trpi, istog časa bi se bacila i u njega iz ljubavi prema Bogu, samo da što prije ukloni svaku prepreku između sebe i neizmjerne ljubavi Božje

Kako Bog čisti duše i primjer zlata u talionici

Vidim kako od Boga prema duši dolaze zrake i goruće munje Božje ljubavi, teko duboke i jake da izgleda da će uništiti ne samo tijelo već dušu, kad bi to bilo moguće.
Te zrake imaju dvojaki učinak: one pročišćuju dušu koja kao da se poništava u poniznosti. Vidiš ih: što više sagorijevaju to su bolje, a svaka od tih zraka mogla bi ih pročistiti tako, da bi jednostavno nestale, uništile bi se.

Vidiš zlato: što ga više topiš, to je ono bolje, a mogao bi ga tako topiti da bi nestala svaka nesavršenost.

To je učinak djelovanja vatre u materiji. Naravno, duša se ne može uništiti u Bogu, već u sebi samoj: i koliko se više pročišćava, toliko nestaje u samoj sebi, te napokon ostaje čista u Bogu.
Zlato kad se pročišćava do 24 karata, ne uništava se, koliko god bila jaka vatra, jer se ne može istrošiti, već se uništavaju i nestaju samo nesavršenosti koje su u njemu.
Na tom principu djeluje i Božanska vatra u duši.. Bog je tako drži na vatri dok ne nestanu sve njezine nesavršenosti: dovodi je do čistoće od "24 karata", svaka duša prema svom stanju. Kad se duša pročisti, ostaje sva u Bogu, bez ikakvog svog vlasništva u sebi, njezin život kao i bitak su u Bogu.

Kad Bog dovede dušu do te mjere čistoće i savršenosti, duša ostaje neosjetljiva na bilo koji izazov i ne može više trpjeti, jer ne ostaje ništa više što bi trebalo nestati ili se uništiti. Kad bi i ostala u toj tako užasnoj vatri, no posve očišćena, ne bi je se to doticalo, naprotiv bila bi sretna, jer bi to bila vatra Božanske ljubavi. Ona bi to doživjela kao potpuno sjedinjenje s Bogom, bez ikakvog suprotstavljanja.

Goruća želja dušu da se preobraze u Boga i Božja mudrost po kojoj prikriva dušama njihove nesavršenosti

Bog je dušu stvorio sa svim onim dobrim sklonostima s kojima je bila sposobna postići savršenstvo, živeći onako kako joj je to Bog odredio, ne onečistivši se sa bilo kojom mrljom grijeha.

Budući da se duša okaljala već po Istočnom grijehu, gubi s tim činom svaku milost, ostaje mrtva i ne može uskrsnuti, već je može uskrisiti samo Bog. Bog je uskrsava po svetom Krštenju. Ali u duši kao posljedica Istočnog grijeha ostaje ipak zla sklonost koja je vodi k grijehu. Ako se duša ne suprotstavi toj sklonosti, te tako počini osobni grijeh, ona po njemu ponovo umire. Bog je uskršava ponovno po posebnim milostima u sakramentu svete Ispovijedi. Ostavši ponovno okaljana sada i posljedicom osobnih grijeha, i navezana na sebe samu, Bog da bi doveo dušu u
prvotno stanje, koje je posjedovala kod stvaranja, mora oduzeti nove zahvate bez kojih se duša nikada ne bi više mogla vratiti u prvobitno stanje. (Pozivi milosti na braćenje i pokoru.)
Kad se duša vraća Bogu, toliki je njezin žar da mu se vrati, da ta želja postaje njezino Čistilište. Ona ne gleda niti može gledati Čistilište kao mjesto čišćenja, već je u njoj samoj instinkt čežnje koji je vodi k sjedinjenju s Bogom, ražarena čežnja i prepreka za sjedinjenje koju ima u sebi čine njeno Čistilište.

Taj krajnji čin ljubavi, koji proizlazi iz samog instinkta da ukloni prepreke, bez ljudskog sudjelovanja djeluje tako da polako i pomalo uništava sve sakrivene nesavršenosti, koje bi dušu dovele do očaja kad bi joj bilo moguće vidjeti ih. Nakon što su jednom poništene sve nesavršenost, Bog ih pokazuje toj duši da vidi što Božanski plamen čini u njoj i raspaljuje ljubav koja uništava sve nesavršenosti koje moraju izbrisati.

Duše žele savršeno očišćenje I kada bi se bilo koja duša pojavila pred Bogom i njegovoj Svetosti noseći u sebi bilo kakvu mrlju grijeha, koju bi trebalo očistiti, to bi bila tako teška povreda toj istoj duši, da bi joj već sam taj čin bio gori od deset Čistilišta. Uistinu, čista Božja dobrota i vrhovna pravednost ne bi je mogle podnositi, i s Božje strane to ne bi priličilo.

Bilo bi nepodnošljivo za dušu, kad bi vidjela da nije dala dovoljnu zadovoljštinu Bogu, pa makar ta bila tako mala i kratka kao jedan tren. Da skine sa sebe onaj i najmanji znak rđe, duša bi otišla u tisuću Pakla (kad bi ih mogla izabrati), samo da ne bude nečista pred Bogom.

Poticaji i prijekori živima na zemlji

Dolazim u napast, da tako viknem da me čuju i da se uplaše svi ljudi ovoga svijeta te da im kažem: O, jadnici, zašto dopuštate da vas ovaj svijet tako zaslijepi, te se ne brinete za tako važnu stvar, to jest u kakvom stanju ćete se naći u času smrti, i ne providite za to što je od neizmjerne važnosti?

Svi se vi prikrivate nadom u Božje Milosrđe, za koje kažete da je tako veliko, no ne vidite da će za vas ta ista dobrota Božja biti osuda, jer ste djelovali protiv Volje tako dobrog Gospodina?
Njegova dobrota bi vas morala privesti da vršite posve i samo njegovu Volju, a ne da vas ohrabruje u počinjanju zla: i doista njegova Pravednost ne može ništa izgubiti, no mora joj se dati potpuna zadovoljština.

Nemojte se uvjeravati govoreći: "Ja ću se ispovjediti i dobiti potpuni oprost, te ću se tako osloboditi svih mojih grijeha, i spasiti se."

Pomislite samo na to daje milosti za dobru ispovijed i savršeno kajanje, koji su neophodni za potpuni oprost, tako teško dobiti, da kad bi vi to znali strahovali bi, te bi više smatrali da ih nećete zadobiti nego da ćete ih zadobiti. Milost je isključivo dar Božji za koji moramo moliti ili ga netko drugi može za nas izmoliti.

Svojevoljno i radosno trpljenje duša u Čistilištu

Vidim duše u Čistilištu u čistilišnim mukama, koje imaju dvojaku snagu, ili bolje rečeno učinak. Prvi učinak je, što one podnose svojevoljno svu muku, te im se čini da vide da im je Bog udijelio veliko milosrđe, prema onome što su zaslužile, spoznavši kako je Bogu sve važno. I zaista, kad njegova dobrota ne bi suzdržavala pravdu, zadovoljavajući je Predragocijenom Krvi Kristovom, samo jedan i najmanji grijeh zaslužio bi tisuću vječnih Pakla.

Stoga sa zadovoljstvom trpe sve muke, shvaćajući da to i te kako zaslužuju, te se ne žale na Boga, niti na Volju Božju, već su zadovoljne kao da su već u Nebu.
Drugi učinak je, što one uživaju u svemu što je Bog tako dobro uredio, s ljubavlju i milosrđem, te s kojim milosrđem On djeluje u dušama i za duše.

Ta dva pogleda Bog im ucjepljuje u umove u jednom trenutku, jer duše su u milosti, te svaku stvar shvaćaju u pravoj istini onakva kakova jest, već prema vlastitim mogućnostima shvaćanja. One su neizmjerno sretne i što se više približavaju Bogu to zadovoljstvo i sreća u njima rastu. One to zadovoljstvo ne uživaju u sebi niti za sebe, kao da potiče od njih, već uživaju samo u Bogu, kojeg neizmjerno cijene i to poštovanje ne može se s ničim usporediti. Svako i najmanje viđenje Boga nadilazi svako trpljenje i muku, kao i radost, koje čovjek može doživjeti, no ne uklanja niti najmanje nikakvu bol, kao niti radost.

Svetica završava izlaganje nauka o dušama u Čistilištu opisujući ga kao stanje koje ona kuša u svojoj duši

Takav način čišćenja tih duša ja nazirem umom, već dvije godine svakim danom sve jasnije vidim svoju dušu u ovom tijelu, kao čistilištu, sličnom i podjednakom samom Čistilištu, no toliko snažnom koliko to tijelo može podnijeti, a da ne umre, no uvijek sve jače, tako da tijelo pomalo umire.

Vidim duh koji se odjeljuje od svega, pa i od duhovnih stvari, koje bi ga mogle podržavati, tj. hraniti, kao što su radost, uživanje ili utjeha. On ne može više uži vriti ni u kojoj stvari bilo vremenskoj bilo duhovnoj, niti po svojoj volji, niti umno, niti sjećanjem, a da bih mogla izabrati ovu ili onu stvar.

Moja intima je tako zaokupljena, da sve ono u čemu je moj duhovni ili tjelesni život nalazio olakšanje sve mu je to pomalo oteto. Nakon što mu je oteto svako uživanje i utjeha, shvaća daje svaka stvar bila stvorena da se nahrani i ohrabri, no kad ih duh shvati da su samo prolazna utjeha, on ih mrzi i postaju mu odvratne, te ih odbacuje bez povratka.

To se događa, jer duh u sebi ima instinkt, poriv, da odbaci svaku stvar koja ga sprječava da postigne savršenost, i to čini takovom okrutnošću, da bi se skoro htio baciti i Pakao, samo da postigne svoj cilj.

Duh se stoga odriče svih stvari s kojima se duhovan čovjek može utješiti; to čini takovom pedantnošću, da mu ne može izbjeći niti najmanja mrvica nesavršenosti, a da to ori e
ne primijeti i ne odbaci.

U takovim stanju čovjekovo tijelo (osjećajnost, tjelesnost...) i duša, jer im duh ne odgovara na njihove zahtjeve, zahvaćen samo Instinktom za savršenošću, ne mogu naći utjehe u bilo kojoj ljudskoj stvari.

Ne preostaje nikakva druga utjeha osim Boga, koji sve čini iz same čiste ljubavi i velikog Milosrđa, da zadovolji Božjoj Pravdi. Ta spoznaja daje joj veliki mir i zadovoljstvo ne umanjujući pak trpljenje, kao niti zaokupljenost savršenošću. Nema te muke koja bije mogla rastaviti od te Božje namjere. Ne izlazi iz zatvora (čistilišta), niti hoće izaći iz njega, sve dok ne učini što je Bog odredio.

Moje jedino zadovoljstvo je da Bog bude zadovoljan: moja najgora muka bi bila bježati od onoga što je Bog odredio, jer vidim daje to pravedno i određeno iz milosrđa.
Sve ovo što sam rekla osjećam i kušam u samoj sebi, no ne nalazim prave riječi da izrazim kako bih to htjela. Ono što sam rekla osjećam da se tako događa u unutrašnjosti moje duše i zbog toga ovo pišem.

Čini mi se kao da sam u zatvoru, a zatvor je svijet: vezanost duše za tijelo. Rasvjetljenje koje dobiva duša, daje joj mogućnost da jasno gleda milost Božju koja u njoj djeluje: prepoznaje težinu kašnjenja u potpunom sjedinjenju s Bogom, radi zapreka i to joj prouzrokuje teške i gorke muke, jer je odveć osjećajna.

Duša živi s Bogom i što se više približava Bogu to je osjetljivija za Božje stvari, te sve više živi samo za Boga i u Bogu. Dakle, svako kašnjenje u sjedinjenju s Bogom prouzrokuje duši užasne muke, jer ne može u potpunosti ostvariti svoj naravni status milosti koji joj je Bog pokazao. Što duša više poštuje i ljubi Boga, to više trpi zbog zakašnjenja u sjedinjenju. Poštovanje Boga je to veće što duša bolje i dublje upoznaje Boga: što se više odriče i oslobađa grijeha to je dublja spoznaja Boga.

Zapreke za sjedinjenje joj postaju užasavajuće, pogotovu jer duša ostaje sabrana u Bogu, a da nema netko neku zapreku spoznaje bez zablude.
Tako čovjek koji je spreman radije umrijeti nego uvri¬jediti Boga, osjeća muku smrti, no svjetlost Božja ga obasjava i daje takav žar, da on radije bira Boga nego bilo što drugo na svijetu, pa tako prihvaća i tjelesnu smrt, samo da bude zajedno s Bogom. Tako duša spoznavši što Bog hoće od nje, ta Volja Božja daje joj snagu da podnese sve vanjske boli i muke, samo da izvrši ono što Bog od nje traži. Sve to proizlazi od tuda, što Bog nadilazi bilo koje dobro koje čovjek može upoznati i spoznati.

Duša se brine samo o Veličanstvu Božjem, sve drugo om zaboravlja i zapušta. Stoga duša gubi svaku vlastitu svojstvenost, ona više ne vidi, ne govori, niti pozna trpljenje i muku u sebi, ona je sva u Bogu. Sve spoznaje samo u času smrti kada odlazi iz ovoga života.
I na kraju duša shvaća da gubi sve ono što je karakteristično za ljudsku narav, dok je Bog pročišćava u Čistilištu tj. pobožanstvenjava ju.

DODATAK 7. Istovremeni suprotni osjećaji u duši koja proživljava kontemplativne kušnje i prolazi kroz tamne noći

Vidi uvodnu napomenu o značenju dodataka pojedenih odaja skripte:

Sv. Terezija na početku kontemplativne molitve u IV odajama objašnjava poteškoće suhoće i duhovnih rastresenosti, koje redovito prate iskustva kontemplativne molitve. Terezija kaže da će naglašene rastresenosti i kušnje mučiti dušu sve do zadnjih odaja, sve dok osoba ne dođe do vrhunaca svetosti osoba će imati te naglašene kontemplativne doživljaje u duši kao takve. Ali one

neće spriječiti duhovni put ni duhovni rast osobe koja ide dalje. Traje sve do posljednjih odaja, to imate u Z IV. 1,9 - 13.

„U ove odaje (četvrte) rijetko kada ulaze otrovna stvorenja, (napasti i kontemplativne kušnje svih vrsta) a ako i uđu, ne nanose štetu, dapače, donose korist. Čak smatram daje puno bolje ako ulaze i nameću rat u ovom stanju molitve, jer bi nečastivi mogao obmanuti, uz užitke koje Bog udjeljuje, kad ne bi bilo napasti, i nanijeti puno veću štetu negoli kada ih ima, te da duša ne dobije puno, barem ako se odstranjuju sve stvari koje ju trebaju prisiliti da stječe zasluge i da bude prepuštena redovitoj zapanjenosti. Jer kada je stalna, ne smatram pouzdanim niti mogućim da duh Gospodnji trajno bude u ovom izgnanstvu. (Z IV. 1, 3)

„Dakle, ja vam kažem, kćeri, one koje Bog ne vodi ovim kontemplativnim putom, prema onome što sam vidjela i saznala od onih koji idu njime, da ne nose najlakši križ i da biste se prestrašile putova i načinâ koje im dodjeljuje Bog. Poznati su mi i jedni i drugi i pouzdano znam da su nepodnošljivi napori koje Bog dodjeljuje kontemplativnim osobama; takvi su da se ne bi mogli podnijeti, kada im ne bi davao ono slasno jelo. I jasno je, budući da one koje Bog mnogo ljubi vodi tegobnim putovima, i što ih više ljubi, težima, nema se zbog čega misliti da prezire one koji su kontemplativni, jer ih Svojim ustima hvali i smatra prijateljima... Vjerujem da oni od djelatna života, vide li da su ovi samo malo obdareni, misle da nema ničega osim toga. A ja vam kažem da možda nijedan dan od onih koje ovi prođu, ne biste mogle podnijeti". (P 18, 1 i 3)

„...i kako god ne možemo zadržati gibanje neba , jer juri svom brzinom, isto tako ne možemo zadržati našu misao, pa ulažemo sve moći duše u nju i čini nam se da smo izgubljene i da smo potratile vrijeme provedeno pred Bogom; a duša je možda sva uz Njega, u posve bliskim odajama, a misao u predziđu zamka mučeći se s tisuću životinja, zvijeri i otrovnica i zaslužujući tim trpljenjem, tako da nas to ne treba zbunjivati niti pak to trebamo napustiti, a to je ono čemu teži nečastivi. I najvećim dijelom sve te uznemirenosti i tegobe dolaze od nepoznavanja nas samih...

Još u ovome životu ***Gospodin je (dušu) oslobađa od toga kad stigne u posljednju odaju****, kako ćemo reći, ako Bog dade. I ove bijede neće svima zadavati toliku muku niti ih napadati, kao što su meni zadavale niz godina zato što sam bila nikakva, jer izgleda da sam se htjela osvetiti sama sebi. A ono stoje tako mučno za mene, mislim da će možda biti i za vas, pa to spominjem tu i tamo zato da vam možda* ***uspijem nekad dati da shvatite kako je to neizbježno, te da vas ne uznemiri i ražalosti, već da pustimo da se okreće ovo mlinsko čeketalo i meljimo svoje brašno ne dopuštajući da djeluju volja i razum"****.* (Z IV. 1, 9, 12- 13.)

Sv. Ivan od Križa uči da taj kontemplativni put kojim Bog vodi dušu putem čišćenje, preobraženja sve do sjedinjenja je popraćen i raznim sugestijama đavla.

„Noć ili čišćenje sjetila veoma je gorka, osobito kod onih — a tih je malo —koji će poslije morati da uđu u drugu, strašniju, noć, noć duha, pomoću koje se dolazi do sjedinjenja s Bogom u ljubavi. Redovito je noć osjeta popraćena velikim trpljenjem i sjetilnim napastima koje traju dugo vremena, iako kod nekih više, a kod drugih manje. Anđeo Sotonin, što je duh bludnosti, nasrće na neke šibajući ih u osjetima gadnim i jakim podražajima i mučeći ih u duši ružnim mislima i vrlo živim slikama u mašti, i sve to im katkada zadaje veću muku od same smrti. Nerijetko, k tome, nadolazi duh psovke, koji se u svim njihovim mislima i poimanju provlači sa strašnim psovkama, što se katkada u mašti nameću tolikom silom da se oni nađu u stanju kao da će ih, sad na, izgovoriti.

Drugi put im je dan — zato da ih kuša, a ne da padnu — neki drugi mrzak duh, nazvan od Izaije duh vrtoglavi, koji zamagljuje osjećaj i napunja ga s tisuću skrupula i po njihovom mišljenju tako zamršenih sumnja da ne mogu biti nikad s ničim zadovoljni niti mogu svoj sud osloniti na ikakav savjet ili na kakvu misao. Ovo je jedna od najtežih muka i strahota ove noći i mnogo se približava onomu što se događa u noći duha. U ovoj noći osjeta Bog redovito šalje slične oluje i muke onima koji će, zatim, biti uvedeni u noć duha — u koju svi ne prelaze —da se, šibani i

ćuškani, vježbaju očvršćujući osjete i duševne moći i da se tako priprave na sjedinjenje s Mudrošću koja će im se podati. Ako duša nije napastovana, vježbana i prokušana mukama i napastima, njezin osjećaj ne može prodrijeti do Mudrosti. Stoga Sirah kaže:

Koji nije kušan, što zna?
I koji nema iskustva, malo toga prepoznaje.

Ti me pokara i ja se popravih. Ovom pokaranju je vlastito da dovodi do Mudrosti upravo tim unutrašnjim mukama, jer one najuspješnije čiste osjete od svih naslada i utjeha prema kojima su oni bili po naravnoj slabosti skloni, i jer je duša tim unutrašnjim mukama o kojima govorimo duboko ponižena, da tako bude pripravljena na ono uzvišenije što je čeka". (T I, 14, 2-5)

Ove raznolike i mučne nutarnje patnje duše koja prolazi kroz tamne noći u njoj samoj posebno na višim stupnjevima čišćenja uzrokuju istovremeni suprotni doživljaj u duši, na primjer da traži i želi Boga, želi samo za njega živjeti i istovremeno da je Bog odbacuje, mrzi, da ju je odredio za vječnu propast...upućujemo na dodatak *Iskustva tamne noći duha raznih svetaca.*

Čudesan je Bog i njegovo djelovanje u životima svetih, istovremeno strašno trpe i sretni su. Postavlja se pitanje kako je to moguće. Klasičan katolički nauk mistične i svetačke tradicije uči da duša kao da ima više dijelova u sebi, viši i niži, te se ta dva istovremena suprotna osjećaja događaju u istoj duši u tim različitim dijelovima duše. Donosimo dva svjedočanstva iz svetačke tradicije o tome.

Sv. Franjo Saleški uči: „Mi imamo samo jednu dušu, dragi Teotime. I ona je nedjeljiva. Ali u toj duši postoje različiti stupnjevi savršenosti. Jer duša je živa. Ona osjeća, ona rezonira, ona umuje i zaključuje. Osim toga prema tim različitim stupnjevima savršenosti ona posjeduje različita svojstva i različite sklonosti, koja je sad tjeraju da bježi od sjedinjenja sa stvarima, a sad je opet sile, da se s njima sjedini.

Spomenimo nekoliko pravila. Prvo: čokot vinove loze na primjer, da tako kažemo ljubi maslinovo stablo, dok naprotiv mrzi kupus i izbjegava ga, čak i jedan drugome škode. Tako isto vidimo, da od naravi postoji odvratnost između čovjeka i zmije. Ta odvratnost dopire tako daleko, da već cigla jedna pljuvačka čovjeka koji je natašte može ubiti zmiju. Plin, Hist. nat. 7.2. Nasuprot tome čovjek i ovca imaju tako veliku sklonost jedno prema drugome i rado borave jedno uz drugo. Ta sklonost ili ta odvratnost ne proizlazi ni iz kakve spoznaje, da između jednoga i drugoga postoji škodljivost onoga, koji je odvratan ili korisnost onoga, koji je simpatičan. Ona potječe iz sakrivenoga i tajnoga svojstva, koje proizvodi tu neprimjetljivu odvratnost ili antipatiju, kao i sviđanje ili simpatiju.

Drugo: Mi imamo u sebi sjetilni nagon, koji nas tjera, bilo da tražimo neke stvari, koje su nam poznate po našoj sjetilnoj spoznaji, koju imamo o njima, bilo da bježimo od njih. To je ista pojava kao i kod životinja, od kojih jedne instinktivno teže za ovom, a druge za onom stvari, već prema tome, osjećaju li je one za sebe škodljivom ili korisnom. U tome nagonu leži ili iz njega proizlazi ljubav, koju mi nazivamo sjetilnom ili životinjskom, koja, pravo govoreći, ne bi se ni trebala nazivati ljubavlju, već naprosto nagon.

Treće: utoliko ukoliko smo razumna stvorenja, mi imamo volju, koja nas tjera da tražimo dobro, koje mi svojim razmišljanjem spoznajemo kao dobro ili ga takvim procjenjujemo. Na temelju toga mi u našoj duši, utoliko ukoliko je ona razumna, očito opažamo dva stupnja savršenosti. Veliki sv. Augustin, Koment. Ps 145, paragraf 5, a poslije njega svi drugi crkveni učenjaci zovu ta dva stupnja dvije česti duše: jedna čest niža i druga čest viša. Niža je od njih ona, koja umuje i koja stvara zaključke prema onome, što spoznaje svojim sjetilima i što njima stiče vlastitim iskustvom. Viša je naprotiv ona čest, koja umuje i stvara zaključke prema intelektualnoj spoznaji, koja se ne temelji na iskustvu sjetila nego na rasuđivanju i umovanju duha.

Ta viša čest (dio) duše i jest općenito nazivana duhom i duhovnom stranom duše, dok se ona niža čest duše obično zove čuvstvo ili ljudski razum.

Ta viša čest duše može raspredati svoja razmišljanja rasvijetljena od strane dviju vrsta svjetla. Prva vrsta svjetla jest naravno svjetlo, pomoću kojega rade filozofi i učenjaci. Druga je vrsta svjetla

nadnaravno svjetlo, pomoću kojega rade bogoslovi i svi kršćani, kada uzimlju za temelj svojega razmišljanja vjeru i Božju riječ ili objavu. Na poseban način slijede nadnaravno svjetlo oni, čiji je duh vođen posebnim rasvjetljenjima, nadahnućima i nebeskim pobudama. Zato sv. Augustin i tumači, da je viša čest duše ona, kojom mi priznajemo vječni zakon i trudimo se, da ga vršimo. Koment. Ps 145, paragraf 5.

Kada se cijela njegova obitelj našla u krajnjoj nuždi, Jakob je dopustio, da najmlađi njegov sin Benjamin, zajedno sa svom svojom braćom, ode u Egipat. Kako izvještava Sveto Pismo, 1 Mojs. 43.6-14, on je to učinio protiv svoje volje. U tome on očituje dvije volje. Jednu nižu, po kojoj se on žalostio, da šalje Benjamina od sebe, a drugu višu, po kojoj se on ipak odlučio, da ga pošalje. Jer razmišljanje, po kojemu se on žalostio da ga pošalje, bilo je osnovano na radosti, koju je on osjećao, kada ga je imao kraj sebe i na žalosti, koju je u njegovoj duši prouzrokovao Benjaminov odlazak. A to su očutljivi i iskustveni temelji. Zato odluka da ga pošalje daleko od sebe osnovana je na razlogu, koji je nametalo stanje cijele njegove obitelji, briga za njezinu budućnost i štoviše prijeteća oskudica, od koje je već trpjela.

Abraham je također prema nižoj česti svoje duše izgovorio onu riječ, koja pokazuje neku vrstu nepovjerenja prema navještenju anđela, koji mu javlja, da će dobiti sina. Na tu vijest Abraham je odgovorio anđelu: »Misliš li ti, da čovjek, koji ima stotinu godina, može još dobiti sina?« 1 Mojs 17.17. Unatoč tome Abraham je ipak u svojoj višoj česti duše vjerovao u Boga i ta mu je vjera bila uračunata u pravednost. 1 Mojs 15.16. Po svojoj nižoj česti on je bio svakako zbunjen i zaprepašten, kada mu je Bog zapovjedio, da žrtvuje svojega sina, ali po svojoj višoj česti on se ipak hrabro odlučio, da ga žrtvuje.

Svaki dan mi se svojim vlastitim iskustvom uvjeravamo, da u nama postoji više oprečnih volja. Kad otac šalje svojega sina na kraljevski dvor ili u škole, on ne može zatomiti svoje suze, kada se od njega rastaje. Time on pokazuje, da se njegova niža čest protivi rastanku, dok viša čest njegove duše želi odlazak sina jer drži, da je on u interesu njegova uzdržavanja i napredovanja u životu. Isto se tako događa i s ocem i s majkom, koji sporazumno i dragovoljno udaju svoju kćer. Pa ipak, kada joj podjeljuju svoj roditeljski blagoslov, oni se ne mogu suzdržati od suza. To znači, viša čest duše pristaje na odlazak 'i odobrava ga, dok mu se niža čest odupire.

Time mi ipak ne tvrdimo, da čovjek imade dvije' duše ili dvije naravi, kako su krivovjerno naučavali manihejci. »Ne«, veli sv. Augustin, Isp. 8. 10. Kada je volja namamljena različitim čarima i dražima, kada je uzbuđena različitim razlozima, koji je vuku na oba¬dvije strane, izgleda nam, kao da je ona podijeljena u samoj sebi. Ali to samo. tako dugo, dok se ona, po svojoj slobodi, ne odluči i ne odabere jednu ili drugu stranu. Taj čas nadvladava jača volja i nosi pobjedu. Potom ostaje još u duši samo neugodno osjećanje, koje je rodila borba, a koje zovemo »raspoloženje protiv srca«.

U tome pogledu divan je primjer našega Spasitelja. Razmatramo li taj primjer, ne će nam više preostati nikakve sumnje, da postoji razlika između više i niže česti duše. Jer tko od bogoslova ne zna, da je on od prvoga trena svojega začeća u djevičinom krilu blažene Djevice Marije bio savršeno božanski blažen! Pa ipak, u isto vrijeme on je bio podložan žalostima, bolima, strahovanjima srca. Valja reći i to, da on nije trpio samo tijelom pa čak ni samo dušom, ukoliko je ona podložna sjetilima, ili što je isto što i sjetilima. Ta, on je sam posvjedočio, da još, prije svake vanjske muke, dok još nije ni vidio oko sebe svoje neprijatelje i svoje krvnike, osjeća, kako mu je duša žalosna do smrti. Mt 26.38. Nakon toga je on počeo moliti, da kalež njegove muke bude odnesen od njega, to jest da on bude izuzet od njega. Time je on jasno izrazio volju niže česti svoje duše. Ta se dala na razmišljanje o žalosnim i bolnim pojedinostima muke, koja predstoji i koja je bila tako živo nacrtana u njegovoj maštи. To razmišljanje dovelo ga je na vrlo razuman zaključak, da izbjegne tu muku i da se što više udalji od nje. U tu svrhu on upućuje živu molitvu svojemu nebeskomu Ocu.

Po tome se očigledno vidi, da niža čest duše nije isto, što i njezin sjetilni stupanj, niti je niža volja isto, što i sjetilna želja. Ta, ni sjetilna želja, ni duša na svojemu sjetilnom stupnju nisu kadre izreći niti jednu molbu, niti jednu molitvu. Pogotovo one nisu kadre govoriti Bogu, osobi, koju

sjetila ne mogu doseći i o kojoj ne mogu ništa reći želji. I molba i molitva su čini razumne sposobnosti.

Na taj način je dakle sam Spasitelj, služeći se nižom česti svoje duše,, na temelju nje i na temelju razmišljanja, koja je ona učinila, posvjedočio, da je njegova volja bila sklona tome, da izbjegne muke i boli. Ali odmah neposredno po tom on je pokazao, da ima i višu čest duše. Po njoj je on nepokolebljivo prianjao uz vječnu volju nebeskoga Oca i uz odluku, koju je nebeski Otac donio.'Po njoj je on dragovoljno prihvatio smrt. Bez obzira na Odvratnost, koju je očito¬vala njegova niža čest razuma, on je rekao: »Ali ne moja, Oče, nego neka bude tvoja volja!« Lk 22.42. Kada je on rekao »moja volja«, on je govorio o svojoj volji prerija nižoj česti duše. A jer je on to rekao slobodno, dokazao je, da ima isto tako i višu volju". (Teotim, I,1,13)

Sv. Ljudevit Montforski uči: „Kada vam velimo da ljubite Križ, ne govorimo vam o sjetilnoj ljubavi, koja bi bila samoj naravi nemoguća. Zbog toga razlikujte trostruku ljubav : sjetilnu ljubav; razumsku ljubav; vjernu i najsavršeniju ljubav, ili drugim riječima : ljubav koja proizlazi iz nižeg djela ljudskog bića i sjetilnosti; ljubav koja proizlazi iz plemenitijeg dijela čovječje naravi, to jest razuma, i ljubav najvišega dijela ili vrhunca duše a to je vjerom prosvijetljeni razum.

Bog ne traži od vas, da ljubite križ sjetilnom voljom, jer je put posvema pokvarena i grešna (usp. Iv 1,13), pa je sve, što proizlazi od nje, pokvareno, i ona se ne može vlastitom snagom podložiti ni volji Božjoj ni njegovom zakonu razapinjanja i Križa. Govoreći o toj volji, naš Gospodin je vapio na Maslinskoj gori: *Oče, neka ne bude moja, nego tvoja volja!* (Lk 22, 42). Kada niža sjetilna narav čovječja u Isusu, premda je bila posvema sveta, nije mogla ljubiti Križ neprekidno, koliko će više odbijati od sebe križ naša sjetilna narav!

Može se doduše dogoditi, da mi noseći križ kušamo sjetilnu radost poput svetaca, ali tu radost ne prouzrokuje naša sjetilnost, premda je putena, nego je izvor toj radosti u višem dijelu čovječje naravi, koja je tako puna božanske radosti Duha Svetoga, da se ta radost može odražavati i u nesavršenijem dijelu čovječje naravi. U tom času može razapeta duša klicati sa Davidom : *Srce moje i moje tijelo kliču Bogu živomu* (Ps 84,3).

Drugi način ljubavi križa koji ja nazivam razumskom ljubavi, i koja je u višem dijelu duše, u razumu je posvema duhovna. Ona izvire iz spoznaje sreće, koju imamo trpeći za Boga, i ovu sreću može i sama duša primijetiti, pa je ta spoznaja unutarnjim načinom jača i veseli. Ova ljubav, koju smo spoznali razumom, i ako je dobra, što više veoma dobra, ipak nije uvijek nužna, da trpimo radosno i božanski.

Zbog toga i uče učitelji duhovnoga života, da ima još jedna ljubav; i ljubav najvišega dijela ili vrhunca duše - ili kako kažu filozofi, to je ljubav duha- po njoj iako se ne osjeća u osjetilima nikakve radosti i ne vide razumom nikakvo veselje u duši, ipak se ljube i kuša u svjetlu čiste vjere, križ koji se nosi. Naša je pak sjetilna i nesavršena narav u borbi sva uzbuđena te uzdiše, tuži se, plače i traži utjehu, tako da govorimo sa Isusom Kristom*: Oče, neka ne bude moja, nego tvoja volja*, (Lk 22, 42) ili sa Blaženom Djevicom Marijom: *Evo službenice Gospodnje, neka mi bude po tvojoj riječi!* (Lk 1,38). Jednom od ove dvostruke ljubavi savršenijega dijela naše duše moramo dakle ljubiti i prigrliti križ". *(Pismo prijateljima Križa 50-53)*

Dakle duše koje proživljavaju kontemplativne kušnje u nižem dijelu duše proživljavaju stanja i osjećaje koji su suprotni Bogu, duhovnom životu, krepostima a u višem dijelu duše se pod utjecajem i snagom Duha Svetoga odvijaju motrenje i prihvaćenje svih mučnih nutarnjih iskustava, čak i sa radošću dok se istovremeno kako kaže sv. Ljudevit „naša sjetila narav u borbi sva uzbuđena te uzdiše, tuži se, plače i traži utjehu".

A o tim bolnim iskustvima istovremenim suprotnim osjećajima u duši i za same svece sv. pater Pio svome duhovniku ocu Benedettu piše: „Moj predragocjeni Oče nevolja moje duše, moj Oče, dostigla je *non plus ultra (krajnju točku)*, i ne znam kamo to treba voditi. Sigurno, prilagođavam se, ali budući je ta prilagodljivost rezultat stalnih i neprestanih napora s moje strane,

mojoj duši ne donosi nikakva mira i nikakva olakšanja, nego umnožava više nego ikad teret trpljenja.

Još nikad nisam tako jako osjećao teret ovog smrtnog tijela kao sada. Još nikada kao sada nije mi usklik *cupio dissolvi (želim nestati)* tako spontano prešao preko usana. Što se tiče ove točke, ne mogu naći nikakva mira jer u sebi ne vidim ništa drugo nego samo grijeh, nesavršenost i vrlo malo Božje ljubavi. Slika mojeg sveukupnog života uvijek je pred mojim očima i ne mogu odvratiti pogled od toga.

Recite mi pak, nemam li sve razloge bojati se da moja želja da budem oslobođen od veza ovog tijela kako bih se sjedinio s Njim, proizlazi iz oholosti? Obzirom na tu bojazan želio bih, o Oče, svladati se i ne osjećati više tu želju ili barem biti umjereniji, ali što ćeš! Ne uspijeva mi. Za mene je to prava nužnost, ali nad tim nemam nikakve vlasti unatoč svim mojim nastojanjima.

Izgleda kao da je u meni netko drugo Ja koje nisam u stanju nadvladati. Zašto sve to? Vjerujte mi samo, moj Oče, da je to meni trn koji se uvijek nalazi usred mojeg srca i pripravlja mi smrtne muke u svakom trenutku. Taj trn, koji me posve probada, ne da mi mira nijednog trenutka. Nikad mi neće uspjeti pojasniti Vam muku koju mi prouzroči ovaj čvrsto zabijeni trn, ali mi mirno možete vjerovati da ne pretjerujem tvrdeći kako duše u čistilištu sigurno ne trpe jače. Taj što govori siguran je ne varajući se, jer ga je milosrdni Bog izložio jednoj kao i drugoj kušnji.

Što kazati o drugim kušnjama kojima me Gospodin želi udarati? Tama u koju je obavijena moja duša postaje sve neprodornija i daleko je od toga da bi ugledala jutarnju zoru. Jadnica ne vidi ništa drugo nego sve tamniju noć. Duša vidi Boga samo u dalekoj, dalekoj udaljenosti. I on se također obavija sve više u, ja ne znam što, ali ako se to treba s nečim usporediti, onda najprije s onom maglovitom zavjesom koja se uobičava dizati s rijeke u nekim jutrima i koja, kad baš nije posve gusta, ne dozvoljava ugledati samu rijeku što tu prolazi.

Usporedba nije dobra, sam to primjećujem, a ipak je to točno tako. Što je gušća ova maglovita zavjesa, tim više sprečava dušu s jedne strane uprijeti pogled u Njega; s druge strane duša osjeća, daleko bilo od toga, da se s tim pomiri i svoj pogled odvrati od ovog predmeta što je za nju postao predmetom najdragocjenijih gorčina, samo još jačom potrebom upiranja pogleda u tako rijedak predmet. Što se odigrava između duše koja se nalazi u tom stanju i predmeta njezine čežnje, ne mogu reći. Kažem samo, da se trpi vrlo jako. Krije li se iza toga prevara? Kako se trebam ponašati?

I rat, kojeg moram izboriti protiv neprijatelja našeg spasenja, jest jednostavno neopisiv. Borba se odvija izravno između duha i duha. Koja muka, kakav užas za jadnu dušu! Gotovo se nema nijednog slobodnog trenutka. Neprijatelj hoće osvojiti tvrđavu, malu utvrdu po svaku cijenu. To je njegov obznanjeni cilj, potaknuti dušu da se iznevjeri postavljajući joj brojne zamke, kako ih samo pakost može izmisliti. I ovim stalnim ratom i trajnim otporom odvija se to s vremena na vrijeme, dok žestoki napadi, budući se metežom prenose na tijelo što se očituje obilnim hladnim izljevima znoja, koji sigurno nemaju nikakvog prirodnog uzroka nego su posljedica borbe što se rasplamsala u duši, nemajući veze sa sezonskom vrućinom ili hladnoćom..

Drhtim pri pomisli da bih se mogao iznevjeriti Bogu. Neka mi pusti umrijeti, prije nego dopusti takvu nesreću. Kako se ponašati u vezi s tim? Mrak, u odnosu na to što činim, ne daje ni najmanje znakova da bi se osvjetlio. Proživljavam trenutke najvećeg ogorčenja. I to se događa obično onda kada izostanu Vaša jamčenja i savjeti.

Dopuštam si još jednom zamoliti Vas, da mi date neki savjet obzirom na to. Bit ću također zadovoljan kada mi ništa drugo ne kažete nego ono što ste mi već više puta ponovili. Ovo pismo sam već bio započeo, kada se vratio otac Clemente iz San Giovannia i uručio mi Vaše pismo. Posve primam Vaš očinski prijekor, a Gospodin neka oprosti onima koji su krivi mojem izletu u San Giovanni. Što se mene tiče, za to nisam nikako molio, nego naprotiv sve učinio da bih tomu izmakao. I na taj put nikad ne bih krenuo da sam samo i najmanje naslutio kako ga Vi ne biste odobrili.

Još želim nešto dodati, ne da bih sebe opravdao, budući da Bog ima prednost, nego samo da je Vama sve poznato što se u meni zbiva i da biste me mogli poučiti ukoliko pri tome vidite napad neprijatelja.

Čim Vam je stiglo pismo mojeg sadašnjeg Gvardijana, po kojim ste bili upoznati o mojem izletu u San Giovanni Rotondo, vidjeh Vas kako najprije upravo tmurno na to gledate. Vrlo se pobojah i donesoh odmah odluku u svojem srcu odmoći zlu, kojeg nisam počinio svojevoljno, odlučujući odmah otputovati. Točno tako se to dogodilo. Da li se krila u tome varka neprijatelja?

Vaše žaljenje zbog mojeg odnosa prema Vama vrlo me je zaboljelo. Razlog, moj Oče, zbog kojeg sam Vas zanemario, spomenuo sam na početku ovog pisma. Drugi razlog jest moje sadašnje stanje, zdravlje, posebno očiju. Već tri dana nastojim pisati ovo pismo i tko zna koliko još dana moram čekati dok ne bude dovršeno. Imam žestoke glavobolje i ne uspijeva mi poredati moje misli. Ponekad, posebno u danima velike vrućine, izgleda mi kao da bih morao poludjeti svakog trenutka. Pri svim ovim nevoljama možete si oslikati kako mi teško pada pisanje.

Najdublje me žalosti kada čujem da zdravstveno niste posve dobro i molim se Gospodinu za Vaš oporavak. Budući da inače ništa ne mogu za Vas učiniti, ponudio sam se već dulje vrijeme Gospodinu kao žrtveno janje za Vas. A budući da sada znam da ste bolesni, često obnavljam Isusu i s još većim žarom tu ponudu.

Međutim ne vjerujte, Oče, da je Isus umoran spram Vas i da Vas hoće prisiliti da se odreknete teške službe poglavara. Ne mislite tako nešto, ako Vam je Isusov smiješak na srcu. Čvrsto vjerujem u to da će Vam Isus vratiti zdravlje još prije nego Vam stigne ovo pismo.

Što se mene tiče, osjećam se vrlo loše. Osjećam se na kraju svojih snaga. Obuzela me krajnja iscrpljenost koja još uvijek raste. Osjećam sve jači bol na srčanoj strani, o čemu sam Vam pričao.

Vrućina, koja ne želi popustiti, iscrpljuje me sve više. Od nedjelje me snalaze, posebno navečer, udari vrućice, i nadam se samo da se ne radi o malariji, budući su uvijek praćeni hladnoćom. Ne znam gdje će ovo završiti, ako tako nastavi.

Sada imam još jednu molbu Vama, a ja Vas moram tim više moliti nego što me Isus na to prisiljava. Kaže mi da se tijelo mora malo rasteretiti da bi bilo spremno za daljnje kušnje kojima me želi izložiti.

Dužnost ljubavi, koju od Vas molim, moj Oče, jest ta da me pošaljete za neko vrijeme u San Giovanni, gdje mi Isus jamči da će mi biti bolje. Molim Vas, ne uskratite mi ovu dužnost ljubavi. Zbog Mise neće biti teško da me se nadomjesti, budući je ovdje puno vojnih svećenika. I konačno, ako ovo bude išlo tako dalje, ionako više neću moći više dugo.

Vrlo mi je žao da Vas ne mogu zamoliti da mi dopustite doći Vama, ali ne mogu jahati. Neka uvijek bude Isusova volja! I drugi me razlozi tjeraju da Vas zamolim za gore spomenuto zadovoljstvo, ali ovdje ih je bolje prešutjeti. Uvijek me blagoslivljajte. Ljubim Vam ruku visokim štovanjem i ostajem uvijek vaš siromašni sin Fra Pio. Foggia, 13. kolovoza 1916. (Pismo sv p. Pija br. 345-346)

S. Marija od Anđela Sorazu o tom svome proživljenom naizgled stanju piše: „Čim duša uđe u nov životni odsjek, istovremeno i izmjenično i trpi i uživa. Kada prevladava uživanje, trpljenje, čini se, spava ali prisutno a da se ne povlači iz duše. Kada nadvlada bol, u dubim svog bića kuša nenarušiv mir i ugodnost posljedicu osjećaja Božje prisutnosti, koju nikad ne gubi, iako se sakrije ili potamni. Tako živi uživajući i trpeći istovremeno, sada uz prevlast tuge i boli, sada utjehe i božanske blizine. Razdoblja trpljenja katkada traju dugo; ona utjehe su tako kratka te ponekad ne prelaze jednu uru. Ali bilo da uživa bilo da trpi, njena je najživlja želja da bude sličnaRaspetom Isusu.

Muka se prikazuje njenu pogledu kao najizvrsniji rad što ga je obavio Duh Sveti na svetom Kristovu Čovještvu i na svetima koji su se odlikovali svojom sličnošću Spasitelju i osjeća golemu čežnju da na njoj sudjeluje i da sudjeluje u visoku stupnju. Pogled je na Raspetog uzdiže i puni razdraganošću, jer joj nameće ispunjenje otajstva kojeg predstavlja. Treća joj se Osoba Trojstva prikazuje kao božanski krvnik (neka mi se dopusti taj izraz), koji se pripravlja da je razapne i dovrši njeno sjedinjenje s Isusom Raspetim zbog ulijevanja svoje beskrajne i vječne ljubavi. Radi onog što doživljava u svojim božanskim odnosima i radi zanosa koji joj proizvodi jednostavna nada da će se jednog dana vidjeti slična svom trpećem Bogočovjeku, uvjerena je da je čekaju velike patnje i da će

se otajstvo Muke ispuniti u njoj savršenije, ako je moguće, nego slavna otajstva u kojima je tako visoko sudjelovala.

Učvršćuje se u toj misli spoznajom da joj Bog priopćuje patnje što su ih trpjeli sveci, osobito u svojoj zadnjoj bolesti, prije svoje dragocjene smrti i sretna prelaza iz vremena u blaženu vječnost". (*Duhovni život pog. 23*)

DODATAK 8. O nekim mističnim fenomenima u nauku sv. Ivana od Križa

(Ovaj dodatak donosimo zbog jasnoće prikaza problematike mističnih fenomena u karmelskoj duhovnosti)

Sveti Ivan od Križa posvetio je dobar dio svojeg djela Uspon gore Karmela opisu raznih viđenja, čuvenja, lebdjenja i sličnih fenomena, a i sveta Terezija Avilska se na nekoliko mjesta počela gubiti u razlučivanjima onoga što su zanosi, uznosi, ugrabljenja, ekstaze i tako redom. Današnji senzibilitet ide za tim da se ne upušta u ta razglabanja jer nije u duhu našega vremena, a i nije sržno za kršćanski odnos s Bogom.

(2 US 16,1-3a) Dakle, razumske spoznaje i utisci dijele se na naravne i nadnaravne. Naravne se primaju putem osjeta ili ih duhovni dio prima odnosno proizvodi sam od sebe. Tako se kuća može vidjeti ili zamisliti, pjesma čuti ili u sebi dočarati (Beethoven je i gluh skladao!). Nadnaravne spoznaje i utisci dijele se na tjelesne i duhovne. Tjelesne se primaju preko vanjskih ili unutarnjih osjetila. To su nebitne pojave na koje se ne treba oslanjati i na kojima se ne treba zadržavati.

Tjelesne spoznaje i utisci koji se ostvaruju putem vanjskih osjetila događaju se na način da oko doista vidi ono što se u duhu zapaža, od predmeta viđenja šire se EM ili zvučni valovi, mirisi ili što drugo što producira utisak na mrežnici oka, bubnjiću, olfativnim ili taktilnim živcima i tako redom. Kad bi se u blizini čovjeka koji ima takvo viđenje našli i drugi, mogli bi, ali ne i nužno morali, vidjeti ono što vidi ili osjetiti ono što on osjeća. Ista tjelesna viđenja i objave preko unutarnjih osjetila ostvaruju se tako da se neposredno u perceptivnim centrima u mozgu ili u duši čovjeka koji takvo što prima formira utisak koji je identičan onom koji bi se formirao preko vanjskih osjetila, samo što ništa izvana ne djeluje na osjete. Slični se fenomen može postići uzimanjem halucinogenih droga. No razlika je u tome što je kod nadnaravnih tjelesnih viđenja putem unutarnjih osjetila prisutan izvor različit od čovjeka samog i izvan materijalne je prirode. Dakako, ovakva viđenja i čuvenja, mirisanja i tome slično može osjetiti samo onaj kome se daju.

Nadnaravne spoznaje i utisci dijele se na tjelesne i duhovne, dakle. Duhovne se dijele dalje na jasne i nejasne. Ove posljednje su u stvari motrenje Božjih otajstava u vjeri i spadaju na bit odnosa s Bogom, te su jedine koje nešto vrijede. Jasne duhovne nadnaravne spoznaje i utisci dijele se na duhovna viđenja, objave, nagovore ili čuvenja i osjećanja.

Duhovna viđenja dijele se na viđenja tjelesne bitnosti i na zasebna i bestjelesna bića. Objave se dijele na objave u užem smislu i na spoznaje. Spoznaje mogu biti o Stvoritelju i o stvorenju, a tako i objave u užem smislu, mogu se odnositi na Stvoritelja i na stvorenje. Nagovori ili čuvenja se dijele na susljedne, formalne i bitne riječi i napokon osjećanja se dijele na pokrete volje i ona osjećanja koja su povezana s biti duše.

Tjelesne i imaginativne spoznaje (utisci)

Naravnim se spoznajama i utiscima nećemo baviti, pa prelazimo odmah na nadnaravne. Najniži su tjelesni ili imaginativni, oni koji se daju u obličju kakvoga tijela ili nečega vidljivoga. Na primjer viđenje pretvorbe što ga je imala sveta Katarina Sijenska koja je vidjela golubicu kako je svojim krilima udarala hostiju i svaki udar krilom podudarao se s jednom riječi što ju je svećenik izgovarao za vrijeme pretvorbe u misi. Vidjela je i zraku svjetla što je izlazila iz grudi Isusa Krista, poput zrake koja izlazi iz sunca a da se ne dijeli. Na ovakvim se viđenjima ne treba zadržavati niti ih priželjkivati jer se čovjek može vrlo lako prevariti i otići u zabludu. Može se i uzoholiti jer misli

da je bolji ili zaslužniji ako takvo što ima ili prima. Može samom sebi štošta umisliti, može mu se ubaciti u viđenja i đavao jer i on ima dopuštenje od Boga da ponekad ponudi čovjeku nešto nalik na pravo viđenje.

Na kraju, veli Ivan od Križa, "svi rečeni oblici predodžaba uvijek se prikazuju kao ograničeni dok božanska Mudrost, s kojom se razum ima sjediniti, nije vezana nikakvim ograničenim načinom ni oblikom, niti potpada pod kakve granice pojedinačnih ni odvojenih spoznaja, jer je posve jednostavna i čista" (2 US 16,7). Treba probiti koru vanjskih viđenja i zaustaviti se na poruci koju takvo viđenje prenosi i treba ići prema osobi koja je iza svega toga, treba biti važan samo Bog. Sve je usmjereno njemu. Kad je viđenje istinito i od Boga, on sam zna zašto ga daje, premda je opasno za osobu koja ga prima imalo se na nj navezati i premda viđenje kao takvo nije primjereno bliže sredstvo za sjedinjenje duše s Bogom. Sveti Ivan od Križa opravdava poneka viđenja ove vrste kao sredstvo koje je primjereno početnicima i osobama koje kroz jedan ovakav stupanj moraju rasti do pravih i unutarnjih, neosjetnih i sržnih priopćenja Božjih.

Naš svetac objašnjava zatim kako se duhovni vođe moraju odnositi prema penitentima s obzirom na viđenja, a kako su stvari iz samog teksta jasne, ne treba ih ovdje objašnjavati. Ostaje to kao dio literature za spremanje ispita (2 US 18 i 2 US 19). Pravi je teološko kristološki biser u 22. poglavlju Druge knjige Uspona gdje veli da nam Bog nakon Krista nema više što reći i da nemamo što više posebno pitati jer bi to bila uvreda onome što nam je priopćio po Sinu: "No budući da je već utemeljena vjera u Krista i objavljen evanđeoski zakon u ovom dobu milosti, nema se zašto pitati Boga na [Starozavjetni] način, ni da bi Bog govorio ni da bi odgovarao kao onda. Jer dajući nam Sina, kao što nam ga je i dao, a Sin je njegova jedna Riječ, jer nema druge, sve nam je skupa rekao i odjednom u ovoj jedinoj Riječi, i nema više što govoriti" (2 US 22,3).

Duhovni utisci

Slijede duhovni utisci. To su po Ivanu od Križa viđenja (visiones), objave (revelaciones), čuvenja (locuciones) i osjećaji (sentimientos espirituales). "Govoreći općenito, sve ove četiri vrste utisaka mogu se zvati viđenjima duše jer to da duša razumije kažemo da vidi" (2 US 23,2).

U nadnaravnim duhovnim viđenjima čovjek može vidjeti ili spoznati stvari koje se odnose na materijalne stvari koje su na nebu i na zemlji a vide se u određenoj nadnaravnoj svjetlosti koja dolazi od Boga. Tako se dotične stvari mogu vidjeti i u njihovoj nenazočnosti. Što to točno znači i koja je korist od toga, u ovom je času malo važno. Druga vrsta viđenja odnosi se na anđele i na duše a oni se mogu vidjeti samo takozvanim svjetlom slave, te se ne mogu vidjeti u ovom smrtnom tijelu. Kad bi Bog dao da se vide onakvi kakvi jesu u sebi, veli Ivan od Križa da bi se duša odvojila od tijela zbog krhkosti veze i siline viđenja. Budući da su ta viđenja nemoguća ovdje na zemlji i ne spadaju na mistiku u uskom smislu te riječi, to jest na nadnaravni duhovni put čovjeka ovdje na zemlji, preskačemo ih.

Objavljenja

Prelazimo na objavljenja. Ima ih dvije vrste: jedna otkrivaju razumu istine, te ih posebno zovemo razumskim spoznajama, a druga su očitovanja tajni, i zovu se navlastito, više negoli prva, objavljenja (revelaciones).

Ove prve, razumske spoznaje ne sastoje se u tome da se vide neke materijalne stvari, nego se neposredno i izravno ima uvid u istinu stvari koje su bile, koje jesu i koje će biti, pa je to intuitivno pronicanje srži stvari i čovjeku je jasno sve što mu mora biti jasno i što mu je bitno i važno. Veli Ivan od Križa da je to u skladu s proročkim duhom. Odnose se na Stvoritelja i na stvorenje. Kad se Bog pokazuje duši daje joj shvatiti i primiti istinu o sebi, onda takva viđenja nikad ne sadrže pojedine riječi, pojmove i slike, nego duša, ako kasnije sebi samoj ili drugima želi nekako izraziti jasno i intelektualno ono što je spoznala i doživjela, gomila pojmove, sinonime, usporedbe, ali shvaća da joj nekako stalno izmiče još nešto, neki ostatak koji je u njoj ali kojega nikada neće moći izreći do kraja. To je posljedica onostranosti Božje. Ivan od Križa navodi primjer Mojsija koji je

tražio vidjeti lice Božje i primio je viđenje, ali samo s leđa. Lice Božje je sinonim za Božju bit, srž njegovu, za njegovu intimu.

Čovjek to ne može vidjeti i na životu ostati, ne samo u ovom smrtnom, nego i budućem. Bio bi to gubitak identiteta i konačnosti čovjekove, na ontičkoj i personalnoj razini jer jedino Bog koji je identičan sam sa sobom, to jest sa svojim beskrajem može sebe obuhvatiti i spoznati. Vidjeti Boga s leđa znači ipak nešto o njemu spoznati, i kad je to Mojsiju dano, ono što u Pismu nalazimo zapisano je: Gospod, Gospod Bog milosrđa i milostiv, spor na srdžbu, bogat ljubavlju i vjernošću, iskazuje milost tisućama... (Izl 34,6.7). Imamo nabrajanje po kojem se vidi da Mojsije, kako veli Ivan od Križa, nije uspio izraziti ono što je spoznao o Bogu u samo jednoj spoznaji (usp. 2 US 26,4 i ŽP 3,6). K tome nikakav naš epitet, pridjev ili izričaj ne može prenijeti ono što se o Bogu izravno i neposredno primilo. Tako je izraz na neki način tehnički, i odnosi se isključivo na Boga, na njegovo milosrđe koje nema usporedbe. Vjernost Božja je isto tako nešto što nema usporedbe jer se odnosi na njegovu vjernost nama da će nam davati bitak i postojanje, život i spasenje te svako drugo dobro u vječnost. Isti je korijen te riječi kao i glagola (učiniti nekoga čvrstim, postojanim, a u uzročnoj formi, prouzročiti nekome postojanost i postojanje, priznati da je nekome stamenost prouzročena). No što to točno znači ne može se opisati nego samo iskusiti. To je neopoziva i vječna Božja vjernost koja očito nema usporedbe ni s kakvom vjernošću ovdje na zemlji. To je vjernost u koju se više ne može sumnjati kad je se jednom neposredno i izravno iskusi.

Stav Ivana od Križa prema ovim viđenjima nije tako negativan: "Ne mislim reći da se duša prema ovim spoznajama mora vladati odručući ih se, kao prema drugim utiscima jer, kako maločas rekosmo, one čine dio sjedinjenja prema kojem težimo i upućujemo dušu, i radi toga cilja smo je učili da se odriče svega i udalji od svih stvari" (2 US 26,10). Naime, ova su viđenja integralni dio kontemplacije, odnosno kontemplativne molitve, ostvarive jedino neposrednim i izravnim priopćenjem Božjim, koje u ovoj konkretnoj formi Ivan od Križa zove nadnaravno duhovno viđenje - objavljenje, podvrsta: razumska spoznaja čiste istine o Stvoritelju.

Druga (pod)vrsta spoznaja ili viđenja o kojima govorimo odnosi se na stvorene stvari i vrlo se razlikuje od prethodne. Radi se o upoznavanju istina o stvarima u sebi, te o upoznavanju istina o ljudskim djelima i događajima. To je ona karakteristika mistike koju je donio francuski Rječnik duhovnosti - totalitet. Mistik je kroz Boga, Nositelja cijele stvarnosti i univerzalnog Održavatelja, Stvoritelja i Stvaratelja, povezan sa svim čemu je Bog uzrok i izvor, te u tom svjetlu spoznaje "istinu" svih stvari, to jest vidi ih u Bogu. Tu bi spadao i dar pronicanja tuđih misli, to jest mogućnost uvida u savjest drugih. Tako su sveti ispovjednici kao Leopold Mandić i vjerojatno Ante Antić imali dar uvida u savjesti nekih svojih penitenata, te ih radi njihova dobra pozivali ispovijediti prešućene ili zaboravljene grijehe, ili pak one koje oni nisu po svojoj otupjeloj savjesti smatrali grijesima ili propustima, nesavršenostima i slično. No veli Ivan od Križa da "treba znati da oni koji imaju duh očišćen, mogu, tko više tko manje, veoma lako raspoznati i na naravan način što se skriva u srcu i u duhu drugih, pa sklonost, ćud i darovitost, i to sve po vanjskim tragovima, pa i najmanjim, po pokretima i drugim znakovima" (2 US 26,14). Kad je to dar od Boga, a kad je razvijena naravna sposobnost, trebalo bi od slučaja do slučaja razlučivati. I psiholozi mogu donekle naslutiti, prepoznati i predvidjeti neke psihičke procese u zdravih ili patoloških psiha. Dakle, za jednim ovakvim darom nije potrebno čeznuti ili si ga priželjkivati, Bog ga daje za izgrađivanje zajednice i za korist svoga mističnoga tijega (usp. 1 Kor 12,7.31; 14,12).

Govorenja

Vrlo važna vrsta "viđenja" su "čuvenja" ili "govorenja" što se oblikuju u duši molitelja. Kontemplacija definirana kao izravno i neposredno priopćenje Božje čovjeku ima mnoštvo konkretnih oblika i posljedica, kako smo do sada vidjeli. Tako se u čovjeku mogu oblikovati i čuvenja, to jest spoznaje koje dolaze na način sličan slušanju i primanju riječi odnosno pojmova. "Susljedne riječi nastaju kad duh, pošto je sabran i vrlo pozorno zadubljen u kakvo premišljanje i u toj istoj materiji o kojoj razmišlja, on sam prelazi s jedne stvari na drugu oblikujući riječi i razloge vrlo oštroumno s takvom lakoćom i razlučivošću i razmatra i otkriva takve nepoznate stvari o tome da mu se čini da to nije on onaj koji to čini, nego da druga osoba na unutarnji način to razmatra, ili

odgovara ili poučava" (2 US 29,1). To je Duh Sveti koji vodi dušu i nadahnjuje ju, daje joj spoznaje do kojih sama nikad ne bi došla, i dakle ova vrsta viđenja nadilazi obično razmatranje koje čovjek može sam po sebi i od sebe proizvesti. Potrebno je isto tako ne ići za ovim stvarima jer se čovjek u želji da ih ima može lako prevariti i sam sebe zavesti dajući samom sebi odgovore i uvjeravajući samog sebe da mu Bog govori, pa ga od te njegove umišljenosti nitko ne može odvratiti, postaje tvrdoglav i lako može otići u zastranjenje, u neku moralnu ili dogmatsku herezu.

Postoje i tako zvane formalne riječi "koje se na nadnaravan način katkada kazuju duhu, bez ikakova posredovanja osjeta, ponekad pri sabranosti, a ponekad ne. Zovem ih formalnima, veli sveti Ivan od Križa, jer duh raspoznaje da mu ih formalno kazuje neka treća osoba, a on sam tu ne postavlja ništa od svoga. I po tome se veoma razlikuju od onih o kojima smo govorili u prethodnom poglavlju; jer se razlikuju ne samo po tome što se oblikuju a da duh od svoje strane ne postavlja ništa, nego mu se nameću katkada kad nije sabran nego je, pače, mislima veoma udaljen od onoga što mu se kazuje, dok to nije tako u susljednim govorima jer se ovi uvijek bave onim o čemu se razmišlja" (2 US 30,1). Ovo su vrlo suptilne razlike, za redoviti život kršćanina malo važne dok mu se ne počnu događati. A kako je malo onih kojima se ovakve stvari događaju... Važan je stav prema takvim pojavama i moć razlučivanja.

"Treća vrsta unutarnjih riječi su bitne riječi koje se - ako i jesu formalne, jer se veoma formalno utiskuju u dušu - razlikuju od njih u tom što bitna riječ proizvodi živ i bitan učinak u duši, kakvog ne proizvodi riječ koja je samo formalna" (2 US 31,1). Naime, Božja riječ može biti tako djelotvorna da odmah ostvaruje ono što govori i na što smjera. Tako je i sveta Terezija opisala neka viđenja Gospodina našega Isusa Krista i dala to kao kriterij istinitosti. Veli ona: "Bit će dobro, mislim, razjasniti, kakav je to govor, što ga Bog govori duši, i što duša pri tom osjeća... Kad razum nešto tvori, zapaža da on sam nešto uređuje i govori, pa radio to ne znam kako nježno. ... A u drugom slučaju sluša što drugi govori. Razum će sam spoznati da on ne sluša nego radi. I riječi su što ih razum tvori nekako tamne, sanjarske, a nisu onako jasne kao one što govori Bog. Ovdje je u našoj vlasti da se odvratimo od njih kao što možemo zašutjeti kad govorimo. U drugom slučaju, kad govori Bog, nije to moguće. Drugi je znak, veći od svih, da nema učinka (kad razum govori sam), a kad govori Gospodin, riječi su zajedno djela.... Ako je duša bila suha, smetena i nemirna, sve se to ukloni kao rukom, pa i još bolje, jer se čini, hoće Gospodin, da upoznamo da je moćan, a njegove riječi da su djela" (Ž 25,3).

"Još preostaje da govorimo o četvrtoj i zadnjoj vrsti razumskih utisaka, to jest o onim utiscima koji mogu pasti u razum od strane duhovnih osjećaja koji se često na nadnaravan način rađaju u duši duhovnih osoba... Ovi određeni duhovni osjećaji jesu dvovrsni: neki spadaju na osjećajni pokret volje, a neki na bit duše: a svi mogu poprimiti mnogovrsne načine. ... Ovi osjećaji, ukoliko su samo osjećaji, ne spadaju na razum nego na volju, te zato ovdje ne raspravljamo o njima posebno... Ipak, jer često, pače najviše puta, njima u razumu odgovara utisak spoznaje i razumijevanja, pa samo zbog toga je red da ih ovdje spominjemo. Treba znati da od svih ovih osjećaja, od voljnih, kao i od onih koji spadaju na bit duše, bilo da su trajni ili susljedni mnogo puta u razumu odgovara neki utisak spoznaje, neko razumijevanje, neko osjećanje Boga preko mjere profinjeno i uzvišeno, koje nema imena... Ove se spoznaje rađaju sad na jedan, sad na drugi način: nespoznatljiv i onostran]. ... A kako je i što je ovo, što se zove sjedinjenje, ne znam protumačiti. Razlaže se u Mističkoj teologiji. Ja ne znam nabrojiti ni izričaja. Ne mogu razumjeti ni što je um, ni kako se razlikuje od duše ili od duha. Čini mi se, daje sve to jedno isto" (Ž 18,1.2). Ovdje nam svetica otkriva više smetenost rječnika i izraza, te nemogućnost jasnog izražavanja kad se radi i o samim dijelovima čovjeka a kamoli kad se radi o Božjim stvarima. Stoga, svatko ima neku svoju terminologiju, pa je potreban veliki napor da se shvati što je koji mistik ili teolog htio stvarno reći ili na što je mislio kad je pisao koju riječ. I inače je to tako. Čak i u jednoj puno egzaktnijoj ljudskoj aktivnosti, kao što je kanonsko pravo Crkve, na primjer, postoji pri Svetoj stolici posebna komisija za autentično tumačenje kanona Crkvenoga Zakonika. Premda je sve "jasno" napisano, i premda je terminologija striktno definirana (bar na Latinskom), ipak je još potrebno i jedno ovakvo tijelo. Što tek reći onda za mistiku?!

Jeronim Jaegen koji je i sam proživio duhovni i mistični život do najviših stupnjeva u svom djelu *Mistični život milosti,* o ovim temama ovako piše“:

Bitno i nebitno u mističnom životu Pitamo jednostavno: što se razumije pod mističnim životom milosti? Kod odgovora na to može se poći s dvostrukog gledišta.

Možemo se najprije postaviti na Božje gledište i pitati: što dragi Bog namjerava sa svojim mističnim milostima? Kako su visoki njihovi zahtjevi što ih on postavlja na prokušane mistike?
Ali možemo zauzeti i stajalište onoga koji je obdaren milošću i pitati: kakve utiske ostavljaju izvanredne milosti u čovjeku? Kako su duboki mistični utisci u čovječjem proživljavanju?

Većina mistika teoretičara postavlja se na ovo posljednje stajalište. Velikim su marom sakupili mistične doživljaje iz života svetaca te su ih u svojim spisima sustavno poredali prema svom osobnom poimanju.

Kod ovoga se postupka imaju boriti s mnogim poteškoćama i predrasudama. Mnoge mistično obdarene duše napisale su mnogo toga što je korisno, ali nisu napisale na temelju svog osobnog iskustva znanstvene udžbenike. Dapače, svaki ono što je doživio označuje izrazima koje je sam odabrao prema svom osobnom shvaćanju. Nije, naime bilo, a niti još danas ima općenito upotrebljavanih izraza za mnoge doživljaje mistične prirode.
Time je veoma otežan posao mistika teoretičara. Oni postavljaju sustave koji se više ili manje jedan od drugoga razlikuju, te u njima dolazi do znanstvenih trvenja, tako da jedan od njih s pravom kaže: treba imati srčanosti da se piše o mistici.

Teoretičari su nam ostavili iza sebe mnoštvo građe i pojedinosti tako da je često teško ustanoviti sto je bitno, a što nebitno. Nažalost neki su od njih polagali odveć veliku važnost na nebitne mistične popratne pojave, jer se one dadu opisati mnogo lakše i jasnije negoli čisto duhovne milosti.

Mi se u ovoj knjizi želimo postaviti na Božje gledište. Na koji način Svevišnji vodi duše k najvišim vrhuncima mističnog života milosti na zemlji?

Kako vjera uči, kratki ljudski život na zemlji jest svima po volji Božjoj priprava za vječni život na nebu. Slava koju duša daje Bogu dostiže svoju najvišu točku tek u nebeskom gledanju Boga.
O tom se izražava vrlo lijepo sveti Bernard po prilici na slijedeći način: Vječni život nije gledanje i uživanje Boga izvan nas, nego stanovanje Božje u nama. Bit ćemo njegova slava kad budemo gledali njega samoga u sebi licem u lice. On će se podati duši, njome će potpuno zavladati i prožeti je tako da će ga ona spoznavati onim svjetlom kojim će on osvijetliti njezin razum, i onim će ga žarom ljubavi ljubiti što će joj ga on dati.
Neizmjerni Bog želi sve ljude dovesti do što višeg stupnja gledanja samog sebe. Za to ih pripravlja na zemlji.

To on radi svojim običnim, svim ljudima pristupačnim milostima na putu askeze na kojem nas rasvjetljuje i na sve moguće načine jača naoko kao iz velike udaljenosti. Kod vrlo revnih duša uz ove upotrebljava još snažnije, mistične milosti.

Ovdje se radi o tom da se Bog sam sve više i više približi duši i da se sve više i više na osobit način u njoj nastani, da je na unutarnji način osobno rasvijetli, ojača i prožme. Stoga možemo reći da se bitno u mističnom životu sastoji u postepeno rastućem osobnom podavanju Boga duši, kao i o postepeno rastućoj Božjoj prevlasti u njoj. Duša je svi-jesna Božje prevlasti i sve se zbiva uz suradnju čovječje slobodne volje.

Bog nam se mistično podaje i mistično prožima dušu na taj način da on koji je nazočan u svemu postaje usrećenoj čovječjoj duši sve jasnije i sa sve jačim utiskom duhovno nazočan, te ga čovjek i sa svoje strane u svojoj nutrini sve jasnije, lakše i češće na duhovan način nalazi. Bog i čovjek sve češće među sobom saobraćaju i sve složnije zajednički žive nadnaravnim životom. Konačno, duša nije više na zemlji radi drugog razloga nego da u zajednici s Trojedinim Bogom živi nadnaravnim životom kojim on kao neograničeni gospodar hoće da već na zemlji živi u njoj.

Tada duša savršeno ispunja zadaću za koju je stvorena; jer ona više ne živi svojim dotadašnjim životom, nego u njoj živi Krist: ona živi njegovim životom. Ona spoznaje svjetlošću

kojom je on na unutarnji način rasvjetljuje i ljubi onim ljubavnim žarom što joj ga on na unutarnji način ulijeva. To je djelomičan predosjećaj vječnog života, viši stupanj kršćanske savršenosti, neka potpunija sličnost i tješnje sjedinjenje sa Svevišnjim. Ovaj se cilj ne može dostići bez mističnih milosti.

Postoji susret s Bogom koji nije samo neka osobita živa vjera u Božju prisutnost, nego je svaki put nedvojbeno sigurna iskustvena činjenica. Susret se ne događa tako da se čovjek prenosi u Božju stvarnost, nego radije tako da se Bog prenosi u čovječju. Duša ne gleda Boga u njegovoj biti, jer je zato potrebno svjetlo slave. Ona ga ne gleda ni onako kako on jest, nego tako i toliko koliko joj on svaki put daje spoznati svoju prisutnost i koliko ona može shvatiti njegov zablješćujući sjaj.
Redovito u praksi mistik u početku ima samo nejasnu spoznaju i neki ugodan duhovni osjećaj Božje blizine koji ga ljupko privlači prema Svevišnjemu i ispunjava ga velikom radošću. S naprednim nesavršenim misticima Bog saobraća preko vanjskih i unutarnjih osjetila. Što postaju savršeniji, to će biti duhovniji susret Boga s dušom. Bog je prečisti duh. Stoga ga možemo shvatiti samo na duhovan način. Ono što mistik shvaća svojim vanjskim i unutarnjim osjetilima nije sam Bog, nego Božja blizina.

Treba da pobliže zađemo u pitanje kako se Bog prenosi u čovječju stvarnost, i to treba da bolje promotrimo sa gledišta Boga koji se podaje.
Neizmjerni Bog stanuje odvi jeka u nepristupačnu svjetlu. Cjelovit i vječan prožima on sav prostor i vrijeme neba i zemlje. Tako je Presveto Trojstvo, Otac, Sin i Duh Sveti, neprestano i u ljudskoj duši.

Revne duhovne duše traže Boga u svojoj nutrini kod molitve. One znadu da je Bog »dobar duši koja ga traži«. Da čitatelj dobro predoči mistični Božji pohod, neka zamišlja Boga ne kao da stanuje na nebu nego, radije, kao da prebiva u njegovoj duši. Bog pohađa čovjeka nastanjujući se u duši. I čovjek ga tu nalazi te je time uveden u mistični život milosti. Zaručnica Pjesme nad pjesmama, duša, govori tako lijepo: »O, da ga mogu naći i poljubiti!«
Bog je čisti troosobni duh. Njegovo je djelovanje na nas s njegove strane pretežno posve duhovno.
Ovo djelovanje u nebu proizvodi po izmjeničnoj spoznaji i ljubavi neprekidno duhovno jedinstvo iz među njega i čovječje duše koja se je u njega preobrazila po svojim svojstvima te se pretvorila u svjetlo i zapalila Božjom ljubavlju.

Međutim na zemlji vrijedi načelo iz nauke o spoznaji koje je skolastika općenito prihvatila: Predmet je spoznaje sadržan u onome koji ga spoznaje, ne na način predmeta, nego na način onoga koji spoznaje. Duša koju Bog mistično pohodi shvaća Božju prisutnost ne ,na Božji nego na svoj vlastiti, ljudski način, prema tome kako je građeno stanje čovjeka.

Stoga prokušani mistici koji su primili istu mističnu milost u opisima se svog života izražavaju različito o jednoj te istoj milosti. Već prema njihovom duševnom stanju ista je mistična milost učinila na njih nešto različit učinak. Duša, naime, prima djelovanje Božje u svojoj nutrini to čišće i jasnije što je više po svojim svojstvima preobražena u Boga.
Bitno u mističnom životu milosti jest upravo ova prisutnost Božja, ovo Božje podavanje duši, ovaj susret Boga i duše, duhovni saobraćaj između Boga i duše koji se na to nadovezuje i koji postaje duši sve jasniji i shvatljiviji.

Naprotiv su razmjerno nebitna sredstva koja Bog upotrebljava da s dušom mistično saobraća. On se, naime, može zato poslužiti i drugim sredstvima.
Svratimo sad pažnju na nebitna sredstva mističnog saobraćaja. Kad Stvoritelj postane duši u kojoj stanuje prisutan tako da ga ona razumije i s njim saobraća, uvijek mu je namjera tražiti svoju čast i njezino spasenje, a napose usavršavanje duše koju pohađa. Zato je uvijek poučava i jača na srodan način.

Sad se pita kako on to čini. Kad čovjek hoće da pouči drugoga, pružaju mu se za to dva glavna sredstva. Jedan govori, a drugi sluša; ili jedan piše, a drugi čita.

Čovjek ima tri moći kojima može čuti i vidjeti božanske stvari: vanjska osjetila, maštu i razum.

U mističnom životu prema tome razlikujemo šest različitih sredstava kojima Bog na izvanredan način poučava dušu. Tri se od njih mogu svesti pod pojam slušanja, te ih zovemo nagovorima. Ostala tri spadaju pod pojam gledanja, te ih zovemo viđenjima.

Prema tome većina mistika razlikuje šest spomenutih mogućnosti: nagovore koji se čuju vanjskim osjetilima i viđenja koja se vide tjelesnim očima; imaginativne nagovore i viđenja, što ih zamjećujemo maštom; te razumske nagovore i viđenja što ih zamjećujemo razumom.

Tko i na koji način prima ovih šest vrsti nagovora i viđenja? Ovdje možemo razlikovati tri grupe ljudi.

Grešnici i početnici u duhovnom životu uronjeni su još duboko u život vanjskih osjetila. Stoga se kod njih najčešće pojavljuju čujni nagovori i tjelesna viđenja. O njima raspravlja slijedeće poglavlje.

Napredniji u duhovnom životu goje unutarnju molitvu. Oni su priučeni razmatrati razumom, a u tom im je mašta od bitne pomoći. Stoga je razumljivo da Bog djeluje neposredno ili posredno najviše na maštu ove grupe ljudi. Ovdje razlikujemo imaginativna viđenja i imaginativne nagovore, što odgovaraju običnom gledanju i slušanju. Vidi o tome treće poglavlje ovog odsjeka.

Duhovno savršeni su već tako odstranili ono što je materijalno i što pada pod osjetila i tako su produhovljeni da i Stvoritelj s njima saobraća posve duhovno, razumski, preko razumskih nagovora i viđenja. O tome opširnije u šestom poglavlju ovoga odsjeka.

Stvoritelj, naravno, nije vezan na ovaj red. Stoga je nemoguće bez daljnjega razlikovati visinu mističnog stupnja milosti prema vrsti nagovora i viđenja koja se dešavaju.

Tjelesni i imaginativni nagovori i viđenja, kao i ushiti i zanosi o kojima ćemo kasnije govoriti, jesu dijelom sredstva, dijelom posljedice mističnih pohoda, te ćemo ih zvati mističnim popratnim pojavama. One su sve nebitne.

Ne smije im se stoga ni davati velika važnost, kako se to često puta događa, jer su to samo sredstva kojima se služi Bog koji bi kod svojih bitnih pohoda mogao i druga sredstva upotrijebiti.

Ali, nažalost, mnogi mistični teoretičari poklanjaju najveću pažnju popratnim pojavama, te su o njima izgradili čitave sustave.

Posljedica toga jest da mnogi čitaoci stvore jednostranu, neispravnu predodžbu o kršćanskoj mistici. Potanko se razglabaju sporedne stvari, požudno se proučavaju često podražljivi tuđi doživljaji, a to je sve vrlo opasno. Većina ljudi, pošto su duboko uronjeni u sjetilni život, toliko više pazi na mistične doživljaje koliko oni snažnije djeluju na vanjska osjetila. A ipak bi se moralo događati protivno. O popratnim pojavama i o našem držanju prema njima raspravljamo pobliže u slijedeća četiri poglavlja

Razumski nagovori i viđenja po sebi ne spadaju u popratne pojave, nego spadaju u bit mističnog života, kako ćemo dalje vidjeti u 6. poglavlju.

Tjelesna viđenja i čujni nagovori

Red je da govorimo o pojedinim popratnim pojavama mističnog saobraćaja.

Tjelesna viđenja, koja se zamjećuju tjelesnim očima, sastoje se u tome da se iznenada na neobičan način predoči bilo koji predmet u vidljivoj, očima zamjetljivoj spodobi.

Za tjelesne uši čujni nagovori sastaje se u ne kim riječima koje su na izvanredan način proizvedene a naše ih uho može čuti kao ljudske riječi.

Promotrimo najprije božanska tjelesna viđenja.

Bog je nepristupačno čisto duhovno biće koje sve ispunja. Zato on na nijedan način ne može postati vidljiv nijednom oku.

Kod svih, dakle, istinskih Božjih vidljivih ukazanja, usrećenik nije Boga vidio u njegovoj biti, nego u kojoj slici oživljenoj Božjim duhom ili u prispodobi koja označuje unutarnju milost što je Bog podjeljuje onome koga pohađa.

Sv. Augustin, sv. Grgur, sv. Toma Akvinski i mnogi drugi bogoslovi tvrde da su sva Božja ukazanja o kojima se čita u Starom zavjetu izvršena po službi anđela.

To je lako moguće, jer anđeli, koji su mnogo moćniji od nas, mogu izvesti i iznutra oživjeti umjetna, takozvana eterična ljudska tjelesa iz tvari koja nama ne stoji na raspolaganju. Ova nam se tada tjelesa ukazuju kao zbiljski ljudi, kreću se, naoko jedu i obavljaju ostale tjelesne poslove.
Ako se anđeo u eteričnom tijelu prikaže kao anđeo, Sveto pismo govori o prikazanju anđela. Ako se pak prikaže kao Bog, tada govori o Božjem prikazanju, i to s pravom. Budući da je, naime, Stvoritelj posvuda, on je kao Bog prisutan i u tijelu koje njega prikazuje, te preko anđela koji ga zamjenjuje prima počast koja mu se prinosi.

Tjelesnim očima vidljiva Isusova ukazanja, prema mišljenju bogoslova, također su izvedena od anđela. Spasitelj, koji je kao Bog svagdje nazočan, može posvuda oživjeti Kristovo tijelo izvedeno od anđela, dok se on u isto vrijeme kao Bogočovjek sa svojim proslavljenim tijelom nalazi u nebu.

Veoma mnogi bogoslovi su mišljenja da ni Blažena Djevica Marija nakon svog uznesenja nije nikad ostavila nebo da se sa svojim proslavljenim tijelom prikaže kojem čovjeku na zemlji.
Kao što mogu anđeli, tako mogu i đavli proizvesti umjetno eterično tijelo te se prikazati ljudima kao đavli u najrazličitijim oblicima ili pak u spodobi pokojnika ili anđela, da nas zavaraju i zavedu.
U važnom pitanju kako se proizvode tjelesna osjetna viđenja mistici su različitog mišljenja. Sveto pismo ne daje o tom nikakva objašnjenja.

Da se vidi tjelesno viđenje, nije neophodno potrebno da bude prisutno umjetno eterično tijelo. Ovo se tumačenje ne odnosi na Isusova ukazanja apostolima poslije uskrsnuća do njegova uzašašća na nebo. kako bi krivo htjeli ta ukazanja prikazati neki suvremeni egzegeti. Isus se naime poslije uskrsnuća prikazivao apostolima i učenicima i ženama u svom pravom uskrslom i preobraženom tijelu, koje je visjelo na križu i ukopano u grob i onda preobraženo uskrsnulo. To je stalna i sigurna nauka Crkve koju svaki katolik mora vjerovati.

Bog, pa dobri i zli duhovi mogu, naime, tako utisnuti slike neposredno na mrežnicu oka da čovjek ima utisak kao da utisnute osobe i predmete vidi gdje stoje pred njim te se miču. Čovječja moć predočavanja prima vidne utiske iz vanjskog svijeta uvijek tako da vanjski predmeti pomoću zraka svjetlosti utisnu svoj oblik i boju kao sliku na mrežnicu oka.

Može se uzeti da se na opisani način zbiva većina tjelesnih viđenja svake vrste koja se podjeljuje pojedincima. Ako pak mnogo osoba istodobno vidi istu vidljivu tjelesnu prikazu, tad je vjerovatnije da je sudjelovalo eterično tijelo. Prema tome se za pojedini slučaj ne zna sigurno na koji je način usrećenoj duši podijeljeno tjelesno viđenje.

Isto vrijedi i za čujne nagovore koji se dešavaju u vezi s viđenjima ili bez njih. No nipošto nije ni potrebno imati punu sigurnost o vanjskom zbivanju milosti. Jer nije važno kako se milost dijeli, nego da li viđenja i nagovori dolaze od Boga ili od dobrog duha, a osobito je važno što dobri Bog hoće da saopći duši i što namjerava sa svojim pohodom.

Razlikovanje da li je vidljiva prikaza istinita ili lažna, Božja ili đavolska, često je veoma teško, te stvar treba ispitati prema uputama poglavlja 5-og odjeljka.
Svaka duša mora takve doživljaje odmah saopćiti svome duhovnom vođi da joj on pomogne razlikovati duhove. Nitko se ne smije u tako važnim i teškim pitanjima osloniti na svoj vlastiti sud. Pošto su, naime, zli duhovi sposobni izvesti tjelesna viđenja i čujne nagovore, oni mogu lako duše prevariti i zavesti na stranputicu. A to oni uvijek nastoje učiniti.

Zato ne smije nitko težiti za takvim milostima niti ih u Boga moliti, jer bi lako mogao đavao udovoljiti toj težnji i oponašati Božje djelovanje.
Takvih pojava se, radije, treba plašiti negoli ih željeti.
Gorres veli u svojoj knjizi: »Redovito se samo početnicima utiskuju ovakve slike, jer oni — još malodobni poput djece — trebaju dječju hranu. Pa kao što se tjelesne prikaze uopće smatraju najnižim stupnjem duhovnog reda, jer i osjetila stoje najniže, tako i te slike još nisu siguran znak Božjeg prijateljstva«.

Sv. Ivan od Križa o svome Usponu na goru Karmel kaže: »Kad naš Gospodin ne bi morao dušu voditi prema načinu kako ona djeluje, ne bi joj nikad obilje svoga duha davao po tako uskim kanalima kao što su pojedinačni oblici, slike i pojmovi«.

Prije negoli poduzme učiniti išta važno na temelju primljenih milosti, usrećena duša mora dobiti izričito odobrenje od duhovnog vođe. Pokoravanje duhovnom vođi je važnije i zaslužnije negoli izvršenje vanjskih i unutarnjih, bilo kako lijepih poticaja. Tko u takvom slučaju ozbiljno i načelno neće da slijedi duhovnog vođu, nije primio istinsku milost. Jer, ako bi se duhovni vođa i varao u početku u svom rasuđivanju, dragi Bog bi se ipak pobrinuo da on brzo promijeni mišljenje, da se tako postigne ono što je Gospodin namjeravao svojom milošću.

U dvojbenim slučajevima neka se ispovjednik uteče molitvi i neka uzme obilno vremena za razmišljanje.Praktički sadržaj ovog poglavlja možemo, dakle, ovako ukratko skupiti:

Nitko ne smije težiti za tjelesnim viđenjima i nagovorima, koji su za oko vidljivi i za uho čujni.

Nitko ih ne smije od Boga moliti. Nitko im ne smije davati važnosti.

Ako netko nešto takvo osobno doživi, treba da skupa sa svojim ispovjednikom provede strogo ispitivanje da li doživljaji dolaze od dobrog ili zlog duha.

Pa ako stvarno i proizlaze od dobrog duha, ipak mora nastojati brzo zaboraviti sve vanjsko, a pokloniti pažnju samo unutarnjim dobrim pobudama. Treba moliti Boga da ga povede na neki drugi, sigurniji i duhovniji put.

Tko gaji neku osobitu privrženost prema takvim mističnim milostima najnižega stupnja, neće stići dalje u duhovnom životu.

U prethodnom smo poglavlju rekli da se viđenja i nagovori koje primamo putem vanjskih osjetila događaju redovito grešnicima i početnicima u duhovnom životu. To su doista mistične milosti, ali one ne spadaju strogo u mistični život milosti. Mnoge visoko obdarene mistične duše nisu nikad u životu primile takvih viđenja i nagovora.

Imaginativni nagovori i viđenja

Psihologija uči da čovjek ne može naravnim načinom ništa spoznati, misliti ili promatrati bez predodžbi. Ako, naime, razum primi bilo koju misao preko vanjskih osjetila ili je potaknut od njih, proizvede u nutrini ili je primi utisnutu od kojeg drugog duha, mašta će odmah sama po sebi misao osjetno predočiti.

Moć predočivanja daje, naime, mislima neka vidljiv oblik preko slika mašte. Mašta je slična zrcalu u kojem se odražavaju misli. Ona može i dopuniti ono što je primila, i to kasnije predočiti više ili manje jasno ili onako kako je bilo ili pak mijenjajući, odnosno premještajući pojedine dijelove u neki nov, izmišljen oblik.

Iako se sve što čovjek vidi i čuje svojim vanjskim osjetilima na putu do razuma se odražava u mašti, ipak Stvoritelj nije kod imaginativnih viđenja i nagovora primoran da namjeravane utiske najprije podijeli očima, ušima i ostalim osjetilima čovjeka.

On, naime, može neposredno djelovati na maštu iznutra. Usrećeni čovjek tada vidi budan ono što mu je dano, kao u veoma živom snu. K tomu, Bog ove utiske koji su utisnuti neposredno u mašti dopunjava pomoću unutrašnjih rasvjetljenja razuma. Ako čovjek svojim vlastitim slikama mašte i mislima dopuni te predodžbe i rasvjetljenja, možemo imati kratak obostrani saobraćaj među Stvoriteljem i stvorenjem.

Također i anđeli i đavli mogu vršiti takve utiske na maštu. Ali Bog može podijeliti svoje utiske neposredno također razumu. On mu udahnjuje stanovitu misao tako da moć predočavanja, koja je oruđe razuma, odmah toj misli daje odgovarajući vidljiv oblik pomoću slika mašte. Čovjek svojom maštom neće predočiti crte lica neke osobe, boju odijela i slično, ako mu Bog o tim stvarima ne poda neku posebnu misao, što u većini slučajeva nije potrebno. Tu mora duša biti na oprezu da ono što sama nadovezuje bujnom maštom ne zamijeni se od Boga nadahnutom mišlju i da vlastite ljudske misli ne smatra božanskima.

Vidna i čujna Božja djelovanja, koja pobuđuju maštu neposredno ili preko udahnutih misli, mistici nazivlju imaginativnim viđenjima i nagovorima. Promotrimo najprije imaginativne nagovore. Možemo ih razlikovati tri vrste: sukcesivni, formalni i stvarni nagovori.

Sukcesivni se nagovori zbivaju samo ako duša razmatra o nekoj božanskoj istini, ako o njoj razmišlja.

Kad čovjek pusti slobodan tok svojim vlastitim mislima i ove, potpomognute običnom milošću, lakoćom teku, najednom opaža da se nadovezujući na njih s njima miješaju neke strane misli nove vrste, i to ne kao obična nadahnuća i rasvjetljenja Duha Svetoga, nego određenije, jasnije, na neki njemu dosad nepoznat način. Ako te misli dolaze od Boga, one su istinite i lijepe. Ako pak dolaze od đavla, one su doista isprva u većini slučajeva istinite, da bi se duša prevarila, ali kasnije zao duh isprepliće istinu s neistinom da zavede čovjeka.

Ali, ako je ljudski duh u nekom času odveć živ, mogu mu koji put lako doći vlastite nove misli tako da on vjeruje da one ne proističu od njega nego od Boga.

Duša mora uvijek paziti da dobro razlikuje božanske, đavolske i vlastite misli. Kod sukcesivnih i- maginativnih nagovora lako dolazi do samoombana i do đavolskih prijevara.
Formalni, pravi nagovori jesu jasne, razgovijetne riječi, koje duša u svojoj mašti jasno čuje unutar ili izvan razmatranja, bez vlastitog sudjelovanja, najčešće neočekivano, te je uvjerena da te riječi ne dolaze od nje »nego od nekog drugog bića. Kod toga ona može razlikovati odakle riječi dolaze, da li iznutra ili izvana, da li sa strane ili odozgo. Čuje ih ili u snu ili na javi, u vezi s kakvim imaginativnim viđenjem ili najčešće bez viđenja.

Takvim, ponajviše sasvim kratkim, nagovorima, koji imaju malo riječi ali mnogo sadržaja, Bog, napose Spasitelj, uči neke duše koje teže za sjedinjenjem s Bogom što u tu svrhu imaju činiti ili čega se kloniti.

Formalni nagovori vrše na dušu tako velik utisak da ih lako može razlikovati od običnih nagovora i nadahnuća Duha Svetoga. Nije ih pak moguće lako razlikovati od đavolskih nagovora. Zato je i ovdje potreban oprez.

Stvarni se nagovori od formalnih razlikuju po tome što u duši stvarno djeluju ono što kazuju. Takve riječi dolaze uvijek od Boga, jer samo on može odmah izvršiti ono što govori. Kod ovih nagovora osjeća se duša tako potaknuta na dobro i tako ispunjena nebeskim mirom kako ni đavao ni ona sama ne mogu učiniti.

U slijedećem doživljaju imamo jedan imaginativni stvarni nagovor. Mladi njemački vojnik, koji bijaše osobit štovatelj Marijin, morao je otići u rat. Na odlasku još svrati u njemu veoma omiljelu Marijinu kapelu u kojoj se je čuvalo i Sveto otajstvo, i tu se htjede na neki način oprostiti s Isusom i Marijom.

Dok se je unutarnjim načinom molio, bilo mu je najednom kao da mu neki glas iz visine jasno i uvjerljivo govori: »Pođi u miru! U svim duhovnim potrebama moli za pomoć Spasitelja, a u tjelesnim Mariju. Oboje će ti pomoći«. Ušima nije ništa čuo. To je, dakle, bio imaginativni nagovor. Mladi ratnik bijaše kao preobražen. Otišao je tako veselo u rat da ga je sva okolina smatrala neobično oduševljenim rodoljubom. Nakon višemjesečnih ratnih napora vratio se je kući zdrav, vedar i odlikovan vojničkim častima.

Privatna objavljenja zaslužuju posebnu pažnju. Pod privatnim objavljenjima razumijemo nagovore koje imaju privatne osobe. Objavljenja se odnose na buduće događaje ili na sadašnje koji se događaju na drugom mjestu te ih nijedan čovjek ne može samim naravnim načinom znati. Budući da se dešavaju u najviše slučajeva u obliku imaginativnih nagovora, obrađujemo ih ovdje. No ona mogu biti čovjeku dana i preko vanjskih osjetila ili razumski.

Kad Bog čovjeku otkriva nešto skriveno o njegovoj budućnosti ili o čemu drugom na jedan od tri spomenuta načina, udahne mu svaki put neko duhovno jako svjetlo tako da ljudski razum velikom sigurnošću vidi danu istinu i još većom sigurnošću spoznaje da mu tu istinu daje Bog. Razum je u svemu tome tako siguran da nema potpuno nikakve dvojbe.

Sam ovaj osjećaj sigurnosti ipak nije uvijek mjerodavan. Zaista nema nijednog područja mistike ma kojem se dešavaju tolike samoobmane i đavolska zavaravanja kao što je područje privatnih objavljenja. Cesto je, naime, vrlo teško uvijek stalno razlikovati Božje duhovne utiske od vlastitog toka misli. Cak su neki sveci u pojedinim slučajevima svoje misli držali Božjim objavljenjima te su se tako varali.

Prema svim, dakle, privatnim objavama treba se držati skrajnje suzdržljivo. Također se ne smije težiti za njima iz radoznalosti i znatiželje. Inače je đavao pogotovo u mogućnosti da nas

prevari. Sami ne smijemo iz naoko dobrih namjera moliti Boga da nam otkrije svoju volju privatnim objavljenjem.

Događa se razmjerno često da početnici u duhovnom životu saopće svome ispovjedniku kako su od Boga dobili objavljenje da odaberu stanovito zvanje ili da uđe u neki Red.
Mi smo na drugom mjestu napisali opširnu raspravu o izboru staleža te iz nje ovdje kratko spominjemo slijedeće.

Na svećeništvo je samo onaj pozvan koji hoće samo uzvišenu svrhu svećeništva, zatim onaj koji je, naročito u nadnaravnom i znanstvenom pogledu, dovoljno nadaren da bude dobar svećenik, koji zna pregarati i žrtvovati se te je, konačno, od biskupa pozvan i pripušten da preuzme tu svetu službu. Ako Bog hoće da netko stupi u svećenički ili redovnički stalež, on ga izričito pozove u taj stalež, to jest on mu udahne postojanu mirnu težnju za tim staležom predstavljajući mu ga kao najbolje sredstvo za postignuće kršćanske savršenosti.

Često je teško ustanoviti da li je pojedina težnja udahnuta od Boga, jer naša naravna nagnuća, drugi ljudi i vanjske okolnosti mogu u nama pobuditi sličnu težnju.
Imaš li ti, dragi čitatelju, u tom stvoriti neku odluku, pitaj za savjet ozbiljne i iskusne ljude, osobito svog ispovjednika. Pripazi da li ta težnja — kao sve što od Boga dolazi — proizvodi u tebi mir, postojanost i poniznost i da li imaš tjelesne i duševne sposobnosti koje se traže za stalež o kojem se radi.

Ako ti i tvoji savjetnici u tim istraživanjima dođete do zaključka da tvoje težnje vjerojatno od Boga dolaze, prihvati svoju namjeru i poduzmi svoje osposobljavanje prema uputama. Ako se radi o redovničkom staležu, podloži se godini kušnje koja je uobičajena kod svih redova.
Ali ako ti se čini da je poziv za svećenički ili redovnički stalež uvijek još dvojben iza kako si dugo vremena i mnogo molio za jasnoću i primio dobre savjete, ili ako naginješ sad ovom sad onom staležu, to je vjerojatno da te Bog ne zove. Njegovi su naime pozivi jasni i određeni. Mi doista imamo dovoljno sredstava da upoznamo jesmo li od Boga pozvani u neki viši stalež ili ne.

Pokornik i ispovjednik moraju poduzeti spomenuta razumska istraživanja i kod toga potpuno ništa ne gledati na pretpostavljena objavljenja. Ako se zaključak složi s objavljenjem, neka se zaključak istraživanja smatra pravim razlogom izbora, a objavljenje samo kao poticaj povrh toga. Ako se pak zaključak ne složi s objavljenjem koje je u pitanju, mora se prema objavljenju biti krajnje nepovjerljiv. U najmanju ruku neka se uzme veoma mnogo vremena za razmišljanje i za odluku.

Međutim, neka pokornik teži za savršenstvom u svijetu i neka moli Boga dalje za pomoć u poslu izbora zvanja ne težeći za kakvim Božjim saopćenjima. Bog će tako rasporediti okolnosti da će se njegova volja moći upoznati po pravilima o izboru zvanja. Nijedan pokornik nema pravo pozivati se na sumnjiva Božja saopćenja.

Kako je rečeno, razlikujemo dvije vrsti imaginarnih viđenja, ona neposredno i ona posredno nadahnuta. Prvoj vrsti pripadaju one više ili manje sjajne više ili manje tjelesno izgrađene slike mašte preko kojih Bog daje duši da unaprijed okusi ljepotu neba i nebeskih stanovnika, osobito ljepotu Spasitelja u njegovom preobraženom stanju.

Kod ovih pohoda ima Spasitelj ponajviše namjeru da usrećene duše utješi za prošle ili ojača za buduće patnje. Sveta Terezija kaže o njima u Duševnom gradu, 6. stan: »Kad se svidi našemu Gospodu da dušu više obdari, pokaže joj razgovjetno svoje presveto čovječanstvo već onako kako htjedne: ili kako je hodio po zemlji ili poslije uskrsnuća. I premda to bude tako brzo te možemo usporediti blijeskom munje, ipak ta preslavna slika ostane tako duboko usječena u maštu, te držim da se ne može iščupati iz nje dok je duša ne bude gledala ondje gdje će je bez kraja moći uživati. Ako i govorim o slici, razumije se da po mnijenju onoga koji je gleda nije naslikana, već uistinu živa slika. Katkad i govori s dušom i pokazuje joj velike tajne«.
Druga vrsta imaginarnih viđenja, koja nastaju posredstvom utisnutih misli, bitno se razlikuje od prve.

Kod posrednih je, naime, imaginarnih viđenja glavno kako teče saobraćaj koji je od Boga namjeravan. Slika mašte je na neki način samo odraz tog saobraćaja u zrcalu mašte. Posredna

imaginativna viđenja smatramo višim od neposrednih, jer su bliže čisto duhovnom saobraćaju s Bogom.

Svevišnji se njima služi naročito ako hoće da dade duši neku veću pouku. Tada on ne govori mnogo riječi, nego je poučava preko njezina razuma i mašte kratko i jasno o predmetu u koji je uvodi. Kad, na primjer, Spasitelj hoće da neku dušu pohodi kao prijatelj, on tako utisne tu namjeru njezinom razumu da njezina mašta, koja je oruđe razuma, na naravni način i uz pomoć Spasitelja odmah stvori neku predodžbu o pohodu. Božji i čovječji duh saobraćaju preko mašte onako kako hoće da taj saobraćaj uspostave. Duša ga proživljava kao u snu s osobama koje se kreću te se prikazuju više ili manje žive i više ili manje jasne.

Često je duša tako zauzeta unutarnjim saobraćajem da gotovo nije više sposobna dalje raditi. Ona zapada u ushit. U 5. poglavlju III odsjeka upoznat ćemo nekoliko primjera posredno imaginativnih viđenja.

Duhovne misli što ih ovdje spominjemo, da ih Bog utiskuje razumu i mašti čovjeka, treba dobro razlikovati od pravih razumskih viđenja, što ih Stvoritelj daje ljudskom razumu, a razum ih prima bez sudjelovanja mašte.

Koliko Bog drži do imaginativnih viđenja i nagovora? On se njima sluzi poglavito kod onih duša koje se nalaze između drugog i petog stupnja mističnog života. Ove, naime, duše gaje život molitve te se u razmatranju često služe svojom maštom. Kad Bog htjedne, on u tim i sličnim prigodama lako i bez buke djeluje na maštu onih koji mole i razmatraju da unaprijedi dušu u duhovnom životu i da se sve više i više s njima sjedini.

Kršćanski vjernik znade iz vlastitog iskustva kako i đavao ima lagan pristup u našu maštu i kako nam preko grješnih predodžaba mašte pripravlja teške napasti. Svatko znade, također, kako mi sami lako maštamo te u tuđe predodžbe miješamo i svoje vlastite.

Bez sumnje bi Bog - i kako odgovara njegovoj naravi čistog duha - najradije saobraćao s dušom na čisto duhovan način koji je najmanje pogibeljan, kako ćemo kasnije vidjeti. On nam, naime, radije daje čisto duhovna viđenja negoli tako pogibeljne fantazijske slike. Međutim se kod svojih pohoda uvijek obazire na trenutnu sposobnost duše.

Duša se mora prije, za vrijeme i poslije imaginativne milosti, držati u najvećoj budnosti i oprezu da je đavao ne prevari ili da se ne prevari sama. Evo o tom nekih pojedinosti.

Prije, ne smije nitko težiti za imaginativnim viđenjima ili nagovorima ili ih od Boga moliti. Neurednom težnjom čovjek potiče đavla da mu podmetne laž. Bog zna bolje od nas da li je i kada je takva milost prikladna.

Za vrijeme unutarnjeg pohoda treba da duša koliko je moguće manje sama djeluje. Ona treba da pazi kako je Stvoritelj u nutrini pobuđuje. Tomu treba odgovarati njezino govorenje i djelovanje.

Svaki koji prima takve izvanredne milosti dobro je da se nauči ispitivati već za vrijeme neobičnog zbivanja da li doživljaj dolazi od Boga ili od zlog duha. Što dolazi od Boga, istinito je i plemenito. što potječe od đavla, lažno je i nečisto. Ovakvo razlikovanje je, u najviše slučajeva, dostatno za one koji ponizno, čistim srcem i predanjem u volju Božju traže samo ono što im on iz svoje ljubavi hoće da udijeli. Nijednoj duši Spasitelj ne uzima za zlo ako pri njegovu pohodu svjesno ispituje da li doživljaj zaista i sigurno potječe od njega. Opširniji prikaz znakova dobrog ili zlog duha vidi u 5. poglavlju ovog odsjeka.

Poslije imaginativnog pohoda mora usrećenik držati na pameti i slijediti samo ono što je Bog tim pohodom smjerao. Vanjski tok milosti, sliku mašte i slično ne treba da drži na pameti. Te su, naime, popratne pojave za njega — što se tiče budućnosti —skoro bez vrijednosti i mogu biti pogibeljne za njegovu poniznost. Svakako treba da izvijesti svog duhovnog vođu o onom što je doživio, dokle god mu ovaj ne kaže da daljnje izvješćivanje nije više potrebno.

Ushiti i zanosi

Ako nas koja u svijetu visoko položena i osobito štovana ličnost neočekivano nakon dugo vremena iznenadi svojim posjetom, odmah ostavljamo sve te svraćamo na nju svu svoju pažnju i sve svoje vrijeme.

To se u mnogo višem stupnju dešava kad neizmjerni Bog iznenada i neočekivano na osobit način s neizmjernim milostima iznutra pohodi dušu koja ga ljubi. Našim duhom prevlada čuđenje nad neizmjernim udostojavanjem, a srce je ushićeno radošću nad beskrajnom milošću tako da duh i srce ništa drugo ne rade nego se potpuno podaju božanskom utjecaju. Zbiva se ushit ili zanos.

Ova ljubavna pobuda, ovo uzbuđenje duše — kao i kod posjeta svjetovnih osoba — toliko je snažnije koliko je veća razlika između Boga koji pohađa i pohođene duše. Ta je razlika to znatnija što je duša manje preobražena u sliku Božju.

Uslijed toga događaju se ushiti i zanosi poglavito u srednjem razdoblju mističnog života milosti, u vrijeme mističnog prijateljstva i mističnih zaruka. Ne pojavljuju se prije, jer Stvoritelj tada još nema nakane pohoditi duši na taj način. Kasnije, u razdoblju mističnog vjenčanja i jedinstva s Bogom, dešavaju se samo rijetko, jer je duša u novom razdoblju tako jako sjedinjena s Bogom da je, zbog obostrane vjerne ljubavi, njegovi pohodi ne mogu više uzbuditi.

Ushit je, dakle, tako snažno duhovno uzbuđenje duše da vanjska i unutarnja osjetila čovjekova bivaju do neke mjere vezana. Ushit, dakle, pripada popratnim pojavama mističnog života, a ne njegovoj biti. To neka čitatelj dobro pamti.

Zanos je jedna naročita vrst ushita. Ushit i zanos razlikuju se samo po tom kako nastaju. Kod oba je djelovanje prema vani općenito jednako, kako opisasmo. Redovito se jače očituje kod zanosa negoli kod ushita.

Običan ushit nastaje isprva gotovo nezapažen, nečujno kod unutarnje molitve, kod čitanja, razmišljanja i promatranja, uslijed divljenja, čuđenja i radosti nad primljenim neobičnim rasvjetljenjem i neobičnim darovima. To se osobito zbiva, ako duša kod unutarnjeg Spasiteljeva pohoda od nadčovječne radosti »pođe izvan sebe«. Zemaljski zaručnici mogu to donekle shvatiti. Običan ushit slijedi nakon Božjeg pohoda.

Zanos, naprotiv, Bog proizvodi svaki put prije pohoda: Kad Gospodin u nekom važnom slučaju hoće da pohodi dušu na unutarnji način, on povuče duh od vanjskih osjetila, a kod višeg zanosa (let duha) i od unutarnjih osjetila, u nutrinu. Za vrijeme ovog pohoda ne smiju vanjska osjetila dušu smetati i zbunjivati. Isto tako moraju i unutarnja osjetila, naročito mašta, samo toliko biti djelatna koliko iziskuje pohod koji od njih neće da bude smetan.

Vanjska djelovanja običnog ushita i zanosa jesu veoma raznovrsna.

Što su duh i srce snažnije ushićeni divljenjem i ljubavlju prema Bogu, ili su od njega — kod zanosa — potaknuti na ljubav, to manje mogu vršiti svoje naravno djelovanje prema vani i u samom tijelu. Oni se nalaze kod Boga spoznavajući ga i ljubeći.

Volja, »naprotiv, ostaje uvijek, i kod najsnažnijih milosti, slobodna da može s milošću slobodno sudjelovati. To je nužno da ljudska djela budu zaslužna. U našem slučaju je volja dragovoljno posve kod Boga. Ona neće ništa drugo osim da njega spoznaje i ljubi. Hoće da vidi i čuje što njezin Gospodin i Bog sada od nje i za nju hoće.

Stoga šute i one sposobnosti duha i srca koje više ili manje zavise o slobodnoj volji. Čovjek koji se nalazi u punom ushitu ne vidi ništa, ne čuje ništa i često ne osjeća ništa niti se miče kojim udom svojega tijela. Budući da krv po pravilu uvijek nabuja u onom dijelu tijela koji je najviše zaposlen, kod ushita će najviše nabujati u mozgu i u srcu. Uslijed toga se često događa da su drugi dijelovi hladni i bez osjećaja.

Vegetativni život, koji ne ovisi o duhu i volji, radi dalje skoro nesmetano. Disanje i bilo ništa ne staju. Na pitanje da li kod najjačih ushita duša ostavlja tijelo, treba prema tome odgovoriti da se to ne događa. Jer Bog može na dušu jednako lako djelovati kad je u svome tijelu kao i kad je izvan njega. Nije dakle nužno čudo da tijelo bez duše živi.

Za bolje razumijevanje ushita promotrimo još i slijedeći primjer. Revna duša uz pomoć knjige drži razmatranje o nekoj Božjoj vlastitosti ili o kojem drugom vjerskom predmetu. Duša upravlja svoj duh i svoje srce na Boga koji stanuje u njezinoj nutrini. Ona mu se moli, čezne za njim, te želi u jedinstvu s njim proslijediti svoje razmatranje.

Tada izgubi svoju vanjsku svijest. Nakon nekoliko časaka, četvrt ili pola sata, vanjska joj se svijest povrati. Ona ne zna kako je dugo bila bez svijesti. O tom što je u to vrijeme molila i radila ona se samo općenito, ne u pojedinostima, sjeća da je bila u blizini Božjoj, da je ljubila i da je od njega primila novu spoznaju i novu ljubav. U njezinom se duhu nalaze nove uzvišene misli na koje ona prije nije pomišljala. One joj lijepo nadomještaju razmatranje.

Na stupnju mističkih zaruka događa se često da duša već na početku razmatranja zapadne u ushit. Kad ide na razmatranje, poklekne, snažno uroni u Božju prisutnost i odmah joj je kao da Spasitelj u njoj već na nju čeka. Ona ga nalazi i potom za neko vrijeme izgubi vanjsku svijest.

Osim pravih ushita koji potječu od Boga ima i krivih koji proističu od đavla ili od ljudske naravi, Đavao, naime, uspijeva u čovjeku izazvati ushit, jer tako djeluje na tijelo i tako uspali dušu, da tijelo i duša zapadnu u stanje koje je po vanjštini slično pravom ushitu.

Slično djeluju i neke bolesti, boležljiva raspoloženja i duševna preopterećenost.

Krive đavolske i naravne ushite relativno je lako razlikovati od pravih. Kao krivi mogu se općenito označiti slijedeći: kad god se tvrdi da se u ushit može zaroniti, ili dok traje da se može produžiti ili završiti kad se hoće; kad za vrijeme ushita duša može po volji slijediti svoje misli; kad se govore beskorisne i nezgrapne stvari ili se daju izjave o svjetovnim stvarima te se vlada neskladno i nepristojno; kad se poslije ushita hvastavo govori o sebi.

Neke duše, osobito početnici, mogu i po pravim utjehama doći do neke duševne opojnosti koja ih tako opoji te misle da se nalaze u ushitu.

Pošto duše mogu biti lako prevarene i lako se same varati, moraju se one i njihovi vođe držati veoma suzdržljivo i oprezno. Iz toga kako je stvar tekla i kako su nastajale slike mašte mora se povući zaključak da li je kod toga djelovao dobar ili zao duh! Razlaganja slijedećeg poglavlja bit će sasvim dostatna da se razluči pravo od lažnoga.

Ako onaj koji se moli poslije navodnog ushita više ne zna posve ništa o onom što se je zbilo za vrijeme ushita, niti opaža kakve duhovne učinke, može biti siguran da je pretrpio kratku duševnu iznemoglost.

Smije li se težiti za ushitama i moliti ih u Boga? Smije li se od svoje volje upuštati u neko umjetno stanje ushita? Duše koje još nisu primile pravih nadnaravnih ushita ne smiju to učiniti. Ako, naime, Bog ne ispuni njihovu želju, uzaludno se uzbuđuju, a đavao brzo dolazi u mogućnost da ih prevari. A umjetno niti ne mogu doći do pravog ushita. Pokušaj bi bio samo smiješno glumljenje.

Ali ako je duša već imala pravi ushit, ona često čezne za onim mirom duha i tijela kojemu se može lako predati u molitvu slobodna od težine zemaljskog života. Tad nije nužno da ugušuje spokojnu želju da se to stanje povrati. Ipak mora sve prepustiti dragom Bogu i promisliti da sam ushit još nije mistično jedinstvo, nego samo jedna vanjska okolnost koja ga priprema.

Na tok doživljavanja prijašnjeg ushita ne smije se misao svraćati, niti se zbog prijašnjih ushita smatrati boljima od drugih, niti se smije o takvim doživljajima govoriti ikome drugome osim svome duhovnom vođi.

Konačno mora duša voditi brigu da drugi ne zapaze kako se vanjska uzetost ushita pojavljuje u prisutnosti treće osobe, kao na primjer u crkvi.

Već smo u uvodu spomenuli da u ovoj knjizi ostavljamo po strani izvanredne ekstatičke pojave. One dolaze sasvim rijetko i nisu nužne niti za najtješnje mistično sjedinjenje. Gorres i ostali mistični teoretičari obradili su ih opširno.

Raspoznavanje duhova

Đavao naročito navaljuje na one koje je Bog uveo u područje mistike da ih ometa. Ali oni koji su istinski ponizni i poslušni svome duhovnom vođi ne moraju se ni ovdje bojati. Jer gdje je đavao tu je i Bog. Čak, ako je duša već duboko ušla u mistično područje, više se đavao boji nje negoli ona đavla.

Zli neprijatelj još radije navaljuje na one koji iz oholosti ili iz težnje za izvanrednošću čeznu za osobnim mističnim doživljajima. Ovi ne mogu računati na posebnu Božju pomoć, te su zato u velikoj opasnosti.

Duhovima zovemo netjelesna osobna besmrtna bića koja su obdarena razumom i slobodnom voljom. Bog, anđeli i sveci na nebu jesu dobri, a đavli su zli duhovi. Anđeli i sveci nas ljube. Oni nas rado pomažu u duhovnom boju, jer smo mi slika i prilika Božja, a nakon svoje smrti imamo biti njihovi drugovi na nebu.

Đavli zbog oholosti nisu izdržali kušnju na koju ih je Bog postavio, pa su zato bačeni u pakao. Oni nas mrze jer smo slika i prilika Boga koga oni mrze, pa nam zavide što mi imamo preuzeti u nebu mjesta koja su oni izgubili. To oni hoće da spriječe svim silama.

Dobri i zli duhovi mogu na Božji poticaj ili bar uz njegovo dopuštenje duhovno djelovati na naše tijelo i na naše duševne spoznaje moći. Tako nam mogu udahnuti dobre i zle pobude, predočiti nam korisne i štetne slike mašte, kao što mogu poticati na zlo naše niže požude i naše tijelo. Tu su oni pametniji i moćniji od nas ljudi, jer oni sve promatraju sa stajališta vječnosti, a stoje im na raspolaganju pomoćna sredstva kojih mi nemamo.

No na našu slobodnu volju oni ne mogu neposredno djelovati. Ne mogu je ni na što prisiliti. Stoga djeluju na nju posredno. Ipak ne smiju ništa takvo činiti bez posebnog dopuštenja Božjega.
Dragi Bog često daje prigodu da nam dobri duhovi tako pruže pomoć. On pripušta i navale zlih da duša steče zasluge. U tom slučaju joj uvijek daje tako mnoge milosti da se, uz dovoljno sudjelovanje s milošću, može s uspjehom braniti.

Kod velike raznovrsnosti osjetnih i duhovnih rasvjetljenja i poticaja što na duhovnom, a naročito na mističnom polju djeluju na duše iznutra i izvana, nadasve je potrebno uvijek točno razlikovati dobra rasvjetljenja, poticaje, viđenja, nagovore i slično, od zlih.

Pa premda nas Bog, anđeli i sveci uvijek žele pobuditi na dobro i Bogu ugodno a odvratiti od zla, i premda zli duhovi čine obratno, ipak je često u posebnom slučaju teško razlikovati da li je neka određena pobuda dobra ili zla. Tada se treba uteći molitvi, duhovnom vođi i dobrim knjigama, sve ispitati i pustiti da drugi ispitaju, dobro zapamtiti, a lažno zaboraviti.

Stoga ćemo ukratko navesti glavne značajke po kojima se može poznati kako različiti duhovi žele djelovati na naše duše, na tijelo, na duh i na srce, a naročito na maštu. Čitatelj će, s ovim značajkama pri ruci, moći kod svakog vanrednog doživljaja odmah dobro i sigurno ustanoviti da li na nj djeluje dobar ili zao duh, te da li stoga treba da odgovara na pobudu ili da joj se protivi.
Dobri duhovi, dakle Bog, anđeli i sveci uvijek nas u nutrini sjećaju na ono što nas uči Krist preko svoje katoličke Crkve. Svaki nagovor i rasvjetljenje, kao i vanjski darovi, koji se ne slažu s tom naukom, krivi su i pokazuju da je onaj što ih daje neki zao duh.

Dragi Bog rasvjetljuje naš razum nekim duhovnim svjetlom tako da mi lako razumijemo ono što nam se daje. On ga čini poučljivim tako da rado i veselo prima i pamti njegova podavanja. Time rastjeruje turobnost, zbunjenost i bojažljivost, ako možda postoje, udahnjuje nebeski osjećaj i mir te privodi dušu u neko stanje duhovne radosti. Duša se osjeća unutarnjim duhovnim pobudama ojačanom, oduševljenom u Božjoj ljubavi, te naklonjenom prema Bogu i Božjim stvarima. Vjera, ufanje i ljubav porastu. Bol radi muke Isusove zahvaća više negoli je do sada zahvaćala srce. Suze žalosnice teku protiv volje na pogled muka Sina Božjeg i na sjećanje vlastitih grijeha.
Tjelesna i imaginativna viđenja koja potječu od Boga i od dobrih duhova puna su čednosti i dostojanstva te udahnjuju čuvstvo anđeoske čistoće srca. Neobičnost doživljaja isprva zadaje neki strah, ali taj brzo ustupa mjesto nepomućenoj duhovnoj radosti i miru srca.

Kad nas Bog neposredno ili preko kojeg anđela pohodi u duši, treba pustiti da njegovo djelovanje mirno na nas utječe. Po mjernu ćemo biti u nutrini ljubazno poučeni i pobuđeni da uklonimo svoje grijehe i nesavršenosti, da se vježbamo u krepostima i da težimo za savršenošću.
Kad dobri duhovi prodrmaju grešnika, isprva ga uznemire i kore zbog njegovog života. Tada mu sve više i više udahnjuju misli koje ga umiruju i hrabre. Utjeha dobrih duhova je većma duhovna a utjeha zlih većma osjetno-čuvstvena.

Dobri duhovi svojim djelovanjem izvode u našem srcu mir koji svijet ne pozna. Kad nas sjećaju da smo djeca nebeskog Oca, učenici Duha Svetoga, da smo u najužem odnosu sa

Spasiteljem, tada oni u nama izvode djetinju poniznu radost koja nas oduševljava za tješnju ljubav, otmjenije ponašanje i dragovoljnije trpljenje. U zajednici s Duhom Svetim mi se trudimo da naša duša bude uvijek sve ljepša u očima Božjim. Dobri duhovi nas potiču da budemo sve ponizniji, strpljiviji i umrtvljeniji, sve jednostavniji, nježniji i ljubežljiviji, sve pripravniji na usluge, poslušniji, dobrostiviji, požrtvovniji i Bogu sve većma odani.

Ako Bog nekoj revnoj duši u toku duhovnog života hoće da dade neku novu veću milost, on je svaki put na to pripravi da i ona sa svoje strane sudjeluje u postignuću te milosti. Nadođe joj misao kako je uzvišena milost koja predstoji. Želja za njom proizvodi s jedne strane veliku čežnju, djetinje uporne težnje i borbu za taj novi dar Božje ljubavi, a s druge strane osjećaj velike poniznosti i svijest da je potpuno i sasvim nedostojna takve Božje naklonosti. Težnja je goni naprijed, a poniznost je zadržava. Ni jedna ni druga ne prevladava, nego obje daju čast Bogu. Stoga duša jednog dana dobije ono za čim teži i za što se bori. Ona se sve više uspinje prema sve savršenijem sjedinjenju sa Svevišnjim.

Đavli, zli duhovi navode nas ne samo na ono što je očito zlo, nego traže i to kako da prevare naš duh te nam prikazuju dobro kao zlo, a zlo kao dobro.

Oni se služe lažju, prijevarom, podvalom i neiskrenošću. Svojim pobudama oni čine da naš duh postaje sve više samodopadan, ohol, prkosan, buntovan, svojeglav, tvrdoglav, neposlušan, tašt, ponosit, bezobziran, licemjeran, općenito njima sličan. Pod prilikom istine udahnjuju zabludu. Upošljavaju nam duh beskorisnim, suvišnim, taštim i nezgrapnim stvarima. Potamnjuju nam razum i zabavljaju maštu nečistim slikama. Često se ulaguju pojedinim dobrim mislima da nas prevare te povjerujemo da imamo posla s dobrim duhom. Ali tada stanu sve više i više uplitati lažne misli.
Zli duhovi čine da nam je srce tvrdo, neprijateljsko prema drugima, nemirno, turobno, sumnjičavo i razdražljivo.

Prije svega podražuju naše niže požude, zla nagnuća i zle strasti. Udahnjuju nam često nečiste osjećaje i rado se ujedinjuju s našom pokvarenom naravi. Gdje nađu u našoj nutrini slabo i nezaštićeno mjesto, najprije tu napadnu. Oni nam uljuljavaju srce u sjetilno čuvstvenim utjehama i tako oslabljuju naš otpor.

Kad zao duh pohodi dušu da joj naudi, isprva je razveseli lijepim mislima i osjećajima koje može pobuditi putem naravnih uzroka. Zatim joj podaje sve više i više đavolskog, što ona snosi sa stanovitim nemirom. Tako zle požude proizvode većinom u razumu nezadovoljstvo, u srcu bludnost, a u volji slabost.

Tjelesna i imaginarna viđenja koja potječu od zlog duha imaju uvijek nešto nezgrapno i nepristojno, što čista duša sama po sebi otklanja. Ona za sobom ostavljaju stanovit nemir, suhoću, strah, turobnost i tamu duha.

Usporedimo li sada djelovanje dobrih i zlih duhova, vidimo da uz dovoljan oprez nije teško razlikovati jedne od drugih.
Osim očito zlih poticaja ima ih mnogo koji sami po sebi mogu biti dobri, ali su u danom vremenu i okolnostima za stanovitu dušu zli i neumjesni. Na takve stvari đavao naročito rado potiče. Takvi sumnjivi poticaji jesu, na primjer: težnja za neobičnim stvarima koje ne odgovaraju našem staležu, sklonost prema neobičnim vježbama u krepostima, prema pretjeranim duhovnim i tjelesnim pokorama, prema osjećajnim duhovnim utjehama i trajnim osjetno-čuvstvenim nasladama, sklonost prema daru suza, osobito prema viđenjima i nagovorima i sličnim popratnim pojavama mističnog života.

Da nas zli duhovi bilo koje vrsti ne prevare, ne smijemo nikada težiti za izvanrednim milostima dok nismo bezuvjetno sigurni da nas u nutrini potiče dobar duh. Boga smijemo moliti za određene i dohvatne milosti.

Veoma se preporučuje da se prvom zgodom priopći ove poticaje duhovnom vođi i da se traži dopuštenje za tu molitvu. Imamo li dopuštenje, smijemo moliti bez ikakvog straha. Naredbe i sud ispovjednika, koji je ,na mjesto Krista, za pokornika su u svakom slučaju mjerodavniji od najljepših mističnih milosti. Jer ako se koji put i ne slažu s voljom Božjom, Bog će ipak u pravo vrijeme zahvatiti i sve privesti k najboljemu.

Ali ako bi pokornik bio u duši uvjeren da mu je sam Spasitelj zabranio da štogod saopći ispovjedniku, upravo mu tada mora to kazati. Tada je, naime, sigurno da ono nije bio Spasitelj nego sotona, koji je od njega tražio da šuti.

Ovdje je zaista pravo mjesto da, nakon što smo izložili kako nas zli duhovi kušaju prevariti, progovorimo i o samoobmanama koje se dešavaju u mističnom životu.

Čitave knjige bi se mogle ispuniti nabrajanjem samoobmana pravih i nepravih mistika koje su se stvarno ili vjerojatno dogodile. Ovdje, naravno, možemo spomenuti samo bitno i ono što se najčešće dešava.

Istočni grijeh je prouzročio velik rasap u duševnim moćima. Naša je spoznaja potamnila, a požuda nam je upravljena prema osjetnome. Stoga ljudi više ili manje naginju na ono što ugađa vlastitoj veličini i, konačno, sebeljublju.

Zle posljedice toga veoma se zapažaju i na mističnom području gdje jednako nalazimo sklonost prema samouzvisivanju i samodopadnosti, prema slavičnosti, častohleplju i neobuzdanoj radoznalosti, prema požudi očiju, požudi tijela i prema osjetno-čuvstvenim utjehama.

Čovjek uroni i zaljubi se u vlastite i od samog sebe izazvane misli i osjećaje i pomišlja da su to Božja rasvjetljenja i utjehe. U nutrini postavlja Bogu pitanja, pa odgovara sam od sebe na njih ili mu đavao daje odgovor, i tada uporno tvrdi da mu je Bog otkrio svoju volju.

Neki se drže savršenima već nakon prve mistične milosti. Neka se razmisli da Bog ne daje prve takve milosti stoga što je duša tobože već savršena, nego je daje radi toga da bi duša težila za savršenošću. Neka se nadalje svrati pažnja da su neki duboko pali i navijeke se izgubili nakon što su primili velike mistične milosti.

Naravna živahnost smatra se Božjom pobudom, naravna lakoća u vježbanju kreposti drži se za savršenost. Snovi i slične predodžbe u budnom stanju smatraju se božanskim viđenjima. Obična rasvjetljenja Duha Svetoga drže se mističnim nagovorima. Živo uranjanje u Božju prisutnost smatra se Božjim pohodom. Duševna umornost, što kod napetijeg razmatranja lako sobom donosi neko stanje duševne zaspalosti, smatra se ushitom. I tako dalje.

Takva naopaka mišljenja i težnje đavao rado iskorištava i nadopunja, da tako sigurnije zavede ljude. Da, postoji još i takvih pokornika koji iz želje za slavom žele prevariti svog duhovnog vođu, te iznose da su primili mistične milosti.

Zato je dobro da ispovjednik što ranije dobro prouči mistična uputstva te odmah kod prvog saopćenja navodnih mističnih milosti ujedno svrati pažnju na cjelokupno duševno stanje svoga pokornika. Sigurnije se postupa ako se navodno primljene mistične milosti prosuđuje prema duševnom stanju primaoca, negoli ako se, obratno, duševno stanje prosuđuje prema pretpostavljenim podavanjima milosti.

No ispovjedniku koji pozna prijašnji život svog pokornika te je učenjem stekao jasan pogled u mistični život neće biti teško brzo otkriti prijevaru svog pokornika. Često je za to dosta nekoliko pitanja.

Kod takvog postupka neće mistične knjige tiskane u narodnom jeziku biti na štetu, kako se neki

duhovnici plaše. Te knjige mogu brzo raskrinkati ili samoobmanu njihovih pokornika.

Smatra li ispovjednik, nakon svestranog promatranja za koje može uzeti dovoljno vremena, da je ono što mu je saopćeno namjerna ili nenamjerna prijevara, on mora s tim poslom u što kraće vrije me završiti.

Duhovna viđenja i nagovori

Budući da je Bog duh, on najradije saobraća s dušom na duhovan, razumski način. Ovom je čisto duhovnom saobraćaju mjesto u dva najviša stupnja mističnog života. Za nj su sposobni samo oni koji su već daleko napredovali preobrazujući se u sliku Božju.

Kad jedna od triju Božanskih Osoba hoće da ju koja duša vidi na čisto duhovan način, utisne neposredno njezinom razumu, bez pomoći ljudske mašte, bez oblika, bez kakve pojave i slike, jasnu i sigurnu spoznaju svoje prisutnosti. Ovu milost zovemo duhovnim razumskim viđenjem. Usrećena

duša ne vidi Boga u njegovoj biti. Zato to se, naime traži svjetlo slave. Ona ga također ne vidi ni tjelesnim očima, dakle ne možda u tjelesnom liku. A ipak ona shvaća s bezuvjetnom sigurnošću da je neizmjerni Bog, Otac, Sin i Duh Sveti pred njom, uz nju ili u njoj.

Duša doista ne može shvatiti kako se to događa. Ali ona ni najmanje ne sumnja da se to događa. Nitko je ne može od te sigurnosti razuvjeriti. Kad ne bi imala ite bezuvjetne sigurnosti o prisutnoj Osobi, to ne bi bilo nikakvo duhovno viđenje nego samo živa vjera u prisutnost Božju, ili jednostavno viđenje ili, čak, prijevara.

Sveta Terezija spominje ovu milost ovim riječima: »Činilo mi se da je Spasitelj svagda uza me. No, jer to nije bilo imaginarno viđenje, nisam mu vidjela lika. Ali sam vrlo jasno osjećala da mi je zdesna i da je svjedok svih mojih čina.«

Čisto duhovni pohodi su različiti od posredno imaginarnih viđenja koja Bog utisne mašti puteni čovječjeg razuma.

Kad jedna od triju Božanskih Osoba hoće da štogod saopći kojem čovjeku na čisto duhovan način, utisne čovječjem duhu neposredno, bez proizvođenja riječi, duhovnu razumsku predodžbu misli koju želi saopćiti, čovječji duh jasno shvati misao i njome izraženu istinu. Ova milost se zove razumski duhovni nagovor.

Duša jasno i sigurno razumije utisnutu istinu i većinom također zna tko joj govori. Ona može na isti način odgovoriti Bogu. U tu svrhu treba da samo duhovno, bez riječi, upravi Bogu svoje misli i želje. Kao što je sigurna da ona njega u ovom slučaju razumije, tako je sigurna da razumije i on nju.

Duše bez velikog iskustva lako smatraju duhovnim nagovorom obično nadahnuće Duha Svetoga. Ali duhovni nagovori ostavljaju mnogo jači učinak negoli nadahnuća, tako da duše mogu iz iskustva lako razlikovati jedne od drugih. Da se ne prevari, mora duša dobro razlikovati u svome duhu Božje djelovanje od običnog Božjeg nadahnuća i rasvjetljenja; (kao što mora razlikovati djelovanje Božje od djelovanja drugih duhova u svojoj mašti osobito pak od svojih vlastitih misli.
Ako Bog hoće da čovjek one duhovne spoznaje, koje je od njega primio u svoj razum, zadrži u pameti i saopći drugima, osobito svome duhovnom vođi, tada on učini da ono što je bitno u primljenim spoznajama prijeđe u maštu. Ono što prijeđe, također je samo misao. Ako sada duša želi tu misao saopćiti drugima, mora je prevesti u svoj materinski jezik. Tu mora postupiti vrlo oprezno da nađe prave riječi, da onom što je Božje ne doda ništa svoga. Da ona sama razumije, naravno da joj nije potrebno prevesti na materinski jezik, jer je ona osposobljena za duhovna saopćenja. Ona na neki način ima božanski misli.

Događa joj se kao čovjeku koji potpuno vlada nekim stranim jezikom. Kad koji Nijemac koji savršeno vlada francuskim čita koje francusko štivo, on radi sebe ne treba da francuske riječi prevađa na njemački, jer on i misli francuski. Ali ako ove francuske misli treba da saopći nekome koji nije vješt francuskom jeziku, mora ih prenijeti na njemački.

Usrećenik odmah opaža da to novo gledanje, slušanje i mišljenje bez slika, mašte i bez riječi nije ljudsko nego Božje djelo. Ovim nebeskim saobraćajem prima on neki predosjećaj vječnog blaženstva koji ga se duboko doimlje. Tako, naime, saobraća Bog s anđelima i svecima na nebu i oni među sobom.

Duhovni pohodi bivaju na najvišim mističnim stupnjevima sve jasniji i dublji. Što više duh Božji tu prodre u ljudski, to i obratno, ljudski duh dublje gleda u Božanstvo i time dobiva sve više pojam o Božjoj neizmjernosti.

Kako uči filozofija, spoznato je u onome koji spoznaje ne prema tome kakvo je u sebi, nego prema mjeri onoga koji spoznaje.
Stoga, da bi mistik mogao spoznati Boga kako mu se on daje spoznati, treba da najprije neko milosno svjetlo rasvijetli čovječji duh i učini ga sličnijim Bogu.

Preobražena duša razumije sve bolje kako je Gospodin neizmjeran, neshvatljiv, kako nijedna ljepota, dobrota ni sila nije usporediva s njime. Ove uzvišene oznake čine da ona ide izvan sebe od divljenja i ljubavi. Premda ne vidi Boga, ona vidi njegovu neizmjernost i na neki se način u njoj gubi, tako da isprva zapada u ushit vanjskih osjetila.

Ali što se više priuči na ovaj saobraćaj, to rjeđe pada u ushit, tako da konačno ushiti otpadnu, a ona se kod pune svijesti osjeća kao da je već neprekidno u nekom nebeskom stanju, u nekom djelomičnom pretposjedu vječnog života.

Spoznaja i ljubav Božja na ovom novom stupnju brzo rastu uvijek na više. Božanska rasvjetljenja sve više osposobljavaju dušu da duhovno jasno razlikuje svete tri Božanske Osobe koje su joj uvijek blizu te, konačno, ona saobraća tako često kako hoće s Ocem, Sinom i Duhom Svetim, i to često bez predodžaba mašte bilo koje vrsti, bez riječi, samim obostranim upravljanjem misli.
Zaljubljeni na zemlji proživljavaju slično u maloj mjeri. Oni se često već razumiju ako se samo u oči gledaju. Mnoge riječi tu nisu potrebne već su, naprotiv, upravo na smetnju.

Duše koje su se tako visoko uspele imaju moralnu sigurnost da potpuno pripadaju Bogu, a ne više vlastitim probicima, kako ćemo vidjeti u 7. i 8. poglavlju III odsjeka. Njihov saobraćaj s Bogom kreće se samo unutar Božjih interesa. Kod toga čovjek čezne da sve radi ujedinjen s Duhom Svetim čiji neprekidni utjecaj opaža kad god na nj pomisli.

Na najvišem stupnju mističnog života milosti postaje razumski saobraćaj duše s Bogom redovit kod svih osobitih saopćenja. Ovakav saobraćaj duše s Bogom pripada bitnosti mističnog života i srži najtjesnijeg sjedinjenja s Bogom.

Čisto duhovni saobraćaj veoma zapošljava naravne duševne sile. Stoga duševne moći često, dok danju na unutarnji način opće sa Spasiteljem, upotrebljavaju, ako treba, i maštu da nađu objašnjenje. Spasitelj sa svoje strane rado pristaje na to. Stoga ovdje imaju naročito mjesta posredno-imaginarna viđenja, naime ona koja odgovaraju onim unutarnjim odnošajima koji postoje između njega i duše.

Spasitelj nadahnjuje razumu misli kako da duša s njime opći preko mašte. Unutarnji, razumski, posredno-imaginativni, neobični saobraćaj između Boga i savršene duše razvija se tako jednostavno i nenapadno, da se čovjek toliko na nj privikne, te mu se više i ne čini ništa izvanrednim. On ga ne sprječava i ne smeta kod izvršavanja staleških dužnosti.
Dok se često duhovna viđenja i nagovori odnose neposredno na Boga, napredni smiju težiti za njim. Smiju ih u Boga i moliti, ako to mogu činiti s najiskrenijom poniznošću i s najpotpunijom odanošću u njegovu svetu volju.

Đavao ih ovdje može jedva prevariti, jer tek slabo može oponašati ove milosti, a Bog takve usrećenike štiti na osobit način.

Mnogo je teža jedna druga pogibelj, pogibelj prijevare. Neiskusne duše svoje vlastite predodžbe u mašti ili pak svoja imaginativna viđenja smatraju nepogibeljnim razumskim viđenjima. (*Mistični život milosti*, poglavlja 2-6)

PARALELIZAM SA NUKOM BL. HENRIKA SUSONA: Osma hridina

Bl. Henrik na osmoj etapi duhovnog života opisuje daljnji put sjedinjenja herojske duše. U usporedbi sa Zamkom duše sv. Terezije Avilske stanje duše koje ovdje opisuje bl. Hernik odgovara šestim odajama. Prema sv. Tereziji šeste odaje predstavljaju stanje u kojem duša prolazi najviša nutarnja čišćenja, a među mistične milosti koje Bog udjeljuje duši na posve nadnaravan način spadaju nutarnje lokucije, ekstaze i viđenja… Duša proživljava jednu veliku gorljivost za spasenje ljudi i ima apostolatski duhovni naboj te spremnost da napusti samoću za rad na širenju kraljevstva Božjeg. Da bi se uspela do najviših stupnjeva mističnog života, potrebno je motrenje Kristova čovještva. U ovim odajama duša proživljava duhovne zaruke, tj. Kristovo obećanje da će se jednoga dana s njom sjediniti. Nutarnji život milosti duši otkriva čudesna Božja djela u tipično mističnoj molitvi sjedinjenja. U jednoj usporedbi opisa paralelizma duhovnog puta sv. Terezije i sv. Ivana od Križa na ovom razvojnom stupnju duhovnog života duša prolazi tamnu noć duha da bi dospjela na sljedeći i najviši stupanj duhovnog i mističnog života na zemlji, to jest došla do vrhunca mističnog sjedinjenja s Bogom na zemlji, duhovnim brakom.

Odgovor: Otvori sada svoje oči i gledaj iznad sebe.

Čovjek podiže oči i vidje osmu hridinu koja je bila neusporedivo viša od svih drugih. Jako mali broj osoba se onamo uspinjao. Čim bi se uspeli, najviše njih bi brzo pali naniže, a jako mali broj je ostajao na ovoj hridini.

Čovjek: Ljubljeni moj, koji su ovo ljudi i koje su njihove pobožne vježbe?

Odgovor: Vidjet ćeš.

Čovjek se odmah nađe na osmoj hridini i vidje da su ovi ljudi bili profinjeniji, svjetliji i ljepši od svih drugih koje je vidio na nižim hridinama. Čovjek se jako obradovao što je to vidio te reče: „Ljubljeni moj, koje su ovo osobe?“

Odgovor: To su osobe koje su jako drage Bogu, tako da su sve druge nadišli i predali su se Bogu da radi s njima sve što želi u vremenu i vječnosti.

Čovjek: Ljubljeni moj, da barem ima puno ovakvih ljudi!

Odgovor: A kako bi ih moglo biti puno? Ti vidiš da je jako malo onih koji se radi Boga žele odreći vremenitih i prolaznih stvari, ostaviti se toga i uistinu se odreći sebe na čast svome Bogu. Kako bi trebali ljudi doći do točke da se znaju potpuno predati i odreći se svega za ono što je vječno, beskrajno i neizrecivo!

Čovjek: Ljubljeni moj kada Ti kažeš da se treba potpuno odreći vremenitih stvari ljudi shvaćaju da se svega trebaju lišiti, svih vremenitih dobara i to ih prestraši.

Odgovor: To se treba dogoditi. Tko želi doći među ljude na ovu osmu hridinu treba se osloboditi svih svojih dobara koji ga mogu priječiti na putu k Bogu ili ih treba posjedovati a da se u njih nikako ne uzda, i da ih cijeni tako da mu budu više na duhovnu korist, a ne da budu zapreka na putu prema Bogu. Oni koji ih tako posjeduju mogu ih zadržati, to jest na način da ih ne ljube i ne posjeduju sebe, nego im cilj treba biti Božja čast. Bog im dopušta da ih posjeduju ali samo za vlastite skromne potrebe, nego da dijele drugima jer sve pripada Bogu Stvoritelju.

Čovjek: Ljubljeni moj, jako sam zadovoljan i mislim da su ovi ljudi došli do svoga izvorišta i iskona.

Odgovor: Ne, ne još, ali su puno bliži izvorištu i iskonu od onih koje si do sada vidio. Ovi ljudi su dobili veće milosti i svjetla od svih drugih, Bog je njima pokazao velike čudesne stvari iako sve u slikama i likovima.

Čovjek: Što je iznad slika i oblika?

Odgovor: Ovim ljudima je ponekada dopušten kratki pogled u izvorište i iskon i oni to ne mogu prevesti u slike niti objasniti i izreći riječima.

Čovjek: Ljubljeni moj, vjerujem da će ovi ljudi biti oslobođeni Čistilišta.

Odgovor: Ne, oni će morati ići u Čistilište.

Čovjek: Koji je razlog tome, zašto im je tako teško doći u svoje izvorište i iskon?

Odgovor: Neprijatelj je na njih bacio dvije velike kukice i drži ih sa obadvije strane kako mu ne bi pobjegli.

Čovjek: Koje su to dvije kukice?

Odgovor: Budući da su ovi ljudi kratko motrili svoje izvorište i iskon, uhvati ih želja da više vremena tamo borave, i to nije najsavršenija stvar jer još imaju prikrivenu volju da to motre. Ta želja je skrivena da je oni sami ne poznaju i nisu je do kraja iskorijenili.

Čovjek: A što je druga kukica?

Odgovor: Znaj da je Bog vodio ove ljude po čudesnim, divnim i vanrednim putovima, pokazao im neredovite i neuobičajene divne stvari i sve to koristeći se slikama, ali ovi ljudi su to sebi pripisali na način jako skrovit i potajan tako da to ni oni sami ne raspoznaju. Ali Bog to spoznaje i ne usuđuje se oduzeti im ove duhovne milosti, i treba im oprostiti jer dobro poznaje njihovo potajno dno koje je skriveno u naravi koje oni sami ne spoznaju. Ovo je druga kukica kojom neprijatelj drži ove ljude dalje od svoga izvorišta i iskona.

Čovjek: Ljubljeni moj, kakve moraju biti ove osobe da bi izbjegle ove dvije kukice?

Odgovor: Moraju uistinu umrijeti sebi i biti predani do kraja, do kraja umrtviti svoju narav, trebaju prosvijetljenim razlučivanjem do dna spoznavati putove naravi, u protivnom neće nikad doći bliže svome izvorištu i iskonu.

Čovjek: Žao mi je što će ovi dragi ljudi biti primorani zbog toga ići u Čistilište!

Odgovor: Da kojom srećom ima puno ovakvih ljudi, stvari bi u kršćanstvu išle puno bolje od toga kako sada idu. Znaj da je njihovo čistilište puno manje od svih koji borave na nižim hridinama a njihovo vječno blaženstvo će biti puno veće.

HEROJSKE DUŠE

Sada ćemo izložiti nauk Saudreaua o ovom stupnju puta duhovnoga rasta. Budući da on u svom studiju redovito prikazuje nauk odaja sv. Terezije i hridina bl. Henrika ovdje nećemo iznositi taj dio njihova i njegova nauka jer smo ga gore donijeli. Iznijeti ćemo samo njegova razmišljanja koja dopunjuju sv. Tereziju i bl. Henrika ukazivanjima na druge svetačke tradicije.

Saudreaua duše na ovom stupnju duhovnog življta naziva heroske duše. Radi se daljnjem duhovni rast duša koje su došle do sjedinjenja s Bogom. Bog ih jača i dovodi u stanja koja zahtijevaju prakticiranje krjeposti u teškim prilikama za ljudsku narav koje daleko nadilaze čisto ljudske snage u kojima one smjelo i bez oklijevanja, ne iznimno nego redovno, vrše teške čine krjeposti ostajući istovremeno u vedrini i miru.

Često se na duhovnom putu u tim stanjima mogu događati i različiti mistični fenomeni kao što su viđenja, lokucije, objave, bilokacije i slično. To su samo popratni fenomeni i nipošto ne predstavljaju bit komunikacije duše s Bogom. U tim se iskustvima za prosječnog vjernika događa zbunjujući učinak kontemplacije koja vodi daljnjem vrhunskom čišćenju i prosvjetljenju. Ništa nije tako čudesno kao srce sveca koje trpi, a istovremeno je i sretan. Njegov život je neshvatljiva mješavina radosti i patnje koje istovremeno ostaju bez da se uzajamno ponište.

Bog prosvjetljuje duše da spoznaju njegovu veličinu, ali i da kušaju vlastitu nemoć i gubitak svih oslonaca popraćenih potpunim ogoljenjem po jakim patnjama ili po lišenosti svega što ih privlači i tješi. Duhovni život ulazi u sferu neizrecivoga po kušanju bilo čisto duhovne radosti, bilo čiste duhovne patnje, tamne noći duha, i na taj ih način Bog čisti za najviše moguće sjedinjenje s njim na zemlji.

SEDMI STUPANJ

SEDME ODAJE - DUHOVNA ŽENIDBA

Sedme odaje predstavljaju vrhunac duhovnoga i mističnoga života na zemlji u kojima duša proživljava stanje duhovnoga braka, stanje trajnoga sjedinjenja s Kristom u proživljenom sjedinjenju s Trojstvom. Iz tog stanja proizlazi jedan veliki nepomućeni nutarnji duhovni mir usprkos svih vanjskih i nutarnjih poteškoća i progonstava. Duša istovremeno ostaje i aktivna i kontemplativna. Kontemplacija na ovom stupnju nije samo subjektivna nego čini da duša zaboravlja na sebe i potpuno se daruje Kristu i Crkvi.

Prema Castellanu stanje duša sedmih odaja duhovna ženidba, milost dovodi dušu prema sjedinjenju s Kristom i Trojstvom a apostolatska molitva je ona koja odgovara ovim dušama i radi se o vrhuncu mističnog života milosti na zemlji.

Počevši od četvrtih odaja, kad perom treba prijeći na polje mistike, Terezija ne može sakriti zbunjenost koja postaje sve jača pred onim o čemu kani govoriti, odnosno staviti na papir. Tako na početku četvrtih odaja bilježi: »Da bih počela govoriti o četvrtim odajama, jako mi je potrebno ono što sam već učinila, a to je da se preporučim Duhu Svetomu i molim ga da On odsad govori preko mene kako bih rekla nešto o preostalima tako da shvatite« (Z IV, 1, 1).

U petim se odajama ozbiljno bavi mišlju da odustane od započetog jer »niti zna iskazati, niti to razum zna shvatiti, niti pak usporedbe mogu poslužiti da se to razjasni« (Z V. 1, 1).
Prije nego će započeti sa šestim odajama, opet uzdah i vapaj: »Neka se On udostoji da uspijem nešto iskazati o tako teškim stvarima; jer ako Njegovo Veličanstvo i Duh Sveti ne budu upravljali mojim perom, znam dobro da to neće biti moguće« (Z V, 4, 11).

Kad pristupa sedmim odajama, zbunjenost se pretvara u neku vrst straha koji je hoće blokirati: »O veliki Bože! Čini mi se da drhti tako bijedan stvor kao što sam ja što govori o stvari koja mi je tako nepoznata i ne zavrjeđujem spoznati. Istina je da sam bila vrlo neodlučna razmišljajući da li će biti bolje završiti ovu odaju s malo riječi. (...) Jako me sram (...), to je strašna stvar!« (Z VII, 1, 2).
Napokon je podlegla ovoj posljednjoj napasti: posljednje razdoblje, najbogatije u cijelom procesu, ostat će opisano sa »malo riječi«.

Poteškoće na koje nailazi Terezija u sedmim odajama - prije svega nemogućnost da prikladno i razumljivo izrekne sve bogatstvo milosti tih odaja - želi olakšati uspoređivanjem s prethodnim odajama. Osjeća da joj je daleko lakše opisati ono što nedostaje petim ili šestim odajama negoli ono što imaju i što jesu sedme.
Napominje da se viđenja »prijašnjih odaja sasvim razlikuju od viđenja u ovim odajama« (Z VII. 2, 2), a onda je opisivala razliku s obzirom na učinke (Z VII. 3), a napose na milost sjedinjenja koja se ovdje događa u »samom središtu duše«, a ne u njezinom »gornjem dijelu« (to u petim odajama), i to ne putem ushita kad se izgube sve moći i duša ništa ne shvaća (to u šestim odajama), nego tako da djelomice »vidi i razumije milosti što joj iskazuje« (Z VII. 1, 6).

Nadalje, u prethodnim odajama ta milost nije trajna, nego »brzo prođe pa duša ostane bez onog društva, mislim tako da ga više ne zamjećuje«, dok ovdje »duša ostaje vazda sa svojim Bogom u ovom središtu« (Z VII. 2, 4).

Terezija ovdje nastoji upotrijebiti svu ljudsku umješnost, služeći se najrazličitijim slikama i usporedbama, da bi na taj način jasnije i jače prikazala milosti sjedinjenja sedmih odaja. Slike se smjenjuju filmskom brzinom iako je na koncu nijedna potpuno ne zadovoljava jer nisu u stanju primiti ni prenijeti svu dubinu mističnog značenja koje nose. Tu je slika braka: razlike između zaručenih (šeste odaje) i oženjenih koji se ne mogu rastaviti (sedme odaje); slika spojenih voštanica koje se mogu rastaviti (VI. od.), za razliku od kiše koja pada s neba u rijeku ili more gdje se vode ne mogu razdvojiti (VII. od.); ili soba sa dva prozora kroz koje ulazi svjetlost te se onda ne može razlučiti svjetlost jednoga i drugoga (VII. od.) itd. »Nemam zgodnijih poredaba pa navodim ove«(Z VII. 2, 3), ispričava se Terezija, a onda se odmah utječe Svetom pismu i tu po instinktu svoje duše traži odgovarajuće slike u biblijskim likovima.

Sveti Pavao i njegovo duboko iskustvo kršćanskog misterija posebno su joj dragi i bliski, te i ovdje nalazi zgodu da ustvrdi njegovim riječima: »Tko se približuje k Bogu i s njim se spaja, postaje jedan duh s njime« (1 Kor 6, 17), a odmah zatim njegovo iskustvo: »Meni je živjeti Krist, a smrt dobitak«. »Čini mi se, nastavlja ona, da isto tako može reći i duša jer se to zbiva ondje gdje leptirića koju smo spominjali umire čak s velikim užitkom zato što je njezin život već Krist« (Z VII. 2, 5).

Terezija je škrta u opisu i prikazivanju novog stanja preobražene duše, i to zacijelo iz straha da ne kaže premalo. Ona se sama osjeća kao mala spužva umočena u beskrajni ocean božanstva, nemoćna da opiše neizrecivo bogatstvo odnosa između duha i Duha. Stoga u najkraćem zaključuje da to može razumjeti samo onaj tko iskusi.

Među mističnim milostima s kojima je obogaćena Terezijina duša, trinitarna su prosvjetljenja bila odlučujuća u evoluciji njezina mentaliteta. Po kontemplativnoj molitvi i iskustvu Presvetog Trojstva primila je oblik prosvijetljenog znanja koji ju je osposobio da pobjedonosno diskutira s teolozima i hereticima, te osvijetli stvarnost čovjekove nutrine koja se može uzdići do neslućenih mogućnosti.
Ona će govoriti još o nekim učincima ovih milosti (Z VII. 3) po kojima se »spoznaje jasno da Bog daje život našoj duši« (Z VII. 2, 6), ali će navesti samo »prvi« i »drugi« učinak, a zatim nastavlja cijeli niz uz puno objašnjenja i digresija. Ipak, svaki se razlikuje od drugoga:
»zaborav samoga sebe« (Z VII. 3, 2), »želja da trpi« (Z VII. 3, 4), »velika unutarnja naslada« (Z VII. 3, 5), »velika želja da Mu služe«, a ne da umru (Z VII. 3, 6), »odricanje od svega« (Z VII. 3, 8), »ne boje se prerušavanja nečastivoga« (Z VII. 3, 10).

Terezija će posebno naglasiti da sedme odaje jesu odaje gdje Marija i Marta idu savršeno zajedno. Duhovnom čovjeku, u njegovom rastu, san o samoći zamjenjuje želja za čovjekom, da mu bude blizu, da mu se daje i prenosi ono što Bog poručuje i traži.

Kao što se istinsko apostolsko djelovanje rađa iz kontemplacije, tako i autentična kontemplacija uvijek nosi u djelovanje. Djelovanje i kontemplacija postaju jedno, tako što jedno uvijek poziva drugo. Stoga se može ustvrditi govoreći o kršćanskom apostolatu da nije toliko problem sredstava i metoda koliko duha i života. Nužno je prije biti da bi se moglo djelovati, prvo ljubiti da bi se moglo činiti. I zato se istinska tehnika apostolata sastoji u žaru i svetosti apostola što mu omogućuje da može biti poslušan i raspoloživ pozivima Duha. Zato će Terezija i ovdje podcrtati: »Sestre moje, ne gradimo kula bez temelja jer Gospodin ne gleda toliko na veličinu djela koliko na ljubav kojom se čini, a učinimo li ono što budemo mogle, Njegovo Veličanstvo će dati pa ćemo moći svakim danom sve više« (Z VII. 4, 15).

Prema Sicariju sveta Terezija Avilska je doživila duhovni brak negdje u studenome 1572., te ona govori iz svoga iskustva. Dok Terezija to mistično iskustvo, preobraženje naziva duhovni brak, sv. Ivan od Križa to naziva preobražavajuće sjedinjenje. Sjedinjenje podrazumijeva dvije različite osobe, i to na način da se više ne mogu rastaviti. Sedme odaje su kraljevska soba ili bolje, odaja Kralja u kojem On boravi u najdubljoj dubini duše, gdje samo Bog boravi (VII. 1, 3). Terezija naslućuje (VII. 1,11) da u duši ima duh. I duša naslućuje duha Božjega u sebi, što je još apostol Pavao govorio u 1 Sol 5, 32, i onda kada čovjek odbacuje milost i Bog ne može boraviti u nutrini, ali i dalje duh ostaje Njegov i On se buni protiv duše. U biti to je grižnja savjesti. Tako, kada se čovjek usmjerava prema Bogu, i otvara milosti, Presveto Trojstvo u njoj boravi kao u svojoj odaji. Sedme odaje u biti označavaju ovo duhovno stanje, mjesto gdje Bog boravi. Duša je već po hodu rasta i sazrijevanja kroz odaje spremna za duhovni brak. Duhovni brak podrazumijeva jednu žudnju i želju, čežnju za spasenjem duša, veliku žudnju duše da postane robom ljubavi, kako bi doprinijela da spasi one koji su robovi sami sebi.

U sedmim odajama Terezija opisuje strašno stanje duša koje su van zamka (VII. 1, 3-4), jer koliko je neka duša više u Bogu, više vidi problematično stanje ljudi koji žive bez milosti Božje.

„Kad se naš Gospodin udostoji smilovati nad onim što podnosi i što je podnijela po Njegovoj želji duša koju je duhovno već uzeo za zaručnicu, prije nego što se izvrši duhovni brak, uvodi je u Svoju odaju, a to je sedma, jer kako god ga ima u nebu, isto tako mora imati i u duši boravište gdje samo Njegovo Veličanstvo boravi, recimo, drugo nebo. Jer jako nam je važno, sestre, da ne smatramo daje naša duša nekakva mračna stvar, jer kako je ne vidimo, najčešće mora izgledati da nema drugog, unutarnjeg svjetla, osim ovoga koje vidimo, te da u našoj duši vlada nekakva tama. Za onu koja nije u milosti, to vam priznajem, i to ne zbog nedostatka Sunca Pravde, jer je u njoj dajući joj bitak, već zbog toga što nije sposobna primiti svjetlost, kao što, vjerujem da sam rekla u prvoj odaji daje bila spoznala jedna osoba ; jer s ne¬sretnim dušama je kao da se nalaze u nekom mračnom zatvoru, svezanih nogu i ruku kako ne bi učinile nikakvo dobro koje bi im

koristilo , te slijepe i nijeme. S pravom se možemo ražaliti nad njima i pogledati da smo nekad i mi bile takve, te da Gospodin može imati milosrđa i prema njima.

Posebice pazimo, sestre, da Ga to molimo i da se ne zapustimo jer je vrlo veliko djelo milosrđa moliti za one koji se nalaze u smrtnom grijehu; puno veće negoli kad bismo vidjele nekog čovjeka jakim lancem svezanih ruku na leđima i privezanog uza stup, i kako umire od gladi, i to ne stoga što ne bi imao što jesti, jer pored sebe ima preobilje jela, ali ga ne može dohvatiti da bi ga prinio ustima, pa čak osjeća veliku gadljivost, a vidi da će umrijeti i to ne smrću kakva je ovdašnja, već vječnom, ne bi li bilo preokrutno gledati ga i ne prinijeti mu ustima što bi pojeo? A što kad bi mu po vašoj molitvi bili skinuti lanci? To shvaćate. Za ljubav Božju vas molim da se uvijek sjetite takvih duša u svojim molitvama". (VII. 1, 3-4)

Duša koja je doživjela duhovni brak je prihvaćena u Presveto Trojstvo. Terezija je doživjela upravo to sjedinjenje sa Trojstvom. Sicari pokazuje kroz razne tekstove Izvještaja, npr. Izvještaj broj 13 i 15 1571., Izvještaj broj 25 iz siječnja 1572. Terezija govori kako se njoj činilo da joj se približava Otac, da joj upućuje slatke riječi, kao da joj govori: *Ja sam ti dao Sina i Duha Svetoga, i Presvetu Djevicu, a što mi ti možeš dati?*(Izvještaj broj 33 rujan 1572.) Dakle, Sicari zaključuje da je duša uvedena u ove sedme odaje po intelektualnom viđenju Presvetoga Trojstva. Duša vidi jasno u duši, po intelektualnom viđenju, Presveto Trojstvo (VII. 1, 6-7).

Znači, dok sva ova priprava za duhovni brak o kojoj smo prije govorili, je bilo samo povremeno iskustvo Presvetoga Trojstva, kada se dogodi duhovni brak to sjedinjenje je postojano, stalno i nerazrješivo (VII. 1, 10). Ta Prisutnost može se kušati ili doživjeti i u viđenju, stvarno i postojano nutarnje stanje (intelektualno viđenje o kojem smo prije govorili). Sicari sada malo istražuje način kako je Terezija Avilska doživjela slavljenje tog duhovnoga braka u sedmim odajama, i napominje da su i druge mističarke doživjele duhovni brak s Kristom.

Izgleda da je prva koja o tome govori sv. Katarina Sijenska. Taj izvještaj imamo i kod sv. Marije Magdalene de' Pazzi, kod sv. Veronike Giuliani i sv. Elizabete Canori Mora. Terezija govori da je ona doživjela u iskustvu da taj duhovni brak se događa kod nje kada je vidjela ljudsku narav Isusa Krista (VII. 2, 1). U Izvještajima od 1572., Terezija govori upravo o toj dimenziji nerastavljivosti. Isus govori sv. Tereziji: *Pogledaj čavao moje Muke, znak da si od sada moja zaručnica.* Znači, to viđenje u sedmim odajama, viđenje Kristove ljudske naravi, razlikuje se od svih drugih viđenja koje je Terezija prije doživljavala upravo po tome što se više ne mogu rastaviti duša i Bog (VII. 2, 2-3). Za to izraziti Terezija se koristi nekim slikama, kao da s neba pada kiša u rijeku i ona se više ne može odvojiti od vode s kojom se pomiješala u rijeci (VII. 2, 4). Ima doživljaj trajne Prisutnosti, pa u sedmim odajama prevladava otajstvo Presvetoga Trojstva. Dakle, u sedmim odajama prevladava motrenje Presvetoga Trojstva, ljudske naravi Isusa Krista, ali Terezija s time povezuje i Euharijstijsko otajstvo.

U Izvještajima broj 57 iz 1575., govori kako ima Tijelo Kristovo u svojoj duši, a Trojstvo je u nama, te da Otac rado prihvaća taj dar kojem mu prikazujemo Njegovog Sina nakon Pričesti, u Njemu mu je sva milina na zemlji.

Molitva sedmih odaja: PREOBRAŽANSKO SJEDINJENJE ILI DUHOVNO VJENČANJE, UČINCI U DUŠI I ZNAKOVI ZA PREPOZNATI

Duhovno vjenčanje: U ovom stanju nema više odsutnosti Ljubljenog, nema više trpljenja zbog preobrazbe, sva je duša preobražena u Boga. Princip života više nije duša pa se ne radi običnom životu, nego je princip života Duh Sveti pa je i život božanski. "I budući da svako živo biće živi po svom djelovanju, kao što kažu filozofi, te budući da duša već ima svoja djelovanja u Bogu, po sjedinjenju što ga ima s Bogom, živi Božjim životom i tako se smrt pretvorila u život, to jest njen animalni život u duhovni" (ŽP 2,34).

Ako je princip života promijenjen, promijenjena je i smrt takvih ljudi. Piše Ivan od Križa: "prirodno umiranje duša koje dopru do tog stanja, premda je stanje njihove smrti s obzirom na prirodno slično ostalima, ipak ima u uzroku i načinu smrti veliku razliku. Jer ako ostale umiru smrću koju je prouzročila bolest ili dužina dana, ovima pak, premda u bolesti umiru ili u ispunjenju dobi, to ipak ne doseže dušu, nego neki udar i susret ljubavi mnogo uzvišeniji nego li prošli i mnogo moćniji i snažniji (djelotvorniji, važniji), budući daje mogao rastrgati veo i odnijeti si dragulj duše. I tako, smrt sličnih duša je vrlo blaga i slatka, više no što im je bio duhovni život tokom cijeloga njihova života jer umiru s najuzvišenijim udarima i najslađim susretima ljubavi, budući da su poput labuda koji najslađe pjeva kad umire" (ŽP 1,30).

Nakon tolikih čišćenja, duša dolazi konačno do onog mirnog i trajnog sjedinjenja, što ga nazivamo preobraženskim sjedinjenjem i koje je, izgleda, posljednji stupanj mističnog sjedinjenja, neposredna priprava za blaženo gledanje. Izložit ćemo mu: 1. narav i 2.učinke.

1. Narav preobražajnog sjedinjenja ili duhovne ženidbe

U svetačkoj literaturi se izražava se na više načina: Nerastavljivost, trajno sjedinjenje, kušanje trajne prisutnosti, predokus vječnosti

Iznosimo bitne oznake i njegov opis prema svetoj Tereziji Avilskoj
Glavne oznake tog sjedinjenja su: prisnost b) vedrina c) nerazrješivost

a. Prisnost. Upravo zato što je to sjedinjenje intimnije od svakog drugoga, nazivamo ga duhovnom ženidbom. Među zaručnicima nema više tajna: to je slijevanje dvaju života u jedan. A takvo je baš to sjedinjenje, što postoji između Boga i duše. Sv. Terezija to tumači s usporedbom: "Ovdje je kod duhovne ženidbe, kao kad voda s neba pada u rijeku ili u studenac, gdje sve postaje jednom vodom pa se više ne mogu razdijeliti ni razlučiti, koja je voda riječna, a koja je pala s neba". (Z VII, 2, 9).

b. Vedrina - U tom stanju nema više zanosa niti ushita, ili barem jako malo. Slabosti i poteškoće su gotovo posve nestale, da tiho i mirno načine mjesto za to duševno stanje u kojem su dva zaručnika ubuduće uvjereni o svojoj međusobnoj ljubavi.

c. Nerazrješivost. - Sva su druga sjedinjenja bila prolazna dok ovo ostaje po svojoj naravi stalno, kao što je stalna kršćanska ženidba.

Da li ta nerazrješivost povlači za sobom i nepogrešivost, odnosno da li duše koje su doživjele duhovnu ženidbu mogu griješiti? U toj je stvari nije isto mišljenje sv. Ivana od Križa i sv. Terezije. - Sv. Ivan misli, da je duša tada utvrđena u milosti: "Po mom mišljenju, duša se nikada ne može, naći u tom stanju, da u isto vrijeme ne bi bila i utvrđena u milosti. Ona se više ne treba bojati ni napasti, ni uznemirivanja, ni tuge i zaboravlja na sve svoje brige i sve svoje poteškoće" (DS 22 strofa)

Sveta je Terezija vrlo daleko od ovakve tvrdnje: "I gdjegod govorim tako o stanju, gdje se čini, da je duša u sigurnosti; treba razumjeti, da je tako dotle, dok je Božansko Veličanstvo drži svojim rukama, a ona ga ne vrijeđa. Barem je izvjesno', da se ne drži sigurnom (duša o kojoj govorim), premda se vidi u tom stanju, i to već duge godine nego se boji mnogo više nego prije i čuva se da ne bi još najmanje uvrijedila Boga". (Z VII, 2,9).

Čini nam se, da se mišljenje, sv.Terezij0 bolje slaže s bogoslovskom naukom, koja nas uči, da se milost konačne ustrajnosti ne može zaslužiti. Da bi čovjek bio siguran za svoj spas, bila bi,

mu potrebna posebna objava, koja bi se odnosila ne samo na sadašnje stanje milosti, nego još i na ustrajnost u tom stanju do smrti.

Opis doživljaja **duhovne ženidbe** svete Terezije sadržava dva ukazanja, jedno Našega Gospodina, a drugo Presvetoga Trojstva.

Navodi dvije karakteristične milosti konačnog stanja sjedinjenja duše s Bogom: kristološku i trojstvenu. Čuti ćemo svjedočanstvo sv. Terezije Avilske kako ona piše o svom duhovnom braku.

Upravo Isus uvodi dušu u te posljednje odaje i to u iskustvu sv. Terezije dvostrukim viđenjem: jedno, maštom, a drugo razumom.

a) U slikovnom viđenju maštom,

S obzirom na prvu Terezija piše: *»Kad Bog udjeljuje tu milost (duhovne ženidbe), Njegovo Veličanstvo želi pokazati duši svoje presveto Čovještvo, da ga dobro upozna i dobro znade da prima takav najviši dar« (Z VII. 2, 1).*

Terezija ovako opisuje iskustvo duhovnog vjenčanja. ***Izvješće br. 35, Avila, 17. 11. 1572.:*** *„Druge godine nakon što sam postala poglavaricom u samostanu Utjelovljenja, dok sam pristupala sv. Pričesti, Ivan od križa razlomio je hostiju, odmah sam pomislila da to čini kako bi me mrtvio. Njegova uzvišenost želeći da shvatim kako to nije važno reče mi „ Ne boj se, kćeri, nitko te neće odijeliti od mene“, a zatim mi se ukazao, stavi na mene ruku i reče mojoj duši u imaginarnom viđenju „Gledaj ovaj čavao, on je znak da si ti od danas Moja Zaručnica. Do sada nisi bila zaslužila ovu milost, ali od sada ti ćeš se brinuti za Moju čast i to ne samo jer sam Ja, tvoj Bog, Kralj i Stvoritelj, nego jer si ti Moja istinska Zaručnica. Tvoja čast je Moja čast, a Moja čast je tvoja čast.“*

Zatim dolazi razumsko viđenje: *"Gospodin se u tom središtu duše ne pokazuje u umišljenom viđenju, nego u razumnom i to mnogo finijem, nego su opisana... Što tu Gospodin saopći duši u jedan časak, tolika je tajna i tako uzvišena milost i duša osjeti tako preveliku nasladu, te je ne mogu ni s čim usporediti, nego a nebeskom slavom, što joj Gospodin hoće da objavi za ovaj časak i to uzvišenije nego ikakvim viđenjem ili duhovnom slašću. O tom se ne može reći više, nego, koliko se može razabrati, da je duša, što više duh ove duše, postao jedno s Bogom". (Z VII 2,3)*

Novost ovog viđenja, za razliku na slična viđenja Kristova čovještva u šestim odajama, sastoji se u snazi viđenja, u značenju riječi koje se čuju i po mjestu gdje se događa (Z VII. 2, 2), te daleko nadilazi ona prethodna.

b. Tu je i zadivljujuća milost viđenja Presvetog Trojstva*: »Naš dobri Bog hoće duši skinuti ljusku s očiju pa da vidi i shvati nešto od milosti koju joj udjeljuje (...); kad bude uvedena u ovu odaju, umnim viđenjem, uz stanovit način prikazivanja istine, ukazuje joj se Presveto Trojstvo, sve Tri Osobe, uz jedan plamsaj koji najprije dolazi do njezina duha; poput prejasnog oblaka, i ove Tri Osobe pojedinačno, pa divnim obznanjivanjem što se podaje duši, ona shvaća s neobično velikom istinom da su sve Tri Osobe jedna bit i jedna moć i jedno znanje i jedan sam Bog, tako da ono što imamo po vjeri duša tu, možemo reći, razabire gledanjem premda to nije gledanje očima tijela ni duše jer to nije predodžbeno viđenje. Ovdje joj se razotkrivaju sve Tri Osobe i govore joj, i daju joj da shvati riječi za koje kaže Evanđelje da ih je izrekao Gospodin: da će doći On i Otac i Duh Sveti nastaniti se kod duše koja ga ljubi i drži Njegove zapovijedi. Bože mili, koliko je drukčije čuti ove riječi i vjerovati u njih, nego na ovaj način shvatiti koliko su istinite« (Z VII.1, 6-7).*

Sv. Ivan od K riža ovako na dva načina opisuje duhovno vjenčanje koje je karakterizirano **preobraženjem u Ljubljenoga, uzajamnim darivanjem i trajnim sjedinjenjem u ljubavi:**

„...Ona sama kazuje od prve strofe do one koja počinje on raznoseć milinu, zatim uzlazi na put motrenja te prolazi stazama i klancima ljubavi, kako opisuju strofe koje slijede sve do one koja glasi skloni ih, dragi, časkom, gdje se zbivaju duhovne zaruke. Idući još dalje napreduje po putu ujedinjenja, na kojem prima mnoga i vrlo velika podavanja, pohode, darove i radosti od Zaručnika, kako to i dolikuje Zaručnici, te se malo po malo formira i usavršuje u ljubavi, kako nam pripovijeda od strofe skloni ih, dragi, časkom, gdje su se slavile zaruke, sve do ove strofe koja (počinje napokon draga stiže, gdje treba da se **slavi duhovno vjenčanje između duše i Sina Božjega**.

Ovo vjenčanje uvodi dušu u stanje duhovne ženidbe koje je neusporedivo mnogo uzvišenije od duhovnih zaruka, jer je potpuno preobraženje u Ljubljenoga gdje se obje strane uzajamno ustupaju jedna drugoj te jedna prebacuje na drugu cijelo posjedovanje sebe uz stanovito izvršenje potpunog ujedinjenja u kojem duša postaje božanska te se po sudjelovanju poistovjetuje s Bogom, koliko je to moguće u ovom životu.

Stoga sam mišljenja da se nikad ne događa da bi se duša našla u takvom stanju a da ne bi bila potvrđena u milosti, jer se utvrđuje vjernost sa obje strane tako da se utvrdi Božja vjernost u duši. Zbog toga je ovo najuzvišenije stanje do kojega se može dostići u ovom životu, jer kao što su u izvršenoj tjelesnoj ženidbi, kako kaže Sveto pismo, dvoje u samo jednom tijelu, tako su također, kad se izvrši ova duhovna ženidba između Boga i duše, dvije naravi u jednom duhu i u jednoj ljubavi, kako kaže sveti Pavao, nastavljajući istu usporedbu, ovim riječima: A tko se združi s Gospodinom, s njim je jedan duh; upravo kao kad se svjetlost zvijezde ili voštanice pomiješa sa sunčanom svjetlošću, ne svijetli više ni zvijezda ni voštanica nego sunce koje u sebe upije svako drugo svjetlo“. (DS 22, 3)

„Ali kad duša strgne sa sebe svaki sloj i svaku mrlju stvorenoga i kad bude imala volju posve sjedinjenu s voljom Božjom, jer se prava ljubav sastoji u tom da se lišimo svega što nije Bog — dat će mjesta božanskoj svjetlosti i odmah će biti rasvijetljena i preobražena u Boga. Tada će joj Gospodin priopćiti svoju nadnaravnu bit, tako da će izgledati sam Bog, te će imati sve što sam Bog ima. To ujedinjenje postupa kad Njegovo Božansko Veličanstvo udijeli duši tu nad¬naravnu milost, po kojoj su duša i sve božanske stvari jedno po učešću: duša se više čini da je Bog negoli da je duša, pače i jest Bog po učešću, zadržavajući ipak uvijek svoju naravnu bit različitu od Božje biti, kao što staklo zadržava svoju bit različitu od zrake, koliko god bilo rasvijetljeno od nje“. (U II, 5,7)

Tako Svetica govori o tom svom iskustvu. Inače kada želi izložiti VII. odaje, ona ima veliki osjećaj nedostojnosti (Z VII. 1, 2). U tom najvećem stupnju sjedinjenja duše s Bogom, u mistici to zovemo neizrecivo, to se ne može izreći, kazati. Radi se o sjedinjenju u najdubljim dubinama duha i duše, gdje sam Bog boravi.

Sv. Ivan od Križa naziva ovaj stupanj ***„PREOBRAŽAVAJUĆE SJEDINJENJE“,*** a u terminologiji sv. Terezije Avilske ***DUHOVNO VJENČANJE.*** „ono što imamo po vjeri duša ovdje razabire gledanjem...“

Svetačka tradicija uz ovo za izraziti ovo duhovno stanje koristi različitu terminologiju: pa i **predokus vječnosti.**

To mistično sjedinjenje ovdje, to vam **je predokus vječnosti**, ono što će biti u nebu, to nam želi reći Svetica.

Sv. Ljudevit Montfortski kaže: „U novoj obitelji kojoj pripadam vjenčao sam se s Mudrošću i križem, tu je moje čitavo blago, vremenito i vječno, zemaljsko i nebesko, a ono je tako veliko da kad bi bilo poznato mojoj bi sudbini zavidjeli najbogatiji i najmoćniji kraljevi zemlje. Nitko ne pozna tajne o kojoj govorim, ili posve malo njih. Ti ćeš je upoznati u vječnosti, ako se sretno spasiš, jer se može dogoditi i protivno: držći i više ljubi. Pozdravljam tvoga anđela čuvara i tvoj sam sav u Isusu i Mariji, Montfort, svećenik i nevrijedni rob Isusov koji živi u Mariji” (PIS 20).

Ljudevit svojoj majci i nama daje naslutiti nešto od veličine svoje svetačke duše. On govori o mističnom vjenčanju svoje duše s Mudrošću i križem.

Visine mističnoga sjedinjenja do kojih je svetac došao, teško je iskazati riječima. Tako majci govori da će u vječnosti, ako se spasi, spoznati tu vrstu sjedinjenja s Bogom. I drugi mistici kad govore o tom vrhunskom sjedinjenju duše s Bogom, koriste iste ili slične **usporedbe predokusa vječnosti,**

Tako sv. Terezija Avilska govoreći u *Zamku duše*, u sedmoj odaji o duhovnome braku kaže: *„Tako je velika tajna i tako uzvišena milost ono što tu Gospodin saopćava duši u jednom času da ne znam s čime da to usporedim, nego s time da joj Gospodin hoće pokazati u tom času kakva je slava na nebu, na tako uzvišen način kakvo nije nijedno viđenje niti duhovni užitak".(VII. 2. br. 3).*

To je ovdje stanje duša na zemlji koji su došli do vrhunaca sjedinjenja s Bogom, govore da je to predokus vječnosti, predokus raja. Sv. Terezija Avilska da je bila pala u napast da se dalje uzdiše u duši s Bogom u apstraktnoj kontemplaciji. To znači da zaobiđe Kristovo čovještvo, onda je poslije shvatila da je to zamka. Znači motri se Krista apstraktno, Njegove kreposti, Njegove stavove, vrline, Njega samoga...

Najljepši tekst motrenja Kristova čovještva po mome mišljenju, napisao je jedan kartuzijanac *Marguerit d'Oyngt: „*Na časnim rukama i nogama uskrslog Isusa vidjele su se slavne Rane koje je zadobio trpeći nama za ljubav. Iz tih slavnih Rana izlazila je takva svjetlost kao da sva ljepota Božanstva prolazi kroz njih. Ono slavno tijelo je bilo tako čisto i prozirno da se jasno vidjela duša; bilo je tako plemenito i sjajno da se moglo jasnije u njemu zrcaliti nego u nekom kristalu, bilo je tako lijepo da su se u njemu kao ocrtavali anđeli sveci kao da su u njemu bili predstavljeni. Lice uskrslog Isusa je bilo tako lijepo da su anđeli neprestano željeli gledati ga i nisu se mogli nasititi divljenja".

„Slava Uskrsloga". Kako lijepo i duboko opisuje kontemplativni kartuzijanac. Kaže Terezija Avilska, kada dođete gore, možda budete nešto od toga doživjeli. Kada Svetica želi opisati ovo sjedinjenje onda govori ovako to je u središtu, u samoj sredini duše. Radi se isto tako o trajnom sjedinjenju. (Z VII. 2, 4)

Prijašnja sjedinjenja duše s Bogom bila su samo povremena da duša izgubi to iz dubine svoga duha, ovdje je to trajno sjedinjenje.

Sv. Ljudevit Montforski kaže ***„U svojoj duši kušam trajnu Isusovu i Marijinu prisutnost."*** Kada se govori o mističnoj dimenziji i o mističnim fenomenima onda ima još naglašenija Marijina crta koju Karmel donosi, a ima o tome i studij, a ja ću vam kazati iz iskustva jednu stvar, ja sam susreo osobe koji su imali mističnu Marijinu molitvu – osoba u svome srcu neprestano moli krunicu. Može bilo što raditi, ali u svojim najdubljim dubinama duha, ona neprestano moli krunicu.

Takve sam ja tri osobe u svome životu susreo. Od tih samo je jedna osoba, bila je časna sestra, bila u tim razinama duha o kojima sada govorimo. Imala je silno uzvišen duh, govorila je da je znala izmoliti po 36 krunica dnevno.

Kako se zna da je uzvišen duh? Velike kušnje života nose s radošću, vedro, bez mrmljanja, bez optuživanja Boga, čovjeka, bilo koga, u velikom potpunom predanju i u potpunoj vedrini. Nepogrešiv znak da je Krist sjedinjen s dušom, u to kada još dodaš molitveno stanje duše, onda to ti je to.

Nerazdvojivost duše i Boga

Sada Sv. Terezija Avilska koristi više slika kako bi izrazila nerazdvojivost, sjedinjenje duše i Boga u ovom stupnju duhovnog života je nerazdvojivo. Ne mogu se više razdvojiti duša i Bog, duša više ne može pasti u teške grijehe, ni u kakve druge grijehe. Onda da bi iskazala tu stvarnost sv. Terezija koristi slijedeće slike: duhovni brak, slika isto spojnih voštanica, razlika kiše koja pada s neba i u rijeku i more, soba s 2 prozora u koju ulazi svijetlo pa se ne može razdvojiti – ovo sve skupa što smo kazali, Svetica inzistira na tome da se duša i Bog više ne mogu razdvojiti. Kako se ove slike ne mogu razdvojiti tako su duša i Bog više nerazdvojni više sami u sebi. Svetica nastoji u sv. Pismu naći oslonac za to, pa navodi 1 Kor 6, 17.

Bl. Marija Terezija od sv. Josipa upravo u kategoriji nerastavljivosti govori o tom vrhunskom mističnom iskustvu:

„Stajala sam čvrsto, stajala sam živo, iako je izgledalo da sam sačinjena od stijene, nisam to bila ja, nego Bog u meni... Srdačno sjedinjenje s Isusom na križu, koje me je napunjalo čudesnom snagom... to isto srdačno sjedinjenje ulijevalo mi je neprestano novu snagu da izdržim...Za vrijeme jednog takvog neobično žestokog straha, kad je moja muka bila dosegla vrhunac, obratila sam se Božanskom Spasitelju, a onda se goruća ljubav izlila u moju dušu i tako me je tijesno sjedinio sa Sobom da sam Mu rekla: "Gospodine, budem li osuđena, moraš i Ti biti sa mnom osuđen; jer tko si Ti, a tko sam ja u Tebi, tko nas može rastaviti?"“

UČINCI DUHOVNOG VJENČANJA U DUŠI I ZNAKOVI ZA PREPOZNATI

Sicari sada opisuje malo lik duše koja je postala zaručnica po proživljenom iskustvu duhovnoga braka. Sv. Terezija Avilska nabraja učinke iliti znakove duhovnoga braka po kojima se može razlučiti da je neka duša to uistinu doživjela (VII. 3, 1).

Prvi znak po kojem se vidi da je duša doživjela duhovni brak je to da je zaručnica **spremna zaboraviti na samu sebe i jedino se brinuti za slavu Božju.** U trenutku kada je doživjela duhovni brak Bog je kazao sv. Tereziji da se treba brinuti za Njegove stvari, a da će se On brinuti za njene stvari (VII. 3, 2). Dakle, sve ono što se događa duši ne uzrokuje zabrinutost u samoj duši. Ono što se događa, shvaća da ulazi u službu Gospodinu i ne bi zbog bilo kojega razloga htjela činiti nešto suprotno (VII. 3, 2-3).

„Prvi je zaborav same sebe, jer uistinu izgleda da više ne postoji, kako je rečeno ; ta sva je takva da se ne prepoznaje, niti pomišlja da za nju mora postojati nebo, niti život, niti čast, zato što je sva zaokupljena time da se brine za čast Božju te se čim da su riječi koje joj je reklo Njegovo Veličanstvo postale djelo, a to je da se brine za Njegove stvari jer će se On brinuti za njezine Stoga, za sve ono što se može dogoditi, nije u brizi već u nekim neobičnom zaboravu te se čini — kako sam rekla da više ne predstavlja niti bi htjela i u čemu išta predstavljati, osim kad razabere da s njezine strane može biti nečega čime će se donekle uvećati slava i čast Božja, jer bi za to drage volje založila svoj život“. (Z VII. 3, 2).

Drugi znak po kojem se vidi da je duša proživjela iskustvo duhovnoga braka, duša ima jednu veliku želju za trpljenjem (VII. 3, 4).

„Drugo, velika želja da trpi, ali ne takva da bije uznemirila, kako je običavala- jer tolika je zelja koja ostaje u tim dušama da se vrši volja Božja u njima da sve što Njegovo Veličanstvo čini smatraju dobrim; ako bude htio da trpi, neka je sa srećom: ako ne, ne ubija se kako je običavala“. (Z VII. 3, 4).

To može zbuniti čitatelja i pobuditi mu strah, ali radi se o mističnom iskustvu koje su proživljavali mnogi sveci. Duša sudjeluje na mističan način u Kristovim mukama (Izvještaj broj 51

iz 1575. – jako važan citat). U citatu Isus govori Svetici da je njima sve zajedničko tako da joj On daruje sve svoje muke i patnje da ih Svetica može prikazivati kao svoje. Daruje ih sv. Tereziji. Duša kao da doživljava da je dobila na dar Kristove Muke, neizrecive patnje Njegove Muke, Kristove Rane je dobila, neizrecive patnje Njegove Muke. Ovdje je važan jedan drugi naglasak, Terezija objašnjava kako to da su mnogi sveci mogli podnijeto toliko velike napore, patnje, pokore, to je zbog tog zajedništva i sjedinjenja s Kristom, jer mogu računati na Njegovu snagu (VII. 4, 10.11). Nakon ovih iskustava mističnoga braka sv. Terezija Avilska je željela umrijeti da vidi Boga, sada ima veliku želju i žudnju da mu služi. Poglavito kada vidi kako je vrijeđan u svijetu, da prenosi i proslavi Boga u svijetu (VII. 3, 6). Duše koje su proživjele duhovni brak, ne doživljavaju bilo kakav suprotan osjećaj, odbojnosti, prezira ili mržnje prema onima koji ih progone, naprotiv one im žele činiti dobro (VII. 3, 5).

Treći znak uživanje u progonstvima i veliku želju da služe Bogu za spasenje duša a da ne umru: - znači ako netko vrijeđa tebe, duša ljubi tu osobu što je vrijeđa kao takvu. Prije je htjela umrijeti da bude s Isusom, ovdje je to drugačije (Z VII. 3, 6), želi ostati na zemlji sve dok god Bog hoće i raditi sve što Bog hoće. Ovdje dušu Bog vraća zemlji i duša pristaje na sve živo na ovome svijetu pod tim uvjetima.

„Ove duše isto tako osjećaju veliko zadovoljstvo kad su proganjane, uz puno veći mir nego što je rečeno, i bez ikakvog neprijateljstva prema onima koji im cine zlo ili žele učiniti; štoviše, zavole ih posebnom ljubavlju tako da, ako vide da su u kakvoj nevolji zbog toga iskreno žale i bilo kakvu bi prihvatile da ih izbave od nje te ih vrlo rado preporučuju Bogu, a veselile bi se da izgube milosti koje im Njegovo Veličanstvo udjeljuje, zato da ih udijeli njima da ne uvrijede našega Gospodina. Ono što me najviše od svega preneražava je to što ste vidjele nevolje i žalosti koje su ih morile da umru zato da bi uživale našega Gospodina ; a sad je tako velika njihova želja da Mu služe i da po njima bude hvaljen, i da prikoriste kojoj dusi, kad bi to mogle, pa ne samo što ne žele umrijeti već živjeti mnogo godina trpeći vrlo velike muke ukoliko bi mogle da po njima bude hvaljen Gospodin, makar to bilo samo malo A kad bi i pouzdano znale da će duša, čim izađe iz tijela, uživati Boga, nije im do toga stalo, niti misle na slavu koju uživaju sveci; ne žele za to vrijeme biti u njihova je slava u tome da u nečemu pomognu Raspetome, ukoliko bi mogle, posebice kad vide daje toliko vrijeđan te kako je malo onih koji se uistinu brinu za Njegovu slavu, nenavezanih na išta drugo“. (Z VII, 3,5-6)

Evo svjedočanstva sv. Ljudevita Montfrskoga o sličnom iskustvu:

Sestra sv. Ljudevita Katarina od sv.Bernarda – Ivana Guyonne (Luiza) iz Rambervilliersa, svjesna koliko mora biti zahvalna Ljudevitu za svoje zvanje kontemplativne redovnice piše bratu Ljudevitu u Pariz i poslije toliko godina želi ga vidjeti. Ako je već u Parizu, mogao bi nastaviti još malo put prema istoku i doći do nje. Zahvaljujući toj sestrinskoj želji ostao nam je jedan od najljepših bisera koje je napisao sv. Ljudevit de Montfort, Pismo od 15. kolovoza 1713:

“Živio Isus, živio njegov Križ! Kad bi ti znala moje križeve i moja poniženja u pojedinostima, sumnjam da bi tako živo željela vidjeti me, jer u svakom kraju gdje se nađem uvijek pružam jedan krak križa svojim najboljim prijateljima da ga nose, često protiv moje i protiv njihove volje. Nitko me ne može podržavati niti se usuđuje izjasniti za mene, a da zbog toga ne bi trpio, a često pada i pod udar pakla protiv koga se borim, svijeta komu se protivim i tijela koje progonim. Mravinjak grijeha i grešnika što ih napadam ne pušta nikakva mira ni meni ni mojima.

Uvijek u pripravnosti, uvijek na bodljikama, na oštrom kamenju, osjećam se kao lopta u igri: još nije udarena s jedne strane, već je biju s druge krutim udarcem. To je sudbina siromašnog grešnika. Tako sam bez predaha i bez odmora već 13 godina, otkako sam izišao iz sv. Sulpicija.
Ipak, draga sestro, blagoslivljaj Boga za mene, jer sam zadovoljan i radostan posred svih svojih patnja, te ne vjerujem da na svijetu ima išta slađe za mene od najgorčega križa, kad je natopljen u

krvi raspetoga Isusa i u mlijeku njegove božanske Majke. No, osim ove nutarnje radosti, imamo još jednu veliku korist kad podnosimo križeve. Želio bih da proživljavaš ono što ja proživljavam. Nikad nisam postigao toliko obraćenja koliko nakon najoštrijih i najnepravednijih zabrana. Hrabro, predraga sestro, nosimo nas troje naš križ u dva suprotna područja kraljevstva. Nosi ga dobro sa svoje strane, ja ću nastojati pomoću Božje milosti da ga nosim sa svoje strane, i ne tužimo se, ne mrmljajmo, ne skidaj ga i ne ispričavaj se, i ne plačimo poput djece koja prolijevaju suze i koja se tuže na to što im se daje da nose stotine librica zlata, ili kao onaj zemljoradnik koji je očajavao nad time što su mu polje pokrili zlatnicima da ga obogate".

Četvrti znak: odricanje od svega

„Radi se o tome da želje ovih duša više ne streme za nasladama ili užicima jer imaju sa sobom samoga Gospodina, i Njegovo Veličanstvo je sada taj koji živi. Jasno je da Njegov život nije bio doli stalna patnja, pa takvim čini da bude i nas, barem sa željama, jer nas vodi kao slabiće u svemu ostalome; ipak im dobro dođe Njegova jakost kad vidi da je trebaju.

Veliko odricanje od svega i želja da uvijek budu same ili zaokupljene nečim sto će biti od koristi nekoj duši. Nema suhoća ni unutarnjih nelagodnosti, već je mislima i ljubavlju s našim Gospodinom jer Ga uvijek želi samo hvaliti; a kad se opusti sam Gospodin je pobudi na način kako je rečeno1, jer se posve jasno vidi da onaj poticaj, ili ne znam kako da to nazovem, proistječe iz nutrine duše, kao što je rečeno o gorljivostima. Ovdje to biva s velikom blagošću, ali ne proistječe ni iz razmišljanja ni iz pamćenja niti iz ičega po čemu bi se moglo shvatiti daje duša išta učinila sa svoje strane. To biva tako redovito i toliko puta — jer se vrlo pozorno promatralo — da kao što vatra ne baca plamen prema dolje, već prema gore, kako god veliku vatru htjeli upaliti, tako se i ovdje razumije da ovaj unutarnji pokret proistječe iz središta naše duše i budi moći.

Zasigurno, kad ne bi bilo nikakve druge dobiti na ovome putu molitve, osim da se spozna posebna briga koju Bog vodi da se združi s nama i moli nas — jer to ne izgleda ništa drugo — da budemo s Njime, čini mi se da su bile dobro upotrijebljene sve patnje koje se podnose da bi se uživalo ove dodire Njegove ljubavi, tako blage i prodorne. To ste, sestre, zacijelo iskusile; jer čim se stigne do molitve sjedinjenja, mislim da Gospodin vodi ovu brigu, ako mi ne zanemarimo vršiti Njegove zapovijedi. Kad vam se to bude dogodilo, sjetite se da to spada u unutarnju odaju, gdje je Bog u našoj duši, i puno Ga hvalite; ta Njegova je poruka ili ceduljica zacijelo napisana s toliko ljubavi i tako da hoće da samo vi razumijete to pismo i ono što s njime od vas traži , pa nemojte nikako propustiti da odgovorite Njegovom Veličanstvu makar bile zaokupljene izvana i u razgovoru s nekom osobom; jer dogodit će se više puta da će vam naš Gospodin javno htjeti udijeliti tajnu milost; vrlo je lako — budući da odgovor mora biti nutarnji — učiniti ono što kažem vršeći neki čin ljubavi ili pak reći ono što i sveti Pavao: Što hoćete, Gospodine da činim!0? Na puno će vas načina tu poučiti čime ćete Mu ugoditi i vrijeme je pogodno; jer čini se da se razumije da nas čuje i gotovo uvijek ovaj dodir pripravlja dušu da mogne s odlučnom voljom činiti ono što je rečeno.(Z VII, 8-9)

Peti znak: Duša više ne gubi svoj mir i **ne boji se više prerušavanja nečastivoga** - duša više ne izlazi iz svoga središta, i što je najvažnije ne gubi mir, ostaje u trajnom nutarnjem nepomućenom miru. Ljudsko stanje duše bez Boga se uvijek uspali. Što je rekao sv. Augustin? „Nemirno je srce naše dok se ne smiri u Tebi Bože..." Tek kada duša dođe do Boga srce se potpuno smiri, a prije svatko može kazati sebi i svojoj duši „dušo moja, što si se uspalila?" Puno toga čovjeku stvara poteškoće, iznutra i izvana, bilo što, tek kada dođe do najdubljih dubina, do Boga samoga, duša je u nepomućenom i trajnome miru.

Ne boji se više prerušavanja nečastivoga Z VII. 3, 10 – u ovom slučaju okrene se pila naopako, duša se više ne boji đavla, nego se đavao boji duše. Jedna pobožna tradicija u vezi sv. Arškog župnika, on je trajno vodio boj sa zlim, onda je i zlom dosadilo, pa mu kaže „ma da su samo trojica takvi cijelu bi Europu obratili..."

„Različnost koja postoji ovdje u ovoj odaji je ono što je rečeno", jer gotovo nikad nema suhoće ni unutarnjih nemira kakvih je katkad bilo u ostalima, nego se duša gotovo uvijek nalazi u smirenosti, bez bojazni da tako uzvišenu milost može krivotvoriti nečastivi, već je trajno u sigurnosti daje Bog; jer — kako je rečeno — ovdje nemaju što tražiti osjetila ni moći, zato što se Njegovo Veličanstvo razotkrilo duši i smjestilo je pored Sebe, kamo se, po mojem mišljenju, neće usuditi ući nečastivi, niti će mu to dopustiti Njegovo Veličanstvo, a ni one milosti koje ovdje udjeljuje duši — kako sam rekla — ne dolaze ni sa kakvom pomoći same duše, osim onom koju je već dala predajući se cijela Bogu. Ono čime ovdje Gospodin okorišćuje i poučava dušu zbiva se s takvom smirenošću i bez buke da mi se čini daje poput gradnje Salomonovog hrama, gdje se nije smjela čuti nikakva buka, tako i u ovom Božjem hramu, u Njegovoj odaji, samo se On i duša naslađuju u najvećoj tišini. Razum se nema zbog čega micati niti išta tražiti jer ga Gospodin koji gaje stvorio hoće ovdje smiriti, te da kroz jednu pukotinicu gleda što se događa; jer premda se povremeno gubi ovaj prizor i ne dopuštaju mu da gleda, to je vrlo kratak razmak zato što se, po mojem mišljenju, ovdje ne gube moći, ali ne djeluju, već kao da su preneražene.“ (Z VII 10-11)

Šesti znak: Odsutnost ekstaza i zanosa i to iz dva glavna razloga, naime duša je već ojačala i navikla na Božje samodarivanje a drugi je taj što se ono događa izravno u duhu bez ikakva utjecaja na sjetilni dio duše i tijela.

„Tako sam i ja videći, čim duša dođe dovde, kako je svi ushiti minu , osim poneki put; a i tada bez onih obuzetosti i leta duha; vrlo su rijetki, pa i tad gotovo uvi¬jek ne javno kao ranije, što je bivalo vrlo redovito; a ne pogoduju joj ni velike prilike za pobožnost koje vidi, kao ranije, jer ako se vidi neka nabožna slika ili čuje kakva propovijed —jer to gotovo i nije značilo čuti je — ili glazba, poput jadne leptiriće bila je tako nespokojna, sve ju je plašilo i tjeralo da leti. Sada pak, ili je našla svoje smirenje, ili je duša u ovoj odaji toliko toga vidjela da se ne boji ničega, ili pak nije onako osamljena kako je običavala biti, jer uživa u takvom društvu. Najzad, sestre, ne znam koji je tome razlog, jer čim Gospodin počinje pokazivati što je u ovoj odaji i uvodi dušu onamo, mine ju ova velika slabost koja joj je predstavljala veliku muku, a ranije nije minula. Možda ju je Gospodin ojačao, uvećao i osposobio ili se pak moglo raditi o tome daje javno htio iskazati ono što je s ovim dušama činio tajno, zbog nekih namjera koje Njegovo Veličanstvo zna, jer Njegovi su sudovi ponad svega što ovdje možemo zamišljati“. (VII 3, 12)

Sedmi znak da je duša proživjela iskustvo duhovnoga braka, molitve i pismo ljubavi (VII. 3, 9). Terezija govori o tome kako je plod molitve velika stvar, samo kada duša primijeti do koje mjere Bog se brine i traži nas, brine se o nama. Na takav način duša želi odgovarati Bogu, da ne želi ništa propustiti da mu uzvrati svoju ljubav. Kao da Bog sam traži ili moli dušu da bude s Njime, šalje joj otajstvene nutarnje pozive i pisma, koje potiču pitanje u duši: *Što želiš da učinim Gospodine?* Još jedna važna stvar kod Terezije Avilske, kada se radi o sedmim odajama, to je odnos Marte i Marije iliti meditacije i kontemplacije. Terezija to naziva *zagrljajem Marte i Marije.* Terezija govori zašto Gospodin udjeljuje tolike milosti (VII. 4, 4). Razlog zbog kojih Bog, kaže Terezija Avilska, udijeljuje tolike milosti je apostolat, odnosno cilj molitava, i tome služi i sam duhovni brak da bude plodonosan, da se iz njega uvijek rađaju djela i djela (VII. 4, 6).

Terezija potiče da se motri Krista Raspetoga (VII. 4, 8), da duša koja je proživjela duhovni brak, da s Njime postaje kao rob cijeloga svijeta, odnosno želi se proslaviti Boga pod svaku cijenu u svijetu. Dakle, naglašava apostolat, u biti apostolatsku dimenziju kontemplativnoga dijela duhovnoga puta.

„Pazite to je mnogo važnije nego što ću vam znati toplo preporučiti. Uprite oči u Raspetoga i sve će vam se činiti malo. Ako nam je Njegovo Veličanstvo iskazalo ljubav tako čudesnim djelima i patnjama, kako Mu hoćete ugoditi samo riječima? Znate li što znači uistinu biti duhovan? Postati robovima Božjim, koje će, opečaćene Njegovim znakom, a to je znak križa, jer su Mu oni već dali

svoju slobodu, moći prodati kao robove cijeloga svijeta, kao što je On to bio; jer ne čini im nikakvu nepravdu, niti malu milost. A ako se na ovo ne odluče, neka se ne boje da će se puno okoristiti jer cijeloj ovoj zgradi — kako sam rekla10 - temelj je poniznost; a ako nje zapravo nema, čak ni za vaše dobro neće je Gospodin htjeti podignuti jako visoko zato da se sva ne sruši na zemlju. Prema tome, sestre, da bi imala dobre temelje, nastojte biti najmanja od svih i robinja njihova, pazeći kako i u čemu im možete ugađati i služiti; jer ono što budete učinile u tom slučaju, činite više za sebe negoli za njih, postavljajući tako čvrste stijene da se ne sruši zamak".(Z VII. 4, 8),

Ali isto tako napominje kontemplativnim sestrama da se paze jedne napasti (VII. 4, 14), da kada dušu zahvati velika želja da služi i čini djela ova i ona, duša se treba ograničiti samo da čini dobro osobama s kojima živi, odnosno osobama u svom kontemplativnom samostanu. Jer Bog ne gleda toliko na veličinu djela, već na ljubav po kojoj se to djelo čini (VII. 4, 15). Na takav način Terezija želi zapriječiti jedan bijeg od kontemplativnog života nauštrb umišljenih djela koja bi osoba htjela činiti ova i ona, velika za Boga, što sve to podrazumijeva. Dakle, u nauku Terezije Avilska kontemplacija je eklezijalna, crkvena i ima kao cilj apostolat i širenje Božje slave u svijetu.

Osobe sedmih odaja jesu osobe djela; i stoga bez provjere i napora na ovom planu nema napretka i nema duhovnog stanja koje ne bi moglo završiti u duhovnoj atrofiji, na što će Terezija pri kraju sedmih odaja i upozoriti: »Ne pregnete li da steknete i vršite kreposti, ostat ćete vazda patuljaste« (Z VII. 4, 9). Nešto će kasnije nadodati: »Ne želimo i ne bavimo se molitvom da uživamo, nego da zadobijemo snagu za služenje Bogu« (Z VII. 4, 12), jer »ovome služi i duhovna ženidba da iz nje nastaju vazda djela, djela« (Z VII. 4, 6).

Na kraju kao sažetak od tih znakova, zaručnica **ljubi Krista i osjeća da je ljubljena** (VII. 3, 13), prizivlje simboliku iz Pjesme nad Pjesmama: *Poljubi me ljubljeni.*

„Ove učinke, uza sve ostale za koje smo rekli da su dobri po stupnjevima molitve koje smo spomenuli, daje Bog kad dušu dovede k Sebi, s cjelovom koji je tražila Zaručnica jer smatram da joj se ovdje ispunjava ova molba. Ovdje se u izobilju daje vode košuti koja je ranjena. Ovdje se naslađuje u šatoru Božjem. Ovdje golubica, koju je poslao Noa da vidi da lije prestala oluja, nalazi maslinu kao znak daje našla kopno u ovim vodama i olujama ovoga svijeta. O, Isuse, kad bi čovjek poznavao mnoštvo stvari iz Pisma, kojih zacijelo ima, da se objasni duševni mir! Bože moj, budući da vidite koliko nam je to važno, učinite da ga kršćani htjednu potražiti, a onima koji ga posjeduju nemojte ga oduzimati, po Vašem milosrđu. Jer, na koncu, dok im ne budete dali istinski mir i odveli ih tamo gdje ne može prestati, uvijek treba živjeti u strahu. Kažem istinski, ne zato što bih smatrala da ovaj nije takav, nego zato što se može vratiti onaj prijašnji rat, kad bismo se udaljili od Boga".(Z VII. 3,13)

Tako da između Krista Zaručnika i duše zaručnice događa se jedna nježnost. Duša je svjesna da uvijek ima Boga sa sobom, kada se nekada događa da se rastrese, sam je Bog ponovno k sebi slatko priziva (VII. 3, 8). Nema više nutarnjih suhoća, nutarnjih muka, nego trajna misao na Gospodina (VII. 3, 8). Dobiva sve milosti od Boga samo po tome što se ona predaje u ruke Božje (VII. 3, 10). Duša je u dubokom miru i apsolutnoj šutnji (VII. 3, 11), prestaju sve zabrinutosti i svi strahovi (VII. 3, 12). Ipak, u duši ostaju jedan nutarnji stav velikoga bdijenja da ne bi duša izgubila toliko veliko dobro (VII. 3, 14).

Iskustvo Boga - Presvetog Trojstva - ne nestaje više nikad s horizonta svijesti: to je neprestan zov duši k izvoru Božjeg života u njoj. Zato ući u sedme odaje znači sjediniti se s Bogom u potpunom sjedinjenju, ali u obliku djelovanja, u definitivnom sjedinjenju, ali u stalnom rastu.

Apostolat i mistični život iz najviših stupnjeva milosti idu zajedno (Marta i Marija) - nema intimizma u mistici ni u pravom duhovnom životu, to ne postoji (ja i moj Bog i što me briga za bilo koga...itd.).

Zanimljivo je da svetačka tradicija uči da sveci koji došli do najviših stupnjeva svetosti, Bog im može dopuštati, ne padaju sigurno u grijeh, ali im može dopuštati, to se u mističnoj duhovnoj terminologiji zove ***nesavršenosti*** da ih malo drži dole, a ne gore, da ne idu previše gore. Ovako kaže sv. Ljudevit Montforski da vrlo često dopušta Gospodin da Njegove najveće sluge, koje su se najviše uzvisile u životu milosti čine pogreške, koje strahovito ponizuju. To radi Gospodin da ih ponizi pred njima samima i pred ljudima da od njih odvrati oholost poradi milosti kojem im daje ili pomisao na dobro što ga čine, da kao što kaže Duh Sveti nijedan čovjek ne može poniziti pred Bogom. To je isto apostol Pavao molio „... ma daj taj trn Sotone makni od mene dragi Bože...“, znači Bog može i najvećim svecima dopustiti nesavršenosti tako da ih drži u stupnju dublje poniznosti.

Zaključujući ovaj prikaz, htio bih još napomenuti da cijelo izlaganje koje Svetica razvija u ovome djelu jest jedna vrsta jednostavne, ali sažete interpretacije onoga što duhovni život kršćanina jest. To su dva bitna elementa:

- ljudski: živjeti kao čovjek, živjeti čineći dobro;
- mistični: čovjek ucijepljen u Krista jest prosvijetljen milošću, i na određeni način »nastanjen« od Presvetog Trojstva.

Tako cijelo izlaganje slijedi putanju koja počinje od prve jake tvrdnje: Bog se nalazi unutar zamka, pa do posljednje: Potrebno je i može se »dohvatiti« Boga koji se nalazi u središtu zamka.
Iste bi tvrdnje, pročišćene simbolične formulacije, glasile:
- u kršćaninu Bog ima svoje boravište; u nutrini kršćanina nije prazan prostor, nego je ispunjen Transcendentnom Prisutnošću.
- Transcendentna Prisutnost nije za kršćanina jednostavni odnos s Apsolutnim, nego čvrsta veza s Osobom: osobom Boga - Presvetog Trojstva.

U odnosu s Bogom, s Trojstvom, stvara se oblik predblaženog života, koji je neopisiv, ali utvrđuje kršćanina na temelj čvrste stijene s kojeg ne može biti oboren nijednom od onih bujica koje se sručavaju na njegov svakidašnji život.

Puno puta ljudi svećenike pitaju kada su u svojim kušnjama gdje je Bog. Bog je u nebu, ali se tamo jako teško popeti, Bog je u Euharistiji, ali je jako teško ustrajati pred Presvetim. Bog je u Križu, duša bi htjela sve drugo samo ne to. Bog je u čistoći i ljubavi srca, ali duša ima u sebi puno svega drugoga, ali toga najmanje. Bog je u čistoći savjesti, ali je teško održati savjest čistom. Bog je u zdravoj ljudskoj ljubavi, ali danas je to jako teško, jer su svi živčani i nabrijani. Ljudi pitaju gdje je Bog? Obično ovakav slijedi odgovor, nije problem gdje je Bog, nego gdje si ti. Što preostaje bilo kome? Uhvatiti svoj križ i nositi ga s Kristom. Na ovaj ili onaj način, kako najbolje može duša. Križ pashalnog otajstva povezan sa Uskrsnućem, dušu ako ga dobro nosi ,pročišćuje, preobražava, uzdiže sve do vrhunaca svetosti. Križ ako se ne nosi dobro on tišti i obara. Tako su sveci došli do ovih vrhunaca svetosti. Što to sveci imaju u svojoj duši? To su vam VII. odaje, sada ćemo malo odškrinuti što to imaju sveci u svojoj duši.

Jeronim Jaegen koji je i sam proživio duhovni i mistični život do najviših stupnjeva u svom djelu *Mistični život milosti*, ovako piše“:

Mistično vjenčanje

Bit ljubavi traži da se dvoje koji se veoma ljube sve češće sastaju i da po mogućnosti stoje uvijek zajedno.Stoga i Spasitelj, kako smo naveli u pređašnjem poglavlju, sve češće pohađa dušu

koja je odabrana za mističnu zaručnicu. Konačno joj biva kao da nakon pohoda on više ne odlazi. A to i jest tako.

Kad takva duša hoće da saobraća sa Spasiteljem, nije joj potrebno da ga najprije traži, kako joj je to prije trebalo činiti. Ne! Kad god se unutarnjim načinom obrati k njemu, on je u njezinu duhu u isti čas nazočan, živ i pun ljubavi kao netko koji je pripravan drugoga saslušati i primiti posjet.

Duša više ne može zamisliti sebe bez Isusa. Više se nikad ne osjeća samom. Jer ondje, u duhu, gdje je sjedište samosvijesti, opaža ona njegovu prisutnost tako jasno i sigurno kao što opaža samu sebe. Bila ona u bučnom društvu ili u osamljenoj šumi, svuda je uz nju Spasitelj koji je srdačno ljubi. Ona ga doista ne vidi tjelesnim očima, niti maštom. Ne vidi ga dakle, u ljudskom obličju. No ona na duhovni način, kao nekim novim osjetilom, opaža da je on uz nju kao božanski duh.

Nikom ne može objasniti kako se to zbiva, jer nema za to naravnih pojmova. Nitko je ne razumije osim onoga koji je to iskusio. To novo osjetilo nije ni vid, ni sluh, ni opip, ni njuh ni okus.
Mistični zaručnički život već je malo po malo prešao u neko stanje za koje, zbog njegove uzvišenosti, ljudski jezik nema imena koje bi mu odgovaralo. U zemaljskom životu prethodni zaručnički život, za vrijeme kojega se dvoje zaljubljenih međusobno pohađaju, prelazi u bračni život u kojem oboje žive trajno zajedno. Na sličan način prelazi prethodno stanje mističnih zaruka u gore opisano mistično stanje.

Završno najviše mistično stanje mnogi mistici nazivaju mističnom ženidbom, premda nema nikakve sličnosti sa zemaljskom ženidbom.

Mi smo mišljenja da ovdje ne postoji neki mistični pir, koji bi odgovarao zemaljskom vjenčanju, nego da mistična zaručnica ostaje zaručnicom sve do svoje smrti. To je u suglasnositi s ovim što je jednog dana Spasitelj rekao jednoj takvoj zaručnici: »Želim da se ti preobrazuješ u mene od sata do sata, da na tvojem smrtnom času budeš sposobna slaviti sa mnom nebeski pir«.
I mi u ovom djelcu zadržavamo općenito upotrebljavani naziv »mističnog vjenčanja«, ali pod tim imenom razumijemo samo završno i konačno stanje zaručničkog života, za razliku od nestalnog, prekidnog zaručničkog života što smo ga opisali u pređašnjem poglavlju. Prema našem, naime, shvaćanju karakteristična oznaka mističnog vjenčanja sastoji se u činjenici da Spasitelj neprekidno mistički stanuje zajedno s dušom tako blizu da ga ona ne treba najprije tražiti ako hoće da s njime saobraća. Naše je mišljenja da duša biva uvedena u to stanje malo po malo, skoro neopazice, a ne nekim posebnim mističnim činom.

Također želimo preporučiti da se s oprezom primjenjuju na mistično vjenčanje riječi »preobraziti se u Boga« i »postati božanski«, što ih mistici veoma često upotrebljavaju.
Možemo, naime, kako smo razložili u 2. poglavlju I. odsjeka, razlikovati tri glavne moći ljudske duše: moć spoznaje, osjećajnu moć čežnje, te moć odlučivanja (slobodna volja). Prema tome se nebitno preobraženje duše u Boga sastoji u tom da se njezina dosadašnja (ljudska) spoznaja, težnje i volja preobrazi u božansku spoznaju, u božanske težnje i volju. Ovo preobražavanje počinje na putu askeze u težnji za kršćanskim savršenstvom. Na posljednjim stupnjevima mističnih milosti ono napreduje mnogo snažnije kad sam Spasitelj radi na tom da stopu uza stopu s njezinim slobodnim sudjelovanjem preobrazi u sebe svoju mističnu zaručnicu. Preobrazba duše u Boga vrši se malo po malo u toku cjelokupnog života milosti. Stoga se ne može dobro nazvati preobraženjem u Boga jedan poseban stupanj, pa ni sam najviši stupanj mistike.

Dosad opisana mistična ženidba dijeli se u dva dijela (5. i 6. stupanj mističnog života).
U prvom se razdoblju mora usrećena duša naviknuti na neprekidni mistični zajednički život s Bogom, tako da što bolje ispunjava sve svoje stvarne vanjske dužnosti, a da ipak uvijek drži svoje srce i svoj duh upravljen k svome Bogu. U jednom trenutku bavi se na vanjski način svojim poslovima i prijateljima, a u slijedećem trenutku na unutarnji mistični način sa svojim Spasiteljem.
To duši nije teško, jer duh i srce nisu više priljubljeni uz stvorene stvari koje nisu Bog, i nikakve neuredne sklonosti ne poremećuju njezin mir. Duša mirno pristupa svakom poslu. Sve obavlja ne više kao vlastiti probitak nego kao onaj koji živi s Bogom i za Boga. Jer sve ono što zna preko

svojih odnosa prema Bogu nisu za nju samo prazna nagađanja i osobne želje nego gotova sigurnost i istine u koje živo vjeruje, prema Spasiteljevim riječima: »Samo vjerujte i bit će vam«.

Duševna borba ide dobro, kao da je već izvojevana. Stoga se na dušu spušta trajni neki nebeski mir. Taj se mir proteže na njezin unutrašnji i vanjski naravni i nadnaravni, vremeniti i vječni život, i čini da čovjek i nehotice upravlja prema Bogu, koga jasno i živo u sebi osjeća, sve svoje probitke, sve svoje misli i poslove. Čovjek sve radi iz ljubavi prema Bogu i time mu neprestano prinosi poklone svoje ljubavi. U jednu riječ, on moli bez prestanka. Čitav mu je život pun blagoslova.

Kad se je duša na taj način privikla na unutrašnji zajednički život sa Spasiteljem, tad se može desiti da je Spasitelj pozove da na kojigod mistični način potkrijepi daljnji trajni zajednički život. Kod toga je sporedno u kojem se obliku zbiva ovo potkrepljenje, da li imaginativnim ili razumskim viđenjem, da li s ushitom ili bez ushita ili zanosa.

Sveta Terezija neposredno nakon pričesti ugleda Spasitelja u sjajnom liku ukrašenom ljepotom i dostojanstvom kao iza uskrsnuća, koji joj reče neka njegove poslove smatra svojim vlastitim, a on da će se brinuti za njezine.

Kod nekih drugih svetaca je nastupilo izmjenjivanje srdaca, predaja prstena ili nešto slično. Jedna druga mistična zaručnica, nakon što je već duže vrijeme postojala veza njezinog mističnog vjenčanja, bila je jednog dana od Spasitelja poučena kako treba da s njime moli, radi i trpi i kako treba da njeguje unutarnji saobraćaj, dakle kako on hoće da na unutarnji način trajno zajedno živi u njoj i s njome. Ovaj Spasiteljev pohod i nagovor izvršen je u obliku razumskog viđenja i nagovora izmjenom pojmova uz potpunu svijest, dakle bez ushita. Također su nebeski Otac i nebeska majka Marija bili prisutni kao svjedoci kod ovog svojevrsnog ugovora njihovog djeteta. Duša je jasno i sigurno upoznala njihovu prisutnost razumski, a nije ih valjda u ljudskom liku.

Već smo ranije rekli da se kod ovakvih izvanrednih doživljaja i poslije njih mora postupiti naročito oprezno i da treba tražiti pristanak duhovnog vođe, prije negoli se počne raditi prema uputama dobivenim u pohodu. Duhovnom vođi je zadaća da zajedno s dušom istraži da li je to ispravna mistična milost.

O značenju ove mistične milosti, koja potkrepljuje trajno stanje, razni mistici razno drže. Jedni ga nazivlju »duhovnim ili mističnim zarukama« ili »duhovnim ili mističnim vjenčanjem«. Drugi ga zovu »preobrazbenim ujedinjenjem« ili čak »pobožanstvenjenjem«.

Od sada duhovni zajednički život sa Spasiteljem prelazi duši u drugu narav. Sve više joj se čini samo po sebi razumljivim da s njime o svemu razgovara unutarnjim načinom. To se primjerice na istaknuti način pokazuje u dva slijedeća slučaja.

Netko zamoli dušu da joj moli Boga za stanovitu milost. Duša jasno i razgovijetno opaža kako Spasitelj u njezinom duhu sluša tu molbu. Njoj je kao da ondje gdje ima svoju samosvijest nije sama. Onako jasno kako ondje osjeća samu sebe, tako jasno osjeća ondje i Spasitelja, kao da oboje zajedno prožimlju tijelo. Duši, dakle, ne treba najprije iscrpno saopćavati slučaj Spasitelju. Ona ga lako može zamoliti da usliši želju koju je netom skupa s njome čuo.

Sama duša želi stanovitu milost i namjerava zamoliti za zagovor kojega sveca, na primjer BI. Djevicu Mariju. Takav zagovor, zbog stalne mistične blizine Spasiteljeve, često prijeđe u svojevrstan lijep saobraćaj između tri subesjednika. Otkupitelj joj se čini bližim od Blažene Djevice, jer nju treba prije dozvati da se s njome govori.

Od velike je važnosti da duša na ovom stupnju usvoji kreposti u velikoj mjeri.

O kako često zna Bog sa savršeno poniznom dušom saobraćati a da se ne treba bojati da će to naškoditi njezinoj poniznosti! O, kako srdačno i povjerljivo zna Bog privući u svoju neposrednu blizinu savršeno čista čovjeka, tako da međusobno saobraćaju na neki način oči u oči. Zaista »blaženi čista srca, jer će oni Boga vidjeti«.

Promotrimo sada nekoliko primjera.

1- Jednog dana Spasitelj neočekivano reče jednoj takvoj duši, koja je s njim neprekidno zajedno živjela: »Želio bih uvijek počivati na tvome srcu«. Na njezin odgovor: kako bi to bilo moguće da on uvijek počiva na njezinu srcu kad ona ima da izvrši tako mnoge vanjske dužnosti u svijetu, uzvrati Spasitelj: »Upravo usred svijeta želim uvijek počivati na tvome srcu, da me ti tješiš za mnoge

uvrede koje mi svijet neprestano nanosi. Ovo počivanje će biti tako unutarnje da te neće smetati u tvojim vanjskim dužnostima«.
Ovaj se je razgovor razvio dok je duša bila pri punoj svijesti za vrijeme razumskog viđenja, gdje su se obostrano upotrebljavali pojmovi. Isus nije upotrijebio riječ »tješiti«. Odgovarajući pojam je obuhvaćao mnogo više. Duša nije mogla naći nijednu riječ koja bi taj pojam bolje izražavala.
2. Uzmimo drugi primjer.
Jednom iznenada i neočekivano udahne Otkupitelj jednoj takvoj duši putem razumskog nagovora želju da mu dade koji osobit znak svoje ljubavi. Misleći kako bi to mogla ostvariti, dođe na slijedeću misao.
Na unutrašnji se način u svojoj maštи prenese u bašču punu cvijeća, tu ubere ružu ljubavi, ljubicu poniznosti, ljiljan čistoće i slično cvijeće, sveže sve u mali bokor da, poput zemaljskih zaručnica, okiti njime grudi svome nebeskom zaručniku. U tu svrhu predoči svojom maštom Spasitelja u ljudskom liku. Kao Bog bijaše on svagdje, dakle i u slici mašte.

Tada Spasitelj dade duši milost da na duhovan način osjeti osobitom jasnoćom njegovu prisutnost u svojoj maštи. Ona se odmah unutarnjim načinom obrati k njemu u ljubavi, ne izgubivši vanjsku svijest, dakle bez ushita, i htjede mu na odijelo pričvrstiti svoj mali bokor.
No on upotrebi taj čas da joj dade, kako je sam namjeravao, osobitu spoznaju svoje ljubavi. On mirno otkloni cvijeće. Zaručnica se prenerazi i stane ga gledati tjeskobno pitajućim pogledom. Tad joj konačno ljubazno reče: »Ma ni bokor cvijeća, što si ga meni za ljubav ubrala i kojim si htjela okititi moje grudi, ne smije stajati između mene i tebe«. Zaručnica ga odmah shvati i položi cvijeće na stranu.

Čitatelj će uzalud pokušati da predoči na kako se uzvišen i srdačan način zbiva saobraćaj između neizmjernog Stvoritelja i bijednog ljudskog stvora. Taj saobraćaj traje samo nekoliko minuta, ili čak samo nekoliko sekunda. Ali to je dosta da na usrećenu dušu učini za cijeli život neizbrisiv utisak. U tim, naime, časovima ona bezuvjetnom sigurnošću opaža da ju je sam Spasitelj pohodio na taj način i da joj je dao spoznati kako je mnogo ljubi, da je tom spoznajom svoje velike ljubavi potakne na veliki uzvrat ljubavi, to jest na revno djelovanje i trpljenje za njegove probitke.
Ovdje imamo sve znakove ispravnog imaginativnog viđenja i nagovora. Namjera duše je bila dobra i nije se desilo ništa neprikladno. Učinak je također bio dobar. Nije, dakle, đavao bio uzročnik. Nije bila ni samoobmana duše, jer je doživljaj protekao drukčije negoli je duša namjeravala.
3. — Slijedeći primjer može čitatelju pokazati kako je Isus haran onima koji postave za glavnu zadaću svog života da njega proslave.
Mistična zaručnica bijaše napisala jednu duhovnu knjigu na čast Božju i na spas duša. Nakon toga obavljala je razmatranje o smrti. Kod toga se najednom i neočekivano osjeti pobuđenom da na unutarnji način postavi Isusu pitanje: »Kako ću ja umrijeti?« Na to joj on odgovori: »Ja ću te dignuti s ove zemlje poljupcem svojih usta«. Zaručnica upita: »Kako ti dolaziš na to da mi otkrivaš tu tajnu svoje ljubavi?« On joj odgovori: »Jer si ti mene proslavila svojom knjigom«.
Kod takvih pravih mističnih nagovora uvijek se izvršuje ono što izrazuju. Duša nije nikad posumnjala u istinitost ovog božanskog obećanja. Čini se da ni đavlu nije dopušteno da joj o tom pobuđuje sumnju.

Što bi većina ljudi dala za to da može s ovom sviješću provoditi život!
Već smo rekli u 5. poglavlju II odsjeka da onakvo pitanje ne smije nitko od sebe postavljati Spasitelju. No u ovom slučaju je Spasitelj sam pobudio dušu da postavi pitanje, jer je on htio duši dati onaj odgovor. Duša mu već bijaše pružila mnoge dokaze prave ljubavi, tako da je on znao da će mu ona služiti ne radi nagrade nego iz ljubavi. On joj je, dakle, mogao već unaprijed navijestiti nagradu, a da se nije trebalo bojati da će time popustiti njezina ljubav prema njemu, njezina molitva, njezino djelovanje i trpljenje za nj i za njegove probitke.
Otkupiteljev život na zemlji sastojao se je iz molitve, djelovanja i trpljenja. Stoga on odlučno potiče dušu na isti život utoliko, ukoliko on živi u njoj i ukoliko ona živi njegovim životom.
4. — Jednog dana reče on jednoj mističnoj zaručnici: »Moli me svaki dan iskreno, od srca i bez pridržaja, da trpiš za radost moga srca i meni za ljubav, to jest zato da se ispune one želje /koje meni leže na srcu«.

Isprva se je zaručnica ustručavala, jer joj se činilo neobično teškim moliti bez ikakvog pridržaja za patnje, pa i onda kad je stignu najveće duševne i tjelesne muke. Borila se protiv toga straha. Tad joj stade dnevno rasti pouzdanje u Isusa, tako da je nakon kratkog vremena i uvijek poslije toga mogla moliti da trpi bez ikakvog pridržaja.

Neprekidno je trpjela za svog nebeskog zaručnika i za ispunjenje njegovih probitaka. Njezin život bijaše mješavina božanskih ugodnosti i ljudskih patnja, kako je to bio slučaj i kod Spasitelja za vrijeme čitavog njegovog zemaljskog života. U strpljivo čekaše na dan i sat kad će je njezin zaručnik uzeti odavle do proslavi s njome nebeski pir. Što se tiče mjesta, vremena i okolnosti njezine smrti, nije imala posebnih želja. Sve je prepuštala Trojednome Bogu.

Ako spisi mistika, kako se to obično dešava, tako obilno opisuju nadnaravne radosti mističnog sjedinjenja s Bogom, tad bi dosljedno morali napomenuti i izvanredne patnje koje su s njima spojene, da čitatelj ne stvori jednostrani sud. Mistične duše znadu da pribavljaju Spasitelju veliku radost ako dragovoljno trpe za njegove probitke. Stoga također zahvaljuju nebeskom Ocu na svim patnjama koje im šalje, jer im time pruža prigodu da obraduju njegovog utjelovljenog Jedinorođenca. Takvo vladanje veoma razveseljuje nebeskog Oca i čini da odnos među Trojedinim Bogom i dušom postaje sve tješnji.

Kako smo vidjeli u poglavlju o mističnom prijateljstvu sa Spasiteljem, Duh Sveti pripravlja dušu na sjedinjenje sa Spasiteljem i dovodi je mistično sve bliže i bliže k njemu.
Sin Božji posreduje i ujedno vodi zaručnicu k nebeskom Ocu. U drugom razdoblju mistične ženidbe on svoju zaručnicu produhovljuje i uzdiže je uvijek na više, nad sve blago i bogatstvo ove zemlje, te je dovodi nebeskom Ocu da se već u ovom životu skupa s njome nastani kod njega.
Tri Božanske Osobe su nerazdruživo uvijek zajedno. To duši nije nikad bilo tako jasno kao sada. U početku mističnog života poglavito je Duh Sveti osobno djelovao na dušu. On ju je priveo k Spasitelju, s kojim je tada poglavito vodila saobraćaj. Potom je Spasitelj vodi k nebeskom Ocu. Sad jasno spoznaje da tri Božanske Osobe stanuju u njoj. Sada zna da su se na njoj doslovno ispunile Spasiteljeve riječi: »Ako me tko ljubi, držat će moju riječ, i moj će ga Otac ljubiti: k njemu ćemo doći i kod njega se nastaniti«.

Odnos među dušom i nebeskim Ocem postaje od sada unaprijed sve sinovskiji i povjerljiviji. Duša osjeća kako oko nebeskog Oca uvijek očinski nad njom počiva. Ona sama uvijek odlučno traži susret s tim očinskim okom, da u djetinjoj nevinosti svojim pogledom sve više zaroni u njegov. Tako duša nalazi Oca. Otada skoro isto tako lako saobraća s njime, kao što je do sada saobraćala sa Spasiteljem.

Mistično jedinstvo ili sjedinjenje s Bogom

Kad se tri Božanske Osobe nastane trajno u dusi na poseban način, kako smo rekli pri kraju pređašnjeg poglavlja, život duše poprima malo po malo neki drugi značaj.
Do sada je — može se ovako reći — duša živjela nadnaravnim životom, a sada Spasitelj preuzima gospodstvo nad njom.

On je jednim razumskim nagovorom pozove neka se odluči da će živjeti samo radi toga da vodi s njime onaj život koji on odsad želi živjeti u njoj s Ocem i Duhom Svetim. Duša ne oklijeva. Ona dragovoljno postaje vlasništvom svoga Boga i dragovoljno učestvuje u njegovom božanskom životu.

Sad može Otkupitelj u njoj i s njome na stanovit način nastaviti na zemlji svoj život što ga je započeo pred devetnaest stoljeća. Jer, iako je njegovo sjedinjenje s usrećenom dušom bitno drukčije od sjedinjenja njegova božanstva sa čovječanstvom koje je primio od Blažene Djevice Marije, ipak nema na zemlji ništa što bi tom sjedinjenju bilo tako slično kao što je mistično jedinstvo s Bogom na koje on dušu pozivlje. Mistično, naime, jedinstvo s Bogom predstavlja šesti i najviši stupanj mističnog života milosti.

Sam je Bog postavio u dušu svoje sjedište da se u njoj i po njoj proslavi i da na njoj očituje svoju uzvišenost i savršenstvo. Sad je Spasitelj s dušom jedno, kako je na posljednjoj večeri molio

nebeskog Oca. Naravno da je ovaj novi, posljednji stupanj mističnog života daleko uzvišeniji od mističnih zaruka.

Duša neprekidno osjeća da je Trojedini Bog u njoj kao praizvor njezinog duševnog života. Kao što sok iz čokota struji kroz lozu, kao što sunčano svjetlo rasvjetljuje zrak i kao što vatra žari željezo, tako i duh Božji neprekidno rasvjetljuje i grije dušu. Ona je, čak, s Bogom — kao duh s duhom — vezana tješnje negoli je kao duh vezana sa svojim tijelom koje je materijalno.

Unutarnji saobraćaj s Božanstvom postaje sve više i više čisto duhovan, razumski. Duša sve dublje i sve jasnije spoznaje što znači duhovno naći Boga i na duhovan način živjeti zajedno s njime, što sačinjava bit mističnog života milosti.

Kod toga je značajno da se duša u molitvi tek rijetko obraća Božanstvu općenito, osim ako se pri tom služi molitvenikom ili obrednom molitvom. Najradije se obraća uvijek osobno nebeskom Ocu, ili Otkupitelju ili Duhu Svetomu kao starim znancima. Onaj s kojim tako govori uvijek joj je na duhovni način živo prisutan poput čovjeka s kojim razgovaraš zatvorenih očiju.

Često kod toga duši ne treba mnogo govoriti. Ona, naprotiv, zaokruži sve što joj je na srcu u jedan pojam bez riječi te ga upravi na dotičnu Božansku Osobu. Ona, naime, dobro zna da Bog pozna želje njezina srca bolje negoli bi ih ona mogla izreći.

Dok tako govori s jednom Božanskom Osobom, prisutne su i ostale dvije više ili manje jasno. Stoga joj je sasvim lako moliti nebeskog Oca za koju milost u ime Isusovo, jer su joj obojica, Otac i Sin, veoma blizu.

Osobito dira dušu što sa Spasiteljem i s nebeskim Ocem saobraća od godine do godine sve jasnije, skoro licem u lice. Ona vidi da ta jasnoća raste, ali se o tome ne može izražavati. To je nešto nadnaravno za što nema ljudskih pojmova.

Duša na posljednjem stupnju mističnog jedinstva dolazi sve bliže i bliže trima Božanskim Osobama. Time biva sve više uvučena u odnose što ih tri Božanske Osobe imaju između sebe. O tom vrlo lijepo piše Scheeben u »Kršćanskim otajstvima«: »Pošto su nam Otac i Sin dali Duha Svetoga kao zalog svoje ljubavi, moramo mi Ocu i Sinu povratiti Duha Svetoga kao zalog naše djetinje i zaručničke ljubavi. Mistična zaručnica može najbolje uzvratiti ljubav, kojom joj nebeski zaručnik poljupcem svojih usta daruje Duha Svetoga, time da ona njemu poljupcem svojih usta uzvrati Duha Svetoga kao zalog svoje ljubavi. Tako mistična zaručnica postaje s nebeskim zaručnikom jedan duh u Duhu Svetom, kojega zaručnik udahnjuje u nju i s kojim se stapa u ljubavnom žaru, što ga je om probudio, kao što se dva goruća plamena stapaju u jedan. Udahnjivanja Duha Svetoga u dušu imaju svrhu da duša koja ih prima bude primljena u jedinstvo božanske naravi, da s Božanskim Osobama postane jedno na sličan način kako su one između sebe jedno«.

Duhovni učitelji nikad se ne umaraju govoriti o uzvišenosti Božje milosti. Te pohvale u prvom redu zaslužuje mistično jedinstvo s Bogom, vrhunac stanja milosti ovdje na zemlji. Među ostalim veli Scheeben — Nierenberg u knjizi »Slave Božje milosti« na raznim mjestima:

»Kao što se nakalamljena grančica izgubi u drvetu jer, ostajući što je prije bila, ipak više nije svoja nego pripada drvetu, tako i mi nismo više svoji nego Božji. Bog je sve u nama, jer nas je posve privukao u se i sebe prelio u nas. On nas prozirna, kao što žar prožima željezo, i sjedinjuje nas sa sobom. On nas je sa sobom ujedinio kao čokot lozu. Ne treba nam se bojati da ćemo u tom neizrecivom sjedinjenju s Bogom izgubiti sami sebe, jer što više mi pripadamo Bogu, to više Bog pripada nama. Što smo više mi u njemu i za njega, to je više i on u nama i za nas. O, koji li se nebeski život mora u našem srcu razviti, kad srce umre samom sebi da se prelije u božansko Srce Isusovo, kad ne osjeća više svoje nego njegove božanske kucaje i osjećaje! Što je tad naravnije negoli da se duša osjeća jedno s Bogom, kad vidi da je on tako neizrecivo ljubi, prožima i privlači!«

U kojoj mjeri Bog i čovjek na mističnoj visini pripadaju jedan drugome, kako često, kako jasno i povjerljivo među sobom opće, mogu pokazati dva slijedeća primjera.

Duša, koja je zbog bolesti i starosti postala skoro nesposobna za djelovanje, upita jednog dana Spasitelja: »Čemu sam ja još na zemlji?« Na to joj on odgovori: »Da se na mom Srcu skupa sa mnom moliš Ocu«. Na pitanje: »Za što treba da molimo: za ono što tebi leži na srcu, ili za ono što leži na srcu meni?«, reče joj Spasitelj: »Za ono prvo!« — Koje li se zvanje na zemlji može

usporediti s ovim zvanjem?! Moliti se nebeskom Ocu skupa sa Spasiteljem, srce uza srce, za njegove probitke!

Jedna premorena duša, sjedinjena s Bogom u mističnom jedinstvu, upita Spasitelja: »Što mi je činiti, kad ne mogu ništa za te raditi zbog duševne i tjelesne premorenosti?« Spasitelj joj odgovori: »Tada čezni za sjedinjenjem sa mnom, kao što i ja čeznem za sjedinjenjem s tobom«. Skupimo ukratko sve što je rečeno.

Već davno smirena od vječnog suca u pogledu vlastite vječnosti, možda čak sigurna o svome vječnom spasu na temelju koje privatne objave, duša sjedinjena s Bogom u mističnom jedinstvu nema više nikakvih svojih interesa. Ona upravlja sve svoje misli i težnje na Božje probitke. U prvom redu moli, djeluje i trpi za probitke raspetog Sina Božjega. Njemu predaje sve svoje duševne moći i tjelesne snage da se stanujući u njoj njom služi kao živim oruđem uz neprekidni pristanak i sudjelovanje njezine slobodne volje.

Ona se predaje božanskom ljubavniku ne zato da kod njega traži utjehe, nego da ona njega tješi za mnoge uvrede koje mu ljudi uvijek nanovo nanose. Ona znade da ga tim predanjem zaista tješi i da ga razveseljuje onom božanskom ljepotom i ljubavlju kojom ju je on sam ukrasio i ražario, kad ju je malo po malo preobrazio u sebe.

Srcem sjedinjena sa Sinom Božjim moli se nebeskom Ocu da ispuni želje za čašću Božjom i za spasom duša koje su Spasitelju na srcu. Sve će te molbe biti sigurno ispunjene prema riječima: »Ako što zamolite od Oca u ime moje, dat će vam«. Stoga je jedna takva mistična zaručnica molila Spasitelja neka joj ne kazuje točno svoje želje, za koje se zajedno mole Ocu, da ne dođe u kušnju njezina poniznost kad vidi da se sve njezine molbe uslišavaju.

Duša, dakle, uslijed najužeg sjedinjenja s Isusom, živi s njime svoj nadnaravni, izvanredni život kao jedno u dvije osobe. Svojom brigom punom ljubavi oko Spasiteljevih probitaka ona razveseljuje i nebeskog Oca koji je stoga očinski pomaže svojom posve posebnom providnošću. Ušavši tako u sudioništvo s Božjim životom u nama, duša nije zbog toga čisto pasivna i nesamostalna kad se služi svojom slobodnom voljom, što je potrebno radi toga da joj djela budu zaslužna. Na stanovit način ona kazuje Spasitelju u četiri oka sve što joj leži na srcu, svoje vlastite želje, kao i naravne i nadnaravne, duševne i tjelesne potrebe svojih bližnjih. Spasitelj ih pak usvaja, ako ispunjenje tih želja promiče čast Božju i vječni spas dotičnog. Tako duša, uslijed svoga odnosa s Presvetim Trojstvom, vrši tiho i neznano mnoga tjelesna i duhovna djela milosrđa. Jer koju li bi molbu mog nebeski Otac odbiti takvom djetetu i božanskom zaručniku takve zaručnice?

Mistično jedinstvo s Bogom jest najsavršeniji način na koji se časti Bog. U našem smo razlaganju pošli od činjenice da je Gospodin stvorio ljude zato da ga časte i da prema svojoj sposobnosti u sebi očituju njegovo savršenstvo i uzvišenost. Kad čovjek dopre do mističnog jedinstva s Bogom, on ispunjava na najsavršeniji način ovu dvostruku zadaću za koju je stvoren. On časti Boga time što mu se potpuno predaje, tako da može u njemu i preko njega činiti što hoće. Istodobno čovjek u sebi očituje Božje savršenstvo i uzvišenost, jer se Trojedini Bog sa svojom uzvišenošću i savršenstvom trajno nastanjuje u njegovoj duši.

Mnogi duhovni učitelji postavljaju pitanje — dali je savršena duša sigurna za svoj spas. Na to veoma važno pitanje može se odgovoriti na slijedeći način.

Ako duša jednim pogledom obuhvati svoj prošli, sadašnji i budući život na zemlji, ona ne zna da li je vrijedna Božje ljubavi ili mržnje. No ta misao je ni najmanje ne uznemiruje. Kad je uvedena u preljubazno jedinstvo s Trojedinim Bogom, ona zna sigurno da je on u knjizi života izbrisao sve njezine prošle grijehe. Ona se od srca kaje još samo općenito, a ne ulazi više u pojedinosti grijeha. Sjedinjena sa svojim Bogom oko u oko i srce uza srce, nadalje, zna da se on neće nikada u vremenu ni u vječnosti od nje odijeliti niti je se odreći ako ona ostane onakva kakva je sada. A misao da bi u budućnosti, uza sve dobre odluke, ipak mogla postati nevjerna svome Spasitelju vlastitom krivnjom, drži je u djetinjem strahu. On joj daje priliku da ga uvijek nanovo moli da je čuva i brani od neprijatelja. U tom se potpuno oslanja na njega. Ona živi i bori se na zemlji samo za svog Boga i njegove probitke. A znade dobro da sigurnost njezinog vječnog spasa Spasitelj ubraja među najsvetije svoje probitke.

Nadam se da sam uvjerio čitatelja li čitateljicu da svaka duša, pa i ona koja živi usred svijeta, s pravom može težiti, razumno i prikladno, za mističnom kršćanskom savršenošću. Ta težnja je uglavnom nutarnja, duhovna, te se dade složiti sa svakim zvanjem koje je uređeno po kršćanskoj razboritosti. Nipošto nije potrebno da se kod težnja za kršćanskom savršenošću vanjski život bitno razlikuje od vanjskog života svih uistinu dobrih katolika.

Ako neizmjerni Bog svojom neistraživom odlukom zaključi da će s nekom dušom stupiti u mistični saobraćaj, on će joj dati odgovarajuće pripravne milosti. Tad je dužnost čovjeka da odlučno i ustrajno sudjeluje. Da se svladaju mnoge teškoće, nužno je potrebna dobra volja, postojana ustrajnost, mnogo samoprijegora i velika požrtvovnost. No sve je to također relativno lako postići uz pomoć milosti, dakle uz revno upotrebljavanje sredstava milosti. Stvoritelj rado zaštićuje one koji kod njega traže utočište, a osobito one koji se trude da ga molitvom, djelovanjem i trpljenjem uvijek sve više časte i razveseljuju.

Uvijek treba pomnjivo paziti na to što je u mističnom životu bitno, a što nebitno, što je glavno, a što sporedno. (*Mistični život milosti II pog 7-8*)

DODATCI ZA SEDME ODAJE

Vidi uvodnu napomenu o značenju dodataka pojedenih odaja skripte:

DODATAK 1. Dinamika porasta djelovanja Duha Svetog preko razmatranja do kontemplacije

Prije nego li su darovi Duha Svetoga u nama dostigli svoj potpuni razvoj, već u času kad počnemo s molitvom, oni nadodavaju svoju svjetlost i svoj utjecaj na prakticiranje i značenje kreposti, da nam tako olakšavaju mislenu molitvu. Iako nas još ne stavljaju u pasivno kontemplativno i mistično stanje, oni čine gipkim našu dušu i čine je osjetljivijom za djelovanje Duha Svetoga.

To je općenito naučavanje teologa koje ovako sažima o. Mejraard. Nakon što je spomenuo mišljenje onih autora, koji su držali, da darovi Duha Svetoga - budući da su pridržani isključivo za herojske čine - ostaju neaktivni, u vježbanju redovitih kreposti nadodaje: "Njihovo se djelovanje jednako proteže na mnoge okolnosti, gdje Božja volja traži od nas neku spretnost ili veću poučljivost u vježbanju običnih kreposti kršćanskog života, na primjer, kad se radi o tome, da se čovjek oslobodi nekih svojih mana, da ukroti svoje strasti, da se opre tjelesnim napastima, napastima svijeta i đavla,, napose, kad slabost ili bolest dotičnoga traže potpuniju i djelotvorniju pomoć I dosljedno počelo uzvišenijeg djelovanja.

Ovo posljednje mišljenje smatramo istinitim, jer se temelji na činjenici, da darovi ne izvode neka posebna i od kreposti različita djela nego nam one jednostavno dolaze u pomoć, da se spremnije i lakše vježbamo u svim krepostima.“

A ako nam darovi Duha Svetoga pomažu a vježbanju običnih kreposti pomažu nam i u mislenoj molitvi razmatranja koja je čin kreposti odnosa duše s Bogom i jedno od najdjelotvornijih sredstava za vježbanje u krepostima. Ovi darovi tada djeluju prikriveno i nije moguće razlikovati njihovo djelovanje od djelovanja kreposti. U nekim časovima ipak oni djeluju na jedan očitiji način, dajući nam kratkotrajne intuicije, koje jače djeluju na dušu, nego umovanje i više potiču u njoj osjećaje ljubavi, nego što ih, redovito osjećamo.

Još nas više ti darovi pomažu u aktivnoj kontemplaciji koja se sastoj i u nekoj čuvstvenoj intuiciji istine. Pa to je upravo glavno svojstvo razvitka molitve da olakšaju taj pojednostavljeni pogled vjere time što naš intelekt ti darovi čine prodornijim, a našu ljubav žarčom. Već njihovo djelovanje - iako nas još ne dovodi u mistično kontemplativno stanje češće je i djelotvornije, nego u redovitoj mislenoj molitvi razmatranja. Time tumačimo, kako se naša duša može duže zaustaviti i čuvstvenije uputiti svoje poglede na jednu te istu istinu.

Ali u ulivenoj kontemplaciji darovi Duha Svetog imaju naročitu ulogu i nakon što su darovi u duši posve razvijeni oni daju duši tako divnu nutarnju gipkost, po kojoj ona postaje sposobnom za mistično ili kontemplativno stanje.

Tri dara Duha Svetoga između na posebni način dolaze do izražaja kod kontemplacije, i to darovi: znanja, razuma i mudrosti.

Pravo da kažemo, same naše više sposobnosti, razum i volja, ukoliko ih usavršavaju i preobražuju teološke kreposti i darovi, i pokreće na djelovanje djelatna milost kojom Bog pokreće razum i volju su počela iz kojih izvire kontemplacija. Dakle kontemplacija proistječe iz djelovanja Duha Svetoga na razum i volju.

Darovi su zapravo nakalamljeni na naše sposobnosti i dosljedno tijekom kontemplacije i sposobnosti i darovi neodjeljivo dolaze do izražaja u istom činu. Te su sposobnosti, tako preobražene počela kontemplacije. To jest oni su bliži izvor iz kojeg, pod utjecajem milosti djelatne izviru čini kontemplacije, kao sto je razum, usavršen krepošću vjere, počelo iz kojega izviru čini vjere.

Svi teolozi priznaje, da su darovi Duha Svetoga razum i mudrosti neposredna počela kontemplacije. Ali poneki tu ulogu ne pripisuju daru znanja. Mi držimo, s većinom autora, da ne treba ni taj dar isključiti, jer kontemplacija ima katkada svoju ishodišnu točku u stvorenjima, a u tom nam slučaju dar znanja izvrsno dolazi, da nam pomogne, da gledamo sliku Božju u stvorovima.

"Bog je.- veli sv. Ivan od Križa - na svakom od svojih stvorenja ostavio svoj trag, ne samo time, što ih je stvorio iz ničega, nego i što im je dao osim toga milosti i bezbrojna svojstva. Povećao im je njihovu ljepotu još divnim redom i nepogrešivom ovisnošću, koja ih povezuje jedna s drugima... Stvorenja imaju u sebi trag Gospodnjeg prolaska, to znaci žig njegove veličine, mudrosti i drugih božanskih svojstava«. A to je baš vlastiti učinak dara znanja, da nas od stvorenja diže k Stvoritelju, i da nam pokazuje ljepotu Božju, koji se sakriva pod tim vidljivim simbolima.

Ta tri dara Duha Svetoga jedan drugog upotpunjuje i djeluju li svi zajedno ili jedan za drugim u istoj kontemplaciji.

Tako nas **dar znanja** diže od stvorova k Bogu da nas s Njime sjedini. Njega prati uliveno svijetlo, po kojem jasno vidimo ništavilo svega onoga svijet traži: časti, bogatstva, uživanja. Po njemu vidimo cijenu trpljenja i poniženja kao sredstvo, da se približujemo Bogu, da Ga slavimo, vidimo odraz njegovih savršenosti, koje se kriju u stvorenjima. Tu svjetlost prati jedna milost, koja djeluje na volju, da se otrgne od stvorenja i da joj pomogne, da se s njima posluži samo kao stepenicama na putu k Bogu.

Dar razuma nam pomaže, da pođemo dalje. Taj dar nam pokazuje divni sklad, koji postoji između naše duše i Boga, između objavljenih istina i naših najdubljih težnja, kao i međusobne odnose tih istina, i time utvrđuje naš razum i naše srce na putu bližeg jedinstva s Bogom, utvrđuje ga u Božjim unutarnjim djelovanjima, u otajstvima presvetog Trojstva, Utjelovljenja ili milosti i omogućuje nam da se tim otajstvima divimo, promatrajući ih u njima samima, kao i u međusobnim relacijama i to toliko, da nam je teško od svega toga otrgnuti svoj razum i svoje srce.

Rysbroeck ga uspoređuje sa sunčanim svijetlom: "Sunce svojim zrakama, napunja zrak divnom bistrinom. Ono obasjava svaki oblik i svako tijelo i omogućava razlikovanje svih boja. Tako taj dar prodire u razum i tu proizvodi tu jednostavnost i bistrinu. Tu jednostavnost prožimaju zrake posebne bistrine. Tada smo sposobni, da spoznamo divna svojstva, koja su u Bogu i koja su izvor svih njegovih djela“.

Dar mudrosti, po kojem sve stvari cijenimo i prosuđujemo u njihovu odnosu prema Bogu i po kojem uživamo u božanskim stvarima, još jače utvrđuje i povezuje naš razum i naše srce na predmet koji promatramo i omogućava nam da prionemo uza nj još žarče i još ustraj nije,

Ruysbroeck opisuje i tu ugodnost, slast, koju proizvodi taj dar: »Ta slast je tolika, da se duši čini da se u toj neizmjernoj slasti mora poništiti i uništiti i nebo i zemlja, i sve što oni obuhvaćaju.

Ta slast je i ispod i iznad (to znači u višim i nižim sposobnostima duše), izvana i iznutra, prožima i ispunja kraljevstvo čitave duše... Tako razum shvaća jednostavnost, odakle izviru sve radosti. Iza toga rasvijetljeni razum stane promatrati. On ipak znade da to neiskazano uživanje mora ipak umaći njegovoj spoznaji jer njegovo se promatranje odvija u svijetlu stvorene svjetlosti, a ovi užitci su bez mjere. Stoga razum nemoćno prestaje u tom promatranju. Ali razum, koji je preobražen, zahvaljujući toj svjetlosti bez granica, promatra i učvršćuje bez prestanka neshvatljivu radost blaženstva."

Ostala četiri dara Duha Svetoga, iako nemaju u kontemplaciji tako važno mjesto, imaju, ipak nekog udjela i to na dva načina:

a. Oni nas na nju pripravljaju, jer i po njima postaje naša duša gipkija i poučijivija za djelovanje Duha Svetoga.

b. Oni u njoj sudjeluju, jer bude u našem srcu pobožna čuvstva, koja prate kontemplaciju. Tako nam na primjer dar straha Božjega daje osjećaje žalosti i odricanja, od stvorova. Dar pobožnosti opet osjećaje sinovske ljubavi; dar jakosti osjećaje velikodušnosti i ustrajnosti; dar savjeta nam pomaže, da primijenimo na sebe i na druge primljena rasvjetljenja Duha Svetoga. Vidimo dakle da svaki od tih darova ima svoju ulogu u kontemplaciji

Pet duhovnih osjetila i darovi Duha Svetoga

Izvjesni broj Otaca i teologa a s njima i mnogi mistični pisci., govore o pet duhovnih osjetila analogno s pet osjetila mašte. Evo lijepog teksta, u kojem ih opisuje sv. Augustin: "Što ja pak ljubim kad Tebe ljubim? –Ne ljubim tjelesne ljepote, niti vremenite krasote... Pa ipak ja ljubim neko svijetlo, neki glas, neki miris, neku hranu, neki zagrljaj kad ljubim Boga moga, koji je svijetlo, glas, miris, hrana i zagrljaj unutarnjeg čovjeka u meni. Tamo svijetli mojoj duši svjetlost koja ne obuhvaća mjesto. Tamo zvuči glas što ga ne zahvaća ovo vrijeme, tamo se širi miris što ga ne raznosi vjetar. Tamo se osjeća slast, koja ne smanjuje uživanje. Tamo ostaje ono što zasitnosti ne raskida. To je što ljubim, kad Boga ljubim". (*Ispovijesti 10,6)*

Što treba shvatiti pod tim: duhovnim osjetilima? Izgleda nam, da su to zapravo funkcije ili djelovanje darova Duha Svetoga, posebno darova razuma i mudrosti. Tako se duhovna osjetila vida i sluha odnose na dar razuma koji nam pomaže gledati Boga i božanske stvari, i slušati Boga koji nam govori srcu.

Tri druga osjetila se odnose na dar mudrosti, koji nam omogućuje, da uživamo u Bogu, da udišemo i mirišemo miomiris njegove savršenosti i da s njime dođemo u kontakt nekim zagrljajem i duhovnim poljupcem, što nije ništa drugo, nego iskustvena ljubav prema Bogu.

Plodovi Duha Svetoga

Na darove se nadovezuju kušanje plodova Duha Svetoga i blaženstava koja im odgovaraju i koja ih dopunjuju, Kao milosti dragovoljno dane, koje imaju s darovima neku analogiju.

Plodovi Duha Svetoga. Kada stanovita duša vjerno odgovara, na djelatne milosti, koje pokreću kreposti i darove, ona čini kreposne čine, ispočetka nesavršeno i teško, a zatim sve bolje i sve ugodnije, koji ispunjaju srce svetom radošću. To su plodovi Duha Svetoga, koje možemo ovako definirati. Plodovi Duha Svetoga su kreposni čini, koji imaju već određenu savršenost i koji napunjaju dušu svetom radošću.

Pavao apostol ih nabraja devet: ljubav, radost, mir, strpljivost, blagost, dobrota, vjernost, krotkost, umjerenost. Ali on nije imao namjeru načiniti potpuni popis. A sv. Toma primjećuje s pravom, da je taj broj simboličan i da on u stvari označuje sve kreposne čine u kojima duša nalazi neku duhovnu utjehu. Plodovi su Duha Svetoga svi kreposni čini, u kojima čovjek uživa.

Ovi se plodovi razlikuju od kreposti i darova, kao što se razlikuje čin od mogućnosti. Ipak se svi kreposni čini ne mogu nazvati plodovima, nego samo oni koje prati neka duhovna radost. Iz početka kreposni čini često traže mnogo napora i imaju u sebi neku trpkost, neku napor, oporost kao

zeleno voće. Ali kad se čovjek dugo vježba u krepostima, stiče neku lakoću u izvršavanju tih čina, i to čini bez velikog napora, što više i radosno, kao i' druge čine, za koje je stekao, naviku. Takve čine onda nazivamo plodovima. Plodove dakle postižemo; samo njegujući kreposti i darove, a po njima i blaženstva, koja su predokus vječne sreće.

Blaženstva

Blaženstva su posljednja kruna Božjeg djelovanja u nama. Kao i plodovi, to su čini, ali toliko savršeni, da izgledaju više kao plod darova Duha Svetoga nego kreposti. To su plodovi Duha Svetoga ali toliko zreli, da nam daju već neki predokus nebeskog blaženstva. Odatle im i ime. Naš ih Spasitelj, u svojem govoru na gori, svodi na osam: siromaštvo duhom, blagost, ožalošćeni (raskajani), glad i žeđ pravde, milosrđe, čistoća srca, strpljivost u progonstvu. Ali možemo reći da je i taj broj samo simboličan i da nema ništa, što bi ga ograničavalo.

Ta blaženstva nipošto ne označuju apsolutnu i savršenu sreću. To su prije sredstva da se postigne vječno blaženstvo i to vrlo djelotvorna sredstva. Jer kad čovjek radosno prihvaća, siromaštvo, blagost, čistoću, poniznost, kad znade, toliko nadvladati samoga sebe, da se moli za svoje neprijatelje i da ljubi križ, tada on savršeno nasljeduje našega Gospodina i velikim koracima napreduje na putovima savršenstva.

Darovi, nas Duha Svetoga uvode na put sjedinjenja, kad znamo dopustiti da rastu u našoj duši. Koliko je neka duša više pročišćena toliko je djelovanje Duha Svetoga snažnije jer ne nailazi na otpore.

Darovi Duha Svetoga nam omogućuju da se vježbamo u svim moralnim i bogoslovskim krepostima u savršenijem stupnju i tako nas sjedinjuju s Bogom i pomažu nam nasljedovati njegova božanska savršenstva. Oni daju našoj duši onu gipkost i onu poučljivost koja omogućuje Duhu Svetomu da obuhvati našu dušu i da u njoj slobodno djeluje.

DODATAK 2. Opis iskustva stanja duše koja je proživjela duhovno vjenčanje prema iskustvu i nauku drugih svetaca

(Vidi uvodnu napomenu o značenju dodataka pojedenih odaja skripte: Ovaj dodatak donosimo kako bi se moglo vidjeti kako drugi sveci opisuju općenito ili kao vlastiti doživljaja vrhunska mistična iskustva preobražavajućeg sjedinjenja ili duhovnog vjenčanja. U svetačkoj i mističnoj tradiciji ova vrhunska sjedinjenja duše s Bogom na zemlji osim kao neizrecivost se još izražavaju u kategorijama nerastavljivosti duše i Boga, preobraženja - pobožanstvenjenja, osjećaja trajne prisutnosti i pred okusa vječnosti)

Sv. Anđela Folinjska: „Treći stupanj sastoji se u punini savršenstva i potpunom preobraženju duše u Boga. Duša je tada potpuno preobražena u Boga, tako da se u njoj vidi samo Isus nekada u svojim mukama, drugi puta u svojoj slavi, izgleda mi da On mijenja, preobražava moju dušu u biti i uranja u ponor svoga savršenstva... Tu vrhunsku objavu Boga sam doživjela tisuće puta, i uvijek je bila nova i drugačija. Bilo mi je rečeno da ovo neizrecivo darivanje je dobro koje posjeduju sveti u vječnom životu, da je pravo to a ne nešto drugo. Samo što ne uživamo u istoj mjeri jer u Nebu i najmanji od svetih uživa više nego bilo koje stvorenje ovdje na zemlji prije svoje smrti“.

Bl. Marija od Utjelovljenja, uršulinka: Blaženica je imala doživljaj trajnog sjedinjenja duše s Bogom, na početku tog iskustva duhovnog vjenčanja doživjela je razumsko viđenje Presvetog Trojstva. Ona ovako opisuje ovo iskustvo: „To je moje postojano i neprestano stanje duše. U ovom stanju se može govoriti o svemu, čitati sve, raditi što se želi pa ipak ono najbitnije u duši ostaje tajno. Duše nikada ne prestaje biti sjedinjenja s Bogom, uistinu ni njegove uzvišenosti nimalo dušu ne pomućuju... Oluje napasti ne uspiju doći do tih dubina i ništa ne može duši oduzeti njen blaženi boravak u nutrini“.

Sv. Ljudevit Montforski piše majci o neizmjernom nebeskom blagu koje nosi u duši i upućuje ju da ga i ona i svi drugi traže:

"U novoj obitelji kojoj pripadam vjenčao sam se s Mudrošću i križem, tu je moje čitavo blago, vremenito i vječno, zemaljsko i nebesko, a ono je tako veliko da, kad bi bilo poznato, mojoj bi sudbini zavidjeli najbogatiji i najmoćniji kraljevi zemlje. Nitko ne pozna tajne o kojoj govorim, ili posve malo njih. Ti ćeš je upoznati u vječnosti, ako se sretno spasiš, jer se može dogoditi i protivno: držći i više ljubi.

Molim svoga oca u ime Oca nebeskoga da se ne dotiče smole, jer će se uprljati, da ne jede zemlje jer će se udaviti, da ne udiše dima jer će se ugušiti. Bježati od svijeta i mrziti ga; i biti pobožan prema svetoj Djevici. U njoj sam ocu i tebi najodaniji. Pozdravljam tvoga anđela čuvara i tvoj sam sav u Isusu i Mariji, Montfort, svećenik i nevrijedni rob Isusov koji živi u Mariji".

Ljudevit svojoj majci i nama dade naslutiti nešto od veličine svoje svetačke duše. On govori o mističnom braku svoje duše sa Mudrošću i križem. Naime u proteklom periodu u duhovnom životu traženje Mudrosti bijaše dominantna težnja svečevog nutarnjeg života, a ovdje nam govori o mističnom vjenčanju s Mudrošću u smislu jednog trajnog duhovnog stanja, posjedovanja. Ovaj tekst nije jedino svjedočanstvo o mističnom životu sv. Ljudevita. Znamo daje Grignionu još kao sjemeništarcu Leschassier uvjeren u njegovo duboko sjedinjenje s Kristom naložio da mu napiše o tome izvještaj koji nažalost nije sačuvan, a pred kraj života svetac u zadnjem suočavanju s Blainom, koje ćemo još komentirati, sam svom prijatelju priznaje da trajno osjeća u duši Isusovu i Marijinu prisutnost.

Više puta u svojim djelima svetac aludira na te vrhunce mistike, a ti tekstovi odišu njegovim vlastitim iskustvom: "Tko god želi da zadobije veliko blago Mudrosti, treba da je poput Salomona traži vrlo rano, ako je moguće već od svoje mladosti. Neka je traži duhom i čisto kao što čisti zaručnik traži svoju zaručnicu. Tražiti je treba ustrajno i neumorno sve dok je ne nađe. Jedno je sigurno: Vječna Mudrost toliko ljubi duše da ih uzima za svoje zaručnice i s njima sklapa duhovni, ali pravi brak kakav ovaj svijet ne poznaje … Mudrost ne da čovjeku svjetlo da spozna istinu već i divnu sposobnost da tu istinu pred drugima". (*Ljubav vječne Mudrosti* 53 i 95).

Sv. Ljudevit je misionar i živi apostolatsku duhovnost. I u mistici je usmjeren na naviještanje. A visine mističnog sjedinjenja do kojih je svetac došao teško je iskazati riječima. Tako majci govori, da će u vječnosti, ako se spasi spoznati tu vrstu sjedinjenja s Bogom.

I drugi mistici, kad govore o tom vrhunskom sjedinjenju duše s Bogom, koriste iste ili slične usporedbe predokusa vječnosti. Tako sv. Terezija Avilska govoreći u *Zamku duše* u sedmoj odaji o duhovnome braku kaže: "Tako je velika tajna i tako uzvišena milost ono što tu Gospodin saopćava duši u jednom času da ne znam s čime da to usporedim, nego s time da joj Gospodin hoće pokazati u tom času kakva je slava na Nebu, na tako uzvišen način kakvo nije nijedno viđenje niti duhovni užitak".(VII. 2. br.3)

Sv. Ljudevit na više mjesta u svojim djelima s različitim naglascima piše o učincima koje u duši proizvodi sjedinjenje s Isusom. Ti tekstovi odišu osobnim mističnim iskustvom sveca. Montfort govori o saopćenju Mudrosti, o Bogu koji se daruje kao izrazu i ostvarenju Božje ljubavi koja se može za dušu dogoditi i na otajstveno skrovit i neprimjetan način. Sa svoje strane duša treba biti pripravljena i osposobljena za sjedinjenje s Bogom.[86] Svetac govori o onome što je sam proživio, a vidjeli smo da govori kako je doživio mistično vjenčanje s Kristom kojega on naziva Mudrošću i sa njegovim Križem te onda njegov nuka treba shvatiti i kao dio njegova duhovnog iskustva:

„Budući da je ta uzvišena ljepota po prirodi prijateljica dobra (usp. Mudr 7, 22.), a posebno dobra koje posjeduje čovjek, njezina je najveća radost da se saopćuje. Zato kaže Duh Sveti da ona

[86] Za teološki komentar učinka sjedinjenja s Kristom vidi M. Sušac, nav. dj. str. 55-56.

među narodima traži osobe nje dostojne i da se izlijeva i predaje svetim dušama (Mudr 6, 17; 7, 27.). I upravo ta komunikacija Vječne Mudrosti čini od tih duša Božje prijatelje i proroke. Nekoć je ušla u dušu Božjega sluge Mojsija i komunicirala mu obilnu svjetlost da je vidio velike stvari i divnu snagu da čini čudesa i odnaša pobjede: „Ušla je u dušu sluge Gospodnjeg, i on se strašnim kraljevima opro čudesima i znacima" (Mudr 10, 16.). Kad božanska Mudrost uđe u dušu, ona u nju sa sobom donosi svakovrsna dobra i nebrojeno bogatstvo. „S njome su mi došla sva dobra i od ruku njezinih blago nebrojeno" (Mudr 7, 11.). Tako svjedoči za istinu Salomon nakon što je primio Mudrost. Između bezbrojnih učinaka koje Mudrost izvodi u dušama, a često na tako tajanstven način da ih možda ni sama duša ne zapaža, evo samo nekoliko onih najobičnijih. Vječna Mudrost saopćuje duši koja je posjeduje svoj duh pun svjetla: „Zato se pomolih, i razbor dobih; zavapih, i primih duh Mudrosti" (Mudr 7, 7). Taj profinjeni i pronicljivi duh kakav je bio u Salomona prosuđuje oštroumno i prodorno o svim stvarima: „Na sudu će se vidjeti kako sam oštrouman, i divit će mi se velikaši kad stanem pred njih" (Mudr 8, 11). Ona priopćuje čovjeku veliku znanost svetaca, ali i druge prirodne znanosti, pa i one najtajnije, ukoliko su joj podesne: „Ako li tko čezne za većim znanjem, ona poznaje prošlost i proriče budućnost, vična je izrekama i umije odgonetati zagonetke" (Mudr 8, 8). Jakovu je dala znanje svetaca, podarila mu znanje o svetinjama (usp. Mudr 10, 10.). Salomonu je dala istinsku znanost o cijeloj prirodi, o svemu što jest (usp. Mudr 7, 17.). „I spoznadoh sve što god je tajno i javno" (Mudr 7, 21). Iz tog istog beskrajnog izvora svjetlosti crpili su svoje uzvišene spoznaje svi crkveni naučitelji, između ostalih sv. Toma Akvinski kako sam priznaje, a mi ih upravo i cijenimo zbog tih spoznaja. Sami zapažate da ta rasvjetljenja i spoznaje koje daje Mudrost nisu suhe, besplodne i nepobožne, već su pune svjetla i unkcije, one su djelatne i pobožne, zadiru u srce i zadovoljuju ga, a istodobno nam prosvjetljuju duh" (LJVM 90-94).

Prvi učinak sjedinjenja s Kristom Mudrošću je prosvjetljenje i preobraženje same duše. Kako bi duša sigurno hodila putovima Božjim i ostala uvijek sjedinjena s Isusom, Bog joj ulijeva svoje svjetlo, svjetlo Duha Svetoga, koje prožima i zapaljuje cijelo biće. Ta spoznaja nadilazi redovnu ljudsku spoznaju jer se Bog koji je duh, izravno daruje ljudskom duhu, a to se kakao kaže svetac, može dogoditi neprimjetno i za samu dušu. Bog duši daruje poseban način spoznaje „veliku znanost svetaca," tj. iskustvenu mističnu spoznaju Božje prisutnosti i ljubavi. Svetac nastavlja:

„Mudrost ne daje čovjeku samo svjetlo da spozna istinu, već daje i divnu sposobnost da tu istinu preda drugima: „Ima znanje da govori"(Mudr 1, 7). Mudrost posjeduje spoznaju onoga što se govori, i ona daje znanje da se to dobro govori, jer „ona je otvorila usta nijemima i obdarila djecu nejaku jezikom rječitim" (Mudr 10, 21). Ona je razriješila nerječit jezik Mojsijev, ona je „dala svoje riječi u usta prorocima da istrjebljuju i ruše, da zatiru i nište, da grade i sade" (Jer 1, 9-10), mada se oni branili da ne znaju govoriti više od maloga djeteta. Mudrost je dala i apostolima lakoću u propovijedanju Evanđelja da posvuda objavljuju divotna djela Božja (usp. Dj 2, 1). „Ti puniš usta besjedom." Od njihovih je ustiju načinila riznicu riječi. Budući da je Božanska Mudrost od vječnosti i u vremenu, ona je uvijek govorila, i na njezinu je riječ sve stvoreno i sve obnovljeno. Ona je govorila preko proroka i preko apostola, a govorit će i do konca vjekova kroz usta onih kojima se daje. No riječi koje božanska Mudrost saopćuje ljudima nisu neke uopćene, prirodne i ljudske riječi već su one uistinu božanske (usp. 1 Sol 2, 13). To su jake, djelujuće i prodorne riječi: „Oštrije od svakog dvosjeklog mača" (Heb 4, 12), koje idu od srca onoga koji govori do srca onoga koji sluša. Salomon je primio upravo taj dar Mudrosti, jer mu „dade Bog govoriti kako ga svjetova" (Mudr 7, 15). Te je riječi Gospodin obećao i svojim apostolima: „Ja ću vam dati riječitost i mudrost kojoj se neće moći suprotstaviti ni oduprijeti svi vaši neprijatelji" (Lk 21, 15). A u našem vremenu ima tako malo propovjednika koji imaju taj neprocjenjivi dar riječi, koji mogu reći sa sv. Pavlom: „Navješćujemo Mudrost Božju"(1 Kor 2, 7). Oni, naprotiv, većinom govore prema naravnom svjetlu svoga duha ili iz kakve knjige, a ne kako ih savjetuje božanska Mudrost ili iz božanskog obilja (usp. Mt 12, 34) što im ga pruža Mudrost. Upravo danas i ima tako malo obraćenika koji se obraćaju pod djelovanjem riječi. Kad bi propovjednik uistinu primio od Mudrosti taj dar riječi, njegovi bi slušatelji jedva mogli odoljeti njegovim riječima, kako nas uči primjer sv. Stjepana: „Ne mogoše odoljeti mudrosti i Duhu kojim je govorio" (Dj 6, 10). Takav bi propovjednik govorio istodobno i s puno miline i s autoritetom kao onaj koji ima vlast (usp. Mk 1, 22) (LJVM 95-97).

Drugi učinak najuže povezan s prvim je apostolatska dimenzija iskustva sjedinjenja s Isusom. Sv. Ljudevit koji je sam bio pučki misionar i navjestitelj Evanđelja, upravo ovu dimenziju duhovnog i mističnog života smatra vrhuncem kršćanskog savršenstva (usp. LJVM 30). Naime, sjedinjenje s Kristom Mudrošću ne daje čovjeku samo svjetlo da spozna istinu, već daje i divnu sposobnost da tu istinu preda drugima. Za sveca je sposobnost učinkovitog naviještanja Evanđelja Božji dar. Duša koja je sama u molitvi i kontemplaciji usvojila duh i poruku Evanđelja, prošla kroz čišćenja i došla do sjedinjenja s Bogom te iskustveno kuša Božju ljubav, tu istu ljubav učinkovitim naviještanjem prenosi drugima. Svetac nastavlja:

„Vječna Mudrost, predmet blaženstva i naslade Vječnoga Oca i radost anđela, postaje u čovjeku koji je posjeduje počelom najčišćih slasti i utjehe. Ona mu daje tek za sve što je Božje, a odvraća ga od stvorenja. Duh mu razveseljuje blještavilom svoga svjetla, a u srce mu ulijeva neopisivu radost, zadovoljstvo i mir usred gorčina i okrutnih muka kako kaže i sv. Pavao: „Preobilna je radost moja zbog sve nevolje naše" (2 Kor 7, 4). „Kada se vratim kući, tad ću počinuti kraj nje, jer u drugovanju s njome nema gorčine, i nema bola u zajedništvu s njom, već samo užitak i radost" (Mudr 8, 16). I u svemu tome sam se radovao, jer Mudrost sve donosi (usp. Mudr 7, 12). U ljubavi je njezinoj radost čista (usp. Mudr 8, 18). A radosti i užici koje donose stvorenja samo izgledaju kao radost, a u stvari su opterećenje duha" (LJVM 98).

Treći učinak sjedinjenja je nutarnje kušanje ljepote Božje ljubavi. Duša osjeća da je ljubljena od Boga te da mu ljubavlju odgovara na ljubav. Ta igra ljubavi duše i Boga rađa slašću i utjehom, donosi duboki nutarnji mir i odvraća dušu od stvorenja. To mistično sjedinjenje s Bogom ostaje u duši aktualno i u svim protivštinama i mukama koje doživljava (usp PPK 52-53).

Svetac nastavlja: „Kada se vječna Mudrost predaje jednoj duši, ona joj daje sve darove Duha Svetoga i sve nužne krjeposti u visokom stupnju: daje joj bogoslovne krjeposti: živu vjeru, čvrstu nadu, goruću ljubav; stožerne krjeposti: razboritu umjerenost, veliku razboritost, savršenu pravednost i neslomljivu jakost; moralne krjeposti: savršenu vjeru, duboku poniznost, ljupku blagost, potpunu poslušnost, potpuno odreknuće sebe, trajno mrtvljenje, uzvišenu molitvu itd. To su te krasne krjeposti i nebeski darovi o kojima Duh Sveti u malo riječi ovako govori: „Ako li pak tko ljubi pravednost, krjeposti su plodovi njezinih napora: ona poučava umjerenosti i razboritosti, pravednosti i hrabrosti, od kojih u životu nema ništa korisnijeg ljudima" (Mudr 8, 7) (LJVM 99).

Četvrti učinak sjedinjenja je uzdizanje duhovnog života po ulivenom Božjem daru na one stupnjeve do kojih duša sama po sebi i svojim naporima nikada ne bi mogla doći. Na taj način u svim bitnim dimenzijama duhovnog života vjernik živi novim božanskim životom što se očituje prvenstvenom u činima krjeposti koji nadilaze ljudske snage. Po sjedinjenju Bog je ne samo prisutan nego uz ljudsku suradnju i djelatan u konkretnom životu.

Svetac nastavlja: „Konačno, budući da je Mudrost najaktivnija od svega, „gibljivija je od svakog gibanja", ona ne ostavlja one kojima je poklonila svoje prijateljstvo u stavu mlakosti i nemara, već ih raspaljuje ognjem ljubavi i nadahnjuje im velike pothvate na slavu Božju i spasenje duša. No da ih prokuša i da ih učini što dostojnijima sebe, pribavlja im velike borbe i čuva za njih protivštine i oprečnosti gotovo u svemu što poduzimaju. Dopušta čak i đavlu da ih kuša, a svijetu da ih ocrnjuje i prezire, dok ih njihovi neprijatelji nadvladavaju i pobjeđuju. Čak ih i sami prijatelji i rođaci napuštaju ili izdaju. Sad pripušta da izgube dobra, sad im opet šalje kakvu bolest. Ondje ih čeka nepravda, tamo opet žalost i utučenost srca. Kuša ih na svaki način u tijesku raznih nevolja. „Ako su u očima ljudskim bili kažnjeni, nada im je puna besmrtnosti. Za malo muke zadobili su dobra velika, jer ih je Bog stavio na kušnju i našao da su ga dostojni. Iskušao ih je kao zlato u taljiku i primio ih kao žrtvu paljenicu" (Mudr 3, 4-6). „Mudrost je pravedniku uspjehom okrunila napore njegove i umnožila plodove truda njegova. Kad su ga pritijesnili lakomci, pomogla ga je i obdarila bogatstvom, sačuvala ga od neprijatelja i zaštitila ga od zasjeda, darovala mu pobjedu u žestokom boju da spozna kako je bogobojaznost od svega jača" (Mudr 60, 10-12). Eto, tako križ postaje baština i nagrada onih koji žele ili već posjeduju Vječnu Mudrost. Ali ta ljupka gospodarica sve proračunava, važe i mjeri te daje svoje križeve svojim prijateljima u onoj mjeri u kojoj ih oni mogu nositi, te na njih izlijeva toliku bujicu svojih naslada da im ti križevi postaju pravi užici" (LJVM 100 i 1003).

Peti učinak sjedinjenja se nadovezuje na prethodne. Redovno duhovno iskustvo ili mistika življenja posvete usmjereni su prema sjedinjenju s Bogom i dioništvu u Božjem djelovanju u svijetu i dušama po naviještanju Evanđelja što sobom nužno nosi protivljenja kao što se to vidi iz Isusova života. Nakon što je doveo dušu do sjedinjenja s Bogom, on je vodi daljnjem suobličenju Isusu Kristu po nasljedovanju njegova života. To uvijek ostaje otvoren put za daljnji rast. Sjedinjenje s Bogom daje duši ispravno razumijevanje svih križeva i protivština u životu kao i snagu da ih podnose u Kristovu Duhu s njime. Upravo ta stvarnost, usprkos svim protivštinama u duši rađa i duhovnom radošću. O toj mudrosno-mističnoj spoznaji Kristova križa koja postaje izvor plodnog svetačkog apostolata u osobnom iskustvu sv. Ljudevit opisuje u pismu upućenom sestri Luizi. Sestra Katarina od sv. Bernarda, Ivana Guyonne (Luiza) iz Rambervilliersa, svjesna koliko mora biti zahvalna Ljudevitu za svoje zvanje, piše bratu u Pariz i poslije toliko godina želi ga vidjeti. Ako je već u Parizu, mogao bi doći i do nje. Zahvaljujući toj sestrinoj želji, ostao nam je jedan od najljepših bisera koje je napisao Montfort, pismo od 15. kolovoza 1713. Montfort govori o mističnom sjedinjenju s Kristovim križem koje postaje izvor plodnoga apostolata. Svetac po sjedinjenju s Kristom živi onu duhovnu stvarnost koju je još sv. Pavao apostol u Poslanici Galaćanima opisao riječima: „Dječice moja koju ponovno u bolovima rađam dok se Krist ne oblikuje u vama“ (Gal 4,1 9).

„Živio Isus, živio njegov križ! Kad bi ti znala moje križeve i moja poniženja u pojedinostima, sumnjam da bi tako živo željela vidjeti me, jer u svakom kraju gdje se nađem uvijek pružam jedan krak križa svojim najboljim prijateljima da ga nose, često protiv moje i protiv njihove volje. Nitko me ne može podržavati niti se usuđuje izjasniti za mene, a da zbog toga ne bi trpio, a često pada i pod udar pakla protiv koga se borim, svijeta komu se protivim i tijela koje progonim. Mravinjak grijeha i grješnika što ih napadam, ne pušta nikakva mira ni meni ni mojima. Uvijek u pripravnosti, uvijek na bodljikama, na oštrom kamenju, osjećam se kao lopta u igri: još nije udarena s jedne strane, već je biju s druge krutim udarcem. To je sudbina siromašnog grješnika. Tako sam bez predaha i bez odmora već trinaest godina, otkako sam izašao iz sv. Sulpicija. Ipak, draga sestro, blagoslivljaj Boga za mene, jer sam zadovoljan i radostan posred svih svojih patnji, te ne vjerujem da na svijetu ima išta slađe za mene od najgorčega križa, kad je natopljen u krvi raspetoga Isusa i u mlijeku njegove božanske majke. No, osim ove nutarnje radosti, imamo još jednu veliku korist kad podnosimo križeve. Želio bih da proživljavaš ono što ja proživljavam. Nikad nisam postigao toliko obraćenja koliko nakon najoštrijih i najnepravednijih zabrana. Hrabro, predraga sestro, nosimo nas troje, naš križ u dva suprotna područja kraljevstva. Nosi ga dobro sa svoje strane, ja ću nastojati pomoću Božje milosti da ga nosim sa svoje strane, i ne tužimo se, ne mrmljajmo, ne skidaj ga i ne ispričavaj se, i ne plačimo poput djece koja prolijevaju suze i koja se tuže na to što im se daje da nose stotine librica zlata, ili kao onaj zemljoradnik koji je očajavao nad time što su mu polje pokrili zlatnicima da ga obogate” (PIS 26).

Mudrost križa koju svetac gore navodi kao učinak sjedinjenja s Kristom i o kojoj govori sestri u citiranom pismu, a detaljnije opisuje u *Pismu prijatelja križa*. Njegovo osobno iskustvo i duhovna nauka o vrhuncima mističnoga iskustva mudrosti križa najbolje se odražava u opisu prijatelja križa koji po sjedinjenju s Kristom postaje „pravi Kristonosac, što više drugi Isus Krist“ (PPK 4). Ako se u citiranom pismu najbolje vidi kako je sv. Ljudevit osobno proživljavao mističnu dimenziju sjedinjenja s Kristom po križu, u tekstu koji slijedi on najjasnije opisuje nutarnju dinamiku iste duhovne stvarnosti sjedinenja. Duhovno bogoslovlje naučava da duša, iako po sjedinjenju s Kristom kuša trajnu Božju prisutnost koja sobom nosi mir i sigurnost, zbog toga nije oslobođena nesvojevoljnih nesavršenosti koje su najčešće izraz ograničenosti ljudske naravi, a nekada i Božjeg dopuštenja (usp. PPK 47). Još manje je pošteđena poteškoća i trpljenja na duhovnom putu koji završava samo smrću, ali isto tako treba naglasiti da duša sve što misli, odlučuje, osjeća, radi, podnosi i trpi čini sjedinjenja s Kristom, ostvaruje Pavlove riječi „živim, ali ne više ja, nego Krist živi u meni“ (Gal 2, 20):

„Vi se zovete prijatelji križa. Uzvišeno li je ovo ime! Priznajem vam, da sam tim imenom očaran i gotovo zabliješten. Ono je sjajnije od sunca, uzvišenije od neba, slavnije i veličanstvenije od najkrasnijih naslova i imena careva i kraljeva. To je veliko ime Isusa Krista, pravoga Boga i

čovjeka; da, to mora biti i jedino pravo i jasno ime svakoga kršćanina (usp. Gal 6, 14). Ali kolikogod me oduševljava njegov sjaj, toliko se bojim njegove težine. Kolike li nepropustive i teške dužnosti su sadržane u ovom imenu, sam Duh Sveti izriče ih ovim riječima: „Vi ste izabrani rod, kraljevsko svećenstvo, sveti puk, narod određen za Božju svojinu“ (1 Pt 2, 9). Prijatelj križa je od Boga izabrani čovjek, između deset tisuća ljudi, koji žive po svojim sjetilima i samo po svojoj glavi, da postane božanski duhovan, uzdignut iznad razuma. Provodi život posve protivan sjetilima u svijetlu čiste vjere i žarke ljubavi prema križu. Prijatelj križa je svemoćni kralj i junak, koji slavi pobjedu nad đavlom, svijetom, tijelom i nad njihovim trima požudama (usp. 1 Iv 2, 16). Ljubavlju, kojom ljubi poniženja, pobjeđuje oholost sotone; ljubavlju prema siromaštvu, nadvladava škrtost svijeta; ljubavlju prema trpljenju, mrtvi sjetilnost tijela. Prijatelj križa je svet čovjek, rastavljen od svega vidljivoga. Srce je njegovo uzvišeno nad sve ništavno i prolazno, njegova domovina je u nebu, na zemlji boravi samo kao stranac i došljak i ne poklanja joj svoga srca (usp. 1 Pt 2, 11); promatra je posvema ravnodušno, pače je prezirno gazi nogama. Prijatelj križa je dragocjena svojina Isusa Krista koju je zadobio raspet na Kalvariji u zajedništvu s Majkom. On je Benjamin, sin boli i sin desnice, rođen u njegovom bolnom srcu, proizišao iz njegova ranjenoga boka i još rumen od njegove krvi. Rođen u ovakvoj krvavoj žrtvi, želi jedino križ, smrt svijetu, tijelu i grijehu, da uzmogne već ovdje na zemlji živjeti sakriven život s Kristom u Bogu (usp. Kol 3, 3). Napokon je savršeni prijatelj križa, pravi Kristonosac, što više drugi Isus Krist, tako da uistinu može reći s apostolom: „Živim, ali ne više ja, nego Krist živi u meni““ (Gal 2, 20) (PPK 3-4).

Marijanska dimenzija iskustva sjedinjenja s Kristom

Raspravljajući o ovoj temi govorimo o najosobnijem vidiku mističnog iskustva sv. Ljudevita koje je utkao u duhovnu nauku posvete. Sv. Ljudevit je prijatelju Blainu sam kazao da je u duši kušao trajnu Isusovu i Marijinu prisutnost, a o Marijanskoj karakteristici svoga mističnog sjedinjenja govori i u pjesmi *Pobožni rob Isusa Krista u Mariji*. Svetac pjeva: „Ja nosim Mariju u sebi urezanu crtama slave, ali u tami vjere.”

Svakodnevno se predajući Mariji po posveti u molitvi i nastojanju da je nasljeduje, između nje i posvećene osobe se uspostavlja duboka duhovna komunikacija. Sv. Ljudevit, koristeći mistične kategorije zaručništva, poručuje da Marija u ljubavi samu sebe daruje osobi koja se njoj posveti te tako vjernik može imati u sebi Marijin duh. Radi se o mističnom sjedinjenju, duhovnom iskustvu zajedništva dviju osoba te o preobraženju u Duhu Božjem.

„Udijelit će ti se duša Presvete Djevice da slaviš Boga. Njezin će duh ući na mjesto tvojeg da se raduje u Bogu, svome spasenju. Samo trebaš biti vjeran vježbama ove pobožnosti. Neka u svakome bude Marijina duša da tu slavi Boga. Neka Marijin duh bude u svakome da se tu raduje u Bogu“ (PP 217).

Sada ćemo se samo ukratko osvrnuti na opis samog mističnog iskustva Marijine prisutnosti u duši koja vjerno živi posvetu te tako dođe do sjedinjenja s Isusom. Da bi išla tim putem, duša se mora vježbati u prakticiranju svih sredstava kojima se postiže i čuva sjedinjenje s Mudrošću. Na poseban način se treba vježbati u nutarnjim i vanjskim vježbama življenja posvete, o čemu ćemo govoriti u narednom poglavlju. Ovdje ćemo samo prikazati tekst sv. Ljudevita koji najbolje opisuje marjansku dimenziju mističnog iskustva življenja posvete:

„Trebamo sva svoja djela raditi u Mariji. Da dobro shvatimo ovu vježbu, trebamo znati da je Presveta Djevica pravi zemaljski raj novoga Adama, i da joj je stari raj zemaljski bio samo slika. U ovom, dakle, raju zemaljskom postoje bogatstva, ljepote, rijetkosti i neizrecive slasti što ih je tu ostavio novi Adam, Isus Krist. U tom je raju on uživao devet mjeseci, činio čudesa i prosipao svoje bogatstvo božanskom darežljivošću. Ovo presveto mjesto sastoji se jedino od djevičanske i neoskvrnjene zemlje od koje je bez ikakve mrlje i ljage stvoren i othranjen novi Adam, djelovanjem Duha Svetoga koji tu prebiva. U ovom je zemaljskom raju uistinu stablo života koje je donijelo Isusa Krista, plod života i stablo znanja dobra i zla, koje je dalo svjetlo svijetu. Ima na ovome divnome mjestu stabala zasađenih Božjom rukom i natapanih njegovim božanskim pomazanjem, koja su nosila i vazda nose plodove božanskog ukusa. Ima tu lijeha okićenih krasnim raznim

cvijećem krjeposti koji širi miomiris te njime mirišu i sami anđeli. Ima na tom mjestu zelenih livada, nade neosvojenih tvrđava jakosti, čarobnih zgrada pouzdanja itd. Jedino nam Duh Sveti može otkriti istinu koja se skriva u ovim slikama tvarnih predmeta. Na ovome je mjestu čist, neokužen zrak čistoće; bijeli, bez noći, dan svetoga čovječanstva; sjajno, bez sjena, sunce Božanstva; neprestano užarena peć ljubavi u koju se netom ubaci gvožđe, sve se ono usije i pretvori u zlato; tamo je i rijeka poniznosti koja ključa iz zemlje i, dijeleći se na četiri rukavca, natapa čitavo ono čarobno mjesto. Ta četiri rukavca označuju četiri stožerne krjeposti" (PP 261).

Formula u Mariji pokazuje prebivanje i jedinstvo.[87] Ova formula se može najmanje opisati. Sam svetac se koristi slikama i simbolima. U njemu prevladava neizrecivo kao tipični naglasak govora mističara koji žele opisati samo iskustvo. Cijeli ovaj broj je duhovni komentar Post 2, 8-10. Radi se, o "marijanskoj mistici", o mističnom iskustvu, o jednom općenju duha s Marijom toliko dubokom da se skoro više ne razlikuje duh onoga koji se posveti od njenog duha. Sv. Ljudevit nam daje razumjeti da naše sjedinjenje s Marijom nije samo prisutnost jednog uzora u našem životu, nego je to nutarnje jedinstvo, svojstvo žarke ljubavi koje dinamički, a ne ontološki, prenosi biće koje ljubi u ljubljeno biće. Samo iskustvo nam može pomoći da to shvatimo. Montfort nas uvjerava da je moguće doći do tih otajstvenih dubina, koja su dar Duha Svetoga, onima koji su ustrajni na Marijinom putu. Sveci i duhovni velikani koji su slijedili Montfortov savjet, potvrđuju da on ima pravo. Montfort nastavlja:

„Duh Sveti na usta svetih otaca naziva Presvetu Djevicu: 1. Istočna vrata, na koja Veliki svećenik Isus Krist ulazi u svijet i izlazi iz njega, jer zbilja preko nje je on ušao u svijet prvi put, a preko nje će u nj doći i drugi put; 2. Svetište Božanstva, odmaralište Presvetoga Trojstva, Božje prijestolje, Božji grad, Božji oltar, Božji hram, Božji svijet. Svi ti razni nazivi i pohvale sasvim su istiniti s obzirom na razna čudesa i milosti, što ih je Svevišnji učinio u Mariji. Kolikoga li bogatstva! Kolike li slave! Kolikog li uživanja! Kolike li sreće moći unići u taj vrt-Mariju i stanovati gdje je Svevišnji postavio prijestolje svoje najveće slave! Ali teško li je nama grješnicima imati dopuštenje i sposobnosti i svjetla da možemo unići u mjesto tako uzvišeno i sveto koje čuva ne više Kerub, kao stari raj zemaljski, nego sam Duh Sveti, koji se je učinio njegovim neomeđenim gospodarom i govorio o njoj: „Ti si vrt zatvoren, sestro moja, nevjesto, vrt zatvoren, zdenac zapečaćen" (Pj 4, 12). Marija je zatvoren vrt! Marija je zapečaćen studenac! Bijedna djeca Adamova i Evina, izgnana iz raja zemaljskoga ne mogu unići ni u ovaj raj nego po osobitoj milosti Duha Svetoga koju moraju zaslužiti. No ako smo svojom vjernošću postigli ovu milost, trebamo rado prebivati u lijepoj Marijinoj unutarnjosti, tu mirno počivati, tu pouzdano tražiti oslon, tu se sigurno skrivati i tu se neograničeno izgubiti da bi se u djevičanskom Marijinu krilu duša hranila mlijekom njezine milosti i njezina majčinskog milosrđa; oslobodila od svih svojih smetnji, bojazni i skrupula; bila sigurna od svih svojih neprijatelja: đavla, svijeta i grijeha koji tamo nisu nigda imali pristupa, radi čega Marija izjavljuje: „Tko u meni radi, taj ne griješi" (Sir 24, 22), tj. koji ostaje duhom u Presvetoj Djevici, neće počiniti znatnijega grijeha; da bi se tu oblikovala u Isusa, a Isus u njoj, jer je djevičansko Marijino krilo, po riječima otaca, dvorana Božjih tajni gdje su bili oblikovani Krist i svi odabranici: „Ovaj i onaj u meni je rođen" (Ps 86, 5) (PP 262-264).

A svetac je duhovnu dinamiku tog mističnog iskustva ukratko naznačio u tekstu. Samo Duh Sveti može dovesti dušu do tih visina mistike, svetosti i razumijevanja samog iskustva: „Jedini nam Duh Sveti može otkriti istinu koja se skriva u ovim slikama tvarnih predmeta." Taj put za dušu nije lagan zbog vlastite nepočišćenosti: „Ali, teško li je nama grješnicima imati dopuštenje i sposobnosti i svjetla da možemo unići u mjesto tako uzvišeno i sveto koje čuva ne više Kerub, kao stari raj zemaljski, nego sam Duh Sveti." Svaka duša i sama manje ili više doprinosi svom duhovnom rastu ovisno i o tome koliko surađuje s milošću, a do tog vrhunskog mističnog iskustva, uz Božji dar, djelovanje Duha svetoga dolazi svojom vjernošću: „No, ako smo svojom vjernošću postigli ovu milost, trebamo rado prebivati u lijepoj Marijinoj unutarnjosti, tu mirno počivati." Učinci mističnog

[87] C.V. Truhlar, nav. dj. str.28. Neizrecivost samog mističnog iskustva i korištenje slika i simbola u govoru je tipično za mistično iskustvo. U ovom tekstu sv. Ljudevit upravo na taj način govori o Marijinoj mističnoj prisutnosti.

prebivanja u Mariji su iskustveno kušanje Marijine majčinske ljubavi, sloboda od prepreka, bojazni i skrupula, sigurnost od duhovnih neprijatelja, ne činjenje znatnijeg grijeha i preobraženje u Isusa. Montfort je svjestan da će malo duša doći do tih razina i življenja posvete i ustrajati u tome stanju (usp. PP 119, MT 44).

Sv. Veronika Giuliani: „Bože moj, Ljubavi moja, što želiš od mene? Učini mi se da me On pita? A što ti hoćeš ? Ja osjećam da ne želim drugo nego Njega, a On želi da mu se u svemu i sasvim predam u njegove ruke, za vršenje odredaba njegove svete volje. Čim to prihvatim , osjetim jače djelovanje od svih što sam ih ikada imala. Sve ono što mi Bog pomaže razumjeti, On to u isto vrijeme radi i surađuje, u sebi za moju dušu, a duša je sudionica ovog rada i suradnje, putem priopćenja što joj ga On daje. Ovo su radnje, što se ne mogu objasniti riječima.

Ostvaruju mnoge učinke u duši! Sada je sasvim uzdižu u Boga po ljubavnom sjedinjenju; sada je užižu veoma jako i tolikom žestinom, da se osjeća kako plamti i kako je nestaje. A u času kad se osjeća kao na umoru, osjeća kako joj se vraća život, i život u Bogu, s Bogom i za Boga. U tri načina je sve jedan način; ali ne postoji mjera u ovom načinu življenja. Kao što se čini da Bog drži stalnu mjeru bez načina u mojoj duši, i duša prema Bogu; postoji mjera bez načina.

Neka radi što joj je po želji, da mu ugodi; neka radi bilo što, da nikada ne počini grijehe ; neka misli i razmišlja o onome što uvijek smije raditi; da Bog ostane zadovoljan s onim što traži. Ona se nikada ne zasiti; ona uvijek želi sve više ugoditi Bogu. Ali ova čežnja jest žeđa, što se nikad ne gasi; štoviše mi se čini da raste; u mojoj se duši, mnogo toga, što je meni nepoznato, skrilo, što užiže ovaj oganj.

Osjećajući ovaj požar, ona se doživljava izvan sebe, posve osvojena od Boga, pa ne govori drugo osim ovo: Bože moj, zadovolji se sa sobom, za se; jer ja ne mogu ništa. Dok boravim s tobom, po milostima što mi ih daješ, zadovolji se sa mnom, u sebi, kako to ti znaš i želiš jer ja ne razumijem ništa, ne mogu ništa. Uživam da si ti Bog svemogući, neizmjerni, najviši sa svim svojim božanskim atributima.

Duša mije ponovno doživjela uzdignuće. Pri tome je kratko imala udjela u božanskoj ljubavi i primala ona intimna priopćenja, između Boga i duše, a o čemu se ne može ni riječ izgovoriti. Spomenut ću samo, da duša osjeća kako je sasvim osvojena od Boga. U tom času se doživljava kao da se mijenja iz jedne u drugu, i ostaje prepuna osjećaja; ali ne na način kao da je sposobna za djelovanje, jer je ona svjesna svoje nemoći. Božja ljubav, koja u njoj djeluje, obasiplje je sa svim svojim darovima i milostima; a ona u onom istom času daje Darivatelju dar što joj ga je on udijelio. Ne postoji dar što se može dati Bogu, osim vraćanja Bogu one iste njegove najčišće ljubavi. Ista pak ljubav je ono što darežljivo ulijeva veoma značajne milosti u dušu, koja po istoj toj ljubavi postaje sposobna za ljubav. Uostalom, ona osjeća da je ostalo u njoj nešto o čemu ona ne može govoriti, i ne nalazi načina da to bilo kako protumači.

Sve je to ostavio u meni - govorim na način govora - kao čin trajne i obnovljene ljubavi; a ovo je ona ljubav što me drži budnom, po danu i po noći, u neprekinutoj šutnji posve zadivljenom milostima, darovima i načinima, čime se Gospodin služi na korist duše moje. Sve me to udaljuje potpuno od svega. Kada ja doživljavam ovo, veoma često primim koju posebnu milost.

Sjećam se kako sam ove noći proživljavala sabranost uz uzdignuće. Oboje mije poslužilo duši za sjedinjenje s Bogom, za preobraženje u Bogu. Po Božjoj odredbi, razne milosti su ispunile dubinu moga srca. Štoviše su mi se obnovile sve milosti.

Na prvom mjestu, vlastita spoznaja: to jest moje malodušnosti, nemoći i mog uništenja. Na drugom mjestu, spoznaja Božje moći, Božje veličine i Božje ljubavi. Na trećem mjestu, sjećam se, Božja je Ljubav u mom srcu i u mojoj duši obnovila svoju moć dokazivanjem vlastite snage oštroumnošću što teži za sjedinjenjem, a o čemu se ne može riječima govoriti. Nije moguće govoriti o ljubavnim poticajima. Reći ću samo ovo: svatko zna, kako željezo bačeno u oganj, premda je hrđavo, nečisto, najednom postaje poput ognja, i veoma omekšano, tako da se od njega udaranjem mlatom može skovati što se želi. Tako Bog, božanski umjetnik, svojom vlastitom ljubavlju užiže moju dušu, pa je onda, sa sobom zapaljenom i sjajno vatrenom, žestoko i ustrajno udara mukama, križevima, patnjama, a to su oni veoma jaki čekići čime udara moćna ruka Božja. Oni je veoma

brzo omekšaju (mada je slična) bilo na koji živac kamen. O Bože, ovdje je poželjna tvoja moć, da se obnovi i smekša ovo otvrdlo srce, te da se odstrani hrđa što je stvoriše u duši okorjeli grijesi. Sve sam ovo doživjela u sebi, u ime i u činu ljubavi, pošto sam bila sudionik, u istom času, ljubavi i moći Božje, a oboje su jedno te isto. Kada Ljubav preuzima posjed u duši, to jest kad joj očituje samu sebe, ona se širi u njoj, malo pomalo; čini se kako u tom istom času postaje ista ljubav. O ovome nije korisno trošiti riječi; više govori, manje se o tome može reći; nije moguće ni primjerima, ni izrazima; nema tu ništa čime bi se mogla iskazati ljubav. Sasvim što je ljubav uronjena u ljubav i preobražena u njoj te s njom postala jedno s njom, ipak se riječima ne može ništa govoriti o tome. Više se govori, manje se o tome kaže. Više se posjeduje, manje se o tome raspravlja. Štoviše se i zanijemi pa se ne može govoriti o ljubavi. Ljubav potiče na izvjesnu mahnitost. Dok je se posjeduje, ne zna se ni što radimo ni što govorimo, jer ista ljubav se pri radu ponaša mahnito, a sve je to poznato samo Bogu, koji je tvorac i potpuni gospodar duše. On je drži pod mlatom svoje moćne desnice i dobro zna kako će s nje ukloniti hrđu i svako zlo što je u njoj. Trpljenje je prikladno sredstvo da steknemo ovu ljubav. Tako sam razumjela. Bilo sve na slavu Božju!

O Bože! Sad mi se doista čini teško govoriti o onome što mi se događa, i to kada sam dobila milost najveću od svih dosadašnjih. A bila je to ova: Učinilo mi se da vidim na prsima presvete Bogorodice dragocjeni kamen što je na izvanredni način odsijevao veličanstvenom ljepotom, ljepšom od onih prethodnih doživljenih baš nikada u ovom obliku. Svi moji sveci i anđeli stajali su pred Njom, kao prije pred prijestoljem samoga Boga. Primila sam izvanredno prosvjetljenje, te sam uspjela doznati kako se u onom dragocjenom kamenu skriva velika tajna što je čovjekov razum nije mogao dokučiti. Ne znam što se dogodilo, ali u trenutak sam se našla ondje sprijeda, baš kao da sam bila stala pred zrcalo. Učinilo mi se kako mi onaj dragocjeni kamen predočuje božanski Sakrament, i da vidim u njemu, kao na prijestolju, Boga u Jedinstvu i u Trojstvu. Oca s njegovom svemoću, Sina s njegovom mudrošću, Duha Svetoga s njegovom ljubavlju. Sve je to osvajalo moju dušu. Očitovalo joj se na koji način borave Tri božanske Osobe u božanskom Sakramentu. I doživjela sam intimno razumijevanje kako prodire u dušu, a u svezi s ovom veoma uzvišenom tajnom.

Nije mi moguće smisliti način kako protumačiti ovo viđenje. Jedino kažem, da mi se prikazalo pod vidom dragocjenog kamena. Ali zamislite! O ovome ne mogu ni prosloviti, ne postoji baš ništa čime bih mogla usporediti ono što sam ja vidjela, niti sam u stanju izjaviti koliko sam ja shvatila od ovog božanskog Sakramenta. A ipak, svaki put, kad se mi pričestimo, naša duša i naše srce postaju hram Presv. Trojstva. A s dolaskom Boga u nas, tu dođe i sve nebo. Promatrala sam u spomenutom kamenu kako prebiva Bog u Hostiji presvetoj, i to je za mene bila milost veća od svih prethodnih doživljenih u mom životu. Međutim, opetujem ovo : ne govorim ništa sa svim što kažem, jer za tumačenje ovoga nisam sposobna.

Čitav dan bila sam izvan sebe, zbog veselja što sam ga doživljavala. A kad mi je poslušnost naredila da pripovijedam o tome, oduzeta su mi osjetila, i odmah sam se našla pred istim promatranjem ovog dragocjenog kamena, što mije udijelio veliko osjećajno poštivanje prema božanskom Sakramentu. Smatrala sam da će mi ovo viđenje olakšati održati predavanje, ali ga nisam uostalom uspjela. Osjećala sam božansku ljubav, intimno u duši, kako se s njom sjedinjuje, hrabri me i jača, i daje mi jasnu spoznaju mojih grijeha, na način, što ga nikada slično ranije nisam doživjela. U ovoj prigodi imala sam prodorno prosvjetljenje u svezi posebne milosti sakramenta Pokore. Ova su dva sakramenta veoma velika milosna blagodat za naše duše!..Mi to ne razumijemo, zato se o tome ne vodi računa, onako kao što je dužnost.

Tek što sam se pričestila, najednom osjetih, u duši, sjećam se, riječi što mi ih je uputio živi i pravi Bog, kralj i zapovjednik: *Ja sam, ne sumnjaj, Zaručnice moja. Došao sam se s tobom povezati i sjediniti. Ja sam koji jesam, a ti si ona koja nisi.*

U isti čas spoznah svoje ništa. Duša mi se odmah osjetila poniznom i obuzeta ljubavlju, na uzvišeniji način od prethodnih prigoda. Ona je osjećala svoga dragoga Boga prisutnog u sebi. On joj je govorio ne riječima nego šutke. Zajedno i duša i Bog.

Kada Bog ovako govori u intimnosti duša, ona sasvim pozorno sluša; ali ona ne govori; to je sama Ljubav, koja joj govori, i odgovara sebi za nju . Ipak su svi odgovori duše putem Ljubavi.

Ljubav mu govori, Ljubav odgovara; i izgleda da duša postaje jeka onome glasu, i izgovara riječi usklađene s onima što ih čuje. Poslužiti ću se sa usporedbom jeke, jer o tome imam iskustva. Dok sam stajala na nekom mjestu i počela jako vikati, čula sam odjek svoga glasa. Štoviše, jeka mi je odmah odgovarala, jače i tiše, prema onome kako sam ja govorila. Eto, tako je jutros, božanska ljubav, postupila s mojom dušom (a velim tako) jer ne znam se svega prisjetiti kako treba, a ne znam ni načina razjasniti ovaj trenutak. Poslužila sam se ovom jednostavnom usporedbom, prema svojom nesposobnošću, jednostavnošću, i radi poslušnosti, pa sam rekla samo nešto. Međutim nije moguće riječima protumačiti intimna djela što mi ih u duši izvodi božanska ljubav.

Duša mi je ostala vezana sa neraskidivim svezama i sakrivena u intimnosti svoga ništa. U trenutku sam kušala i u sebi osjetila učinke ljubavi. Po njima sam, s milošću nad sve milosti, spoznala milosrdnu Božju ljubav. Pomogao mije spoznati samu sebe kao jadnu grešnicu i nedostojnu boravka na zemlji. (Prisilio me) da potonem u ponor moga ništa, kao bijednog crvića i ništa. A snagom ljubavi, svojom jakošću privlačio me je k sebi, i opečatio me pečatom ljubavi, plijenom ljubavi.

Ali kako (mogu) sada govoriti o načinu na koji sam kao plijen privezana? Kao i u ranijim prigodama, imala sam pri sabranosti viđenje. Pošto sam dala svečanu izjavu i odreknuće, presveta Bogorodica me je uzela za ruku, kao što se čini djevojčicama. Moje sklopljene ruke stavila je među svoje, i dok se ukazivalo u zraku veliko sunce, ona mi je kazala: Želim te kušati, da li si uistinu kći, zaručnica i učenica presv. Trojstva, kao što sam te, mnogo puta, ja Njemu posvetila.
Pri tom govoru, postavila me pod odsjev onoga sunca, poklonila se presv. Trojstvu, i prinijela me za kćerku vječnom Ocu. Tada je u moje srce unišla jedna zraka, što me je (kao daje glas) potvrdila za kćerku, i odmah sam osjetila kako me Bog uzdiže. Zatim me je potvrdila za zaručnicu Vječne Riječi, i za čas mi je u srce unišla druga zraka, što me je intimnim glasom potvrdila istim nazivom. Konačno me predstavila za učenicu Duha Svetoga, i sišla mi je u srce treća zraka, što mi je također intimnim glasom za to potvrdila.

Meni se ono veliko sunce što se pojavilo, činilo kao daje isti Bog u Trojstvu i u Jedinstvu. Čim sam ga pogledala, osjetila sam kako me On privukao. Sada ne znam kako bih protumačila taj trenutak. Samo ću spomenuti, daje presveta Marija postupila sa mnom, kao što orao postupa s orlićima, da se uvjeri da li su oni njegovi. Kao što ih on izlaže na domašaj materijalnog sunca, i ako oni upiru pogled u sunce, on ih goji i čuva, sa svom brigom, a po poticaju što mu ga je Bog dao. Eto, tako mi se čini da je BI. Bogorodica jutros izložila mi dušu odsjevu božanskog Sunca pravednosti, da se uvjeri da li sam prava kći, zaručnica i učenica presvetoga Trojstva.

I B.D.Marija je također stajala uspravno, upravljenim pogledom u ovo prejasno sunce. Shvatila sam kako nadvisuje sve nebesnike. Ona neprestano gleda ono božansko Božje lice, i neprestano sebe promatra u Bogu. Gledanje Boga je samo blaženstvo. Međutim, svi jednako ne vide. Ovaj više, onaj manje, kako je zaslužio. Ali svi podložni Božjoj volji i svatko je zahvalan s onim što ima. Ne bih željela reći nešto nesmotreno, ali, jutros sam, kako mi se čini, kušala nešto ne znam koliko slično, što posjeduju blažene duše“.

Sv. Faustina Kowalska: 21. III '35. „Često vidim Gospodina u mojoj duši za vrijeme Sv. mise. Osjećam Njegovu nazočnost koja me potpuno prožima. Osjećam Njegov Božanski pogled. Puno razgovaram s Njim, ne izgovarajući ni jedne riječi. Znam što traži Njegovo Božansko Srce i stalno ispunjam to što Mu se bolje sviđa. Ja ljubim sve do ludila i osjećam da me Bog ljubi. U trenucima, budući da Boga susrećem u svojoj nutrini, osjećam se tako sretna da to jedva mogu iskazati. To su kratki trenuci, jer duša to ne bi mogla dalje podnijeti -morala bi se odijeliti od tijela. Premda su trenuci vrlo kratki, njihova snaga, koja je duši darovana ostaje vrlo dugo. Bez naprezanja osjećam duboku sabranost koja me obuzima u takvim trenucima. Ona se ne umanjuje kad razgovaram s ljudima i ne smeta kod obavljanja poslova. Osjećam Njegovu stalnu nazočnost a bez naprezanja duše. Osjećam da sam s Bogom tako usko vezana, kao što se kap vode povezuje s oceanom.

Tog četvrtka primila sam tu milost na kraju molitve. Ona je trajala izvanredno dugo, za vrijeme cijele Sv. mise i mislila sam da ću umrijeti od radosti. U takvim trenucima bolje spoznajem

Boga i Njegova svojstva, ali i mene samu i moju vlastitu bijedu. Čudim se velikom Božjem silaženju jednoj tako bijednoj duši kao mojoj. Poslije Sv. mise osjećala sam se uronjenom u Boga i bila sam svjesna u dubini svoga srca svakog Njegovog pogleda. Oko podneva otišla sam nakratko u kapelu i opet je udarala u mom srcu snaga milosti. Dok sam bila uronjena u pobožnost Sotona je dohvatio vazu s cvijećem i bijesno je bacio svom snagom na zemlju. Vidjela sam svu njegovu zloću i ljubomoru. U kapeli nije bio nitko nazočan. Ustala sam od molitve, pokupila krhotine, presadila cvijeće i htjela se brzo vratiti na svoje mjesto prije nego tko dođe u kapelu. To mi nije uspjelo jer uđoše Majka predstojnica, sestra sakristanka i još neke sestre. Majka predstojnica čudila se da sam bila nešto radila na oltaru (172) i daje pao lonac s cvijećem.

Sestra sakristanka nije skrila svoje nezadovoljstvo, ali ja nisam pokušavala objašnjavati ili se ispričavati. Navečer sam se osjećala vrlo iscrpljenom i nisam mogla održati Sveti sat. Zamolila sam Majku predstojnicu da pođem ranije u krevet. Odmah sam zaspala. Ipak oko jedanaest sati sotona je tresao mojim krevetom. Odmah sam se probudila i započela mirno moliti svom anđelu čuvaru. Tada sam ugledala duše koje trpe u čistilištu. Njihovi likovi bili su kao sjene, a između njih vidjela sam mnogo đavola. Jedan se od njih trudio se navaliti na mene. Prometnuo se u lik mačke na mom krevetu i legao mi na noge. Bio je težak kao nekoliko puda (ranija ruska mjera za težinu; jedan pud =16,38 kg. Napomena prevodioca).

Kroz cijelo vrijeme molila sam krunicu. Ujutro likovi nestaše i ja sam mogla zaspati. Kad sam zatim došla u kapelu, čula sam glas u mojoj duši: "Sa mnom si sjedinjena. Ne boj se ničega. Ipak znaj, Moje dijete, da te sotona mrzi. lako on mrzi svaku dušu gori posebno mržnjom prema tebi, jer si njegovoj vlasti otrgnula mnoge duše"....

„Kad sam s voljom i srcem pristala na žrtvu posve me je prožela Božja nazočnost. Moja duša bila je uronjena u Boga i ispunjena tako prevelikim blaženstvom. Osjećala sam da me okružilo Njegovo veličanstvo. Čudesno sam sjedinjena s Bogom. Vidjeh veliku Božju dobrohotnost u sebi a isto tako bi uronjen moj duh u Njega. Svjesna ovog sjedinjenja s Bogom, osjećah da sam posebno ljubljena i isto tako ljubim svom snagom svoje duše. Ostvari se velika tajna za ovog klanjanja. Tajna između mene i Gospodina i pomislih da ću umrijeti od ljubavi pred Njegovim pogledom. Iako sam puno govorila s Gospodinom, dogodilo se to bez riječi. Gospodin je rekao: "Ti si milina mom srcu. Od danas i najmanje tvoje djelo nalazi blagonaklonost u mojim očima". - U tom trenutku osjećah se promijenjenom. Tjelesni zastor ostaje isti, ipak duša je postala drugačija. U njoj boravi Bog sa svom Svojom dobrohotnošću. Ne osjećaj, nego je to svjesna stvarnost koju mi ništa ne može zasjeniti. Stvorena je velika tajna između Boga i mene. Hrabrost i snaga ostadoše u mojoj duši. Kad sam se vratila s klanjanja, mirno sam gledala svemu u oči čega sam se prethodno jako bojala. U hodniku me susrete mnogo boli i poniženja od jedne osobe. Prihvatila sam to s podložnošću prema višoj volji i čvrsto se priljubih na presveto Srce Gospodinovo i izrazih svoju spremnost svemu zašto sam se žrtvovala. Patnja je doslovno izrastala kao iz zemlje, tako da se čudila sama majka Margareta. Kod drugih se mnogo toga prihvaća, jer to nije vrijedno pažnje, ali kod mene ne; svaka riječ se prosuđuje, svaki korak promatra. Jedna sestra" mi reče: "Pripremite se na prihvaćanje malog križa koji Vas očekuje od majke predstojnice. Žao mi Vas je, sestro." Radovah se tomu u svojoj duši i dugo sam se bila pripravila na to. Sada vidim da duša ne može mnogo iz sebe ali s Bogom može sve. To je to što može Božja milost. Ima malo duša koje su uvijek budne prema Božjim nadahnućima, a još manje koje se vjerno ravnaju prema Božjim nadahnućima“...

„Za vrijeme Sv. mise iznenada sam bila sjedinjena s Presvetim Trojstvom. Vidjela sam Njegovu slavu i Njegovu veličinu. Bila sam povezana s Tri Osobe. Kad se je povezano s Jednom od ovih Presvetih Osoba, istodobno se biva sjedinjeno s druge dvije Osobe. Sreća i radost koje su udijeljene mojoj duši nisu za opisati. Ožalošćuje me da ne mogu opisati, što je osjetno bez riječi“.

„Danas sam se najsrdačnije sjedinila s Majkom Božjom. Doživjela sam trenutke njene nutrine. Navečer, prije lomljenja hostije, otišla sam u kapelu da bih duhovno podijelila hostiju s

meni dragim osobama. Molila sam Bogorodicu za milost njima. Moj duh bio je posve uronjen u Boga.“

Sv. Katarina de Rici i sv. Katarina Sijenska. Nakon što su već bile doživjele duhovni brak u životu ovih dviju svetica dogodio se u jednom kratkom trenutku i mistični doživljaj preobrazbe njihova lica u Isusovo lice. Isus je i na takva način htio pokazati do koje je mjere duša tih svetica bila preobražena u njega.

Jednoga dana je su sestra zatekla sv. **Sv. Katarinu de Rici** u ekstazi i kleknula je pored nje molila je Boga a kad je podigla pogled prema licu sv. Katarine zaprepastila se jer je umjesto njenog lica vidjela Isusovo lice poslije je kazala da „nikada nije vidjela ništa tako lijepo kao Isusovo lice koje se bilo zamijenilo na kratko sa licem svetice“ (p. Bayonne, *Vita di s.Caterina de Rici, str391).*

Istu stvar je doživio i bl. Ramondo de Capua ispovjednik sv. Katarine Sijenske. Iznenada je primijetio kako nestaju crte lica sv. Katarine i umjesto njenog lica je vidio Isusovo lice kako ga uzvišeno gleda. U tom trenutku je sa strahom uskliknuo: „Tko je dakle onaj tko me gleda na takva način“? I čuo je odgovor preko usta svetice: „Gleda te Onaj koji Jest“.

Sv. Katarina Sijenska: *(Katarina piše Dijalogu Božje Providnosti u prvom licu, to jest kao da sam Bog preko nje uči):* „Sad mi preostaje da ti kažem po čemu se vidi da su oni došli do savršene ljubavi. Znak je onaj isti koji je dan svetim učenicima nakon što su primili Duha Svetoga. Izišli su van iz kuće i, izgubivši strah, naviještali su riječ, propovijedajući nauk Riječi, moga Jedinorođenoga Sina. I ne samo da se nisu bojali muke, nego su se dapače ponosili njome, niti su se ustručavali ići pred vladare svijeta da im navijeste i kažu istinu na slavu i čast moje ljubavi.

Tako se ja vraćam, s ognjem svoje ljubavi, k duši koja je stajala u iščekivanju i zatvorena u spoznanju sebe. U ovoj ljubavi, dok je ustrajno stajala zatvorena u sebe, ona je začela krepost po osjećaju ljubavi, učestvujući u mojoj moći, i s tom moću i krepošću zagospodarila i prevladala svoju sjetilnu strast.

U ljubavi sam joj podijelio mudrost mojega Sina, u kojoj je razumskim okom vidjela i prepoznala mojega Sina i zamke duhovne sjetilne ljubavi, to jest nesavršene ljubavi prema vlastitoj utjesi. Upoznala je još zlobu i prijevaru, što je zloduh običava duši nanijeti, kad je ona privržena toj nesavršenoj ljubavi. Stoga se je podigla s mržnjom prema nesavršenosti i s ljubavlju prema savršenosti.

U ovoj ljubavi podijelio sam joj Duha Svetoga, koji je sama ljubav, jačajući njezinu volju da podnese kazne, da u potrebi izađe iz kuće radi mojega imena i da rodi kreposti za bližnjega. Ne izlazi ona iz kuće spoznanja sebe; nego iz kuće duše izlaze kreposti začete u osjećaju ljubavi. U vrijeme potrebe bližnjega rađa ih na mnoge i različite načine, jer je nestalo onoga straha što ga je imala da se pokaže, bojeći se da će izgubiti svoje utjehe. Kada takvi stignu do savršene i velikodušne ljubavi, izlaze van na način kako ti rekoh, napuštajući sami sebe.

Ovo ih povezuje sa četvrtim stupnjem, jer od trećeg, koji je savršen stupanj u kojem duša doživljava i rađa ljubav prema bližnjemu, prelazi da primi posljednji stupanj savršenosti. Ova su dva posljednja stupnja tako spojena skupa, da jedan ne stoji bez drugoga, kao što ljubav prema meni ne može opstati bez ljubavi prema bližnjemu, a ljubav prema bližnjemu ne može opstati bez ljubavi prema meni; ne mogu se odijeliti jedna od druge. Kasnije ću ti objasniti i pokazati ovu točku za treći stupanj.

Rekoh ti da su ovi savršeni izašli van. Ali koji je znak da su se istrgli iz nesavršenosti i da su stigli do savršenosti? Otvori razumsko oko i gledaj ih kako trče mostom nauka raspetoga Krista, koji je vaše pravilo, put i nauk. Pred svoje razumsko oko oni postavljaju samo raspetoga Krista. Ne postavljaju mene, koji sam Otac, kao što to čini onaj koji, stojeći u nesavršenoj ljubavi, neće da podnese muke. Budući da na mene ne može pasti muka, ovaj hoće da slijedi samo užitak što ga nalazi u meni, pa stoga kažem da slijedi mene, Oca; zapravo ne mene nego užitak što ga nalazi u meni.

Ne čine tako ovi drugi; nego su se kao pijani i užgani ljubavlju uspeli na tri stepenice, u kojima sam ti općenito predočio tri moći duše, na tri stepenice u kojima ti konkretno predočih tijelo

raspetoga Krista, Jedinorođenoga svoga Sina. Uspevši se do nogu, došli su nogama osjećaja do boka, gdje su našli tajnu srca, te su upoznali Krštenje vodom koja ima snagu od Krvi Kristove. U svetom je Krštenju duša našla milost, jer je slična posudi pripravnoj da primi milost koja je ujedinjena i umijesena u Spasiteljevoj Krvi.

Gdje je duša upoznala ovo dostojanstvo da se vidi ujedinjenom i umijesenom u Krvi Jaganjca, kad prima Krštenje u snazi Krvi? U boku gdje je upoznala oganj božanske ljubavi. A ovo ti je, ako se dobro sjećaš, očitovala moja Istina, kad si je pitala: »Deder, o slatki i neokaljani Jaganjče, ti si bio mrtav kad ti je bok bio otvoren, zašto si uopće htio da ti srce bude udareno i rastvoreno?« On ti je, ako se dobro sjećaš, odgovorio da je imao vrlo mnogo razloga, a ja ću ti napomenuti neke glavne:

»Moja želja prema ljudskom rodu bila je beskonačna, dok su moje patnje i muke u životu bile konačne, a za stvorenje, koje je u sebi konačno, nisam mogao pokazati svu ljubav kojom sam ga ljubio, jer je moja ljubav beskonačna. Zato htjedoh da vidite tajnu mojega srca pokazujući vam ga otvorenim, zato da vidite da sam vas ljubio mnogo više od onoga što sam vam mogao pokazati konačnom mukom. Izbacujući krv i vodu označio sam vam sveto Krštenje vodom što ga primate po snazi te Krvi.

»Još sam pokazao krštenje ovom Krvlju na dva načina: jedan je kod onih koji se krštavaju u svojoj krvi koju prolijevaju radi mene; ona ima snagu od moje Krvi, kad oni ne mogu primiti sveto Krštenje vodom. Drugi se krštavaju ognjem kad osjećajem ljubavi žele primiti sakramentalno krštenje, pa to ne mogu; ali ni ovo krštenje ognjem nije bez Krvi, jer je Krv uštrcana i umijesena s ognjem božanske ljubavi, jer je bila prolivena iz ljubavi.

Još na jedan način prima duša ovo Krštenje krvi, govoreći uvijek u slici. Božanska ljubav je uvijek poznavala slabost i krhkost čovjeka po kojima griješi, ali ne kao da bi bio prisiljen krhkošću ili čim drugim da počini grijeh, ako neće; ali, krhak kakav jest, pada u krivnju smrtnoga grijeha, po čemu gubi milost koju je primio na svetom Krštenju po snazi ove Krvi. Stoga se je trebalo pobrinuti da se ljudima dade kao neko stalno krštenje krvlju. To se dobiva skrušenjem srca i svetom ispovijeđu: ispovijedajući se, kad se može pred mojim službenicima koji drže ključeve Krvi. Službenik unosi ovu Krv u sakramentalno odrješenje nad licem duše.

Ako ne možete obaviti ispovijed, dovoljno vam je skrušenje srca. Tada vam ruka mojega milosrđa daje plod ove dragocjene Krvi; ali ako možete obaviti ispovijed, hoću da je obavite; pa onaj koji je može obaviti, a neće, bit će lišen ploda Krvi. Istina je i to, ako bi na času smrti htio ispovijed a ne bi je mogao imati, primit će jednako plod. Ali neka ne bude nitko tako lud, da bi htio biti vođen tom nadom da će srediti svoja djela u zadnji čas smrti, jer nije siguran da mu ja namjerno neću reći po mojoj pravdi: »Ti se nisi sjetio mene u životu, kad si to mogao; ni ja se neću sjetiti tebe na smrti«. Neka nitko, dakle, ne odgađa; a ipak ako netko to čini iz svoje slabosti, neka ne čeka sve do zadnjega da primi ovo Krštenje s ufanjem koje ima u ovu Krv.

Tako vidiš da je ovo krštenje neprekidno, te se njime može duša krstiti do zadnjeg časa. Po tome možeš upoznati da je moja muka na križu bila konačna, ali je plod muke, što ga vi od mene primate, beskonačan. To se događa po snazi neizmjerne božanske naravi sjedinjene s konačnom ljudskom naravi, koja je trpjela u meni, koji sam Riječ, odjevena u vašu ljudskost. Ali, budući da je jedna narav ušla i umijesila se u drugu, vječno je Božanstvo posvojilo onu muku koju sam ja pretrpio s tolikom ljubavlju. Stoga se može nazvati neizmjernim ovo moje trpljenje; ne kao da bi bila neizmjerna muka podnesena u mojemu tijelu, ili muka željom kojom sam htio dovršiti vaše spasenje: ta je muka završila i nestala na križu, kad je duša napustila tijelo.

Ali je neizmjeran plod koji je proizašao iz te muke i moje želje za vašim otkupljenjem; sto¬ga ga duša prima do neizmjernosti. Kad ne bi bio neizmjeran, ne bi bio otkupljen čitav ljudski rod, to jest sadašnji, prošli i budući ljudi. Niti bi se nakon grijeha mogao opet podići čovjek koji je sagriješio, kad Krštenje Krvi ne bi bilo dano u beskonačnoj mjeri, to jest kada plod ove Krvi ne bi bio neizmjeran.

To sam vam htio očitovati u otvorenosti svoga boka, gdje nalaziš tajnu srca, pokazujući vam da vas ljubim više negoli vam to mogu pokazati konačnom mukom. Kojim sredstvom ti pokazujem da vas ljubim neizmjerno? Krštenjem Krvi ujedinjenom s ognjem moje ljubavi i prolitom iz ljubavi

prema vama; i još Krštenjem što ga pružam na rečene načine kršćanima i koji god to hoće; Krštenjem vodom koja je ujedinjena s Krvlju i ognjem u koje se duša miješa s mojom Krvlju. »Tako sam ti odgovorio na ono što si me pitala«.

Sve ovo što ti rekoh već ti je rekla moja Istina. Izložio sam ti sve ispočetka, govoreći ti u njezino ime, da upoznaš uzvišenost u kojoj se nalazi duša koja se je uspela na ovu, drugu stepenicu, gdje upoznaje i stiče toliki oganj ljubavi da skače odmah na treću stepenicu, to jest na usta: tako pokazuje da je stigla u savršeno stanje.

Kuda je prošla? Kroz srce. Jer po sjećanju na Krv, u kojoj se je ponovno krstila, napustila je nesavršenu ljubav, upoznavši pravu ljubav srca, videći, doživljavajući i kušajući oganj moje ljubavi. Takvi su došli do ustiju, i to pokazuju obavljajući službu ustiju. Usta govore jezikom koji je u njima; okus kuša; usta drže hranu pružajući je želucu; zubi je drobe jer se inače ne bi mogla progutati.

Tako čini duša. Najprije govori meni jezikom koji stoji u ustima svete želje, to jest jezikom svete i neprekidne molitve. Ovaj jezik ima izvanjsku i mislenu riječ: ona je mislena kad mi pruža slatke i ljubezne želje za spas duša, a izvanjska je kad naviješta nauk moje Istine, opominjući, savjetujući i ispovijedajući bez straha od muka što bi joj ih svijet htio zadati, pa smjelo ispovijeda moj zakon pred svakim stvorenjem, na različite načine ali svakomu prema njegovom stanju.

Kažem da jede uzimajući duše za hranu za stolom presvetoga križa, jer na drugi način ni za drugim stolom ne bi mogla istinski jesti na savršen način takvu hranu. Kažem da je drobi zubima, inače je ne bi mogla progutati; a drobi je mržnjom i ljubavlju, što su dva niza zubiju u ustima svete želje, koja primaju hranu te je drobe mržnjom na sebe i ljubavlju prema kreposti. U sebi i u drugima gnječi sve nepravde, ruganja, prostote, grdnje, predbacivanja, mučne želje, suze i znoj za spas duša. Sve ih drobi na moju čast noseći i podnoseći svoga bližnjega.

Zatim, nakon što je tu hranu ižvakala, jede je uživajući plod truda i ukus duševne hrane, uzimajući je u ognju ljubavi prema meni i prema bližnjemu. Tako ova hrana dolazi u želudac, želudac srca, koji je po želji i glađu za dušama bio pripravan da je primi srdačnom ljubavlju s užitkom i s ugodnošću ljubavi prema bližnjemu. Zatim je uživa i preživa je na taj način da izgubi svaku nježnost prema svojem tjelesnom životu, da može jesti od ove hrane uzete na stablu križa, što je nauk raspetoga Krista.

Tada duša odeblja u istinskim i pravim krepostima I toliko se raširi od obilja hrane da počinje pucati odijelo vlastite tjelesne sjetilnosti koje pokriva dušu. Što crkava, to i umire. Tako sjetilna volja ostaje mrtva. Ovo se događa, jer uredna volja duše živi u meni i odjevena je mojom vječnom voljom, i stoga sjetilna volja umire.

Tako radi duša koja je zaista stigla na treću stepenicu, hoću reći do ustiju; a znak da je tamo stigla jest ovaj: ona je ubila svoju volju kad je okusila osjećaj moje ljubavi.

Stoga duša nalazi mir i spokoj u ustima. Ti znaš da se poljubac mira daje u usta; tako na ovom trećem stupnju duša nalazi mir na takav način da ga nitko ne može mutiti, jer je izgubila i ugušila svoju volju, pa kad je ona mrtva, daje duši mira i spokoja.

Oni, koji su došli do tolike savršenosti, bez boli rađaju kreposti prema svome bližnjemu. To ne znači da je mrtva, jer dragovoljno podnosi muku radi mojega imena. Oni bez nemarnosti trče za naukom Krista raspetoga, ne usporavajući hod zbog nepravde koja im je nanesena, ili zbog kakvog drugog progonstva, ili radi užitka što bi ga svijet htio dati. Sve to mimoilaze pravom hrabrošću i ustrajnošću, jer svoj osjećaj imaju zaodjeven osjećajem moje ljubavi, kušajući s pravom i savršenom ustrpljivošću hranu spasavanja duša. Ta je ustrpljivost znak koji pokazuje kako duša ljubi savršeno, bez ikakvog pridržaja. Jer, kad bi ona ljubila mene i bližnjega radi svoje koristi, bila bi neustrpljiva i usporila bi svoj hod. Ali budući da oni ljube mene radi mene i ukoliko sam ja vrhovna Dobrota i dostojan da budem ljubljen, i budući da sami sebe ljube radi mene, a i bližnjega radi mene, zato da dadu hvalu i slavu mojemu imenu, zbog toga su ustrpljivi, jaki u podnošenju i ustrajni.

Tri slavne kreposti, koje se temelje na pravoj ljubavi te stoje na vrhu stabla same ljubavi, jesu ove: ustrpljivost, jakost i ustrajnost koja je okrunjena svjetlom presvete vjere i s njome trči bez

zamračenja putem istine. I tako je duša uzdignuta svetom željom, da nema nikoga koji bi joj mogao naškoditi; ni zloduh svojim napastima, jer se zloduh plaši duše koja gori u peći ljubavi; ni klevete ni nepravde ljudi. Pače, svijet ima straha ukoliko progoni ove pravednike.

To dopušta moja dobrota zato da ih ojača i da ih učini velikima preda mnom i pred svijetom, jer su se iz poniznosti učinili malenima, a ja sam ih učinio velikima u meni. Oni trajno žive u otajstvenom tijelu Crkve, gdje se uvijek spominju, jer su njihova imena upisana u meni, koji sam knjiga života. Tako ih svijet ima u časti, jer su svijet prezreli. Oni sakrivaju kreposti ne zbog straha, nego zbog poniznosti; a ako je potrebno njihovo služenje u korist bližnjega, ne sakrivaju ih iz straha od muke ili zbog toga što bi izgubili svoju utjehu, nego junački služe bližnjemu, gubeći sami sebe i nemajući za sebe nikakve brige.

Tko je u ovom stanju, kako god proživljavao svoj život I svoje vrijeme na moju čast, uživa te se nalazi u miru i spokoju duha. Zašto? Jer ne izabire da mi služi na svoj način nego na moj način; pa mu toliko vrijedi vrijeme utjehe, koliko vrijeme muke; toliko sreća, koliko nesreća. Toliko mu vrijedi jedno, koliko drugo, jer u svakoj stvari nalazi moju volju i misli samo na to da se njoj prilagodi gdje se god nalazio.

On vidi da se ništa ne događa bez mene i da je sve učinjeno s tajnovitom providnošću, osim grijeha, (koji i nije neko biće). Zbog toga mrzi grijeh, ali poštuje svaku drugu stvar i toliko je čvrst i stalan u htijenju da hodi putem istine, da nikad ne sustaje, nego vjerno služi bližnjemu, ne gledajući na njegovo neznanje i nezahvalnost. I, koliko god mu zao čovjek katkad reče koju nepravdu ili prigovori njegovom dobrom djelovanju, ne prestaje vapiti preda mnom moleći za njega, žaleći više uvredu koja je nanesena meni i štetu nanesenu spasenju njegove duše, negoli vlastitu nepravdu.
Oni kažu s apostolom Pavlom, mojim glasonošom: »Vrijeđaju nas, a mi blagoslivljamo; ocrnjuju nas, a mi uzvraćamo lijepim. Postali smo kao smeće svijeta, kao izmet sviju sve do sada«!

Tako vidiš, predraga kćeri, slatke znakove ovoga stanja, a više od svih znakova krepost ustrpljivosti, kojom duša pokazuje da se zaista uzdigla od nesavršene ljubavi i da je stigla do savršene, slijedeći slatkog i neokaljanog Jaganjca, moga Jedinorođenoga Sina, koji nalazeći se na križu prikovan čavlima ljubavi, nije uzmicao natrag, koliko god su mu Židovi govorili: »Siđi s križa, pa ćemo ti vjerovati«. Niti se je zbog vaše nezahvalnosti povukao natrag od poslušnosti koju sam mu naložio, nego je ustrajao tolikom ustrpljivošću da se od njega nije čulo nikakvo mrmljanje.

Tako ovi moji predragi sinovi i vjerni sluge slijede nauk i primjer moje Istine. Pa, premda ih svijet hoće da vuče natrag laskanjima i prijetnjama, oni ne okreću glave da gledaju plug, nego gledaju samo predmet moje Istine. Neće da napuštaju bojno polje radi plašta što su ga ostavili, to jest radi užitka da se više svide stvorenjima ne¬goli meni, i zbog većega straha od njih negoli od mene, koji sam njihov Stvoritelj; pa s užitkom stoje u borbi puni i opijeni Krvlju raspetoga Krista.

Ovu je svetu Krv moja Dobrota postavila u gostionicu svete Crkve da ohrabri one koji hoće da budu pravi vitezovi u borbi s vlastitom sjetilnošću, s krhkim tijelom, sa svijetom i sa zloduhom, služeći se nožem, kojim se imaju boriti protiv tih neprijatelja, i ljubavlju prema kreposti. Ljubav je oružje koje brani od udaraca: S njome ne mogu biti ranjeni, osim ako se skine oružje s leđa i nož iz ruke, dajući ga u ruku njihovim neprijateljima; to jest predajući oružje rukom slobodne odluke, predajući se dragovoljno neprijateljima. Oni, naprotiv koji su opijeni Krvlju, ne rade tako, nego junački ustraju do smrti, na kojoj ostaju potučeni svi njihovi neprijatelji.

O slavna kreposti, kako li si meni draga i kako li bliještiš u svijetu mračnim očima neznalica! Oni ne mogu a da ne učestvuju u svjetlosti mojih slugu. U samoj njihovoj mržnji odsijeva blagost koju moji sluge imaju za njihovo spasenje; u njihovoj zavisti odsijeva širina ljubavi; u okrutnosti nježnost; jer su oni prema njima okrutni, a ovi su nježni; u nepravdi odsijeva ustrpljivost, kraljica svih kreposti, jer je ona srž ljubavi. Ona pokazuje i potvrđuje duševne kreposti; pokazuje jesu li zaista utemeljene na meni, ili nisu. Ona pobjeđuje i nikad nije pobijeđena, s njom je uvijek jakost i ustrajnost; ona se pobjedonosno vraća kući. Izašavši iz boja, oni se vraćaju k meni, vječnom Ocu, koji nagrađujem svaki njihov trud i podjeljujem im vijenac slave.

Objasnio sam ti kako oni pokazuju da su stigli do savršene ljubavi, koja se sastoji u prijateljskoj i sinovskoj ljubavi. Sada ti ne želim prešutjeti koliku ugodnost osjećaju u meni, dok su

ipak još u smrtnom tijelu. Stigavši na treći stupanj, već ti rekoh da su postigli i četvrti, jer četvrti nije odijeljen od trećega, nego je spojen zajedno, niti može biti jedan bez drugoga, kao ni ljubav prema meni i ljubav prema bližnjemu, četvrti stupanj je kao plod koji izbija u ovom trećem stanju iz savršena jedinstva duše sa mnom u kojem prima jakost nad jakošću, tako da podnosi ne samo ustrpljivo, nego žarkom željom za tim da može trpjeti radi slave i hvale mojega imena.

Takvi se, u uvredama, hvale mojim Jedinorođenim Sinom, kako je govorio slavni moj glasonoša Pavao: »Ja se hvalim mukama i uvredama raspetoga Krista«. I na drugom mjestu: »A ja sam daleko od toga da se ičim ponosim, osim križem Gospodina našega Isusa Krista«. Još na drugom mjestu: »Ja na svome tijelu nosim biljeg Isusove«. Tako oni, zaljubljeni u moju čast i ogladnjeli za hranom spasavanja duša, trče k stolu presvetoga križa htijući, mukama i mnogim trpljenjem, koristiti bližnjemu, uščuvati i sticati kreposti, noseći rane Kristove na svojim tjelesima. Hoću da kažem da mučna ljubav koju oni imaju odsijeva i na tijelu, pokazujući to u preziranju samih sebe, u tom da uživaju u uvredama, podnoseći dosađivanja i muke, sa koje god im ih strane i na kakav god im ih način ja pripuštao.

Ovim je predragim sinovima muka užitak, a mučan im je užitak svake utjehe koju bi im svijet koji put htio dati. Iz poniznosti i iz mržnje prema sebi preziru ne samo utjehe koje im svijet pruža po mojoj rasporedbi (ukoliko su sluge svijeta od moje dobrote prisiljeni da ih poštuju i da ih pomažu u njihovim materijalnim potrebama) nego i utjehe koje primaju u svome duhu od mene, vječnog Oca.

Nije rečeno da preziru utjehu i dar moje milosti, nego samo užitak što ga duševna želja nalazi u utjehama. To se događa po snazi prave poniznosti koju su stekli mržnjom na sebe, a ta je poniznost primalja i hraniteljica ljubavi, a stiče se pravom spoznajom sebe i mene.

Tako vidiš kako krepost i rane raspetoga Krista odsijevaju u njihovom tijelu i duhu. Oni već nisu u kušnji da se ja odvojim od njih osjećajem, kako sam ti govorio o drugima ka kojima sam dolazio i od njih odlazio, odlazeći ne milošću nego osjećajem. Ne činim tako ovima najsavršenijima, koji su stigli do velike savršenosti, posve mrtvi svojoj volji. Neprestano se odmaram po milosti i po osjećaju u njihovoj duši; to jest svaki put kad hoće da ujedine svoj duh sa mnom po osjećaju ljubavi, mogu to učiniti, jer je njihova želja došla do takvog jedinstva snagom ljubavi koja se ničim ne može prekinuti; nego joj je svako mjesto pogodno i svako je vrijeme vrijeme molitve.

Njihov je saobraćaj podignut visoko sa zemlje, i popeo se je na nebo, jer su odbacili svaki zemaljski osjećaj i sjetilno samoljublje prema sebi. Tako su se uzdigli nad same sebe u nebeske visine, po ljestvama kreposti, nakon što su se popeli na tri stepenice koje sam ti prikazao u tijelu moga Sina.

Na prvoj stepenici oslobodili su noge od osjećaja ljubavi prema grijehu; na drugoj su okusili tajnu i osjećaj srca, te su začeli ljubav prema krepostima; na trećoj, koja je stepenica mira i duševnog spokojstva, iskusili su u sebi kreposti te, uzdigavši se od nesavršene ljubavi, stigli su do velike savršenosti. Tako su našli mir u nauku moje Istine; našli su stol, hranu i poslužitelja.

Ovu hranu blaguju u nauku raspetoga Krista, moga Jedinorođenoga Sina. Ja sam im postelja i stol. Slatka i ljubljena Riječ je njihova hrana, jer blaguju hranu koju im ja dajem. Hrana je tijelo i Krv Njega koji je pravi Bog i pravi čovjek, što ga vi primate u Sakramentu oltara, a moja ga Dobrota daje vama dok ste stranci i putnici da ne smalakšate na putu od slabosti, i zato da ne izgubite sjećanje na dobročinstvo Krvi prolivene za vas s tolikim žarom ljubavi; nego da se uvijek krijepite u svom hodu.

Duh Sveti poslužuje im osjećaj moje ljubavi koja im podastire darove i milosti. Ovaj slatki poslužitelj donosi i pruža: meni pruža njihove mučne, slatke i ljubezne želje, a njima nosi plod božanske ljubavi za njihove napore, da tako kušaju i da se hrane slatkoćom moje ljubavi. Vidi kako sam ja za njih stol, moj Sin je hrana, a poslužitelj je Duh Sveti koji izlazi iz mene i iz Sina.

Uvijek me se sjećaju u svome duhu, po osjećaju što ga imaju prema meni. I koliko su više prezreli užitak i zaželjeli muku, toliko su više muku izgubili i zadobili užitak. Zašto? Jer su se ugrijali i ražarili u ljubavi prema meni, u kojoj je nestalo njihove volje. Stoga se zloduh plaši batine njihove ljubavi i izdaleka baca na njih svoje strijele, ne usuđujući se približiti. Svijet udara na koru njihova tijela; misleći da njih ranjava ostaje ranjen on sam, jer se strelica koja ne nađe kamo da se

zabode vraća k onomu koji ju je bacio. Tako svijet, bacajući na najsavršenije moje sluge svoje strijele nepravde, progonstava i mrmljanja, ne nalazi na nijednoj strani mjesta gdje bi ih mogao zabosti, jer je vrt njihove duše zatvoren; i tako se strelica vraća k onomu koji ju je bacio, ali se vraća otrovana otrovom krivnje.

Vidi kako ne može u njihovoj duši udariti ni s koje strane, jer udarajući tijelo, ne udara duše. Ona ostaje blažena i ražaljena: ražaljena zbog grijeha bližnjega; blažena zbog ljubavnog ujedinjenja i osjećaja što ga je primila od mene.

Savršeni nasljeduju neokaljanog Jaganjca koji, viseći na križu, bijaše blažen i ražalošćen; ražalošćen jer je podnosio dva križa: križ tijela sa trpljenjem muke, i križ želje da zadovolji za grijehe ljudskog roda. Bio je blažen, jer božanska narav, ujedinjena s ljudskom, nije mogla trpjeti nikakve muke, te je činila uvijek blaženom njegovu dušu, pokazujući joj se bez zastora. Stoga je On bio blažen i ražalošćen: jer je tijelo trpjelo, dok božanstvo nije moglo trpjeti muke; a niti duša nije mogla trpjeti ukoliko se tiče višeg dijela razuma.

Tako se ovi predragi sinovi, kad su stigli do trećeg i četvrtog stupnja, nalaze u boli, jer nose tvaran i duhovan križ; tvaran trpljenjem muke na tijelu, već prema tome koliko ja dopuštam; križ želje zbog mučne boli zbog uvrede prema meni i štete bližnjega. Kažem da su također blaženi, jer im užitak ljubavi, koji ih čini blaženima, ne može nitko oduzeti; pa time primaju radost i blaženstvo; stoga se ova bol ne zove bol trpljenja, koja iscrpljuje dušu, nego »bol koja deblja«, jer čini dušu gojaznom, jer te muke jačaju i potvrđuju dušu u krepostima te čine da ona poraste.

To je muka debljanja, ne trpljenja, jer nijedna bol ni muka ne mogu otrgnuti dušu od ognja, kao što nitko ne može uzeti užarenu glavnjaču iz peći da je ugasi, jer je ona postala ognjem. Na isti način ove duše, bačene u peć moje ljubavi, lišene svega onog što je izvan mene, to jest svake svoje volje, i sve užgane u meni, ne mogu biti uzete od nikoga, jer su postale jedna te ista stvar sa mnom, i ja s njima. I nikad se ne ustežem od njih po osjećaju, te me njihov duh uvijek osjeća u nutrini. Naprotiv, dok sam ti govorio o drugima, rekao sam ti da sam odlazio od njih i vraćao se k njima osjećajem, ne milošću; a to činim zato da dođu do savršenosti. Ali kad su stigli do savršenosti, vraćam im igru dolaženja i odlaženja, koja se zove »igra ljubavi«, jer iz ljubavi odlazim i iz ljubavi dolazim. Zapravo to nisam ja koji odlazim i dolazim (jer ja sam vaš nepromjenljivi Bog, i ne mičem se) nego osjećaj moje ljubavi, on odlazi i dolazi.

Govorio sam ti da oni već ne gube osjećaj moje prisutnosti. Ali ima jedan drugi način na koji odlazim: jer duša koja je vezana uz tijelo nije sposobna da neprekidno podnosi moje ujedinjenje s njome; i budući da nije sposobna, ja se tada odvajam od nje, ne osjećajem, niti milošću, nego radi ujedinjenja. Jer kad se ove duše uzdignu tjeskobnom željom u visinu, trčeći snažno mostom raspetoga Krista, stižu na vrata podižući svoj duh k meni, okupane i opijene Krvlju, ražarene ognjem ljubavi. Tako kušaju vječno božanstvo, koje je za njih tiho more u kojem se duša toliko ujedinjuje sa mnom da ne pravi nikakav drugi pomak nego u meni.

Premda je smrtna, kuša dobra besmrtnih; premda je pritište težina, postiže lakoću koja je vlastita duhovima. Često je tijelo uzdignuto sa zemlje po savršenom ujedinjenju što ga duša ima sa mnom, kao da tijelo, koje je teško, postane lagano. Ne stoji da mu je dignuta njegova težina, nego je ujedinjenje duše sa mnom savršenije od ujedinjenja duše s tijelom, pa zbog toga sila duha, koji je spojen sa mnom, podiže sa zemlje težinu tijela. Tijelo stoji kao nepomično i sve rasječeno od osjećaja duše toliko da mu ne bi bilo moguće živjeti, kad ga moja dobrota ne bi okruživala jakošću, kako se sjećaš da si čula o nekim svecima.

Znaj da je veće čudo vidjeti da se duša ne dijeli od tijela, negoli vidjeti da uskrsavaju mnoga tijelesa. Zbog toga ja za koji čas ustežem ujedinjenje, čineći da se duša vrati u posudu svoga tijela, to jest čineći da se tijelo vrati svojim osjetima, dok je prije bilo od njih posve udaljeno radi osjećaja duše. Nije točno da se duša u ovom stanju dijeli od tijela, jer se ona dijeli samo na smrti, nego se udaljuju moći i osjećaj duše radi ljubavnog ujedinjenja sa mnom; razum je uzdignut u visine da promatra predmet moje Istine; osjećaj, koji ide za razumom, ljubi i ujedinjuje se s onim što razumsko oko vidi.

Kad su ove moći sabrane, uronjene i ražarene u meni, tada tijelo gubi osjet: oko gledajući ne vidi; uho slušajući ne čuje; jezik ne govori osim da koji put, zbog punine srca ja dopustim da progovori, da olakša srcu i na slavu i hvalu mojega imena. Izvan toga govoreći ne govori; tako ruka tičući se ne dotiče; noge se hodajući ne miču, jer su svi udovi vezani i zaokupljeni ljubavlju. Po toj se vezanosti podlažu razumu i ujedinjuju se s osjećajem duše tako da, gotovo protiv naravi, vapiju svi jednim glasom k meni, vječnom Ocu, da hoće da budu odijeljeni od duše, i duša od tijela.

Zato vapiju preda mnom sa slavnim Pavlom: »Jadan ti sam ja čovjek! Tko će me izbaviti od ovog smrtonosnoga tijela? Jer vidim u svojim udovima drugi zakon koji se bori protiv zakona moga uma«. Pavao nije ovo govorio prvenstveno o borbi koju vodi osjećaj tijela protiv duha, jer je on bio gotovo osiguran mojom riječju, kad mu je bilo rečeno: »Dosta ti je, Pavle, moja milost«. Zašto je to govorio? Jer se je osjećao vezanim za posudu svoga tijela, koje mu je za neko vrijeme priječilo da gleda mene, to jest do časa smrti, i njegovo je bilo također vezano, tako nije moglo gledati mene, vječno Trojstvo, u gledanju blaženih besmrtnika koji uvijek daju slavu i hvalu mojemu imenu. On se je, naprotiv, nalazio među smrtnicima, koji me uvijek vrijeđaju; i tako je bio lišen mojega gledanja, to jest da me vidi u mojoj biti.

Nemoj misliti da me on i drugi moji sluge ne vide i ne uživaju; ali ipak ne u mojoj biti, nego u osjećaju moje ljubavi, na različite načine, već prema tome kako se mojoj dobroti svidi da vam se otkrijem. Ali svako gledanje koje duša prima dok je u smrtnom tijelu tama je s obzirom na gle¬danje što ga ima duša odijeljena od tijela. Tako se je Pavlu činilo da se osjetno gledanje bori protiv duhovnog gledanja; to jest da materijalni ljudski osjet tijela toliko priječi razumskom oku da mu ne dopušta gledati me licem u lice.

Činilo mu se je da je volja vezana te ne može toliko ljubiti koliko bi htjela; jer je svaka ljubav u ovom životu nesavršena, dok ne dođe do svoje savršenosti.

Ljubav Pavlova i drugih mojih slugu nije bila nesavršena što se tiče milosti i osjećaja ljubavi (pače je bila savršena), ali je bila nesavršena ukoliko nije bila zadovoljena; i stoga je bila vezana uz muku. Jer, da je bila zadovoljena želja da posjeduje ono što ljubi, ne bi bio imao muke; ali, budući da ljubav dok je čovjek u smrtnom tijelu ne posjeduje savršeno ono što ljubi, zato ima muku.

Kad se pak duša odijeli od tijela, tada je zadovoljena njezina želja; zato ljubi bez muke. Zasićena je, a ipak je daleko od dosade zasićenosti; zasićena je, ali je gladna, a ipak je daleko od dosade gladi. Kad je duša odijeljena od tijela, tada je kao posuda koja je puna mene; to jest posuda čvrsta i stalna na taj način da ne može poželjeti stvari koje nema. Želeći da vidi mene, vidi me licem u lice; želeći da vidi slavu i hvalu mojega imena u mojim svetima, vidi ih u anđelima i u ljudima.“

Bl. Marija Terezija od sv. Josipa karmelićanka BSI: U više navrata blaženica govori iskustvu sjedinjenja njene duše s Bogom: „Ništa nisu za mene značile onih stotinu gospođa koje su me okruživale, nisam ih uopće opažala. Bog i ja, i ništa i nitko drugi nije za mene postojao. Ovaj dobri Bog prosvjetljivao je moju dušu, potaknuo je i raspalio novom revnošću da za svetu Crkvu trpim i radim (...) Nije li me Bog doveo u Innsbruck samo zato da očistim svoju dušu. Božja me je ljubav osvojila svojom milošću. Da, mogu reći da sam sve ovo vrijeme od nekoliko tjedana koje sam tada proživjela u Innsbrucku provela uživajući blažene slasti u Srcu Isusovu. Bila sam opet, kao ono u Kölnu, opijana nektarom Božje ljubavi, uživajući rajsko blaženstvo. Da li me je Bog htio ojačati za budućnost? Još me srdačnije sjediniti sa svojim Božanskim Srcem?“¨

Ako bismo htjeli općenito opisati mistično vrhunsko iskustvo duhovnog vjenčanja, na temelju opisa blaženice koji slijedi onda treba kazati da se radi o neposrednom iskustvu sjedinjenja s Bogom gledanog kao prisutnog i transcendentalnog. To iskustvo duša živi u potpunom predanju, a doživljava ga kao čisti Božji dar koji je zahvaća i potpuno preobražava u sjedinjenju bića, života, djelovanja po ljubavi s Bogom. Duša ima potpuni osjećaj Božje prisutnosti kao novost u duhovnom životu koji je preobražava, osjećaj pasivnosti ili besplatnog dara tog iskustva, te osjećaj neizrecivosti kako se Boga daruje ili objavljuje, ili onoga kako to ona sama proživljava te korištenje simbola i slika da bi to izrazila. Blaženica za to vrhunsko iskustvo koristili izraz nerastavljivost duše i Boga.

„ Stajala sam čvrsto, stajala sam živo, iako je izgledalo da sam sačinjena od stijene, nisam to bila ja, nego Bog u meni!... Srdačno sjedinjenje s Isusom na križu, koje me je napunjalo čudesnom snagom, u onom viđenju, to isto srdačno sjedinjenje ulijevalo mi je neprestano novu snagu da izdržim -danju i noću - kroz sve to vrijeme. Ta, kako bih inače mogla izdržati kad su se trpljenja, poput onog silnog vodopada, izlijevala na mene? (...)

Za vrijeme jednog takvog neobično žestokog straha, kad je moja muka bila dosegla vrhunac, obratila sam se Božanskom Spasitelju, a onda se goruća ljubav izlila u moju dušu i tako me je tijesno sjedinio sa Sobom da sam Mu rekla: "Gospodine, budem li osuđena, moraš i Ti biti sa mnom osuđen; jer tko si Ti, a tko sam ja u Tebi, tko nas može rastaviti?“

Bl. Ana Magdalena Remuzat: Blaženica piše o svome iskustvu preobražavajućeg sjedinjenja. „Našla sam su u jednom času pred prisutnosti Tri osobe Presvetog Trojstva... Shvatila sam da Isus želi udijeliti mi posebnu spoznaju neizmjerno čišću od svih koje sam prije imala Nebeskoga Oca i samoga sebe. Skupa sa shvaćanjem skrivenih otajstava u tom divnom krilu moj Bože Ti si htio da tako kažem pobožanstveniti moju dušu, preobraziti je u Tebe samoga, nakon što si joj oduzeo njen lik... Bog se udostojao ovo grešno ništa uvesti u svoje divno krilo kako bi mu saopćio sama sebe, kako bi po tome pobožanstenjenju moga u njemu oblikovati svoju slavu u mjeri koja mu je srazmjerna... Osjetila sam da zahvaćena slavom Božjom koja me je uvela u spoznaju kojom Bog samoga sebe spoznaje, uvela u ljubav kojom Bog samoga sebe ljubi. Shvatila sam da više od bilo kakovog načina kojim bi se to moglo izreći da Presveto Trojstvo u meni čini sve novo i sklapa samom savez ljubavi i milosrđa... Bog mi je udijelio da kušam i motrim njegova božanska savršenstva.

To je jedan ponor slasti time veći i uzvišeniji jer se one nalaze u jednostavnom motrenju Božje biti... Postala sam jedno sa mojim Bogom, bila sam kao ispunjenja spoznajom Boga ali onom spoznajom kojom On sam sebe spoznaje. Bog mi je pokazao kako je On savršeno biće sa divnim savršenstvima, kako sam u sebi je izvor savršene sreće i da ne mu ne može izvan njega ni od kojega stvorenja biti iskazana dostojna i savršena čast. Izgledalo mi je da se ovo dostojno čašćenje Boga oblikuje u meni i mogu reći da u njemu nije bilo ničega mojega, nego je sve plod preobraženja duše u Boga. Nemojte me pitati kako se to dogodilo. Nije to bilo ni svijetlo, ni slast, ni trpljenje, ni puna radost u Bogu nego Bog sam Onaj koji Jest, u mjeri u kojoj ga je moglo primiti moje bijedno stvorenje“.

Sv. Alfons Rodrigez: Govori o sebi samome u trećem licu: „Ova osoba je bila u prisutnosti Božjoj i govorila mu je srcem i ustima: „Gospodine daj da spoznam Tebe i da Ti spoznaš mene“. I odmah je bila uzdignuta iznad svega stvorenoga i kao da se nalazila u nekom drugom mjestu sama s Bogom koji ju je prosvjetljivao o spoznaji Boga i nje same... Njena spoznaja Boga je bila neposredna, bez umovanja, a kao posljedica ljubavi prema Bogu izgledalo je duši da joj se Bog želi otkriti i darovati onako kako se daruje nebeskim blaženicima i duši je preostalo samo da kuša Boga samoga. O najveća ljubavi... duša zaboravlja samu sebe i sve zemaljsko kako bi se samo Bogom bavila i ljubila ga kao u sebi prisutnoga i otkrivenoga“.

Sv. pater Pio: „Osjetio sam u najskrovitijem i nutarnjem dijelu moje duše tako nježan događaj, da ne znam kako to objasniti. Duša najprije osjeća, ne mogavši gledati, Njegovu nazočnost i onda On se približava duši tako blizu, da ona može potpuno osjetiti Njegov doticaj. Zapravo, da bi dao blijedu sliku kad se to dogodi, obično se to dogodi tako, kao što jedno tijelo vrlo blizu dodiruje drugo. U toj stvari ne mogu Vam ništa drugo kazati. Samo Vam priznajem, da me u početku obuzeo najveći strah, a zatim je taj strah uskoro promijenjen u nebeski zanos. Činilo mi se, kao da ne bi bio više u stanju onog što je još na putu. I ne mogu Vam reći, kad se to dogodilo jesam li pri tom bio još u ovom tijelu ili nisam. Sam Bog to zna...

Moj oče, osjećam se uronjenim u neizmjerno more ljubavi Ljubljenog. Trpim zbog trajne prezasićenosti. Kako je pak slatka gorčina te ljubavi i kako je blag njezin teret. Ali to ne ometa, da duša ništa ne zna pri osjećanju neizmjerne uzvišenosti, kako odatle iznijeti teret, i osjećam se

uništenim i osvojenim. Malo srce osjeća se premješteno u nemogućnosti obuhvatiti beskrajnu ljubav. Istina je da je ona izvana i iznutra. Ali moj Bože, kad se izlijeva u malu posudu mojeg života, podnosi se mučeništvo ne moći ga obuhvatiti. Nutarnji zidovi ovog srca osjećaju skoro prsnuće i čudim se da se to već nije dogodilo. Zaista je tako, kad toj ljubavi ne uspijeva posve se izliti u tu malu posudu, izlijeva se tada vani. Ali što činiti, da bi se Beskrajnog nosilo? Osjećam kako umirem, moj Bože! Ta zar ne vidiš, kako se gasi ovo slabo biće što se posve troši za tebe? Ti si me osvojio! Sagorio si svu moju nutrinu. Unio si u moju nutrinu rijeku vatre. Kako se ne požaliti, kad me ti sam izazivaš, kada kušaš moju krhkost...? Moj Oče, ne užasavajte se ovim bezbožnim hulama, jer se ne mogu suzdržati. I vidim, da stoga Ljubljeni čak ne odvraća svojeg pogleda od svojeg stvorenja...

Nakon završene mise ostadoh s Isusom zahvaljujući mu. O, kako je sladak bio tog jutra taj razgovor s Rajem! Bio je tako neopisivo da nikad ne bih moga sve izreći kad bih to htio pokušati. Bile su to stvari što se ne daju prevesti ljudskim jezikom, da se ne bi pri to izgubio njihov duboki smisao. Isusovo Srce i moje, dopustite i taj izričaj, stopili su se u jedno. Nisu to bila više dva srca što kucaju, nego jedno. Moje se srce izgubilo kao kaplja vode što se gubi u moru. Isus je bio njegovim rajem, njegovim kraljem. Radost je bila u meni tako velika i intenzivna da se duže nisam mogao svladati. Dragocjene suze obliše moje lice. Da moj Oče, čovjek ne može shvatiti da se Raj ulijeva u srce i to u žalosno, prognano, umiruće srce koje ne može podnijeti a da pri tom ne zaplače...

Osjećam, moj Oče, da će me konačno pobijediti ljubav. Duša se izlaže opasnosti da se odvoji od tijela jer ne može dovoljno ljubiti Isusa ovdje na zemlji. Da, moja ljubav je ranjena ljubavlju prema Isusu. Bolestan sam od ljubavi. Neprestano osjećam gorku muku one vatre što izgara, ali ne sažiže. ovo je slaba slika onog što Isus čini u meni: kao što divlji potok nosi sa sobom sve što susreće na putu, i odnosi u dubinu mora, moja je duša uronjena u beskrajan ocean Isusove ljubavi koja nosi sva blaga sa sobom, posve bez zasluge s moje strane i bez da bih si to mogao objasniti. … od jutros već doživljavam predokus raja…. kako će to tek biti kad budemo kušali za cijelu vječnost? Uspoređujem mir srca, kojeg sam osjetio onog dana (misli na dan svećeničkog ređenja), s mirom srca što ga osjećam danas.“

S. Marija od Anđela Sorazu u spisu *Duhovni život* u poglavlju DUHOVNA ŽENIDBA piše: „Dok duša promatra otajstva muke u obliku koji sam spomenula u prijašnjoj glavi, Isus Krist, Kralj slave, otkriva se duši kako u nebu sjedi s desne Ocu, uronjen u beskonačan ocean slave, i privlači je tajanstvenom silom. Odmah je poziva i zove da sudjeluje u njegovu slavnu životu. Konačno, kada je svršilo razdoblje božanske tmine, zahtijeva od nje to. Zahtjev nije apsolutan u načelu, nego daje duši slobodu da odgovori na nj ili ne. Ova, koja ljubi Isusa čisto i bez interesa te više voli trpjeti nego uživati, radije sudjelovati u njegovim bolima nego biti s njim u slavi i blaženstvu, odbija uživanja koja joj nudi (ne odriče se sasvim ponude), svaki put kada razumije da se zbog toga Gospodin neće ljutiti niti će njegova slava biti okrnjena ...

Isus je uporan u svom traženju. Tražeći dušu sve većom snagom i veli joj da će od njezina odaziva božanskom pozivu biti više proslavljeno njegovo sveto Ime. I ona, potaknuta nadom da slavi Utjelovljenu Riječ, više ne odbija božanski poziv, nego ga prihvaća; ali moli neku odgodu, jer shvaća da će izgubiti godine za razmatranje njegova patničkog života i želi da ga prati barem još jedanput u rečenu životu, ali polagano, da mu posvjedoči svoju privrženost, iskaže zadnje počasti (da se tako izrazim) i da konačno prisvoji kreposti koje joj nedostaju i da mu bude slična u trpljenju i razapinjanju prije nego uživa otajstva njegova slavna života, jer osjeća da sve mora tako učiniti.

Isus dopušta duši odgodu koju moli, ali je požuriva da trči i ne oteže. Ona želi poslušati i ubrzati korak u nasljedovanju svog Bogočovjeka patnika, ali ne može. Toliko je stoji da ga napusti!, da bi se rado odrekla uživanja koje joj obećava i čuva u kontemplaciji njegova slavna života samo da ponovi svoje kontemplativne pohode prateći ga u otajstvima njegova smrtna života. Gledajući njenu sporost Bogočovjek joj se otkriva kao prije, sjedeći s desne Oca, traži je iznova i jače požuruje da promatra njegov slavan život, jer žarko čezne da podijeli s njom svoju sreću.

Isusovoj punoj ljubavi nestrpljivosti, koja je čeka, duša se prepušta i pripravlja da se odazove božanskom pozivu, iako se tuži na svoju nedostojnost i siromašnu službu koju mu iskazivaše tokom godina (možda dvadeset) kada je imala sreću da ga prati za vrijeme njegova smrtna života Htjela bi novu odgodu ali se ne usuđuje tražiti je. Zadovoljava se time da iznese Isusu svoju želju da trpi i umre s njim na križu prije nego podijeli s njim sreću njegova slavna života, jer vjeruje da je malo trpjela i da nije savršeno mrtva ni prilagođena da se suobliči sa slavnim Čovještvom.

Dok duša tako misli i oplakuje mlakost u ljubavi i službi svom Bogočovjeku patniku, ovaj trga zastor koji joj sakriva blago što ga je u njoj pohranio, da vidi kako je već dovoljno ukrašena za mističku svadbu s Janjetom i za neizrecivo sjedinjenje s njegovom božanskom naravi. Upoznavši to duša se duboko ponižava; i tako poništena u vlastitoj spoznaji, čeka Božju uru.

Ta ne kasni dolaskom; ali prije Bog nas Gospodin kojemu se beskrajno dopadaju duše koje se bacaju pred noge njegova Jedinorođenog postala Čovjekom a da ne traže, sa svoje strane, slavan uspon do nepristupna svjetla njegova Božanstva, pa ni do svetog Čovještva (ako sam Bog ine zahtijeva to od njih zbog svoje slave), ispunjava joj djelomično želje za trpljenjem kako mu je izložila, uranjajući je u gorku i strašnu muku, da se konačno suobliči njegovim patnjama, da umre svemu što nije Božja slava i dobrohotnost.

U tom razdoblju pripravna trpljenja (obično traje kratko), Duhovnik je vuče prema božanskom sjedinjenju koje joj Bog želi udijeliti, i to čini bez prethodna upozorenja, slijedeći neki viši poticaj. Objasnit ću. Bog naš Gospodin zove dušu na savršenije sjedinjenje, i kao pripravu traži od nje da se sprijatelji s Njim i veli joj neka prisvoji govor zaručnice iz Pjesme nad pjesmama. Poslije poziva, a da joj nije dao da izvrši zatraženo, podvrgava je trpljenju. Razdoblje kušnje traje jednu, dvije ili četiri godine, i duša zaboravlja poziv koji joj je prethodio i postupak koji je od nje tražio Gospodin: i upada u tisuću i jednu mučnu nezgodu koje oblikuju duh i bolan lanac njezine povijesti: pretrpjela je možda okrutnu kušnju promjene duhovna vodstva.

Novi Duhovnik nije vidio u njoj drugo do nemir, mučne tjeskobe i strašne patnje. Ali iako nije znao za poziv koji je prethodio bolnoj kušnji, vuče je da se poistovjeti sa slavnim Kristovim životom, i u Njemu sa Božanstvom, pripravlja je usađujući u nju osjećaje i čuvstva što ih sadržava Pjesma nad pjesmama a to je sredstvo što ga je Bog tražio. Zahtijeva od nje da slijedi tu odluku usprkos svoje nedostojnosti; te između drugih tisuću sredstava, nagovara je neka se često utječe Presvetoj Djevici da je okiti i pripravi. Na taj se način slažu Bog i Duhovnik u vođenju duše njezinu visoku cilju a da se nisu dogo¬varali.

Duša sada, već slobodna od patnje, biva obaviještena da se približava Božji čas. I kada je stigao sretan trenutak, Presveto Trojstvo joj se otkriva na uzvišenu i tajanstvenu predjelu. Kada duša ugleda Presveto Trojstvo, osjeća više nego ikad vlastitu nedostojnost, kako je daleko da zasluži neizrecivo sjedinjenje koje joj nudi. Ali daleko da odbije dar, usrdno ga moli najživljom čežnjom, jer za nj umire od ljubavi i jer osjeća kako joj se duša neizmjerno proširila te proživljava neku prazninu koju samo beskrajan Bog, Jedan u biti i Trojan u Osobama, može ispuniti. Upravo sam On stoji pred njom na otvorenu božanskom obzorju. Upire pogled u tri Božanske Osobe i u trenu pobuđuje bezbroj čina kajanja, zahvalnosti, ljubavi, klanjanja, prošnji, itd., gonjena tajnom silom; i rečenim činima pripravlja se iz¬bliza (ili je pripravlja Bog) za božansko sjedinjenje. Ali ono što duša čini na udivljenje jest što traži Presvetu Djevicu u božanskom vidokrugu, odakle joj se Gospa pokaziva.

Pošto ju je našla (Gospa veoma voli posredovati u tim tajnama ljubavi i javlja se odmah čim Je duša pozove), usrdno Je moli da prostrta iz strahopoštovanja pred Presvetim Trojstvom, ondje prisutnim, uloži svoje moćno i uspješno posredovanje, i da u njeno ime zaprosi oproštenje njezinih nevjernosti, nadoknadi za uvrede koje mu je nanijela, svojim krepostima i zaslugama što ih je skupila, te joj s njima i svojom molećom svemoći postigne božansko sjedinjenje za kojim čezne i moli Boga da joj udijeli, a On nesumnjivo čeka da ga Ona to zamoli.

Divno! U trenutku kada je Marija izrekla svoju molbu u božanskom strahopočitanju (kao da je njezina molba bila naredba), tri se božanske Osobe Trojstva, prisutne u otvorenu obzorju svjetla pred njom, stanu spuštati u dušu jedna po jedna, a ona, prožeta božanskom vatrom koja sačinjava

božansku narav trostruka i vječna Ljubavnika, primi ga dubokim jecanjem što ga izvi iz njezinih grudi veličina boli i doživljena uživanja, jer narav nema dovoljnih sila da uživa tako neizreciv dar. Opkoljena istim božanskim ognjem koji je proniče, vidi se usred neka vatrena svijeta, gdje niti gleda niti osjeća drugo no ljubav, beskrajnu ljubav svog Boga, Jednog i Trojnog, koja vladalački u njoj djeluje.

Tako ostaje više sati izvan sebe snagom ljubavi što je uživa i osjeća za svojeg Boga, jecajući od vremena do vremena, kao da ju je netko ranio užarenim kopljem. Kada prestane božanski utjecaj, okreće se u sebe i bavi se blizinom triju božanskih Osoba, koje su se u svojoj beskrajnoj susretljivosti dostojale sići u njenu niskost i nastaniti u dubini njena bića, i shvaća da se u njoj ispunio misterij božanskog sjedinjenja, sadržan u slijedećim riječima svetog Evanđelja: »Ako me netko ljubi, držat će moju riječ, i moj će ga Otac ljubiti i doći ćemo k njemu i nastaniti se kod njega.«

Duša ulazi u neku vrstu neprestana blagdana Presvetog Trojstva, sudjelujući u vječnom blaženstvu, blagdana koji upija svu njenu pažnju i ne dopušta joj razlikovati kao prije svetkovine vojujuće Crkve; bolje rečeno, razlikuje ih, ali ih sve slavi u Bogu kao što ih slave blaženici. Njen se život pojednostavnjuje u promatranju jedinog Boga vječnog u Trojstvu Osoba; u tom Trojstvu promatra utjelovljenje, ili božanski i vječan život Riječi, što počinje rađanjem a svršava udruženjem svetom Čovještvu u slavi i blaženstvu njegove božanske naravi. U vječnoj povijesti Riječi promatra Presvetu Djevicu i sav nebeski Dvor. Sve stvari ima u Bogu Jednom i Trojnom, kojega je trajna prisutnost na dnu njena bića bila za nju neprestan banket kojeg svjesno uživa.

Na drugom smo mjestu vidjeli kako je Isus ispunio na svojoj vjernoj ljubiteljici ono božansko obećanje svetog Evanđelja, koje glasi: »Tko mene ljubi, ljubit će ga moj Otac, i ja ću ga ljubiti i objaviti mu sama sebe.«u Ova posebna ljubav Isusova prema duši i njegova objava istoj, posvećene i okrunjene zaštitom i ljubavi nebeskog Oca, bila je dio trostruke nagrade kojom je nagradio neoborivu vjernost i privrženost svoje zaručnice. Ovoj nagradi dodaje sada drugu, spuštajući u nju ljubeći Oca koji ju je iz neba štitio, nastanjujući se u dubini njena bića zajedno s istim Ocem i Duhom Svetim tješiteljem, a vidljiv je znak njegove prisutnosti (Duha Svetog) božanski oganj koji je žari.

Preostaje još treća nagrada ili božanska objava, koja će popuniti trostruku krunu kojom Isus želi oviti čelo svoje zaručnice na ovom svijetu u ime Presvetog Trojstva. I evo usput navodimo da uzvišena, premda tako obdarena od Boga i uvedena izvjesnim načinom u njegovo božansko blaženstvo, ipak nije postigla svoj sretan kraj. Sigurno da vise ne mora hodati kao dovde jer nema puta za nju. Ušla je u nebesku svečanu dvoranu i sjela kraj ugodna stola mistična i vječna banketa, koji joj Presveto Trojstvo pruža u svom beskrajno savršenu Božanstvu, čeka smirena i sretna jela što ih zahtijeva njezin glad i žeđa za pravednošću, njena beskonačna čežnja za Bogom, i treba njen duhovni život da se savršeno razvije, i ne mora se umarati traženjem života kojeg joj je Bog stavio na raspolaganje.

No Bog, koji je njezin život, uzdiže se toliko koliko se širi sposobnost duše i razvija njezin nadnaravan život; radi toga ima još putova a i hodanja, a nema krila, jer ih treba da se uzdigne do stupnja do kojeg se Bog diže, letjeti u područje njegova božanstva spoznaje i ljubavi iz jedne božanske savršenosti u drugu. Ta su krila druga i treća Osoba Trojstva, koje Bog Otac predaje duši trajno u tom razdoblju ili stupnju sjedinjenja da s njima leti to znači, da ga, kad je oblikovala svoj razum u Riječi i svoju volju u Duhu Svetom, promatra i ljubi njihovim znanjem i ljubavlju i da ga slavi istom slavom.

Njezino se napredovanje, dakle, sastoji u tom da neprestano prianja uz Riječ i Duha, te zajedno s tim božanskim Osobama promatra, ljubi, slavi i usrećuje Oca. I toliko će više napredovati u savršenosti koliko većim žarom i postojanošću prianja uz njih Tko će mi dati krila golubice da letim i otpočinem?, pitala se duša prije svog uzdignuća na stupanj sjedinjenja kojeg ima. I Bog Otac koji joj je nadahnuo želju da leti u osamu njegove jedinstvene i jednostavne naravi, zadužio se da odgovori na njeno pitanje, opskrbivši je dvama krilima, ne znam da li od golubice ili velikog orla, mislim da su bila orlovska, pretpostavivši da su to oni Riječ i Duh Sveti s kojima Bog naš

Gospodin prelazi neizmjeran razmak što dijeli od stvorenja njegovu nepristupačnu narav da dođe k nama, bijednim grešnicima.

Isti Bog u svetom Pismu, govoreći s Izraelovim sinovima, uspoređuje se s orlom kada kaže: »Vi ste vidjeli što sam učinio Egipćanima; kako sam vas nosio na orlovskim krilima i k sebi vas doveo.«

Tako, dakle, sada pošto se, zahvaljujući dvama moćnim i božanskim krilima, smjestila u svog uzvišena Boga i leti u nedokučiv ponor njegove dobrote, od jedne božanske savršenosti do druge, više ne pita tko će joj dati krila da leti i otpočine, nego veli: Daleko, daleko bih letjela, u pustinji se nastanila. Evo i ja sam pobjegla i nastanila se u jednoj i jednostavnoj osami Božjoj, u njegovu Trojnu Jedinstvu, jedinoj istinitoj samoći, jer izvan Božanstva nema ništa jednostavno, već je sve sastavljeno, a gdje je složenost ne može biti istinita jedinstva ni osame.

Tko će mi osim Tebe, Oče Sveti, dati ta dva golubinja krila, ili radije, od golema orla, koja su mi potrebna da letim k Tebi i otpočinem? Daj mi ih, Bože moj. Izruči mi svog Sina Jedinorođenoga i svog Duha Svetog ne jedanput nego bezbroj puta, da priljubljena tim dvjema božanskim Osobama koje si udostojao poslati na svijet jednu za Utjelovljenje a drugu za čudesno razlivanje letim u tvoje krilo i promatram tvoju dobrotu i ljubim te istim božanskim svjetlom i ljubavlju kojima se Ti sam promatraš i ljubiš.

Kao one želim neprestano kružiti svijetlim užarenim krugom kojeg je tvoja neizmjerna ljubav postavila u prostor koji Te dijeli od stvorenja, primajući s ljubavlju iste božanske Osobe koje neprestano predaješ vjernoj duši, i da se s Njima neprestano povezujem s Tobom da Te usrećim i pribavim slavu sa uživanjem što ih čekaš od moje duboke bijede, popravljene beskrajnim zaslugama Riječi i prilagođene krepostima i darovima božanskoga Duha, osobito izlijevanjem njegove ljubavi.

Odavno sam izgubila s očiju putove, i oslabile mi noge. Sada ne mogu hodati kao prije. Trebam krila da letim i da letim brzim letom, ne kao se- radi okolo Tebe, nego u samo krilo tvog neizmjernog Božanstva, od jedne božanske osobine u drugu, prisvajajući božanske savršenosti i odnose koje promatram i ljubim, da Te njima slavim i ljubim; jer mi više nije dosta da te promatram svojom ograničenom sposobnošću, nego se osjećam prisiljenom da to činim tvojim božanskim umom i srcem, u tvojoj Riječi i u tvojem Duhu.

Izruči mi ih, Bože moj. U njima ćemo gledati tvoju ljubav, božansku i vječnu ljubav koju nam iskazuješ, proširenje tvoje višnje dobrote, koja se širi da nas obogati; i u Njima ćemo slaviti tvoje Ime, tisuću puta sveto, ponavljajući sve većim za¬nosom: Blagoslovljen koji dolazi u ime Gospodnje! Hosana u visini! Blagoslovljeni koji dolaze u ime Gospodina, Riječ i Duh. Hosana, slava Bogu na visini! Amen“. (*Duhovni život 15*)

PARALELIZAM SA NUKOM BL. HENRIKA SUSONA: deveta hridina

Na devetoj hridini bl. Henrik opisuje stanja duša koje su došle do vrhunca duhovnog i mističnog života na zemlji. U usporedbi sa Zamkom duše sv. Terezije Avilske stanje duše koje ovdje opisuje bl. Hernik odgovara sedmim odajama. Prema sv. Tereziji sedme odaje predstavljaju vrhunac duhovnoga i mističnoga života na zemlji u kojima duša proživljava stanje duhovnoga braka, stanje trajnoga sjedinjenja s Kristom u proživljenom sjedinjenju s Trojstvom. Iz tog stanja proizlazi jedan veliki nepomućeni nutarnji duhovni mir usprkos svih vanjskih i nutarnjih poteškoća i progonstava. Duša istovremeno ostaje i aktivna i kontemplativna. Kontemplacija na ovom stupnju nije samo subjektivna, nego čini da duša zaboravlja na sebe i potpuno slobodna od svega u nutrini i vani u ljubavi se daruje Kristu i Crkvi.

Odgovor: Otvori sada svoje oči i gledaj iznad sebe s radošću.

Čovjek podiže oči i vidje devetu hridinu koja je bila nevjerojatno velika i visoka tako da mu je izgledalo da jedva može gledati gore jer dopire vrhovima do neba. I vidje da se jako malo ljudi uspinje sa osme na devetu hridinu, a od onih koji su se uspeli veći dio njih bi padao dolje naniže tako da je jako malo njih ostajalo, jedva dvojica ili trojica, a oni koji su padali s ove hridine izgledali su kao da smrtno padaju.

Čovjek: Ah Ljubljeni moj, što znači ovo ljuljanje i padanje te da tako malo njih ovdje ostaje?

Odgovor: To da je naporno i teško uspeti se! A jako malo ljudi se usudi založiti se do kraja sve do smrti i zbog toga ih se tako malo uspinje gore. Kada ovi vide na koji način moraju odreći se od svega, oni koji žive na devetoj hridini preplaše se i smrtno padaju.

Čovjek: Ah, Predragi moj, to me do dna srca potiče na sažalijevanje!

Odgovor: Sada gledaj iznad sebe s radošću.

I odmah se čovjek nađe na ovoj previsokoj i širokoj hridini. Izgledalo mu je da sve druge hridine skupa koje je prije vidio nisu tako visoke, velike i široke niti lijepe kao ova sama. Ali na njoj je bilo jako malo stanovnika. Pa ipak više se radovao vidjevši njih nego sve one prije.

Čovjek: Zašto je ova hridina tako široka i lijepa pa ipak na njoj boravi tako mali broj ljudi?

Odgovor: Bog nije odredio ovu hridinu da na njoj boravi tako mali broj ljudi. Znaj da ovdje gore postoje vrata koja vode do izvorišta i iskona iz kojega su proizišla sva stvorenja na nebu i na zemlji.

Čovjek: Što znači to da ovi ljudi naizvan izgledaju tako nježni i suhonjavi, dok su u nutrini tako svijetli kao ljupki anđeli?

Odgovor: Ne treba se čuditi što su postali tako nepokretni zbog uzvišenog uspona preko svih ovih hridina. Znaj da u njima nije ostala niti kap krvi, ni koštane srži koje nisu potpuno usahle i istrošene. Zbog toga su tako nepokretni.

Čovjek: Ljubljeni moj, kako su se onda mogli tjelesno sačuvati na životu?

Odgovor: Čistu krv i koštanu srž im daruje Onaj za kojega su oni istrošili svoju naravnu krv i koštanu srž. I u tebi samome zbog toga su umrle i usahle sve tvoje koštane srži i tvoja krv.[88]

Čovjek: Predragi moj, o tome ja ništa ne znam.

Odgovor: Istina, jer si to zaboravio a to je u tebi učinila prevelika ljubav koja se prelijeva i raste u tebi.

Čovjek: Zašto ovi ljudi u nutrini odsjajavaju kao svijetli anđeli?

Odgovor: Bog je sačuvao za njih ljubav bez mjere tako da to ne može a da ne sjaji i naizvan. Ali oni to ne znaju i ne žele znati. I ma kako malo bilo ovih ljudi, Bog na njih oslanja kršćanstvo i kada ih ne bi bilo, Bog bi dopustio da kršćanstvo propadne, dao bi odmah vlast Luciferu da pod mrežu stavi cijeli svijet.

Čovjek: Malo je ovih ljudi, ali Predragi moj, nije li ih prije bilo više nego sada?

Odgovor: Znaj da samo malo godina unatrag bilo je puno više ovakvih ljudi nego sada.

Čovjek: Ljubljeni moj, izgleda mi da je bilo potrebno da si ih Ti ostavio kao pomoć kršćanstvu!

Odgovor: Bog nije želio da ovi njemu dragi ljudi borave i žive među lažnim kršćanima koji žive protivno svakoj kršćanskoj zapovijedi.

Čovjek: Predragi moj, kakav je život ovih ljudi i znaju li da su blizu svome izvorištu i iskonu?

Odgovor: Ne znaju to sa svom sigurnošću, ali im je ponekad dopušten kratki pogled u izvorište i iskon iz kojega dobro primjećuju da je zasjao Netko drugi pred njihovim očima, Bog. Ali oni su tako potpuno i čisto predani Bogu u vjeri da kada njima Bog udijeli neku slatku utjehu, prepadnu se više nego kad im je ne da jer ne žele drugo nego u vjeri nasljedovati lik Krista.[89] Oni ne ljube niti za cilj imaju bilo kakvu utjehu niti je žele. Tako su se jednostavno i čisto okrenuli vjeri da ne traže niti žele bilo kakvu stvar. A tako su ponizni da se smatraju nedostojnima svih otajstvenih i utješnih Božjih darova te ih niti ne žele.

Čovjek: Ljubljeni moj, a žele li ovi ljudi bilo što?

Odgovor: Nemaju nikakvu želju osim da Bog bude čašćen, ništa drugo. Potpuno su se predali Bogu tako da se njima duboko sviđa sve ono što On čini s njima i sa svim stvarima. Ako im

[88] Glas se sada obraća izravno bl. Henriku koji je sam došao do vrhunca mističnog života na zemlji.

[89] U preobraženom sjedinjenju duša se suobličuje Kristu Raspetome.

udijeli neki dar, to prihvaćaju, ako im ga oduzme, i to jednako prihvaćaju te su tako u svemu potpuno slobodni i nenavezani.[90] Radije izbjegavaju ugodne nego gorke stvari jer ljube križ.

Čovjek: Ljubljeni moj, boje li se ovi ljudi bilo čega?

Odgovor: Ne, ne boje se ni pakla, ni čistilišta, ni đavla, ni smrti, ni života. Iz njih je isčeznuo svaki strah, njima samo izgleda da ne nasljeduju lik Kristov kako bi to htjeli i zato se osjećaju odgovornima. Tako su ponizni da preziru sami sebe i sva svoja djela i ne usuđuju se usporediti ni s kime ni u vremenu ni u vječnosti. U Bogu ljube sve ljude i nježno ljube one koji Boga ljube. Do kraja su umrli svijetu, umrli su sami sebi u svim svojim umnim djelima koja nikada nisu posvojili kao svoje vlasništvo i na svaki način oni su takvi da ljube Boga i Njega imaju za cilj u svim svojim djelima i propustima. Nisu sebeljubivi niti sebe imaju za cilj, ne traže svoje niti sami sebe ni u vremenu ni u vječnosti. Do kraja su se odrekli sami sebe i s time svih stvorenja i svega što je ikada bilo stvoreno bilo u vremenu ili vječnosti. Žive u neznanju a niti ne žele znati bilo što jer se smatraju nedostojnima.

Znaj da su đavoli napadali ove ljude sa svim napastima koje netko može zamisliti, a dio tih napasti je iznad ljudskih sjetila. Ipak, ako bi Bog htio ponovno poslati im te napasti, nemaju druge želje osim da ih prihvate s radošću. Sva stvorenja za njih su križ. Oni ne žele hoditi drugim putovima do smrti. Nepoznati su svijetu, ali je svijet njima jako dobro poznat. Ovi ljudi koji borave na devetoj hridini su uistinu kakvi trebaju biti, istinski klanjaoci koji se klanjaju Ocu u duhu i istini.

Čovjek: Ljubavi moja, bojim se da će oni koji budu čitali ovu knjižicu zavrtati glavom, jer se ne treba bacati cvijeće pred svinje.

Odgovor: To povjeri Bogu. Znaj da će ovaj zadnji dio knjige o devetoj hridini biti najkorisniji kršćanstvu od svega što si napisao u ovoj knjizi. Znaj da je jedan od ovih ljudi draži Bogu i više ga prihvaća, dostojniji je pred Bogom i korisniji kršćanstvu od tisuća drugih koji žive svojim načinom života. Ne treba se čuditi što su mnoge stvari izražene slikom u protivnom ne bi se znalo o čemu se radi, niti bi se moglo shvatiti. Bog je tako veliko dobro da Ga nijedan ljudski razum ne može shvatiti.

Ti se bojiš da se neće moći shvatiti ovaj govor koji sam ti naložio da ovdje napišeš. Sada na zemlji ima ljudi, iako malo, koji su svojim životom došli do ove točke i koji dobro sve ovo shvaćaju. Da sam ti naložio da pišeš o devet anđeoskih korova i kako su anđeli stvoreni, to bi bio neshvatljiv i stran govor jer ljudski razum to ne bi mogao shvatiti ni zamisliti.

Čovjek: Ljubljeni moj, može li čovjek doći do izvorišta i iskona a da ne boravi sa ovim osobama na ovoj devetoj hridini?

Odgovor: Da, to se dogodilo sv. Pavlu, ali je zatim morao nositi jedan teški križ do kraja života. Ali ipak znaj da ne treba vjerovati neprokušanima i neizvježbanim krjepostima, ne manje u ovim vremenima nego prije sto godina. Najsigurniji put za čovjeka je da se uspinje preko ovih visokih i velikih hridina s postupnim napredovanjem u istinskom predanju sve dok ne dođe do devete hridine. Samo tako će doći do istinskog mira.

Čovjek: Ljubljeni moj, kako se bojim da ima mnogo ljudi koji su okolo trčali i kružili dugi niz godina, a ipak nisu mogli dostići ove spokojne ljude koji borave na ovoj hridini!

Odgovor: A kada se eto vidjelo u ovo vrijeme da ljudi imaju veliku želju za sjedinjenjem s Bogom?

Čovjek: Vjerujem da ipak mnogi ljudi to žele.

Odgovor: Žele samo ako bi mogli to zadobiti svojim umijećem i prema vlastitoj volji! Ali oni ne prihvaćaju djela odricanja. Ne žele se odreći svoje samovolje.

Čovjek: Predragi moj, jesu li ljudi koji borave na devetoj hridini oslobođeni čistilišta?

Odgovor: Da, ako na njoj ostaju do smrti.

Čovjek: Predragi moj, mogu li ovi ljudi pasti dolje ispod?

[90] Ako se dobro promotri nauk bl. Henrika o putu duhovnoga rasta, hod preko hridina se u biti sažima u postupnost sve većeg predanja duše u volju Božju, oslobađanja od samovolje i navezanosti na išta što priječi dušu da u potpunoj slobodi čistom ljubavlju odgovori na Božju ljubav.

Odgovor: Dogodilo se neki puta da su neki ljudi s ove devete hridine pali dolje pod mrežu. Uzrok tome je bio što im se neprijatelj dodvorio i nametnuo misao samodopadnosti kojoj se nisu opirali kako su trebali. Zbog istoga grijeha neprijatelj je izbačen iz Raja sa svim svojim društvom.[91]

A ovi ljudi kada padnu s devete hridine pod mrežu, postaju oni koji nanose najviše štete kršćanstvu a to je iz razloga što su primili od Boga najuzvišeniju i najprosvjetljujuću milost te lažno izokreću ovo svjetlo kako bi kršćanstvo lutalo. Treba od njih bježati više nego od paklenih đavli. Trebalo bi da se jednostavni puk od njih sačuvati u ovim opasnim vremenima jer kukolj počinje lako rasti.

Dok je duša u tijelu, čovjek nikada ne dopire tako visoko niti u dubinu svoga izvorišta i iskona da se neprijatelj ne bi mogao uz njega lijepiti kako bi ga povukao u nizine. To se pokazalo na primjeru Krista kojega je sam đavao napastovao.

Čovjek: Ljubljeni moj, koliko su dragi ovi ljudi koji su se uspeli na ovu hridinu?

Odgovor: Bog tako beskrajno ljubi ove ljude da kada bi se dogodilo da jedan od njih moli Boga za neku stvar, a istovremeno svi drugi kršćani skupa mole suprotno toj stvari, Bog bi radije uslišao ovog jednog čovjeka nego sve kršćane koji mole suprotno od njega.

Čovjek: Ljubljeni moj, kako me vanredno raduje pogled na ove ljude! A koja radost i užitak će biti gledati ih bez posredovanja!

Odgovor: Kada bi bilo moguće da neki čovjek posjeduje razum, krjepost i moć svih anđela i ljudi, ne bi mogao uhvatiti ni najmanju radost koju Bog ima sa svojim prijateljima u vječnosti.

Čovjek: Predragi moj, želio bih još reći da bi bilo jako potrebno da ima puno ljudi koji borave ovdje gore da mole za kršćanstvo.

Odgovor: To da ih je malo jednoga će se dana dobro vidjeti u kršćanstvu!

Čovjek: Ljubljeni moj, imam povjerenja da dok živi samo jedan od tih ljudi, Ti ćeš biti milosrdan prema kršćanstvu njemu za ljubav.

Odgovor: Znaj da kada Bog više ne bude htio podnositi ljudski zlobu jer je protivna njegovoj pravednosti, on će oduzeti ovim ljudima svu njihovu snagu i moć da mole za kršćanstvo.

Čovjek: Ljubljeni moj vjerujem da još nije došlo vrijeme kad ćeš dopustiti da svijet bude izgubljen jer mi izgleda da boj izabranika još nije završen.

Odgovor: To je istina, ali ti znaš da je Bog već jedanput ostavio svijet da propadne u potopu osim 8 ljudi od kojih je kasnije obnovio svijet. Znaj isto tako da Bog jednako neće dugo podnositi veliki nered koji vlada sada.

Čovjek: Ljubljeni moj, sada bih te želio pitati koliko vremena puštaš da ljudi borave na ovoj hridini, oni koji su istrošili svu svoju krv i koštanu moždinu prije nego im dopustiš da motre izvorište i iskon?

---

[91] I drugi sveci govore o padu duša koje su bile došle do praga sjedinjenja pa su pale zbog oholosti. Citiramo sv. Ljudevita Montforskoga koji uči posvetu Mariji kao povlašteno sredstvo protiv od tih najprofinjenijih napasti: „Jer đavli, ti vješti lupeži, hoće da nas nenadanim napadajem orobe i oplijene. Dan i noć vrebaju zgodan čas za taj posao. Neprestano oblijeću da nas prožderu (usp.1Pt 5,8) i da nam u tren, jednim grijehom, otmu sve milosti i darove što smo ih god mogli dobiti tijekom godina. Njihova zloća, njihovo iskustvo, njihove zasjede i njihov broj trebaju nam utjerati u kosti silan strah od tolike nesreće, kad znademo da su neke osobe, punije milosti, bogatije krjepostima, utvrđenije iskustvom i veće svetosti, bile iznenađene i nesretno orobljene i oplijenjene. Ah, koliko se vidjelo libanonskih cedara i zvijezda na nebu kako bijedno padaju i gube svu svoju visinu i sav svoj sjaj u jedan tren! Odakle ta čudna promjena? Nije, zaista, od nedostatka milosti, jer ona nikome ne uzmanjkava, nego od nedostatka poniznosti. Te su se osobe držale jačima i sposobnijima nego su bile; smatrale su se kadrima sačuvati svoje blago; pouzdavale su se u se i oslonile se na sebe. Držale su svoju kuću dosta sigurnom i svoje kovčege dosta jakima da mogu sačuvati dragocjeno blago milosti. Zbog toga neosjetljivoga oslanjanja na svoje sile (premda im se činilo da se oslanjaju samo na Božju milost) dopustio je prepravedni Gospodin da budu orobljene prepustivši ih samima sebi. Jao! Da su bile upoznale divnu pobožnost, koju ću prikazati poslije, bile bi povjerile svoje blago moćnoj i vjernoj Djevici, a ona bi im ga bila sačuvala kao svoje vlasništvo; dapače to bi čuvanje smatrala svojom strogom dužnošću“. (*Rasprava o pravoj pobožnosti prema bl. Djevici Mariji br. 88)*

Odgovor: Nekima se to dogodi prije negoli dođu ovdje gore, ali njima će nakon toga biti jako teško sve do njihove smrti kao što se dogodilo sv. Pavlu. Bog nekima dopusti da to motre čim se uspnu ovamo, drugima nakon dvije ili tri godine, nekima nakon pet, deset godina. Neke ljude Bog ovdje ostavlja u suhoći sve do smrti i kada dođu do kraja, udijeli im jedan pogled unutra. Jednom dijelu njih izvorište i iskon će biti prikriveno sve dok ne izdahnu. To su skrivene stvari i tajne Božje koje nikome ne pripadaju spoznati. Bog djeluje na tako različite načine s ovim plemenitim ljudima iz razloga što dobro zna što svakome priliči, što je dobro i korisno za tu osobu. Vidiš sada kako je malo poslušnih ljudi, osim onih koji borave na ovoj hridini.

Čovjek: Ljubljeni moj, ja, nedostojno stvorenje, usudit ću moliti Tebe koji sve možeš, iako je to za mene previše, ako je moguće da mi daš da boravim među stanovnicima devete hridine? Ah, Predragi moga srca, nemoj se srditi na mene zbog ove molitve! Ako je moguće, Ti koji sve možeš, pomozi mi da postanem sluga ovih dragih ljudi, iako ja toga uistinu nisam dostojan.

Odgovor: Boga se može pobijediti poniznošću. On ju je u tebi vidio i ne samo da ti želi udijeliti da boraviš sa ovim dragim ljudima, nego ti želi dopustiti da motriš izvorište i iskon.

Čovjek: Ljubljeni moj, meni ovo izgleda nečuven govor. Kako ću ja, bijedno stvorenje, doći do toga čega sam tako nedostojan?

Kako je Bog prisilio čovjeka da motri u izvorište i iskon

Odgovor: Sada budi poslušan i otvori svoje nutarnje oči. I ti trebaš gledati u izvorište i iskon.

Čovjek se prepade do dna svog srca i duše te reče: Ljubljeni moj, oslobodi me od ove velike časti, mene siromaška, jer uistinu nisam toga dostojan ni za to podoban. Ustrajno te za to molim zbog tvoje dobrote, neka bude tvoja volja, ali dopusti mi da te molim suprotno jer ta stvar je tako nesrazmjerna sa mnom.

Odgovor: Pusti po strani ovaj govor jer tako mora biti. Ti trebaš pribilježiti sve što se može reći i izraziti riječima i što se može shvatiti razumom.

Čovjek: Ljubljeni moj, kako to da meni želiš pokazati ono što je skriveno tvojim dragim prijateljima i lišavaš toga one koji borave tako dugo na ovoj visokoj hridini uz tolike stroge pobožne vježbe? Zbog Tebe samoga Te molim, poštedi mene nedostojna te divne i velike časti.

Odgovor: Nisam dužan uslišati ovu molitvu jer tako mora biti. Ali znaj da prije svoje smrti trebaš to tvrdo i gorko zaslužiti.

Čovjek: Toga se ne bojim kad si Ti toliko trpio za mene siromaška, svoga slugu. Predragi moj, učini sa svojim siromašnim i nedostojnim stvorenjem ono što želiš u vremenu i vječnosti. Nakon što se čovjek predao i prepustio, odmah su mu bila otvorena vrata izvorišta i iskona i on pogleda u izvorište koliko traje samo jedan trenutak. Kad je ovo motrenje prestalo, bio je tako pun radosti i svjetla u svojim dubinama da je odmah bio izvan sebe te više nije shvaćao ni dan ni vrijeme. Kad se povratio sebi, nutarnja radost i svjetlo su bili tako preobilni, neizrecivi i bez mjere veliki da se on u svojoj naravi preplaši i pomisli: Gdje sam bio? Koje mi se to čudo dogodilo da su moja duša i tijelo tako preobilno ispunjeni radošću? I dugo vremena je sjedio razmišljajući. Ali što je više razmišljao, to je manje shvaćao što je to bilo.

Mislio je da želi pisati kako mu je bilo zapovjeđeno, ali nije mogao niti znao ni reći ni pisati ni najmanju stvar koju je vidio u izvorištu i iskonu. On se kasnije zanimao kako prepoznati to pod likom slika i oblika, ali nije mogao s time izići na kraj, naprotiv, stvar se sve više udaljavala. Zatim se trudio razmatrati o tome u svome razumu, ali stvar je bila iznad svakog razuma. Tada pomisli, da treba više razmišljati o tome kako bi mogao razlučiti nešto, ali što je više mislio, manje je razlučivao jer je to bilo iznad svakog razlučivanja i iznad svega što je ikada shvatio i čuo. Koliko se više trudio, toliko je manje znao što je to te reče: „Ljubljeni moga srca, jako me iznenađuje što si Ti mislio da trebam vidjeti i opisati to, koliko je to moguće izreći riječima. Ja sada ne mogu izreći ni jednu riječ, niti doći do toga svojim razumom, ne znam niti mogu shvatiti gdje sam bio ili što sam

čuo, izuzev da sam bio zahvaćen radošću, niti znam kako mogu zadržati tu neizrecivu radost a da se ne prelijeva i naglo izbija.[92]

Odgovor: Znaj da i najmanja radost koja se kuša u Bogu je puno veća od svih radosti ovoga svijeta pa i da se sve saberu u jednu.

Čovjek: Ljubljeni moj, preko svake mjere se čudim što mi se srce ne raspukne od prevelike radosti. Usuđujem se pitati a Ti me želiš obavijestiti, što je to bilo što sam vidio i gdje sam bio? Jer ne mogu niti govoriti niti pisati!

Odgovor: Znaj da si motrio izvorište i iskon. Dakle, nemoj se čuditi što ne možeš ni shvatiti ni uhvatiti to, znaj da kada bi bilo moguće da neki čovjek ima razum i inteligenciju svih ljudi koji su ikada bili na zemlji, on ne bi mogao svojom snagom shvatiti ni najmanju stvar koju si ti vidio. Zbog toga nemoj to previše srcu uzimati jer je to bilo iznad svakog razuma i ljudskog uma. I kad si vidio onu stvarnost, sva stvorenja su uzmakla, a Stvoritelj ti je bio dan za Zaručnika. Ti si bio u onoj školi dostojnoj poštovanja gdje je učitelj Duh Sveti. A kad je tvoja duša došla u tu visoku školu, vidjela ju je svu ispunjenu pismom bogatim svjetlom i razlučivanjem, i vidjevši to neizrecivo se obradovala i u nutrini bila dirnuta do te mjere da je izišla iz sebe od radosti među ta pisma i okretala se okolo dok nije bila ispunjena istinskim svjetlom i zadobila istinsko razlučivanje. I u toj uzvišenoj božanskoj školi Najviši Učitelj uli u tvoju dušu preobilnu ljubav koja pade u tvog nutarnjeg čovjeka.

Čovjek: Ljubljeni moj, moram Ti reći da čim sam došao do izvorišta i iskona, kušao sam u svojoj duši neizrecivu i divnu ljubav tako da bih rado trpio sve muke koje trpe duše u Čistilištu, da njih oslobodim jer sam se toliko nad njima sažalio. I kušao sam tako veliku ljubav, iako je ona nadnaravna, da je tvoja Muka tako prožela moje srce a tvoja otkupiteljska smrt mi je postala beskrajno draga, te sam bio žedan i željan najveće muke i najteže smrti koja se može zamisliti za spas drugih. Moja je duša tako gorljivo to željela kako bi častila tvoju smrt, moje je biće željelo trpjeti za sve grješnike koji su na zemlji i umjesto patnji svih ljudi ako je to tvoja volja.

Odgovor: Znaj da si dobio ovu ljubav i preobilnu milost u visokoj i božanskoj školi Duha Svetoga.

Čovjek: Ljubljeni moj, da sam mogao trpjeti, samo na tvoju slavu i čast, svu patnju koju svi ljudi moraju trpjeti, to bi za mene bila velika radost.

Odgovor: Znaj da čovjek ne može imati tako veliku i božansku ljubav a da nije na ovom stupnju.

Čovjek: Kada bi to bila tvoja volja, bio bih spreman predati se vječnom paklu Tebi za čast kako bi svi ljudi spoznali što si mi dopustio da motrim, meni nedostojnom stvorenju po svome beskrajnom milosrđu.[93]

Odgovor: Znaj da kada bi se ljudi koji sada žive htjeli hrabro osloboditi svoje volje i muževno se obogatiti na ovih devet visokih i velikih hridina, one koji tako žele slijediti Boga On bi vodio i pomogao bi im kao što je to učinio i sa tobom.

Čovjek: Ljubljeni moj, ne poznajem ni jednoga čovjeka kojemu to ne bih želio iz dna svoga srca kao i samome sebi. Čudim se što u sebi pronalazim tako veliku i divnu radost!

Odgovor: Sada se nemoj previše uzdati u ovu veliku milost jer kad Bog bude smatrao da je došlo vrijeme, uistinu će ti je oduzeti i ostaviti te tako siromašna i neprosvijetljena kao da ti nikada nisi ništa primio od Boga.

Čovjek: Ljubljeni moj, nemoj se srditi zbog toga što ću ti sada reći. Ti si mi postao tako drag u nutrini da mi ne možeš sa svom svojom moći učiniti nešto što bi me žalostilo, što ja ne bih prihvatio jer sve što možeš učiniti mora mi se potpuno sviđati zbog velike ljubavi koju imam prema

[92] U vrhovnim mističnim iskustvima se redovito koristi izraz „neizrecivo“ kao način za iskazati nešto od toga iskustva kako bi se naglasila veličina doživljaja. Tako i u Svetom pismu apostol Pavao poručuje: „Što oko nije vidjelo, što uho nije čulo, što čovjeku ne pada na pamet, to je Bog pripravio onima koji ga ljube“ (1 Kor 2,9)

[93] Paradoksalni govor nošen žarom ljubavi nalazi se i u Novom zavjetu kad apostol Pavao govoreći o neprihvaćanju Krista od strane Izraelaca kaže: „Jer želio bih ja sam biti proklet i rastavljen od Krista za svoju braću, za svoju rodbinu po tijelu“ (Rim 9,3)

Tebi. Ne bih želio ništa bolje jer je svako tvoje djelovanje najuzvišenije. Ili mi daješ ili oduzimaš, sve mi je preko svake mjere drago.

Odgovor: Pazi da ti se ne dogodi kao sv. Petru. I on je imao odvažnost i sigurnost a kad je došla kušnja, izgubio je svu svoju snagu.

Čovjek: Ljubljeni moj, ja se predajem tvome milosrđu.

Odgovor: Gledaj sada sve one koji su na ovim hridinama koji su iznad mreže koja je bačena na cijeli svijet.

Čovjek tada vidje dva čovjeka kako hode ispod mreže, jedan je bio lijep i svijetao kao neki anđeo a drugi crn i tmuran kao neprijatelj, ali je ipak imao lik čovjeka.

Čovjek: Ljubljeni moga srca, tko su ovi ljudi?

Odgovor: Znaj da je čovjek koji hodi ispod mreže crn kao neprijatelj onaj koji je i sam boravio na devetoj hridini, ali je bio odbačen kao što se to dogodilo i Luciferu jer se naslađivao sam sobom, s puno ljudi je razgovarao zbog samodopadnosti i htio je biti netko samo za sebe. A sada je jedan od najštetnijih ljudi koji mogu živjeti na zemlji, jer je njegov nauk lažan i od njega treba bježati više nego od zlih duhova.

Čovjek vidje toliko takvih koji borave pod mrežom da mu je bilo jako žao jer su to bili ljudi koji su nanosili najviše štete kršćanstvu.

Čovjek: Kako treba prepoznati ove ljude laži?

Odgovor: Oni uče jedan lagan i blag put kojemu je narav jako sklona, posebno u ovo vrijeme.

Čovjek: Ljubljeni moj, a tko je čovjek koji tako svijetli pod mrežom?

Odgovor: Znaj da je i ovaj čovjek vidio svoje izvorište i iskon i boravio u društvu ovih dragih ljudi, a zbog svoga velikoga milosrđa otrčao je ispod mreže prema siromašnim grješnicima kako bi obratio nekoga i pomogao mu da iziđe iz svojih grijeha. Ovaj čovjek vidi jako daleko i spoznaje kako bijedno kršćani leže u velikim opasnostima pod mrežom. Zbog toga bi želio sam propasti kako bi im pomogao izići iz njihovih grijeha jer on dobro poznaje stroge Božje sudove nakon ovozemaljskog života.

Čovjek: Ljubljeni moj, ima li puno svijetlih ljudi u kršćanstvu?

Odgovor: Trebaš znati da ih je jako malo do te mjere da bi ti to loše podnio kad bi trebao vidjeti.

Čovjek: Boje li se ovi ljudi još ičega?

Odgovor: Da, boje se samo da malo čine za svoga Gospodina i svoga Boga, da ne nasljeduju Njegovu sliku kao što bi to željeli učiniti. Ma kako malen bio ovaj strah, Bog ih ostavlja u tome još neko kratko vrijeme. Na neki drugi način ne boje se ni pakla, ni đavla, ni ljudi, ni smrti, ni života jer su izgubili svaki strah osim onog malog koji trebaju imati u nekim trenutcima sve do smrti.

Čovjek: Trebaju li ove osobe na devetoj hridini još trpjeti?

Odgovor: Da, trebaju trpjeti i ne žele ništa drugo osim istinskog nasljedovanja Kristova lika sve do smrti. Najviša patnja koju imaju je shvaćanje kako opasno stoje stvari po kršćanstvo te za nj imaju ljubaznu samilost. Tako su dobro prosvijetljeni da dobro vide na što su svi ljudi navezani i zbog čega ne napreduju prema svome izvorištu i iskonu. Kad su ljudi plemeniti i prosvijetljeni i vide kako su ljudi isprepleteni sjetilima i navezani na svoje vlastite načine djelovanja i druge stvari, jako su samilosni prema njima i nose ovaj križ za Kristom sve do smrti.

Čovjek: Ljubljeni moj, jesu li ovi ljudi sigurni u vječni život?

Odgovor: Oni su izišli iz samih sebe i postali sjedinjeni s Bogom, jer kako bi se Bog mogao odijeliti od svojih prijatelja? Bi li Bog trebao svoje prijatelje predati svome neprijatelju? To Njemu ne priliči. Kada ljudi umru iz vremena, odmah prelaze u vječni život. Nitko ne može utješiti ove plemenite i prosvijetljene ljude osim Boga samoga samim sobom.

Čovjek: Ljubljeni moj, koji je razlog takvog neopsluživanja svakog Božjeg zakona među kršćanima?

Odgovor: Prije se u svim važnim stvarima utjecalo Bogu i njegovim prijateljima. A kad su kršćani danas i u malim poteškoćama i zatraže mišljenje nekoga od ovih plemenitih ljudi koji imaju dar savjeta od Duha Svetoga da ih on savjetuje u vremenitim i duhovnim stvarima, ljudi to

ismijavaju i smatraju to ludošću. Ali znaj da kada bi se kršćani preporučili nekome od ovih ljudi, on bi ih uputio na bolje putove od bilo koga drugoga, i to bi mu bilo lako učiniti jer u sebi ima Duha Svetoga. Ali zbog toga njih se tlači, prezire i ismijava.

Pustimo sada ovo i kaži mi: Jesi li dobro shvatio što je Bog htio da razumiješ kad ti je na početku pokazao jako veliku goru i na njoj toliko riba koje su padale dolje po hridinama i dolazile dolje i kako one plivaju po svim rijekama ovog svijeta i kako su mnoge u međuvremenu bile uhvaćene, kako su one prolazile svijetom i vraćale se na prvu goru i kako ih je malo ostajalo, kako su se uspinjale po vodi i skakale na visoke hridine sve do mjesta gdje je izvirala voda, i kako su padale svaki puta kada su dospijevale na goru i kako su neke smrtno padale? Ti si vidio da su to tako često pokušavale prije nego su došle na visoke hridine, kako ih je malo bilo koje su dolazile do vrha gore. Jesi li dobro shvatio što je Bog htio da time razumiješ?

Čovjek: Da, Ljubljeni moj, dobro sam shvatio da je sve to bilo u znakovima. Ah, moj Ljubljeni, jedina Ljubavi, smiluj se siromašnom kršćanstvu! Kada bi Ti to htio, želio bih razbiti svoje srce u tisuću komada, rado bih to i lijepo učinio Tebi za ljubav.

Odgovor: A čemu bi to koristilo? Oni se na to ne bi ni najmanje osvrtali. Bog ih je tako prijateljski nedavno opomenuo velikom smrtnošću, a prije još i drugim mnogim znakovima sad s radošću a sad s patnjom, a sve to nije ničemu služilo, oni se nisu nimalo osvrtali na plemeniti strah Božji. Bog to neće još dugo podnositi a oni će kušati druge stvari jer već više stoljeća ljudi nisu bili tako zli kao sada. Hode kao izgubljene ovce, ne žele vjerovati Božjim prijateljima. Bog je također objavio u Starom i Novom zavjetu svoje skrivene tajne svojim posebnim prijateljima, a to opet čini kao prije, a može to tako dobro učiniti kao i prije. Propast onih koji ne vjeruju u to počinje već ovdje i trajati će vječno.

Čovjek: Ljubljeni moj, koji je ovo strašan govor za početnike koji bi željeli poboljšati svoj život pa ipak nemaju puno povjerenja u Božje prijatelje jer ne shvaćaju njihov govor.

Odgovor: Kako bi mogli shvatiti Božje prijatelje čiji je život tako različit od njihova? Oni kažu da ne poznaju Božje prijatelje. Razlog tome je što ih nisu voljni nasljedovati. Znaj da bi bilo jako korisno početnicima izabrati nekog Božjeg prijatelja i slijediti ga, povjeriti se njemu kao Božjem glasniku, razgovarati s njim o svemu i brižljivo pazili na zavodnike koji idu krivim putovima s puno lijepih riječi i koji misle da bolje poznaju istinu od Svetoga pisma. Svi jednostavni ljudi bi trebali bježati pod Kristov križ i čuvati se lažnog društva i njihovih savjeta.

Čovjek: Ljubljeni moj, izgleda mi da kad bi neki jednostavan čovjek koji se potpuno i postojano obratio Tebi kako bi živio samo za Tebe i oslobodio se svih stvorenja, Ti bi mu odmah priskočio u pomoć i dao bi mu svoju milost.

Odgovor: Bog je spreman udijeliti svoju milost ako naiđe na posude koje su je spremne primiti. Ljudi ovog vremena traže samo materijalne stvari i samo ljube darove, ali oni ne primaju milosrdnu Božju milost. Zbog toga ljudi koji sada žive tako malo kušaju posebne milosti. Oni nisu pripravni primiti ove milosti jer ne ulaze u same sebe hrabrim duhom s istinskim i poniznim predanjem i podložnošću. Da ima takavih ljudi Bog bi bio spreman više nego ikada činiti u njima svoje uzvišene stvari.

Čovjek: Ljubljeni moj, da ima mnogo ovakvih ljudi, mislim da bi Ti bio samilostan prema kršćanstvu!

Odgovor: Bog nije nikada imao toliko milosrđa u prošlim stoljećima kao sada u ovom vremenu jer sada toliko toga podnosi, oprašta, opominje, čeka i čeka. Jer Otac je htio već odavno da svijet propadne, ali Sin je to spriječio moleći da se zaustavi i da još čeka.

Čovjek: O Ljubljeni, mislim na tvoje veliko mučeništvo, na tvoju gorku smrt, na tvoje velike patnje i smiluj se kršćanima i čekaj još u nadi da će se popraviti! Ne možeš li, Predragi, pronaći neki put ili način koji bi poslužili da se vrate na pravi red, tako da Ti budu više pred očima.

Odgovor: Što bi Bog trebao za njih učiniti? Ti dobro vidiš da sve što Bog čini za njih ne koristi. Oni tako lažno žive i bez straha Božjega. Otac ni na koji način ne želi to još dugo podnositi.

Čovjek: Ljubljeni moj, smiluj se kršćanstvu!

Odgovor: Kako da Bog iskaže milosrđe? Oni su se toliko povode za zlom da Božja pravednost to više ne želi dugo podnositi, i kada se dogodi da više ne bude tvoje molitve i one

drugih ljudi, tada će zašutjeti milosrđe i Otac će dopustiti da se dogodi osveta za Njegova jedinorođenog Sina, za sve uvrede koje su Mu se nanijele i uvijek Mu se nanose u ovim opasnim vremenima.

Čovjek: Lijepa Ljubavi mora srca, ne znam sada što bih kazao, osim da im u svome beskrajnom milosrđu budeš milosrdan. Ljubljeni moj, dopusti mi još jedno pitanje a zatim dosta: Ljudi koji su bili dostojni motriti izvorište i iskon imaju li u vremenu od toga savršenu radost?

Odgovor: Kažem ti da imaju neizrecivu radost, pa ipak ova radost je neizrecivo različita od vječnog blaženstva kao što se vrijeme razlikuje od vječnosti. A ja ti kažem da ti moraš do kraja života nositi jedan skriveni nutarnji križ. I to je zadnja stvar jer sada više neću s tobom razgovarati.

Čovjek: Ljubljeni moj, neka bude tvoja volja! Ja želim nasljedovati tvoj lik sve do smrti koliko je to meni siromašku moguće.

Kad je bilo okončano pisanje ove knjige, Bog od čovjeka povuče sve ove divne milosti, učini ga tako siromašnim kao da nikada nije kušao ništa posebno od Boga i dopusti njemu dugu napast iznad svake ljudske misli. I ovaj čovjek još živi i misli da će do smrti imati ovu napast pa ipak ne želi drugo nego trpjeti.

Pisanje ove knjige je započeto u korizmi 1352. godine od Gospodinova rođenja. Nitko ne treba niti ima dopuštenje pitati preko koga je Bog napisao ovu knjigu jer ovaj čovjek se nada od Božje dobrote da se to neće trebati javno objaviti za vrijeme njegova života, niti treba biti poznat od bilo kojega stvorenja u ovom vremenu. Amen.

VELIKI SVECI

Sada ćemo kratko izložiti nauk Saudreaua o ovom najvišem stupnju puta duhovnoga rasta. Budući da on u svom studiju redovito prikazuje nauk odaja sv. Terezije i hridina bl. Henrika ovdje nećemo iznositi taj dio njihova i njegova nauka jer smo ga gore donijeli. Iznijeti ćemo samo njegova razmišljanja koja dopunjuju sv. Tereziju i bl. Henrika ukazivanjima na druge svetačke tradicije.

Saudreaua na ovom stupnju duhovnoga života govori o velikim svecima. Bog prosvjetljuje duše da spoznaju njegovu veličinu, ali i da kušaju vlastitu nemoć i gubitak svih oslonaca popraćenih potpunim ogoljenjem po jakim patnjama ili po lišenosti svega što ih privlači i tješi. Duhovni život ulazi u sferu neizrecivoga po kušanju bilo čisto duhovne radosti, bilo čiste duhovne patnje, tamne noći duha, i na taj ih način Bog čisti za najviše moguće sjedinjenje s njim na zemlji. Sva ta iskustva uzrokuju veliki rast u vjeri, ufanju i ljubavi. Duše koje dođu do vrhunaca duhovnog puta i svetosti žive ono što se po preobraženjskom sjedinjenju naziva duhovnim brakom. Tada one kušaju beskrajnu ljubav Božju, koliko je to moguće ljudskom srcu ovdje na zemlji, žive u velikom zaboravu na sebe i u potpunom predanju i zalaganju za slavu Božju, kušaju želju za trpljenjem ili bolje reći za sudjelovanjem u Kristovim patnjama te skoro potpunu nemira duhu dok sjetilni dio duše može biti prožet raznim vrstama borbi i đavlislih sugestija.